اخلاق علائی

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hekimoğlu

Numarası	: 548
Müellifin adı	: Ali
Kitabın adı	: Ahlâk-ı alâ-i
Kitabın mevzu'u	: Ahlâk
Te'lif tarihi	: 973
İstinsah tarihi	: 993
Yazının nev'i	: Ta'lik
Kitabın eb'adı	: 244x145 -175x86
Varak adedi	: 339
Satır adedi	: 19
Minyatür,resim,şekil	: Serlevha ve baştaki iki sahifedeki tezyinat iyidir. bütün cetveller tezhiblidi
Cildin cinsi	: Meşin,salbek şemse,köşebenli,şirazeli,miklablı.

Müellifin terceme-i hali:
Alâüddin Ali b.Abdülkadir Hamidî İspartalıdır. Kınalızade diye şöhret bulmuştur.H.979 da ölmüştür. Oğlu Hasan Çelebi "Tezkiret üş-Şuara" sahibidir. Kanunî devri ricalindendir.Zamanının yüksek âlimlerindendi.15 den fazla eseri vardır.Kabri Edirnededir.

٥٤٨

درر زواهر حمد و ثنا و غرر ظواهر سپاس و ستایش که کثرت افراد

فرائدینه سلک شهور و ایامده احتمال اجتماع و انتظام و وفرت

امداد موائدینه ظروف و آونهٔ دهور و ازمنه ده امکان اندراج

و گنجایش اولمیه اول کردگار بنده پرور و پروردگار بخشاینده

بخشایش گر حضرتنه سزاوار و حقیق درکه کو اهل هیاکل انسانی

خلعت خلقت و لقد خلقنا الانسان ایله مکرم و معزز و لباس

استعدادین و فضلناهم علی کثیر ممن خلقنا ایله معلم و مطرز

ایلیوب کمال قدرت و جلال حکمتی ایله روح لطیفین جسم کثیفه ترکیب

و پیوند و عالم خلق و امرده قابلیت تحمل بار امانتله ممتاز و سربلند ایلدی **بیت**

آسمان بار امانت نتوانست کشید • قرعهٔ کار بنام من دیوانه زدند •

پس ترکیب انسان مجرد و مادی یه محتوی • و باقی و فانی یه منطوی

اولمغله طلسم رائع و برزخ جامع اولدی **نظم**

خود جانور به ز مردم ندید • که مردم تواند بیزدان رسید

چنان دان که جان بهترین گوهرست • نه زین عالم از عالم دیگرست

تن او را بکردار جامه آراست • اگر بفکند ور بپوشد رواست

بجان بین گرامی تن خویشتن • چو جامه که باشد گرامی بتن

لاجرم تخالف انواع تراکیب روح و جسد • و تباین اطوار ترتیب روان

و کالبددن خلق خُلق افراد انسان و قابلیات مشارب اصناف بشرده

تفاوت تام و تنافی ما لا کلام • نمایان و جلوه گر • اولمشدر **قطعه**

اول حکیم ازل که صنعندن • ظاهر اولدی طلسم نوع بشر

مختلف ایتدی قابلیاتین • بعض اهل بخیر و بعض بشر

زهی صانع حکیم • و قادر علیم • که تخلقوا باخلاق الله امرینه ممتثل

و اقربکم الی احسنکم اخلاقا درجه سنه متصل • اولنلری نشأه دنیوی ده

زیور فضل و کماله محلی و مزین • و عالم اخروی ده صف اهل صفاده

حشر اولمه لرین مقرر و معین • ایلدی **شعر**

تأمل فی التی قلنا تجد فیها جلال الله • فنعم الرب و المولی تعالی الله تعالی

و غمایم صیبات صلوات طیبات و جداول تسنیمات زاکیات

تسلیمات اول هادی سبل و خاتم رسل جنابنه شایسته و خلیق درکه

تفصیل صفات سعادت سماتی بچون نص انک لعلی خلق عظیم منزل و ذات

رسالت صفاتی تکمیل دائرهٔ وجود و تتمیم مکارم اخلاق ایچون مبعوث و مرسل در

نظم للمنشی

محمد که جان ویردی نطق مسیحا • چون ایتدی قدوم شریفن بشارت

کوزی قاشنه صاد و نون رمز و ایما • خم زلفنه نقش حسم اشارت **عربیه**

یحکی شمائله فی طیبه زهرا • ینفح کالروض ممطور و مشمول

اتی بمله ابراهیم و الده • ذات علی کرم الاخلاق مجبول

النسیم جنبه زنگار آورید نسیم

نقلا عقل از جنس حیوان بهتر از زمان دیدم

ورحمت رضای احد بیچون که اصدق ختامه مسک وفی ذلک فلیتنافس المتنافسون
افواه ارواح آل واصحابنه ریزان • وسبزه رضوان سحاب
غفرانله تابعین لهم باحسان دن نابت وخضرآن • اوله بیت

ابر رضوان که بپایان نرسد بارانش	باد بر روضه که عترت وبر یارانش

ذکر محامد ونشر مدایح حضرت خلافت پناهی • سعادت دستگاهی
خلد الله سلطانه • وافاض علی العالمین احسانه

چون غرۀ کتاب • لوامع حمد بیحساب • ملک وهاب • تصدیر یله غرا • وطرۀ
خطاب • روایح نعت جناب • رسالتمآب • تحریری ایله مطرا • اولدی پس
لائق اولدی که بو نو آمدۀ عالم غیبک سری افسر مدح پادشاه آکاه ایله اسمان سای
وبو تازه رسیدۀ جهان لاریبک افسری • گوهر وصف پناه دین سید
الانام • جهان آرای • اوله شعر • چون نی خامه شد انگشت نمای

بنوا سازی توحید خدای	دلکشا زمزمۀ دیگر ساخت
پردۀ نعت پیمبر پرداخت	بو چو این زمزمه کوتاه کند

گر ثنا گستری شاه کند • زیرا اصحاب عقول متطابق • وارباب نقول
متوافقلر در که دوام دین ودولت توامان • وحمای شرع ودین
بی حمایت تیغ سلاطین بی امن وامان • در • اگر جویبار شمشیر شاهی
وباران تیر سلطان دین پناهی • ایله بوستان شرع تازه وتمکین اولمیه
تاب نکبت نکبای اعدای دین • وسموم هجوم کفار وملحد بتیله بی برگ و
نوا اولمسی متقرر • واگر تاب آفتاب عدل وسیاست • ونسیم عنبر شمیم

نکبا [illegible] الریح الناکبة التی
تنکب عن [illegible] مهاب الریح
من [illegible] الصحاح

حفظ وحراست • جناب آستان دولت آشیان • سلطان سعادت نشان دن
واصل اولمیه • بوستان دین وایمان ده گل وریحان • وسبزه وضمیر
ضمیر اهل عرفان • شکفته وخندان • اولمق متعذر • در مثنوی

بدان ای خردمند با آفرین	برادر بود پادشاهی ودین
نه بی تخت شاهی بود دین بپای	نه بی دین بود پادشاهی بجای
نه از پادشاهی نیاز است دین	نه بی دین بود شاه را آفرین

واخبار نبویه ده دخی وارد در که • الدین اس والملک حارس وما لا اس له فمهدوم
وما لا حارس له فضایع • نظم • دین اساس رضای یزدان در
ملک آکا حارس ونگهبان در • شونکه بی حارس اوله ضایع اولور • اولکه بو قدر اساسی
ویران در شعر لاجرم پادشاه ارجمند • ودین پناهان سعادتمند که ملک جهان
فانی ظل زائل ایدوکین معلوم • وملک فانی یه ملک باقی مضموم • ایتمشلر در
عادت جمیله وسیرت حمیده وخلق خوب وخوی نیکولری اولدر که کمر سعی و
اجتهادی میان جانه شد ود • ودر ظلم وضلالتی شهرستان دین اوزره
مسدود • حفظ وحراست ممالک اسلام • واخذ وفتح دیار کفار وملاحدۀ
لیام • وقلع وقمع ارباب فتنه وفساد • ودفع ورفع اصحاب بغی وعناد
ورفع قدر عابدان عالمان • ودفع ظلم مفسدان وظالمان • ایتمکی کندولره
شعار روزگار ابد ویب • بو جهان فانی ده نام نیک وذکر جمیللری مخلد وباقی
وحیات باقی ده مناشیر یبشرهم ربهم برحمة ورضوان • روح پر فتوح لرینه
ملاقی • اولور • والمنة لله تعالی که بو فضائل علیه • ومناقب سنیه • پادشاه

دین پناه . شهریار سعادت دستگاه . خداوند پادشاهان عالم . پادشاه
خداوندان بنی آدم . شهریار جهان سروری و کامرانی . کامران دیار رعیت
پروری و جهانبانی . دریکدانهٔ درج شاهی . نجم جهان افروز برج جهانپناهی
خلاصهٔ عالم کن فکان . در دریای وجود گوهر کان امکان . ماحی ادناس الکفر
والفساد . عن وجنة الدین . حامی اجناس الخلق والعباد . عن ایدی المعتدین
سلطان المغربین والمشرقین . ظل الله تعالی فی الخافقین . خادم الحرمین الشریفین
ناظم قلاید الکرم . علی اجیاد الاجناد والرعایا . ناثر فراید النعم . علی رؤس
الافراد والبرایا . معز الدنیا والدین . غیاث الاسلام والمسلمین . زبدة
سلاطین آل عثمان . بل زبدة السلاطین علی الاطلاق . سلطان العرب والعجم
والروم والشام والعراق . السلطان سلیمان خان ابن السلطان سلیم خان
ابن السلطان بایزید خان . ملک الله تعالی من خدم له وصدق . واهلک
من غدر به وخان . حضرتنه خاصهٔ ذات قدسی صفات . سما عنصر ملک نسمات در .

نظم

شه معدلت پرور و دین پناه	ملک دستگاه و فلک بارگاه
مدار المعالی ملاذ الامم	ولی الایادی مفیض النعم
زهی سایهٔ حق که خلق زمین	انک سایه سنده زماندن امین
یغر فیض کفیله باران جود	اولور تازه اندن ریاض وجود
سر تیغی کیم کفره سد در مدید	انک وصفی در فیه بأس شدید

زهی پادشاه دین پرور . و شهریار دادگستر . که تمامت ربع مسکونده اعلای
لوای اسلام . و استیلای علای شرع سید الانام . الان ممالک محروسه حضرتنه

مخصوص . و دوام دولت دودمان مبارک و بقای سلطنت خانوادهٔ خجسته
تا قیام قیامت حدیث شریف . لا یزال طائفة من اهل الغرب ظاهرین علی الخلق
حتی یقوم الساعة . مضمونی ایله مقرر و منصوص . در مصراع دولت درین
سرا وگشایش درین درست . اگرچه آبای عظام . و اجداد گرامی نیکو که ملوک
زاهره . و سلاطین قاهره . ایدیلر . اقتحام مهالک اخطار . و اختیار مشاق
اسفار . و مبتدعه و کفار . دن اخذ ممالک و امصار . ایدوب توسیع دایرهٔ
دین . و تکثیر امت سید خیر المرسلین . و اعلای لوای دین و دولت . و
اذلال اعدای ملک و ملت . اتمکده مساعی جمیله . و مآثر حمیده لری تاریخ
روزنامهٔ جهان . و کتابهٔ کنار . طاق روزگار . در شعر بیض الوجوه
کریمة احسابهم . شم الانوف من الطراز الاول . اما بحمد الله تعالی که
عهد سلطنت خجسته فرجام . حضرت پادشاه اسلام ده . واقع اولان اخذ
و فتح قلاع و امصار . و قلع و قمع ملاحده و کفار . و توسیع دایرهٔ دین و
ملت . و علو و غلبهٔ ناموس سلطنت . انلرک اضعاف مضاعفه . و امثال
مترادفه سیدر . بس مثال شریف . و نمودار ذات لطیفی بو ابیات دلگشادر نظم

وما جد زان آباءه له عززا	وصار من بعد فیهم غرة الغرر نظم

قطعه

جهان بود پدری کش چنین بود فرزند چنین بود گهری کش چنان بود معدن

از تیغ او بجای صلیب و کلیسیا	در دار کفر مسجد و محراب و منبرست
آنجا که بود دمدمهٔ ناقوس کافران	امروز بانگ و نعرهٔ الله اکبرست

و بو منقبت نامی . و موهبت گرامی . خاصهٔ سلسلهٔ دولت سلاطین آل

بخ خ دوار ح

الطراز الاول هو الذی یبدأ بذکره
فی تحصال الحمیده و فی الاساس
فی المجاز ما احسن طراز فلان
و طرازه و هو طرز القصة فی عمله هذا
الکلام احسن من طراز فلان
و هو من الطراز الاول
طیبی رحمه

عثمان ابدها الله تعالى الى انقضاء مدد الزمان • درکه هر خان توسیع ساحهٔ سلطنت
وتفسیح عرصهٔ مملکتده • پدرندن برتر • و هر فتح ونصرت که پادشاه
سابقه مقدر اولمش ایدیسه • پادشاه لاحقه میسّر • اولور مثلا سلطان دین
محمّدی • برهان شریعت احمدی • مقیم جاه دین • سلطان غزاة ومجاهدین
فاتح امهات البلاد • سلطان محمّد بن مراد • انار الله تعالى برهانه •
وثقّل یوم العرصات میزانه • پدر محمود المساعی سلطان مراد غازی • بلکه جمیع
ملوک وسلاطین ماضی • یه طریق فتحی نامسلوک • واخذ واستیلاسی حسرت
الملوک • اولن شهر قسطنطنیه که ارتفاع سمت باره وسی مسامت سماک
وانخفاض عمق خندقی مواصل مرکز خاک • در عظمت وحصانتده شهرهٔ
جهان • واستواری ومتانتده نادرهٔ دوران • در • ابتدای دولت
واول سفر ونهضتده • فتح بیوروب مقرّ ملک ومستقر خلافت • ومطلع
آفتاب عدل وداد ومهبّ نسیم جود ورأفت ایلدی • اکابر امرا • و
افاضل علما • وطوائف امم • وقبایل عرب وترک وعجم • آنده مجتمع
وانوار علم وعمل مدارس وزوایاسنده ملتمع • اولوب قبّة الاسلام
مطلق • ودار الملک محقق • اولدی • حتّی عارف کامل نامی • مولانا
نور الدین عبد الرحمن جامی • خراساندن مرحوم • خداوندکاره
مکتوب منظوم • ارسال ایدوب • بو معنایه ایما ایلدی • بیت

معدن کفر ومحتد اصنام	شد ز جهد تو قبّة الاسلام

ومع هذا اواخر عهد شریفنده فتح قلعهٔ بلغراد که رفعت ومتانتده موازی

سبع شداد • در • حضرت شریفنه مطلوب ومراد • اولوب • اتا مطلع غزو و
سفردن هلال فتح وظفر نمایان • اولمدی • وظلمت کفر وضلال افق قلعه دن
پایان • بولمدی • خداوندکار فلک مراتب • نوع انکساریله راجع وآیب •
اولدی • چون سریر سلطنت وشاهی • قدم مبارکدم حضرت پادشاهیمزیله
مفتخر ومباهی • اولدی • اول تباشیر سحر دولت • وابتدای سفر ونهضت
همایونلرنده • قلعهٔ بلغراد جوانب واطراف • ونواحی واکنافیله مسخر بندگان
دولت روزافزون • اولدی • ولسان حال وقال • على طریق حسن الفال
بو بیتی مناسب حال • انشاد ایلدی • بیت • باش تا صبح دولتت بدمد •
کین هنوز از نتایج سحر است • نثر • چون بنای سرای مدح وثنای حضرت صاحب
قران عدوشکن • اول مرتبه دن بلند درکه بو زمین محنت خانهٔ زمن •
انک شرف غرفه ایصال کندورسن • ایمکه قادر اوله • پس لایق ودرخور
اولدرکه دعای دولت روزافزون • وبقای جاه وجلال وحشمت •
همایون • که واسطهٔ وصول اقبال عالمیان • ورابطهٔ حصول آمال آدمیان
وسبب عمارت سرای شرع ودین • ونضارت ریاض اسلام ومسلمین در
دست تضرّع ومسکنت • درگاه مهیمن خلاقه گشاده • وروی تخشّع ومسکنتی
بارگاه ملک على الاطلاقه نهاده • ایده • بیت • از سر صدق سحرگاه مناجات کنیم
عرض حاجت بدر قاضی حاجات کنیم • نثر • خداوندا نیازا • بنده نوازا چاره
سازا • اگر چه سفینهٔ سعی وعملمز • دریای عجز وتقصیرمزده کم • وباد پای
رجا وامّلمز صحرای شرم • وتشویرمزده برین دم • در • صد شکر وهزار

منّت که خضر و الیاس عنایت و توفیقک تالی ثبات ادعونی استجب لکم در نظم

خدایا کافک و نونک چیقیچون   صفات ذات بیچونک چیقیچون

او رحمت حقی کیم کچدی غضبدن   او نور بچون که سرور یدی عربدن

که تخت سلطنتده شاه دیندار   خوش اولسون روز و ماه و سال آیدن

شمار عمری ایرشدکن صاده   بگوره صادی اوله صددن زیاده

نه در صاد و الف ای حیّ ذو المن   بگور عمرینی صاددن الفدن

ایرشده ردکن چو ملکن کوه قافه   شمار عمرین ایرکور قاف و کافه

بقا باری دکل دهرک چو کاری   سعادتله ختم کار باری

بو عالمده سر تخت خلافت   او عالمده خدادن رحم و رافت

جهانی دائم ایت خیر ایله نامین   امین اولسون بلادن دین آمین

شجرهٔ خلافته ثمرهٔ جود و درافتی متصل قلمق یعنی دعاء حضرت سلطنت پناهی دن ثنای جناب شهنشاهی متعلق اولق

دعای شاه کیم صاحب زماندر   دعای شاهزاده توأماندر

جهانک بختی و بختک جهانی   سزای افسر و تاج و کیانی

شهنشه سلیم اول کان رافت   ولی عهده منشور خلافت

منوّر طلعتندن روی دولت   وجودندن قوی بازوی دولت

درخت میوه دار باغ شاهی   جهانک سندی دهرک پناهی

زلال تیغی کیم آیینه ساندر   عروس فتح اکا صورت رساندر

کفندن شرم ایدوب نیته کیم دف   حیاسندن دُرر رخسارینه کف

او کفدر کیم کرم فیضنده یم در   نم جزئیسی دریای کرمدر

حیا شول دکلو در یم صورتنده   که ایلر کندوی نم صورتنده

جهان طوردقچه وار اولسون همیشه   سعادتکه یار اولسون همیشه

بر اولسون جامی دولت باده سندن   منوّر دینی شهزاده سندن

دهان و چشم ملکک نور و دادی   جهانک مطلبی دهرک مرادی

اب و جد سایه سنده عمر سرمد   نصیب اولسون علی اعدا ابدلک

خدایا ایله شاه و شهریاره   شمار عمرنی عمر دوباره

بو داعیه داعیهٔ تألیف نه اولدوغین بیان و بعض اخلاق کریمه صاحب صاحب سعادتی فی الجمله ظاهر و عیان قلمق در

دانش اندوزان افاضل عالم و حکمت آموزان اماثل بنی آدم قتنده مقرر و معلوم درکه علم اخلاق و تدبیر منزل و سیاست مدنیه که حکمت عملیه اندن عبارتدر نفوس انسانیه یه مکمّل فوز و سعادت و محصّل قدس و طهارتدر هیچ آدمی بو علومک نکت و دقایقنه اطلاع و قلل حقایقنه ارتفاع ایتمدکچه ممکن دکلدر که زیور کمالات حقیقیه ایله تحلّی و جلوه گاه سعادات و معارف یقینیه ده تجلّی ایده و اساطین حکما و سلاطین علما علم مذکورده تألیف کتب شریفه و تصنیف زبر لطیفه ایله صحایف لیل و نهاری رقم زدهٔ کلک لطایف نگار ایلدیلر خصوصا کتاب اخلاق ناصری که حکیم کامل فیلسوف فاضل نصیر الدین محمد طوسی که رواق حکمتک انهدامندن صکره اساس تجدیدی طرح و تذکرهٔ فضلا ایچون کلام متکلّمینی نقد و خلاصه

اشارات اهل حکمتی شرح ایتمشلردر • تألیف بیورب ناسخ کتب متقدمان • و
طراز دامن آخر زمان • اولمشدر **نظم** چون نکتهٔ عاشق از فصاحت

چون چهرهٔ دوست در ملاحت	جانرا عوض سرور و شادی

دلرا بدل نشاط و راحت **نثر** بعده فاضل محقق • کامل مدقق • مالک ازمّهٔ معانی
جلال الدین محمد دوانی • که تحریر قواعد علمیه یه رفع غواشی • و تجرید عقاید
دینیه یه کتب حواشی • ایتمکله مقبول فضلا • و ممدوح علما • در اخلاق
جلالی نام رساله تألیفی ایله کتابخانهٔ حکمتی زین • و اخلاق ناصری یه ثانی
اثنین • اوکدی • بعده فصیح جهان • بلیغ نکته دان • واعظ خطهٔ خراسان •
مولانا حسین واعظ میرزا محسن بن حسین بیقرا نامنه کتاب اخلاق محسنی تصنیف
ایلدی • هرچند اسالیب مبانی سی اولکی لرکبی تحقیقات حکمیه • و تدقیقات علمیه
اوزرینه مشتمل دکلدر • امّا چون تراکیب معانی سی وضوح و ظهور ایله متسّم
و الفاظ و عباراتی لوح عذوبت و سهولت اوزره مرتسم • در قلوب
عامّه ده جای کیر • و اولکی لردن زیاده شهرت پذیر • اولمشدر • و بارها
خاطر عاطره • اندیشه و خاطره • اولوردی که زبان ترکی روم • اوزره
بر کتاب مرقوم • اولیدی که مقاصد حکمت عملیه یی بالتمام جامع • و کتب ثلثه یه
رابع • اوله ایدی • امّا عوایق روزکار • و علایق لیل و نهار • که جمله دن
بعضی تحصیل و تکمیل علوم • و تدریس و تعلیم فنون رسوم • ایدی • اول مخدرهٔ
جملهٔ غیبی حجاب اختفاده پرورده • و اول عذرای سیمین عذاری عوایق
اغیاردن درپرده • ایدردی • تا اول تاریخ مبارکده که سال فرخ فال

حسابی بحر تدن واصل عدد لفظ فرخ سال • اولدی • تصاریف قضا ایله
شمع دلسوز آن شبستان خطهٔ شام عنبر مشامده فروزان • اولدی
فی الجمله تعویق مباعده • و توفیق مساعده • و دواعی مجتمع • و موانع مرتفع
اولوب آخر سال مزبورده شارع شروعه کیر یلوب • اوایل سال آینده ده

انجام و اتمامه ایر لدی **رباعیه** سالی که بود حساب او فرخ سال	
آغاز شد این رسالهٔ فرخ فال	از بخت شد آخر آن سال که بخت

باشد بحسابش ار فتد آخر سال **نثر** و فی الحقیقه سبب حقیقی تألیف • و علت تامهٔ
نظم و ترصیف • اول اولدی که حضرت مکرمت آیات • و معدلت رایات
که دریای جود و عطا سنده دراهم شاهی فلوس ماهی کبی ارزان • و روز
رزمده باد هیبتندن شیر فلک شیر علم کبی لرزان • و شبستان مجلس سعادت
نشانی عود سعود و طیب مکارم ایله معطرا • و کف فیاض عطارسانی که نحوسات لکدر
نحوسائلدن منزه و مبرّا • در • وزیر عالم عادل که دل فیض بخشی بحر معانی زبانک
دُرّ فشانی آندن بردل • و کف گوهرپاشی دریای امانی که لآلی بیکرانی اکا نسبت
کف کنار ساحل • در • مروحهٔ آستین عدلی راحت رسان روم اولیلی زمین
درکه من بعد رومه کرد فتنه قونمز • و صبح صدق و صفا آستان
جلالندن نمایان اولیلی افق عالمدن آفتاب عدالت طولنمز نظم

کنه‌ها اکرم او به از هزار شفیع	امید را قلم او به از هزار ضمان
پناه پشت امم قهرمان تیغ و قلم	جهان لطف و کرم سرور زمین و زمان

عهده فرمانی امن و امانی • اول مرتبه جامع در که اعدا آدن صفت بیکانکی

نوط نقد ایله نصیر طوسی نک علم کلامده
نقد محصل نام تألیفه و خلاصه اشارات
حکمتی شرح تعبیر ایله ابن سینانک اشارات
نام کتابنی شرح ایتدیکنه ایهام واردر
ه

فیه ایهام ایضا

یعنی از طالع اتمام این کتاب در آخر
سالی شد که اگر از عدد کلمهٔ بخت که
هزار و دو است آخر لفظ سال
که حرف لام است و بحسب العدد
سی باشد ساقط شود باقی ماند
ه

بالغ علت زیرا اول زمانده وزیر اعظم صدر
ایکن ملوک اوصافیدر قوماتی ایدلدر

النهر الکاف یعنی از عجز المنع ه

سمت بکانکی بو مبدل ۰ و اضداد دن خاصهٔ اختلاف عارضهٔ ایتلافه تحول اقلوب
آتشده کی حرّ و تاب ۰ برودت آبی کبی مزید ۰ و فر آب سایه شرر شعلهٔ
ناری مطفی ایکن موافق اولوب ۰ پرشاهین طیّار مروحهٔ کبک و کلنک و سرو
پلنک ۰ برهٔ کوسفنده کرد بالش نقش پلنک ۰ اولمشدر نظم

چنان بساخت جهانرا هوای دولت تو ۰ که از طبیعت اضداد رفت ناسازی
ازان کذشت که کستاخی کند پس ازین ۰ سحر بسردی و باد صبا بغمّازی

عهد ملکشاهی ده اولیدی ۰ وزیری نظام ملکی آندن تعلّم ایدردی ۰ و بزرجمهر
زمانه کلیدی ۰ وزارت نوشین روانی تسلیم و روان نوشین وزارتی
آندن تسلّم ایدردی بیت به است از حصاری درجه در فصل ۰ به است از حاتم
طی درجه در جود قطعه آصف ثانی که کر بر خی ز وصفش بشمرم

در جهان باشند سمر چون آصف بهر خیا ۰ حسن اخلاقین اکر نقل ایلیه باد بهار
سنبل الطیب اوله صحرا کرده هر برک کیا ۰ حالی یارب سببلی به مظهر اوکوز وجهی وار

کف دریا شنده در مهر سلیمان حالیا نثر بدله حای رنک رخسار وفا ۰ عدلله
ماحی زنک مرآت صفا فارس میدان شجاعت ۰ حارس دیوان عدالت
وزیر اعظم مشیر افخم ۰ وکیل السلطنة القاهرة ۰ امین الملّة الباهرة قطعه

پادشا سیرت خداوندی که در ترتیب ملک ۰ هرچه رای اوست رای پادشاهی اعظمست
آنکه در انکشت تدبیر سلیمان دوم ۰ مستور نهای صوابش با خواص خاتمست

نظام الملک صلاح العالم غیاث الدولة العلیا ۰ علاء الدین والدنیا نظم
سخاوتنده خدان اولور ابر نوبهاری ۰ که کریبان فیض ایدر جودینک اکا عبیر میدر

امین دزکه سلطان معین ملّت یزدان ۰ مفیض الجود والاحسان پناه دین علی بان

لازال صیت جلاله واصلة الی مسامع الاقبال ۰ وصیب نواله حاصلة فی مزارع
الآمال ۰ فنبت فی القلوب سنابل المحبة ۰ فی کل سنبلة مائة حبة

بدعت و بیدادی چو ناهید اول ۰ دولت و دین پشت و پناهی دل
لطف ازل پشت و پناهی اوله ۰ شرع نبی هادی راهی اوله
روشن این دولتنک کردکار ۰ کوکبنی کوکبهٔ صبح وار
نیّتی چون خیر در صبح و شام ۰ عاقبتین خیر ایده ربّ الانام

رغایب معارف وکاله راغب ۰ و مخمّر مهر یله ابکار افکار اهل فضله خاطب در
حتّی بو حقیر که یوسف مثال اخوان زماندن کم التفات ۰ و اخوان یوسف کبی
حضرت عزیزنه تحفه سی بضاعة مزجاة ۰ در رعایت و تفقدی جانبنه میل
ایدرلر ۰ وکال کرمدن الاثر و ح انّی اوفی الکیل ۰ دیر اول سببدن دائما اخوان
امل و رجا مصر احساننه کیدرلر ۰ و لسان حالله بو کلمهٔ تذکر ایدرلر بیت

یا محسن من لطفک احسنت الینا ۰ تالله لقد آثرک الله علینا

لاجرم بو کتاب که علم تألیفی قلّهٔ حصار حکمت علمیّه اوزرینده منصوب در
اسم علم عالم آراسنه که علادن مشتقدر منسوب اولوب قطعه

نکات حکمت و اسرار فتنه ۰ ایدوب الفاظ با کیله صلایی
سروش ملک غیبی کوش جانه ۰ دیدی آدینی اخلاق علایی

عون و عنایت الهی ۰ و یمن تربیت جهان پناهی ۰ دن رکن همتم واثق
و صبح امیدم صادق ۰ در که بو کتاب اوکلی لردن زیاده قبول قلوب بولوب ...

بلکه بو کتاب شاهد کماله خلعت جدید انلر اخلاق ثیاب قسمندن معدود اوله **نظم**

نام آدینه نصیر طوسی — دیدی اخلاق و ظهور ایلدی فن
بعده شمع دوان نسبتدن — اولدی اخلاق جلالی روشن
محسن آدینه حسین واعظ — یادگار ایلدی اخلاق حسن
پارسی باف ایدی تار و پودی — جمله‌سی اولدی چو اخلاق کهن
ایلدم تازه‌تن او جامه‌لری — زرکش رومی زیبا ایله بن
نکهت خلق علی پاشادن — اولدی چون مسک فشان جیب زمین
بوی لطفیله معطر قلدی — عالمی زلف عروسان سخن
ایلدی بنده علی اخلاقین — نام عالی‌سنه اعلا قودن
لاجرم ختمنه تاریخ اتمک — اولدی اخلاق علائی احسن

چون مفیض خیر وجود • و مفید وجود و توابع وجود • اول حی قدیم و ملک ودود • در • و ممکن اوصاف و افعالی اصلنده عدم محض و لاشیء صرفدن معدود • در • پس لطف و احسان بی‌شمارینه توکل • و حول و قوت معدومزدن تبری ایتمکله فیض عمیمنه توسل • ایدوب • هر لفظه و هر لحظه‌ده قوت و نصرتنه رجوع • و سمت مقصود و جهت مراده شروع • ایده‌لوم • والله تعالی بتحقیق آمالی جدیر • و به نستعین و هو علی کل شیء قدیر **مقدمه** اول امورک بیاننده‌در که بو کتابده بیان اولنه‌جق فنون اول امورک معرفتنه موقوف یا خود موقوف علیه‌در کلنسه باری فی الجمله مفید و معین اولمغله موصوف • در • معلوم و متقرر • و صحیفهٔ ذهنده مرقوم و محرر • اوله که فن مقصودده

شروع ایتمک امور اختیاریه‌دندر • یعنی ارادت و اختیار او زرینه جاری و اکراه و اضطراردن عاری • در • و هر امر اختیاری انکی نسنه‌یه موقوفدر نته کیم علوم عقلیه‌ده معروفدر • اول اولدر که اول شینک ماهیتی نه ایدوکی یا بالکنه یا بوجه ما معلوم اوله • ایکنجیسی اولدر که فی الجمله فایده‌سی وار ایدوکنه تصدیق اولنوب بو تصدیق صحیفهٔ ذهنده مرسوم اوله • و هر علمک مبادی و مقدماتی واردر که اهلی قتنده ظاهردر • که علم مذکوره یا موقوف علیه یا معین و ناصردر • لاجرم بو مقدمه‌ده بو مذکورات که مجملا اعلام اولندی مفصلا شرح و بیانی ایراد اولنمق التزام اولنوب نیجه ابحاثدن ترکیب • و هر بحث وجه مناسب او زرینه ترتیب • اولندی **بحث اول** حکمت عملیه‌نک مطلقا • و علم اخلاق • و علم تدبیر المنزل • و علم سیاسة المدن نیجه علملودر • و تعریف اسملری نه‌در • انک بیانیندر • اولا معلوم اولسون که تعریف علم ممکن اولمز الا حد اسمیسی ایله که تعریفده اصل • در • و حد اسمی انکی نسنه‌دن مرکب • در • بری مابه الاشتراک که جنس • در • و بری مابه الامتیاز که فصل • در • و حکمت عملیه‌نک جنسی مطلق حکمتدر که اشتراکده کامل • حکمت عملیه و نظریه‌یه شامل • در • پس مطلق حکمتی تعریف و ترسیم و اقسام معتبره‌سنه تنویع و تقسیم • ایده‌لوم که حکمت عملیه‌نک حد اسمیسی متبین • و ماهیتی عند الطالب کوندن کبی متعین • اوله **اما تعریف حکمت و تقسیمی او باقسام مشهوره** حکمت موجودات خارجیهٔ نفس الامرده نه حالده ایسه اول حال او زرینه بلمکدر • ولیکن طاقت بشریه وفا ایتدکجه

وقدرت انسانڭ ده ممكن اولدوغی مقدار بو تعریف نفس عمله شامل دكل
وعمل بو ترسیم مقتضاسنجه حكمتده داخل دكلدر و بو مذهب صوب
صوابه یقین ومقبول عامهٔ محققیندر اما بعض حكما حكمتی تعمیم و
عملی دخی درج ایدوب بو وجه اوزره تقسیم ایلدیلر كه حكمت نفس انسانیه ده
علم وعملك حصولی ونفس انسانیه نڭ بو ایكی جهتدن كمال معتدبه اولن مرتبه یه
وصولیدر نته كم خواجهٔ محقق كتاب اخلاق ناصریده كه رقم زدهٔ
كلك حكمت نگاریدر تصنیف بیوردی حكمتی بو وجه اوزره تعریف
بیوردی كه حكمت اشیایی لایق نه ایسه ایله بلمكدر وافعالی لایق
نیجه ایسه ایله قلمقدر چون تعریف مفهوم وآنده واقع اولان
اختلاف معلوم اولدی پس بو جانبدن رجوع وتقسیم حكمت ایتمكه
شروع ایده لوم تعریف حكمتده مذكور اولدی كه موجودات
خارجیه بلمكدر وشمول اشیا كه موجودات خارجیه لفظی اكا اسمدر نفس
الامرده ایكی قسمدر قسم اول اولدر كه انلرڭ وجودنده بزم قدرت و
ارادتمزڭ اصلا مدخلی یوقدر زمین وآسمان واشخاص انسان وحیوان
گبی قسم ثانی اولدر كه انلرڭ وجودنده بزم قدرت وارادتمزڭ مدخلی مقرر
وانلرسز وجودی نامیسردر بزدن صادر اولن افعال وحركات
واعمال گبی پس حكمت متعلق اولان موجودات خارجیه نڭ ایكی قسمه
انقسامی ایله ایكی قسمه منقسم اولور لكن عرق شبهه اول وقت بالتمام
منحسم اولور كه هر قسمی عیان وتفصیلن بیان ایده وز

قسم اول كه بزم قدرت وارادتمزڭ مدخلی اولمیان موجودات خارجیه دن
بحث ایدر اكا حكمت نظریه دیرلر زیرا طریق تحصیلی بحث ونظره منحصردر
پس طریق تحصیلنه نسبت اولنوب حكمت نظریه ایله مشتهردر قسم ثانی كه بزم
قدرت وارادتمزڭ مدخلی مقرر وانلرسز وجودی میسر اولمیندن بحث
ایدر اكا حكمت عملیه دیرلر كیفیت عملدن بحث ایتدوكی ایچون عمله نسبت
ایدرلر پس حكمت عملیه بر علمدر كه انده افعال واعمال افراد انساندن
بحث اولنور شول حیثیتدن كه قنقی عمل صالح ومقبولدر كه انی تحصیل
وایقاع ایتمك نفس انسانیه یه موجب كمال سعادت حقیقیه در وقنقی عمل
فاسد ومذموم در كه انكله ملابسه واتصاف قلمق ذات آدمی یه مورث
نقصان وشقاوت اخرویه در تاكه انواع افعال واصناف اعمال معلوم و
مبین ومفهوم ومعین اولوب قسم اولی اكتساب ایتمكله نفس انسانیه نڭ تحلیه سی
حاصل وقسم ثانیدن اجتناب ایتمكله تخلیه سی واصل اوله وایقا نفس
ناطقه تزكیه سنه كه قسم اولله اتصال واتصافدر واقف وتدسیه سنه كه قسم
ثانیدن اجتناب وانفصالدر عارف اوله بر موجب فحوای شریف
قد افلح من زكاها تزكیه سنه حریص ومشغوف وتدسیه سندن بر مقتضای
معنای منیف قد خاب من دسیها تدسیه سندن مصروف ومعطوف
خیبت وحرماندن سالم وناجی وفوز وفلاحه مذكور وموصوف اوله
پس حكمت عملیه نڭ فائدهٔ مترتبه وغایت مترقبه سی مجرد علم دكل بلكه تحسین
افعال وتكمیل اعمال در شویله كه شجرهٔ علم ثمرهٔ عمله موقوف اولمیه دائرهٔ

اعتباردن خارج . و درجهٔ اعتدالدن بیرون اولور . بخلاف قسم اولکه
انک فائده عایده . وغایت لازمه سی مجرد علم موجودات . و موقوف حقایق و ماهیاتدر
که نفسه نشاهٔ دنیویه ده کمال معتد به . و نشاهٔ اخرویه ده سعادت حقیقیه در
زیرا نفس ناطقهٔ انسان جمیع موجودات خارجیه و ماهیات اشیایه طرق صحیحه و دلائل
جربحه ایله عالم . وصور تصورات مطابقه و تصدیقات یقینیه صحیفهٔ مدرکه سنده
قایم . اولبجق مبداء اول جل ذکره صفات کمال . و نعوت جلال . و افعال
مقدسه . و احکام منزهه سی ایله . و عقول مجرده . و نفوس مطهره و فلک
محدد الجهات و کرهٔ ثابتات [یعنی کواکب ثابته نک فلکیدر] . و افلاک کلیه و جزئیه . و کواکب سیاره و ثابته
و عناصر بسیطهٔ مترتبه . و موالید ثلثه مترکبه . که معدن و نبات . و اصناف
حیوانات در . و انسان که مستجمع قوی و طبایع . و نفس مجرد و جسد مادیدن
مؤلف اولمغله برزخ جامع . در ترتیب صحیح و ثابت و نسق و نظام واقع
اوزرینه مرآت مدرکه سنده منطبع و مرتسم . و جوهر نفس مجرد بو انطباعات
حقیقیه . و ارتسامات یقینیه . ایله متصف و متسم . اولوب . کأنها وجود بجمله
و عوالم باسرها اول اوله . نشاهٔ دنیویه ده ذروهٔ کمالات یقینیه یه واصل
و نشاهٔ اخرویه ده غایهٔ سعادات حقیقیه که اعتقادات صحیحه یه مترتب در اکا
نائل . اولور . و چون جلباب بدنی شق . و نشیمن مجردات ملاء اعلایه ملحق
اوله . جوهر ذاتنده اولن کمال معتبری که علوم صحیحهٔ ثابته در ادراک ایتمکله
اکا بو ابتهاج و سرور . و ارتیاح و حبور . عارض اولور که لسان
واصفان انک وصفنده قاصر . و بیان عارفان انک شرحنده عاجزد

افلاک کلیه دن مراد هر فلکک مجموع متممات و فلک تدویره اعتبار ایله در و افلاک جزئیه دن مراد فلک اول متمملر و فلک تدویرلردر ارباب فن قتنده معلومدر ده

١١

عایددر ع و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء . و بو حالت اول لذت عقلیه در که
حکما انی اثبات ایدوب لذت جسمانیه دن اجل و اعلی . و آلایش ماده دن منزه
اولن جواهر قدسیه یه انسب و اولی . ایدوکین تقریر ایتمشلردر . چون
مطلق حکمت حکمت نظریه و حکمت عملیه یه منقسم اولدوغی معلوم اولدی
پس مفهوم اوله که حکمت نظریه دخی اوچ قسم در . و هر قسم علی حده مرسوم
برسم . و مسمی باسم در . زیرا موجودات خارجیه که بزم قدرت و ارادتمزک
وجودنده مدخلی یوقدر . و حکمت نظریه آنلردن بحث ایدر اوچ قسمه منقسمدر
اولکیسی اولدر که خارجده و ذهنده مادهٔ جسمیه دن که هیولا دیدکلری
آندن عبارتدر مستغنی اوله . مبداء اول جل ذکره . و عقول و نفوس
مجرده کبی که اوساخ ماده و طبیعتله نامدنس . و ادناس هیولانی و جسمیه دن
مقدس لردر . اندن بحث ایدن علمه که حکمت نظریه نک بو قسمی در علم الهی
دیرلر . و علم اعلی دخی براسمی در . زیرا چون مادهٔ جسمیه مایهٔ سفالت و
نقصاندر . آندن خارجاً و ذهناً مبرا اولن غایه علوده اولدوغی مستغنی
دلیل و برهاندر . و چون اشرف مبحوث عنه انده ذات الله قایم و دایمدر
پس اکا علم الهی دیمک دخی مناسب و ملایم در . ایکنجی ذهنده ماده دن مستغنی
اما خارجده محتاج اولنلردر . هیئات کری و تثلیث و تربیع کبی که خارجده
مادهٔ معینه . مثلا سنک و آهن . اولمینجه موجود اولمدوغی روشندر
اما ذهنده جمیع مواد معینه دن غافل و ذاهل برشکل مدور یا مثلث
و مربع ملاحظه ایتمک ممکن و قابل در . و بو مقوله موجوداتدن بحث

لذت روحانی لذت جسمانیدن اجل و اعلادر

تقسیم حکمت نظریه

ایدن علمه علم ریاضی دیرلر . و علم اوسط دیرلر . زیرا حکمای قدمین
اطفال مبتدئین ذمره سنه ریاضت اذهان قصد ایدوب علم الهی یه ابتدا
ایتمک ایچون بو علمله ابتدا ایدرلردی . بو علومک مسائلی جمله یقینیه و
دلائلی قطعیه اولمغله شک وظن انده داخل . و وهم وشبهه اکا واصل
اولمز . مبتدیلرک طبعی یقین محضه معتاد ومألوف . اولوب علم الهی و طبیعیده
دخی ظنه قانع اولمیوب طلب یقین ایتمکه مشغول و مشغوف . اولورلر
دیرلردی . و آنده مبحوث عنه اولان اشیا ماده دن که مایه نقص و تبعدر
ذهنده مستغنی اولمغله فی الجمله ترقی خارجده محتاج اولمغله من وجه تنزلی
ایتدوکی ایچون وسط اولوب . انده بحث ایدن علمه علم اوسط . تسمیه
اولنمق بی خبط وغلط . اولور . و بو علم ریاضیه درت قسم در . هیئات
و هندسه . و حساب . و موسیقی . اوچنجی قسم ذهنده و خارجده ماده یه
محتاج اولاندر . اندن بحث ایدن علمه علم طبیعی و علم اسفل دیرلر . زیرا
طبیعت که مبداء حرکت و سکون در آندن باحث در . و خارجده و ذهنده
مادۀ ناقصه یه محتاج اولدوغی علم اسفل دینمکه باعث در . چون اقسام
حکمت نظریه سمت اختتام بولدی من بعد اقسام حکمت عملیه که بو کتابک مقصد
اقصی . و مطلب اعلی در . بیان ایتمکه اهتمام ایده لوم .
شویله که بزم قدرت و اختیارمزه متعلق اولان . اولدخی اوچ
قسم در . و هر برندن بحث ایدن بر علم خفی و مغلق طلسم در . اولکی
قسم اول افعال و اعمالدر که آدمی دن شخص واحد اولدوغی جهتدن

صادر . اولوب غیر شخص ملاحظه اولنمدوغی ظاهر . اولور . بو مقوله دن
بحث ایدن حکمت عملیه یه علم اخلاق دیرلر . زیرا آنده هر شخصک خلقندن
بحث اولنور که نیجه اولمق گرکدر که حسن و ممدوح . اولوب مذموم و مقبوح اولمیه
ابنای جنسیله ارتباطی ملحوظ و مذکور . و افراد نوعیله اختلاطی منظور
اولمز . مثلا آدمی حد نفسنده تن تنها . و بی مسکن و ماوی . دخی اولسه حلیم و
سخی و عفیف . اولوب غضوب و بخیل و خفیف . اولمق گرکدر الی غیر ذلک . ایکنجی
قسمی اهل بیت و ارباب منزلیله اولان افعال و اعمالی در . اندن بحث ایدن
علم علم تدبیر المنزل در . مثلا هر کس اهل بیت و خانه . و سکان منزل و کاشانه
سیله که اهل بیت و عیال . و اولاد و اطفال . و خدمتکاران و حشم
و پرستاران و خدم . در نه وجهله مساکنه و معامله . و نه درجه ده معاشره
و مجامله . ایتمک گرکدر که سبب انتظام امر معاش . و حق معادنده موجب
ارتفاع و انتعاش . اوله . اوچنجی قسم عامۀ اهل مدینه و دیار . اختلاطی
اعتباریله صادر اولان اوضاع و افعالدر . اندن بحث ایدن علم
علم تدبیر المدینه دینمکله مسمی در . بو مقامه دک مذکور و مسطور اولان امور
کلام عامه و مقالات جمهور . در . اما حکیم مدقق . فیلسوف محقق
خواجه نصیر . زیاده بسط و تحریر . ایدوب شرح و تفصیل افکار و
آرایله غرۀ کتاب . و طرۀ خطابن . بهجت افزای . و خاطر آرای
ایدوب بیوردی که . نوع انسان و صنف بشرک مصالح اعمال و
محاسن افعالی . که مقتضی انتظام امور و مستدعای استقامت احوالی در

البتّه بر مبداءدن ناشی و بر مقتضیدن صادر در . پس اول مقتضی دخی اصلنده
یا طبع در . یا وضع در . یعنی انسان بطبعه اول افعال و اعمالی اقتضا ایدر و صادر
اولور . یا بر واضع آنی وضع ایدر و . انسان اول واضعه اقتدا ایدر و بو فعل
ظاهر اولور . قسم اول که انک مبدئی اقتضاء طبع اوله . آنک تفاصیلی مقتضای
عقول اصحاب فکر و فراست . و تجارب ارباب فهم و کیاست . اولسه کرک
و بو نوع تخالف ملل . و تداول دول . ایله متبدّل . و تعاقب ادوار و اکوار . و تقلب
سیر و آثار . ایله متحول . اولماز . و بو اول حکمت عملیه درکه مذکور اولدی . و قسم ثانی
که مبدئی وضع در . خالی دکل که بر طائفه نک اتفاق آراسی اوله . انکا آداب و رسوم
دیرلر . یا بر فاضلک که تأیید الهی ایله مؤید . و رواق کمال عون ربانی ایله مشید
اوله . نبی علیه السلام کبی و یا ولی و امام کبی وضعی ایله اوله . بو قسمه نوامیس
الهیه دیرلر . بو دخی حکمت عملیه کبی اوچ صنف در . اولکی سی اولدر که هر شخصه
بانفراده راجع اوله انکا احکام عبادات دیرلر . ایکنجی سی اولدر که اهل منازله عاید
اوله مشارکت و اختلاطلری جهتندن انکا مناکحات و معاملات دیرلر . اوچنجی سی
اولدر که ممالک و بلاد . و جماهیر عباده . مشارکت و مخالطه لری اعتباریله عارض
اوله . انکا حدود و سیاسات دیرلر . و بو علمه اهل شرع علم فقه دیرلر . چون
بو مقوله اعمالک مبدئی بر واضعک وضعی در لابد تقلّب احوال . و تغلّب رجال
و تطاول روزکار . و تفاوت مقتضیات ادوار . و تبدّل ملل . و تحوّل نحل
ایله معرض تغیر و محل تبدلده واقع اولور . و بو باب تفصیل جهتندن اقسام
حکمتدن خارج در . زیرا نظر حکیم و روش فیلسوف قضایای عقل صرفه تتبعنه

مقصور . و کلیات امور که تطاول روزکار ایله منطمس . و تعاقب و تجدد ملل و
نحل ایله مندرس اولماز انک تفحصنه محصور در . اما علی سبیل الاجمال داخل
مسائل حکمت عملی در . انتهی کلامه . بو فقیر ایدر بن نسخ که شرایع انبیاده علیهم
الصلوة و السلام واقع در . وضع نوامیس و شرایع اقتضای حال اهل روزکاره
کوره اولدوغنه راجع در . مثلا نکاح اخوات شریعت آدم صفی ده که
هنوز تکثر اشخاص بشری نابدید . و انتشار نسل آدمی لره احتیاج شدید
ایدی حلال و مشروع اولدی . چون نسل منتشر و ضرورت مندفع اولدی
حرام و ممنوع اولدی . و الله تعالی اعلم و احکم بحث ثانی فن مقصود و علم
مطلوبک که حکمت عملیه در . فایدهٔ مترتبه . و غایت متأخره سی نه نسنه
ایدوکین بیان ایتمک در . اشارت سابقا ولدی که بر امر اختیاری یه شروع
ایتمک حقنده اکرچه فایدهٔ تامه یه اعتقاد کافی و تمام . اما فایدهٔ نفس امریه
معتدبهاسنه اعتقاد ایتمک موجب نشاط و اقدام . و مفید کمال اهتمام در .
و فایدهٔ حکمت عملیه یه اکرچه ضمن کلام سابقده اشارت محرّک و رمز شایق
ایراد اولندی . اما مزید تشویق طالب . و ترغیب راغب ایچون تفصیل
عبارت . و تکریر تلویح و اشارت . اولنمق بعید و بدیع دکلدر . پس معلوم
اوله که فایدهٔ تحصیل علم حکمت عملی اولدر که . نفس انسانی حکمت نظریه سببی ایله
وجه سابق اوزره اعتقادات حقه و علوم مطابقه ایله متحلّی . و عقاید باطله
و جهالات بسیطه و مرکبه دن متخلّی . اولدقدنصکره حکمت عملی دخی تحصیل ایدوب
انک سببی ایله محاسن اعمال و مکارم اخلاقک تفاصیلنه عارف . و مساوی

تعالی شانه از العشق الی المعالی
و شاقنی الشیخ مهر شاه
از مشرق ح

اعمال دنیه و فضایح اخلاق ردیه یه واقف اولوب مقتضای علمیله عامل و هم
طرف علم و عملده کامل اولنجق چهرهٔ ماهیتی زیور قسم اوّلله حالی و جید وجود
وانیتی قلادهٔ و طوق قسم ثانیدن عاطل و خالی اولوب نشأهٔ دنیویه ده
کمالات و مکارمله موصوف و امور معاشی احسن وجوه و اجمل حالات اوزره
معروف و نشأهٔ اخرویه ده شرف قرب و قبول حق جلّ شانه و بهره یابنه
درجه سنه واصل و زمرهٔ مقدسان ملاء اعلا و فرقهٔ متوابان حظیرهٔ والایه
داخل اولوب فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر مثوبات جزیله و سعادات
جلیله حائز و ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر
مراتب عالیه سنه فائز اولور و الحاصل سعادت نفس انسانی ایکی نسنه ایله
حاصل و سعید حقیقی اول نفس در که بو ایکی درجه یه واصل در بری تحصیل
علوم حقه و اعتقادات صحیحه و نوع حکمت نظری کسبی ایله محصول اولور و بری
اخلاق فاضله و اعمال صالحه ایله تحلّی و اخلاق ردیه و اعمال غیر رضیه دن
تخلّی در و بو حالت تحصیل حکمت عملیه ایله کامل بعده مقتضای علمیله عامل
اولمغله میسّر اولور و سابقا دیدکمز سعادت که قرب حقه وصول و زمرهٔ
ملاء اعلایه دخول در بو فضیلت ایله مقدر اولور زیرا حق تبارک و تعالی
و زمرهٔ مقدسان ملاء اعلا کمال علم و احاطه ایله موصوف و غایت طهارت
و تقدسله معروف لردر و نفوس بشریه که حلیهٔ علوم حقه دن عاطل و محل
اعتقاد باطل یا مخالطهٔ اخلاق ذمیمه ایله مدنّس و ملابسهٔ اعمال قبیحه ایله
متنجس اولمش اوله آنلره مجانست و مناسبتدن اول مرتبه دور

خصلت ۵

متنجس

و لیاقت اتصال و اختلاطدن اول دائره مهجور اولور که بعد ما بین اکثر ما
بین المشرقین اولور چون اطلال و دمن خراب آبادبدن طرفندن مفارقت
و دوری و ارتحال ضروری ایله نسایم قرب عالم علوی ایله منشرح و
ابواب سماوات انکا اوزرینه منفتح اولمیوب درکات هاویهٔ هوانده محبوس و مضطرب
و درجات رحمت رحماندن حتی یلج الجمل فی سم الخیاط ممنوع و محتجب اولورلر
اکر حکمت نظری راجل و عقاید حقه دن خالی و عاطل و وجود کریم متعال
و صفات کمال و جلالنه و بالجمله مبدا و معادینه جاهل اولورسه ظلمت جهل
و ضلالتده خالدین و سعیر کفر و شقاوتده مخلد ابد الآبدین زمره سندن
اولور اکر تحصیل حق اعتقاد قلوب و مؤمن مبدا و معاد اولوب لکن متابعت
نفس و هوا و مخالفت احکام شریعت و هدا ایتمکله کسب ملکات ردیه
و تحصیل هیئات غیر رضیه ایله لیسه بنیان سعادتی بالکلیه منهدم و رحمت
بی حساب رحیم و تابدن دائما محروم اولماز بلکه اول هیئات و ملکات
ردیه مک جوهر نفسنده رسوخی قدر متعذب و محترق و ریاض انس و سلامت
رحماینیدن اول مقدار متحجب و متفرق اولوب بالآخره جود اصل کوهر ایمان
و حصول آیهٔ معرفت و ایقان سببی ایله سابقهٔ وعد رحمت رحمان
ابر شور و آبی آتش سوزان جرم و عصیاندن خلاص و مکرمت خانهٔ
روضهٔ رضوانده خاص ایلر پس جان پدر اصل سعادت جاودان سرمایهٔ
معرفت و ایمان در جهد ایله که قلبک آلودهٔ شبه و شک و سندن
بر حاله که هر معرفت منفک اولمیه بیت کوهر معرفت اندوز که با خود بری

که نصیب دکرانست نصاب زر وسیم • اکر حکمت نظری ده کامل ودرج درونی
اعتقادات صحیحه ومعارف وعلوم مطابقه یه شامل • اولدقدنصکره حکمت عملیه
دخی تحصیل ایدوب • مقتضای عملیله عامل • اولکه تهذیب اخلاق • وعبادت
معبود خلاق • اتمکله علم وعملی دوش بوشنده حامل • اولدیسه • ارواح عالیه
وانوار سامیه یه • علم علو وطهارت جهتندن مجانس • وتقدس وروحانیت
حیثیتندن مؤانس اولوب • الجنسیة علة الضم • مقتضاسنجه اول جهتدن جذب
وخروج • والجنس الی الجنس یمیل • مستدعاسنجه بو طرفدن ترقی وعروج •
اولوب • مقناطیسدن جبال شاهقه وتلال شامخه قطعهٔ سوزن وپارهٔ
آهن • کندویه نیجه جذب ایدرسه اول نهج ومنوال اوزره ملاء اعلا • انی جانب
بالایه • جذب ایدوب صراط ما بینی کالبرق الخاطف والریح العاصف • مرور و
عبور ایدوب • حظایر قدس • ومحافل انسدن • استعدادینه مناسب و
روحانیتنه ملایم مقر صدق ومستقر کرامتده ابد الآبدین • مؤبد ومخلد خالدین
فرقه سندن اولور **بیت** عالم وعامل اولنلر حکمدین اوندوه وبیم • ساکن فردوس
اولورلر ذلک الفوز العظیم **نثر** وبو تقریرلردن ظاهر وروشن اولدی که علم اخلاق
طب روحانیدر • نته کم صنعت طب علم جسمانیدر • زیرا نفس انسانیه نک
اخلاق ردیه امراضی • واعمال خبیثه اعراضی • در • وبو علم شریفله نفسک
اخلاق ردیه سی ازاله وافنا • واخلاق رضیه سین ادامت وابقا قلمق میسر
اولور • نته کم علم طبله بدنک صحت حاصله سین حفظ وادامت • ومرض عارضی
دفع اتمکله صحت زایله سی اعادت • اتمک مقرردر • پس علم اخلاقک فایده سی

علم اخلاق طب روحانیدر

اولدر که • اولا نفس هر خلقدن خالی وعاری ایسه اخلاق حسنه تحصیل اولنه
واکر اکا خلق ردی عارض وطاری • ایسه آنلر اخلاق حسنه یه تبدیل اولنه • و
اکر نفس اصل جبلتنده خلق حسن وخوی نیکو اوزرینه جاری • ایسه اول خلق
ادامت وتکمیل قلنه • پس بو مقامده بزه لازم اولدی که تبدیل خلق حد نفسنده
ممکن ومقدور • وآدمی خوین کسوب آخر خوی حاصل قلمق حد ذاتنده قابل
ومیسور • میدر عیان • واقاویل حکمایی بو مسئله ده شرح وبیان ایده وز
معلوم اوله که بو مسئله ده حکمادن منقول اولن اقوال معتبره اوچ قولدر
برنجیسی اولدر که تبدیل اخلاق مطلقا امر ممتنع در • بر خلق که ذات آدمیده
حاصل اوله • اصلا تبدلی نا مقدر • وازاله سی غیر میسردر • زیرا خلق امر طبیعی
وامر طبیعی عوارضدن متأثر • وموضعندن متبدل ومتغیر اولمز • ایکنجی
قول اولدر که خلق ایکی نوعدر • برنجیسی طبیعیدر یعنی اصل خلقتده مرکوز و
مجبولدر انک تبدیلی ممتنعدر • وبرنجیسی دخی الفی وعادیدر یعنی مألوف
ومعتاد اولمقدن حاصل اولور • وانک تبدیلی ممکندر • اوچنجی قول اولدر که
اخلاق باسرها تبدیلی ممکن وازاله سی مقدوردر • زیرا هیچ خلق طبیعی وجبلی
دکلدر • بلکه اسباب خارجه ومعدات عارضه دن حاصل اولور • پس فرض
تبدل • وامکان تحولندن • هیچ محال ذاتی لازم کلمز • وهیچ استحاله وامتناع
مترتب اولمز • وعامه حکما • وجمهور علما • بو قولی تصحیح • وبو مذهبی
اختیار وترجیح • ایلدیلر • وبو قول فصل • ومذهب جزلدر • انبیانک
دعوت وشریعتلری بو قوله مبنی • ومشایخ طریقت وعلمانک تربیت و

مطلب بیان امکان وعدم امکان تبدیل اخلاق علی حده اقوال

طریقتلری بو مذهب اوزرینه جاری در • وحقیقتده بو مسئله بر مسئلهٔ اخری یه
مبتنی در • وحکما اول مسئله ده دخی اختلاف ایتمشلردر • وهر طائفه بر طریقه
کیتمشلردر • واول مسئله بو درکه افراد نفس انسان اصل خلقت • ومبدهٔ
فطرتده نه نیک اوزرینه مجبول ونه هیئات وحالنده مفطوردر • بعض حکما
ذاهب اولدی که • خلقت وطینت وآفرینش وجبلتده خیر محض اوزرینه
مجبول وکمال صرف اوزرینه مخلوق در • اما بعده مزاولهٔ امور شهوانیهٔ
خسیسه • ومعارسهٔ احوال دنیهٔ خبیثه • وترک واهمال تحصیل خیر و
سعادت • ومخالطهٔ اهل شر وشقاوت • ایتمکله اکتساب ملکات ردیه
وتحصیل اخلاق ذمیمه ایلیوب اصل خلقت • ومبدء فطرتنه مخالف ومنافی
اولور نته کم حدیث شریفده وارد اولمشدر که • کل مولود یولد علی
الفطرة ثم ابواه یهودانه اوینصرانه اویمجسانه نظم فارسی

بدست خویش تبه میکنی تو صورت خویش	وگرنه ساخته اند چنانکه میبایی

وبعض حکما بو طریقدن هارب • وبو مذهبک عکسنه ذاهب اولوب دیدیلر که
نفس انسانی اصل خلقت • ومبدء فطرتده وسنخ طبیعتدن مخلوق و
مجبول • وجوهر نفس اگرچه نورانی در • لکن ظلمات طبیعتله مختلط اولمغله
شر وشقاوت اوزرینه مجبول در • لکن بعض بعضنه توفیق رفیق • و
عنایت هادی طریق • اولمغله تبدیل خلقت • وتحویل فطرت • ایدوب
کسب خیرات • واستفادهٔ مبرات ایتمک اولور • اگر شر وشقاوتی
نهایتده وجوهر ظلمانی جوهر نورانی یه غالب مطلق دکل ایسه • وجمهور حکما

اکا ذاهب اولورلر که • نفس انسانی حد نفس واصل ماهیتده نه خیر محض وسعادت
صرف اوزره مجبول • ونه شر وشقاوت بحت اوزرینه مجبول • در بلکه
طرفینه قابل • واستعدادی هر جانبه حاصل در • اگر توفیق معاونی اولوب
اخلاق رضیه واعمال مستحسنه تحصیل ایدرسه • اهل سعادت وکمال واگر
خذلان مقارنی اولوب اخلاق ردیه وافعال مستقبحه حاصل قلورسه • اهل
شقاوت ونکال • اولور • اما جالینوس مذهب رابعه ذاهب اولوب
دیدی که نفوس انسانیه اوچ قسم در • بر قسمی اولدر که بالطبع خیر در یعنی
خیر محض اوزرینه مجبول در • بر قسم دخی بالطبع شریر در یعنی شر صرف
اوزرینه مجبول در • وبر قسم دخی ایکی جانبه مائل • وایکی طرفه قابل در
وبو مطلوبه دلیل وبرهان ایراد ایلدی • نته کم اخلاق ناصری ده منقولدر
بز اطنابدن احتراز ایدوب ایراد ایلمدک • ودخی جالینوس ایتدی که
بز بالعیان والمشاهده کوررز که بعض کمسنه لرک طبیعتی خیر اقتضا ایدر
وبر وجهله اول حالدن منتقل اولماز • وبو قسم قلیل در • وبعض کمسنه لرک
طبیعتی شر اقتضا ایدر • وهیچ وجهله خیری قبول ایلیوب شردن منتقل اولماز
وبو قسم قسم اولدن اکثر در • وبعض کمسنه لرک طبیعتی ایکیسنه دخی قابل
مصاحبت اخیار ایله خیر • ومقارنت اشرار ایله شریر • اولور • وبو
قسم متوسط در • پس جالینوسدن نقل اولنان کلام مقتضاسی اوزره
بعض اخلاق قابل تبدیل • بعضنک تبدیلی مستحیل • اولور • اما جمهور
متأخرین • وعامهٔ محققین • سابقا نقل اولنان مذهب اوزره درکه

مطلب قول جالینوس امکان تبدیل اخلاق
نظرا الی البعض دون البعض

هر خلق تبدیلی ممکن در . زیرا هیچ خلق طبیعی دکلدر که تبدیلی ممتنع و انتقالی
محال اوله . اکر هر خلق طبیعی اولوب تبدیلی محال . و انتقال و تحویلی
استحالهیه اشتمال ایده ایدی . شرایع و نوامیس که . انبیا علیهم الصلوات
احکام و تأسیس ایتمشلردر . ضایع و باطل . و قوانین تربیت و سیاست
که علما و امرا انفاذ و اجراسنه اتفاق ایتمشلردر عبث و بی طایل . اولوردی
عامهٔ اهل عالم تعلیم و تادیب اولاد و اطفال و تربیت و تثقیف اسرا
و خدم و حشم ایتمکده متفقلردر . و تادیب و تربیتک نفعی ظاهر . و فایدهسی
محسوس و مشاهد و عایدهسی روشن و باهر در . پس تبدیل اخلاق ممکن
ظاهر در . غایة ما فی الباب بعض اخلاق محلنده تمکن و استقرار بولمشدر
و جوهر نفس ایله آثار و احکامندن طولمشدر . انک کبی خلقک ازاله و
تبدیلی غایتده دشوار و عسیر . و بو مقوله اخلاق اصحاب جهل و شقاوتده
بسیار و کثیر در . و بو مقوله اخلاقک ازالهسی ریاضات شدیده و مجاهدات
کثیرهٔ عدیده استر . ایکنجون اکثر جهال و ناقصلر خلقه تبدل ناممکندر دیو تخیل
ایدوب تبدیل خلق و تکمیل نفس طریقنده مجاهده و ریاضت ایتمکدن تقاعد
ایدوب . قلل جبال جهل و ضلالته تصاعد ایدرلر . پس اکر امتناع تبدل
خلقه احتمال ویروب تادیب نفوس انسانی و سیاست اشخاص بشر
خصوصنده تکاسل و اهمال اولنه . و هر کیشی نک زمام اموری طبیعتی النه
ویریله . اکثر خلایق نقصان و شقاوتده قلوب بعض اسیر فسق و فساد
و بعض مبتلای غضب و عناد . و بر طایفه دام حرص و طمعده کرفتار

و برزمره قلهٔ کبر و نخوتدن حضیض ذل و نکبته نکونسار اولوردی . لکن رحمت
رحمان . و لطف و عنایت حضرت منان . اقتضا ایلدی که بعض نفوس بو
ورطهلردن خلاص . و قرب قبولنده خاص و خاص الخاص اوله . لاجرم
انلر ایچون مؤدبلر و معلملر احسان ایلدی . مؤدب اول اکثر نفوس خلایقه عموما
شرایع و نوامیس الهی در . خاصة شریعت جناب حضرت خاتمی که ناسخ شرایع
و ملل . و ختم ادیان و نحل اولمغین رسوم خیرات و فنون آدابک جملهسنی
جامع . و انوار فیض و تکمیل شموس قواعد و قوانیندن لامع در . مؤدب
ثانی اصحاب عقل صحیح . و ارباب تمیز و ترجیح اولنلره خصوصا حکمت
علمی در که بو کتابمز بعون الله تعالی فراید و فوایدنه حاوی . و جلایل مسایل
و خفایای زوایاسی حکمای متقدمین . و فضلای متأخریندن ناقل
و راوی در . هر چند اخلاق ناصری و جلالیده بو موضعک تقریر اولنان
وجوه و دلایلده . بل عیون مسائلده مواضع ابحاث و مواقع انظار
واردر که مسودهٔ اولیده ایراد و تقریرینه جازم اولمشدق . حالا طباع
ارباب استماع ردای ملالت و سامعه متزلزل . و امتداد اطناب اطنابه
غیر متحمل فهم ایتمکین بو مبیضهده انلری ترک ایتمکه عازم اولدق . لکن
بو قدر ایراد ایدرز که کرکه مذهب جمهور اولسون که هر خلق تبدیله
قابل در . کرکه کلام جالینوسدن فهم اولنان اولسون که بعض خلق
قابل تبدیل . و بعض آخرک تبدیلی مستحیل در . بر هر حال و تقدیر علم اخلاقه
احتیاج مقرر در . زیرا بعض اخلاقک امکان تبدیلی بو علمه احتیاجده کافی در

وجمله نك تبديلى ممكن اولمق مضر و منافى دكلدر • نته كم علم طبه احتياج اولمقده
جميع امراض قابل علاج اولمق لازم دكلدر • زيرا بعض امراض قابل علاج
واندن تصحيح مزاج ممكن دكل ايدوكى متفق عليه در • مع ذلك علم طبه احتياج
صحيح وثابت • وسبزهٔ نفعى بوستان قلوب عقلاده ثابت • در
كذلك علم اخلاق محتاج اليه ايدوكى محقق • و حكما و علما آراسنده
مصدق • در • و بعض اخلاق قابل تبديل دكلسه دخى احتياج مزبوره
منافى دكلدر • بعض آخرك امكان تبديلى و قابليت تحويلى كافى در
و بو تقرير ايله بو مقامده ايراد اولنان اعتراض مندفع اولور • تقرير
اعتراض بودر كه بعض اخلاق اصلا متبدل اولمق احتمالى يوقدر • و
محلقده ازالهسى قطعا ممكن دكل در • تجربه بوكه شاهد صدق و برهان
ساطع • و عيان و مشاهده دليل قاطع • در • مثلا بعض نفوس بر وجهله
غباوت و بلادت اوزرينه اولور كه روزگار دراز و مدت دور
الكا تعليم و تفهيم ايتمكه صرف مقدور اولنسه • دقايق فنون و حقايق علومدن
نسنئ جزئى فهم ايلمز • و شيخ رئيس ابى على بن سينا بو حالته بلادت متناهيه
ديو تسميه ايتمشدر • و ديمشدر كه شكل اول بديهى الانتاج در • و ليكن بليد
متناهى استخراج نتيجه دن عاجز • و مطلوبنه نا فائز • اولور • هر چند صغرى
و كبرى يه تصديق ايلر • اما اصغرك اكبرده اندراجنه واقف اولميوب
نتيجه ده توقف ايلر • و وجه اندفاع تقرير مزبورده وافى • در • زيرا
بعض اخلاقك امكان تبدلى احتياج علم اخلاقده كافى • در • والله تعالى

اعلم بحث ثالث حكمت عمليه كه اوج علم در • موضوعلرى نه نسنه لردر
انلرى بيان ايتمكده در • و بعض مبادى تصوريه و تصديقيه كه علوم
مذكوره ده محتاج اليه و موقوف عليه در بو سياقده مبين • و معين
اولنور • اولا معلوم اولسون كه علوم متداوله دن هر علم و فنون
معتبره دن هر فن مسائل متكثره • و مباحث متعدده در • و هر شيئ كه
امور متكثره اوله الكا بر جهت وحدت گرك كه انك عروضى اعتبارى ايله شيئ
واحد اولوب على حده مطلوب و مشروع فيه اولمق ممكن اوله • چون حكمت
عمليه دخى امور متعدده و مسائل متكثره در • الكا دخى بر جهت وحدت
گرك و اول جهت وحدت مسائل متعددهٔ مذكوره موضوع واحددن بحث
ايتدوكى در • زيرا مسائلدن بر طائفه بر علم اولوب طائفهٔ اخرى علم آخر
اولدوغى بو طائفه بر موضوعدن بحث ايدوب اول طائفه آخر موضوعدن
بحث ايتدوكى در • و ارباب معقولات • تمايز العلوم بحسب تمايز الموضوعات
ديدكلرينك معنيسى بو در • مثلا علم طب جسد آدميدن بحث ايدر صحت و
مرض جهتندن • و علم هيئة اجرام علويه و سفليه بسيطه دن بحث ايدر
لا جرم هر بريسى علم على حده و فن مستقل اولوب بالاخره خلط اولنمدى • و موضوع
علم نه ايدوكنه اگاه اولن علم مذكورك تحصيلنده اشتباه • اوزره در
مثلا علم اخلاقى اخلاق نفس انسانيدن بحث ايتمك جهتى ايله ملاحظه و تصور
ايليوب شروع ايلسه بصيرت تامه اوزره اولور • حتى هر مسئله كه گلور
ملاحظه ايلر • اگر اخلاق انسانيدن باحث ايسه علم مطلوبندن ايدوكين

بیلوب تعلّم وتفهّمنه راغب اولور • واکر خلاقی ایسه مطلوب کتنده داخل دکل
ایدوکنه عارف • اوبو طلبندن هارب • اولور • وتفصیل مباحث موضوعده
تحقیقات چوقدر • بو رساله انک بیانینه متحمّل دکلدر • وبزمن بعد حکمت عملیه نک
که بو کتاب بیانیچون موضوع • وطالب کمال نفسیچون محلّ توجّه وشروع در
موضوعی نه • وعلوم ثلثه که انک اجزاسی در موضوعلری نه لردر بیان • و
مخدّرات معانی نک چهره لرین برقع عباراتدن عیان • ایده لوم • تا که شارع
کتاب • وسامع خطاب • اولنلر بصیرت تامّه ایله متّصف • وانهار وعیون
بیانندن مغترف • اوله لر • حکیم محقق خواجه نصیر طوسی ایدر که • چون علم
مشروع فیه نفس انسانی نیجه خلق اکتساب ایتمک کرک که آندن صادر اولن افعال
جمیل ومحمود اوله اکا علم در • پس بو علمک موضوعی نفس انسانی در • اما شول
جهتله که آندن افعال جمیلهٔ محموده • یا قبیحهٔ مذمومه بالاختیار صادر اولور
پس اولا بیلمک کرک که نفس انسانی نه در • وغایت کمالی نه نسنه در • وقوتلری
نه لردر که آنلری وجه محمود اوزرینه استعمال ایدیجک کمال وخیر که مطلوب انسانی در
واصل اولور • ودرجهٔ کمال ومراتب سعادتندن مانع نه در که آندن اجتناب
ایتمک دخی تحصیل خیر وکمالده لازم در • وبو تخلیه درخاء معجمه ایله یعنی نفس
رذایل اخلاق وقبایح اعمالدن تهی وخالی قلمقدر • واوّلکی تحلیه درحاء مهمله
ایله • یعنی نفس حلایل اخلاق ومحاسن اعمالله مزیّن وحالی قلمقدر • وبعض
اصفیا تخلیه عدمی در مقدّم قلدیلر تحلیه که وجودی در نظم

ترک بدی مقدمهٔ فعل نیکی است	اول علاج مردم بیمار احتماست

خود نفی باطل اول لفظ شهادتست	اول اعوذ وانکهی الحمد والضحیست
اول بشوی دست وپس انکه نماز کن	یعنی بشوی دست زهر چه آن نه بادماست

پس طالب خیر وسعادت اولنه اخلاق وافعال حسنه بلمک کرک که چهرهٔ وجود
انسانی محلّی اوله • واخلاق واعمال ذمیمهٔ دخی بلمک کرک که مرآت وجود آدمی
آنلردن پاک ومجلّی اوله شعر عرفت الشرّ لا للشرّ لکن لتوقیه
فمن لا یعرف الشرّ من الخیر وقع فیه نثر پس معرفت نفس انسانی وقوای ظاهری
وباطنی سی نه لردر بیانیچون • وکمال ونقصان وسعادت وشقاوتی نه در
ونه لرده در اظهار وعیانیچون • اوچ مقام ایراد اولندی وهر مقامده
نیجه امور مهمّه وفواید نافعه مندرج قلندی مقام اوّل نفس انسانی که نفس
ناطقه ایله تعبیر اولنور نه نسنه در انک بیانینده در • معلوم اولسون که حکما
نفس ناطقه دیدکلرینه لسان شرع مطهّرده روح دیرلر • هرچند پیغمبرک
عن الروح قل الروح من امر ربّی • آیت کریمه سنک اشارت شریفه سی
اولدر که • حقیقت روحدن بیان • وماهیتی نه ایدوکین کشف وعیان
قصد ایتمک مؤمن اولنه روا • وادب عبودیته لائق وسزا • دکلدر بناء علیه
مشایخ حقیقت • وعلماء شریعت • دن نیجه ائمهٔ کبار • حقیقت روحده
تکلّم ایتمکدن ابا وفرار • ایلدیلر • لکن ظاهر آلا اقل محتملدر که قرآن عظیم
وفرقان کریم ده بیان بیورلمین حقیقت وکنه ماهیّت روح در که حدّ
تام وفصل خاص وجنس عام ایله اولور • اما بعض عوارض خارجه وآثار و
خواص ظاهره سی ایله ترسیم اولنمغه منع یوقدر • لاجرم جمهور علما وکافهٔ

حکما مبتدیلره تعلیم • و طلاب کماله تفهیم • ایچون تعریف و ترسیم • ایلیوب
دیدیلر که • نفس انسانی • بر جوهر بسیط غیر جسم و جسمانی • در • بالذات معقولاتی
ادراک و تعرف • و بدن محسوس آلات و قوی سببی ایله تدبیر و تصرف
ایدر • و بو تعریف قول کافهٔ حکما • و مذهب اکثر مشایخ صوفیه و مختار بعض
علماء کلام در • و ماهیت نفس ناطقه و حقیقت روحده اقوال چوقدر
لکن طلب اختصار ایچون مختار اولان تعریفدن غیری سنی ذکر ایتمدک حضرت
شیخ کامل مکمل شیخ شهاب الدین عمر سهروردی قدس سره کتاب عوارف
المعارفده ذکر بیورمشدر • طالب تفصیل اولان کتاب مذکوره رجوع
ایلسون • اما بز تعریف مذکوری ایضاح و تحریر • و فوائد قیودین اثبات
و تقریر • ایچون التی امر ایراد ایده لوم که نفس انسانی طاقت بشری ایرشدیکی
مقدار معلوم اولوب معرفت نفس عرفان رب العالمینه که اتم مرادات
و سرمایهٔ سعادات • و اول واجبات • و مقدم طاعات و عبادات • در وسیله
اوله • امر اول اثبات وجود نفس در • امر ثانی نفسک جوهر اولمسین بیان
ایدر • امر ثالث نفس بسیط اولدوغین عیان قلمقدر • امر رابع نفس جسم
و جسمانی دکل ایدوکین تقریر ایتمکدر • امر خامس نفس بنفسه مدرک و آلات
ایله متصرف ایدوکین تحریر ایتمکدر • امر سادس نفس حواس محسوس دکل
ایدوکین کشف و تنویر ایتمکدر امر اول که اثبات وجود نفس ناطقه در
معلوم اولا که • نفس انسانیه نک وجودی بدیهی اولی در • و بدیهی اولی
دلیل و بیان و حجه و برهان کتورمکدن مستغنی در • زیرا اظهر اشیا

انسانه کندو حقیقت و ذاتی در که هر آن و هر ساعت مخفی و نامعلوم اولمق
بو قدر • گرک خفته گرک بیدار • گرک مست گرک هشیار • جمیع احوال و اطوارده
نفس انسانی کندو ذاتنه شعور و استشعاردن خالی • دکلدر • و انسان معرفت
ذاتنده حجت و استدلاله محتاج اولمز • زیرا شئ ایله نفسی مابیننده تخلل واسطه
محال در • اما نفس مجرد میدر مادی میدر جوهر میدر عرض میدر • و سایر
احوال و خواص و احکام و عوارضی دلیله محتاج و اثباته موقوف اولمه
جائزدر • و انلرک اکثری وجدان صحیح و ذوق سلیم ایله معروف در
لکن تنبیه و توضیح • علما مابیننده نهج صحیح در • بناء علیه امور باقی ده
ایراد اولندی امر ثانی جوهریت نفس در • معلوم اولا که هر موجود ممکن ایکی
قسمه منحصر در • بری جوهر بری عرض • زیرا اگر قیامنده غیره محتاج اولمیوب
بنفسه قایم ایسه جوهر در • اگر بنفسه قایم اولمیوب قیامنده آخره محتاج
ایسه عرض در • و اول آخر که انکله قایم در • بو عرضک موضوعی در • جوهرک
مثالی جسم کبی که بنفسه قایم و قیامنده آخره محتاج و تابع دکلدر • عرضک
مثالی لون جسم کبی که بنفسه قایم اولمیوب بلکه جسمله قایم در حتی جسم اولمسه
مجرد لون بنفسه قایم اولمق طور عقلدن خارج در • و جوهر دخی ایکی
قسم در • بری مجرد • بری مادی در • مجرد اولدر که اشارت حسیه قابل
اولمیوب تفریق و تبعیض ایتمک میسر اولمیه • عقول و نفوس کبی • و مادی
اشارت حسیه قابل اولوب تفریق و تقسیمی ممکن اولندر جسم کبی
و حکما اثبات جوهریت نفسده نیجه دلیل اقامت ایلدیلر • و خواجه نصیر

کتاب اخلاقده بنجه سین ایراد ایلدی • بز انلردن اخصرینی نقل ایده لوم
اول بودرکه • چون عرض موضوعنك مقبولی و محمولی و موضوع بونك قابلی
و حاملی در • و نفس انسانی دائما صور عقلیهٔ علمیهٔ حامل و قابل در • زیرا صور
علمیهٔ نفس تحصیل ایدوب اول صوراکا حاصل اولمقدن خالی دکلدر • پس
لازم درکه نفس جوهر و موضوع اولوب صوری قابل و حامل اوله • پس نفس
عرض اولمق ممکن دکلدر • زیرا عرضیت بو معنایه منافی و مباین در •
امّا بو دلیلده نظر ظاهر وار در • زیرا حکما قیام عرض بالعرضی تجویز ایلدیلر
و حرکتله سرعتی اکا دلیل کتوردیلر • حرکت عرض و سرعت دخی عرض • بیله
سرعت حرکتله قایم در دیدیلر • پس ایله اولیجق نیچون جائز دکل که نفس
عرض و صور علمیه دخی عرض اولسون • و بو عرض اول عرضی حامل و قابل
اولسون • پس جوهریت نفسده سائر ادله‌یه اعتماد اولنسون • امر ثالث
بیان بساطت نفس در • بو مقامده بسیطدن مراد اولدرکه اصلا تجزیه
و تبعیض و تفرقه و تقسیمه قابل اولمیه • و مرکب انك خلافی در • یعنی
ذو اجزا اولوب اجزاسنی بری برندن تفریق ایتمك ممکن اوله • چون بو
مقدمه مفهوم اولدی • پس معلوم اولسون که نفس انسان بسیط در یعنی اجزاسی
و ابعاضی یوقدر • و تفریق و تقسیمه قابل دکلدر • دلیلی اولدرکه بعض اشیا که
بلا شبهه بسیط در • وحدت کبی مثلا نفس انی تعقل ایدر • و تعقل خود
صورت معقول ذات عاقلده حاصل اولمغله اولور • پس اکر نفس منقسم اولیدی
انده شئ غیر منقسم حاصل اوله مزدی • زیرا محلك انقسامندن حالك

دخی انقسامی لازم کلور • چون حالّ که وحدهٔ متعقله در غیر منقسم در • لابد
علی دخی که نفس ناطقه در غیر منقسم در • و هو المطلوب • امر رابع نفس ناطقه
جسم و جسمانی دکل ایدوکی در • اولا معلوم اولاکه جسم اول جوهره دیرلر که
جهات ثلثه اعنی طول و عرض و عمقده انقسامی قبول ایلیه • و جسمانیدن
مراد اولدرکه یا نفس جسمده یا هیولا کبی اجسامده حالّ اوله • پس جمیع
اعراض که جسمده حالّ در و صورت جسمیه و صورت نوعیه که هیولیده
حالّ در جسمانی در • و کاه اولور اجسام و اعراضنه جمله‌سنه جسمانیات
دیرلر • چون جسم و جسمانی نه در معلوم اولدی • پس مطلوبمز که نفس
انسانی جسم و جسمانی • دکل در دیمکدر ظاهر اولدی • زیرا هر جسم و جسمانی
منقسمدر نفس خود غیر منقسم ایدوکی • امر ثالث تقریرندن ظاهر اولدی
پس نفس جسم و جسمانی دکل ایدوکی دخی ظاهر در • امر خامس نفس بالذات
مدرک و آلاتله متصرف ایدوکی در • چون سابقا معلوم اولدی که
نفس کندوسنی ادراک ایلر بلکه ادراك ایتدوکین دخی ادراك ایلر • و
جائز دکلدرکه نفس کندوسنی آلاتله ادراك ایلیه • زیرا شئله نفس بیننده
آلة تخلل ایتمك ممکن دکلدر • و حکما که عقل و عاقل و معقول متحد در دیرلر
مرادلری بو معنی در • نفس کندوسنی ادراك ایتمه‌سی واسطه ایله دکلدر
دیمکدر • امّا نفسك آلاتله متصرف اولدوغی ظاهر در • مثلا آلت بصر ایله
ادراك مبصرات و آلت سمعله ادراك مسموعات ایلر و علی هذا القیاس •
و بو تصرف علی درکه قوت مدرکه‌دن ظاهر اولور • و بو تصرف دخی

ایدر اول اولدرکه • ادراکدن صکره تحریکی اعصاب و عضلات ایلر • وبو
تحریک سببی ایله بدندن افعال متعدده ظهور ایلر • وبو تصرف تحریکی در
که قوت محرکه دن صادر اولور • وبو وجهله صادر اولن افعاله افعال
اختیاریه دیرلر • وبو افعالک کیفیت صدوری وکیفیت مبادی واسبابی
علم طبیعی ده بیان اولنور امر سادس نفس حواسله محسوس اولمدوغی در
چون نفس جسم وجسمانی دکل ایدوکی ظاهر اولدی • پس حواسله محسوس
اولمدوغی ظاهردر • زیرا حواسله محسوس اولن یا جسم در یا جسمانی در
چون نفس ناطقه جسم وجسمانیتدن مجرد ومعرادر • پس محسوس اولمق
دائره سندن منزه ومبرادر بیت زانوردی بچشم تن جانان ننماید
جانست تن نازک او جان ننماید مقام ثانی چون نفس ناطقه تعریف
وتعریفنک قیودی فوائدینه توقیف • اول مقدارکه طاقت بشریه
اکا واصل اوله • بو امور مذکوره ایله اکا تنبیه واعلام حاصل • اولدی
پس شمدن کرو نفس ناطقه نک وجودی هلاک بدنله زائل • وانیت
ذاتی انهدام بنیاد جسدیله باطل • اولمیوب • بلکه بعد مفارقة البدن
دایم وباقی • وعالم مجرداته متصل وملاقی • اولوب ابدالآبدین زمرهٔ
خالدیندن اولدوغن بیان ایده لوم که بزم مطلوبمزه عظیم نافع
اولدوغندن غیری حکمت وشریعتده اصل جلیل ومرام مهم در • زیرا
سعادات اخرویه نک ثبوتی اکا مبتنی • وثمرات حشر روحانی بو شجره دن
مجتنی • در • وکافهٔ حکماء الهیین • وعامهٔ فلاسفهٔ طبیعیین

بو سمته مایل • وبو قوله قایل • اولمشلردر • وحکمادن بو مذهبه مخالف
کمسنه یوقدر • الا فرق طبیعییندن بر شرذمهٔ مذمومه • وفرقهٔ محرومه
که منازل حکمت وفلسفهٔ حقه یه راه • بولمیوب بیابان طبیعتده افتادهٔ
چاه • اولدیلر • وانلره حشاییشیون دخی دیرلر • زیرا انسانی که
خلاصهٔ عالم • وخلیفة الله الاعظم • در خشایش فلوات کبی ذاهب وفانی
وشرف معاد ودولت بقا ولقا اکا غیر ثابت • در دیدیلر • وبو
حکماء معتبرین ارآسنده سفاهتله معروف • وفلسفه لری غایت رکاکتله
مشهور وموصوف • در • معلوم اولاکه چون اجزای بدن عناصر متضاده دن
مترکب • وخزانهٔ جد اجسام متخالفة الطباعدن مترتب • در وقدرت
مبدع حکیم • وصانع علیم • امور مختلفه دن جمع وتلفیق • واشیاء
متضادهٔ نظم وتوفیق • ایدوب • بدنی اجزای متفرقه دن مؤلف
وروح حیوانی وحرارت غریزیه ایله مستعد ومشرف • ایتمکله نفس
ناطقه یه کسب کمال ایچون آلت مرتب • وقطع طریق سعادت ایچون مرکب
ایلدی • وچون بو اضداد قهر الهی ایله مقهور • وحیز بدندن مفارق و
جز بدنده اولمقده قسر ربانی ایله مقسور • اولمشلردر • لابد بو قهر دایم
ابدی • وباقی سرمدی • اولمق ممکن دکلدر • بلکه بالآخره اجزای عناصردن
هر بری سی احیاز اصلیه سین طالب • واماکن طبیعیه سنه مایل • اولوب
عقدهٔ ترکیب انحلاله مایل • ووصلهٔ اجتماع واتصال بالکلیه زایل اولسه کرک نظم

اضداد در عناصر عالم سبب بودر	که اولمز مرکبات موالیده اعتدال

چون اعتدال بولمیه اضداد لاجرم	ترکیب عقده‌سی بولور البته انحلال

نثر اما خراب دیار جسددن سلطان نفسه زوال کلمز واندراس اطلال و دمن بدندن کرد فنای روحه کرد فنا قونمز بلکه خیمه بوزیلور اما سلطان سوار وکشتی طاغلور لکن رئیس درکنار اولور نته کم حکیم امام عمر خیام دیرکه نظم

خیام تنت بخیمه می ماند راست	وین خیمه برای رفتن راه فناست
فراش اجل ز بهر دیکر منزل	ویران کند این خیمه چو سلطان برخاست

بل چون نفس ناطقه مجرد در مجرده قبای بقادن غیری خلعت اولمز و قامت روحه اکرچه جیب حدوث مجدد در لکن دامن ابدیتی کل زوال وکرد فنادن طولمز زیرا زوال وفنا جسم وجسمانیاته ملایم در دامن مجردات خار فنا تعلقندن بری وچهرهٔ روحانیات کرد زوال عروضندن سالم و عاری در وخواجه نصیر طوسی امتناع فنا ودوام بقا نفس ناطقه‌یه دلیل ایراد ایلدی اما بز احتمال تطویلدن خوف ایدوب نقل ایتمدک اما خلاصهٔ کلام وحاصل مرامی اولدرکه هر شیئی که قابل فنا ومتحمل عدم بعد الوجود اوله البته اول شیئ بر محلده حال اولمق کرک صور واعراض کبی مثلا جسمک عرضلری لونی کبی رایحه‌سی کبی زوال وفنا بولور وصور جسمیه ونوعیه دخی که هیولی ده حلول ایتمشلردر زائل وفانی اولور زیرا کوروز بر جسمدن لونی کیدوب بشقه لون قلور وبر محلده بر صورت کیدوب صورت اخری کلور اما بر شیئی که حال ولمیوب محض محل اوله هیولی کبی یا خود نه حال ونه محل اوله مجردات کبی اصلا انلره وجودندن چکره

فنا کلمز وعدم بعد الحدوث که فنادن عبارتدر انلره عارض اولمز و متأمل صادق ومتفکر حاذق که احوال عالم کون وفساده نکران وبیک نظری کوجهٔ اطوار خلع ولبسه کذران اوله عالم وواقف اولورکه فناکه عالم عنصریده شایع ومشتهردر همان اعراض وصوره مختص در اما اعراض زوالی معین خصوصا ذکر ایلدیکوز مثالدن ظاهر ومبین در اما صورتک فناسی کون فساد حالنده متقرر وفساد اصطلاح حکماده هیولی بر صورتی چقروب کون صورت اخری کیمکله مفسر در مثلا عنصر آب تبخیر اولوب هوایه انقلاب ایلسه صورت هوائیه کلمه‌سی کون وصورت مائیه‌نک کتمه‌سی فساددر وخلع ولبس واستحاله لفظندن اصطلاح حکماده بو معنی مراددر بو صورتده منقلب اولنان آب منقلب الیه اولان هوانک هیولی‌سی بردر اما صورت آب که فانی اولدی صورت هوایه که حادث اولدی مغایردر پس صورت کاه حادث کاه فانی اولدوغی ظاهردر هیولی ایکی حالنده باقی وایکی صورته دخی ملاقی در وچون نفس ناطقه نه صورتدر نه عرضدر بلکه مجرددر پس انک زوالی وفناسی ممتنع وبقاسی مسلمدر بلکه هلاک بدن نفسه نسبت بر صانعه زوال آلت وبر فارسه ضیاع مرکب کبی در

مقام ثالث نفس ناطقهٔ انسانیه‌نک قوتلرین بیان وسایر حیوانات قواسندن تمییز ایلمک در معلوم اولاکه نفس حکما قتنده اوچ نسنه‌یه اطلاق اولنور برسی نفس نباتی در وبرسی نفس حیوانی برسی نفس انسانی در اکرچه بزم مقصودمز بو کتابده نفس انسانی در فقط

امّا نفس نباتی یه وحیوانی یه دخی فی الجمله اشارت ایده لوم که اصطلاح حکمایه
بر مقدار وقوف حاصل اولوب نفس انسانی یه مزید ایضاح دخی اوله • اولا
نفس نباتی هر جسم که نامی اوله نبات کبی حیوان کبی انسان کبی آنده موجود در
وشول جسم که جامد اولوب نمودن خالی اوله بسایط عناصر که آتش وآب و
هوا وتراب در آنلر کبی • ومعدنیات ومرکبات غیر تامه کبی آنلرده نفس
نباتی معدوم ومفقود در • وجسمده اولن خواص وآثار تغذیه کبی تنمیه کبی
وانلرک جمله سی نفس نباتی یه مستند ونفس نباتی انلره مبداء وعلت در (لوازمی ه)
تغذیه دیو اکا دیرلر که غذا کند وصورتندن چیقوب مغتذی اعنی غذا خوار
اولن جسمک صورتنه کیروب اندن جزء اوله • وبو تغذیه نک نبات و
حیوان وانسانده وجودی لازم در • مثلا نباتاتده اجزاء مائیه وترابیه
که غذای نباتدر عروقندن سرایت ایدوب • نبات مغتذی نک
صورتنه کیروب آندن جزء اولور • وکذلک انسان وحیوانده غذای
مأکول معده یه معده دن کبده کبددن اعضایه واروب هضم تمام ایله منهضم
اولوب حیوان مغتذی دن جزء اولور • وتنمیه ونمو اکا دیرلر که جسم نامی
اکر نبات اکر حیوان اکر انسان اقطار ثلثه سنده یعنی طولنده وعرضنده
وعمقنده تناسب طبیعی اوزره متزاید اوله • وبو قوت تنمیه آخر عمره دک
باقی وممتد اولمز • بلکه بو زیاده نک که اکا عوام بوی بویمک دیرلر مقدار
معین وزمان مقدری وار در که اول زمانه واصل اولدقدن صکره قوت
تنمیه واقف اولوب عملدن قالور • واکا حکما نشو وقوف دیرلر • واول

انسانده یکرمی درت یاشنه وارنجق واقف اولوب من بعد نمو اوزره اولمز
امّا سمن که سمزلک در نمو دکلدر • زیرا اقطار ثلثه ده اولمز • انسان نه قدر
سمین اولسه طولندن خردل قدر زیاده اولمز • اول سببدن سمن نمو
عد اولنمز • امّا تغذیه آخر عمره دک باقی وبی زوال در • زیرا نبات و
حیوان وانسانک غذاسز بقاسی محال در • وبو نفس که جسم نامی ده ثابت در
صورت نوعیه سی در • زیرا حکما ذاهب اولدیلر که • هر جسمک اکر بسیط اکر
مرکب اکر فلکی اکر عنصری البته بر صورت نوعیه سی وار در که انکله سائر
انواعدن ممتاز وخواص وآثار ریته اول صورت مبداء وعلت در •
پس جسم نامی ده صورت نوعیه یه که مبداء آثار مختصه وخواص لازمه سیدر
نفس نباتی دیدیلر ایکنجی نفس حیوانی در • هر حیوانده ناطق وغیر ناطق
موجود در • وحیوان اولمین جسم نامیده نباتات کبی مفقود در • و
حیوانک خواص لازمه سنه حیات کبی حس کبی حرکت بالاراده کبی بو نفس
مبداء وسبب در • وحیواناتک صورت نوعیه سی در اوچنجی که نفس انسانی در
نوع انسانه مخصوص ومقارن • ونوع انسان سائر انواع حیواناتدن
بو نفسله ممتاز ومباین در • وانسان خواصی که غیر انواع حیوانات
واجناس نباتاتده یوقدر • تعقل کلیات ونطق وضحک کبی جمله سنک
مبداء وعلتی بو نفس در • وبو نفسلرک هر بریسنک نیچه قوتلری وار در
واول قوتلر دخی نیچه افعاله مبداء وسبب در قوای نفس نباتیه معلوم
اوله که نفس نباتی نک درت قوتی وار در • اولکیسی قوت غاذیه

ایکنجیسی قوت نامیه • اوچنجیسی قوت مولده • دردنجیسی قوت مصوره در
غادیه ایله نامیه شخصک بقاسیچون لازم در • زیرا غادیه نامیه اولمسه تشخص
باقی اولوب کمال مطلوبه ایرشمک ممکن اولمز • اما مولده مصوره بقای شخص
ایچون لازم دکل بقای نوعیچون لازم در • زیرا مولده ومصوره اولمسه تشخص
فانی اولمز لکن شخصک خلفی قلمز • عینی کبی خلف قلمق انقراض نوعه مؤدی
اولور • وبو درت قوت که ذکر ایلدک بونلر قوای مخدومه در • زیرا هر
بری سنه درت قوة دخی خدمت ایلر انلره قوای خادمه دیرلر • وانلر
قوت جاذبه وقوت ماسکه وقوت هاضمه وقوت دافعه در • حکیم محقق
نصیر طوسی بو مقامده بو قدر بیان ایله اکتفا ایلدی • اما بز چون کوردک که
علم طبیعی وعلم طبه اشتغال ایتمینلر بو قوتلرک معانیسین وکیفیت عملارین
تمام معلوم ایدنمزلر • پس کتابمزک فائدهسی عام • ونفعی تام اولمغیچون
شرح وبیانین علی وجه الاختصار ایراد ایلدک • اولا معلوم اوله که هر جسم
نامی اکر نبات اکر حیوان اکر انسان غدایه که بدل ما یتحلل در • اعنی جسمدن هر
آن اریوب کیدن نسنهنک یرینه بدل اولجق نسنهیه محتاج در • خصوصا
حیوان که حرارت غریزیهسی اعنی بویوک اچنده کی دم غلیظلک حرارتی که انسز
حیوان اولمق ممکن دکلدر • علی الدوام اجزای بدنی تحلیل ایتمکده اعنی
اریدوب کیتمکده در • پس اکر کیدن یرینه غدادن بدل کلمیه • ومتحلل اولن
غدا متحلل اولن بدنک عوضی اولمیه • ترکیب باطل • وحیات زایل • آثار
مزاج منعدم • بنیان بدن منهدم اولمق لازم کلور • پس بدنه

وارد اولن غدا بدندن جزء اولمق کرک • وصورت اولیسی اوزره
باقی ایکن بدندن جزء اولمق ممکن دکلدر • بلکه لازم در که قوای بدنیه آنده
تصرف وعمل ایدوب آنی بدندن جزء وبدل قلمغیچون آنی صورت اولیسندن
چیقروب بدن صورتنه قویوب جزء بدن وبدل ما یتحلل ایلیه • وغدا بو
مرتبهیه وارنجه اعنی صورت بدن متغذییه کرنجه • مراتب واطوار • و
قوای بدنیهنک غدایی بدندن جزء ایدنجه نیجه اعمال وآثاری وار در مقام
اقتضا ایتدوکی قدر ذکر وتفصیل ایده لوم که بعض آیات انفس که سنریهم
آیاتنا فی الآفاق وفی انفسهم • اشارت شریفهسی مقتضاسنجه بی پایان در
اسماع اهل اعتباره داخل وابصار اولی الانظاره نمایان • اوله معلوم
اوله که غدا داخل بدنه نازل • وحلقومدن معدهیه واصل اولیجق معدهده
بر قوت وار در که غدایی طالب • وآنی کندویه جاذب در • وبو قوت
حکما واطبا قتنده بدننک جمیع اجزا • وجمله اعضاسنده وار در • پس
غدایی معدهیه معدهدن کبده کبددن جمله اعضایه جذب ایلر • وبو قوته
قوت جاذبه دیرلر • وغدا بو مواضعده اعنی معده وکبد واعضاده بر مقدار
اکلنمک کرک که قوت هاضمه هضم عملین اشلیه • والا غدا هضم اولمدین
بدندن جزء وبدل ما یتحلل اولهمز • پس بر قوت کرک که غدای هر موضعده تمام
هضم اولنجه طوته قوبی وبرمیه • وبو قوته قوت ماسکه دیرلر • وبو قوت
ماسکه غدایی امساک ایدرکن بر قوت دخی وار در که غدا آنی هضم ایلر • اعنی
صورت اولیسندن چیقرور وجزء بدن اولمغه مناسب صورته قویر • وبو

قوته قوت هاضمه و بونك بو فعلنه هضم دیرلر • و دخی معلوم اوله که غدانك
هر جزئی منهضم اولوب بدندن جزء اولمغه صالح دکلدر • بلکه لطیفی منهضم اولوب
غلیظی و کثیفی فضله اولوب بدندن خارجه دفع اولنمق کرك بدنه ضرری
اولمیه • پس اول قوت که فضله لری خارجه دفع ایلر • اکا قوت دافعه
دیرلر • و حکما علم طبیعیده و اطبا کتب طبیهده بو قوتلرك فرداً فرداً وجودینی
و هر برینه مغایرتینه ادله ایراد ایتمشلردر • اما بزم کتابمز بو فنده موضوع
اولمدوغیچون ایرادینه شروع • ایتمدك طالب و راغب اولن کتب علم طبیعی
و فرعی اولن علم طب کتبنه رجوع • ایلسون **تنبیه** هضمك درت مرتبه سی
واردر که هر مرتبه بر موضعده اولور • و هر مرتبه نك بر فضله سی واردر که موضع
هضمك قوت دافعه سی انی طشره یه دفع ایدر • بدنی ضرردن صقلمغیچون •
مرتبهٔ اولی معدهده در • و حکما ایدرلر که بو هضمك ابتداسی اغزدن در
زیرا سطح داخل دهان سطح داخل معدهیه متصل و ملاصقدر • و غدا دهانه
کیروب مضغ ایتمکله یعنی چینمکله بشلدقده فی الجمله هضمك ابتداسی حاصل و بعد
هضم انتهاسنه معدهده بعد زمان وصل اولور • و غدا بو هضمله معدهده
منهضم اولیجق کشکك ثخین کبی یعنی قوی ترخانه کبی اولور • و اکا یونانیلر
کیلوس دیرلر • و بو هضمك فضله سی ثقل غایطدر که امعا طریقیندن مقعده
واصل اولوب خارجه مندفع اولور • مرتبهٔ ثانیه کبدده اولور • و کبد
جکرك قرا سنه دیرلر • زیرا هضم اول ایله منهضم اولان کیلوس اولن غدانك
لطیفی معدهدن ماساریقا دیدکلری طمرلره کیروب کبده منجذب اولور

کیلوس

و ماساریقا اینجه و طرخق طمرلردر که بر طرفی نهایت معدهیه و طرف آخری مقعر
کبده اعنی جکرك چوقور طرفنه متصل اولمشدر • پس لطیف کیلوس ماساریقادن
کبده واصل اولیجق کبدده تکرار طبخ و تنضیج بولوب بر هضم دخی اولور • و بو
مرتبهیه اهل یونان کیموس دیرلر • و بو مرتبهده اخلاط اربعه متمیز و متکون
اولور • زیرا اجزاء ناریهٔ لطیفه سی حرارت و یبسی سببی ایله احتراقه قابل
اولوب کمال خفتندن که ناریتنه لازم در جمله نك اوستنه چیقر اکا صفرا
دیرلر • و اجزای ارضیهٔ کثیفه سی دُرد زیت کبی آشغه چوکر اکا سودا
دیرلر • بو ایکی سنك ما بیننده اولن اکر نضج تام بولدی ایسه اول دم اولور
و اکر بولمیوب بر مقدار خام قلدی ایسه اول بلغم اولور • مرتبهٔ ثالثه عروقده در
زیرا اخلاط مذکوره جکرك محدبنده یعنی یومری طرفنده متصل اولان عرق
کبیردن که مجوف و عروق صغار بدنه متصل در • عروق مذکورهیه آقوب اندن
عروقده تکرار بر هضم دخی اولور • بو هضم سببی ایله بدندن جزء اولوب
اعضا اولمغه صالح اولور • و بو هضمك فضله سی بخار اولوب مسامات بدندن
متخلل اولوب چیقر کیدر • یا عرق و وسخ اولور • و حماملرده کیسه ایله چیقن
کیدن بو در • و بعض حرارت بدنله مزاج بولوب قمل اولور • مرتبهٔ رابعه
اعضاده اولور • زیرا غدای مزبور کبدده اخلاط اولوب عروق کباردن
عروق صغاره که جداول دیرلر • و سواقی و رواضع دخی دیرلر • دوکیلوب
و آنلردن دخی خرده عرقلره که عروق لیفیه دیرلر • غایت صغرندن
خرما لیفنه تشبیه اولنور • دوکیلوب • آنلرك خرده جه اغزجقلرندن اعضایه

کیموس

ترشح ایدوب اعضایه ملتصق ولون وقوامده تمام متشابه اولوب والحاصل
عضونک متحلل اولن جزئنه بدل اولوب عضو اولور • وبو آخر مراتب هضم در
وبو هضمک فضله سی منی در که مادهٔ آدمی اولور قوت مولده شول قوتدر
که جسمدن بعض اجزاسنی ایروب فصل ایده و انک مثلی بر شخص آخره مادّه
ومستعد ایلیه • مثلا جسم نباتیدن قوت مولده بعض اجزاسن آیروب تخم
ایلر • وبو تخمدن انک مثلی بر فرد حاصل اولور • اگر قوت مولده اولمیدی
تخم حاصل اولمزیدی • وحیوانده قوۀ مولده مادّهٔ که منی در سایر اجزادن
آیروب تحصیل ایدر • اگر قوۀ مولده اولمسه حیوانده مادّه حاصل اولمز
قوت مصوره اول قوتدر که ذکر اولنان اجزا که مادهٔ شخص آخر اولمغه
مستعد اولمشدر • بر موضع قابله دوشسه تخم نباته ارض مخروثه کبی
ونطفه حیوانه رحم انثی کبی بو قوت سببیله انلره صورت فیض اولوب
شخص مستقل اولور • مادهٔ مذکوره یه صورت فیض اولمغه سبب بو قوتدر
بو قوت اولمسه صورت بولمزدی قوای نفس حیوانی قوت حیوانی ایکی در
بریسی نه قوت مدرکه دیرلر • وبریسی نه قوت محرکه دیرلر • قوت
مدرکه اولدر که حیوانده اولن ادراکه سبب اوله • واول دخی ایکی صنف در
زیرا قوت مدرکه نک آلتی اولن که اکا حاسه دیرلر ایکی نوعدر • بر نوعی حواس
ظاهره • وبر نوعی حواس باطنه در • پس قوت مدرکه ایکی صنف اولدی
صنف اول که آلتی حواس ظاهره در بیش در • اولکی قوت لامسه در • وبو
بر قوتدر که بونک جلد ظاهرینک جمله سنده قونلمشدر • ونفس بو قوت

سببیله کیفیات ملموسه وحرارت وبرودت کبی ورطوبت ویبوست
کبی ادراک ایلر • بشرط انکه کیفیت مذکوره نک حاملی اولن جسم ملامسه و
اتصال ایده • مثلا برودت کیفیتنک حاملی اولن جسم قار بوز کبی بدنه
ملامسه ایلسه فی الحال نفس انک کیفیت برودتنه مدرک اولور • اگر
بو قوت اولمیدی ادراک ایدمزدی • وبو قوت اگرچه ظاهر بدنده واردر
اما کف دستده خصوصا شهادت پرمغنک اوجنده غایت قوی در
ایکنجیسی قوت شامه در • واول بر قوتدر که جیوانک کلگرنده که مقدم
دماغدر ایکی یومرجه اتلر واردر که خاتونک حلمتی ثدیینه یعنی ممه کرا وجنه
بکزر آنده قونلمشدر • رایحه لری نفس بو قوت ایله ادراک ایلر • اوچنجیسی
قوت ذائقه در • واول بر قوتدر که لسانک جرم اعلاسنده قونلمشدر
رطوبت لعابیه طعامه قرشوب جرم لسانه کیفیت طعامی حلاوت کبی
حموضت کبی ایلدوب بو قوت سببیله ادراک اولنور • دردنجی قوت
سامعه در • اول بر قوتدر که صماخک اعنی قولاق دلوکنک دبنده مفروش
اولن جسم عصبانی اعنی سکرلو جسمده قونلمشدر • اصوات انکله ادراک
اولنور • بشنجی قوت باصره در • واول بر قوتدر که رطوبت جلیدیه ده
اعنی کوزک قراسنده که اکا انسان العین ومردم چشم دیرلر قونلمشدر که
جمله مبصرات انکله ادراک اولنور • صنف ثانی که آلت حواس باطنه در
اولدخی بیش در • اولکیسی حس مشترک در • واول بر قوتدر که دماغک
مقدمنده قونلمشدر • حواس خمسهٔ ظاهره ایله ادراک اولنن صور جمله آنده

مجتمع اولوب نفس انک سببی ایله ادراک ایلر • حکما بو قوتی بر حوضه تشبیه
ایدرلر که اکا بش ارمق اقوب دوکله • ایکنجیسی خیالدر • واول بر
قوتدر که دماغک بطن اولنک مقدمنده قونلمشدر • وحس مشترکده جمع
اولوب ادراک اولنن صورتلری صاحب صورت ومدرک اولنن نسنه‌لر
حواسدن غایب اولدقدنصکره بو قوت حفظ ایلر • مثلا بر شخصه
نظر ایلسک مادامکه مقابله ده در مدرکدر وصورتی حس مشترکده در
اما مقابله دن غایب اولدقدنصکره صورتی حس مشترکدن زایل اولور
خیالده قلور • پس خیال حس مشترکک حافظی وخزینه داریدر • اگر خیال
اولمسیدی برکمسنه آشناسین بلکه اقرباسین بلمیوب هربار که ملاقی
اولسه کیمسن دیبیدی • اوچنجی قوت واهمه در • واول بر قوتدر که
معانی جزئیه که محسوس اولمیه • ولکن محسوساتدن مأخوذ ومحسوساته
متعلق اوله انلری ادراک ایلر • مثلا عداوت وصداقت کبی که محسوس
دکلدر • ولکن عدو وصدیق محسوسدر • بو معنی اول محسوسلردن مأخوذ
ومنتزعدر • اگر بو قوت اولمسه قویون قورده عداوت ادراک ایدوب
آندن گریزان • وکندو قوزیسنده صداقت حس ایدوب اکا مایل و
ریزان اولمسیدی • دردنجی قوت حافظه در • واول بر قوتدر که
قوت واهمه ادراک ایتدوکی معنیلری حفظ ایلر • نته کم خیال حس مشترک
ادراک ایتدوکی صور محسوساتی حفظ ایلر • بشنجی قوت متصرفه در • واول
بر قوتدر که صور محسوسات ومعانی جزئیه ارسنده تصرف وتدبیر ایدوب

وترکیب وتحلیل ایدر • اعنی بر صورتی بر صورته ضم وبر صورتی بر صورتدن
تفریق ایلر • مثلا قوتدن بر طاغ وگومشدن بر سر وتخییل ایلر • وبو
مقوله تصرفات ومعانی غریبه که شعرا تخییل ایدر • بو قوت تصرفندندر
قوای محرکه قوت محرکه دخی ایکی نوعدر • بریسی قوت شهویه در
واول بر قوتدر که بو قوت سببی ایله نفس کندویه مطلوب وملایم
اولن نسنه‌یی جذب وتحصیل ایلر • پس نفسک جذب وملایم ایتمکده اولن
حرکاتنه مبدأ بو قوتدر • انکیچون محرکه دیرلر • وبریسی قوت غضبیه در
واول بر قوتدر که بو قوت سببی ایله نفس کندویه منفور ونا ملایم اولن
نسنه‌یی دفع وتبعید ایلر • پس دفع ناملایمده اولان حرکاتک سببی بو
قوتدر • وقوت محرکه البته قوت مدرکه‌یه محتاج وآندن مستمددر • زیرا
نفسک ملایمک ملایمتینه شعوری وادراکی اولمق گرک که انک جذب وتحصیلنه
میل وانبعاثی اولوب اول میل اراده‌یه سبب اوله • ارادت دخی تحریک
اعصاب وعضلاته سبب اولوب فعل وجوده گله • کذلک منفور جانبندن
دخی اولا نفسک منفور ناملایم اولمسنه شعوری اولوب اول شعوردن
نفرت حاصل اولوب نفرتدن دفع جانبنه ارادت جازم حاصل اولوب
بو ارادت دفع جانبنه تحریک اعضا وعضلاته سبب اولوب دفع وقوعه حقیقه
قوای نفس انسانی معلوم اوله که مرکبات عنصریه‌دن موالید ثلثه که
بریسی نبات • بریسی حیوان • بریسی انساندر • اشرف مرکباتدر
وبو مرکبات ثلثه عناصر اربعه‌دن حاصل اولور • عناصر اربعه اکا ماده در

موالید ثلثه تعبیر ایتدکلری اولدر
مولد آننده [illegible]
ابتدگی ایله در
[illegible]

اول سببدن عناصره امهات اربعه دیرلر • وافلاک اسباب فاعله کبی
اولدوغیچون آبا تسعه دیرلر • فقیر نظم ایتمشدم • طوغدن جانه ونه اتادن
اوج مولود • وبو مرکباتک هر بریسی فی الجمله اعتدال بولمینجه مزاج تحصیل ایدهمز
زیرا مزاج که مرکبه لازمدر اعتدالدن ناشی اولور • واعتدالی نه قدر ارتوق
اولسه اول قدر مزاج دخی اکمل واشرف اولور • مثلا اعتدال حیوان اعتدال
نباتدن ارتوقدر • لابد مزاج حیوان مزاج نباتدن اکملدر • واعتدال
انسان جملهدن افضل لاجرم مزاجی اشرف واکملدر • ونطفهٔ آدمی که
مادهٔ بدندر اغذیهٔ معتدلهدن متولد اولوب هضم رابع مرتبهسنده کمال
نضج بولمشدر • لاجرم نفس انسانی که اشرف نفوسدر مبداء فیاضدن اکا
فیض اولمشدر • نفس انسانینک تعریفی سابقا مرور ایلدی • اما الآن
انسانه مخصوص اولن قوایی ذکر ایدهلوم • پس معلوم اولسون که نفس
انسانینک مخصوص ایکی قوتی واردر • اول قوتلر سایر حیواناتده یوقدر
وانسان بو قوتلر سببیله سایر حیواناتدن ممتازدر • واول ایکی قوتک
بریسی قوت عالمه • بریسی قوت عامله در • قوت عالمه دخی ایکی قسمدر
بریسی حکمت نظری جهتندن عالم اولن قوتدر • وبریسی دخی حکمت
عملیه جهتندن عالم اولن قوتدر • اما حکمت نظری جهتندن عالم اولن
قوتک اثری وعملی حقایق موجودات • واصناف معقولاتی • ادراک ایتمکدر
وحکمت عملی جهتندن عالم اولن قوتک اثر وعملی اخلاق حسنه واعمال صالحه
اخلاق ذمیمه واعمال قبیحهدن فرق وتمییز ایدوب بنجه عملدرکه اشلمهسی

سبب کمال وسعادتدر • وبنجه عملدرکه اشلمهسی مورث نقصان وشقاوتدر
انلری ادراک ایلمکدر • واولکی سنه عقل علمی • وایکنجی یه قوت عملیه وعقل عملی
دخی دیرلر • وقوت عامله بر قوتدرکه تحریک اعضا وعضلات ایدروب
افعال خارجیه صدورینه مبداء وعلت اولور • وبو قوت عملی اشلمکده
اولی یه محتاجدر • نته کم قوت محرکهٔ حیوانیهده مرور ایلدی • وبو قوت
اکرچه قوت محرکهٔ حیوانیهیه شبیهدر • اما اندن ممتازدر بو جهتدن که قوت
محرکهٔ حیوانیهنک مبدائی تأمل تخیل ملایمت فعل مطلوب • وتخیل منافرت
فعل مهروبدر • زیرا حیوانده توهم وتخیل که حواس باطنهدندر واردر
تعقل یوقدر • اما انسانده کی قوت محرکهنک مبدئی تعقلدر • زیرا فعل مطلوبه
کمال ونفع عاقبت وخیریت آجله اولدوغینی دلیل وبرهانله تعقل ایدوب
میل ایدر • وفعل مهروبن دخی نقصان وضرر عاقبت وشریت آجله
اولدوغینی تعقل ایدوب دفعی جانبنه میل ایلر • اما ایله فهم اولنمسون
که جمیع افاعیل افراد بشرک مبدئی تعقل اوله ایله دکلدر • بلکه اکثر عوام
افعال اختیاریهلرینی توهم وتخیله دخی مستند قلورلر • وانسانک بو قوتنه
عقل عامله تسمیه ایتمک دخی واقعدر • اکرچه بو قوته عقل دیمک مجازدر
زیرا بو قوت موجب ادراک دکلدر • بلکه موجب حرکتدر لکن مقتضای
عقل اوزره اولدوغیچون مجازا عقل دیمک روادر • تنبیه حضرت امام
محمد غزالی واصحاب صفوت وتصوفهدن برجماعت ذاهب اولدیلرکه
قوای مذکوره ملائکهدرکه حق جل وعلا کمال لطفندن آنی روح آدم

مکرمه مسخر و مطیع ایدوب سجدهٔ انقیاد ایلدیلر • و تا قیامت صغری قیام
یعنی روح بدندن انفصال و انفصام ایدنجه آنلر مقام خدمت و انقیادده
بامر الله تعالی دایم و قایم لردر • و احادیث نبویه • ده علی مصدرها الصلوة
والتحیة • بو معنایی تلویحًا و تصریحًا اثبات ایدر نسنه چوقدر • و عقل جهتندن
دخی دلیل بودر که • بو قوی دیدکلکوز نسنه دن افعال محکمه و اعمال متقنه
صادر اولور که حکمای کبار • و عقلای اولوا الایدی والابصار • انک اقل
قلیلندن عاجز و دمبسته در • پس بو قوتدن که علم و ادراکدن بعید
و غریب • بل ذرهٔ شعوردن بی نصیب • اوله نیجه صادر اولق احتمالی
واردر • چون بو مبحث بحر عمیق • و رمز دقیق • در بو قدر اشارتله اکتفا
ایدوب بزینه ظاهرا اصول اهل حکمته اقتفا • ایدوب و اصل کلامه رجوع •
و نقل سخن حکمایه شروع • ایده لوم • معلوم اولسون که بو قوای مذکورهنک
ایچندن بعض واردر که اثاری انلردن شعور و رویت و اختیار ایله و
ارادتله صادر اولور • و انسانک کمال و تکمیلی • و مراتب و سعاداتی کسب و
تحصیلی • بو مقوله قوتلر ایله اولور • و بعض قوتلری داخی واردر که اثاری
مجرد مقتضای طبیعت • و علی الاضطرار و الخاصیت • صادر اولور
و بو قوتلر اگرچه اصل فطرتده انسانه نوعا کمال در • لکن بو قوتله کسب و
کوشش ایتمکله اصل فطرتدن زیاده کمال افاده ایتمکه سبب اوله مزلر • پس
بزم بو کتابده که حکمت عملیه ایچون مؤلف در • مقصودمز بو قسم دکل
بلکه قسم اولدر • زیرا مرادمز کسب کمال و نیل سعادات حقیقییه سبب

اولن نسنه لردن بحث ایتمکدر • و اول قوتلرکه اثاری اختیار و ارادت
و فکر و تبیله اولور درت قوتدر • ایکیسی قوت حیوانیه دن • قوت
مدرکه • و قوت محرکه • ایکیسی قوای انسانیه دن • قوت عالمه و قوت
عامله در • و بو قوتلردن دخی مقصود اصلیمز انسانه مخصوص اولن
قوت عالمه و قوت عامله در • قوت عالمه یه نطق دخی دیرلر • و قوت
عامله نک برشعبی قوت شهویه در • و برشعبی قوت غضبیه در نته کم
سابقده تحریر اولندی • قوت شهویه جذب منافع و تحصیل ملاذ شهویه
ماکل و مشارب و مناکح کبی • اکا متعلقدر • و بو عضوک منبعی جگردر
تغذیه اندن اولوب جمیع اعضایه بدل ما یتحلل اندن سرایت ایدر •
و قوت غضبیه دفع مضار • و مخوفات و اقدام اخطار • و طلب
تسلط و تجبر • و اظهار نخوت و تکبر کبی اکا متعلقدر • و بو قوتک معدنی
یورکدر که منبع حیات و زندکانی • و منشاء روح حیوانیدر کاه
اولور قوت عالمه ایله بو ایکی قوتدن نفس ایله تعبیر اولنوب • نفس ملکی
و نفس بهیمی و نفس سبعی ایله تعبیر اولنور **خاتمهٔ مقدمه** برنیجه امورک
بیانندهدر که ذکری مهم و لازم در • و شارع مقصوده نافع و ملایمدر
امر اول انسان مرکبات عالم عنصرینک اکمل و اشرفی ایدوکین بیان
ایتمکدر • معلوم اوله که اجسام طبیعیه جسم اولدوغی حیثیتدن جملهسی
مساوی • و مرتبهلری متوازی • در • و رتبت و فضیلتده برجسمک
برجسم آخره مزیتی و تقدمی یوقدر • زیرا جمله اجسامی بر تعریف جامع

وجميعني بر هيولى مقوّم در • اكرچه عناصر اربعهٔ بسيطه نك صور نوعيه لريله
وفصول مقوّمه لريله برى برندن تفاوتى وتخالفى واردر • امّا بو اختلاف
مراتب افضليتده چوق تفاوت ايجاب ايلمز بلكه عناصر هنوز مقام تكافؤ
وتساوى • ومحلّ تعادى وتوازى • ده در • امّا عناصر اراسنده اختلاط
وامتزاج حاصل اولوب مركّب فى الجمله اعتداله قريب اولمغه باشليوب اعتداله
قربنه كوره مزاج فيض اولدقجه مركّبات اراسنده تفاوت وتفاضل
ظاهر اولور • زيرا اكرچه مركّبده اعتدال حقيقى ممكن دكلدر • نتكم علم
طبيعى ده ثابت اولمشدر • امّا نه قدر اعتداله قريب اولسه اول قدر اشرف
واكمل • واعتداله قربده كندن دون اولنلردن افضل • اولور
زيرا اعتدال ارتوقى اولدقجه مزاج وحدانى عارض اولوب مركّب صفت
وحدتدن بهرمند • واحد حقيقى جلّ جلاله جنابنه انتسابى واول حضرته
مناسبتى زياده اولوب صورت كامل واكمل مترتّب اولن خواص وآثار
مبداء فياضدن كه قوابله استعدادلرينه كوره فيض تام • وجودى عامدر
فيض اولور • چون بو مقدّمه بسط اولندى ايسه • پس معلوم اوله كه اجسام
عنصريه ايكى قسمدر • بسيط • ومركّب • بسيط دردر • برى ناركه
حارّ يابسدر • وحيّز طبيعيسى جمله نك فوقنده فلك قمرك مقعرنن دراغنى
تحتنده در • زيرا خفيف مطلقدر خفّت علو وارتفاع اقتضا ايدر
ايكنجيسى هوادركه حارّ رطبدر حيّزى نارك تحتنده در • زيرا خفيف
مضافدر • اوچنجيسى مادركه بارد رطبدر وحيّزى هوانك تحتنده در

زيرا ثقيل مضافدر • دردنجيسى ترابدر • بارد يابسدر وحيّزى جمله نك
تحتنده در • زيرا ثقيل مطلقدر ثقلت اسفل اولمغى اقتضا ايدر • ومركّب
دخى ايكى قسمدر • زيرا خالى دكلدركه فيض اولان صورت مركّبك تركيبن خيلى
زمان حفظ ايتمكه قادر اوله يا اولميه • اولميينه مركّبات غير تامّه ديرلر
آثار علويه كبى اعنى ثلج وسحاب وصقيع وانلرك امثالى كبى • تركيبى زمان
كثير حفظ ايتمكه قادر اولنه مركّبات تامّه ديرلر • واولدخى اوچ جنسدر
برى معدن • برى نبات • برى حيوان • وبونلره مواليد ثلثه ديرلر مواليد ثلاثه
نتكم مرور ايتدى • وجنس حيوانك نوع انسانى افضل واشرفيدر • پس
مراتب تفاضل دردت اولور • معدن ونبات وحيوان وانسان وهر
جنسك انواعنده دخى تفاضل واردر • يعنى بعض انواع جنس بعض آخردن
افضلدر • وهر جنسك افضل انواعى فوقنده اولن جنسك ادناى انواعنه
قريب اولوب اكثر خواص ولوازمده مشارك اولور • واول معدنيات
ايجنده كى مرجان ديدكلرى جوهردر • اكرچه معدنياتدندر • امّا فى الجمله
نشو ونما آثارى آنده مشاهددر • حتى قريب اولمشدر كه مقام معدنياتدن
ترقى ايدوب افق نبات ناميه داخل اوله • ونباتاتك ايجندن بو حالله
متّصف اولن درخت خرمادركه آثار حسّ وحركت ارادى آنده ظاهر و
پيدادر • مثلا درخت خرمادن بعض نر وبعضى ماده در • ونر ماده
جانبنه مايل ومنصرف اولمغه آماده در • ونردن تخم ونطفه كبى بر نسنه
ماده يه واصل • اولمينجه ماده ثمر وميوه يه حامل • اولمز • حتى بعض ارباب

فلاحتدن منقولدر که درخت خرمادن بعض وار در بعینه برحمایه مائل
اولوب آندن تخم واصل اولمغه بار ویرمه‌سی منحصردر • وبو آثار عشقدر که
حیواناتده شایع ومشتهر • وجمله‌سنه ساری ومنتشردر • ودرخت
خرمانک بشنده براق نسنه وار در اکا جمار دیرلر • حیواناتک یورکی
مثابه‌سنده درکه منبع حرارت غریزیه‌سیدر • واکا بر زخم یتیشه
یاصوده غرق اولسه فی الحال درخت خرما هلاک اولور • وحدیث شریف
نبویده علی قائله افضل الصلوة وارد اولمشدر که • اکرموا عمتکم النخلة
فانها خلقت من بقیة طین آدم • همانا بو معنایه اشارتدر • وبو مرتبه
عالم نباتک نهایتی • وافق عالم حیوانک بدایتیدر • وبوندن یعنی
افق نباتدن افضل عالم حیواناتدر • واک ادناسی اسفنجات دیدکلری
بر آق نسنه دریالرده اولور انقباض وانبساط ارادی ایدر • وآندن
بوقار وحیوانات متولده درکه صیف ایامنده صولر ارکندیسنده تولد
وتزواج ایتمدین مجرد حرارت فصل وعفونت طیندن حیات بولوب حرکت
ارادی وحواس ظاهره ایله متصف طلب غذاده سریع حرکات ایلر
وانلرک امثالی کیک وشپش یعنی پره وبت دیدکلری حیوانلر وآنلرک
مانندی • وبونلرک نبات اوزره فضیلتی حس وحرکت ارادی وطلب غذا
ایتمکلکدر • وبونلردن بوقار وحیوانات واردر که دفع منافی واحتراز
مضار ایچون قوت غضبیه‌لری ظاهردر • وهر برینه قوتنه مناسب آلات
ویرلمشدر که آفاتدن سالم اولوب کمال مناسبنه یتیشه • واول آلتلر

بعض نیزه مثالنده در آهو باشنده اولان شاخلر کبی • وبعض تیغ وخنجر
کبیدر سباع بهایم وطیورده اولان چنکال ومخلب کبی • وبعض کرز و
دبوس شکلنده در اسب واسترک سم پایی کبی • وبعض اوق کبیدر
نته کم بعض دیارده کرپی دیدکلری جانورک که جلدنده نابت اولان
سهامی عدوسی طرفنه پرتاب ایدر • قوتلری ناقص اولان حیواناتکه
اسلحهٔ مذکوره استعمالنه قادر دکللردر دفع مضار وآفتدن خلاص ایچون
آنلره غیری اسباب وآلات ویرلمشدر • قوت طیران • وقوت سعی و
جریان • کبی که طیوردن کبک وتیهو • وچارپالردن خرکوش وخرده
آهولرده ودریاده ماهیلرده موجوددر • وقوت مکر وحیله که دلکویه
ویرلمشدر • وتأمل اولنسه ظاهر ومعلوم اولور که جمیع حیواناته اکر
سباع اکر طیور اکر بهایم اکر هوام • بقای نوع وشخص ایچون لوازم ومهام
اولان آلات واسباب بالکمال والتمام صانع حکیم • ومبدع علیم طرفندن
اعطا وتسلیم اولنمشدر • واتمام مصالح معاشی ایچون امور عجیبه وغریبه تعلیم و
الهام اولنمشدر که آندن عقول افاضل انام • غرقهٔ دریای عجز وتحیردر ما لا کلام
نته کم نحل عسل ابیات مسدسه بنا ایلر اضلاعی تمام متساوی وزوایاسی
متوازی • ومسدس اختیار ایتدوکنک حکمتی اولدر که مسدس مدوردن
کیجسه اوسع اشکال در مدور جمله‌دن اوسعدر • ولکن اشکال مدوره
بر بریره جمع اولسه آرالرنده فرجه‌لر قلمق ضروریدر • پس مکان ضایع اولمق
لازم کلور • اما اشکال مسدسه بری برینه ضم اولنسه هیچ فرجه قلمز

ومكان اصلاحی ضایع اولمز • ومتعلمر دخی جمع اولسه • اکرچه فرجه قلمز لکن هر بیع
مسدس تمدن تنک در • لاجرم هم وسعت هم فرجه قالمق مسدسدن غیری
متصور دکلدر • پس بو دقایق وضع وترتیب • وصنایع نسق وترکیب •
که استخراجندن علمای هندسه دایرهٔ عجز وحیرتده نقطهٔ مرکز مثال • محاط خط
ملال • در • بر حیوان عدیم العلم نیجه ملاحظه ایلیه • مکر حکیم ازل • عزوجل الهام
صنع وتعلیم عمل ایتمشدر که انواع عالم کمالات ممکنه سنه واصل • ونظام
مراد وبقاسی مقدار ارادت ازلی مقتضاسنجه حاصل اولور **نظم**

تعالی الملیک الذی قد هدی
هدی النحل تسدیس ابیاتها
العباد فدبر احوالها
لکون المسدس احوی لها

وانواع حیواناتک اکملی واعلاسی • وافق عالم انسانی یه اقرب وادناسی
آت ومیمون وفیل وطیوردن طوطی در که بو انواعک ذکا وکیاستی
خصوصا میمون وفیلک ظاهردر • وبونلردن بوقاری مرتبه افق عالم
انسانک ادناسی در • شول طوایف کبی که اطراف ربع مسکونده صحاری و
کوه وهامونده ساکنلردر • یا طرف شمالیده که غایت برودت واستیلاسی
که مقتضای بلاد شمالیه در مزاجلری خام وناپخته قالوب لایق نوع
انسان اولان اعتدالک نهایتنه واصل اولمز • نته کم **حکایت** اولنور
جزیرهٔ نولی دن اوته کوهستانده ساکن اتراک واردر که اعتدال لایق
انسانیدن بی نصیبلر • وفهم وذکاده حیواناته قریبلردر • ولغتلری
ونطقلری حیواناتک عجم صغیرنه مشابه در • وانلردن اوته افراد آدمیدن

هیچ آفرین یوقدر • کذلک ناحیهٔ قطب جنوبیده اولان افراد انسان دخی
کثرت حرارتدن مزاجلری محترق اولمغله محل اعتدالدن دور اولمشلردر •
اقصای جزایر هند واطراف ولایت زنج وبربرده اولن طوایف کبی
ونسناس ورشق که نیم آدمی در • مزبورلرک وجودی ثابت اولوب نوع بشردن
اولورسه انلر دخی ادنی اولور • اما محققلر قتنده مزبورلر افسانهٔ اطفال
وسمر صبیان قسمندن معدوددر • وخارجده وجودی سیمرغ مانند ناموجوددر
وصنف اعلی وافضلی سکان اقالیم مشهوره • خصوصا اقلیم رابع که اعدل
معموره • عدا اولنلر انلردر • بو مرتبه یه کلنجه ذکر اولنان تفاوت افراد
انسان امور اضطراریه • واسباب غیر اختیاریه • دن ناشی اولان تفاوتدر
بو مرتبه دن صکره تحصیل کمالات وفضایل • وتکمیل اخلاق وشمایل ایچکیه
سعی وکوشش • وامکانده اولن قوای فعله وقوتده اولن مراتبی وجوده
کتورمکله اولن تفاوتدر • بعض افرادک تفوق وفضیلتی آنکله درکه قوت
فهم وحدسله استخراج صنایع عجیبه • واستنباط آلات حرف غریبه • ایلرلر
وبعض افرادک فضیلت وتفوقی بوندن دخی اعلا مرتبه در انکله اولور که
صرف عقل سلیم واعمال نظر صحیح ایتمک ایله • دقایق علوم • وحقایق فنون
ورسوم • ومسائل عمیقه • ونکات دقیقه • مبداء فیاضدن استفاضه و
استفاده • ایدوب عقول قابله • واذهان کامله یه افاضه وافاده ایلرلر
بوندن اعلی وافضل • واجل واکمل • بودرکه الهام الهی وتکمیل ربانی ایله
دائرهٔ ولایت وقرب حق جل وعلایه واصل اولوب نفوس ناقصه وهم طالبه

ارشاد و تسلیک ایتمکله مقام کمال و قرب ملک ذی الجلال دائرهسنه ایرکوردیلر وجمله دن اکمل و اعلی طبقهٔ علیا انبیا و اصفیادر صلوات الله تعالی علیهم اجمعین که انزال وحی تنزیل و ارسال روح الامین جبرئیل علیه السلام ایله مشرف اولوب تعلیم توحید و تقدیس ربانی و وضع شرایع و نوامیس سبحانی ایله وکیل وامین و نشر صحایف هدایت و طی طوامیر ضلالت ایتمکله رحمة للعالمین اولمشلردر و بو مقام عقول مجردهٔ عالم بالا و نفوس مقدسهٔ ملاء اعلایه متصلدر و مقام تحصیل وحدت و نفی تفصیل کثرت و تجلی حقیقة الحقایق و ظهور بقای و یبقی وجه ربک ذو الجلال والاکرام بو مقامه لایقدر و بو مقامک وصفنده بسط عبارت صورت خسارتده محض جسارتدر پس اهل عقل و کیاست و صاحب فهم و فراست اولنلره بو مذکور اولن کلماتدن انسانک شرف و فضیلتی و سائر موجوداته اوزرینه تقدم و مزیتی ظاهر اولور و مزید خصوصیت و فضیلت که انسان انکله مشرف اولمشدر اکثر مشایخ ارباب توحید و عامهٔ اصحاب اذواق و مواجید قتنده علاء ملائکه و کروه کروبینه و برلمشدر نظم

نه فلک راست مسلم نه ملک را حاصل • آنچه در سر سویدای بنی آدم از وست

کر آدمی صفتی از ملک کرو ببری • که سجده کاه ملک خاک آدمی زادست

و سیر و سلوک مقامات و وصول ایدنلردن نیجه راهرو و راهبرلر تصریح ایتدیلر که مقام انسانیت مقام ملکیتدن اعلی و برتر و انسان کامل اولمق ملکیتدن بازیس و مؤخردر اگرچه عامهٔ حکما فلاسفهٔ الهیین

[illegible]

و بعض متکلمین قتنده امر برعکسدر دائره و رتبت ملکیت اعلی و اجل و مرتبهٔ انسانک اعلاسی انک ادنی سنه متصل و غیردن افضلدر و قدوهٔ ارباب یمین مولانا ابن یمین حضرتلرینه منسوب قطعه مذهب مشایخ حقیقت و مشرب سالکان طریقت اوزره بو ترتیب اوزره انشا اولنورکه قطعه

بجمادی حیوانم خیمه بصحرای وجود • از جمادی بنباتی سفری کردم و رفت

وز نباتی کذرم بر حیوانی افتاد • بعد از آن مرتبه راهم سیری کردم و رفت

با ملائک پس از آن صومعهٔ قدسی را • نیک برکشتم و نیکو نظری کردم و رفت

بعد از آن در صدف سینهٔ انسان بصفا • قطرهٔ هستی خود را کهری کردم و رفت

بعد از آن ره بر او بردم و بی ابن یمین • همه او کشتم و از خود کذری کردم و رفت

لکن مذهب ثانی او وجه سیندن تذهیب ایدن قطعهٔ مزبوره ده تغییر ترتیب ایدوب بیت رابعی ثالث ثالثی رابع و مقام انسانیتی ملکیت دائرهسندن مستفاد و اکا تابع ایدرلر بو کلام نوع استطراد طریقی اوزره ایراد اولندی پس بینه اصل کلام و صدد و مقامه رجوع ایدهلوم و مقام نبوت و مراتب انبیا دخی درت مرتبه در دیدیلر مرتبهٔ اولی مقام نبوت و طبقهٔ انبیاء کرام مرتبهٔ ثانیه مقام رسالت و طبقهٔ رسل عظام مرتبهٔ ثالثه اولو العزم من الرسل که بعض علما قتنده درتدر نوح و هود و ابراهیم و محمد مصطفی و بعض آخر قتنده بشدر نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و حضرت محمد مصطفی و بعض علما عدد شریفلرین بر بیتده نظم ایتمش فقیر بیت ثانی ارسال صلوة ایچون الحاق ایتدم نظم

اولو العزم نوح والخليل بن آزر — وموسى وعيسى والحبيب محمد
صلاة صلاة من مليك مهيمن — على ارواحهم في كل يوم تجدد

مرتبهٔ رابعه مقام ختمیت ومنزلهٔ جناب خاتم علیه الصلوة الاتم الاکرم
که کتف مبارکنده کی مهر نبوت در وحی ورسالتی ختم وسد ایلدی
ونص لولاک لولاک لما خلقت الافلاک ایله ترجیح ملائکه ایدنلرک اساس
مذهبنی هدم ورد ایلدی شعر سلام الله خلاق البرایا علیه فی الغدایا والعشایا
پس مرتبهٔ انسان مراتب کایناتدن وسط ومیانهٔ در حصول ارادت وکسب
خیر ایله ذروهٔ اعلای مراتبه واصل ومتابعت طبیعت وهوا ایله حضیض
ادنایه نازل اولور زیرا چون نفس مجرد وبدن عنصر محسوسدن مرکب
وملتئم ولابد ایکی طرف که ملکیت وحیوانیتدر آنده مندمج ومنتظم در
اگر جانب ملکیتی تکمیل وتصحیح وآنی جانب حیوانیته تفضیل وترجیح
ایدرسه ملکدن افضل ومجرد محضدن اکمل اولور زیرا جانب ملکیتدن
صارف ومانع وجهه حیوانیته جاذب ودافع موجود ایکن تحصیل
ملکهٔ ملکیت ایلدی ملک خود داعیهٔ حیوانیتدن خالص وسالم ومحض
خیر وملکیت کا لازم در پس ملکدن فضلی ظاهر وباهر در وکذلک طرف
حیوانیته طالب واول جانبی ملکیته راجح وغالب اولورسه حیوان
محضدن اسفل واقل وما صدق اولئک کالانعام بل هم اضل اولور
زیرا حیوان قوهٔ عقلدن دور وخاصهٔ ملکیدن مهجور در پس اگر
تیه هوان ونادیهٔ شهوت محضده قالورسه معذور در بخلاف انسان که

شمع عقل کف کفایتنده فروزان ایکن تنور شهوت وضلالتده سوزان
اولمق بی وجه خارج عذر در نظم آدمی زاده طرفه معجونیست
از فرشته سرشته وز حیوان — گر کند میل این شود به ازین
ور کند میل آن شود بدازان نثر ودخی معلوم اوله که نته کم حیوانانک اسباب
معاشی ماکول ومشروب وملبوس ومنکوح جملهسی طبیعی در غداسی طبخ وترکیب
احتیاجدن عاری زیرا نباتات متبذله ولحوم نیه وملابس وملابسی صوف
وپشم وریش که اصل خلقتده ثابت ومناکحی دخی عقد نکاح نثر ثابت
وسلاحلری اصل ترکیبلریله حاصل وتحصیل وصنع واشترا تقییدندن بری در
پس من جمیع الوجوه مزاح العله مرتب الاحوال در بخلاف انسان که جملهٔ
اغذیه واشربه وملابس واسلحه وجمیع ما لابدی اعمال فکر ورویتله تحصیل ایتمکه
موقوف نه زرع وطحن ایتمینجه غدایه قادر ونه غزل ونسج وخیاطت قلمینجه
لباسه مالک اولور اسلحهسی دخی جمله صنایعی تحصیل وتکمیله محتاج در کذلک
کمال معنوی جهتندن دخی جمله حیواناتک کمالری فطرتلرنده مرکوز ومجبول
وسعی وکسب احتیاجندن خلقتلرنده موجود ومجعول در اما انسانک
کمال وشرف وخیر وسعادتی رویت وفکر ایله اکتساب ایتمکه موقوف وسعی
وکوشش وهمت وورزش ایله اجتلاب ایتمکه محتاج در کلید سعادت
وشقاوت کف کفایتنه ویرلمشدر وزمام حصول نقص وکمال قبضهٔ
اقتدار واکتسابنده قونلمشدر اگر عقل جبلی وفکر نبیل طرفین ترجیح
وسلوک جادهٔ مستقیم ونهج صحیح ایدوب معارف وفضائل جانبنه تحرک و

سیرآن ومراتب تحصیل اخلاق واعمال حسنه ذروه سنه ترقی وطیران
وکمالاتی قوتدن فعله خروج وافقدن افقه تعلی وعروج ایدرسه مخالطه
ملاء اعلی ومقرب حضرت حق تبارک وتعالی اولور واکر زمام طبیعتنی
هوا وهوس النه ویره ومرتبهٔ اولی سنده که حیوانیت محضدر اقامت
وسکون قله احوالی انتکاس وحرکاتی انعکاس اوزره اولوب
بوما فیوما تدنی وتسفل واسفل السافلین طبیعتنه تنزل ایده عاقبت
مقیم هاویهٔ هوان وملازم بیغولهٔ خذلان اولوب دهر الداهرین
مقارن بئس القرین اولور شعر هی النفس ان تهمل بلازم خساسة
وان تبتعث نحو الفضایل تلهج چونکه انسان اصل خلقت وابتداء
فطرتندن ایکی جانبه مائل وایکی جهته قابل در پس اکا معلم و
مؤدب لازم وداعی وهادی مهم درکه بعضنی تلطیف وترغیب
واسطه سیله جانب هدایته تحریک ایده لر نته کم دیمشلر در بیت

نوآموز را ذکر تحسین وزه	ز تهدید وایذای استاد به

وبعضنی وسیلهٔ تعنیف وترهیب ایله طریق رشد وصوابه تسلیک ایلیه لر نته کم دیمشلر در بیت

بادشاهی پسر بمکتب داد برسر لوح او نوشته بزر	لوح سیمینش در کنار نهاد جور استاد به که مهر پدر

وحرکت جانب شقاوت ومهالک نعوذ بالله من ذلک قلمقدن
بلکه سکون وترک سلوک مسالک ایتمکدن احتراز وسمت خیره سعی وکوشش
ایتمکه نشاط واهتزاز ایتدره لر زیرا جانب شقاوتده سکون وترک حرکت

کافی در وترک اسباب هدایت مباشرت اسباب غوایت اولمغه وافی در
یسرنا الله تعالی سلوک سبیل رضواته ومتعنا وایاکم عن الرکون الی السکون فی بادیة خذلانه

امر ثانی انک بیاننده در که نفس ناطقهٔ انسانیه نک کمال ونقصانی نه نسنه در
ونه نسنه ده در وخیر وسعادت وشر وشقاوتدن غرض نه در

اکرچه نفس انسانی نک کمالی نه وسعادتی نه ده ایدوکی سابقا معلوم اولدی
لکن مزید تفصیل وارشاد وبعض نکات شریفه ومسائل لطیفه که ذکر
اولنمشدی ایراد ایتمک مهم اولدوغیچون بو مقاله وضع وبنیاد اولندی
معلوم اوله که موجوداتدن نفیس وخسیس هر شینک بر خاصهٔ مخصوصه سی
واردر که آندن غیری اشیا اول خاصه ده اکا مشارک ومساهم اوله مز
اکرچه آندن غیری افعالنده مشارکا ولمق جائز وواقعدر مثلا سیفک بر
خاصهٔ مخصوصه سی واردر واول اجسام کبیره قطعنده کارکر لیک وتیزلیکدر
وفرسک بر خاصهٔ مخصوصه سی واردر واول سوارینه مطیع وکر وفره قابل
اولمقدر وبو خاصه لرده سیفه وفرسه بر شیء مشترک دکلدر اکرچه
مطلق بر نده لکده سیفه سکین دخی مشارک در وفی الجمله بار بردار
اولمقده فرسه حمار دخی مساهم در واکر سیفدن اول خاصه حاصل اولمز
آنی پارهٔ آهنه مساوی عد ایدرلر واکر فرسدن اثر مخصوص صادر
اولمزسه انی خربی تمیزه یکسان صیررلر پس اکرچه انسان دخی نیجه افعال
واوصافده سایر حیواناته مساوی بل نباتات وجماداته مشارک در
لکن بر خاصهٔ مخصوصه واثر خاص مختص واردر که آنده حیوانا تدن

برفرد وجماد ونباتدن برشیئه اکا مشارک دکلدر • وانسان اول خاصه
ایله جمله اشیادن ممتاز وجمیع انواعدن متمیزدر • واول خاصه نطقدر
ونطقدن مراد نطق ظاهر که تلفظ حروف وتکلم الفاظ دکلدر • زیرا
نطق ظاهرسز انسان متحقق اولور • نته کم انسان اخرس وادمی ابکم کبی
وکاهی نطق ظاهر متحقق اولور • وانسانیت متحقق اولماز • نته کم ببغاده
که طوطی دیدکلری طیردر • بلکه مراد نطقدن قوة ادراک معقولات
وفکر ورویته اقتدار وافعال واخلاق محموده ومذمومه تمییز ایتمکه تمکندر
وبو خاصه انسانه انکیچون ویرلشدرکه • آنی مبداء اول جل شانه معرفتنه
وصفات کمال ونعوت جلال ادراکنه • وسلسلهٔ وجودده اولان عقول
مجرده • ونفوس مطهره • واجرام افلاک وعناصر • وانواع موالید و
ومرکبات وآفاق وانفسده مندرج اولان آیات ظاهره • وبینات
باهره • بلکه وسیله ایدوب قوت نظری ایله بو قسمی تحصیل ایدوب وقوت
علمیه جهتندن اخلاق رضیه وافعال محموده اخلاق ردیه وافعال
مذمومه دن فرق وتمییز ایدوب کسب سعادت • وتحصیل فضیلت
ایلیه • اما اول اوصاف وافعال که انسان سائر انواع مرکبات
وحیوانات ایله مشارکدر • اعمال قوة شهوانیه کبی که آنکله تحصیل ملاذ
فانیه • ومشتهیات زایله اولور • واعمال قوة غضبیه کبی که آنکله
تغلب وتسلط وقهر وانتقام اولور • انلر نفس انسانی یه کمال دکلدر
زیرا اول اوصافک هر برنده نفس انسانی یه حیوانات خسیسه مشارک

بلکه غالب اولور • مثلا غلبهٔ قوة شهوانیه اکل وشرب جهتندن ایسه
آنده کاو وخر انسانه غالب وفایقدر • واکر صفت باه وقوة جماع ایسه
آنده خنزیر مقدم وسابقدر • وقوة بطش وتن آورلک ایسه آنده
آنده جاموس وفیل اکملدر • واکر قوة قتل وبهادرلک ایسه آنده ببر و
پلنک افضلدر • پس بر صفت که آنده بو مقوله حیوانات خسیسه شریک
غالب • اوله • عاقل انی کندویه کمال ایدنمکه نیجه طالب اولور • پس ثمرت
ایلکه انسانک کمال مخصوصنی تحصیل • وسعادت مقدره سنی تکمیل
ایده بیلن • وجوهر نفس قوت علمی جهتندن فضایل ایله آراسته • وقوت عملیه
جهتندن رذایلدن پیراسته • فلیکن شعر اقبل علی النفس واستکمل فضایلها
فانت بالنفس لا بالجسم انسان • پس بو تقریراتدن واضح اولدی که
اول طائفهٔ خسیسه • وفرقهٔ خبیثه • که اعتقاد ردیلری ایله شعار
شریعتدن عاری • وحجاب طبیعتلری چاه زندقه واباحتده جاری
اولوب انسانک سعادت حقیقیه سنی انکار • وانبیا علیهم الصلوة والسلام
بیان بیوردقلری تکالیف وشرایعی عبث اعتقاد ایدوب مراد نشاء
انک بیدن دنیاده غصه وغمدن آزاد • ماکل ومشارب لذیذه و
مناکح شهیه ایله سرور وشاد • اولمقدر دیوب ربقهٔ تکالیف رقیه
انقیاد وطوقندن استغنا وتکبر • وبو نوعه عبادات وجهادلرنده کندوسنی
زرخالص ایدنلره استهزا وتمسخر • ایدوب صلوة وصیامه عادة البلد
وسلامة الاهل والولد • تسمیه ایدوب • کلمات کفرانکیز

نکلم واشعار الحاد آمیزی ترنم ایدوب دیرلرکه نظم

آنها که بتیر فلک دوّارند — کاروان وخرابی دم وقت‌اند
خر بنده بمرد وزرفتن واینها زخری — وزبیجزی هنوز نیز بارند

نعوذ بالله تعالی من الآفات والهلاک فی الخرافات وبو فرقهٔ مذمومه‌نک بعضی تصوّف رسمی ومعرفت ناقصدن دم اوروب زرق وخرافات وشطح وطاماتدن علم کتوروب صفحهٔ دانشلری حرف دیندن پاک کیمی شال پوش کیمی سینه چاک بو زمره‌لر حاشا وکلا تصوّف اهلندن دکلدر ومعرفت بنجه مرحله مهجور در نظم

بنهاده زتزویر وریا دامی چند — بکرفته زطامات الف لامی چند
نارفته ره صدق وصفا کامی چند — بدنام کننده نکونامی چند

چون محصل کلاملری انسان که خلاصهٔ موجودات وخلیفة الله تعالی الاعظم وتکریم وتفضیل حق جلّ وعلا ایله مفضّل ومکرّم در کمال وسعادتده حیوانات خسیسه ایله برابر وایجادندن غرض تحصیل خواب وخور در دیمکدر پس بو مذهب باطلک ابطال ورای عاطلک تزییفی اقامت برهان وایراد دلیلدن مستغنی در امّا اتباع فلاسفه حشر بدنی ومعاد جسمانی اثبات ایتمکی بو مذهبه قریب ومشرب تحقیقدن بی نصیب عد ایلیوب دیرلرکه چون کمال معنوی وسعادت حقیقی اخروی جنّت جسمانی ده اکل لحوم طیور وثمار موفقه وشرب انهار لبن وعسل مصفّا وتمکن غرف وقصور وتمتع نکاح

حور اولیجق حیوانات وبهایم مرتبه‌سنه تنزّل وسعادات حقیقیه‌دن که معارف روحانی وابتهاجات عقلی در تلهّی وتغافل لازم اولوب اکابر انبیا وافاضل اصفیا ادانی انسان بلکه بهایم وحیوان طریقه‌سنه اقتفا وجوهر گرانمایه ودرّ ثمینندن تیره وخاک مهینله اکتفا ایتمش اولورلر خصوصا لذات جسمانیهٔ آلام سبق ایتمینجه مشهود اولمان ومشتهات بدنیه‌نک هر بری اوّلا بر مکروه اولمینجه موجود اولماز مثلا لذت اکل وشرب سابقا عطش وجوع اولمینجه اولماز ولذت خواب وراحت سابقه تعب وهجوع سز محقق طوتمز ولذت جماع اول وقت اولور که سابقا اوعیه وآلات منی ایله مملو اولوب دغدغه والم کلّه تا استفراغندن لذت حاصل اوله جنّت خود شوائب آلامدن صافی در پس لذات جسمانیه ماهیت جنّته منافی در اکثر فلاسفه‌نک مذهبی ویونانیلر کاریسینک مشربی در بودر حتی ابو علی سینا اگرچه شفا ونجات کتابنده حشر جسمانی اثباتین ایلدی ولی معاد رساله‌سنده ابطالنه زعمی اوزره نیجه دلیل اقامت ایلدی ونصیر طوسی دخی تجرید کتابنده معاد اجسادی تقریر ایلدی امّا بو کتابده نفی جانبنی تحریر ایلدی امّا عاقلان آگاه وآگاهان پر انتباه اساس عقایدلرین شرایع انبیا اوزرینه تصحیح وحکم ایمانیهٔ حکمت یونانی اوزرینه تقدیم وترجیح قلدیلر تشکیکات مذکورهٔ اصغا وبو مقوله شبههٔ واهیه ایله بنای شریعت انبیایی الغا ایتمدیلر نظم

گفته یونانیان پیغام نفس است و هوا	گفته ایمانیان فرموده پیغامبر است
نیست جز بوی نبی سوی خدا رهبر ترا	از علی جو بو که بوی کوی علی مستقدر است
هرزه میگوید منجم راز میخاید حکیم	هر دو از تحقیق کار آگه نیند اما بوراست

پس جمله اهل ایمان قتنده که درخت ایمان روضهٔ جانلرده ثابت در
حشر ابدان و معاد جسمانی صحیح و ثابت در • بلی جنس معاد انحق جسمانی یه
محصور • وسعادت انسان کامل جنتده استیفای لذّات جسمانی یه
مقصور • اولمق مذهب مقبول و رای مؤیّد و منصور • دکلدر • بل
اعتقاد صحیح • وحقّ صریح • اولدر که معاد ایکی در جسمانی و روحانی
وهر برنده لذّات وآلام واردر مؤبّد و جاودانی • وچون نفس
علاقهٔ بدندن آزاد اوله برزخه دخول ایلر و بو عالمده نیجه مدّت
کذران ایتمکله قدرت آلهی • و قوّت نامتناهی • ایله موصوف اولور
بعده بقایه مناسب بدن ولقایه مستعد جسده اعاده اولنجق لذّات
روحانیه وجسمانیه جمع ایتمکه قادر • وسعادت نشأتین ایله تحقق ایمک
استعدادی اننده ظاهر • اولور • ومع هذا اکمل اصفیا اینه لذائذ حسّیه
جانبنه التفات ومشتهیات جسمانیه یه اعتبار ایتیوب • جلّ همّت و
نهمتلری اول سعادت عظمی • وابتهاج ولذت کبری • یه که عبارت
وادی بیاننه قربت ایده مز • وبراق برق سیر افهام بیدای
تعریفنده پیدا اوله مز • مقصور ومحصور در • واول مشاهدهٔ جمال
وجلال مهیمن متعال در • بونده کم حکایت اولنور که صلحادن بر کمسنه

جهان واقعه و عالم مشاهده ریاض رضوان • وجنت رحمانه کیرور
اول کدر بشریتدن صافی • اعنی بشر حافی • قدّس الله تعالی روحه
حضرتلرنی کورر که غرفهٔ جنتده اوتورمش ایکی ملک ایکی طرفندن خوان
جنت لقمه‌لرین الوب دهاننه قورلر • ناکاه نظر ایدر کورور تحت
عرشده بر شخص بر پای دقایم • وچشملری کشاده حیران وهایم
متعجب اولوب سؤال ایدر که بو نه شخص نامی • وعزیز گرامی • در
جواب ویرورلر که بو مست حق • ومدهوش مطلق • بایزید بسطامی در
که اطعمهٔ جنت ونعمای گوناگونه دگران سکی نگران • اولمیوب مشاهده
واستغراق تجلی جمال ازلی ده بویله گذران • در • وبو اول بایزید در که
مقام وحالندن بویله خبر ویرمشدر **شعر** شربت الحب کاسا بعد کاس
فما نفد الشراب ولا رویت **نظم** وبو فقیره شیخ سیّد علی بن میمون مغربیدن
نقل اولندی که دیرلرمش که جنت ایکی در • جنت معارف ونور روحانی
وجنت اعمال جسمانی • وعارف بو نشاءده جنت معارفه کیرمکه جائز در
امّا جنت اعمال کاکرلر الانشأة اخرویه ده • امّا اول شبهه که لذّات
جسمانیه سابقهٔ آلام اولمینجه متحقق اولماز پس جنت که آلامدن
صافی در • وجود لذهٔ جسمانیه یه منافی در • دیدکلری مدفوع و
مرفوع در • زیرا که لذّات جسمانیهٔ اخرویه لذّات جسمانیهٔ دنیویه
نوعندن دکلدر که بو که لازم اولن خاصه اکا دخی لازم اوله • بلکه
لذّات جسمانیهٔ اخرویه بالنوع والحقیقه لذّات جسمانیهٔ دنیویه یه

مخالف ومباینذر • غایة ما فی الباب بعض خواص وعوارضده مشارک
ومقارندر • واشتراک عوارض سببی ایله بری برینه محاکی ومشابه در
وحق جل وعلا دارنشأه اخریده اولن لذات خالصه ومشتهیات
بی شائبه دن نمونه اولمغیچون بو لذائذ دنیویه که فی الجمله مشابه در
خلق ایتدی که سبب رغبت واجتهاد • وعمل عباد عباد • اوله
پس لذات جسمانیه یه سبق الم علی تقدیر التسلیم لذات جسمانیهٔ دنیویه یه
لازم ومقارندر • اما لذات جسمانیهٔ اخرویه اندن منزه واکا
مباین در • بلکه اجسام اخرویه بالحقیقه اجسام دنیویه یه مباین و
منفصل • غایة الامر بعض عوارضده قبول تجزی واحتیاج حیز کبی
مشترک ومتصل در • بلکه بعض متصوفه ذاهب اولدیلر که جسم واحد
ایکی حیزده معاً متحیز اولمق اجسام اخرویه یه محال دکلدر • واکرچه
اجسام دنیویه ده استحاله سی بدیهی در • ومنکر معاد اجساد اولن
بد اعتقادلرک برشبهه لری بودرکه قوای جسمانیه تحریکات وافعال
غیر متناهیه یه مبدا اولمق محال • ومرکبات جسمانیه مدت مدید متحقق
اولدقدنصکره لازم البطلان والانحلال • در • ودوام احتراق جسم
محترق بعینه باقی اولمغله اجتماعی بدیهی البطلاندر • وبو احتراق
اجزایه موجب افتراق • ومرکبه مورث انحلال وانمحاق • در • وبونده
تردد ایتمک طور عقلدن بیرون • وسفسطهٔ محض ومکابرهٔ صرفه
مقروندر • وبو شبهه لرک دخی جوابی نسق مذکور واسلوب

سابقدن مستفاد در • زیرا دیدکلری آثار واحکام دنیاده اولن
مرکبات واجسامه مخصوص در • واجسام عالم آخرتک احکامی بو احکامدن
مباین وعقل عالم ملکوتک ادراک احکامندن معزول ایدوکی کلام
اهل کالده منصوص در • پس اول عالمه بو عالم خواصن اثبات ایتمک
رای کاسد • وقیاس غایب علی الشاهد ایتمک میزان اهل اصولده
قیاس فاسد در • واکابر اساطین حکما • وافاضل مشایخ تصوف و
بعض علما • عالم مثال ایله مسمی برعالم اثبات ایدوب ایتدیلر که عالم
اجسام مادیه وعالم ارواح مجرده مابیننده برعالم واردر که عالم اجسام
کثیفه دن لطیف • وعالم ارواح لطیفه دن کثیف • قابل تجزی
وانقسام اولمقده اجسامه مشارک وهیولی وصورتدن مجرد اولمقده
عالم ارواحه مساوی در • وهرشیئک که بو دنیاده متصوردر البته انک
مثالی عالم مثالده موجوددر • یا صورتی متحد اولمغله • نتهکم صونک
مثالی عالم مثالده دخی صو اوله • یاخود صورتی مخالف اولمغله • نتهکم
علمک مثالی عالم مثالده سود اوله • واخلاق رضیه واعمال صالحه نک
مثالی بساتین ورياحین وثمار وانهار لذة للشاربین • واخلاق
ردیه واعمال فاسده نک مثالی ظلمات وغیاهب • وحیات وعقارب
وغساق وغسلین • اولور • وعالم رؤیا واحوال واقعه که جملهٔ
انام • حالت نعاس ومنام • ده مشاهده ایدرلر بو عالمدندر
وارباب سلوک بو عالمی ایکی قسمه تقسیم • ووجه حصری بو وجه اوزره

تفهیم ایلدیلر که مثال شوندن خالی در کلدر که تحقق وحصولی و
اهل تصفیه نک اکا اتصال ودخولی قوت خیاله موقوف ومحتاج الیه
اوله اکا مثال مقید دیدیلر یاخود آلت خیال وقوت حس باطنک
انک تحقق وتمثلنده مدخلی اولمیه اکا مثال مطلق دیرلر وبعض
اصفیا قوت ریاضت ومجاهده ایله بو عالمک ولایات واقالیمنه
دخول وعجایبنی مشاهده ایتدوکنی حکایت ایلدی ودیدی که بو عالمده
ایکی شهر وار در برینک آدی جابلسا وبرینک ادی جابلقا در
وبو شهرلرک خلایقنک شماریندن اعداد وارقام معزول وعجایب
وغرایبی خارج اطوار افهام وبیرون ادراک اوهام وعقول در
وارباب کشف وتصفیه بو عالمک مشاهده عجایبنه مستعد واکثر کرامات
وخوارق وتصرفات اولیا بو عالم اسراریندن مستمددر واکابر ائمه
دین رحمة الله علیهم بو عالمک اثباتنه تلویح وبعض اسرارینه تصریح
ایتدی حتی اعلم الناس حضرت ابن عباس دن مروی در که بو عالمدن
غیری بر عالم وار در هر نسنه که بو عالمده وار در انک نظیری آنده حاصل در
حتی بنم کبی انده بر ابن عباس وار در وارباب کشف وتصرف واصحاب
صفوت وتصوف ذاهب اولمشلردر که برزخ عالمنده که روحک
بدندن مفارقتی ایله قیامت کبری ده ینه ابدانه اعاده سی ارہ سی در
عالم مثالدن مستمددر چون نفس بدندن مفارقت ایلیه نفسده اولن
اکر ایمان ومعرفت وخلق حسن وعمل صالح انوار واضواء وریاض

وبساتین وحور وقصور وغلمان کانهم لؤلؤ منثور اولوب هر عمل کندویه
مناسب صورتده ظاهر اولور وکذلک جهل وضلال واخلاق ردیه و
اعمال قبیحه نیران وظلمات وعقارب وحیات صورتنده نمایان اولور
ونفس صالح جنات وما فیهای کندو حامل در ونفس طالح نیران وحیات
وعقاربی کندوده حاصل در غایة ما فی الباب مادام که نفس بو نشاءه ده در
آنی احساس ایده مز علایق بدن وصور محسوسات انک ادراکنه مانع در
چون نفس بدندن مفارقت ایدوب مانع مرتفع اوله کندوده کمون
ومکنون اولن ملکات وکیفیاتی فی الحال صور مناسبه ده احساس ومشاهده
ایلر وتمثیل ایلرلر که بر مست مدهوش یا مخدرات استعمالی ایله بی
هوش اولمش کمسنه نک قوینده معشوقه زیباسی همخوابه اولمش اوله
یا حیات وعقاربله جیب ودامانی طولمش اوله چون کیفیت بیهوشلغی
کیده عقل وحسی عودت ایده سعید ومنعم اولن کوره که معشوقه
روایحندن معطر ومشام وصفای تن نازک اندامندن اول وجهله
سرور لذت بولیور که نطاق کلام احاطه تقریرندن عاجز وشقی ومعذب
کوره که زهر مار ونیش عقرب خونخوار جاننه کار ایتمش نعوذ بالله تعالی
شدة آلامی اقلام تحریر ایده مز ووفرت عذابی اوهام تصویر قلمز بیت
نفس وشیطان با تو وتو خفته ترسم بامداد — ورده بابند که مار وکژدمت در بستر است
پس بو احوال احوال عالم مثال در اما فاضل نحریر سعد تفتازانی بو عالم مثالک
اثباتنی شرح مقاصد کتابنده نقل ایتدکدن صکره ایدر که وقتا که بو دعوی

طالحک مدا

مطلب عالی و ایراد ایتدکلری دلیل ضعیف و واهی اولدیسه محققلر اکا التفات
ایتمدیلر لکن مرادی محققلر دیدکلری ارباب نظردر که مطالب عقلیه‌لرنده
مرشد عقله اقتدا و دفع ظلمات جهالتده شمع عقل و چراغ نظر ایله اهتدا
ایدرلر اما عاقل لبیب و فطن لبیبه لایق اولدر که اگر نور کشف و وجدان ایله
بو عالمه واصل اولمزسه باری آنی بقعهٔ امکان و خطهٔ احتمالده قویوب آنی
زاویهٔ ابطال و بیغولهٔ نفیه سورمیه نته کم پیشوای ارباب فکر و نظر شیخ
رئیس ابو علی ابن سینا دیمشدر که بر مطلوب و مدعی که سنی آندن قایم برهان
منع و دفع ایتمیه آنی بقعهٔ امکانه تسریح ایله زیرا برهانسز برنسنه‌نک نفیینه
و ابطالنه ذاهب اولمق عیب و نقصان اولمغده برهان مقتضاسنه دخی
مخالفت ایتمک کبیدر و شیخ اشراق شهاب الدین سهروردی اثبات انوار
روحانیه ایتمکده اساطین حکمادن نقل ایتدکدن صکره ایدر که چون اهل عالم
اثبات حرکات کواکب و افلاکده ارصاد جسمانیه ایله اولور اکابر ریاضیین
ابرخس و بطلیوس کبی ایتدکلری ارصاده تقلید ایدوب علوم هیئاتی اکا بنیاد
ایتدیلر پس اثبات انوار روحانیه‌ده که ارصاد روحانیه ایله (اکابر قوم) اساطین
حکماء اشراقکه حکماء کلدانیین و حکماء فرس قدیم و قدماء یونانیین انبازقلس
مثل هرمس و فیثاغورس و سقراط و افلاطون کبی اثبات ایتمشلردر و نور
کشف و تصفیه ایله عین الیقین گورمشلردر طالب اعتقاد انلرک ارصادینه
دخی تقلید ایلسه نته بعید اوله و الحاصل الف و عادت و تشکیکات ارباب
ضلالتدن حادث اولان استبعاد کر شرایع انبیا و قواعد حکما و اشارات

ده اذواق عرفانک نقض و ردنه طریق ایتمک جایز دکلدر بیت

شکر چه شوی بحالت رنج دلا	نه هرکه ترا نیست کسی را نبود

چون احوال معاد و حشر ارواح و اجسادده بو مقدار کلام ذکر و
ایراد اولندی پس ینه اصل کلام و مقصود مرامه رجوع ایده لوم و اول
انسانک کمال و نقصانی تفاصیلی ایدی و الحاصل انسانده اوج قوت واردر
ذاتنده مندرج در و اول قوتلر شرف و نقصانده متفاوتدر ادنی سی
قوت بهیمیه‌در که اکا نفس بهیمی دیرلر و اوسط قوت سبعیه و نفس سبعی در
و اعلاسی قوت ملکیه و نفس ملکیدر نفس ادنا ایله بهایمه مشارک و مقارن
ملائکه‌دن ممتاز و متباین و نفس اعلا ایله ملائکه‌یه مساهم و مشارک
و بهایمه مخالف و متبارکدر و زمام اختیار کف تمکن و اقتدارنده در
یا ادنی‌یه اویوب محلهٔ بهایمده تمکن و منزل سباعده توطن ایتمش
اولور و اگر نفس اعلایه اتباع و نفس ادنی مقتضاسندن امتناع
ایدرسه حضیض حیوانیتدن خروج و ذروهٔ ملکیته عروج ایتمش
اولور و قرآن عظیم و تنزیل کریمده بو نفسلره اشارت نفس اماره
و لوامه و مطمئنه ایله اولنمشدر نفس اماره دائما هوا و فحشاء و
شهوات و اهوا ارتکابنه امر ایدوب اصرار ایدر لوامه کاهی
ملاهی و شهوات ایدوب بعده ندامت و کندوی سرزنش و ملامت
ایدر و نفس مطمئنه تحریکات نفسانی و شیطانیدن نجات و
خلاص بولمشدر و طریق خیر و صلاح اوزره مستقر و مطمئن اولمشدر

محاسن افعال و اعماله ملازم • و مکارم اخلاق و اوصافه مداوم در
و حکما دیرلر که بو نفسلرک بری حد نفسنده صاحب ادب در • و اول نفس
ملکی در • و بری سی دخی اگرچه حد نفسنده صاحب ادب دکلدر لکن قابل
تأدیب در • و اول نفس سبعی در • و بری دخی نه حد نفسنده صاحب ادب
و نه قابل تأدیب در • و اول نفس بهیمی در • و نفس بهیمینک خلقندن غرض
بقای بدندر • زیرا نفس ناطقه نک طریق کماله مرکبی در • و نفس سبعی نک
خلقندن غرض کسر نفس بهیمی در • و بعض حکما بو اوچ نفسی اکا تشبیه ایتمشلر که
بر مربطه ایچنده بر فرشته و بر کلب و بر خنزیر جمع اولمش اوله • و بعض
حکما شویله تمثیل ایلرلر که بر کمسنه بر بهیمه یه بنوب بر کلب ایدروب
شکاره گتمش اوله • اگر حکومت و تصرف آدمک اولورسه هم بندوکی بهیمه
و هم ایتدوکی کلب صیدی مقتضای عقل اوزرینه استعمال ایدرسه و هر
برینه مناسب اولان قوتنی ویروب شرط استراحتنی رعایت قلورسه
اوچی دخی برمراد و کامران اولور • کلب صید آلوب فضلات اعضا
تغذی و تلذذ تمام ایدوب مرکبی دخی وقت عملده اگرچه بر مقدار
تعب جگر و پاره نصیب نصیب گورور لکن وقت استراحتده مرتع
گیاه لطیف و منبع میاه نظیف دن متمتع اولور • و انسان دخی
صید معتبر و شکار مرغوبه مالک اولوب انس صحبت • و فراغ و عافیت
ایله مسکن مألوفنه واصل اولور • اگر حکم و تصرف انسانک اولمیوب
مثلا جموح مرکبک اولا لابد اراقدن آب و سبزه خیال ایتدوکی جانبه

بی اختیار روان و دوان اولوب بالآخره آب صندوغی سراب • و سبزه
ظن ایتدوکی شوره زمین خراب • و چقور عمرانه راجع • و سبزه زار صحیده
رائع • اولمقدن فرصت دخی فوت اولوب جوع و عطش و تعب و نصب
ایله بیابان دور و خراب نامعمورده هم فرس هم فارس • و هم
کلب صید حارس • هلاک و تلف اولورلر • اگر حکم و تصرف کلبک النده
اولورسه اول ظاهر اولان شبحی صید فربه و شکار مرغوب صنوب بی اختیار
کندوینی یا خارستان صعب یا وادی ژرفه القا ایدوب کندوینی اهلاک و دخی
اولان فارس و فرسی اتلاف ایلر • چون مقدمه ده کلام بو درجه یه واصل
و موقوف علیه مباحث آتیه اولهجق معارف حاصل اولدی • پس شمدیدن
صکره فنون مذکوره یه که مقصد کتاب • و مطلب فصل الخطابدر
شروع ایدوب • اوچ کتاب مستطابده • ایراد ایده لوم •

کتاب اول علم اخلاق بیاننده و شرح [illegible]

مقدمه کتابده مرور ایلدی که • حکمت عملیه دن قسم اولن علم اخلاق بر
علمدر که اخلاق و افعال نفس انسانیدن بحث ایدر • بو جهتدن که قنقیسی
محمود و مرضیدر که اجتلاب قلنه • و قنقیسی مذموم و ردیدر که اجتناب
اولنه • پس بو علمده هر شخصک علی حده احوالی اعتبار اولنوب اهل منزلندن
و اهل مدینه سندن کمسنه نک اختلاطی جهتندن اولن احوالی اعتبار اولنمز
پس بو علم مفرد منزله سنده در • و علم تدبیر المنزل و علم سیاسة المدن که
انلرده شخصک سایر ابنای نوعی ایله اختلاط و معامله سی معتبردر مرکب منزله سنده در

چون مفردمرکبا اوزره طبعاً مقدّم در ٭ پس علم اخلاق دخی علم تدبیر
المنزل وسیاسة المدینه اوزرینه وضعاً تقدیم اولندی ٭ بو کتاب
مبوّب ٭ اعنی نیجه باب اوزرینه مرتّب ٭ اولندی ٭

باب اوّل خلقک اقسامنه تقسیمی بیاننده ٭ واجناس فضایل ورذایل نه ایدوکنک شرح وبیاننده در ٭

خلق بر ملکه درکه انک سببیله نفسدن افعال سهولتله صادر اولور ٭
وفکر وروّیته محتاج اولماز ٭ وبو تعریفک تفسیری اولدرکه ملکه هیئات
نفسانیّهٔ راسخه یه دیرلر ٭ زیرا کیفیّت نفسانیّه ایکی قسم در ٭ وبری حال
بری ملکه در ٭ زیرا سریع الزوال وغیر راسخ اولورسه خجالت وضحک کبی
اکا حال دیرلر ٭ اگر بطئ الزوال وراسخ اولورسه سخا وشجاعت کبی اکا ملکه دیرلر
پس اوّلا خلقک تعریفنده ملکه ذکر اولندی بوکه نباء کم ٭ اگر کیفیّت نفسانیّه
ملکه اولمیه یعنی راسخ اولمیه سریع الزوال اوله خلق اولمز ٭ بعده تعریف خلقده
ذکر اولندیکه انک سببی ایله نفسدن افعال سهولتله صادر اولور ٭ بو قید
انکچون ذکر اولندیکه کیفیّت نفسانیّه ملکه اولسه ٭ امّا سببی ایله نفسدن افعال
صادر اولمسه اکا خلق دینمزلر ٭ وکذلک افعال صادر اولمغه سبب اولسه ٭
امّا سهولتله صادر اولمیوب عسرتله فکر وتأمّل ایله صادر اولمغه سبب اولسه
ینه خلق اولماز ٭ امّا قیود مذکورهٔ جامع اولدوغی ملکه اولوب وافعال انک
سببی ایله بی تأمّل سهولتله صادر اولسه اکا خلق دیرلر ٭ مثلا برکمسنه دن
دائماً بذل واحسان ایتمک واقع اولور ٭ امّا اکا خلق وسخاوت دینمز ٭

زیرا ملکه اولمدی زیرا کیفیّت بذل وسخا آنده راسخ اولمدی ٭ ودخی برکمسنه نک
بذل وسخا عادتی دخی اولسه امّا نفسنه متّصل جبر ایتمکله وتکلّف وزحمتله اولسه
ینه خلق سخاوت آنده موجود دکلدر ٭ زیرا بذل وعطا سهولتله صادر اولمدی
امّا برکمسنه یه دائماً سهولتله بذل مال وفیض عطا ایتمک متقرّر اولسه شویله که
بذله قدرت متحقّق وموانع مرتفع اولدیغی بذل ایتمه سی متقرّر اولسه آنده
خلق سخا حاصل ومتحقّق در ٭ **تقسیم خلق** چون خلق نه نسنه ایدوکی معلوم
وماهیّتی مفهوم ٭ اولدی ٭ شمدی دنصکره تعریفندن رجوع ٭ وتقسیم
اقسامنه شروع ٭ ایده لوم ٭ افاضل سلف شویله ذکر ایتدیلر که خلق خالی
دکل که کمال اولن نسنه یه سبب اوله ٭ یا نقصان اولن نسنه یه سبب اوله
یا خود نه کمال ونه نقصان اولن نسنه یه سبب اوله ٭ قسم اوّله فضیلت و
خلق حسن دیرلر ٭ سخا وشجاعت وحلم کبی ٭ قسم ثانی یه رذیلت وخلق
قبیح دیرلر ٭ بخل وجبن وخفّت کبی ٭ قسم ثالث نه فضیلت ونه رذیلت در
خیاطت وفلاحت کبی ٭ برزوم بو کتابده قسم ثالثدن بحث یوقدر ٭ بلکه
یا قسم اوّلدندر که معلوم اولوب تحصیل واکتساب ٭ یا قسم ثانیدندر که
مفهوم اولوب حذر واجتناب ٭ اولنه ٭ بو قسم خلقک اقسام اوّلیه سنه
تقسیمی درکه فضیلت ورذیلت در ٭ امّا خلقک اقسامی وانواعی چوقدر
آنلره دخی تقسیم اولنمق لازم درکه اقسام وانواع مذکوره معلوم اوله
مقدّمهٔ کتابده اشارت اولنمشدی که ٭ نفس انسانینک ایکی قوّتی واردر
بری سی قوّت مدرکه درکه نفس انک سببی ایله ادراکات عقلیّه یه قادر

اولور . ایکنجیسی قوت محرکه در که نفسدن انک سببی ایله تحریکات بدنیه
صادر اولور . و بو ایکی قوتنک هر بریسی ایکی شعبه یه منشعب ایدی . قوت مدرکه
نک بر شعبه سی قوت نظری . و شعبهٔ اخراسی قوت عملی ایدی . و قوت
محرکه دخی ایکی شعبه ایدی . بر شعبه سی قوة محرکهٔ شهوانی . و شعبهٔ اخراسی
قوت محرکهٔ سبعی ایدی . پس بو درت قوت بدن انسانده کارکر
اولوب نیجه افعال صدورینه سبب اولورلر . اکر بو قویدن صادر اولن
افعال مقتضای عقل صحیح و وجه جمیل اوزره واقع و حد اعتدال اوزرینه
صادر اولورسه اول خلق که بو نوع افعاله سبب اوله فضیلت اولور
و اکر اعتدالدن خارج اولوب یا افراط یا تفریطه مائل واقع اولورسه
بو مقوله افعاله سبب اولن قوت رذیلت اولور . پس قوت نظری
مهذب اولوب آندن اعتدال اوزرینه افعال صادر اولورسه اول
خلق حکمت در . و اکر قوت عملی مهذب اولوب اعتدال اوزرینه افعاله
سبب اولورسه اول خلق عدالت در . اکر قوت محرکهٔ شهوانی مهذب
و مؤدب اولوب آندن افعال معتدله صادر اولورسه اول خلق عفت در
اکر قوت غضبی مهذب و مؤدب اولوب افعال معتدله یه سبب و منشا
اولورسه اول خلق شجاعت در . پس اصول فضایل بو درت خلق در
اعنی حکمت و عدالت و عفت و شجاعت در . و بو فضائل اربعه که
اعتدالدر هر بری نک ایکی طرفی اعنی طرف افراطی و طرف تفریطی رذیلت در
مثلا قوت نظری نک اعتدالی حکمت در . و افراطی جربزه در و جانب

تفریطی بلادت در . و بو ایکی طرف رذیلت در . و قوت عملی نک اعتدالی که
عدالت در . و جانب افراطی یوقدر . بلکه بونک همان بر ضدی وار در
اکا جور دیرلر . و قوت شهوی نک اعتدالی عفت در . و جانب افراطی
فجور و جانب تفریطی خمود در . و بو ایکیسی رذیلت در . و قوت
غضبینک اعتدالی شجاعت و جانب افراطی تهور و جانب تفریطی
جبن در . و بو اول تقریر در که خواجه نصیر طوسی کتاب اخلاق ناصری ده
ایراد ایلدی . و امام ربانی مرشد کامل الکمل حجة الاسلام ابو حامد
محمد الغزالی حضرتلری دخی کتاب احیاء علومده بو اسلوب اوزرینه ایراد
ایلدی . و مع هذا دیدیلر که عدالت خلقی حکمت و عفت و شجاعتک
اجتماعندن حاصل اولور . زیرا بو اوج خلق مجتمع و ممتزج و ملتئم اولیجق
اوچینک ترکیبندن بر حالت متشابهه حادث اولور که اول فضائلک
کمالی و تمامی اولوب اکا عدالت تسمیه اولنور . انتهی کلامه . لکن مخفی دکلدر که
عدالت اول اوچ خلقدن مرکب اولیجق عدالتی اقسام خلقدن بر قسم
مستقل و اول اوچ قسمه مقابل عد ایلمک موجه دکلدر . زیرا مشهور و
متقرر در که مقسمده و اقسامنده وحدت معتبر در اقسام ثلثهٔ جمع ایدوب
بر قسم دخی اعتبار ایلمک لایق دکلدر . مثلا کلمهٔ اسمه و فعله و حرفه
تقسیم ایتدکدن صکره بو اوچ قسمی بر قسم آخر اعتبار ایدوب مجموع اقسام
کلمه درت در دیمک جائز دکلدر . پس اولی و احسن اولدر که اصول فضایل
و اخلاق حسنهٔ اوچ قسمه حصر ایدوب تقسیمی بو وجه اوزره ایراد ایده وز که

چون انسانده اوچ قوّت واردر بو اوچ قوّته اوچ نفس دخی اطلاق اولنور
بری نفس ملکی که قوّت ادراک وتمییز معقولات ومدرکاتدر • ایکنجیسی نفس سبعی در که
مبداء غضب واقدام وانتقام وشوق تسلّط وترفّع وجاه وتغلّب بو قوّتلردر
اوچنجیسی نفس بهیمی در که مبداء طلب ملاذ ومشتهیات وواسطهٔ نیل مآکل ومشارب
ومناکحدر • پس اصول فضایل دخی بو اوچ قوّته کوره اوچدر • زیرا اگر قوّت
ملکی حدّ اعتدالده اوزرینه متصرّف اولوب افراط وتفریطه میل ایلمزسه اول حکمتدر
اگر افراط اولورسه اکا جربزه دیرلر رذیلتدر • مثلا قوّت عاقله حیل و
تزویرات ومضاحک ومسخره لیق امورنده عجایب اختراع ایتمکه صرف ایلیه
وتفریطی بلادتدر که ادراک حقایق وتمییز معقولات ایتمکدن عاجز وافعال
محمودهٔ افعال مذمومه دن فرق وتمییز ایتمکه قادر اولمیه • ونفس سبعی اگر
اعتدال اوزرینه تصرّف ایدرسه حاصل اولن خلق شجاعت اولور • واگر افراط
ایدرسه تهوّر اولور که انسان کندوسنی بی نفع مهالکه القا ومقامات وحدّ امکان
ودائرهٔ قدرتندن بیرون اولن دشمنله مقابلهٔ بی وجه ومقاتلهٔ نامعقول
ایدوب کندویی یا اهلاک یا اضرار ایتمکدر • وبو قوّتک تفریطی جبندر که عقلا صبر و
ثبات مستحسن ومقابله ومقاتله ممدوح اولن یرلرده جزع وفزع قبیح وانهزام
وهروب نامحل ایدوب مخنّثلر زمره سنه داخل اولمقدر • ونفس بهیمینک اعتدالی
عفّتدر که شرع وعقل تجویز وتحسین ایتدکی مآکل ومشارب ومناکحده علی
وجه الاعتدال تصرّف وتناول ایتمکدر • وبو قوّتک افراطی فجوردر که دائرهٔ
شرعدن وعقلدن تجاوز ایدوب محرّمات ومکروهاتی تناول وفواحش

وقبایحدن تمتّع وتلذّذ قلمقدر • وبو قوّتک تفریطی خموددر • خمود اولدر که
بالکلیّه ترک شهوات مباحه ایدوب • یا هلاک بدن یا انقراض نسل وعقبه
اولمغه مؤدّی اولوب • تناکحوا تکاثروا فانّی اباهی بکم الامم ولو بالسقط
حدیث شریفنه مخالفت قله • وچون اوچ فضائل برشخصده توفیق الٰهی
وسعادت نامتناهی ایله مجتمع • وکوکب سعادتی بو اوچک اجتماعندن
اوج رفعتده ملتمع اوله • اول شخص عدل اولور • بو اوچک مجموعنه عدالت
دیرلر • وعدالتک ضدّی همان جوردر • وجور بو اوچ فضائلک بریسی
معدوم اولمغله متحقّق اولور • وبو اوچ فضیلتلرک فروعی واردر ان شاء
الله تعالی شرح وبیان اولنسه گرک • وجمله عالم وآدمده هر نه فضیلت وار ایسه
یا بو اوچدن بریسیدر یا انلرک فرعیدر • وجملهٔ اهل عالم وافراد بنی
آدمک افتخار وابتهاجی بونلر ایله در • حتّی نسلی ایله افتخار ایدن کمسنه دخی
آبا واجدادنده بونلر ایله متّصف کمسنه اولمق ملاحظه سیله افتخار ایدر • ومعلوم
اوله که فضائل ثلثه دن بریسی حکمتدر دیدک بو حکمت مشهور حکمت که موجودات
خارجیّهٔ بقدر الطاقة البشریّة بلمکدر دیو تعریف ایتدکلری اول معنایه حکمت
دکلدر • وبر حکمت دخی واریدی که حکمت عملیّه معناسی نه در • اولدخی دکلدر
بلکه بو حکمت لفظنک معنای ثالثیدر • چون بو نکته معلوم اوله بو مقامده
ایراد اولنن سؤاله جواب ظاهر اولور • وسؤال بودر که حکمت خود حکمت
نظری وحکمت عملی یه تقسیم اولندی • پس اخلاق دخی بو مقامده حکمته وعفّته
وشجاعته تقسیم اولنمق نیجه راست کلور • زیرا حکمت بینه کندونک قسمی اولوب

تقسیم شیئی الی نفسه والی غیره لازم کلور ❁ وقتا که معلوم اولدی که بو اخلاقدن
قسم اولن حکمت اول مقسم اولن حکمت دکل قسم آخردر تقسیم شیئی الی
نفسه والی غیره لازم کلمیوب سؤال بالکلیه مندفع اولدی ❁

باب ثانی اجناس فضایل مذکوره نک تحتنده مندرج اولن انواع بیاننده در

اکرچه اجناس فضایل مذکوره نک تحتنده واقع اولن انواع بی حد و بیحساب
و تعداد انواع واصنافی خارج حوصلهٔ کتابدر ❁ اما بز افاضل سلفه
اقتدا واقتفا ❁ وانواع فضائلك مشهورلرين ذکر ایتمکله اکتفا ❁ ایدرک
اولا جنس حکمت تحتنده اولن انواع یدی نوعدر ❁ اولکیسی ذکا ❁ ایکنجیسی
سرعت فهم ❁ اوچنجیسی صفای ذهن ❁ دردنجیسی سهولت تعلم ❁ بشنجیسی
حسن تعقل ❁ التنجیسی تحفظ ❁ یدنجیسی تذکر اما ذکا بر ملکه درکه انک سببی ایله
مقدماتدن استخراج نتایج ومواد ادله دن استنباط مطالب ایتمک
سهل وآسان اولور ❁ وبو ملکه مقدمات منتجه دن انتاج مطالب
ایتمکه مزاوله ومداومت ایتمکله حاصل اولور اما سرعت فهم بر ملکه درکه
انک سببی ایله لوازمدن ملزوماته وقضیه دن عکس نقیضنه وعکس مستویسنه
توقف ایتمکسزین سرعتله انتقال حاصل اولور ❁ وحاصل فرق ذکا ایله سرعت
فهم بیننده اولدرکه ذکا فکر ونظرده اولور ❁ وفکر ونظر امور معلومه یی
ترتیب ایدوب بر مجهوله متادی اولمقدر ❁ اما سرعت فهم فکر ونظردن
اولماز غیریده اولور ❁ زیرا لوازمدن ملزوماته انتقال وقضیه دن
عکس مستویه انتقال فکر ونظر دکلدر ❁ نته کم علم میزانده تحقیق اولنمشدر

اما صفای ذهن بر ملکه درکه انک سببی ایله نفس اضطرابسز وتشویشسز استخراج
مطالب ایتمکه مستعد اولور اما سهولت تعلم بر ملکه درکه انک سببی ایله نفسه
حدت وتیزلک حاصل اولور که خواطر متفرقه مانع ودافع اولمیوب کلیتی ایله مطلوب
جانبنه توجه ایدوب تحصیل ایلر اما حسن تعقل بر ملکه درکه انک سببی ایله
بحثده واستکشاف مطالب ایتمکده هر مادیه مناسب اولن حد ومقداری
حفظ ورعایت ایلر ❁ شویله که نه واجب اولن نسنه ترک واهمال ❁ ونه
مدخلی ولمینی اخذ واستعمال ❁ ایلر اما تحفظ بر ملکه درکه انک سببی ایله تعقل و
تحصیل ایتدوکی صور معقوله ومتخیله یی کما ینبغی حفظ ایلر اما تذکر بر ملکه درکه
انک سببی ایله نفس حفظ ایتدوکی نسنه لری هر نه زمان مراد اولنسه تذکر وایراد
ایلر ❁ انواع فضیلت حکمت بونلردر که شرح اولندی اما شجاعت تحتنده
اولن انواع اون بر نوعدر ❁ اولکیسی کبر نفس ❁ ایکنجیسی نجدت ❁ اوچنجیسی
علو همت ❁ دردنجیسی ثبات ❁ بشنجیسی حلم ❁ التنجیسی سکون ❁ یدنجیسی
شهامت ❁ سکزنجیسی تحمل ❁ طقوزنجیسی تواضع ❁ اوننجیسی حمیت ❁ اون
برنجیسی رقت در اما کبر نفس اولدرکه کرامت وهوانه مبالات ❁ وفقر وغنا
وبار وعاره التفات ایتمیوب بلکه مدح وذم خلایق قتنده یکسان
ورد وقبول طوائف نظر همتنده متساوی اولوب امر ملایم وغیر ملایم تحملنه قادر
وتقلب احوال ❁ ومشاهدهٔ مخاوف واهوال ❁ ایله قصر همتنه قصور کلمک
نسنه اندن صادر ❁ اولمیه ❁ وبو مقام عظیم ❁ وخلق کریمدر که تنسیم رواج
راه ارادت وطلب جاللاکلرندن غیری یه میسر ❁ وتسنم شوامخ منازل عشق

وفنابی باکلرندن غیری یه مقتدر ٭ اولمز نته کم دیمشلردر **نظم**

برخاستهٔ زجان تن میباید ٭ سیر آمدن زخویشتن میباید

در قدمی هزار بند افزونش ٭ پس گرم رو بندشکن میباید

ومدح وذم عوام انسان طالبان ٭ مطالب عالیه قتنده یکسان اولمق لازمدر ٭ نته کم خواجه عطار دیمشدر **بیت** مدح وذم ومنت دو در تفاوت میکند بتگری باشی که او بت میکند **اما نجدت** اولدر که نفس مواضع مخاوف واهوال ٭ وهجوم عظایم احوالده ٭ صبر وثبات ٭ وتحمل اذات ٭ ایتمکه قادر ٭ اولوب جزع فزع عوضی ایله امور نامناسب صادر اولمیه ٭ وعارضدر **اما علو همت** اولدر که نفس طلب جمیل حقیقی وکمال ذاتی قلمغه مطمح نظری عالی ومحل ترقیسی بلند اولوب ٭ بوجهانک رفعت وجاه وسعادتی نظر اعتبارندن ساقط ٭ اقبال ورفعتنده راحتی وادبار وولتندن ساخط ٭ اوله ٭ حتی مرارت مرگ تجرعندن دخی تنفر واضطرابا کوسترمیه ٭ نته کم مکارم اخلاق ومعالی همت مبداینک فارسلری ٭ ما دبوآنکان مرگ اشنا هیم دیرلر ایکن ٭ وبعض افاضل عشاق نظم ایتمشدر

آن مرد نیم کز عدمم بیم آید ٭ کان نیمه مرا خوشتر ازین نیم آید

جانی دارم بعاریت داده خدا ٭ تسلیم کنم چو وقت تسلیم آید

اما ثبات اولخلقدر که انک سببی ایله طلب کمال یولنک آلام وشدایدنه تحمل ومصابرت ٭ وبلایا ونوایبنه تلقی ومقاومت ٭ ایتمکه قادر اولور تا که عوضندن تأثر وتنفر ٭ وتذلل وتکسر عارض اولمز ٭ **بیت**

ازثبات قدم این نکته خوش آمد بخود ٭ بر سر کوی تو از پای طلب ننشستیم

اما حلم اولدر که نفس انسانی یه طمانینت وقرار ٭ وترک اضطراب واضطرار اول وجهله کلهکه عواصف خشم وغضب انی متزلزل ٭ وقلهٔ کوه وقارندن متدنی ومتنزل ایلمیه **بیت** تا ز هر بادی بجنبی پا بدامن کش چو کوه ٭ که آدمی مشت غبار و عمر باد صرصر است **اما سکون** اولدر که خصوم متمردله ومحاربه لرده حمایت حمای دین وملت ٭ ورعایت دایرهٔ حرمت ایچون واقع اولور ٭ خفت سبکباریق کوستر میوب مسخرهٔ دشمن دون ومحل طعن طاعون ٭ اولمیه **اما شهامت** نفسک اکتساب امور شریفه وتحصیل مراتب علیه یه حریص اولوب ذکر جمیلی حائز ٭ واجر جزیله فائز اوله **اما تحمل** اولدر که نفس کسب فضائل عدیده ٭ وخصائل حمیده ٭ ایتمکده آلات بدنیه سین که قوی واعضاسیدر استعمال کلی ایتمکدن فرسوده ایلمیه **اما تواضع** اولدر که نفس جاه ورفعتده کندودن ادنی اولنلره ترفع قلمیه ٭ وانلردن کندو نفسنه مزیت ادعا ایتمیه ٭ زیرا کندوده هر نه قدر جاه ورفعت وارایسه محض فضل وعطای حقدر ٭ وکندونک مدخلیتی معدوم مطلقدر ٭ چون بو نظر ایله اوله تواضع حمد وحدر ولهذا تواضع اکابر واعالی دن مستحسندر ٭ اما تذللی جلب نافع یا دفع ضرر ایچون ایدجک اکا ضعت دیرلر تواضع دیمزلر ٭ سائللر وطامعلر ایتدوکی تذلل کبی **بیت** تواضع ز گردن فرازان نکوست ٭ گدا اگر تواضع کند خوی اوست **اما حمیت** اولدر که حمایت حمای ملت ٭ وحراست حریم

نفس و حرمت . ایتمکده تکاسل و تهاون ایتمیوب اقصی الوسع سعی و کفایت
کوستره . امّا رقّت نفسه ابنای جنسنه عارض اولن الم و محنتدن تأثّر و انفعال
کلمکدر . بشرط آنکه افعال و اقوالنه اضطراب و اختلال کلمیوب . بلکه مجرّد
ابنای جنسه احسان و افضال ایتمکه مباشر اوله . تمام اولدی شجاعت
تحتنده مندرج اولن فضایل . امّا عفّت تحتنده مندرج اولن فضایل اون
ایکی نوعدر . اوّل حیا . ایکنجی رفق . اوچنجی حسن هدی . دردنجی مسالمت
بشنجی دعت . التنجی صبر . یدنجی قناعت . سکزنجی وقار . طقوزنجی
ورع . اوننجی انتظام . اون برنجی حریت . اون ایکنجی سخا . امّا حیا نفسه
انقباض و انحصار کلمکدر . شول زمان که بر امر قبیح ارتکاب ایده و کنه
شعوری اوله کندو یه مذمّته استحقاق کلمک کرامتندن . امّا رفق نفس
مطیع و منقاد اولمقدر تبرّع جهتندن لازم اولن اموره و بو خلقه دماثت
دخی دیرلر . امّا حسن هدی نفسک کندوبی اخلاق جمیله ایله آراسته ایتمکه
رغبتی اولمقدر . امّا مسالمت نفس آراء مختلفه تصادم و اهوای متخالفه
تعارض ایدرکن مخاشنت و شقاقی ترک . و مجاملت و وفاقی برک
ایتمکدر . امّا دعت حرکت شهوت زماننده نفس ساکن اولوب زمام اختیاری
کندو النده اولمقدر . امّا صبر اولدر که نفس هوایه میل ایتمیوب اسباب هوایه
مقاومت و مدافعت ایتمکه قادر . اوله . تا که لذّات قبیحه که مؤدّی
ذلّت و فضیحه در . آندن صادر . اولمیه . پوشیده اولمیه که صبر ایکی
نوعدر . بریسی صبر عن المعاصی و الاثام در . یعنی نفس امّاره و شیاطین

مکاره معاصی و آثام طرفنه دعوت ایدیجک قوت مصابرت و تقوی ایله دفع
ایلیوب راه راستدن چقمه یه بو مقامده تعریف اولنن صبر بودر . و نوع
ثانی صبر علی المصائب و البلایا در . یعنی نفسه مکروهی اولن نسنه که بلا و
محنت و فراق و مصیبت در متوجّه اولدقده جزع قبیح ایتمیوب تحمّل
ایده . اکثر عوام اره سنده صبر بو معنایه مستعمل در . و ایکی نوعی دخی
مقبول و ممدوح . بل واجب و مفروضدر . امّا قناعت اولدر که نفس مأکل
و ملابس و مشارب و غیرها استعمالنده نشئه یسیر ایله که سدّ خلل و دفع ضرورت در
اکتفا ایدوب طلب مزید ایلمیه . امّا بو اکتفا رضا ایله و لذّات فانیه یه اشتهاسی
جهتندن اولن جمع مال و ادخار ایچون اولمیه . نته کم بعض اراذل ناس
تجّاردن و غیردن ایدرلر ادنی معاشه قناعت ایدوب مال موفور
جمع و ادخار ایدرلر بو خصلت قناعت دکلدر . بلکه بوکا تقتیر
دیرلر . و رذایلدندر . و عقلاً و شرعاً مردود و مذموم در . بخلاف
اوّل که فضایلدندر . و عقلاً و شرعاً مقبولیت و ممدوحیتله موسوم در
و امّا وقار اولدر که نفس کسب مطالب طرفنه عازم . و مطلب معالی
ایتمکه جازم اولدقده اطمئنان ربّانی ایله عامل . اولوب و سرعت و عجله
نامناسبدن احتراز کامل . ایده . امّا بشرط آنکه فوت فرصت تحصیله
مؤدّی اولمیه . امّا ورع اولدر که نفس اعمال مرضیه یه مداومت و
افعال حسنه یه ملازمت . ایدوب قصور و فتور عارض اولمقدن
مجتنب اوله . امّا انتظام اولدر که نفس امور لازمه و مصالح سانحه د

ترتیب ملایم و تقدیر مناسب ایتمکی ملکه ایدینه. اما حریت اولدر که نفس
مالی مکاسب جمیله‌دن کسب و مقاصد حسنه‌یه صرف ایتمکه قادر اولوب
مکاسب خبیثه‌دن اکتساب و وجوه مصارف قبیحه‌یه صرف ایتمکدن اجتناب ایتمکه
مالک اوله. اما سخاوت اولدر که نفسه بذل و انفاق مال و منال ایتمک
سهل و آسان اوله. شویله‌که لایق و واجب اولان مقداری محل و مناسبته
اولان مواضعه صرف و ایصال ایتمکده زحمت جکمیه. مخفی اولمیه که وصف
سخاوت نظر شرع و اعتبار عقلده افاضل فضایل. و احاسن خصایلدندر
و مدح اسخیاده آیات کتاب کریم متکاثر. و احادیث نبی رحیم متوافردر
مستقل تألیف کتاب کرک که مدح سخا فی الجمله میسّر اوله. و ذکر سخا
تحتنده انواع فضایل و مکارم جوق قدر. مقام بسط کلام اقتضا ایدردی
اما خواجه نصیر بو مقدار ایله اکتفا. ایتمکین بز دخی انلرک اثرینه اقتفا
ایلدک. انواع فضایل که سخا تحتنده مندرجدر سکز نوعدر.
اوّل کرم. ایکنجی ایثار. اوچنجی عفو. دردنجی مروّت. بشنجی نبل.
آلتنجی مواسات. یدنجی سماحت. سکزنجی مسامحتدر. اما کرم
اولدر که نفعی عام. و فائده‌سی تام اولان اموره مصلحت اقتضا ایتدوکی
اوزره مال موفور بذل ایتمک نفسه آسان اوله. اما ایثار اولدر که مال و
اسبابنه کندو محتاج ایکن آخرک احتیاجین مشاهده ایدوب انکا بذل
و صرف ایلیه. و کندو تحمّل و صبر ایده. و بو عظیم فضیلتدر. و بو
خلقک مدحنده. ویؤثرون على انفسهم ولو كان بهم خصاصة

آیۀ کریمه‌سی نازل اولمشدر. اما عفو اولدر که انتقام و مجازات بالعقوبة
ایتمکه قدرت و مکنت وار ایکن ترک ایده. و اکر مجازات بالاحسان ایدرسه
دخی احسن و ازین اولور. نته کم دیمشلردر. بیت بدی را بدی سهل باشد جزا
اکر مردی احسن الی من اسا. اما مروّت بذل مالابدّ و زیاده. و احسان
على الغير و افاده. ایتمکله نفس متحلّی و متزیّن. و ایصال نفع غیر ذمّت
همتنه مترتب و متعیّن اولمقدر. اما مواسات اولدر که یاران و اخوان
و اصدقا و خلّانه مهمات و سوانح و معایش و مصالحلرنده معاونت
مظاهرت ایدوب مال و اسبابده مشارکت و مساهمت کوستره.
اما سماحت بذلی لازم و واجب اولمین نسنه‌لری حسن رضا و صفای
قلبله بذل ایلمکدر. اما مسامحت ترکی لازم و واجب اولمین نسنه‌لری
نفع غیر و رضای ما سوا ایچون رضاءً و اختیاراً ترک ایلمکدر. اما انواع که
جنس عدالت تحتنده مندرجدر اون ایکی نوعدر. اوّل صداقت.
ایکنجی الفت. اوچنجی وفا. دردنجی شفقت. بشنجی صلۀ رحم. آلتنجی
مکافات. یدنجی حسن شرکت. سکزنجی حسن قضا. طقوزنجی تودد. اونجی
تسلیم. اون برنجی توکل. اون ایکنجی عبادتدر. اما صداقت محبّت
صادقه‌در که باعث اولور که صدیقک جمله اسباب فراغت و استراحتی
مهیا و مرتب قلنه. و حقیقت اولدر که احکام تغایر و اثنینیت شرعاً
و عقلاً رفعی ممکن اولان مواضعده رفع اولنوب. و هر مضرت که نفس
اندن اجتناب ایلر صدیقی دخی اندن تخلیص و ابعاد. و هر مسرّت که نفس

آنی اراده ایدر صدیقه دخی ایصال و ایراد اولنه اما الفت بر طائفه‌نك آرا و افکار و اعتقادات انظاری امور دینیه و دنیویه‌ده متطابق و متوافق اولمقدر اما وفا اولدرکه طریق مواسات و مظاهرت مسلوك اولوب و اسلوب معاونت و مناصرتدن تجاوز و تخطی ایتمك خطا عد اولنه و بعضلر وفایی انجاز مواعید و قضای حقوقله تفسیر ایتدیلر اما شفقت اولدرکه ابنای جنسه عارض اولن حال ناملایمدن متنفر و آنلره ایرشن آلامدن متألم و متأثر اولوب قصارای همتی ازاله‌سنه مقصور و اقصای وسعی و سعیی دفع و رفعنه موفور اوله اما صلهٔ رحم اولدرکه اقارب و عشایرینی رعایت و ارضاده اقصی الوسعی وجهه بذل حال و مشاهدهٔ جمال ایتمکده مقتضا و مستدعالرینی مراعی اوله و شرع احمدی و دین محمدی که احسن وجوه اوزرینه موضوع و اشرف خلال و خصال مراعاته مشروع در بو خلقك رعایتنه اهتمام تام و اعتناء مالاکلام اوزره مشتملدر حتی جناب رسالت پناه و ختمیت دستگاه بعثت لکسر الاصنام و وصل الارحام بیورمشدر و اول حضرتدن صلهٔ رحم خصوصنده منقول اولن احادیث و وصایا خارج حد و حصردر اما مکافات اولدرکه نفسه غیردن احسان واصل اولدقده مقابله‌سنده دخی زیاده احسان و انعام ایتمکی ملکه ایدینه اما حسن شرکت اولدرکه معاملات و معارضات واقع اولدقده انصافله اتصاف ایدوب عندالله عامل اوله شویله که جمله معامله‌لرنده شرکاسی

٥١

استحسان ایده‌لر اما حسن قضا اولدرکه حقوق اخوان و خلانی و سائر نوع انسانی علی احسن الوجوه قضا ایدوب منتدن عار و ندامتدن سالم اولمقدر اما تودد اولدرکه افاضل و امائلدن اقران و امثالنه صدق اوزره محبت ایدوب و بذل مال و نعمت قلوب محبتلرینی اکتساب و مودتلرینی اجتلاب ایتمکدر اما تسلیم اولدرکه شرایع الهی و نوامیس نبویه‌ده وارد اولان تکلیفات و احکامی و ائمهٔ دین و هداهٔ مرشدین طرفندن وارد اولان رسوم و آداب اسلامی مقتضای طبع بشریته مخالف دخی اولورسه طلاقت وجه و رضا قلبله قبول و تلقی ایده اما توکل قدرت و کفایت بشری دائره‌سندن بیرون و امکان تغیر و تبدیل مرتبه‌سندن افزون اولن امور الهی و تقدیرات ربانی‌ده اضطرابدن فایدهٔ برطرف ایدوب حوالهٔ الطاف الهی ایتمکله واثق و معتمد اولمقدر نظم

رضا بداده بده و از جبین گره بگشای | که بر من و تو در اختیار نگشادست

هرکسی تدبیر کاری میکند | ما رضا دادیم با نعم الوکیل

اما عبادت اولدرکه اول ملك معبوده که خزائن کرم و جودندن خلعت وجودکی بخش ایتدکدن صکره انواع نعم جلیه و خفیه و اصناف احسانات ظاهره و باطنه ایله ملك وجودکی معمور و متمور ایتمشدر و خدمت و طاعتنده سعی و کوشش ایدوب تقصیر و تهاونی جائز کورمیه‌سین و مقربان درگاه حق که رسل و انبیا و ملائکه و اصفیادر

صلوات وتسلیماتله تقرب ایدوب شریعته اتباع وانقیاد واوامر نواهی
قبول وامتثال ایده سین • وبو فضیلتک متمم ومکملی صفت تقوی درکه
مکلفک احسن وصافی وافضل اخلاقی در • واول عبدک جمله مانهی الله
عنه دن اجتناب واتقا قلمه سی در • بودر اول انواع فضایل که خواجه
نصیر طوسی وغیری سی کتب اخلاق ورسائل حکمت عملیه ده ایراد ایلدیلر
ودیدیلر که بو فضائلک بعضی بعضی ایله مجتمع وملتئم • ومترکب ومنتظم
اولمقدن فضائل اُخَر حادث اولور • واول فضائل مرکبه نک بعضی اسامی
معینه ایله مسمی اولمشدر • وبعضی حلیهٔ تسمیه دن خالی وعاطل قلمشدر •
تنبیه وتذنیب عاقل ولبیبه مخفی وپوشیده اولمیه که بو مذکور اولن
مباحث وتعریفات وتفریعاتده مجال مناقشه وامکان سؤال و
مباحثه واردر • مثلا ذکا وسرعت فهمی اقسام حکمتدن عد ایلدیلر بانکه
ظاهر اولدرکه بونلر حکمتک اسباب وعللی در • نفس حکمت دکلدر • زیرا
حکمت قوهٔ عاقله نک حد اعتدالده مهذب اولوب نه افراط ونه تفریط
اولمسنه دیرلر • پس ذکا وسرعت فهم نفس حکمت اقسامندن اولمق
بعیددر • وعلی هذا القیاس لکن مقصود انواع فضایله تنبیه وارباب
واکتساب اخلاقه تحریض واعانت • در پس تدقیق شدید وتحقیق
انیق وتحریر عمیق ایتمکدن تجاوز ایدوب • مبتدیلرک افهامنه
قریب وعوامک ادراکنه مناسب امورایله بیان ایلدیلر که نفعی عام
وفائده سی تام اوله والله تعالی اعلم واحکم باب ثالث

حکمتک معناسی لغوی
تعریفدر

اقسام فضایلک اضدادی اولن رذایل بیاننده در چون اجناس
فضایل اجناس اربعهٔ مذکوره ده منحصر ایدوکی ظاهر اولدی • پس نظر جلیل
وفکر جمیل مقتضاسی اولدرکه اجناس رذایل دخی درت اوله • زیرا رذایل
اضداد فضایل در • مثلا حکمتک که فضیلت در • ضدی جهل اوله که رذیلت در
وشجاعتک ضدی جبن • وعفتک ضدی فجور • وعدالتک ضدی جور
اوله • اما نظر دقیق که بحث وافی • وکشف تفحص شافی • دن صکره ظاهر
اولور انک مقتضاسی اولدرکه هر فضیلت ایچون اضداد غیر متناهیه اوله
زیرا هر فضیلت حاق وسط ونهایت اعتدالدرکه اصلا جانب افراط
وتفریطه مائل اولمیه • پس حد اعتدالدن بر طرفه مائل اولن نیچه مرتبه ایله
اولمق ممکن ومتصوردر • محسوسدن مثالی مرکز دائره که حاق وسط بر
نقطه در لاغیر ایکی نقطه مرکز دائره وحاق وسط اولمق محالدر • اما مرکزدن
غیری نقط غیر متناهیه متصوردر • بعض محیط دائره ده وبعض داخل
دائره ده • پس معتدل حقیقی بردر • وخارج اعتدال لاینحصردر • وایضا
بر نقطه دن نقطهٔ اخری یه واصل اولن خط مستقیم بردن غیری اولمق
مستقیم دکلدر • واول خط بو ایکی نقطه لرک اراسنده فرضی ممکن اولن
خطلرک اقصری اولن خطدر • اما اول ایکی نقطه لرک اراسنده واصل اولور
خطوط غیر مستقیمه که اکا معوج دینور غیر محصور ومالایتناهی در • پس
بو نکته دن ظاهر اولورکه دین حق ومذهب صواب بردر • اما ضلالات
متفرقه واهواء متباینه لایعد ولاینحصر • در • واثنین وسبعینیله

صاحب الشرع کلامنده ورودی مجرد کثرة بالغه دن تعبیر در بیت
جنک هفتاد و دو ملت همه را عذر بنه · چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند
چون معتدل حقیقی اولان حاق وسطه اهتدا ارکون · و مهتدی اولدقدن
صکره مدة مدیده آنده ثبات و سکون · اشد امور و اصعب حالات
شئوندر · لاجرم · سرخیل مقربان درکاه · مخصوص مقام لی مع الله
صاحب رفرف یاسین و طاها · علیه افضل صلوات وازکاها · سورۀ شریفۀ
هود · تشریف نزول و ورود · ایتدکده لسان معجز بیان حقیقة نمودندن
شیبتنی سورة هود · کلمه سنی تکلیم · ایدوب درمانده کان دورمانده لرک
دل دردمندلرینی تیغ بیمله دو نیم · ایلدی نظم مرا با دۀ هو دست کرد
بیخود کن · که بیخودی حریفان سورۀ هود ست · سبب تشیب هود
اول ایدی که بو سورۀ شریفه فاستقم کما امرت · امرینی مشتمل و بو
امرک صعوبتندن اصفیا و اتقیا مدهوش و لا یعقل · در آه و صد
وهزاران هزار کریۀ جانسوز و دلکاه · که معلول اول · قاید کل
احمد مرسل · امر استقامت هول · و خوفندن محاسن مبارکه سنه نور
شیب طاری · و ما زاغ البصر کحلیله مکحل اولان نرکسلرندن شبنم اشک
جاری اوله · بزکه کوی استقامتدن بوی · و صراط مستقیمدن
سرموی · کورمدک حال بر ملالمز نیجه اوله بیت شول کون که نفسی نفسی ایده
در خاست انبیا · احوال مجرم عاصی نه اوله یا · و مذهب حق و
حاق وسط غایت صعوبتده اولدوغندن درکه السنة نبویه‌ده

وصف صراط ادق من الشعر واحد من السیف اشارتی ایله بیان بیورلمشدر
و فاتحۀ کتاب کریمده · اهدنا الصراط المستقیم کلمه سی ایله اشارت بیورلمش
دخی بودر مصراع جویای راه مسلکده ایم اهدنا الصراط · زیرا محل طلب
مؤمن بو نشاءده سلوک سبیل مستقیم در · علما و عملا و نشاء آخرتده ممدود
اولان صراطدن عبور بوکا لازم و مآل · بلکه بوندن صورت و مثال · در
زیرا اکابر اولیا و اساطین حکمانک اشارتلری جمله متفقدر که تفاصیل امور
آخرت که مخبر صادق وعد و وعید ایله بشارت و انذار بیورمشدر · صور
معارف و اعمال و اخلاقدر که آنی نفس بو نشاءده تحصیل و اکتساب ایدر
نشاء اخرویه‌ده ظاهر اولور · نته کم مقدمه ده مرور ایتمشدر · پس اخلاق و
اعمالده رعایت حد اعتدال مثال صراطدر که مودن باریک و تیغدن تیز
متن جهنم اوزره ممدود اولسه کرک · هرکه بو اعتدالی نشاۀ دنیویه‌ده
رعایت ایتمش اوله ریح عاصف · و برق خاطف · مثال صراط مثالیدن
عبور ایدوب جنات معارف و کمالات · و ریاض اعمال صالحاته که
پاکلرک مقام و مأوی · و مطهرلرک منزل و مثواسی · در واصل اولسه کرک
ع جای پاکانست آنجا پاک میباید شدن · و رعایت اعتدالی ضعف
و فتوردن خالی اولمینلر افتان و خیزان عبور ایده لر · و حد اعتدالدن
تجاوز و تعدی · و افراط و تفریط سلوکنه تصدی · ایدنلر صراط
اخروی دن عبور ایدوب دوزخ و ناره که محل اشرار در سقوط اتسه لر
کرک · و فیثاغورس حکیمدن منقولدر که هر ملکه که انسان انی کسب ایدر

تا نبیند پاک [illegible] پاک روی [illegible]
[illegible]

اگر خیر و کمال ایسه بر ملک حدوثنه سبب اولور • واگر شر وضلال ایسه
بر شیطان وجودینه باعث اولور • وهر بری موطن آخرتده صاحبنه
ملازم • وکاسبنه مصاحب دایم اولسه گرک • وبو معنایه آیة کریمه ده
دلالتی اشارت وارد اولمشدر • نقیض له شیطانا فهو له قرین • پس
عاقل گورمک گرک که کندوسنه اعمال واخلاقی ایله نه مصاحب کسب ایتمشدر
ونیجه مقارن تحصیل قلمشدر • وفقنی الله تعالی وایاکم لسلوک الطریق
المستقیم • وعصمنا عن الوقوع فی مهاوی تنذر بعذاب الیم • ودخی
معلوم اولسون که وسط ایکی معنایه اطلاق اولنور • بریسی وسط حقیقی در
که ایکی نسنه نک ما بیننده شویله واقع اولور که هر برینه نسبتی علی السویه
اوله نقطهٔ مرکز گبی قطر دائره ایکی طرفنه نسبتی علی التساوی در • وعدد اربعه گبی
که اثنین ایله ستّه نک هر برینه نسبتی علی التساوی در • وبو وسط اول معتدل
حقیقی در که حکما امزجه ده بونک وقوعنی نفی ایدرلر • وبری دخی وسط
اضافی در که حکما انی امزجه ده اثبات ایدوب اکا اعتدال نوعی واعتدال
شخصی وعرض المزاج دیرلر • وعلم اخلاقده معتبر اولن دخی بو وسط در
بو اجلدن فضیلت هر شخصه گوره مختلف اولور • بلکه اوقات واحواله گوره
دخی مختلف اولور • بر کمسنه یه نسبت فضیلت اولن خلق ممکن در که آخره
فضیلت اولمیه • وبر زمانده فضیلت ومعتبر اولن خلق زمان آخرده معتبر
اولمیه • چون ظاهر اولدی که فضیلت اعتدال ووسط ایمش پس رذیلت
اعتدالدن خارج اولن طرفین اولور • وخیر الامور اوساطها بو که

اشارتدر ع کلا طرفی کل الامور ذمیم • پس هر فضیلته ایکی رذیلت مقابل
اولوب اجناس فضایل درت اولمغین اجناس رذایل سکز اولور • ایکیسی
حکمت فضیلتنک طرفلری در که بریسی افراط اولن در که اکا جربزه وسفه
دیرلر • واول قوت عاقله لایق اولمین یرلره نالایق اولنن مرتبه ده
صرف وبذل اولنمقدر • حیل وتزویرات ومجون وملاهی ده استعمال
اولنمق گبی • اما معلوم اولسون که جربزه که طرف افراط قوت عاقله
علمیه ده اولور • اما افراط قوت عاقله عملیه جربزه دکلدر • زیرا مباحث
الهی وطبیعی وریاضی ده نه قدر کشف حقایق • وابراز دقایق اولنورسه
مقبول وممدوح در جربزه وسفه دکلدر • وحکمت طرف آخری که تفریط در
بلادت وبله در که قوت عاقله تعطیل اولنوب جانب علم وعملده تقصیر و
ترک استعمال سببی ایله درک حقایق ودقایق حکمت نظری وعملی یه خلل طاری
اولوب تحصیل معارف حقیقی • وتمییز مصالح محتجب ومتواری اوله نظم

تعلم فانّ العلم زین لاهله ولا خیر فی من راح لیس بعالم العلم انفس شیء انت ذاخره اقبل علی العلم واستقبل مقاصده	من الحلة الحسناء عند التکلم بصیر بما یاتی ولا متعلم من یدرس العلم تدرس مفاخره فاول العلم اقبال وآخره
فارسی اقبال مدام وعز دایم علمست وان خاصیت نغز مکرم که بدان	وان چیز کزو ست شرع قایم علمست ممتاز شدند انس زبهایم علمست

وشرف فضیلت علم وانک بیاننده وارد اولن نصوص کتاب عظیم

واحادیث و آثار نبی کریم • وکلمات علمای کبار • وحکمای بزرکوار اول
مرتبه دکلدر که طی کتب و رسایلده حصری ممکن اوله • وفضیلت شجاعتک طرف
افراطی تهوردر که اقدام وهجوم ایتمک معقول • وارباب عقل سلیم قتنده مقبول
اولمین اموره اقدام واقتحام ایدوب نفس نفیسی که انفس جواهر کارخانهٔ
مبدع البدایع در • یا اعضا و قواسن که وهاب مطلقدن تحفه و ودایع در
بیهوده و بی موقع تلف وضایع ایتمکه مؤدی اولمقدر • وطرف تفریطی
جبن درکه مقتضای عقل سلیم اوزره خوف جایز اولمین مواضعده
خوف هلع • وجبن وجزع • بی محل و ناموقع • اظهار ایتمکدر • وفضیلت
عفتک طرف افراطی فجور وشره درکه تناول مشتهیات فانیه واستعمال
لذاید حسیه ده حد اعتدالدن تجاوز ایدوب شرعا وعقلا جائز اولمین
مرتبه لره تعدی ایتمکدر • وطرف تفریطی خمود درکه شرع وعقل اباحت و
رخصت ویردوکی لذاید ومشتهیاتدن بالکلیه اعراض ایدوب یا ضرر
بدن و قوی • یا انقطاع نسل وعقبه مؤدی اولمقدر • وفضیلت عدالتک
طرف افراطی ظلم درکه آخرک حقنه بلا وجه شرعی تجاوز ایدوب یا عرض
یا مال یا نفسنه اضرار ایتمکدر • وطرف تفریطی انظلام درکه هر نه ظلم و
وتعدی که آخردن کندو حقنده واقع اولورسه انقیاد وقبول ایدوب
مرکب نفس و دنائت همت سببیله بو سفالت و فروتنلکی اختیار ایده •
وبعضلر عدالتک ایکی طرفی دخی جور دردیدیلر • زیرا بری سی که ظلم در
نفسه جوردر • وانظلام آخره جوردر • ونته کم عدالت جمیع کمالاتی

جامع اولدوغی کبی ظلم جمله نقایصه جامع در • وآنکیچوندر که بعض مشایخ جمله دن
خواجه عبدالله انصاری دیدیلر که • هر نسنه که آزارا ولمیه کناه اولماز بیت

مباش در پی آزار و هرچه خواهی کن — که در شریعت ما غیر ازین کناهی نیست

اما بعض ملاحده بو کلامک حقیقت معناسنه واصل اولمیوب ظن ایدرلر که
شخص آخره جور وظلم اولمیجق کندو حقنده هر نه ایدرسه جائزدر دیوب
ترک عبادات وبعض معاصی یه اقدام ایلیوب بو بیتک ظاهری ایله عمل ایدیلر نظم

کافری را بیشه گیر و آتش اندر کعبه زن — خادم میخانه باش و مردم آزاری مکن

اما غلط صریح در • هر نسنه که شریعت مطهره ده محرم اوله اول ظلم در یا نفسنه
یا غیری یه دخی معلوم اوله که ظلم غالبا غنی دن صادر اولور که صاحب
اموال و املاک در • وانظلام غالبا فقیردن واقع اولور • اما عدالت رعایت
ایلین غالبا فقر وغناده متوسط اولور • چون اجناس فضایلک طرفینی که
افراط وتفریط در رذیلت ایدوکی ظاهر اولدی • کذلک انواع فضایلک که
اجناس مزبوره تحتنده مندرجلردر هر بری حد اعتدالدر • وطرفینی
افراط وتفریط در رذیلت در • اما جائز بلکه واقعدر رذیلت اولن
اطراف مذکوره نک بعضی نه بعض لغاتده اسم معین وضع اولنمش اولمیه
اما چون معنی متصور و متمیز اوله • تنکنای عبارتدن عبور ایتمک جایزدر
زیرا که حلی وحل عبارات والفاظ ابکار افکار واعراض منصهٔ عرض
وظهورده جلوه کر ایتمکیچون موضوع در • چون منظر فکر و نظر و
دریچهٔ حدس وقیاسدن چهرهٔ غوانی معانی مشاهده اولنه

استعارهٔ لباس عبارتدن ایمکله احتیاج قلمز • و عاقل لبیبه اول معایبی
استخراج قلمق ممکن در • و بز طالبلره معاونت • و راغبلره مظاهرت
ایچون بر قاچ مثال ایراد ایده لوم که حقیقت حال ذکر ایتدیکمز مواضعده
جلی و باهر • اولیجق ذکر اولنمین مواضعده داخی قیاس ایله ظاهر
اوله • مثلا فضیلت حکمت تحتنده مندرج اولن انواع فضایلی یدی یه
حصر ایدوب • ذکا و سرعت فهم و صفای ذهن و سهولت تعلم و
حسن تعقل و تحفظ و تذکر در دیدک • پس کله لوم ذکایه که فضیلت
در وسط در • انک جانب افراطی خبث در • و جانب تفریطی بلادت در
و بلادتدن مراد خلقی اولن دکلدر • بلکه سوء اختیار و تعطیل وقتدن متولد
اولنلر و طبیعتنده مجبول توهم اولنان بلادت تکرار و مزاوله و
تعلم و مدارسه ایله مندفع اولور • و ذکاء غریزی و فطنت جبلی
طول ترک و عدم استعمال قوت عاقله سببی ایله منتفی اولور نظم

ای بسا تیره طبع کاهل کوش	که شد از کاهلی سفال فروش
وی بسا کوردل کز تعلیم	کشت اقضی القضاة هفت اقلیم

اما سرعت فهم اولدخی وسط و حد اعتدالدر جانب افراطی سرعت تخیلدر که
احکام و قضایا تمام انفهام اولمدین • بلکه فی الجمله لمعان و فی الحال
منطق اولمغله خطای حکم و جهل تصوره مؤدی اولور • و جانب تفریطی
حددن زیاده بطؤ فهم و تأخر ادراکدر • و صفای ذهن دخی وسط و
اعتدالدر • افراطی حددن زیاده التهاب و لمعاندر که تثبت مطلوبه

مانع اولور • و تفریطی ظلمتدر که نفسده حادث • و استخراج نتایجدن
تأخره باعث اولور • سهولت تعلیم دخی وسطدر • افراطی تعلمده
زیاده سرعت و مبادرت ایتمکدر که صور علمیه که معلم القا ایدر تثبت ایتمکه
مجال قومز • و تفریطی تعصبدر که تعذر تعلمه مؤدی اولور • حسن تعقل دخی
وسطدر • افراطی فکر و تعقلی لازم و لایق اولمین مواضعده صرفدر
تفریطی تمام تعقل مطلوبدن فکری قاصر اولمقدر • و تحفظ دخی وسطدر
افراطی حفظی لازم بل مستحسن اولمین نسنه لری حفظ ایتمکدر • اشعار
مجون و هجا • و فقر مساخره و هزلیات و اسمار و حکایات بی طائل کبی • و تفریطی
حفظی مستحسن اولن نسنه لردن تکاسل اولنوب استنباطات صور نافعه دن
عاری اولمقدر • تذکر دخی وسطدر • افراطی سرعت احضار غیر لازم ایچون
تضییع اوقات • و تضعیف آلات • ایتمکدر • و تفریطی مراعاتی واجب
یا مستحسن اولن نسنه لری ترک و اهمال • و عدم استعماله منسی ایتمکدر
و سائر اجناس فضائل بو نسق اوزره قیاس و اعتبار اولنه • و دخی معلوم
اولسون که بعض رذایلک اسم معینی اولور مشهور • وقاحت کبی کم حیانک
تفریطیدر • و خرق کبی کم افراطیدر • و اسراف کبی کم سخانک افراطیدر
و بخل کبی کم تفریطیدر • و تکبر کبی کم تواضعک تفریطی • و تذلل کبی کم
افراطیدر • و کاه اولور که اکا اسم معین وضع اولنمش اولور • اما معین
و ماهیت معلوم اولیجق مقصود حاصل • و کفایته واصل اولور • والله تعالی
الهادی • و دخی معلوم اولسون که کاه اولور که فضیلتدن اولن نسنه

بر امر وجودی یه اضافت اولنور . بو تقدیرجه انك اطرافی فرق اولنمیوب
رذیلت ایدوكی بلنمك مشكل اولور . زیرا اول امر وجودی كه فضیلت
اكا اضافتله فضیلت اولمشدی . نه قدر زیاده اولسه فضیلت دخی
زیاده ظن اولنور . حال آنكه اویله دكلدر . بلكه اول امر وجودی حددن
زیاده اولمغله فضیلت رذیلته مبدل اولور . اما تفریطی طرفنك فرقی
ظاهر ورذیلت اولدوغی غایت روشن وباهر اولور . زیرا عدمك
وجوددن فرقی ظاهر وتفاوتی فاحشدر . وبونك مثالی شجاعت و
سخاوتدركه فضیلتلر وامر وجودیلردر . پس تهور واسراف كه افراطلری
رذیلتدر فضیلت ظن اولنور . نتهكم اكثر ناس كه حكمت عملیهدن
غافللردر جهال مسرفینی كمال سخاوتله توصیف . واوباش متهورینی
نهایت شجاعتله تعریف ایدرلر . اما جبن وبخلدن هیچ بر مرتبهٔ شجاعت
وسخاوته الحاق ایتمزلر . اگر فضیلت امر عدمی یه اضافت اولورسه امر
برعكس اولوب . تفریطی فرق اولنمق مشكل . اما افراطی ظاهر اولور . مثالی
تواضعدركه عدم كبره اضافتله فضیلت اولور . وتفریطی كه تذللدر
تواضعدن فرقی عسیردر . حتی بعض ناس گدای ذلیلی متواضع جلیلدن
فرق ایدهمز . زیرا عدم كبر انده دخی ارتوقدر . پس فضیلت دخی
زیاده ظن اولنور . بو درشرح فضایل علی الاجمال وبو اصنافدن
امراض نفسانی كه عارض اولور ان شاء الله تعالی علامتلری وعلاجلری ایله
ذكر وبیان اولنه گرك **باب رابع فضیلته مشبه اولن رذایلك**

تمییزنده در چون اجناس فضایل انواع مندرجهسیله مذكور . واجناس رذایل
اصناف متنوعهسیله مسطور اولدی . حالا اول بیانه شروع ایدهرز كه
بعض رذایل واردركه فضایله مشتبهدر . نتهكم عن قریب اشارت اولنور
وآنچه بی بصیرتلر واردركه بازار جواهر فضایلده كم بضاعت وناقص معیار
اولدقلری سببدن زر خالص مس تیرهدن فرق وتمییز . وخرمهره گوهر
ناخوددن كشف وتشخیص ایتمزلر . ورذایلی فضایل واراذلی اخلاقی احاسن
شمایل ظن ایدرلر . بناء علیه صاحب حكمت عملیهیه لازمدركه دقایق
اخلاقه واقف . وخفایای غیوب اعماله عارف . اولوب فضیلتی
رذیلتدن فرق دقیق ایتمكده خردهدان . ومعایبی مناقبدن تشخیص
عمیق قلمقده موی شكاف اوله **بیت** هزار نكتهٔ باریكتر زموی اینجاست
نه هر كه سر بتراشد قلندری داند **اما فضیلت حكمت**ك مشابهی اولدركه
بعض ناس مبادی علوم عقلیه . ومصطلحات فنون حقیقیهده افواه ناس و
بطون صحایفدن فی الجمله اخذ وتلقف . وبعض مناقشات واهیه ایله
موضوعات علمایه دخل وتصرف . ایدوب مجالس ومحافلده تقریر وتذكیر
ایدرلر . صدق فراستدن غریب . ونور كیاستدن بی نصیب . اولنلر
استحسان بلیغ وتعجب غریب ایدوب فلان كس عقل نقاد . وطبع وقاد
ایله متزین . ومعارف بیحساب . ومسائل نكات من كل باب ایله متبحر
ومتعمق دردیرلر . حال آنكه محتملدركه شخص مزبور مسائل علوم حقیقیهدن
بر مسئلهنك حق تحقیقنه واصل . واطمینان قلب وثبات یقین كه

علم و معرفت آندن عبارتدر بر مطلبده اکا حاصل • اولمش اولوب خلاصهٔ
فضیلتی تحقیقات اکابره ابرآد تشکیک • و نقاوهٔ معرفتی مبانی حقایق
بازوی تمویه و تلبیسله تفکیک • ایتمک اوله • پس تحقیق علما • و تدقیق فضلایه
تشبهی همان قرد حرکاتنده افعال انسانه محاکات • و طوطی نغماتنده
اقوال نطق آدمی یه مدانات • ایتمه سی کبی در **نظم** بس طفل که آرزوی ترازوی زر کند
نارنج ازان کند که ترازو کند ز پوست • کیرم که مار چوبه بود تن بشبه مار
کو مهره بهر دشمن و کو زهر بهر دوست **نثر** چون فضیلت حکمت امر نفسانی
و آثار و نتایجی حس حواسدن مستتر و نهانی • در پس اکثر ناس بو بابده
تفرقه دن عاجز و تمییزه نا قادر در • اول سببدن در که زمانه ده اولن
شرکای علم و درس اکثری لباس کمالات و فضایلدن عاری • و یلباس
جهالات و رذایله متواری • لردر نه همای همتلری اوج سمای معارفده
طائر • و نه منطقهٔ نطقلری دائرهٔ حکمت و ذات اکرسی فضیلتده دائر در
امّا چون دوش بی هوشلرینی قطنی شام • و صوف لاجورد فام ایله جبه لر
و فضل و بلاغتدن تهی اولن فرق سنک انجمادلرینی مرمر شاهی و قندهاری
عمامه لردن قبه لر • واردر • و دقایق مذلّت ملازمت ابواب امرایه عادتلری
و هر شام و سحرده بشت اسبه استرده صدور و رزا آستانه لرنده
واقعلردر • لاجرم مناصب علیهٔ علمیه یه واصل • و غایت رغبت
وجودکم نمودلرینه حاصل • اولمشدر • و الی الله المشتکی و المفزع **امّا**
فضیلت عفته مشتبه اولن فضیلت ارباب خلاصه ملتبس و اعمال

[illegible]

ردیه ایله مراتب زهاد و عبادی ملتمس • اولن طائفه نک فعلی کبی که اکثر مشتهیات
نفس و مستلذات طبعدن احتراز و اجتناب ایدرلر • تا که ورع و زهد ایله مشهور
و خلق آراسنده ولایت و کرامت ایله مذکور • اولوب بو فعال ایله اکابر امرا
و اعاظم سلاطین و وزرا • و خواتین صاحب اعتبار • و خواجکان سرمایه دار
قتنده نافذ القول و مقبول الشفاعه اولوب • زوآید اوقاف • و جوانب
اطراف • دن علوفات وافره • و فتوحات نذور و صدقات اغنیادن اموال
متکاثره یه مالک اولوب بدنلری ریاضت صوریه دن لاغر • امّا نفس امّاره
اعتبار انام • و دستبوس عوام • ایله • فربه و سمین • عند الله
غادر و خائن • عند الناس ثقه و امین • اولورلر **مثنوی**

عبادت با خلاص نیت نکوست	وگرنه چه آید ز بی مغز پوست
چه زنار مغ در میان وچه دلق	اگر جوش از بهر پندار خلق
اگر نقره اندوده باشد نحاس	توان خرج کردن بر ناشناس
زر اندود کانرا باتش برند	پدید آید آنگه که مس یا زرند

و بعض دخی اولور که اهل روستا و اغذیهٔ غلیظه یه معتاد اولمغله تناول اطعمهٔ
لذیذه دن امساک • و بعض تکثیر مال و توفیر اسباب ایچون ارخص اغذیه و اقل
اقواته اکتفا ایدوب • زهد و پارسالق ایهام ایدرلر • و قناعت و
عفّت اتهام قلورلر • بو طائفه دخی فضیلت عفتدن عاری و عاطل
و کندولر عفیف اکلندقلری فاسد و باطل • در **امّا فضیلت سخا** مشابهی
اولدر که بعض سفها و ارباب فسق اول سببدن که هنوز قلت مال زحمتنه

مبتلا اولمشدر . وتحصيل قوت نفس وعيال ايچون ذروهٔ آلامه اعتلا قلمشدر
بلكه ميراث خواره لكدن مال موفور . يا مناصب ظلمه ومكاسلقدن
خزينهٔ مكثور البته كيرمشدر . پس ناواجب يرلره انفاق وصرف
وعقلا ونقلا مستحسن اولمين مواضعه ايثار وبذل ايدر . كم خردلر
آنى جواد وسخى . وصدر مروّتده اخى عدّ ايدرلر . حاشا كه انلرده سخا
فضيلتندن بهره . وانلرنده مروّت آهندن كارد ودهره .
اوله . حكما ديمشلردر كه جمع مال كوه بلنده اوستنه سنك چقرمق كبيدر
وخرجى سنك ثقيلى كوه بلنددن آشغه برقمق كبيدر ظاهردر
كه سنك انبوه قلّهٔ كوه همه قواسى جمع كروهله واصل اولور .
امّا اول سنك اسفله قوت طفل خوردسال ايله واصل اولور **قطعه**

آسيا سنك ده هزار منى	بدو مرد از كمر بكردانند
ليك از زير بر زبر بردن	بهزار آدميش نتوانند

ومالك وجوه معاش واسباب انتعاشده مدخلى تمام ايدوكى ظاهر
وفاشدر . ونيچه كمسنه بى مال اولمق سببى ايله سنى كمال قلور
ونيچه كمسنه فقر محنتى ايله كفر نكبتنه واصل اولور **بيت**

هر ابتجربه معلوم شد در آخر حال	كه قدر مرد بعلمست وقدر علم بمال

ومالى وجوه جميله ومكاسب حسنه دن جمع ايتمك متعسّردر . وحلال
صرف قوت قناعت دائره سندن ارتمق نادر بلكه متعذّردر . در
الحلال يقطر والحرام يسيل . پس صرفنده سخاوت ممدوح . امّا اسراف

مذموم ومقبوحدر . وحقيقتده سخى اولدر كه بذل مالدن غرضى كنديه
فضيلت سخا وقتى حاصل . ونفسنى رذيلت بخلدن طاهر قلوب ملاحظهٔ
اغراض دنيويه ايله مخلوط . ومطالبهٔ اعواض دنيّه ايله مربوط اولميه
امّا فضيلت شجاعة مشتبه اولن شول كمسنه لردر كه فضيلت شجاعتدن
مقصودلرى كوهر نفسى فضيلت شجاعتله حالى . ونقيصهٔ جبن وتهوّردن
خالى قلمق اولميه . بلكه مهالكه اقدام ومخاوفه القاى نفسدن مرادلرى
تحصيل مال وحطام . وتكثير علوفه وترقّى منصب ومقام . يا اوباش ورنود
اره سنده تحصيل شهرت ونامدر . وچوق واقع اولور كه بعض
اراذل ولئام . نيل مال حرام ايتمكيچون قطع طريق مسلمين ونهب مواشى
واغنام . ونقب جدران وهجوم بيوت وحرم اهل اسلام ايتمكده انواع
مخاوف ومهالكه اقدام ايدرلر . واتفاق بعض شحنهٔ شهر الله كرفتار
اولديغى رفقاسين بيان ايتمكيچون انواع ابرام . وتعذيب وايلام
اولنه صبر وتحمّل ما لا كلام . ايدوب بدن وروحنى بذل واول
ملاعبنى اظهار واعلام . ايتمكى كنديه فضيلت وهنر تمام تخيّل ايدر
هيهات هيهات كه بو اشرادن بوى شجاعت واصل مشام . اوله
بلكه شجاعت اول كمسنه ده اولور كه اقدام واهتمامى موجب عقل اوزره
جارى . ومطلب ومرامى اقتحام مضايقدن كسب ثواب وخير اولمق
جهتنه سارى . اولوب . كوهر نفسى حليهٔ عليهٔ شجاعتله مزيّن ومحلّى
ومرتبهٔ سعادت ذاتى عند الله تعالى معيّن ومعلّى . قلمق اوله

اما افعال سباع شیر و پلنگ • و ببر و نهنک کبی • هرچند مشابه فعل دلیردر
اما جنس شجاعتده داخل و جای کیر • دکلدر • زیرا غلبهٔ قوت جسم و احکام
آلتله وثوقی اولمغله اقدام • ایدر • وبالجمله اقدامی طبیعی در مقتضای فکر
صواب • وبرای تحصیل فضیلت و ثواب • دکلدر • وایضاً غالبا کندویه
مغلوب مطلق و آلاتده کندویه مناسبت و مقاومتی اولمیان حیوانله جنک
وانلره تغلب ایدر • آنک مثالی اولدرکه برکمسنه تمام سلاح وقوی هیکل
اولوب برضعیف الجثه و بی سلاح و عاری اولن کمسنه ایله جنک و اکا
تغلب ایتمک قصد ایده • بوشرط شجاعت • و اسلوب فضیلت • دکلدر
پس شجاع حقیقی اول کمسنه درکه افعال شجاعت آندن اقتضای عقل صریح
واستدعای فکر صحیح • ایله صادر اوله • وصفت شجاعتدن غرضی مطالب
دنیئهٔ دنیویه اولمیوب • بلکه مقصودی جوهر روحنه فضیلت شجاعتی
حاصل • ورذیلت جبن و تهوری زایل قلمق اوله • بومقوله کمسنه نک
امر قبحندن احترازی انقطاع مدت عمر و ثبات • وانصرام رشتهٔ
حیاتدن • ارتوق اولور • وانک قتنده موت جمیل حیات ذمیمه دن
افضل • ونام نیک و حسن ثنا اوزرینه قتل اولنمه سی دنائت و فضاحتله
عیش ایتمکدن ارجح واکمل • اولور • نته کم بعض بلغای امرای عرب دیمشدر قطعه

ونحن اناس لا توسط بیننا
لنا الصدر دون العالمین او القبر
یهون علینا فی المعالی نفوسنا
ومن یخطب الحسناء لم یغلها مهر

اکرچه لذت فضیلت شجاعت ابتداسنده بیم جرح و خوف قتله مخلوط

اولمغین محسوس مذاق شجاع • ومعلوم ادراک شیران بیشهٔ جنک و نزاع
اولمق جائزدر • اما آخرنده لذات و منافع دنیوی و اخروی • و شهد
ظفر و ابتهاج صوری و معنوی • سی مذاق جان • و دهان جنانه • چاشنی
لذت جاودان • ویرور نظم چون شهید عشق در دنیی و عقبی سرخ اوست
خوش دمی باشد که ما راکشته زن میدان برند نثر خصوصا که بذل نفس و
ایثار روحی حمایت دین متین • و وقایت شرع سید المرسلین • ایچون
اولمش اوله • نته کم کلام معجز نظام حقایق الهام • رب الانام • آندن
انبا و اعلام ایدر • ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احیاء
عند ربهم یرزقون • واحادیث صحاح و حسان • که هادی نوع انسان
حضرت رسالت عنوان • جنابندن فضل شهادت • و مدح شجاعتده
وارد اولمشدر • کعد الحصی بی حد و احصادر • جمله دن بری بودرکه •
ان الله یحب الشجاعة و لو علی قتل حیة • و عاقل اریب • و هوشمند لبیبه
مخفی دکلدرکه • فرار البته موجب بقا و حیات • وتحمل قرار بر هر حال
مؤدی فنا و ممات • دکلدر • وانسانه اجل مسمی و وعدهٔ مقدره دن
تقدم و تأخر ممتنع در • شایدکه فرار موجب هلاک و تلف • و ثبات و قراری
موجب شرف • اوله نظم واذا اتاک من الامور مقدر
و فررت منه فنحوه تتوجه نثر و معاویه دن روایت اولنورکه جنک
صفینده پای عزیمتی رکاب فراره قومشدم شاعرک بو نظمی خاطرمه کلدی که نظم

ابی لی همتی و ابی بلائی
و اخذ الحمد بالثمن الربیح

اقول لها اذا جشأت وجاشت ... مکانک تحمدی او تستریحی

پس مضمون شعر ایله عامل • و نفسمی صبر و قراره آمر و حامل • قلدم
بحمد الله ورطهٔ انهزام و انعدامدن خلاص اولوب اول صبر سببی ایله
بالآخره خلافته ظفر بولدم • ترجمهٔ ابیات بودرکه • بنم همتم وجنکده
پیرار اولدوغم • و دخی مدح و ثنایی آغر بها ایله صتون الدوغم • بنی
قومادی که فرار ایدم • قچن نفس جنکده اضطراب ایلسه اکا دیرین که
صبر ایله مکانکده قرار قل یا ظفر بولوب محمود اوله سین • یا هلاک اولوب
استراحت بوله سین • و بر قاچ کون بقای ناپایدار که • آخری ینه
ترک دار غدار • در میسر دخی اولسه عار و شنار • و جبن و فرار • میدان
کارزار ایله کاری زار • و توبیخ و تقریع اقران و امثال الله مجالس و محافلده
دلتنک و پریشان روزکار • اولمه سی مقرردر • پس دلیران بیشهٔ شیری
و شیران معرکهٔ دلیری • اولنلره لایق اولدرکه • وقایهٔ صبر و توکلی سر و
تننه مغفر و جوشن قله • و زخم تیغ و تیری ظفر و نیکنامیلق ایوانینه
در و روزن بیله • و دایم زبان اقدام و اهتمام ایله بو بیتی انشاد قله که بیت

بی زخم تیغ عشق ز عالم نمی رویم ... بیرون شدن ز معرکه بی زخم عار ماست

و اجل مقدر متغیر اولدوغین تمام بیلمک • و قضایه رضا و توکله توسل
قلمق صفت شجاعت و فضیلت جهادلیق تحصیلنده اصل عظیم در
و سرچشمهٔ انهار شجاعت • سرو بوستان ولایت و کرامت • اسد
الله الغالب • امیر المؤمنین علی بن ابی طالب • کرم الله وجهه

حرب صفینده صفین ارهسنده برهنه سر و تن • بی مغفر و جوشن
بویان • و زبان شجاعت بیانی بو بیته کویان • اولوردی که بیت

فی ای یومی من الموت افر ... ایوم لم یقدر ایوم قدر

از مرگ حذر کردن دو روز روا نیست ... روزی که قضا باشد و روزی که قضا نیست
روزی که قضا باشد و کوشش نکند سود ... روزی که قضا نبود پرهیز سزا نیست

و جهاندارلیق زمامنه مالک • و شهریارلیق طریقنه سالک • اولنلره
دخی واجب و لازم درکه ارباب شجاعت و اقدام • اولنلرک تربیت
و تقویتنده اعتنا و اهتمام تام • بیوره لر • و رعایت و عنایتلرین
وقایع و مهالکده اقدام و اقتحامی ظاهر اولنلره مبذول و اسباب
معاشلرین حیاتلرنده • و معاش اولاد و ایتاملرین وفاتلرندن صکره مرتب و
مهیا قله لر • و همت ایده لر که جمله عسکره یار رؤسا و سردارا ولنلر صفت
شجاعتله موسوم • و نیچه کره اقدام و ثبات ایله معروف معلوم • اولنلر کسنه لر اوله مثنوی

سپه را نکهبانی شهریار ... به از جنک در حلقهٔ کارزار
دلاورکه باری تهور نمود ... ببایدش بمقدار انوزفزود
که بار دیکر دل نهد بر هلاک ... ندارد ز پیکار با چرخ باک

پس تقریرات سابقه دن ظاهر اولدی که آدمی مجرد اقدام مخاوف
و اقتحام مهالک • ایتمکله فضیلت و شجاعته مالک • اولمز • و اولکسنه لر
که مثلا زلزال هایله • و صواعق نازله • دن باک ایتمیوب • دخول آشوب
موج دریای بنوه • و صعود سنو آهق پی مسالک دره و کوه • ایتمکده

نفس نفیسنی بی موجب محل تلف و معرض هلاکه ایترلر • و بوندن مقصودلری
کندولره بهادر دکلدر دیو توهم اولنمق ایسد • وکندولر امثالی سفهانک
سن بو فعله قادر دکلسین دیدوکین رد • ایتمک اولور • یا خود طمع
غنیمت و مال کثیر • واخراج کودک وکنیز واسیر • اولور • ودخی بونک امثالی
اغراض دنیّه • واعراض دنیویه • اولور • آنلر زاویهٔ هوان زحمتنی
فایده یه نازل • وزاویهٔ فضیلت شجاعتدن بعید بمراحل • در •
وبونلردن دخی دور • وکوچهٔ سعادتدن ابدا مهجور • بر طائفه در که
کندولرینی غم زوال مال وجاه • ویا الم طعن دشمن بدخواه • سببی ایله
قتل و صلب • وفضیلت شجاعت وخاصهٔ عقلی کندولردن نفی و
سلب • ایدرلر • وبو طائفهٔ خبیثه غایت جبن وخوف مرضنه مبتلا
اولدقلری ظاهر در • زیرا شجاع اولن شداید آلامه متحمّل و صابر • در
بونلر شویله توهّم کاذب ایدرلرکه مبتلا اولدقلری المدن موتله خلاص
بولهلر • غایت جهللرندن بیخبرلردر که اشدّ آلامه مبتلا واقبح محنه مقارن
اولسه لرکرک • عصمنا الله تعالی من سوء قضائه • وعاملنا بلطفه وعطائه
اما فضیلت عدالته شبیه اولن رذیلت عقبنده مذکور اولنه قریبدر
زیرا بعض ارباب سمعه وریاکه حقیقت عدالتدن بی نصیبلردر کندولرنی
طریقهٔ ارباب عدالت و صلاح • وزیّ و لباس اهل تقوی و فلاح • ده
نمایش • وعبادات ریایی • وریاضات خودنمایی ایله کندولری افواه
عوامده ستایش • ایتدررلر • وحقیقت عدالت قوای نفسانی

اعتدال اوزره مضبوط • واوضاع وحرکات خلوت وجلوت نهج عقل
وشرع اوزره اولمغه مربوط • در • ظاهر باطنه موافق • وخلوت انجمنه مطابق
اولمغی اعتدال کوستردوکی اعتلال • وسعادات اکلدوغی شقاوت اولور بیت

عبادت باخلاص نیت نکوست	وکرنه چه آید زبی مغز پوست

چون اجناس اربعهٔ فضایله بحسب الصورة مقارن • وبحسب المعنی مباین اولن
رذایل شرح وبیان اولندی • وفضایل مزبوره دن فرقلری عیان قلندی
پس انواع واصناف فضایلک رذایل مشابهه سی چوق واردر که فرقی
تدقیق نظره محتاج در • انلر دخی مذکوراته قیاس واعتبار اولنوب رذایل
فضایلدن اعمال فکر وروّیتله فرق وتمییز اولنه

باب خامس فضیلت عدالت بیاننده در

معلوم اوله که عدالت اشرف فضایل • واعلای
خصایل در • زیرا عدالت مساواتدن عبارتدر • ومساوات که برابرلیق در
حقیقتده بر شیئی بر شیئی ایله یا کمیتده یا کیفیتده یا صفة اخری ده متحد اولمقدر
پس مرجع تساوی وحدت اولدی • ووحدت اشرف صفات واکمل
حالاتدر • زیرا اصل واحده رجوع در اولبتدر • وحضرت واحد حقیقی یه اتصال
وقربتدر • هر وحدت که میان کثرات عالمده حاصل در • واحد حقیقی جل
شانه وحدتندن پرتو وظللدر • نته کم هر وجود که هیاکل ممکنات اوزره
لامع در • وجود حقیقی نک پرتوی اکا راجع در • ونسبتلر ایچنده نسبت
مساواتدن اشرف نسبت یوقدر • نته کم علم موسیقی ده بیان اولنشدر
پس فضیلت عدالتدن اشرف فضیلت یوقدر • وبوداخی علم اخلاقده

و اختلاف

مبین در • و بو مقامده اسرار و اشارات چوقدر • اما چونکه بز بو کتابده
اکثر خلقک افهامنه تقریب • و شرط اختصار و توضیح اونده ترتیب
ایتمکی التزام ایلدک • لاجرم بو قدر بسط و تحریر ایله اکتفا ایتدک • و چون
مراتله تنبیه اولندی که عدالت وسطدر • و هر نسنه که وسطدن زایل
و بر جانبه مایل اوله اکا اسم عدل اطلاقی غلطدر • پس وسط که عدالتدن
نه نسنه در بلنمک کرک • و طرف اولوب عدالتدن بیرون اولان دخی نه
ایدوکی معلوم اولمق کرک که آنی دخی عدالته رد • و باب جور و حیفی سد
ایتمک ممکن اوله • پس معلوم اولسون که حکما قتنده عدالت اوچ نسنه ده
اولور • بریسی قسمت اموال و کرامتده اولور یعنی ایکی شخصه بر مقدار
مال یا کرامت و مرتبه تقسیم اولنسه عدالت کرک • یعنی وسط که اعتدالدر
معلوم و مرعی اولوب آندن بر جانبه تخطی و تعدی ایتمک کرک • ایکنجیسی
معاملات و معاوضات در بیع و شرا و اجاره و رهن کبی • اوچنجیسی
تادیباته متعلق حدود و سیاسات و قصاصات و تعزیرات در
و هر برنده تناسب رعایت اولنجق عدالت حاصل اولور • مثلا بر شخص
آخره حیف و تعدی ایلسه اکا دخی انک مثلی اولنمق کرک که تناسب اولوب
عدالت اولمش اوله • پس مرتبهٔ وسط و عدالت که هیچ احده حیف
اولمیه معلوم اولمق کرک • و بو مرتبه یه میزان الله تعالی فی الارض دیرلر
اما بو مرتبه یه وقوف هر ماده ده مرتبهٔ وسط نه ایدوکین نظر عقلله
بلمک غایت صعوبتده اولمغین حق جل و علا رحمة للعباد و حمایة للبلاد

بر میزان انزال و ارسال ایتدی • و اول شریعت مطهره و ناموس الهی در
و بو میزان اول • و معیار اکمل در • و بوندن صکره میزان ثانی حاکم
نافذ القول در • و اکا احتیاج اول جهتدن درکه نوع انسان مدنی
بالطبع در • طبیعی مقتضی در که معاش ابنای نوعیله اختلاط و معاشرت
و بعض افرادی امورنده بعضنه اعانت و مظاهرت • ایتمینجه حاصل و کامل
اولمز • بخلاف حیوانات عجم که آنلرک تمدن و اجتماع و تعاونه معاشلرنده
احتیاجلری یوقدر • زیرا غذالری غالبا بسیط در جمع و ترکیب و طبخ
و ترتیبه موقوف دکلدر • و لباسلری شعر و ریش و وبر و صوف درکه
کندوسی ایله بیله مخلوقدر • و سلاح و سایر لوازمی دخی یا کندوسیله
مخلوق یا الهام الهی ایله کندولرینه حاصل و کسب و تحصیله محتاج دکلدر •
نته کم مقدمه ده دخی اشارته سبقت ایلدی • اما انسان لطافت مزاجی
اولدوغیچون اغذیهٔ بسیطه ایله تعیشی نا ممکن و اغذیهٔ لطیفه که طبخ و ترکیب
و ترتیبله اولور محتاج در • و لباس و سلاح و سایر امور معاشی جمله صنایع در
صناعت و تدبیره موقوف و سعی و عمل و اعمال فکر و رویته محتاج در
چون جمیع لوازم انسان صناعته موقوف • و جمیع صنایعی انسان
بیلوب عمل ایتمه سی ممکن دکل ایدوکی معروف در • پس انسان تنها
معاشنه قادر اولمدوغی ظاهر در • مثلا لباسی خصوصنده حیاکت
و غزل و خیاطت • و نیجه صنعت دخی معلومی اولمق کرک • و مسکنی امرنده
نجارت و حدادت • و پای پوشی خصوصنده دباغت • و اسکافلق

واسلحه‌سی امرنده علی هذا القیاس در. پس نوع انسانه لازم درکه افراد و
آحاد مجتمع اولوب هر بری بر صناعت اختیار و اعتمال ایدوب مثلا
بعض خیاط و بعضی خیاطه ابره‌ساز و بعض سوزن و سایر آلات
ایچون معدندن آهن کذار اولوب و علی هذا القیاس تعیش ایده‌لر
پس ظاهر اولدی که انسان تمدن و اجتماعه محتاجدر. انسان مدنی
بالطبع در دیدوکلری معناسی بودر. امّا اجتماع دخی تغالب و تقاهره واقع
اولمغی مقتضی در. و بعضنک بعضنه ظلم و جوریته مؤدی در. زیرا هر
نفس مشتهاسنه طالب. و مرغوب و مستلذ اعلدوغنه راغب. در
پس بر نفس اشتها و اخذ ایتمک قصد ایتدوکی نسنه‌یه آخر دخی مایل اولسه
کرک. و بو نیل ایتدوکی شیء مرغوبه اولدخی نایل اولمق استسه کرک
لابد بعضی بعضنی دافع و قاهر. و مراد و مقصودنی آندن اخذ ایتمک ایچون
ظالم و جابر اولسه کرک. اولدخی بوکا ممانع و مدافع. و قهر و غلبه
جانب قویدن واقع اولسه کرک. پس حاکم قاهر کرک که دفع ظلم و رفع
حیف ایلیه. و دخی مابینلرنده معاملات و معاوضات رضایله واقع
اولمق کرک که تغالب و تقاهر مندفع اولوب هر بری مقصودینه نایل
اوله. مثلا خیاط نجاره خیاطت. اولدخی بوکا نجارت. و علی هذا
القیاس ایتمک کرک. امّا بو اعمال و صناعات بری برینه متساوی میدر
یوخسه متفاوت میدر. تفاوتی اولدوغی تقدیرجه نه مقدار در
بیلنمک لازم در. مثلا بو اکا بر مقدار خیاطت ایدیجک اولدخی بوکا

نه قدر نجارت ایتمک کرک که تساوی و تعادل اوله. چون بو تساوی و تفاوت
صناعاتده ارسنده بیلنمک متعسر بلکه متعذر در لابد بر متوسط مقوّمه محتاج اولدیلر
و اول متوسط مقوّم دینار و درهم درکه انلره نقدین دخی دیرلر. و
حکما دیناره عادل متوسط دیرلر. لکن بو عادل صامت در. و عادل صامت
دائما کافی دکلدر. بلکه عادل ناطق دخی کرک تا متقابلانک تعادلی توسط
دیناریله حاصل اولمیوب. نفوس جامحه و ابصار طامحه انک عدلنه
منقاد اولمیجق ناطق عادل تعدیل و تسویه. و جانب قویی تضعیف
و جانب ضعیفه تقویه ایده. و بو عادل که لازم در پادشاه حاکم در
که ظلمی و جوری دفع. و دست تعدی و تغلبی رفع ایده. هر که
ناموس آلهی احکامنه تابع. یا تعدیل دیناره طایع اولمیه پادشاه
قاهرانی قوت بازوی شوکت. و هیبت شمشیر سیاست ایله یا ملک
یا مطیع و منقاد طریق عدله سالک ایلر. پس معلوم اولدی که حفظ
عدالت ایچون خلق ارسنده اوچ نسنه لازم ایمش. بری ناموس ربانی
و بری سی حاکم انسانی. و بری سی دینار میزانی. و حکیم یونانی اوچنه
دخی ناموس اطلاق ایدر. زیرا لغتلرنده ناموس سیاسته دیرلر. هر
برنده سیاست معناسی وار در. و دخی حکما دیرلر که ناموس اوّل
و اعظم شرع آلهی درکه جانب مهیمن خلاقدن خلقه مقتدا و متبع علی
الاطلاق در. و ناموس ثانی پادشاه دادکر. و حاکم عدل کستر در
و بو ناموسه لازم درکه ناموس اوّله اقتدا. و انک اتباعی ایله اهتدا

ایلیه • وناموس ثالث دینار درکه ناموس ثانینک تحت فرماننده در
ونص تنزیل حقایق تأویل • ده بو معنالره اشارة واقع اولمشدر
وانزلنا معهم الکتاب والمیزان لیقوم الناس بالقسط وانزلنا الحدید فیه باس
شدید ومنافع للناس الآیة • زیرا کتاب اشارتدر شریعت مطهره یه که
مأخذی کتاب ربانی • وتنزیل سبحانی • در • ومیزان اشارتدر دیناره
که اخذ واعطاسی میزانله اولور • ومیزان انک تعدیلنه آلتدر • و
حدید قهر پادشاهه اشارتدر که شمشیر برانله ممالک کیر وحکم ران • اولور
ناموس اوله مطیع اولمین کافر ومنافقدر • وناموس ثانیه مطیع اولمین
طاغی وحارقدر • وناموس ثالثه مطیع اولمین خاین وسارقدر

تنبیه عدالت اولا شخصک ذاتنه وصفاتنه وقوی واعضاسنه متعلق
اولور • پس بر شخص عدالت صفتیله متصف اولمقده لازمدرکه • اولا
کندو صفاتنده و قوی واعضاسنده عدالت رعایت ایلیوب • هر
قوتی نه نک ایچون مخلوق • وهر عضوی نه تحریکیچون آفریده اولمشسه
انده استعمال ایدوب تغییر خلق الله قلوب عقلاً وشرعاً محرم وممنوع
اولن مواضعه استعمال ایتمیه • وقوی جسمانی وروحانیسین جلب
رضای معبود • وکسب فضیلت مقصود • اولمین یرلره صرف وبذل
قلمیه • واکر خدم وحشم واهل وعیالی وارایسه آنلر ارهسنده دخی
موجب شرع مطهر • وعقل منور • اوزره عامل اولوب • احکام
نوامیس الهیه • وحدود وشرایع نبویه • دن عدول ایتمیوب • بلکه
تفضل وایثار وعفو واحسان • وسائر مستحبات شرع ومقبول ومرضی
اهل عقل اولن نسنه لری دخی ایتیان • ایده • واکر بعض عباد وبلاد اوزرینه
حاکم ومتولی ایسه قانون شرع مطهر واسلوب سیاسات ملوک عادله ایله
عامل اوله • بو مقوله کسنه بو دنیاده خلیفه رب العالمین • ودار
آخرتده ان المقسطین علی منابر من نور • بشارتیله اهوال وکربات
قیامتدن امین اوله کرک • وعرصه زمان وساحه عالم اکر بونک
کبی صاحب سعادتک زیر لواسنده آسوده اوله آثار وبرکاتی
انسان وحیوان وحوش ونسل واقوات وارزاقده ظاهر وباهر اوله
کرک • نتهکم روایت اولنور که اکاسره دن بعضنک خزینه سنده
برکیسه کندم بولندی هر دانه خرما مقدارنده کیسه اوزرینه یازلمش
که شول زمانده که پادشاهلرک عدلی برکمال • وروی زمین آثار
عدل ودادندن مالامال • ایدی برکات اقوات وارزاقده بدیدار
وحبه کندم حجمده بو مقدار • ایدی • اکر نعوذ بالله تعالی بعض حکام وولایات
وولات احکام مراسم اشفاق • ومکارم اخلاقله موسوم • وصفحه
ضمیرینه نقش فضیلت • وکارنامه عدالت مرسوم • اولمیوب بلکه
نهاد بدسرشتی اخذ وغصب اموال محرمه اوزره مجبول • ودل ودست
جور بنیاد وجفا پیماسی اراقت دماء ناحق • واذای مظلومان مطلق
اوزرینه مفطور اوله اکل وشربی بو منوال اوله که **بیت** خورد آب از نم
چشم یتیمان میوه باغش • چکد خون دل بیوه زنان از دوغ برپایش

جبروت وکبریاسندن کوش هوشنی مواعظ علما . ونصایح حکمادن کر
واذا قیل له اتق الله اخذته العزة بالاثم فحسبه جهنم آیهٔ کریمه سی وعیدینه
مظهر اوله . بونلرک کبی حکما وامرا مردود ومطرود افاضل خلفا وسلاطین
وفی الحقیقه اخوان ابالسه وجلسای شیاطین در . چون ضمیرلرنده
رحم رعیت نابدید در . پس روزجزاده رحمت رحمان بونلردن بعید در
که من لا یرحم لا یُرحم . چون بونک کبی حاکم ادبار شقاوتله داغ دار
وحلیهٔ فضیلت سعادت حقیقیه دن عاطل . پس بونک امثالنه صاحب
سعادت دیمک فی الحقیقه فاسد وباطل در . ونیجه سعادتلو ارکه
بش اون ییل مرادات فانیهٔ دنیای دنیهٔ دن بهره مند . وآمال وامانی
ناپایدار دهر غدارکه تبه آلام وشدایددن خالی دکلدر فیروز وارجمند
آخر زار وحزین . بل طرید ولعین . بی خیل وخرکاه . دوراز حشم و
سپاه . جاه وحشمت امارت وحکومتدن معزول . ماصدق آیهٔ کریمهٔ
ونرثه ما یقول ویأتینا فردا مقید ومغلول . درکاه رب العالمین
ودیوان احکم الحاکمینه . وارسه کرک . وانکار مفید وشاهده احتیاج
اولمیوب . جزای عمل وپاداش افعالین کورسه کرک . کندوسی صورت
مور محقرده محشور . واطراف وجوانبی ظلمات ظلمدن شب دیجور
اولوب . ملائکهٔ عذاب نیجه سنه بر موجب خذوه فغلوه ثم الجحیم صلوه
کرفتار ومحبوس . ونسیم رحمت رحماندن که اهل عدل بلادده ورحمت
عباده . اولنلره موعود در ناامید ومأیوس . قلسه کرک . اعاذنا الله

تعالی من بأسه ونقمته . وادخلنا الجنة بغیر عذاب سابق برحمته

باب سادس اقسام فضیلتک بیاننده در معلم اول ارسطاطالیس
عدالتی اوچ قسمه تقسیم . وهر قسمی بو وجهله تعریف وتعلیم ایلدی
که برنجیسی اولدر که ادای عبودیت حق جل وعلا ایتمکیچون اولا
اول کریم رهنما که بی سابقهٔ استحقاق هر موجودک قامتنه مناسب
وجودیله مزین ومعلی . وانعام نعم بی حد وحصریله شواکل هیاکل
ممکناتی مشرف ومحلی . ایلدی مستوجب در که ادای حق عبودیتنده
دایم . ودرکاه خدمت . وبارکاه شکر نعمتنده قایم . اولهبن وعدالت
مقتضی در که عبد کند وایله مالک رقی ارهسنده اولن مرحقی طریق
افضل . ونهج اکمل . اوزره سلوک . وقراضهٔ وجودین کوزهٔ اخلاص
وریاضت . وبوتهٔ مجاهدهٔ عبودیتده ذایب ومسبوک . ایده .
وبو حق اول حقوقدن در که هر مکلفک ذمتنه واجب وعهده سنه
لازم در . ایکنجیسی ابنای نوعیله که معاصرلری . وکوچه حیاتنده
همسایه ومجاورلرد . در اولن حقوقی ادا ایتمکدر . انقیاد سلاطین
وامرا . وتعظیم ائمه وعلما . واداء امانات . وقضاء حقوق معاملات
وحفظ عهد اخوان وجیران در . اوچنجیسی اسلاف ماضیه که حالا کتان
دار باقیه در لر انلرک حقوقین ادا ایتمکدر . قضاء دیون وتنفیذ و
صایای اموات . اخوان وآبا وامهات . وتعمیر اوقاف واحیای
ربط وخوانیق سابقین کبی . خواجه نصیر حکیم مقدم . وفیلسوف

معظمدن . بو کلامی نقل ایدکدنصکره شرح معانی . وتمهید مبانی ایدرکه . چون شرط عدالت اقتضا ایدرکه معاملات ومعاوضاتده کرک دینار ودرهم اخذ واعطاسی . کرک تعظیم وتکریم افاده واستفادهسی اولسون انصاف وعدالت اوزره اوله . مثلا برکمسنهدن نعمت تعظیم وتکریم . یا عطا وبذل زر وسیم کورسک مقابله سنده لازمدر که مکافات ومجازات ایدهسین اکر خدمت بدنیه واکر خدمت مالیه ایله . اکر انلر ایله ممکن اولمزسه بذل ثنا وحمد ونشر دعا وشکر ایدهسین والحاصل قدرت حاصل . ومکنت واصل . اولدقچه مجازات ومکافات لازمدر . حتی بو طریقله مکافاتدن بریسنه قدرت واریکن تغافل ومکنت حاصل ایکن تهاون وتکاسل . ایدهسین . سزای لوم وتقبیح ومحل زجر وتقریع . اولورسین . پس منعم حقیقی ومحسن علی الاطلاق که . اولا قامت وجودکزه خلعت وجود یله که خیر محض ومبداء جمیع خیراتدر مزین ومحلی قلدی . ثانیا پایهٔ پیمبری منظور نظر وموفقله که دنیاده فخرمز . آخرتده ذخرمزدر مرفع ومعلی ایلدی . ثالثا ورابعا الی مالایتناهی اصناف فواید احسان . واجناس مواید انسان . اعطای اعضای سلیمه . وافاضهٔ قوای صحیحه . وصحت وعافیت جسمانی وذکا وصفای قریحهٔ روحانی . واهل وعیال . واسباب واموال واثاث ولباس وکتب ومراکب وملابس وخدم وحشم کبی والی غیر ذلک من النعم التی لا یمکن احصاؤها . ولا یستقیم استقصاؤها . که انعام

واحسان بیورمشدر . باانکه بزدن خدمت وتحیت که فی الجمله موجب استحقاق اوله واقع اولمدی طاعت وعبودیت که نوعا مقتضی اهلیت انعام اوله سبقت ایتمدی

فضل خدایرا که تواند شمار کرد | یا کیست انکه شکر یکی از هزار کرد

پس بو مولای جلیل . ومنعم بی عدیلک شکر نعمتنده تقصیر وتهاون واداء حقوق وعبودیتنده اهمال وتکاسل ظلم صریح . وجور قبیحدر بوقندن قالدی که نعمتنه انکار . یا اثبات شریک ایمکه نعوذ بالله اصرار اولنه . والعجب بر سپاهی یه بر پادشاه خزینه سندن علوفه دارهٔ یا تیمار مقرر حاصل اولوب اسباب معاشنه کفایت ایدهجک نسنه اول جهتدن اکا واصل اولسه . مجالس ومحافلده شرف خدمتی ایله مباهات وافتخار ومدة العمر مدح جاه وجلال . وقسم سر سعادتمآبی ایله لیل ونهار رطب اللسان اولدوغندن غیری حروب عظام ووقایع کبارده بذل نفوس وایثار . رؤس اینکی ذمت همتنه لازم وعهدهٔ مروتنه واجب بیلور فی الواقع ایله ایتمسه بین الانام . مستحق طعن وملام . بلکه مستوجب عقوبات وایلام . اولور . فکیف منعم حقیقی ومحسن مطلق . که جمله موجودات دریای نعمت بی پایاننه غرق ومستغرق . در مثنوی

ستایش خداوند بخشنده را | که موجود کرد از عدم بنده را
کرا قوت وصف احسان اوست | که اوصاف مستغرق شان اوست

چون معلوم اولدی که شکر وخدمت . وطاعت وعبودیت حق جل وعلا بندهٔ مکلف اوزرینه واجب ولازمدر . پس طاعت وعبادت

نه وجهله کرک و قاچ نوعدر حکمآء متقدمیندن خواجه نصیر طوسی نقل ایتدوکی
مذاهب بودر که حکمادن بعضلر ذاهب اولدیکم نوع بشره لازم اولن
خدمت الهیاتده تفکر و تدبردر • تا که معرفت حق تبارک و تعالی اکا حاصل
و بو عبدی مرتبة الحقیقه واصل اوله • و بر طائفه دخی ذاهب اولدی که
انسانه لازم اولن خدمت همان حق جل و علانک ربوبیتنه اقرار • و احسان
و تمجیدینه اعتراف ایدوب • قدرت یتدکجه ستایش و ثنا ایتمکه اقتصار
ایلمکدر • بر طائفه دخی ذاهب اولدی که بنده یه لازم اولن خدمت
صلوة و صیام و خدمت هیاکل و معابد و ایثار صدقات و قرابین ایتمکدر
و بر طائفه دخی ذاهب اولدی که • بنده یه لازم اولن اولدر که حضرت
حق جل و علایه احسان ایتمکله تقرب و توسل ایده یا کندو نفسنه احسان
ایده • یعنی نفسنی تزکیه و تطهیر • و علوم و معارفله اشراق و تنویر
ایده یا غیره احسان ایده یعنی تعلیم حکمت • و ارشاد سبیل هدایت
و امور معاش و معادنده مظاهرت و مواسات ایلیه • و بر طائفه
دخی ذاهب اولدیلر که جمله آدمی اوزره بر واجب معین یوقدر بلکه
طبقات انسان مختلفدر هر طبقه یه بر نسنه واجبدر • خواجه
نصیر ایدر ارسطاطالیس حکیم بو مذاهبی حکمادن بیان و نقل ایلدی
اما کندو بریسنی ترجیح و تصحیح ایلمدی • اما حکماء متأخریندن نقل
ایلدی که • خدمت و عبادت حق جل و علا اوچ نوعدر • بریسی
بدنه متعلق اولنلر • صلوة و صیام • و وقوف مواقف با احترام

کبی • ایکنجیسی نفوسه متعلق اولنلر • اعتقادات صحیحه و توحید و معرفت
حق جل و علا و تفکر آیات فیض و جود • و احسان و جود حضرت ملک معبود
کبی • اوچنجیسی خلقله ایتدوکی معاملات و معاوضاتده انصاف و
عدالت اوزره اولمق و ادآء امانت و نصیحت امت • و حمایت حریم
دین و ملت • و جهاد اعدای دین و شریعت • ایتمک کبی • و بو اقوالدن
صوابه انسب • و تحقیقه اقرب • بو قولدر که عبادت اوچ نسنه در •
اعتقاد حق • و قول صحیح • و عمل صالح • و هر برینک وقتی و زماننه
کوره تفصیلی واردر • و انبیا صلوات الله تعالی علیهم • و ورثه انبیا
اولن رضی الله تعالی عنهم • انی بیان ایتمشلردر • و عامه خلق اوزرینه
واجب و لازمدر که انلره اطاعت و انقیاد ایده لر • تا امر حق تعالی
محفوظ و شرعی قایم اوله • بو مقامه کلنجه خواجه نصیر تقریریدر • بو
فقیر ایدر که قول اخیر که مکلفه واجب اولن خدمات و طاعت و اعتقاد
صحیح • و قول حق صریح • و عمل بدن صالحدر دیمک قولی عدل • و مذهب
جزل • در • و علماء شریعت • و مشایخ طریقت • که دین محمدی یه
اقتدا • و شرع احمدی ایله اهتدا • ایتمشلردر بو وجه اوزره تقریر
ایتمشلردر که • بنده مکلفه واجب اولن ایمان و عملدر • و ایمان
دخی ایکی نسنه دن عبارتدر • تصدیق بالجنان • و اقرار
باللسان • یعنی مکلف قلبله حضرت رسالت پناهی • خاتمیت
دستکاهی • محمد مصطفی یی حق جل و علا جانبندن نه کتوردیسه

ومبداء ومعاد واصول معرفت واعتقاددن هر نه بیوردیسه
جمله سنده تصدیق واذعان وقبول وتسلیم ایدوب زبانله تصدیق قلبیسنه
موافق اقرار واعتراف ایده وبو ایکی نسنه هر مکلفه واجبدر
شویله که بریسنده اهمال واتیاننده اخلال ایلسه آخرتده عذاب
جاودانیدن نجات وفی الجمله حق جل وعلا قتنده درجات بولمق یوقدر
مگر کم اقرار باللسان ایتمکده عذری اوله مثلا آلت سخنده قصوری
یاخود تکلم ایدرسه کفره قتل ایتمک مقرر اوله بو عذریله اقرار لسانی
ساقط اولور اما تصدیق جنانی بر هر حال واجب ولازمدر وانک
سقوطی نه عذر اولمق متصور وملایم دکلدر اما عمل اعضا وارکان
صلوة وصیام وسایر عبادات مأموره اهل سنت وجماعت قتنده
اصل ایمانده داخل دکلدر حتی مکلف اعمال واجبه وعبادات
مفروضه دن بعضنی بل کلنی ترک ایلسه چون ایمان که تصدیق قلب
واقرار لساندر حاصل اولمش اوله انک ایمان مرتبه سندن خروجنه
وکفر ناویه سنه دخولنه حکم اولنماز اما بعض سلفدن نقل اولنان
که ایمانده عمل صالح داخلدر وایمان تصدیق جنان واقرار
لسان وعمل ارکاندن عبارتدر مرادلری انلرک ایمان کامل دیمکدر
فی الواقع ایمان کامل که موجب رضای حق تعالی در اول ایمان درکه
عمل بیله در وبو مقامده دخی تفاصیل وتقاسیم که حکما ایراد
ایلمشلردر چوقدر مثلا تقسیم اولنور که مکلفه واجب اولن

اعمال وافعال ایکی قسمدر بری قلبی وبری قالبی وهر بریسی ایکی قسمدر
بریسی اولدر که اصل ایمان تحققنده معتبردر وبریسی کمال ایمان تحققنده
معتبردر اصل ایمانده معتبر اولن عمل قلبی معرفت حقدر صفات کمال و
نعوت جلالی ایله واعتقاد بعث انبیا ورسل وصحت معاد ویوم آخر وسایر
ایمانده معتبر اولن عقایددر وکمال ایمانده معتبر اولن عمل قلبی آلاء و
نعماء حقده تفکر وفروع الهیاتده ونبواتده تعمق وتدبردر واخلاق
محموده واوصاف نفسانیه حمیده در فعل قالبیدن اصل ایمانده معتبر
اولن اقرار باللساندر ایمانی واجب نسنه لره اصل ایمانده معتبر اولمیوب
کمالنده معتبر اولن صلوات وصیام وسائر اعمال خیرات وحسناتدر
وبر تقسیم دخی بودرکه مکلفه لازم اولن ایکی قسمدر بریسی افعال و
بریسی ترک افعال متعلق امر الهی وتروک متعلق نهی اولندر مثلا صلوات
وزکوة وتلاوة قرآن کبی وترک زنا وترک شرب خمر کبی متعلق
امر مطلق اولن دخی ایکی قسمدر اگر متعلق امر ایجابی اولورسه واجبدر
امر ایجابی اولدر که مکلف اول امری ترک ایدرسه عقاب وعذابه مستحق اوله
اگر امر ندبی یه متعلق اولورسه مندوبدر امر ندبی اولدر که مکلف اول
امره امتثال ایدرسه ثوابه مستحق اولور اما ترکی عقابه مستحق اولماز
ومتعلق نهی اولن فعل دخی ایکی قسمدر اگر نهی تحریمی اولورسه اول فعل
حرام وترکی واجب ولازم اولور نهی تحریمی اولدر که مکلف اول منهی
فعلی اتیان ایدرسه عقاب وعذابه مستحق اولور اگر نهی تنزیهی اولورسه

اول فعل مکروه اولور نهی تنزیهی اولدر که منهی اولن فعلی ترک ایتمکله
مستحق ثواب اوله . اما اشلسه مستحق عقاب اولمیه . اما بر فعلک ایتمسنه امر
و ترکنه نهی اصلا وارد اولمسه اول فعل مباح در . پس مطلق فعل مکلف
بش قسم اولور . واجب و مندوب و حرام و مکروه و مباح . و بر
تقسیم دخی بودر که مکلفه لازم اولن ایکی قسم در . اولی که ثانی یه شرطدر
ایمان در . و ثانی که مشروط در اوچ قسم در عبادت بدنی و عبادت
لسانی و عبادت مالی . بدنی صلوات کبی لسانی تلاوت و ذکر کبی
مالی زکوة و صدقه کبی . و بو اوچ قسمه التحیات لله والصلوة والطیبات
کلمه سنده اشارت بیورلمشدر . تحیات عبادات قولیه . صلوات عبادات
بدنیه طیبات عبادات مالیه در . و بر تقسیم دخی بودر که افعال و
تروک که مکلفه لازم یا مستحب در ایکی قسم در . بری سی کندو یله حق تعالی
مابیننده اولن حقوقی ادا ایتمکدر . بری سی دخی کندو یله خلق مابیننده
اولن حقوقی ادا ایتمکدر . و ایکی قسمه لفظ معجز نظام . خاتم انبیا علیهم
الصلوات والسلام اشارت بیورمشدر که التعظیم لامر الله والشفقة
علی خلق الله . دیو لفظ وجیز که مبادی معانی عزیزه در جوامع الکلمدندر
که حضرت خاتم انبیایه مخصوص در . تذنیب خواجه نصیر نقل ایلر که عدالت
سائر فضایل کبی دکلدر . زیرا فضایلک ایکی طرفی واردر . هر طرفی
بر رذیلت در آخره مغایر . نته کم مرور ایلدی . اما عدالتک ایکی طرفی دخی
بر رذیلت در که جور در . اما بو رده مناقشه واردر . زیرا سابقا

تصریح ایتمشدی که . عدالتک بر طرفی ظلم و بر طرفی انظلام در . و ظلم
و انظلام خود بری برینه مغایر رذیلتلردر ظلم جوردر اما انظلام جور
دکلدر . پس هر طرفی عدالتک جوردر دیدوکی نجه صحیح اولور . اللهم
مکر دینیله که انظلام دخی جوردر غایت کشی کندو نفسنه جور ایتمکدر
لکن بو تقدیرجه هر بر رذیلت جور اولور جمیع فضائلک اطرافی جوره
منحصر اولور تنبیه خواجه ایدر که هیئات نفسانی یعنی خلق برامر در
فعله و معرفته و قدرته مغایر در . مثلا عدالت که کیفیات نفسانی و
خلق در افعالک اعتدالنی بلمک دکلدر . و انی اشلمک دخی دکلدر . و انکا
قدرت دخی دکلدر . زیرا بلمک و اشلمک و قادر اولمق بولنور عدالت
صفتی بولنماز . نته کم سابقا اشارت کچدی که بر غیر عدل کمسنه دن
لغرض عدل فعلی صادر اولور اما عدالت دکلدر . پس بلمک و اشلمک
و قدرت صادر اولدقده عدالت بولنمزی . و ایضا فعل عدالتی چوق
کمسنه بیلور و ایلکه قدرتی دخی واردر . زیرا قدرت و فعلک ایکی
طرفه تعلقی علی السواء در . مع هذا انلرده خلق عدالت یوقدر سائر
اخلاقده دخی حکم بودر . بو مضایی جمیع ملکات و فضایلده تصور ایتمک
کرک که بو علمک اسرارندندر . انتهی کلامه . فقیر ایدر ین خلق نه
نسنه ایدی تعریف اولنوب ماهیتی سابقا ذکر اولنان اوزره
تصور اولنمق بو تنبیهه احتیاج قلمز . تنبیه دیگر خواجه بو معناده
ایکی سؤال ایراد ایلدیلر . بری قوی . و بری سی واهی و ضعیف

اما سؤال واهی بودر که چون عدالت امر اختیاری در و عاقل آنی
کسب سعادت ایچون تحصیل ایلر پس ضدی اولان جوردخی امر اختیاری
اولوب آنی کسب شقاوت ایچون تحصیل ایتمک گرک و بو بغایت بعیددر
که برکمسنه اختیاری ایله کسب شقاوت ایچون رذیلت کسب ایلیه لر
بو سؤالک جوابنده استاد علی بن مسکویه دن شویله نقل ایلدی که چون
نفسک مخالف قوتلری واردر و انلرک بعضی بعضنک مقتضاسنه
مخالفدر پس جائزدر که بر قوت غلبه ایدوب مقتضاسی صاحبنه حسن
کوستره بر وجهله که عقلی استعمال و مقتضاسی اوزره اتیان افعال ایتمکه
قادر اولمیه اول قوتک سورتی منکسر و ستری مرتفع اولدقدن
صکره عقلنه رجوع و استعمال فکر صحیحه شروع ایدوب قبح صنعنه
عارف و فساد فعلنه واقف اوله بیت قد ینزع الله عن قوم عقولهم
حتی یتم الذی تقضی عن الرأس نثر فقیر ایدرین سؤال مذکور مقابله بدیهیده
تشکیک ایتمک مقوله سندن در زیرا عقلا بر فعلک قباحتنه واقف
و رذیلت ایدوکنه عارف ایکن ینه اختیارلریله مقتضای عقلدن تعدی
و اول فعل قبیح و رذیلت شنیعه نک اتیاننه تصدی ایتدکلری مجزوم
و بالضروره مقرر و معلوم در و بالبداهه معلوم اولان نسنه یه اعتراض
معقول و ضروریاتده تشکیک علما قتنده مسموع و مقبول دکلدر
و بو جواب اجمالیدر بو نکته ایراد مندفع و سائل مشکک ملزم اولور اما
جواب تفصیلی که سؤالک موضع غلطی تعیین و بیان و مغالطه حل و محل

فسادین تبیین و عیان ایتمکدر خواجه نقل ایلدوکی کلامدر اما
اعتراض قوی اولدر که عدالت مساواتدر و عدالتک هر طرفی جور و
رذیلت اولدیغی لازم کلور که تفضل مرتبه سی و تبرع و احسان دائره سی که عدالتک
افراطیدر غیر فضیلت بلکه قبیح و رذیلت اوله مع هذا تفضل بالاتفاق
افضل اخلاقدندر جواب اولدر که تفضل عدالتدن خارج طرف دکلدر
بلکه تفضل عدالتک احتیاطی مرتبه سیدر مثلا انفاق وسطی اولان
جائزکه وسط اولمیوب بلکه وسطدن انحطاط ایدوب طرف بخله ملحق
اوله دیو احتیاط اولنوب بر مقدار وسطدن زیاده انفاق اولنور که
فضیلت سخاوت بلاشبهه موجود و متحقق اوله تفضل بو مرتبه در اما
غایت افراط اولنوب غیر مستحقلره انفاق و مستحقلره اضرار احتمالی اولسه
اول تفضل دکل بلکه اسراف مذموم در و هر فضیلتک احتیاطی مرتبه سی
واردر اما اسلوب واحد اوزره دکلدر مثلا سخانک احتیاطی دیدیکموز
کبی زیاده جانبنه میل ایتمکله اولور اما عفت که فجور ایله خمود اراسنده
وسطدر انک احتیاطی جانب نقصانه که خموددر انکا میل ایتمکله اولور
فقیر ایدرین بو نکته نک ستری اولدر که فضیلتلرک هر جانبی رذیلتدر
اما بعض فضایلک بر طرفی رذیلت اولمقده طرف آخردن اکثر اولور
پس بعض فضایلک افراطی رذیلت اولمقده تفریطندن ارتوق و
بعضنک تفریطی افراطندن زیاده اولور مثلا سخاوتک که بر طرفی
اسراف و بر طرفی بخلدر و ایکی طرفی دخی رذیلت اما تفریطی که بخلدر

رذیلت و نقیصت اولمقده اسرافه غالب و راجح در • کذلک شجاعتک که افراطی
تهور تفریطی جبن در • جبن رذیلت و عیب اولمقده تهوردن زیاده در
اما عفتده امر بر عکس در • انک افراطی که فجور در رذیلت اولمقده تفریطنه که
خمود در غالب در • و خمود رذیلت اولمقده فجور کبی دکلدر • بلکه جهلهٔ متصوفه
و مرتاضین خمودی فضیلت عد ایلرلر • پس قضیه بویله اولنجق نظر اولنه
نه جانبک که رذیلت اولمقده قوی و غالب اولورسه اول جانبک خلافی
طرفنه میل اولنمق کرک که احتیاط رعایت اولنمش اوله والله تعالی اعلم و احکم

باب سابع تحصیل فضایل و اکتساب سعادت ابدیه‌نک طریق موصلی نه در و ترتیب اسبابی نیجه اولمق کرک انک بیاننده در

حکمتده مقرر اولمشدر که کمالاته مؤدی اولن حرکاتک مبادیسی و اسبابی
ایکی نوعدر • بری طبیعت بری صناعت • و طبیعت اولدوغنک
مثالی نطفه‌در که صور مختلفه‌ده طوراً بعد طورٍ حرکت ایلر • تا کمالنه
یتشور که حیوانیت مرتبه‌سی‌در • و بو حرکتک مبدئی و سببی طبیعتدر
صناعتک مدخلی یوقدر • صناعت اولدوغنک مثالی اغاج پاره‌لری‌در
که نجارانی صنعی ایله هیئات مختلفه‌ده حرکت ایتدروب آخر صورهٔ سریره
کیروب کمالنه یتشور • و بو حرکتک مبدئی صناعت اولوب بو کمال
صناعی اولدوغی ظاهردر • و طبیعت وجودده صناعتدن مقدم در
و مرتبه‌ده اجل و اعلی‌در • زیرا طبیعتک استادی قدرت حق جل و علا
و امداد ملاء اعلایه در • ارادات انسانیه • و تدبیرات نفسانیه‌نک

مداخله‌سی یوقدر • بخلاف صناعت که تدبیرات بشریه و ارادات نفسانیه
مداخله و توسطی ایله اولور • آنسز اولمز • پس تقدم ذاتی و زمانی و شرف
رتبه‌سی طبیعتک صناعت اوزره مقرردر • ع خودرسته دکر باشد و بربسته دکر
پس طبیعت صناعتک استادی و معلمی مثابه‌سنده • و صناعت طبیعتک
متعلمی و شاکردی منزله‌سنده‌در • و چون بو نکته دخی حکمتده مقرر
اولمشدر که ممکناتدن هر شیئک کمالی مبدأسنه ممکن اولدوغی قدر
تشبه ایتمکده‌در • پس صناعتک کمالی طبیعته تشبه ایتمکدر • و صناعتک
طبیعته مشابهتی که کمالی‌در اویله اولمقدر که اسبابک تقدیم و تأخیر و تدریج
و ترتیبی کما ینبغی مرعی اولوب هر شیئی موضع لایقنده واقع اولمغله طبیعته
مترتب اولن اثر صناعته دخی مترتب اوله • بلکه بعض صناعاتده طبیعتدن
مزیت دخی حاصل اولمق جائزدر • مثالی بیضهٔ مرغ ماکیاندر که طبیعت
مقتضاسی ایله مرغ اوزرینه بر زمان جلوس ایدوب حرارت سینه‌سی
بیضه‌یه استعداد ویروب صورت حیوانیه فیض اولوب افراخ و فراریج
اولور • و کاهی صناعت ایله دخی بو معنی حاصل اولور • مثلا بیضهٔ ماکیانی
سرکین کرم ایچنده بر مقدار زمان دفن ایدوب سرایت حرارت سرکین
بیضه‌یه استعداد حیوانیت ویروب اندن دخی افراخ و فراریج
بقدرة الله تعالی حاصل اولور • پس صناعت بو محلده طبیعته تشبه ایدوب
و اندن تعلم قلوب طبیعتدن صادر اولن اثر صناعتدن دخی
صادر • قدرت حق تعالی که مؤثر حقیقی‌در بو سببلر ظاهردن جلوه کر و باهر

اولدی • وبو صورتده صناعتک طبیعته مزیتی دخی حاصل در • زیرا چون سفینه‌دن
دفعهٔ واحده افراخ کثیره حاصل اولور که طبیعت وحضانت ماکیان طریقنده
اول کثرت اولماز • چون بو مقدمه تمهید اولندی • پس بیان ایده‌لوم که
تهذیب اخلاق وکسب فضایل که بو علمدن مقصوددر او دخی امر
صناعی در تدبیر انسانی ایله اولور • پس بو بابده دخی طبیعته که استاد
معلم در اقتدا ایتمک کرک • وهرنه طبیعتده مقدم وترتیب وجود
ومبداء خلقتده سابقدر • تهذیب خلقده دخی انی مقدم وسابق
ایتمک کرک • پس کله‌لوم طبیعتک احوالی • وخلقت انسانده اعمالی
تتبع ایدوب کین بیان ایده‌لوم که تهذیب خلقده صناعت وتدبیریله
اکا اقتدا اولنه • معلوم اولسون که اول قوت که انسانده ظاهر و
مؤثردر قوت طلب غذادر که طفل متولد اولدوغی آنده مادرینک
پستانندن سود امکه تعلیم وتلقین اولمدین طبعی الهام ایلدی
وتعلیم ربانی مهتدی اولوب قوتی طالب • وغداسنی بدننه جالب
اولور • ذلک تقدیر العزیز العلیم • وآیهٔ کریمه‌ده • اعطی کل شیء خلقه
ثم هدی • بو مرتبه‌یه اشارت در • چون قوتی دخی بر مقدار مزید
وفی الجمله حسی رشید اوله • دخی زیاده کسبه ابتدا • ورفع صوت وبکا
وتحننله ادرندن طلب غذا • ایدر • وبو مرتبه‌دن دخی ترقی ایدوب
قوت غضبیه ظاهر اولوب دفع مضار • ورفع مزاحمت اغیار • ایتمکه شروع
واگر دفع مزبورده کندونک مستقل وکافی اولمدوغنی فهم ایدرسه

کندویه کمال شفقت • ووفور عنایت • اوزرینه اولدوغی بلدوکی
اشخاص وافراددن استعانت • وانلره استظهار واستغاثت • ایدر
مادری وپدری ودایه‌سی حاضنه‌سی کبی • وروز بروز بو قوتلرک استعمال
واستکمال ایدرک قوت تمییز که خاصهٔ نفس انسانی در اهتدا واستحصال • ایدر
وبو قوتک اول آثاری حیادر بو قوت جمیل وقبیح ونیک وبد تمییز ایتمکدن ناشی در
که قبیح تصور ایتدوکی نسنه‌نک کندودن صدورین تخیل ایدوب منکسر اولور
وحیا بو انکساردر • وبو قوت که تمییزدر یوماً فیوماً متزاید وقوت غضبیه
وشهوانی دخی ممکن اولن مرتبه‌سنک نهایتنه دک متزاید اولور • پس
عنایتی تحصیل بقای نوع طرفنه اولوب بدنندن کندو مثلی شخص آخر حادث
اولمق اسبابنه شروع ایلر • واول بدنده فضلهٔ غذادن که منی در که نطفهٔ
آدمی در حاصل اولمقدر • وطلب زواج ونکاح وتوالد وتناسل حاصل اولور
وبو امور قوت شهوانی مقتضیاتی وانک مراتبی در • اما قوت غضبیه
اول دخی کماله یتشوب کندو وشخصنی حفظ وضبط واستعانت غیره غالبا
محتاج اولمق مرتبه‌سنه واصل اولدقدنصکره سائر افراد انسانی اقارب
واتباع واهل وعیال کبی حفظ ایتمکه دخی شروع ایلر • وبورادن ریاست
واستعلا وتفوق وترؤس ظهور ایلر • وبو جمله قوت غضبیه مراتبی
وانک مقتضیاتی در • اما قوت تمییز ونطق که خاصهٔ انساندر • اولا
جزئیات واشخاص ادراکین وحفظین تحصیل وتکمیل ایدر • آنده مهارت
حاصل ایتدکدنصکره کلیات • وطبایع که معقولات اولور طبیعت انسان

و حیوان کبی آنلری تعقل ایتمکه قادر اولور • زیرا جزئیات و اشخاص ادراک
ایدوب جزئیات و اشخاص آره سنده اولان مشارکتلری و مخالفتلری درک
و تمییز ایدر • پس ما به الاشتراک اولان نسنه لر و ما به الامتیاز اولان نسنه لر
معلومی اولمقدن ذهننده صور طبایع کلیه فیض اولمغه استعداد حاصل
اولوب عالم اولمغه باشلر • مثلا افراد و جزئیات انسانک نیجه سین
کورور که نطق و سایر خواصده مشارکلر و سایر افراد حیواندن ممتازلر
و مطلق احساس و حرکت ارادیده جمله افراد حیوان مشارکلر • و افراد
حیوان حرکت ارادی و حسله نباتاتدن متمیزلر • و اما نموده جمله
نبات و حیوان مشارکلر • و نمو ایله جماداتدن متمیزلر • و علی هذا القیاس
پس بو مشارکتلر و مخالفتلر معلومی اولمغله ذهننده صورت طبیعت
انسان و طبیعت حیوان و جسم نامی فیض اولوب طبایعی جزئیاتدن
و جزئیاتی و طبایعی بری بریندن تمکن اولدقچه استعدادی یتشدکجه
ادراک و تمییز ایدر • و بو طبایعه معقولات اول دیر • زیرا اول مرتبه
تعقل بودر بوندن اول اولان احساسدر تعقل دکلدر • چون بو
مرتبه تعقل دائره سنه کلوب عقل اطلاق اولنور و انسانیت بالفعل
اسمی بو حالده اکا واقع اولور • و بو مرتبه یه کلنجک طبیعتدن صادر
اولان کمالات نهایتن بولور • بوندن صکره نوبت تدبیر و صناعت سعی ایله
اولان کمالاته ایرشور • اگر بو کمالات دخی حاصل اولورسه اول انسانیت
که طبیعت سببی ایله حاصل اولمشدی صناعت سببی ایله بقای حقیقی و دوام

ابدی بولور • پس طالب فضیلت اولنه لازمدر که متوجه اولدوغی کمالی
صناعت سببی ایله تحصیل و تکمیل ایتمک استدکده طبیعته اقتدا ایلیه طبیعتدن
استفاده اولنان ساقت و ترتیبی تهذیب قواده استعمال و رعایت ایلیه
مثلا اولا قوت شهوت تعدیلنه آندن صکره قوت غضب تهذیبنه اندن
صکره قوت حکمت تکمیلنه همت ایدوب آنده ختم ایلیه • اگر ابتدای طفولیتدن
قانون حکمت اوزرینه که ان شاء الله تعالی ذکر اولنسه گرک • ترتیب و
تهذیب واقع اولمش اوله طوبی له اکا حقنده عنایت ازلی اولان
سعادتمندلردن اوله اکثر مهماتی حاصل • و حرکت و توجهی تحصیل
فضایله اقرب طرق و احسن وجوه اوزره واصل • اولسه گرک • و اگر
ایله اولمش دکل ایسه اینه نا امید اولمق گرک • بلکه مردانه مبدأ آنه کیروب
دامن همتی تشمیر • و کسب فضایلده نهج سابق اوزره سعی و تدبیر
ایتمک گرک • و صعوبت طریقدن یاس ایدوب اهمال ایتمک گرک که اهمال
موجب شقاوت ابدی • و مورث خذلان و فضاحت سرمدی • در
و استعجال ایتمک گرک که کون کیجدکجه صعوبت متأکد و تدارک متعسر اولور
تا که بر مرتبه یه وارور که آندن صکره • وا اسفا لقد فرطت فی جنب الله
فریادین آسمانه ایرکورسه فایده ویرمز • و انکشت تحسری دندان
تأسفله پاره پاره ایلسه نفع و عائده اولمز • زیرا فرصت کچدکدن
صکره وقت کار الدن چقر • و اسباب وصل یارمن بعد حاصل اولمق
احتمالی قلماز • پس خائب و خاسر کارخانهٔ اکتساب • و چارسوی

شهرستان عالم اسبابدن تهی دست خروج لازم ولیجی وردزبانی بو رباعی اولورکه

افسوس که وقت کار از دست برفت	اسباب وصال یار از دست برفت
درعوض یک دولت ناپاینده	صد دولت پایدار از دست برفت

ومعلوم اولسون که قافله سالاران راه اهتدا وعنایت یافتکان
وجدک ضالا فهدی اولوب تأیید الهی ایله کماللری فطری وفضیلتلری
وهبی وتعلمات کسبیه دن بی نیاز وتعلمات بشریه دن مستغنی
اولن طائفهٔ علیه دن غیری هیچ برفرده فضیلت فطری حاصل اولوب
سعی وتعلم وکسب وتعملدن مستغنی اولمق یوقدر اکرچه اختلاف
استعداد وهبی سببی ایله سهولت وعسرتله تحصیل واکتساب مختلف
اولوب بعض افراد عمل یسیر وسعی کثیر ایله تحصیل فضایل وبعض
آخر سعی تام وجهد کامل ایتمکه محتاج اولور ونته کم تحصیل صنعت
کتابت کسب وسعیه موقوف در حتی کسبدن خالی اولن لاعن شیئ
ناسخ وصنعت کتابتده راسخ اولمق محالدر کذلک طالب فضیلت
سعی وکوشش واعمال قوی وورزش ایتمدین فضیلت تحصیل
ایدوب ملکهٔ نفسانی اولمق مرتبه یه واصل اوله مز مصرع مزد آن کرفت
جان برادر که کار کرد وچون صناعت طبیعته اقتدا ایتمک لازم
ایدوکی ظاهر اولدی پس معلوم اولسون که تهذیب اخلاقه مناسب
علم علم اخلاقدر وبو علمه روحانی دیمشلردر زیرا طبیبک مقتضی بدن
انسانی وجسم بشری ایچون حفظ صحت حاصل واعادهٔ صحت زایل

ایتمکدر کذلک علم اخلاق صاحبنک دخی جمله همت وغایت نهمتی
نفس انسانی ده حاصل وموجود اولان فضیلتی باقی وخالد ومفقود اولن
فضیلتی حاصل وعاید قلمقدر پس نته کم طبیب جسمانی تدبیرات
طبیه ومعالجات صناعیه ده افعال طبیعته تشبه واقتدا ایدر
نته کم اصحاب فن طب قتنده ظاهردر کذلک طبیب روحانی یه دخی
لازمدرکه ترتیب اسباب تهذیب خلق وتهیئهٔ آلت تحصیل عدالت
ایتمک قصد ایدنجک طبیعته که استاد وپیشوادر تقلید واقتدا ایده
پس طالب صحت روحانی قوای ثلثهٔ نفسانی یه علی الترتیب نظر و
ملاحظه ایلیه اعنی اولا قوت شهوانینک فضیلتنه که عفتدر
ثانیا قوت غضبیه نک فضیلتنه که شجاعتدر ثالثا قوت تمیز وادراک
فضیلتنه که حکمتدر نظر وتفقد ایده اکر هر بریسی حاصل وکامل ایسه
شکر وثنای واهب حق وفیاض مطلق علی قدر الطاقه مؤدی اولوب
همان اول فضایلک ادامت وابقاسی اسبابنی مراعی واکر حاصل دکل
ایسه هر برین علی الترتیب کسب وتحصیل ونفس نقصان شعاری
اول فضایل ایله تکمیل ایتمکه مجد وساعی اولوب اولا قوت شهوانیه یه
نظر ایده اکر صفت اعتدال ووسطانیتله متصف بولورسه عفت اکا
حاصل اولمش همان علی مر الاعوام باقی ومستدام ایتمکه اهتمام
ایتسون واکر برجانبه مایل واعتدال حقیقی زایل اولمغله
منحرف بولورسه سعی وهمت ایلسون اعتلال انحرافدن اعتدال

توسطه واصل . وفضیلت عفتی کندویه حاصل ایده کورسین بعده
قوت غضبی یه نظر ایدوب کورسین اکر طرفینی مساوی وتهور وجبن
نفسندن بر طرف . واعتدال توسط تحصیلی ایله کسب شرف ایلدی
ایسه شجاعت حاصل اولمش شکری متواصل اوله . والا رذیلت طرفیندن
همتله کندویی تخلیص . وسعادت تحصیل شجاعته نفسنی تحریض ایلسون
بو ایکی فضیلتی تحصیل . وجوهر نفسنی فی الجمله نقصاندن کماله تحویل .
ایتدکدن صکره تحصیل فضیلت حکمت جانبنه راغب . ورذیلت جربزه
وبلادتدن هارب . اولوب . اولا اول علمی که تحصیل علومه آلت . و
معیار نظر که میزانلری اکا حوالت اولمشدر . اعنی علم منطق که قوت
نطقی تقویت وتصحیح . ومعیار نظر واکتسابی توسیع وتفسیح . ایتمک
انک عملیدر تحصیل وتکمیل ایدوب . بعده اول علوم که جمیع مسائلی ودلایلی
شک وظندن عاری . ومبادی ومبانیسی محض یقین اوزره جاری .
اعنی علوم ریاضیات که مقدمه ده اکا اشارت اولنمشدی تحصیل ایلیه
که ذهنی جمیع مسائلده قطع ویقین مرتبه سنه معتاد ومتقاضی
وظن وتخییله اکتفا ایتمکه قانع وراضی اولمیه . پس معرفت حقایق
اشیا وکشف احوال موجودات خارجیه ایله تحلی . وزاویهٔ جهل و
نقصان که هاویهٔ ذل وخذلان در تجنب وتخلی ایتمکه همت ایده
اولا طبیعیات . بعده الهیات . مسائلین تحصیل . وهر اجمالی بالغ
مرتبهٔ تفصیل ایلسون . چون توفیق الهی ایله بو مرتبه یه واصل اولمش

اوله . قوای ثلثهٔ مزبوره نک ترتیب وتهذیبندن فراغت بولمش اولور
چون بو فضایلک تحصیلی میسر ومقدر اولدی . پس فضیلت عدالت که
جمله یه مرتب . وفضایل ثلثه دن مجموع مرکب . در . انک تحصیل وتکمیلنه
عنایت واهتمامی مکمل وموفر ایلسون که کمال حقیقی یه واصل . وسعادت
باقیه اکا حاصل . اولوب انسان بالفعل وحکیم مطلق . وفیلسوف کامل
اسمی اکا محقق . اطلاق اولنه . پس استرسه بو مرتبه دن صکره سعادات
خارجیه که مزینات جمال کمال . ومحسنات دیباجهٔ فضیلت واعتدال در
انلری دخی تحصیل ایلسون . وانلر ایکی قسم در . فضایل بدنی . وفضایل
مدنی . فضایل بدنی اول علوم ومعارفدر که احوال بدنه راجعدر
واول طبدر که ثمرهٔ حاصله وفایدهٔ مترتبه سی اوج نسنه در . دفع و
ازالهٔ علت . وحفظ وحراست صحت . وکسب وافادهٔ زینت . در
وعلم نجوم درکه . مقدمهٔ معرفت بعض حوادث اولمغله موسوم . در
فضایل مدنی اول علومدر که انتظام احوال دین ودولت . واتساق
امور ملک وملت . انکله اولور . علوم شرعیه کبی که فقه وکلام . و
اخبار وسیر انبیا علیهم السلام . وقصص تواریخ وحوادث ایام
وعلوم ادبیه کبی که لغت وصرف ونحو وبیان وبدیع در . وبو جمله
موجبات فصاحت وبراعت در . وعلم حساب واستیفا ومساحت
کبی که اکثر منافع اجتماعات مدنیه اکا مربوط . واختلاط تعیش وعلاقات
بنی نوع اکا متعلق ومنوط در باب ثامن حفظ صحت نفسک فضایل

دایم و باقی قلمق درانک بیاننده در نفس اولمیه که چون نفس خیر و
فاضل و درجهٔ انسانیت بالفعله واصل اولمش اوله بو ملکهٔ فاضلهٔ
نفس حفظ ایتمک اکا واجب و لازم و هر ساعت اول سعادتک طراوت
و نقاوت و ادامت و بقاسنه عازم اولمق کرک حفظ صحت بدنه
نیجه اهتمام لازم ایسه حفظ صحت نفسه اعتنا دخی لازم در بو دخی
اهم و اقدم و بوکه اهتمام اتم و الزم در و بو صحتک حفظنه و فضیلت
نفسک بقاسنه بوندن افضل سبب یوقدر که دائما معاشرت و اختلاطی
کندوکبی یادخی اکمل تحصیل فضایل ایتمش و عیوب و رذایل ترک ایتمش
خیر و فاضل کمسنه لر ایله اوله و تحصیل فضایل ایتمامش و معایب رذایل
آندن کتمامش کمسنه لر صحبتندن آتش سوزاندن احتراز ایدر کبی
کریزان اوله زیرا نفس انسانینک خاصه سی معاشری اوصافی
ایله تحقق و مخالط و مصاحبی اخلاقی ایله اتصاف و تخلق در مصراع
زانکه انکور ز انکور کیرد رنک و حکما دیمشلردر که الطبیعة سارقة و بو معنا
نظم اولنمشدر عربیه عدوی البلید الی الجلید سریعة کالنار توضع فی الرماد فتخمد
و اساجیع فارسیهٔ منظومه دندر مصراع یار بد بدتر بود از مار بد شعر
عن المرء لا تسئل و اسئل عن قرینه فکل قرین بالمقارن یقتدی
و اشرار بدکردار ایله صحبت و مشاهدهٔ صورت ظاهره لری
ممنوع اولدوغی کبی مجرد استماع کلام نافرجاملری دخی ممنوع و محرم در
خصوصا مجنون و متعاحشات و مساخر و مضاحک اولنلرک اناشیدی

اساجیع هزل آمیز و فحش انکیزلری و خمریات مفسقه و اشعار معشقه
و هجو مسلم و ذکر معایب بو جمله طالب فضایل و مجتنب رذایل اولنلره
ضرر محض و اجتنابی واجب و لازم اولنلردندر و اولورکه بر بیت استماعندن
نفوس ناقصه یه اول قدر هوا و هوس باطل و اشتیاق رذایل عارض
اولورکه ازاله سنده مدت مدید معالجه و زمان کثیر مصابره و مدافعه یه
محتاج اولور خصوصا که اشعار معشقه تغنی و سرود ه مقارن استماع
اولنه اسباب کامنه هوالی تهییج عظیم و دواعی دفینه میل نامحرمی اثاره و
تحریک شدید ایلر حتی کاهی متبحر عالملرک زلتنه و مرتاض سالکلرک
منهج قویمدن منحرف و بطالت و خلاعتله متصف اولملرینه سبب اولور
پس مناظر حواس که غالبا قلب انلردن کلور نسنه ایله خسته اولور ادنی
بودرکه مظان ضرر اولن مواضعده بسته اوله و کتب فقهیه ده
ذکر خمر و غلامی مشتمل اولن اشعارک استماعی مکروه در دیدکلری بونک حکمتی
بودر و استماع اصوات ملاهی و ترنمات و اغانی شریعت مطهره ده
حرام اولدوغنک دخی وجهی الله تعالی اعلم بودر و استماع اصوات
آلات غنا خصوصا اشعار معشقه یه مقارن البته تخیل امور شهوانیه یه
مؤدی و تخیل مستمر ایجاد و ایقاع امر متخیله غالبا مفضی در انکیچون
بعض افاضل دیمشلردر که الغناء رقیة الزنا زیرا مادام که نفس بدنه متعلق
و آنده متصرف و قوای شهوانی کاشانهٔ بدنده مجتمع و متألف اوله
اسباب عوایب و رذیلت اجتماعندن خالی و دواعی و ضلالت

اتساق وانتظامدن خالی اولمق مقرردر ✽ وحضیض فساد ورذیلته نفسک
تنزلی سهل ویسیر ✽ اما شواهق قلل فضایله صعود وترقیسی دشوار وعسیردر
ع عروج بر فلک سروری بدشوار یست ✽ اول کی حجر ثقیلی جانب اسفله
تحریک وتنزیل کبی ادنی سبب وجزئی قوتله حاصل اولدوغی معلوم ومعروف
اما ثانی اول حجری شاهق جبل وذروهٔ فلکه اخراج کبیدر ✽ قوت عظیم و
کبیر ✽ واعانت جم غفیره ✽ محتاج وموقوف ✽ در ✽ وحدیث نبوی که
حفت الجنة بالمكاره وحفت النيران بالشهوات ✽ بو معنایه اشارتدر
پس انس ومخالطهٔ ناس که اکثری ارجاس واوباشدر ✽ اجتناب واحتراز
طریق اقوم ✽ وایثار عزلت وانفراد وتقلیل معاشرت اصحاب وعشایر
بونک امثالی وقایع وورطه لردن اسلم ✽ در ✽ انکیچون دیمشلردر که
من كان في العزلة فالعزلة ✽ وعزلتک منافعی بی شمار ✽ وخلطتک
مضارّی بی حساب ✽ پس عزلت محمود الاختیار ✽ وخلطت کثیر واجب
الاجتناب ✽ در ✽ واگر اختلاط ضروری اولورسه نته کم دیمشلردر نظم

العزة في العزلة لكنه	لا بد للناس من الناس

دیدوکلری کبی مهما امکن صحبت افاضل اکابر ✽ که نفوس طیبه لری ادناس
رذایلدن طاهر ✽ ووجوه نقیه لرنده انوار فضیلت لایح وظاهردر ✽
انلرک صحبتنه طالب ✽ وانلرک کبی اولمیانلردن هارب ✽ اوله ✽ واکابر
مشایخ دیمشلردر که ✽ چون صحبت لازم اوله اول کسنه نک صحبتین
اختیار ایله که مشاهده ومصاحبتی سنی جانب آخرته داعی ✽ وترک

دار غرور وموطن سهو وغفلته ساعی ✽ اوله ✽ وسلسلهٔ نقشبندیه خواجه‌لریندن
خواجه علی رامینی که لقبلری حضرت عزیزاندر ✽ بو معناده سالک راه ✽
ودرویش صاحب انتباه ✽ اولنه نصیحت بویله بیورمشلر که رباعی

باهر که نشستی ونشد جمع دلت زنهار زصحبتش گریزان می باش	در تو نرمید زحمت آب وگلت ورنی نکند روح عزیزان بحلت

واخوان وفا ✽ وخلّان صفا ایله ✽ صحبت اولنیجق ✽ بشر وبشاشت ✽ وتودد
وطلاقت ✽ اورزه اولنوب لکن رعایت اعتدال اولنه که بو خصلتک
سایر اخلاق کبی وسطی فضیلت ✽ وافراط وتفریطی رذیلت ✽ در ✽
وسط وفضیلت اولان مرتبه یه بشاشت وبشر دیرلر ✽ افراطی ضحک بسیار
وهزل گوناگوندر ✽ وتفریطنه عبوست وتقطب دیرلر ✽ ومزاح که اکا
لطیفه ونادره دیرلر آنده دخی حد اعتدال وطبقهٔ وسطی رعایت اولنق
گرک ✽ افراطی هزل ومسخره لغه چقر ✽ ونیجه مضرت ومفسده یه سبب اولور
تفریطی عبوس الوجه ثقیل الظل اولوب ✽ اخوان صحبت وعشرتندن متنفر
وکاهی صورة تکبره ✽ واصل اولوب ✽ درویشان صافی دروناندن
متضجر اولمغه مؤدی اولور ✽ واحادیث صحیحه ده وارد اولمشدر که
كان النبي صلى الله تعالى عليه وسلم يحب المزاح ولا يقول الا الحق ✽ وحضرت
امیر المؤمنین ✽ یعسوب الموحدین ✽ کرم الله تعالی وجهه کثرت مزاحه
منسوب ایدیلر ✽ اسباب حفظ صحت نفسانی نک اعظمی اولدر که علی الدوام
نفس اعمال حسنه نک تکلیف وتحمیل ✽ وافعال جمیلهٔ تکمیل وتحصیل ✽ ایدردی

اکر افعال قوۀ نظریه اکر اعمال قوت عملیه در تقصیر وتهاون واهمال و
تکاسل ایتمکه معتاد ایتمیه لر نته کم حفظ صحت جسمانی ده اعمال اعمال جسمانی
وتحریکات لطیفهٔ معتدله موجب حفظ صحت اعضا وقوت وسلامت و
اعصاب در واطبا ریاضت بدنیه مبالغه وصیت ایدرلر وهر نوع
ریاضتنک بر عضوه فایده سین بیان ایدرلر مصارعت وکشتی کیرلک
جمله اعضایه وکمان وکباده چکمک اکتاف واعضاده ومشی ساق و
فخذه نافعدر دیرلر وعلی هذا القیاس وترک ریاضت استیلای بلا
وغم وضعف وفتور اعصاب وعظام که بنای خیمهٔ بدنه اطناب ودعائم در
ایجاب ایدر دیرلر کذلک ریاضات نفسانیه دخی قوای نفسانیه قوت
وترکی بطالت وضعف ونثرت ایجاب ایدر واستیلای کسل وبلا و
غم وبرور ونفس مواظبت نظر واستدلال وفکردن معطل اولیجق
اسباب بلادت وحمق مستولی ومجتمع ومواد خیرات وانهار
افاضات عوالم قدس حق استعدادندن منقطع اولور وچون
حلیهٔ علمدن عاطل اولوب کسل وتوانی ایله مألوف واسباب سعادتی
باطل اولور وبو انتکاس حال وانعکاس اقبالی سببی ایله صورت
انسانیتدن مسلوخ وعالم معانی ومعنیده صور حیواناته ممسوخ
اولمغه مؤدی اولور کرکه بو نشأه ده انتکاس وانعکاسنه مطلع
اولسون کرکه غلبهٔ سکر طبیعت سببیله حالا ذاهل وغافل
علاقهٔ بدنیه منقطع اولدقدن صکره واقف اولسون لکن بعد

بعد فوت الفرصة ولزوم الغصة حسرت بی فائده وندم بی نفعدر مصراع
بسیار بخارد سر انکشت ندامت اما حلیهٔ علمله متحلی وحلیهٔ عملده سابق
ومجلی اولنلر دخی لازمدر که منظر نظر بصیرتدن پردهٔ پندار باطلی رفع
وحجب عجب وغروری پیشکاه سعادتدن وفضیلتدن منع ودفع ایده لر
که علم وعمله عجب وغرور نه قدر خفی ومستور دخی اولسه بالاخره
فوز ونجاته مانع وچهرهٔ سعادت واقباله برقع در نظم

زاهد غرور داشت سلامت نبرد راه — رند از ره نیاز بدار السلام رفت

وکبر سن وشیخوخت سببی ایله حیا آیدوب تعلم علمدن فراغت ایلیه که
جهل جمیع ازمانده قبیح وعلم کافهٔ احیانده حسن وملیح در وحفظ
سبقدن صکره معلوماتنی تکرار وذکر ماضی ایله محفوظاتنی تذکار
ایتمکی واجب بلمک کرک وزوایای خزائن علومنه عناکب نسیان نسج
ایتمکدن برحذر اولمق کرک که آفة العلم النسیان دیمشلردر وطالب
کسب سعادت اولنلره لازمدر که ملاحظه ایلیه لرکه بضایع فانیه و
رغایب غیر باقیه نک طالبلرندن بریسی مطلوبنی حوزهٔ تمکنت وقبضهٔ
قدرتنه کتورسه انک حفظ وحراستنده نیجه مشقتلر اختیار ایدر واولورکه
کندو یه خواب وخوردی حرام وتحمل مشاق سهر واقتحام موارد خطری
کندو یه ورد مدام ایدر پس طالب کمال حقیقی ونایل سعادت فضیلت
باقیه حفظ مطلوب وحراست کوهر عزیزنده تحمل مشاق متوالی
واختیار کد ایام وسهر لیال ایتمیوب اول کوهر کرانمایه موض تلف

و مدار هلاک و بوار ده تورسه خسر دنیوی و اخروی ایله جلیس احزان
هم معنای افراد تثنیه ایله حاصلی خسران اولمق مقرردر و طالب کمال
جمع مال و تحصیل اسباب جاه و جلالدن اعراض ایدوب زهد که مقبول
حق و ممدوح خلق در قامت همت و بالای معالی روحانی سنه
خلعت و شعار ایده و زهد اولدر که آدمی اسباب و تمتعات دنیویه دن
قدر ضروری و مرتبهٔ ما لابد اولن نسنه ایله اکتفا ایدوب فضول عیشه که
تنعم و ترفه در التفات ایتمک کرک و زهد ایله امر و صیت عادت
انبیا و اولیا در و سرمایهٔ سعادات و پیرایهٔ مقامات زهد و قناعت در
و مقدمهٔ زهد اولمینجه سالک طریق آخرته هیچ سعادت حاصل اولمز و کسوت
زهد ایله تلبس ایتمدین طالب فضیلت بر مقامه واصل اولمز جناب رسالت
پناهدن روایت ایدوب دیمشلردر که ازهد عن الدنیا یحبک الله و ازهد
عما فی ایدی الناس یحبک الناس رباعی کن زاهدا فیما حوته یدا الوری

یتوالی کل الانام حبیبا	اذ ما تری الخطاب جرم زادهم

اضحی لدیهم فی البیوت ربیبا نثر و دخی بعض روایتده کلمشدر که حضرت
رسالت پناهی ابن عمر خدمتنه بو وجهله نصیحت بیورمشلردر که کن
فی الدنیا کانک غریب او عابر سبیل و عد نفسک من اصحاب القبور و اول
حضرت با عزتک اسباب دنیویدن زاهد ایدی مأکل و ملابسده نه مرتبه
ایله اکتفا ایتدکلری مشهور عالم و معلوم عالمیان در عالمدن کیدیجک
بر دفعه نان جویندن طویمدیلر با انکه فقرلری ضروری دکل اختیاری

ایدی نیچه یرلردن متوجه اولن اموالی ایثار ایدوب بو نوع
معاش اختیار ایدرلر ایدی خصوصا اواخر عمر شریفلرنده یمن و بحرین
و اکثر جزیرهٔ عرب فتح اولوب اموال عظیمه آستان رسالت آشیانلرینه
کلوردی لکن بر حبه ادخار ایتمیوب عظیم عطیه و کلی بخششلر بیوروب
کندولر فقر اختیاری اوزره قرار بیورمشلر ایدی حتی دار دنیادن
انتقال و حظایر عالم قدسه ارتحال بیوردقلرنده جوشن تن
شریفلری بر یهودی یه بر مقدار بغدای ثمننه رهون ایدی که اول کندی
نسنه ایله اولوب اهل بیتکه نفقه ایتمشلر ایدی اول حضرت اظهار زهد ایله
ابتدا و خلفای راشدین و اکثر صحابه و تابعین طمع زهدی شاهد
مقولهٔ فخر ایتمکده انلره اقتدا قلمشلر ایدی و حکما و متألهین بو دنیای
غدارک امتعهٔ ناپایدارندن ال چکمشلر ایدی سقراط بر حب ایچنده
ساکن اولوردی با انکه تلامذه سندن ملوک و اکابر اموال عرضه
قلورلردی قبول ایتمیوب اول حب ایچنده خانه و مسکندن فراغت
و انکله قناعت ایدردی انکچون اکا سقراط الحب دیرلر زیرا
خانه سی متجرد ایکی عبادن غیری نسنه یه مالک دکلدی و افلاطون دخی
معرض دنیا و زهد و قناعتله عالم آرا ایدی دیرلرکه اولا حکیم که
زهد ظاهر و قلت اسبابدن عدول و خدم و حشم و مال و مکنت اتخاذنه
دخول ایتدی ارسطاطالیس حکیم ایدی اکرچه بعض اصحاب رسول کزین
و بعض اولیای امت خیر المرسلین تملک اموال و اتخاذ اسباب دنیوی

ایتمشلردر. اما مجتبلری درونلرنی قرار. وذمت همتلری انک محبتنه
کرفتار دکللر ایدی. ودام بلیه. ورأس کل خطیه. اولن حب دنیادر
نفس دنیا دکللر. نیجه درویش واردر تهی دست حب دنیا آنی شوریده
ومست ایتمشدر. ونیجه غنی واردر که دست ودامنی پردر. اما
رقبهٔ همتی قید واسیر حب دنیادن حردر. وصحابهٔ کرامدن کثرهٔ ماله
معروف عبدالرحمن بن عوف درکه وفاتنده درت خاتونی قالمشدی
هر بریسنی حصهٔ ثمنندن سکسان بیک درهم بر روایتده دینار ایله صلح
ایلدیلر. لکن لوح درونی حب دنیادن ساده. وکردن همتی طوق
وقلادهٔ علاقهٔ حب دنیادن آزاده. اولمه سی اول مرتبه ده ایدی که
برکره حضرت فاروق خدمتنه کلوب ایتدی یا امیر المؤمنین شامدن
برکاربانم کلورکه سکسان شتر باردر. وهر شترده بضاعه هزار دینار در
جملهسین فی سبیل الله صدقه ایلدم آل ضبط ایله. سببندن سؤال
ایدیجک بوکیجه نماز تهجدمده خاطره اولدی که آیا کاربان نه موضعه کلدی
واحوالی نیجه اولدی اوله دییک. پس بر مال که روی توجهی ساتر و
موجب تشویش خاطر اوله آنی حوزهٔ ملکیتمدن اخراج ایتمک لازم
ایدوکی ظاهردر دیدی. ومشایخ متأخریندن مفخر ابرار خواجهٔ
احرار. خواجه عبید الله سمرقندی که اکرچه رخت اقامتنه خطهٔ سمرقند
متو. لکن قند ولایتی جملهٔ آفاقه مر اولمشدی. وانک مدحنده
مولانا عبدالرحمن جامی نظم ایتدوکی دررden بعضی بودرکه مثنوی

از جهان نوبت شاهنشهی	کوکبهٔ کوس عبید اللهی
آنکه ز حریت فقر آکه است	خواجهٔ احرار عبید الله است
لجهٔ بحر احدیت دلش	صورت کثرت صدف ساحلش
باشد ازان لجهٔ نافو یاب	قبهٔ نه توی فلک یک حباب

ومع هذا کثرت اموال واسباب وخدم وحشم ومزارع وقری سی اول مرتبه ده
ایدی که رشحات کتابنده مذکوردرکه. خواجه ملاقات ایتدکده بیک
اوچ یوز مزرعه سی وار ایدی بشقه بر مزرعه سنده اوچ بیک جفت
یورردی. اما بو قدر اموال واسباب انکا مقدار ذره مانع راه
ونظر همتنده برکاه. دکل ایدی. نته کم مولانا جامی نظم مزبورده بلنده دیمشدر مثنوی

روی زمین کش نه سر و نی نکشت	ازنظرش چون روی بی باخشت
یک روی ناخن که بدست آیدش	کی بره فقر شکست آیدش

اما طالب فضیلت. وراغب سعادت حکمت. انلرکه کندو به حجت و
دلیل. واموال واسباب اتخاذینه سبیل ایلمیه. بلکه سعادت اثرسه
مقام فقرده اولن اولولره اقتدا. وتجرد وفنا اوزره کچن پیشولره
اقتفا ایدوب جهان فانیدن قدر مالا بدله اکتفا. ایده که رهزن
دنیای غدار طریق طلبده انکا مانع. وغرور وفریب جهان فانی
انی سلوک مقصودن خادع اولمش اهتمامی اولمیه. بیت

بهوش باش که راه بسی مجرد زد	عروس دهر که مکاره است وحتاله

وطالب فضایل زنهار تحریک قوای شهوانی وغضبین ایلمیه. اول

کروه بی شکوه کبی کم تحریک قوّهٔ باه ایچون استعمال اکل معاجین و
قراءهٔ کتب فواحش وحکایات فسقه وملاعین ایدرلر زیرا قوّت شهوانیه
تحریک ایدیجک شاید تسکیننده تعب عظیم لازم اولوب بلکه شرعده
حرام وموجب ازدیاد آثام اولن فعلی ارتکاب ایلیه وتحریک شهوت
اکا بکزر که آدمی بر شجیع خفته‌یه طعن ودغدغه ایله بیدار ایدوب اوزرینه
حمله ایتدکدن صکره انواع حیل ایله مضرّتندن خلاص طلب ایده اکر بیدار
ایتمسه تعبدن بری وخطردن امین ایدی پس قوّت شهوت وغضبی
حالنه قویوب تحریکنه داعی اولمیوب بلکه مهما امکن دفع هیجانه ساعی
اوله اکر بالطبع حرکت ایدرسه مقتضای عقل وشرعله حدّ اعتدالی وزن
وعیار ایدوب طرفین افراط وتفریطه خروج ایتمیه که فضیلت عفّت
وشجاعت برقرار اوله وجمله اقوال وافعالدن اوّل فکر ونظر میزانینی
درکار ایلیه تا جمیع افعالی واقوالی موزون میزان اعتدال اوله
اکر کاهی بحسب الطبیعه خروج واقع اولورسه تحمیل افعال جسنه
وزجر ومنع مناجات ایتمکله نفسه تأدیب وسیاست ایلیه که بر دخی
انک کبی فعله ارتکاب ایتمکدن احتراز واجتناب ایده مثلا بر طعامه
که تناولی مباح وشرع وعقل ومقتضای رای ومصلحت دکلدر اتباع
سورت شهوتله انی تناول ایلیسه درحال انابت وندم ایدوب نفسنه
ایجاب صلوهٔ عدیده وصیام ایّام مدیده ایتمکله معاقبت ومجازات
ایلیه که من بعد نفس فضول مخالفت مقتضای عقول اولن نسنه‌یه

راغب اولمیه وبو معناده ارباب همّت واصحاب مجاهده وریاضت
عزیزلردن حکایات چوقدر غفلتله بر لقمه تناول اتدکیچون بر ییل صایم
وبر کیجه تهجّدندن تکاسل ایتمکله نیچه روزکار تمام لیله قایم اولمق و
بعض قوی همّتلر مجرّد نفس تقاضای مباح ایتمکله ریاضات تکلیف ایدوب
زجر وتأدیب واصلاح وتهذیب ایدرلر مقامات حضرت شیخ الاسلامده
احمد ژنده پیل جامی‌ده ذکر ایدر که بر کون غار ریاضتدن نواحی شهره
کلدکده بستانده زردآلو تمام رسیده ومایع وبرک سبز ارسندن کواکب
فلک اخضر کبی لامع اولمشدی نفس حضرتنه دیرکه احمد بو قدر زماندر بنی
نار جوع وریاضتله هلاک ایلدک بر ایکی زردآلو ایله بنی تسکین ایلسک
خواجه دیرکه ای نفس بر ییل تمام صایم اول سکا مرادکی ویره‌یین راضیه
اولوب صیامی تمام ایتدکدن صکره باغ زردآلویه کلور کورر که شغال
کلمش زردآلولری تناول ایدوب بر قاچ دانه هضم اولمدین درست
بنه مرامسغلدن اخراج ایتمش حضرت الوب یومکه مشغول اولیجق نفس
ایدر که احمد نیلرسین یوخسه بو زردآلولری بکا می ویره‌جکسین ایدر
بلی زردآلو طلب ایلدک اشته زردآلو غایتی بر حیوانک امعاسندن
چکمش یورین سکا ویره‌ین نفس دخی ایدر که احمد مدد بکا بونی ویرمه
ارتوق سندن هیچ نسنه طلب ایتمیه‌یم تمام نفسه عهد ویمین ویرورکه
من بعد هیچ شهوتکی طلب ایتمیه‌سین پس زردآلولری اتر اشته ارباب
همّت معامله‌سی بویله ایتمشلر بو مرتبه محرّم اولور بادی سندخی ممکن اولدقجه

سعی ایله ونفس فضای آرزو وشهواتنده سائر وهوا وهوس لرنه
طائر اولیه واکر غضبی موقع وخشم نامحل الیه نفسه عقوبت ایتمکیچون
بعض سفهانک اذیت واهانتنه صبر ایتمکله بانفسه حفظی مطلوب وصرفی
نامرغوب اولن مالی بذل ایتمکله تأدیب سیاست ایلیه که ارتوق بی وجه
اقدام وغضب بی هنکام ایتمیه روایت اولنور که سقراط حکیم
پادشاه زمانی تزوج وتأهل ایدوب نسل شریفک بقاسنه توسل ایتمکیچون
امر والزام ایدیجک اکابر یونانک مخدرات حجال عفت وسایر
پردهٔ حسن وخلق وخلقت اولن بنات واخواتین عرضه قلدیلر حکیم
مرتاض جمله دن ابا واعراض قلوب برزن سلیطه که وقاحت و
بی شرملکده مشهورهٔ جهان سلاطت وزبان درازلکده معروفهٔ جیران
اولوب معاشرتنی تکثیر ومشرب زندکانی ایتمکده بو بینه مظهر اوله که مثنوی

زن بد در سرای مرد نکو	هم درین عالمست دوزخ او
زینهار از قرین بد زنهار	وقنا ربنا عذاب النار

طلب ایتدی حکیم دانادن بو اختیار غریبک سر عجیبی سؤال اولندیغی
دیدی که چون مصاحبت ناقصات العقل لازم اولدی باری بو فائده
اولسون که نفسی انک سلاطت ووقاحتنه مبتلا ایدوب مقابله سنده
کظم غیظ ودفع غضبه عادت ایدوب بو خلقه معتاد ومتمرن اولم وکر
نفس کسله میل وبطالته رغبت کوسترسه التزام مزید اعمال صالحه و
مداومت اوراد واذکار وعبادات نافله ایله تأدیب ایده واعمال

سینه دن صغیره ایسه دخی اجتناب ایده که نفس صغایره ارتکاب ایدرک
کبایره دخی جسارت ایتمک احتمالی واردر بلکه نفس صغیره مداومت و
اصرار ایله کبیره وکبیره توبه واستغفار ایله مکفور ومغفور اولمقده صغیره
اوله که لا کبیرة مع الاستغفار ولا صغیرة مع الاصرار ومتصل عیوب
نفسنه احاطه واطلاع قصدنده اوله وبو اطلاعده نه قدر اسباب
اهتمام ودقایق حیله قادر ایسه تقصیر وتهاون ایتمیه که اکثر بنی آدم راه
فضایل وسعادتدن الیقویوب بیغولهٔ شقاوت وجهالتده قوین کندو احوال و
افعالی بالعیوب وقبایح عیوبندن غافل در وسایس نفس آثارندن
ذاهل اولدوغی در زیرا هر نفس کندویه نهایت درجه ده محبت اوزره در
وهر محب محبوبنک عیوبی مشاهده سندن اعمی وکور ومقابحین محاسن
عد ایتمکله مجبول ومجبور در که حبک الشیء یعمی ویصم بیت

کر هنری داری وهفتاد عیب	دوست نبیند بجز آن یک هنر

پس عاقل ایسه لازم درکه کندو عیوبنی بلکه تدبیر ایده واعداسندن
کندو معایبنی تفحص وتطلب ایده وغیرلرده عیب اولنان نسنه لری
کوره اندردن کندوده دخی آثار وارمیدر دقت ایلیه وبر دانا و
صادق دوست قرنوب آندن عیوبنی سؤال ایده هر نه قدر سنده
عیب بو قدر درسه مقید اولیوب بنه ابرام ایده وبعض عیوبنه
اشارت ایدنه تمام سرور ونشاط کوستروب ظاهرده وباطنده
شکر وسپاس اظهار ایده وهیچ آثار تألم واضطراب کوسترمیه

زیرا خلق کسنه‌نک عیبنی یوزینه سویلکدن صاحبی متألم اولوب سویلینه
عداوت ایتمک خوفندن احتراز ایدرلر **بیت** قنی بربخت روی که آینه وار
یوزکه قرشو عیبک ایده شمار ۰ اما صاحبی حقیقتده متألم اولمیوب بلکه
شاکر و مسرور اولیجق اظهار و تنبیه ایتمکدن تحذرلر ۰ واکثر جهله‌نک عادتی
بودرکه فی الجمله عیبنی کندویه اشعار ۰ ومطعن اوله‌جق نسنه‌لرین تنهاده
اظهار ایتسه‌لر فی الحال مضطرب و متألم ۰ وبی وجه عدوی مظهر و متکلم
اولور ۰ امیر المؤمنین عمر بن الخطاب بیورورکه ۰ رحم الله امرأ اهدی
الی عیوبی ۰ تأمل ایلیه که رحم الله امرأ عرفنی عیوبی دیمیوب اهدی الی
دیدوکی اشارتدرکه عیبلرینی اعلام ۰ کند قتنده اهدای هدایای جلیله
وانعام عطایای جزیله دندر ۰ رضی الله تعالی عنه وارضاه ۰ واسکندردن
منقولدرکه برکون خواص دیرینه‌سندن برکسنه دیدیکه بو قدر
زماندر سن دم اخلاص اوروب کندوکی بزه مخلص خاص عرض ایدرسین و
سنک حقکده تربیت وانعام ۰ وترقیهٔ معارج عظام ۰ اولنمشدر
اما سن بر دفعه خدمت که لائق مخلص خدام در ایتمدک ۰ ندیم خاصه
اضطراب عظیم طاری اولوب پادشاه جهان بیورسون که تقصیر
ایتدوکم نه خدمتدر ۰ ذو القرنین صاحب قران دیدیکه سن
دائما اخلاص تلبیس و تمویه ایلدک ۰ زیرا برکره بکا بر عیبمی تنبیه ایتمدک
ندیم ایدرکه حضرت پادشاه محاسن و فضایل ایله محلی ۰ و خورشید وجودنده
ذرهٔ عیب ناپیدادر ۰ اما ذو القرنین اصلا قبول سوز میوب

بنم نفسم عیبدن خالی دکل ایدوکی مقرر و محقق ۰ وانی انکار ایدن
یا مکابر یا احمقدر ۰ وسن دخی فی الواقع بنده عیب کورمزسک احمق
ونادانمشسن ۰ واکر کوروب بو صدده کتم ایدرسک منافق و فتانمشسن
علی کل حال ندیم خاص ۰ ومقیم مرتبهٔ اهل اخلاص اولمغه لائق دکلسین
دیو آنی شرف صحبتندن مطرود ۰ و مقام مرتبندن مردود
ایلدی ۰ اکر دوستلردن بو منفعت حاصل اولمزسه یا بو جهتدنکه
دوست صحبتک نظری محاسنه و هنرلره منحصر ۰ وانک مشاهده‌سندن
دوستنک معایب و مطاعنی محتجب و مستتردر ۰ نته‌کم دیمشلردر **قطعه**

از صحبت دوستان برنجم — کاخلاق بدم حسن نماید
عیبم هنر و کمال بینند — خارم کل و نسترن نماید
کو دشمن شوخ چشم و چالاک — تا عیب مرا بمن نماید

یا بو جهتدنکه بو زمانده دوست صادق ۰ و خلیل موافق ۰ کیمیا کبی
ساکن پردهٔ اختفا ۰ وسیمرغ آسا مجرد اسم بلا مسمی در **بیت**
معدوم شد مروت منسوخ شد وفا — وز هر دو نام ماند چو سیمرغ و کیمیا
پس سابقا ذکر ایتدکلری اعدا طرفندن تتبع و تفحص ۰ وحساد بدفساد
جانبندن تفقد و تجسس ایلیه که بو طائفه عدیم الاحصا ۰ وعدید الرمل
والحصادر ۰ وتتبع عیوب اخوان ۰ وتطلع مساوی و معایب اقران
وانی مجالس و محافلده نشر و بیان ۰ واظهار و اعلان ایتمکده اول القدر
اهتمام بلیغ و اعتنای عظیم ایدرلرکه بو تتبعک و اهتمامک نصفنی تحصیل

علوم وتکمیل فضایل وفنون ایتمکه خرج ایده لریدی . درکات جهللرندن
نجات . ومعارج کمالاتده ترقی درجات . ایده کریدی . واگر بو نصب
واعتنانک بعضنی طاعت وعبادته صرف ایلسه لر قصارای معارج
سعادته واصل اوله کریدی . وجالینوسدن منقولدرکه اخیار اشراردن
منتفع اولورلر دیرمیش . وظاهر طریق انتفاع انلرک فعلی کبی ایشلمکدن
امتناع ایتمکدر . وبزرجمهر بختکانیدن روایت اولنان کلام که
بن ادبی بی ادبلردن اوکرندم . زیرا هر فعل که انلردن صادر اولوب
نظر عقلده قبحی ظاهر اولوردی بنانی صحیفهٔ خاطرده محرر . قلوب
آندن امتناعی مقرر . ایدردیم دیرمیش . بو کلامی مؤید ومشید در .
وبعض حکمادن نقل اولنورکه طالب فضیلت اولن کمسنه یه لازمدر که
آشنالرینک صورت وسیرتندن بر آینه دوزه . وکندونک سیرت
وصفت ومحاسن ومقابحین واحوال واعمالین آنده مشاهده ایدوب
انلرده حسن وممدوح کوردکین کندویه دخی اجتلاب واجتذاب ایدوب
قبیح ومذموم اکلدوکندن احتراز واجتناب ایده . که نفس کندو قبایحین
کندوده ادراک ایتمکده سستدر . اما غیرنک قبایح وذمایمن ادراک قلمقده
چالاک وچستدر . پس بو مقوله تدبیرات وحیل ایله معایبنی ادراک
ومن بعد اول مقوله افعالی ایقاع ایتمکدن امساک . ایتمک شیوهٔ بزرکان
جست وشیمهٔ متبصران چالاکدر . وبر محل دخی که آنده تقصیر لازم
وغرور وفریبدن احتراز واجب وملایمدر . تحسین مدح خوش آمد

گویدر . وهر مردم عاقل وطالب فضایل . اولنلره واجبدرکه اصلا مواجهه ده
ثنا وتحسین . ومدحت وتزیین . ایدنلرک فریب ودمدمه سنی استماع
ایتمیوب . بلکه بو مقوله کلامه شروع ایدنلری مهما امکن منع وزجر ایلیه که
استماع خوش آمدگوی طالب فضیلته ضرر عظیم وموجب تسفل وتنزل در .
ومانع ترقی مقامات فضایلدر . زیرا نفس اماره مدح خوش آمدگویدن
فربه اولوب کندوده کمالات نابوده حاصل . واول زاهده ایکن کندوی
منتهای مقاماته واصل تخیل ایدوب منتکس ومنعکس اولور . وچوق
آدملری کوردک که خوش آمدگولر فریبی ایله طریق طلب وکسب فضایلدن
بالکلیه مطلق اولوب بلکه عداد دیوانه کان . ومساخره وکم عقلان
ومضاحکه ملحق . اولدیلر . بعضلر اوایل طریق طلب علمده ایکن فریب
خوش آمدگویان اشرار . ایله کندوی علامهٔ دیار . خیال ایلیوب تألیفات
عجیبه . وشروح ومتون غریبه . اظهار ایدوب . وبعض طریق نظم شعر
وانشای نثر . ایتمکه طالب اولوب اشعار ناموزون وبی معنی سندن
عجایب کوستروب . اشرار بدگوی تمسخر ایچون تحسینلر ایدوب مسکینی
دیوانهٔ تام . وافسانهٔ خاص وعام . ایلدیلر . نعوذ بالله تعالی من البلادة
الموجبة لفوت السعادة . واگر طالب فضیلت قطع مسالک وطی
مهالک . ایدوب بعض فضایلی احراز وچوق سعادته مالک اولمشسه
دخی مقابله ده مدح وثنای مداحی استماع ایتمک مضر ومؤدی مهالکدر
وحدیث شریفده وارد اولمشدرکه صحابه دن برکسنه آخری بورینه

مدح ایدیجک حضرت بیوردی • لقد قطعت عنق اخیک • وحدیث مشهوردر
که احثوا التراب علی وجه المداحین • یعنی بصیرت کوزینی آچک • قرشو
کوزده مدح ایدنلرک یوزینه طپراق صاچک • بعض علماء حدیث طپراق
صاچمقدن مراد منع وزجردر دیمشلر • وبعضلر حقیقتی مراددر براوج
طپراغی الوب مداحک یوزینه صاچمق کرک دیمشلر • ونفس اماره نک حالی
بودرکه • برکمسنه زهد وصلاح حال • یا علم وکمالین تحسین ایدوب
مدح وآفرین • ایتسه نیجه بیلر بادەدن کیتیوب تذکر ایتدکجه ابتهاج و
افتخار ایدر • وبونک کبی امورده سایس نفسه اطلاع صددنده اولنلره
ظاهر اولور • غافلان بی انتباه • خفایای مکر وتلبیس شیطانه نیجه فرصت
طوتبولور • ونیجه واقف آگاه • اولور بیت من آنچه شرط صداقت بود بتو گفتم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال • کتاب گلستانده ذکر ایتمزمی که برفاضلی
مجلسده مبالغه مدح ایلدیلر باشین قلدروب ایتدی که من آنم که خود
دانم • وبو بیتلر دخی اندندر قطعه شخصم بچشم عالمیان خوب منظر است
وز خبث باطنم سر خجلت فتاده پیش • طاوس را بنقش نگاری که هست خلق
تحسین کنند واو خجل از پای زشت خویش نظم فقیر دیمش ایدیم بیت
درونمی بیلورسن بن معایب ایله طلو • نه فائده سخن و مدحت خوش آمد گو

باب تاسع امراض نفسانیه نک فردا فردا علاجلری بیاننده در

سابقا اشارت ایلدک که جمل طب جسمانی ایکی قسمدر • بری سندن مقصود
حفظ صحت • وبری سندن غرض ازاله علت • در • وحفظ صحت

استدامت مثل ایله اولور • یعنی صحت اولی نک مثلنی دائم اتمکلدر • وازاله
علت دفع مرض حادثدر • ودفع مرض ضدی ایله علاج ایتمکله اولور • نته کم
امراض حاره ادویه بارده ایله علاج وامراض بارده ادویه حاره ایله
معالجه اولنوب تبدیل مزاج • اولنور • پس طب جسمانی ده اولدوغی کبی
طب روحانیده دخی بو قاعده امر مقرر • وبو اسلوب اوزره علاج
مقدر ومیسردر • خواجه کامل نصیر طوسی ایدر که سابقا ذکر اولندی که
اجناس فضایل اوساطدر • ذروتدر • واجناس رذایل که اطرافدر
سکزدر • پس لازم کلور که رذایل فضایلک اضدادی اولمیه • زیرا برشینک
ضدی بر اولور ایکی اولمز • زیرا ضد ضده کمال تباعد وتباین اوزره
اولمق کرک • وکمال تباعد ایکی شیئله برشینک ارسنده اولمز • مثلا
سوادک ضدی انجق بیاضدر • زیرا کمال تباعد انجق انلر ارسنده در
خضرت حمرت سوادک ضدلری دکلدر • زیرا کمال تباعد یوقدر • پس
هر فضیلتک ایکی طرفی که • بری سی افراط • وبری سی تفریطدر • الا ضد اولمز
اما رذیلت افراط رذیلت تفریطه ضد اولسه اولور • مثلا شجاعت
تهور وجبنه ضد اولمز • کمال تباعد اولمدوغیچون • اما تهور جبنه
ضد اولسه اولور • زیرا کمال تباعد واردر • انتهی کلامه • لکن حکمت
نظریه یه عارف • وقواعد معقولاته واقف • اولنلره مخفی دکلدرکه
تضاد ایکی نوع اوزره در • بری سی تضاد حقیقی • بری سی تضاد مشهوردر
کمال تباعد دیدوکی تضاد حقیقی ده شرط • وتضاد مشهوری ده شرط

دکلدر پس سواد ایله بیاض ارسنده اولن تضاد حقیقی درکه کمال تباعد وار در • امّا سواد ایله حمرت یا سواد ایله خضرت ارسنده مثلا تضاد مشهوری وار در • زیرا کمال تباعد یوقدر • وبعض علما تضاد مشهوری یه تباین دیو اصطلاح ایلمر • کویا خواجه بو اصطلاحه میل ایدوب تضادی حقیقی یه حصر ایدوب • فضایل ایله رذایل ارسنده بالکلیه تضادی نفی ایلدی • امّا تضاد مشهوری اعتبار ایلیسک رذائل ایله فضایل ارسنده تضاد بولنور • بو مقدمات تمهید اولندقدن صکره مقصوده کله لوم • معلوم اولسون که علاج امراض ایتمکده قانون صناعی اولدر که اوّلا مرضک اجناسی قاچدر و هرجنسک سببی و علامتی نه در بیله لر • و هر مرضک علاجی نه در و سببی نه ایله مندفع اولور معیّن قله لر • پس مریضک مرضی بو اجناسدن قنقی سی ایدوکی علامتلر ایله تشخیص اولندقدن صکره سببی دخی معلوم اولمش اولور • پس معالجه یه مشغول اولوب علاجات معیّنه و استعمال ایتمکله مرضی رفع • و سببنی دفع • ایده لر • و مرض فی الحقیقه مزاجک منحرف اولمه سی در • و علاج مزاجی انحرافدن • دوندرمکدر حیل و تدبیرات صناعیه ایله • و چون سابقا ذکر اولندی که نفس انسانیه نک قوتی اوچ در • بری سی قوّت تمییز درکه انکله افکار وانظار ایدر • ایکنجی قوّت شهویه درکه انکله جلب منافع اولور • اوچنجی سی قوّت غضبیه درکه انکله دفع مضار ایدر • و انحراف دخی ایکی قسم در • بری سی انحراف بحسب الکمیة • بری سی انحراف بحسب الکیفیة

کیفیت جهتندن خلل واقع اولوب انحراف اولمق همان بر نوعدر • امّا کمیت جهتندن خلل ایله انحراف واقع اولمق ایکی نوعدر • زیرا کمیت جهتندن خلل اولمق حدّ اعتدالدن زیاده اولمغله اولور یا ناقص اولمغله اولور • پس هر قوتک مرضی اوچ نوع اولدی • ایکی سی کمیت جهتندن بری سی افراط که زیادهٔ کمیت در • بری سی تفریط که نقصان کمیت در • و بری سی کیفیت جهتندن درکه اکاردائت کیفیت دیرلر • پس هر قوتک علی الترتیب بو اوچ نوع امراضنی و هر مرضک اسباب و علل معالجاتن شرح وبیان ایده لوم • بعون الله تعالی • هرچند طبیب اوله جق فقیر حقیر کندوسی امراض بدنیهٔ صعبه ایله خسته • وانواع اعراض و آلام نفسانی بل جسمانی ایله دمبسته • و فکر العلیل علیل • و علاج المریض للمریض نادر قلیل • در • امّا امید منقطع • و رجا مرتفع • دکلدر که تقریر اولنه جق مقدمات مقبوله و تحریره کله جک معالجات منقوله • ایله یا کندویه یا غیره اتفاق علاج • واعتدال مزاج • میسّر و متقدر اولوب ثواب جزیل • وثنای جمیل نصیب • و نصاب رحمت رحمانی یه موافق و مصیب • اوله • و بالله تعالی التوفیق • و منه الهدایة الی سوآء الطریق **علاج افراط قوت تمییز** ایکی قسم در • زیرا افراط قوت مذکوره یا حکمت نظریه ده واقع اوله • یا حکمت عملیه ده حکمت نظریه ده افراط عقل حدّ نظردن تجاوز و مناقشه و تفیرده مبالغه ایتمکدر • که زمانه نک اکثر محصللری انی تدقیق صنوب الغای شبهه

داهیه • وابدآی ابحاث ضعیفه ایله مشرب تحقیقدن دور • ومذهب
سدادیقیندن مهجور اولورلر • وقوت نظریه افراطنک بر نوعی
دخی مجرداته احکام محسوساته حکم ایتمکدر که اطاعت شیطان ووهم
وتعطیل عقل وفهمدن ناشیدر • ومجسمه ومشبهه نک غلط وخطاسی
بو نوعدندر • بو ذکر اولنان کلام خواجه نصیر وفاضل دوانی در • اما
فاضل محقق • استاد مدقق • سید شریف جرجانی قدس سره شرح مواقف
کتابلرنده ذکر ایدر که قوت نظریه ده نه قدر افراط اولسه رذیلت
دکلدر • بلکه نه قدر اشد واقوی اولسه • اول قدر افضل واولیدر
رذیلت ومذموم اولان قوت عملیه یه متعلق اولان ادراک وتمییزده
وجربزه دیو اکا دیرلر • والله تعالی اعلم • اما شق حکمت عملیه ده اولان
اکر امور جزئیه ده اولورسه اکا جربزه وخبث دیرلر • دعوا آلوده
تلبیسات عجیبه • وتزویرات وحیل غریبه ایتمک جربزه وخبث
قسمندندر • اکر امور کلیه ده اولورسه اکا دها دیرلر • **تفریط قوت
تمییز** بو دخی ایکی قسمدر • بری سی شق حکمت نظریه ده اولاندر • واول
واجب اولان مرتبه دن نظر وفکری قاصر اولمقدر • وبلادت دخی
دیرلر • بری سی شق حکمت عملیه ده اولاندر • وبوکا بلاهت دیرلر
رداءة کیفیت قوت تمییز مفید ونافع اولمیوب بلکه مضر وکسب
کمالدن مانع • اولان علومه شغف وحرص • وتحصیلنده بذل جهد
وصرف وسع ایتمکدر • حکمت نظریه شقنده اولان علم جدل و

خلاف وسفسطه کبی که قدر حاجتدن زیاده تعمق وتوغل اولنه • حکمت
عملیه شقنده اولان کهانت وشعبده وانوک امثالی علملره صرف همت
کبی خصوصا که غرض مجرد علم اولمیوب بلکه عمله کتورمکله تحصیل اغراض
دنیه دنیویه قصد اولنه • **امراض قوت غضبیه** بو دخی اوج نوعدر •
افراط قوت غضب قوت غضب قوت دفعدر • انک افراطی
غیظ بالغ • وانتقام مفرط • وخشم بی موقعدر که سباع ضاریه وحشرات
موذیه کبی • مقتضای عقل وفرموده شرعدن تجاوز وتعدی ایدوب
اضرار نفوس وایذای حیوانات ایتمکه تعرض وتصدی • در **تفریط قوت
غضب** بی غیرت وحمیت وجبان وبددل اولوب تلاشی واضمحلال اللندن
سیاست امور وضبط مصالحه اختلال کلمکدر • **رداءة کیفیت قوت غضب**
انتقامات فاسده که مقتضای عقل اوزرینه سفهدر اجرا ایتمکدر
مثلا غضبندن جماداتی ورمق ودوکمک کبی که بعض جهله دن واقع
اولور که کندی ضربندن ینه کندی عضوی متألم اولور • جماد بی ادراک
خود متأثر اولمز • وبهایم واطفال بی ادراکی غضبندن ضرب وایذا
ایتمک • وخشم موضعی اولمیان یرلرده بلا سبب خشم ایتمک دخی بو قسمندندر
وبالجمله غضبی موضعنده وخشمی محلنده ایتمیوب سیاست صالحه وتأدیب
نافع حاصل اولمقدر • **امراض** قوت شهوته که جذب ملایمدر • بو دخی
اوج نوعدر **افراط قوت شهوت** • واول اکل وشرب ووقایع امرانده
غایت حرص وشره اوزره اولوب مقتضای عقل وشرع وآداب دن

نفس اولن مرتبه‌دن تجاوز ایدوب وحد اعتدالدن خارج میل وشغف
ایتمکدر . وبعض صور مستحسنه‌یه اشتها یوزندن عشق وکلف قلمقدر
تفریط قوت شهوت کسب قوت ضروری وجذب ما لابد معاش
وطلب لقمهٔ حلال ایتمکدن بی وجه تکاسل وبقای نسل وتکثیر امت محمد علیه
الصلوة والسلام ایتمکدن بی موجب تقاعد ایتمکدر **رداءهٔ کیفیت قوت
شهوت** اکل وشرب وقایع عقلا وشرعا مباح ومستحسن اولمین مواد [illegible]
ایتمکدر . طین وفحم ایتمک کبی که بعض جهله خصوصا نسادن اکا مبتلا و
حریص اولورلر . وذکور مجامعتندن مقتضای شهوت ایتمک کبی
وبو مذکورات اجناس امراض بسیطهٔ نفسانیه‌در . وبو اجناسک
تحتنده نیچه انواع واردر . وبو انواع واجناسک بری بریله ترکبندن
نیچه امراض مرکبهٔ نفسانیه دخی حادث اولور که حد احصادن متجاوز
وحصر وعدی متعسر بل متعذردر . اما جمله‌نک مرجعی بو امراض بسیطه‌در
بونلری تمام تعقل وتصور اولنجق انلری دخی بلمک جائزدر . وبو امراضک
ایچندن بعضی امراض مهلکه‌در که امراض مزمنه‌نک دخی اصلی وسببی
انلردر . حیرت وجهل . وغلبهٔ غضب وخشم . وحقد وحسد وعشق
وامل . وبطالت وکسل کبی . زیرا بو اخلاقک هر بریسی حد نفسنده
امراض مهلکهٔ هایله‌دن اولدوغندن غیری نیچه امراض مزمنهٔ ردیه‌یه
دخی سبب مقتضی وعلت داعی‌در . چون بو امراض واخلاقک نفس انسانیه
ضرری اعم‌در . پس بونلرک دفعنه اهتمام وعلاجلرینه اعتنا دخی اتم

اولمق گرک . وان شاء الله تعالی هر بری‌نک طرق معالجه‌سی شرح وبیان اولنسه گرک
ومعلوم اولسون که نفسله بدن آراسنده علاقه وارتباط . واتصال واختلاط
زیاده شدید ومحکم . وغایتده قوی ومبرم‌در . حتی بو ارتباط واختلاطک
شدتندن نیچه عقلاء متکلمین وحکمادن بعضیسی همان بدن محسوسی ظن ایدوب
روح مجرد ونفس مباین اثباتندن مأیوس . وبو ترکیب فانی
وبنیان متلاشی‌یه مألوف ومأنوس اولدیلر **رباعیه** رق الزجاج ورقت الخمر
فتشابها وتشاکل الامر . وکأنه خمر ولا قدح . وکأنها قدح ولا خمر **ترجمه**

از صفای می ولطافت جام	درهم آمیخت رنگ جام ومدام
همه جامست نیست گویی می	یا مدامست نیست گویی جام

وبو رابطه شدتندن هر کیفیت نفسانیه که نفس مجرده عارض اوله انک
اثری بدن محسوسه دخی جاری . وهر کیفیت وحالت جسمانیه که بدن
محسوسده متمکن اوله انک انفعالی نفس مجرده ساری اولور . مثلا نفسه
کیفیت غضب طاری اولسه انک اثری که حمرت وحرارت در بدنده
ظاهر ونمایان اولور . وکیفیت عشق نفسه عارض اولوب تأثیر ایلسه
ذبول واصفرار . ومشاهدهٔ معشوق زماننده ارتعاش بی اختیار
بدنده متمکن وجایگیر اولور . نته کم بعض عشاق دیمشدر که **قطعه**

لی فی محبتکم شهود اربع	وشهود کل قضیة اثنان
خفقان قلبی وارتعاش مفاصلی	وتحول جسمی واعتقال لسانی

وبعض آخر دیمشدر که **قطعه** علامة من کان الهوی فی فؤاده

اذا ما رأى محبوبه ان يتغيرا | وتصفر لون الوجه بعد احمراره

وان حركوه للكلام تحيرا انتهى واعضاده امراض و وجع قوى اوله
ادراكات نفسانيه يه اختلال كلور · والم جسمانى مندفع اولسه نفسه فرح
وسرور عارض اولوب خوش حال · ومسرور البال · اولور · پس امراض
نفسانيه يه معالجه ايتمك استين كمسنه يه لازمدر كه اولا مرضك سببى ندر
معلوم ومشخص ايليه · اكر بدننه عارض اسقام و وجع ايسه · بدنى
مرضنه علاج · واصلاح وتعديل مزاج · جانبنه قصد وشروع ايده
قواعد طبيه · وتدبيرات صناعيه · ايله چون مرض جسمانى مندفع اوله
لابد مرض نفسانى كه آندن عارض اولمشدى مرتفع · اولسه كرك · اكر
سببى كيفيت نفسانيه وملكه وحالت روحانيه ايسه كتب اخلاق و
قواعد حكمت عمليه يه رجوع ايدوب · وفق قواعد وقوانين اوزره علاجه
شروع ايتمك كرك · ومعالجات كليه طب جسمانى ده درتدر · برى
تناول غذا ايله اولنلدر · وبرىسى استعمال دوا ايله اولنلدر · اوچنجىسى
سم وزهرى ايراد بدن حى ايتمكلهدر · دردنجى بعض عروقى قطع وكى ايتمكله
اولور · كذلك طب روحانى بو منوال اوزره جارى · وبو سمتله متمم
وطرق معالجاتى درت قسمه منقسمدر · طريق اول افعال حسنه و
وطرائق محموده استعمالى ايله نفسه قوت ويرهلر كه اول خلق قبيحى ترك
ايده · نته كم طب جسمانى ده تناول اغذيه لطيفه ايتمكله بدن مريضه
قوت كلوب دفع مرض وازالهٔ علته قادر اولوردى · طريق ثانى

نفسه خلق ذميم وفعل سيئى سببى ايله عارض اولن مرضى تذكر وتفكر ايدوب
نفسه توبيخ وملامت · وتقريع وغرامت · ايده كه نفسه اخلاق رديئه
مزبوره دن انزجار وامتناع كله · نته كم طب جسمانى ده استعمال دوا ايتمكله
دفع اخلاط رديه اولنوب شفاى مرض حاصل اولوردى · پس پند ونصيحت
وتوبيخ وتقريع · دواء مسهل وداروى مفرغ منزلهسندهدر · طريق
ثالث اولدر كه مثلا بر رذيلتده كه نفسده متحكم اولوب ازالهسى غايت عسير
اولسه انك ضدى اولن رذيلتى استعمال ايتمكله رذيلت اولى ازاله واعدام اولنه
مثلا بر كمسنه ده صفت بخل متمكن ومتقرر · وازالهسى غايتده مشكل ومتعسر
اولسه · اول كمسنه صفت اسرافى كه ضد بخلدر كندويه صفت ومنش
واستعمالنده اقصى الغايه سعى وورزش · ايده كه بالاخره صفت وسط اعتدالدر
اكا ملكه وحال · اولور رذيلتدن منعطف · وفضيلتله متصف · اوله
نته كم طب جسمانى ده بعض امراض مزمنهنك علاجنده بر مقدار سم تناول
ايدرلر · بوراده ضد آخر اولن رذيلت سم منزلهسندهدر · اما حذر
ايده كه استعمال ايتدوكى رذيلت ضدى نفسده متمكن اولميه · تا كه اندن
دخى ضرر نفسه عايد وراجع · وعلاج غير نافع · اولمق لازم كلميه ·
نته كم تناول سم اولندقده قدر لايقدن زياده اولوب يا هلاكه يا مرض
آخره مؤدى اولمقدن حذر واجبدر · طريق رابع اولدر كه رذيلت غايتده
متمكن · وشهرستان بدننده مدت مديد متوطن · اولمغله علاجات
مزبوره ايله دفع اولميهجغى متعين اولسه نفسه تحميل عبادات شاقه · و

تکلیف ریاضات صعبه ایدوب فعل مزبور و خلق مذکوره رجوع ایتمکیچون
عهده سندن خروج ایتمه سی متعسر ندرلر و نقض و فسخی قابل دکل عهدلر
ایده که نفسی عبادات و ریاضات انوارندن صفا و ایمان و نذور و
مواثیق و عهود سببی ایله اول خلق مذمومدن رآه رها بوله نته کم طبّ
جسمانیده اعضایه داغ و عروقی قطع و کیّ ایدرلر تا که قطعله عرق
منقطع و کیّ ایله تکرار ملتحم و ملتئم اولمق احتمالی مرتفع اولوب اول
عرق که موادّ فاسده یه مجری و اعضایه انک طریقیندن اخلاط ردیّه
منصب اولمشدی بالکلیه منسدّ اولوب امتداد مرض منتهی و ابدی
صحت ممتدّ اولور کبی امّا بو علاج که قطع و کیدر جمله علاجات نافع
اولمق مقرّر اولیجق استعمال اولنه جق شیء در انکیچون کلام اکابرده
بل حدیث نبویده کلمشدر که آخر الدواء الکیّ نظم

بقول مطرب و ساقی اکر ننوشی می • علاج کی کنمت آخر الدوا الکی

بو ذکر اولنان نسنه طرق معالجهٔ کلیه در و عاقل لبیب و هوشمند
اریب ذکر اولنان امراض نفسانی که اجناس رذایلدر و اضدادی
اولان اخلاق روحانیه یه که اجناس فضایلدر احاطهٔ تمام و اتقان کامل
ایتدکدنصکره بو طرقدن مناسب مرض اولان طریقله علاج ایتمکه قادر
و تدبیرات حسنه باب معالجه ده اندن صادر اولور امّا طبّ
جسمانی کتابلرنده امراض جزئیه نک دخی فردا فردا اسباب و علامات
و انواع علاجاتن ذکر و بیان ایتدکلری کبی بز دخی امراض

نفسانیه نک جزئیاتندن قوای ثلثه یه متعلق اولان امراضک علاجین
شرح و عیان ایده لوم که باقی امراض جزئیه نک علاجلرین اکا قیاس
ایتمکله معین اوله معلوم اوله که امراض قوّت تمییز اکر بسیط اکر مرکّب
اکرچه بی حساب در امّا غایت مخوف و ردی اولنلری اوچ نوعدر
اوّلکیسی حیرت ایکنجیسی جهل بسیط اوچنجیسی جهل مرکّب در
نوع اوّل افراط یعنی زیاده کمیت نوع ثانی تفریط یعنی نقصان
کمیت اوچنجی نوع ردائت کیفیت قبیلندندر امّا علاج حیرت
اولدر که چون مطالب خفیه و مسائل دقیقه ده تعارض ادلّهٔ جانبین
و تدافع حجج طرفین سببی ایله چهرهٔ یقین غمام حیرت و تشکیکده
مستتر و محجوب و بصر بصیرت مشاهدهٔ جمال حقیقتدن عاجز و
مغلوب اوله اوّلا بر قضیهٔ بدیهیه تفکّر و تذکّر ایده که اجتماع
و ارتفاع نقیضین مستحیل و ایکی طرف معاً حق اولمق بداهة
عقله مسدود السبیل در پس حق بری سی ایدوکنه جازم و
تفحص مقدّمات مناسبة للمطلوب ایتمکه عازم اولوب مقدمات
مزبورهٔ وجدان و تعیین ایتدکدنصکره قواعد منطقیه و ضوابط
میزانیه یه عرض ایدوب احتیاط بلیغ و تدقیق عمیق ایدوب حقی
باطلدن تمییز و ترجیح و حق محضی تعیین و تصحیح ایلیه امّا علاج
جهل بسیط جهل بسیط اولدر که بر شیئه علمی اولمیوب و اول شیئه
کندویی عالم صنمیه و جهل بسیط ابتداده مذموم دکلدر زیرا

جهل بسیط اولمنجه تعلم واکتسابه سبب اولمق ومعلوم محضه قصد و
طلب ایتمک ممکن دکلدر اما اول مقامده قلمق وجهلی علمه واسطه
قلمق مذموم در پس علاجی اولدرکه انسان وسایر حیوان احوالنه
نظر وهر نوعک خواص وما به الامتیازلرینه کذر ایده تا یقینا معلوم
اوله که انسانک سائر حیواناته شرف ومزیتی شرف علم وکوهر نطق وتمییز ایله در مثنوی

تاج سر جمله هنرهاست علم
در طلب علم کمر چست کن
لولا العلوم لکان ادنی ضیغم

قفل کشای همه درهاست علم
دست ز اشغال دگر سست کن نظم
ادنی الی شرف من الانسان

وجاهل که بو حلیه ایله متحلی وبو شرفله مستسعد اولمیه حیوانات عجم عدادندن
معدود بلکه حیوانات عجمدن مقامده ادنی ومنزلده فرود در
وجاهل حیوان اعجم وجانور لایعلم حکمنده ایدوکنه دلیل واضح و
ظاهر وبرهان صحیح وباهر اولدرکه بر مجلس علما اولوب علما تقریر
وبیان وفضلا تحقیق دلیل وبرهان ایدوب هر بری سی اظهار
انواع مخزونات فواید ضمایر وابراز اصناف مکنونات فراید خواطر
قلمغیچون تکلم میدانینه آخردن مبادرت والقای کلام وابدای
مرام طرفنه مسارعت ایدوب صیت وصدای محاورات اصحاب
فضل وکمال قبهٔ افلاکه اتصال ایتسه جاهل ذاهل اولن بالکلیه
بیغوله سکوتده متواری ونطق وبیان خاصیتندن مجرد وعاری
اولوب حیوانات عجمه که خاصیت نطق وفضیلت کلامدن خالی و

عاطل در بالتمام مشابه ومشاکل اولسه کرک پس معلوم اولدی که
شول نطق وکلام که جهله نکارسنده دائر اولور اصوات حیوانات
وصیاح بهایم قسمندن ایمش زیرا نطق انسانی قبیلندن ایمشسه
مجالس دانشوران فضیلت افروز ومحافل سخن کستران دانش
اندوزده ظاهر ولایح اوله ایدی بلکه بونلره انسان اطلاقی صفحهٔ
دیوارده نقش آدمی یه انسان ویبروح الصنم نام خشیشه مردم کیاه
دیدکلری قسمندندر حقیقت انسانیت انلردن مفقود واطلاقی
لفظ باب مجازدن معدود در نظم من همی در هنده معنی است همچون آدمم
وین خران در چنین صورت راست چون مردم کیاه نثر وسابقا معلوم
اولمشدر که حیوانات عجمک هر بری اقتضای فطرت والهام صانع با
حکمت سببی ایله معاشنده وجوه مصالحنه مهتدی وقوی وآلاتنی
ما خلق له سی طرفنه صرف ایتمکده منتهی درنه مبتدی وانسان جاهل
استعدادین تضییع ایتمکله متصف وآلات وقوی سین استعمال
ایتمکده قضیهٔ عقل واقتضای مصلحت جاده سندن منحرف در
پس ذروهٔ شواهق لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم دن متسفل
وسوء اختیاری ایله حضیض وادی ثم رددناه اسفل السافلینه متنزل در
وارسطالیس حکیم ایدرکه اعمی وبصیر برچاه مظلمه دوشوب ایچنده
جای کیر اولسه لر مرد نابینا بینایان احوالی قتنده معذور و
بینا نابینا کبی معذور اولمقدن نیجه مرتبه دور در ولغت

فارسیده وترکیده صنعته قدرت معناسی دانستن وبلمک لفظی ایله
تعبیر اولنور • مثلا کتابته قدرت دعواسندن تعبیر ایتمک استه ین
فارسیده دانم نوشتن • وترکیده یزه بیلورین • وخیاطته قدرت
ادعاسین ایتمک دیلین فارسیده دانم دوخت • وترکیده دیکه بیلورین
بما نابیی اولدرکه انسانک جمیع کمالات صنایعه قدرتی که واقعدر
خلاصه سی علم ومعرفته راجعدر • وبونکته لغت فرس وترکک دقایقندندر
وجوهر علمک شرف وفضیلتنده وارد اولن آیات کتاب باهر • و
احادیث رسول طاهر • وکلمات افاضل اکابر • اولقدردکلدرکه بو
رسالهٔ عجالهٔ ضمننده ایرادی مقدور • وادراجی میسور اوله • وفضل
عالم حقنده بعض اصفیا بیورمشلردرکه رباعیه ناحت ونطنها من الشوق تنوح

وارقاء علیها اثر العشق یلوح ... والله لقد سمعت من منطقها

العالم جنة لها العالم روح نثر پس ای برادر شاهد استعدادک زیور
علم وحکمتله متحلی • وعروس طبعک منصهٔ دانش ومعرفتده متجلی اولدی
ایسه • فطوبی ثم طوبی لک • والا هنوز امکان مساعد وقوی وآلات
معاون ومجاهد • ایکن کسب کمال جانبنه حرکت وانتعاش ایله ورطهٔ
جهل وگرداب ضلالتدن خلاص بولمغچون دست وپا اور بیت

دست وپایی بزن بچاره وجهد ... که عجب در میان غرقابی

اوله کم دریای جهالتدن نجات بولوب اصل ساحل • وبیدآی
ناپیدا کران ضلالتدن راه رها • بولوب ورطهٔ هلاکدن دوراوسین احل •

مطلب

بیت
مباش تنگدل از بندهای محمودم ... من الجه بشرط بلا غیست باتو بنمودم

علاج جهل مرکب جهل مرکب برکسنه بلمیوب اما بلمدوکین دخی بلمیوب
کندوسنی انی بیلور اگلمقدر • وجهلی ایکی کره اولوب هم بلممک هم بلمدوکین
بلممک اولدوغیچون جهل مرکب دیو تسمیه اولنمشدر ع مشکل که نداند ونداند
که نداند • ونته کم اطبای اجسام واشباح بعض امراض مزمنه وعلل
مستحکمه نک علاجندن عاجزلر • وتدبیر ازاله سنده متحیرلردر • کذلک اطبای
نفوس وارواح • دخی بو مرض مزمنک ودوآء صعبک که جهل مرکبدر
علاجنده عجزه مقر • وتحیره معترفلردر • زیرا چون نفس کندونک جهلنه
احتمال ویرمیوب عالم اید وکنه جازم • اوله ممکن میدرکه دفع جهل طرفنه
متوجه وکسب کمال علم جانبنه عازم • اوله • مریض اولن کمسنه کندوده
مرض تصور ایتمیوب مریض اید وکنه نامعترف اوله • نیجه طلب علم وازالهٔ
مرض جهل ایتمکله متصف اوله • وبوسببدندرکه حضرت عیسی علیه الصلوة
والسلامدن منقولدرکه • بیورورلرمش اصم واکمه معالجه سنه بعون
الله تعالی قادرم • اما احمق علاجنده عاجز وقاصرم • وفی الجمله
نافع اولمق محتمل اولن علاج اولدرکه • علوم ریاضیه که هندسه و
حسابدر مشغول قلنه • زیرا اول علملرک جمله مطالب ومسائل و
مبانی ودلائلی • قطعی ویقینیدر • نته کم سابقا مرور ایلدی • پس نفس
بو علملره اشتغال ایدنجک طبعی یقینی حصولنه معتاد ومتمرن • وظنیات
واوهامله قناعت ایتمه سی متعذر ومتعین • اولور • پس اول که معلوما

برجوع ایدجک انلرده برد یقین • وصفای تحقیقی که علوم ریاضیه ده اکا
معتاد ایدی بو یلیجی تنبه و تیقظ کلوب معلوماتنده خلل • و مخزونات
حافظه سنده قصور تخیل ایدوب عقدهٔ اعتقاد فاسدی اعلال پذیر •
و قطع و جزمدن تنزل ایدوب جهل بسیط دائره سنده جای گیر • اولور
آندن صکره علم و یقینه طرفنه شوق و طلب پیدا اولور • پس براهین
صحیحه و حجج قطعیه ایله مجددا علم قطعی حاصل ایدر • وکرد سراپردهٔ یقینه
واصل اولور • بو مذکورات قوت نظریه یه متعلق اولن امراضک علاجلریدر
و بو مقوله امراضک ازاله سنه حکمت و میزان متکفل و مشتمل در • اما قوت
عملیه یه متعلق اولن امراضک علاجاتی علم اخلاقده معلوم اولور پس
انلرک بیاننده بو ارقام محرر و مرسوم در

علاج امراض قوت غضب

هر چند بو قوته متعلق اولن امراض نا محصور و بعض مسمی بعضی نه
اسم در • اما اضراری فوق الحد • و مهلک و مزمن و ممتد • اولنلر بو
اوچ قسم در • اولکیسی غضب • ایکنجیسی جبن • اوچنجیسی خوف در

علاج غضب و خشم

اولکیسی افراط قوت غضب در • یعنی زیادهٔ
کمیت در • ایکنجیسی تفریط غضب در • یعنی نقصان کمیت در • اوچنجیسی
رداءت کیفیت غضب در • غضب بر کیفیت نفسانیه در که انک
سببی ایله جوهر روح که داخل قلبده اولن حرارت غریزیه در •
خارج بدنه حرکت ایدر • و دم قلب جوشش و غلیان ایدر • لابد انک
خارجه حرکت و جوشش و غلیانندن ظاهر بدنده حرارت و حمرت ظاهر

اولور • خصوصا بشره وجهده که لطیف و جلدی نازک اولمغله قتی ظهور ایدر
و عروق خاصه عروق گردن دم ایله ممتلی اولمغله غلیظ اولور • و سبب غضب
نفس متألم اولدوغی کمسنه دن انتقام قصد ایلمکدر • چون بو ارادت
نفسه عارض اوله فی الحال اثری بدنه سرایت ایدوب حرارت غریزی
غلیان ایدوب غلیانندن بخار و دخان مظلم تصاعد ایدوب تجاویف
دماغ و عروق شرایینی که مجاری روح نفسانیدر ممتلی اولوب
انک ظلمت دخانندن نور عقل محجب و نامنجلی اولور • لاجرم
مرآت عقل کثیف • و افعال قوت نظر ضعیف • اولمق لازم اولور
و حکما انسانک بو حالنی اکا تشبیه ایلمشلردر که • بر مظلم و تیره مغاره
که ایچی آتش عظیمله ملتهب • و دخان مالامال و مضطرب • اولوب
راه درون غار مسدود • اولوب همان درون غاردن آواز
آتش و شرر و دخان معلوم و موجود • اوله • پس بو حالده اطفاء
لهب نار • و تسکین نائره و شرار • بغایت مشکل و دشوار • در •
پس بو حدده غضبی نصح و پند • و سخن واعظ هوشمند • ایله معدوم
و منتفی قلمق • همان بر منفذ ضیقدن بر کاسه آب صحیفهٔ لهیب نار
و شعلهٔ شراری • خامد و منطفی قلمق کبی در • بلکه بو رشح آتش
سوزان • و شعله سنی دخی فروزان • ایلر • و امزجهٔ بشریه
استعداد و قبول قوت غضب ایتمکده مختلف و متباین در •
بعض امزجه نک قبول غضبه استعدادی کبریت و باروتک اشتعاله

استعدادی کبی در . نته کم کبریت و باروت بر شرر طوقنجه فی الحال
احتراق و اشتعال ایدر . کذلک بو مزاجک صاحبی انتقامی موجب بر
کلمه استماع یا بر وضع مشاهده ایتسه فی الحال متألم و مضطرب .
و آتش غضب ایله ملتهب . اولور که مرآة درونی تیره . و مناظر حواسی
خیره . اولوب نصح و پند . بل قید و بند . یله متأثر و مندفع . اولمسی
متعذر و ممتنع . اولور . و بعض روغن کبی در که فی الجمله آتش اصابت
ایلسه . زبانهٔ شعلهٔ بالا . و درون تابه دن آواز و علالا . ظاهر اولور
لکن باروت و کبریت کبی دکلدر که بر شرردن آن واحدده کرهٔ نار
و طاق طاقندن اصوات صاعقه کردار . ظاهر و پدیدار . اولور
و بعض امزجه هیزم خشک کبی در که اشتعالی سهل و میسور . لکن مرتبهٔ
روغندن نیچه مرتبه دور . در . و بعض دخی هیزم تر کبی در که اشتعالی
عدت و مدت استر و مشتعل اولدقدن صکره ینه ادنی فراغتله منطفی و
منتفی اولور . بو مرتبهٔ اجزه عاقل حلیم . و وقور سلیم . کمسنه مثالی در
که تمام اسباب غضب و حمیت مجتمع . اولمینجه شعلهٔ غضبی درون
سینه سنده ملتمع . اولمز . و اسباب غضب منعدم و منتفی اولیجق
همان شرارهٔ غضبی دخی منهدم و منطفی . اولور . اما بشرط آنکه بو
حالت . نقصان حمیت . و خمود حرارت . غریزی دن ناشی اولمیه
بلکه تهذیب نفس و اقتدای مرشد عقل . و اقتفای آثار شریعت و
انتهاج مسالک حکمت . ایتمکله توسن نفس سرکش رام . و رشح زلال

دانش ایله شعلهٔ غضبی محل خمود تمام . بولمقدن اولمش اوله فضیلتده
داخل . و رذیلتدن دور مراحل . اولن بودر . دخی معلوم اولسون
که غضبده ذکر ایتدیکمز مراتب آتش غضبک ابتدای اشتعال و اوایل
اضطرابنده در . و الا شعلهٔ نایرهٔ غضب تمام مشتعل . و نفس سرکش
و آتش خشم تعلی و تکون ارادت انتقام ایتدکدن صکره ایتمکله بالکلیه مشتعل . اولوب
صفت غضب تمکن . ایدنجک جمله مراتب غالب اتحاد تمام . بولور . و
غضوب و حلیم متساوی الاقدام . اولور ع آتش اندر بیشه چون افتد نه تر ماند
نه خشک . بلکه مرتبهٔ اجزه صاحبنک غضبی مشتد . و زمان التهاب و اشتعالی
ممتد . اولور . زیرا اسباب و دواعی غضب علی التدریج و الدوام مجتمع
و موانع و عوایق اشتعال و التهاب بالتمام مرتفع . اولمشدر . و حدیث
جناب رسالت پناهیده علیه الصلوة والسلام وارد اولمشدر که ایاکم
و غضب الحلیم . و دانی وارد اولمشدر . بنی آدم غضب حالی عروضنده
نیچه طبقه در . بری سی اولدر که غضبی کیج کلور و کلسه دخی ینه تیز کچر .
و بری دخی اولدر که غضبی تیز کلور و تیز کچر . و بری دخی اولدر که
غضبی کیج کلور اما کیج کچر . و بری دخی اولدر که غضبی تیز کلور اما
کیج کچر . و بو اقسامک افضلی . و ارباب فضایل قتنده اکملی . اولدر که
غضبی کیج کله و تیز کچه . و اقبح و اشنعی . واردی و افضعی . اولدر که
تیز غضبی کله و کیج کچه . زیرا چون صفت غضب مذموم و مقبوح در
هر نه قدر اقل اولورسه مقبول و ممدوح . در . صورت اولیده

غضب باقیلردن اقلدر • اول سببدن اول صورت جمله دن اعلی و
واجلدر • صورت اخرده غضب جمله دن اکثر واوفردر • لاجرم قبحی دخی
جمله دن اکبر وادمردر • وامام غزالی رح بیورور که سلطان حال
غضبده رعیت اوزره حکم ایتمک روا دکلدر • زیرا غضب آدمی کندو
خلقندن اخراج ایدر • پس ظاهردر که حکمی ظلم وسیاستی جور اوله
فقیر ایدرین حدیث نبوی • ونور حکمت مصطفوی • ده وارد اولمشدر
که • لا یقضی القاضی وهو غضبان • چون غضب فنون جنوندن
برنوع واقسام سکردن برقسمدر • پس مجنونک عقد حکمی فاسد • و
سکرانک بازار قضاسی کاسد • در • چون شعلهٔ غضبدن حوالی
قلب پرلهب وشرار • ودخان تیره سندن دماغ تیره وتار • اوله
آیینهٔ عقل نیجه براق اوله • وشمع فکرت نه قدر اضاءت واشراق
ایده • که محل علم قلب ومنزل فکرت دماغدر • ایکیسی دخی تنک وتار
وپردخان وشرار • اولیجق دقایق عدل • وحکم فصل • نیجه ظاهر و
تابان اولور • وغضبناک اولن کمسنه دن آتش غضبی التهاب • واحمرار
وجه وانتفاخ عروق واعصاب • ورفع صوت واوضاع وحرکات
ناصواب • ایدیجک صدورینه ناظر اولن بیلور که غضب نیجه دائره
عقل وانسانیتدن بیرون • ومشاکل افعال واوضاع اصحاب
جنون • در • وغضبک مضرت جسمانی وروحانیسی بی حسابدر
واولدر که غضب موت فجائته داعی اولور • زیرا حرارت قلب آتش

غضبله مشتعل • وحرارت حرکت بدنیه که غضبه لازمدر اکا منضم ومتصل
اولیجق حرارت غریزی که مرکب روح حیوانی • ومنشاء بخار لطیف
انسانیدر بالکلیه محترق اولور • ودخی حرارت غریزی حین غضبده
خارج بدنه متوجه اولور • لکن مرکزنده دخی کفایت ایده جک مقداری
روح قلمق کرک • وبعض امزجه ده حرارت غریزی قلب اوزره اولور
پس غضبی مشتد اولوب حرارت غریزی خارج بدنه متوجه اولیجق
مرکزنده کفایت مقداری روح قلمیوب موت فجائته مؤدی اولور
وبعض خلفای راشدین حین غضبده اقامت حد وانفاذ موجب
شرع ایتمکدن امتناع وتراخی ایلرلردی اکا بناء که شاید حال غضبده
نفسنه انتصار ودواء غضبدن تشفی ایتمک غرضی منضم اولوب
اقامت حد محض اجرای شرع قویم • وخالصا لوجه الکریم • اولمیه
نته کم حضرت فاروقدن حکایت اولنورکه • برسکرانه ملاقی اولوب
اقامت حد شرعی یه متوجه اولدقلرنده فحش وسقط • وسب وشتم
وغلط • سویلمکه باشلدی فی الحال درهسنی قالدرمشکن ینه ایندردی
وبو معانی ملاحظه بیوروب تأخیر ایلدی • وعمر بن عبد العزیزدن
حکایت اولنورکه برکمسنه یه تعزیر امر ایتدکده جهاراً فحش وشتمه
شروع ایلدی • پس تعزیردن فراغت ایدوب اگر بنی غضبه کتورمش
اولمسیدک سنی تعزیر ایدردم دیمشلر • وبعض عظمای حکمای یونانیلردن
مرویدرکه دیرلمش که بن شول کمسنه یه که ریح عاصف • ورعد قاصف

ایله آشوب دریای متلاطم الامواج ابحنده سائر • واحجار عظیمه
و مهلکات کثیره اراسنده دائر • در سلامت احتمالی ویرویرین
ونجات امیدین طوترین • اول کسنه که غضبان ملتهب • وشرر
شر خشمله مملو و مضطرب • اوله انک سلامتنه احتمال ویرمزین
ونجاتن امید طوتمزین • زیرا اول کمی نک تخلیصنده لطائف حیل
و دقایق تدبیرات استعمال ایلمک سهل • اولور • امّا بونک حقنده
نه مجال تسکین آتش غضب مقدور • نه اطفاء شعله وشرره
لهب ممکن و میسور • در • فقیر ایدرین ودخی لطایف منّان
که چاره ساز درماندگان • در • گرداب محنت وبلا • وآشوب
موج دریاده سرگشته اولنلره مقارن • وانلری ساحل خلاص
وکنار امنه ایرکورمکه معاون • اولمق اولور • امّا شراره شرر
غضبله محترق • واطاعت شیطان آتش نهادیله تحت رق اولن
مخذول الطاف الهیدن بعید • وتوفیق یزدانی انک حقنده ناپدید در
اسباب غضب اون نو عدر • اول عجب • ایکنجی افتخار • اوچنجی
مرا • دردنجی لجاج • بشنجی سی مزاح • آلتنجی سی تکبر • یدنجی سی استهزا
سکزنجی سی غدر • طقوزنجی ضیم • اونجی منافست در • عجب کیشی
کندوسنی بگنمک • واوصاف وافعالنی ایو اعتقاد ایتمکدر •
افتخار اوکنمک وکندوده کمال الکلیوب مسرور اولمقدر • مراجزئی
نسنه لرده جنک وجدال ایتمکدر • لجاج اونکولیک ایتمک در • مزاح

لاغ ایتمکدر • تکبر اولولنمق در • استهزاء آخر کمسنه مسخره یه المقدر
غدر برکمسنه یه وفا ایتمک واجب اولدوغی یرده جفا واذا ایتمکدر
ضیم برکمسنه ضعیف وحقیر عدایدوب ظلم ایتمکدر • منافست اموال و
اسبابندن بعض نسنه آخودن قصقنمقدر • وبو اون صفت
موجب غضب اولدوغی داناقتنده واضح در • زیرا برکمسنه ده
عجب اولسه کندوسنی رفیع • ومقامنی منیع • اعتقاد ایدر • پس نفسنه
ادنی خصوصی اهانت اکلیوب مضطرب • وکانون سینه سی شرار
غضبدن ملتهب • اولور • افتخار دخی اول نوعدر • مرا و لجاج
خود کندونه وصاحبنه موجب غضب • ومشتعل نار ذات لهب • ایدوکی
معلوم ومجرّب • در • تکبر خود معلوم • غضب احداث ایتمکده عجبدن
دخی مذموم • در • استهزا و غدر وضیم صاحبنه برق غضب اشتعال
ایدیجی غیم در • ومنافست دنیا غضب فتنه باعث • وانکله متصف
اولن صفات شیطانیه یه وارث • در • جناب رسالت پناهیدن
مرویدر که • لا اخاف علیکم ان تشرکوا بالله ولکن اخاف ان تنافسوا
فی الدنیا فتهلکوا کما هلک من قبلکم • عاقل لبیبه معلوم در که بو حدیث
معجزات • واخبار غیبی مشتمل اولن بینات • دندر • زیرا اول
حضرتدن صکره عموماً • وبزم زمانمزده خصوصاً • منافسة فی الدنیا
ومحاسدهٔ اقران برغرض وریا • اولمقدار • اولمشدر که زبان بیان
تقریر وتحریرندن عاجزدر • ولواحق غضب که • مرض غضبک

عرضی منافی اسنده در • بیدی صفت در • آوکلکیسی ندامت • ایکنجیسی خصمدن
توقع وانتظار مجازات • آوچنجیسی دوستلرک مقتی یعنی بغضی و عدم
محبتی در • دردنجیسی اراذل ناسک استهزاسی • بشنجیسی شماتت اعدا یعنی
دشمنه کلینج اولمق • وشماتت اعدا صعب و تلخ نسنه در نته کم بعض حکما دیمشدر

كل المصائب قد تمر على الفتى	فتهون غير شماتة الاعداء

فتهون ...

التنجیسی تغیر مزاج که حال غضبده عارض اولور • نته کم ذکر اولندی
یدنجیسی تألم که حال غضبده طاری اولور • بو تقریر خواجه نصیر در
اما تألم تغیر مزاجدن غیری نسنه عدا اولنیوب آنده داخل قلنسه داخی
وجهی وار در • زیرا حکما دیدیلر که • الم جسمانی ایکی قسم در • بری تفرق
اتصال • بری سوء مزاج • وامام رازی سبب الم همان سوء مزاجدر
تفرق اتصال دخی سوء مزاج عضو مقطوعه مؤدی اولدوغیچون الم ویرور
دیو ذاهب اولمشدر • پس تغیر مزاج عین الم در • امام رازی مذهبنده
بالمره داخل در • حکما مذهبنده علی کل حال تغیر مزاج تألمه مغایر و اکا
قسیم عد اولنمق موجه دکلدر • وعلاج غضب اولدر که بو اسبابک دفع
و رفعنه تدبیر اولنه • زیرا هر نسنه‌نک اسباب و علل مرتفع اولیجق لابد
مسبب و معلول اولمجق نسنه دخی متوقع اولسه کرک • و نادراً بعض
اشخاصده اسباب مذکوره برطرف اولوب • اما اثر غضب بینه موجود
اولسه انک تدبیر و علاجی آسانذر • والله تعالى هو المیسر

علاج و تدبیر اسباب غضب و خشم

اما عجب که نفس کند حقنده ظن کاذب

واعتقاد باطل ایدوب کندوده اولان فضایل و کمالات غیرده اول وجهله
یوق صنوب کندوسنی مزیت فضیلتله موصوف • واستحقاق منال
علیه ایله معروف • اکلمقدر • امام غزالی بیورور که بنده چون حقک
نعمتی موجود اوله علم و عمل و فضل و کمال • و مال و جمال کبی • اکر بنده
اول نعمتک حقدن اولمسنه عارف • و دایما زوال و فنا مسلوب
اولمسندن خائف • اولورسه انده عجب یوقدر • واکر خوف زوال
و بیم تکدر و انتقال • اولمسه • بلکه اول نعمته مسرور و فرحان اولسه
اما فرحی اول نعمتک کندویه اضافتی جهتندن اولمیوب بلکه حقک نعمت
و احسانی اولدوغی جهتدن مسرور و خندان اولسه • بینه عجب اولمز
اما زوال و تکدرندن خائف • و محض نعمت حق • و فضل کریم منان
مطلق • اولدوغنه عارف • اولمیوب همان کندوده اول نعمتک
وجودینه فرحان • اولوب کندونک عجزینی و محض عطای حق ایدوکین
نسیان • ایلسه اول کسنه ده عجب متحقق اولور • پس بنده یه لازم درکه
کندوده اولن حقک نعمتلرندن بر نعمتله فرح طاری اولسه • فی الحال
کندونک عجز و قصورینی تذکر • و اول نعمت محض عطای حق • و کندوسی
همان مظهر مطلق • ایدوکین تفکر • ایدوب سرور و غرور باطلدن
استعاذه ایلیه • فقیر ایدریم کاه اولور که نفس عجبی ازاله ایتدوکین
کندوسندن ظن ایدوب وانی دخی محض فضل حقی اکلمیوب دفع
عجب بینه عجبه سبب اولور • نته کم بعض مرشدان راه • و سالکان صاحب

انتباه . بو معناده دینلدر رباعیه تا بکسر مودر تو زبسته با قیست .

غافل منشین که بت پرستی با قیست	گویی که بن پندار شکستم رستم

آن بت که پندار پرستی باقیست نثر بلکه تکمر و تلبیس ابلیسدن غافل اولیوب
جمله نعمت محض بخشش و عطای بی استحقاق ایدوکن ملاحظه ایده که دفع عجب
بنه عجب آخره مؤدّی اولمیه . وغالبا سبب عجب اولدر که نفس کندو
علم و کمالنه عارف و عاقل . وغیر کمالندن ذاهل و جاهل . اولدوغیدر
زیرا نفسک کمالاتی کندویه نسبت علم حضوری ایله معلوم در . غیرک علم
وکمالی علم حصولی ایله معلوم در . وعلم حضوری اولدر که نفس مُدرِکْ
وذات معلوم مُدرَکْ وعالم قتنده حاضر اوله . وعلم حصولی ده نفس
حاضر اولمز بلکه صورتی عالم قتنده حاصل اولور . پس علم اول اقوی در
وعلم ثانی اکا نسبت ضعیف در . پس کندونک کمالنه علمی قوی آخرک
کمالنه علمی ضعیف اوله وبیچون کندونک کمالنی تمام کوروب آخرندن ذاهل
وکمالندن غافل اولوب . عجب وغرور . وتکبر ونخوت ایله متصف ومشهور
اولور . امّا عاقل پاک . وزیرک چالاک . اولنلر نفس بدخوی . و
رفیقان خوش آمدگوی . لرک فریب ودمدمه سنه فریفته اولمیوب
غیرلرک فضایل وکمالاتنه واقف . وکندونفسلرینک نقصان وعیبلرینه
ناظر وعارف . اولوب عجب وغروری برطرف . ونقصانلرین
ملاحظه ایتمکله تحصیل کمال وتکمیل شرف . ایدرلر نظم للمنشئه

حسن حالی کلیوب صفا ایتکده	معجب اولمه که حسن حال بودر

هنرم وار دیله هنر اولدر	اکه نقصانکی کمال بودر

پس علاج عجب اولدر که اخوان ومتقدمینک کمالات وفضایل و
محامد وخصایلینی . همیشه نصب العین ومنظور آیینه بصیرت ایلیوب
کندونک انلردن قصورینی تأمّل . وفرسان میدان فضایل
اولنلردن تأخرینی ملاحظه وتخیّل . ایلیه . بلکه هر فردی ملاحظه
ایتسه جهاتدن برجهتده کندویه غالب وحیثیاتدن برحیثیتده
راجح بولور . حق تبارک وتعالی موجوداتدن هرذرّه برخاصه یه
مصدر . ومخلوقاتدن هرذاتی براسم خاصه مظهر . ایتمشدر که
غیری اول خاصه ده اکا مشارک واول مظهریتده انکله مساهم دکلدر
ونظام عالم وقوام کارخانه آفرینشده هرشینک برجهتدن مدخلی
وهرذاتک برطریقدن ادمی وستبقی واردر مصراع که اندرین باغ
چو طاوس بکجا دست کس . سبحان الله انسان مسکین برقاچ معارفه
واصل . وبعض معلومات خزانه قلبنده حاصل . اولسه ظاهر وبدیهیدر
که واصل اولمدوغی معارف وفضایل . وحاصل قلمدوغی علوم
ومسائل . اولقدر بی حد وبیحسابدر که معلوماتی انلره نسبت
بسیاردن اندک . وهزاردن یک . در پس عجب وپندار
اکه نیجه لایق وسزاواردر . وعجب فی نفسه رذیلت قبیحه
اولدوغندن غیری خاصه سی اولدر که قتنی طالب کمال و
کاسب فضل وافضاله . که عارض اوله فی الحال آنی طریق تحصیل

وترقیدن مانع وعایق ٭ بل ضعیف تدنی واضاعت جانبنه واقع
وسائق ٭ اولور علاج مباهات ٭ مباهات اوکنمک در کمالات نفسانیه
وفضایل روحانیه دن خارج نسنه لریله ٭ ویوخسه یا کمالات
بدنیه ایله اوله قوّت وجمال کبی ٭ یا خارج بدن اولن کمالات سببی
ایله اوله ٭ منصب ومال ٭ ومرتبه وجلال کبی ٭ علاجی اولدر که
فکر ایلیه کم جمال اعضا ٭ وقوت اعصاب واجزا ٭ ایسه معرض زوال و
محل فناده در ٭ باغ عمر وجوانی مرصد فنا وشیب اسمه سی ایله زیر وزبر
وبرگ وبار چمن وجود برگ ریز خزان اجل ایله خاکه برابر ٭ اوله حقیقتده
گل وجودک اوراقی برباد ٭ وسرو بوستان شباب بارقادن آزاد ٭ اوله محققدر بیت

آمد بهار ما تکرکی ٭ وز کلبن ما نماند برکی

دوروزه مرض وسقم ٭ وبرقاچ کونلک محنت والم ٭ جمال وشبابی
هباء منثور ٭ وقوت وفتوتی کان لم یکن شیئا مذکور ٭ ایدر بیت
بر مال وجمال خویشتن غره مشو ٭ کانرا بشبی برند واین را بتبی
اگر جماله حقیقتده دم فاسددر که رقت بشره سببی ایله ظاهر ٭ وبلغم
براقدرکه خلال مسام بدندن لایح وباهر ٭ اولمشدر ٭ وعاقل حقیقتده
نسنهء متغیر ٭ بل امر مستقذره ٭ بنجه عجب ایدر ٭ وبونک کبی جمال
ظاهری که حقیقتده جمالیتدن بری در ٭ آشفته ومفتون ٭ بلکه
شوریده ومجنون ٭ اولنلر حقیقتده حقایق کوی نامی ٭ مولانا
نورالدین عبدالرحمن جامی ٭ بیورمشدر قطعه

بنظارهٔ روی شاهد کشایی ٭ نظر کین بود مهر و مه را مشاکل
یکی پوست بر خلط وبر خون کشیده ٭ برت حیرت از جان وآرامت از دل
کسی عیش خود تلخ در جست وجویش ٭ که شکر دهانست وشیرین شمایل
نمی دانی آیا که تا کاه بینی ٭ از و گشته آن خوبی ولطف زایل
گر اول پری بود آخر نماند ٭ بچشم تو چون پیکر دیو هایل

وعلمادن طاوس یمنی ٭ امرای عربدن یزید بن مهلبی کوردی که نخوت
امارت ٭ وغرور شباب ونضارت ٭ ایله متبختر ومتمایل ٭ وجام غروریله
سرمست وخار انجام فنادن ذاهل وغافل ٭ مرور ایدر ٭ امام نصیحته
آغاز ایدوب ایتدی ای فتی بو بر مشی وخرام در که ٭ اثم وحرام در
ومبغوض مطلق ٭ ومغضوب حضرت حق ٭ در ٭ چون امیر حجاب
نخوت وغروردن پندپذیر ٭ اولیوب امامه دیدی که کویا بن کم
ایدوکمه عارف ٭ وعلو منصب ومقامه واقف ٭ دکل سین ٭ امام
دیدی که ٭ اوّلک نطفه مذره ٭ وآخرک جیفه قذره ٭ وانت فیما
بینهما حامل بول وعذره ٭ مذره وقذره ناپاک دیمکدر یعنی بن سنی
خوب بیلورین اوّلک نطفه ناپاک مستقذر ٭ وآخرک جیفه در
نجس ومستقذر ٭ وسن بو ایکی حال اراسنده بی طاقت وحول وحامل
نجاست وبول سین ٭ وبو کلام حکمت شعار ٭ وبلاغت آثار که
الفاظی صنایع بدیعیه مشتمل ومحتوی ٭ ومعانی بدیعه سندن غرایب
حکمت مندرج ومنطوی ٭ اولمغین علماء شافعیه دن ابو محمد

باقی کە حسن بزنطمک حلهٔ بافی در • نظم ایلیوب دیمش کە قطعه

عجبت من معجب بصورته	او کان من قبل نطفة مذره
و فی غد بعد حسن صورته	بصیر فی الارض جیفة قذره
وهو علی عجبه و نخوته	ما بین ثوبیه یحمل العذره

و اکر مباهات و افتخار • شرف اصل و نسب و تبار • ایله اولورسه نته کم اکثر بنی آدم خصوصا طائفهٔ عربده شایع و ذایع در • و جناب رسالت پناهی صلی الله تعالی علیه و سلم بیورمشدر • امتم اوچ نسنه‌ٔ ترک ایتمزلر • بریسی میتلری اوستنه نوحه قلمق • و بریسی نجوم ایله استدلال باران ایتمک • و بری سی انساب ایله تفاخر ایلمک • و بو عجبک علاجی اولدر کە • نظر ایلیه کە افتخار و مباهات ایلدوکی • و ابتهاج و مسرت کوستردوکی • آخرک صنعتی • و شخص دیکرک علم و معرفتی در • غیرک کمالی ایله افتخار • فی الجمله غیرت و حمیتی اولن کمسنه قتنده عیب و عار • در نظم

بفضل دیکران کفتن خیانست	که بر داماد تا ز دیکانست

اصل و تبار • و آبا و اجداد ایله افتخار • ایتمک انلرک فضایل و کمالات یا مناصبی و حالاتی • یعنی فضل و کمال • و رفعت و جلال • در دیمک اولور • فرضا انلرک بعضی موجود اولوب بو مایه الافتخارک اولن اثبات بزم کمال و صنعتمز • و علم و معرفتمز در • سن بزم اوصاف و کمالاتمز ایله نیچه افتخار و مباهات ایدرسین دیسه‌لر جواب‌ده ساکت • و حیران و باهت اولمه مقرر در قطعه

• نسبدن عجب ایدن غایت عجبی در •	طوتالم انی کم نسل نبی در •

اکر دعواسین اثبات ایلمزسه	نسب یابنده خلقک اکذبی در
اکر دعواسن اثبات ایدرسه	انکلر فضل کندو اجنبی در

و محض نسبی ایله تفاخر ایدن غبیلر • و بی محل ترفع و تصدری عادت قلن چلبی‌لر • واقع اولور کە بعض افاضل و زرینه کیچرلر • و جرعهٔ جام جهل و غروری ایچرلر و صچرلر • حال آنکه تحقیق اولنسه بو کمسنه انتساب ایتدوکی فاضلدن افضل • مرتبهٔ مساواتی خود متصور لا اقل در حکایت اولنور کە یونانیلردن شرف اصل و نسب • و نقصان ذات و حسب ایله موصوف بر کمسنه واریدی • سقراط حکیمه طعن ایدردی کە ای سقراط دناءت اصل و نسبکی تذکر • و حقارت قوم و عشایرک تفکر • ایدوب خجالتدن متغیر حالت • و حیادن ابر بهاد کبی پر عرق خجالت • اولمزمیسن دیریدی • سقراط فاضل • فیلسوف کامل • دیرایدی خجالت و تشویره بندن سن انسب • و حیادن انفعال و تغیره سنک مقامک بندن اقرب • در • زیرا سن بر نسل شریفه مقطع • و منتهی اولدک و بن بفضل الله تعالی بر نسل شریفه مطلع و مبتدا • اولدم کندوسی فضیلتدن مجرد و عاری • آبا و اجدادی مناقبنی تالی و قاری • اولنلر حقنده دیمشلردرکه بیت

ان افتخرت بآباء مضوا سلفا	قلنا صدقت ولکن بئسما ولدوا

و یونانیلردن بری سی حکمادن بر شاب فاضله ترفع و مفاخرت ایدیجک جوان حکیم جوابنه مبادرت • ایلیوب دیمش کە • اکر سبب افتخارک جامهٔ رفیع • و خانهٔ وسیع • ایسه • بس حسن و جمال • و لطف و

کمال جامه نک وخانه نک حالی در . وسن حدنفسکده اول صفت کمالدن وسمت جمالدن خالی سین . وخواجه حافظ دیمزمی کم نظم فارسی

قلندران طریقت بنیم جو نخرید	قبای اطلس انکس که از هنر عاریست

و اکر مرکب فاره وفرس جواد ایله افتخار ایدرسک . حکمتدن خالی و بلادتله مالی اولدوغنک اظهار ایدرسین . زیرا صفت جودت و فراهت ذات فرسه منتهی در . وسن بو صفتلردن صفر الکف و دامن تهی سین . واکر علوم معارف که صفات اجداد سوالف در سکا حالا سبب افتخار و ابتهاج اولدی ایسه مصراع زهی کمال عناد زهی وفور لجاج . زیرا فی الحقیقه اول علوم ومعارف اشخاص کذشته یه کمال وصفت در . اما سن حدنفسنده و اصل خلقتکده بی علم ومعرفت سین پس انلر جهات فضیلت و وجوه کمالاتلرین سندن اخذ واسترداد ایدرلر سن تن تنها قلورسین . وباغ خزان دیده کبی بی برک ونوا اولورسین . وآبا واجداد کذشته ایله افتخار ایدنلره نفرین بسیار ایدوب دیمشلردر که . تبا لمفتخر بعظم نخر بیت

ان الفتی من یقول ها انا ذا	لیس الفتی من یقول کان ابی کذا

علاج مرا که جنک وجدال در . چون مرا موجب اخلال عقده الفت واتصال در . ومورث انعقاد اسباب تباغض وانفصال در . وبناء عالم الفت واتحاد اوزره موضوع . وخیمه صلاح بنی آدم اختلاط وامتزاج ستونی اوزره مرفوع در . پس مرا نظام

ومفسد امتزاج والتئام . اولن اخس رذایل . واقبح خصایل اولور اما مزاح که اکا عفده لطیفه ونادره وبذله دخی دیرلر . قدر اعتدالی که انک سببی ایله مباسطت یاران . وانشراح اخوان . ودفع تجبر وتکبر که یارانه موجب تکسر . در حاصل اولور مباح بلکه مستحب و مندوب در . وآندن اوته سی عقلا وشرعا مذموم ومنکوب در و حدیث شریفده وارد اولمشدر که . انا امزح ولا اقول الا الحق وکثرة مزاحک آفتی چوقدر . اولا صاحب مزاحک مرادی اضحاک جلسادر کثرت ضحک خود حدنفسنده مذموم . وخصال اهل جهل وغفلت ایدوکی معلوم در صاحب شرع بیورور که . کثرة الضحک تمیت القلب ترجمه

خرم انکس که بهوز نده دلی	زیر لب خنده را بمیراند
خنده کم کن که خنده بسیار	صد دل زنده را بمیراند

ثانیا اکثریا مزاح اولنن کمسنه نک خاطری منکسر وسروری منعدم . وبینلرده اتفاق اسس عرضی فی الجمله منهدم اولمق مقرردر . وبو مرتبه ایذای مؤمن حرام وممنوع دین اسلام . اولدوغندن غیری اخوان واقران اراسنده عداوتلر حدوثنه سبب وحقد وحسدلر وضغنه باعث در کراتله مشاهده اولنمشدر که . مزاح مفضی جدال . بل مؤدی قتال اولمشدر . ثالثا مزاح صاحبنک حشمت ووقارینه مانع وعایق و صاحب مزاح غالبا مساخر ومضاحک مرتبه سنه نازل ولاحق . اولور بیت

تو بر سر حلم خویشتن باش ووقار	بازی وظرافت بندیمان بکذار

وجناب رسالت پناهیدن صلی الله تعالی علیه وسلم صادر اولن کلام ملیح
که اکا اسم مزاح اطلاقی مجاز عداد ندن ایدوکی صحیح در بو آفتدن مصون
ومحفوظ و آنلر دخی الفت اصحاب کرام وتودد وانبساط یاران
سعادت نظام مقصود وملحوظ ایدی نته کم بر عجوزه طیبت
طریقیله بیوردیلر که عجایز جنته کیرمزلر مسکینه ملول ومحزون ودل
دردمندی کاس یاس ایله پرخون اولیجق ع بسان غنچهٔ رعنا لبش تبسم کرد
بیوردیلر که عجایز شواب وکواعب اتراب اولوب جنت چمنلرنده
خرامان وریاض رضوانده کشیده دامان اولورلر که انا انشأناهن
انشاء فجعلناهن ابكارا عربا اترابا وامیر المؤمنین یعسوب
الموحدین حضرتنی کثرت مزاحه منسوب ایلرلردی حتی بعض صحابه
بو صفتله تعیبه ایدوب لولا دعابة فیه دیرلردی وحضرت سلمانه بو کونه
مزاح ایدیجک هذا اخوك الی الرابعة دیدی ورنهار اول حضرتك فعلی دلیل
وجواز مزاحه بور وایتکو سبیل ایتمه سین که بیر زبان سریع ومیدان
سخن واسع وحدا عتدالده وقوف ممکن مع غیر واقع در علاج تکبر
بو صفت عجبه قریب واول صفتدن با نصیب در عجب
صاحبی کندوده کمال وار ایدوکنه جازم ومتکبر غیر کمال صتوب اکا
عظمت کوسترمکه مداوم وملازم در حتی بر کمسنه تنها اولسه بنه عجبله
متصف اولسه اولور اما متکبر ابنای جنسنه مقارن اولمسه صفت کبر
اکا عارض اولمز پس کبر غیره نسبت وعجب ذاته قیاس اولور

پس اسباب عجب کبره دخی سبب اولور وعجبك اسباب مشهوره سی
بدی در اوکی سی علم ومعرفت ایکنجی سی عمل وطاعت اوچنجی سی
اصل ونسب دردنجی سی حسن وجمال بشنجی سی مال ومنال التنجی سی
قوت بدن وشدت بطش یدنجی سی منصب وجاه وخیل وسپاه
وخدم وحشم وتجمل ونعم وبالجمله هر نسنه که خلق انکنده هنر و
کمال ویا به الافتخار عداولنمق ممکن اوله آنکله عجب واعجاب واقع اولور
حتی بعض طباع دنیه وامزجهٔ خسیسه یه نسبت رذیلت دخی سبب کبر
وموجب عجب اولور بعض فسقه کثرت شرب خمور ووفرت
صدور فسادات وشرور ایله افتخار ایدر بعضی بر که بن بو قدر
کره زنا ایتمشم در وبعضی سی نیجه مجلسلرده لهو وغنا قلمشم دیر
ودخی معلوم اولسون که تکبر خلقه تحقیر نکاه واهانتله نظر وکندوده
عظمت تصور ایتمکله حقوق واجبهٔ شرعیه وعقلیه دن تجاوز
ایتمکدر مثلا بر امیر متکبر یا وزیر متجبر بر فقیه فقیره کندو
واکا کمال غرور ونخوتله نظر ایلر انی حقیر کندوبی خطیر ظن
ایدوب سلام حقتی که هر مؤمنه شرعا واجب وعقلا مناسب در
ترك ایدوب بلکه درست نظره ارزانی کورمیوب سلام قصد ایلمسه
دخی تکلمه لائق وسزا کورمیوب ایمای چشم واشارت ابرو ایله
اکتفا وآندن طلب رکوع وانحنا ایلر پس کبر باطل که
غایت جهلدن حاصل اولور عیاذا بالله تعالی حق جل وعلا ایله

منازعه ورداى كبريا وازار عظمتده كه مخصوص حقدر شركت ادعاسنه
مسارعه در لاجرم بو خلق اقبح خصايل واشنع رذايل در
وصاحبى يقين زمانده غضب وانتقام حق وبطش واخذ قهار
مطلقه اسير اولمق مقرردر وعزت مستعارى ذلت حقيقيه
مبدل اولمق محققدر وعلما ايدرلر كه هر ذنب وعصيانك عقوبتنى
حق تعالى تكفير يا دار آخرته تأخير ايتمك جايزدر الا جريمۀ كبر وغرور
كه صاحبى دنياده معجلا معاقب اولمق مقرر ونظر معتبرلره عبرت
اولمق مقدردر اما محض حب جمال كه مثلا آدم كندونك ملابسى
حسن وجميل واسباب وامتعه سنى فى الجمله جليل اولدوغنى
استمك در تكبر تحتنده داخل وغرور حدينه واصل دكلدر نته كم
بعض اصحاب جناب حضرت رسالت پناهى دن سؤال ايتديلر كه
يا رسول الله هر برلمز ثوبى جميل ونعلى جديد اولدوغنى استر
حضرت بيوردى كه اول كبر دكل حب جمالدر ان الله جميل يحب
الجمال ولكن الكبر بطر الحق وغمط الناس يعنى حق جل وعلا جميلدر
جمالى سور كبر بطر حق وغمط ناس در بطر فتح با وطا ايله بير كشينك حقى
كه كبردن ناشى اولور وغمط فتح غين وسكون ميمله تحقير واهانت در
معنى كبر اولدر كه حق ظاهر اولدقده غرور ونخوتدن مطيع ومنقاد
سركش بكلقه وحق جل وعلانك قوللرينه حقارت واهانتله
نظر ايده علاج كبر علاج كبر عجب علاجنه قريب در زيرا كبرك

سبب وعلتى عجب در آنسز عجب مرتفع اولمجق كبر دخى مندفع اولور
ومعظم علاجى اولدر كه كندودهكى عجز وذلت وحقارت ومسكنتى
وكبريا وعظمت حق وجبروت قهار مطلقى ملاحظه قلوب كندوسى
اذل ذليل واقل قليل ايدوكين تحقيق ايتمكله لشكر شياطين كبر و
طغيانى مملكت وجودندن تفريق ايليه اكرچه بو دائره نك
منتهى سى من عرف نفسه فقد عرف ربه مقامى در زيرا نفسى عجز و
ذلت وفقر وفنا ايله ملاحظه وتعريف ايدن ربنى قدرت وعزت
وبقا وغنا ايله توصيف ايلر اما دفع رذيلت تكبر وكسب فضيلت
تواضع ايتمكه هر كسنه بيلدوكى مرتبۀ ملاحظه كافى در واول بودر كه
تأمل ايده كه انسانك اولى عدم محض ونفى صرف در وعدمدن ادنى نسنه
اولمز وعقل نفى دن اقل نه شى بوله بعده نطفۀ مستقذره وعلقۀ
مستحقره اولدوغى حالى در واول حالده هوان واستقذارندن
بى ضرورت فكر واسمى بى كنايت ذكر اولنمغه سزاوار دكلدر
وصورت انسانى ايله بهره مند ونفخۀ روحله فى الجمله ارجمند اولدقدن
صكره ضعف وقوت وفتور بنيت نهايتنده وجميع ضروراتنده
احتياج الى الغير غايتنده اولسه كركدر چون بو مرتبه دن دخى ترقى
وانسانيت ظاهر كه فى الجمله استعداد علم وعمل در آنى تلقى ايده
امور معاش ولوازم حركت وانتعاشنده مستقل ومستبد اولدوغى
معروف ونيجه اشيا واسباب ومهمات ولوازمه محتاج وموقوف در

که هزار دردن بری مفقود ، و بنیاددن اندکی ناموجود ، اولسه محنت
و عنا قرینی ، بل مُردَن و فنا همنشینی ، اولمق مقرّر اولور ، مثلا
مثلا شربت آب کشته زار وجودین برکون سیراب ایتمزسه خرمن
وجودی آتش عطشله محترق ، اولوب هلاک اولور ، واکر شربت
آب میزاب اسفلدن خروج ایتمزسه مرض حبس البولدن اعضای بدنی
مُغرق ، اولوب وجودی تلف بولور ، روزکاری اوجاع و اسقام
عوضندن مکدّر ، و صحایف لیل و نهاری احزان و آلام حدوثیله
تیره اولمق مقدّر ، بر مرادینه واصل اولورسه نیجه سنه واصل دکل ، و بعض
آمالی حاصل اولورسه اکثری حاصل دکلدر ، هر کون بدنندن اخراج
نجاسات ، و تنقیهٔ قاذورات ، ایتمکه مباشر ، شعر و سنخ و
ظفر و درن که فضلات بدنی در ازاله ایتمزسه حیوان قبیح المنظر
صورتنده ظاهر ، اولور آخر ، و نهایت منتهای عمرنده الم
موته اسیر و محنت فنایه مبتلا ، و هزار زحمتله پرورده ایتدوکی
بدنی رهین زمین و کرفتار تفرق و بلی ، قیح و صدید روی و مویندن
روان ، و مور و مار اطراف اعضا و آنی اجزاسنده دوان ، نتن
رایحه و قبح صورتندن اصحاب و احبابی هارب ، حشرات اعضاسندن
آکل و خراطین اجزاسندن شارب ، اولسه کرک ، بو جمله احوال
دنیویه سی در ، احوال اخرویه سی که شرایع مطهّره و عقاید مسطورهده
مبیّن اولمشدر ، اول درد جانکاه و الم دلسوز در که آنی ملاحظه

بلی چوریکدر

صحبه ایدن کمسنه یه روا دکلدر که جمیع عمرنده بر لحظه حزن و غصّه دن
عاری ، و بر ساعت تابخانهٔ درونده مهمان فرح و سرور طاری ، اولیه
فکیف که کبر و غروری بدن ابنای جنس آزرده و محزون ، و عجایب
عجب و غرایب غرور محزن قلبنده مخزون ، اوله انا لله و انا الیه
راجعون **علاج استهزا** استهزا بر کمسنه سخریه یه آلوب خاطرینی
محزون ، و قلبنی پرخون ، ایتمکدر ، استهزا ایدن کمسنه نک کاهی
غرضی اضحاک ارباب دولت ، و تفریح اصحاب جاه و عظمت
ایتمک اولور ، و بو حال اراذل ناس در که کسب حطام دنیا ، و اکل طعام
و حلوا ، ایچون منعمان مغرور ، و دنیاداران ازحق دور ، مجالسنه
حاضر ، اولورلر ، و انلری اضحاک و تفریح ایچون دیوان مضاحک و
مساخر ، اوقورلر ، و کاهی کبر و سفاهتدن ظاهر ، و تحصیل خندهٔ
بی محل ایتمکیچون بعض کمسنه لردن صادر ، اولور و بو حال غالبا صفت
چلبیان سفیه ، و بزرکزادکان بی عقل و تنبیه ، درکه جاه آباو
جاهلیت امّهات سببی ایله صغر سن و حداثت عمرده مخالفت
معلّم و ادیب ، ایدوب ، زیور علم و ادب و کوهر حلم و وقار موروث
و مکتسبدن بی نصیب ، اولورلر ، هر کمسنه که مجالسه لرینه مبتلا
و مصاحبت و مقارنتلریله پر بلا ، اوله آنی تمسخر ایتمکله کندولره
جلب قهقهه و سرور ، ایدرلر و فلان کسی فلانک بو بهجت و حبور
بولور ، بو مقوله بی ادب چلبیلرک اکثری اواسط و اواخر عمرلرنده

مخزون و منکوب • و برنسنه فلونیا استعالی ایله مستهلک و مغلوب اولورلر

بیت

گر بپیر رسد عجب باشد	هر جوانی که بی ادب باشد

و بو رذیلت مزاج رذیلتنه قریب • و علاجی دخی انک علاجنه مناسب و نسیب • در • امّا انلر که زیور عقل و ادبله معروف • و حلیهٔ مردی و حریتله موصوف • اولهلر • نه کمسنهٔ تمسخر و استهزا ایتمکله کنه کار • و نه کمسنه انلری مسخره ایدملکله حقیر و خوار • اولورلر • و احادیث و رواتده وارد اولمشدر که • دنیاده عباد اللهی تمسخر و استهزا ایدن کمسنهلره فردای قیامتده جزای عمل و پاداش کار • بو وجهله اوله که حق جل و علا فرمایله جنّت قاپولری قرشولرینه مفتوح و گشاده و انلر دخی دخول و وصوله مهیا و آماده • اولمشیکن فی الحال کام موجود مفقود • و باب مفتوح مسدود • اولوب الم و انکسار و محنت • و اضطراب حرمان و خیبت • برو وجهله عارض و ظاهر اوله که لسان قلم شرحنده عاجز و قاصر • اوله • چون اول قاپو مسدود • و بونلر بو محنت و کرتیله مردود • اوله فی الحال بر باب دخی مفتوح • و بونلرک ضیق صدرلری فی الجمله مشروح • اولوب بنه دخوله مشرف و وصوله قریب • اولیجق اول باب دخی مسدود اولوب ینه حزین و کئیب • مبتلای غم و حرمان عجیب • اولهلر • و علی هذا القیاس بو کشاکش و آلامه مبتلا • و آخر حرمان عظیم و خیبت عجیب ایله بر بلا • اولهلر • و بو خبری مؤیّد • و بو حدیثی مؤکد • در که مستهزئین حقنده نازل اولمشدر که • الله یستهزئ بهم و یمدهم فی طغیانهم یعمهون امّا غدر که وفانک ضدّی اولمغله موسوم بغایت خصلت قبیحه و خلق مذموم • در • انکیچون درکه هر کمسنه اصلا غدر ایتدوکنه معترف اولماز و کندوزعمندن بو صفتله متصف • اولماز • و غدر نیجه نوع عدد مالده • اولور و جاه و اقبالده اولور • و محبت و مودت و اخلاص و صداقتده اولور • و اهل و حرم و خدم و حشمده اولور • جمیع احوال و اصنافده ذمیم • خصوصا ارباب دولت • و سلاطین صاحب شوکتلره • غایتده عیب عظیم • در • و شریعت احمدی • و طریقهٔ پاک محمّدی • ده غدردن تحذیر عظیم و منع و زجر کبیر و عهوده وفا ایتمک ایله امر و نقض عهددن نهی چوقدر خواجه نصیر ایدر صفت غدر اتراک طائفهسنده چوقدر • و وفا که ضدّی در روم و حبش جنسنده چوقدر امّا ضیم غیری ضعیف و بیچاره بیلوب انتقامیچون تحمیل یا ظلم ایتمکدر • ظلم و انظلامک قبحندن که مرور ایتمشدر ضیمک دخی قبحی معلوم اولمشدر • و عاقل لبیبه لایق دکلدر که انتقام امرنده اهتمام ایده • خصوصا قدرت حاصل اولدقدن صکره • زیرا قدرتک شکری عفو عن الجرم در • و انتقام اول وقت جائز اولور که ترکی ضرر عظیمه مؤدّی • پس انتقام محلی اولیجق عقل صحیح ایله مساغ ورت • و رای و تجربه ایله عمل ایتمکه مبادرت • ایتمک کرک که ندامت عاقبته مؤدّی اولمیه • چون نفس انسانیده فضیلت

علم • وحلیهٔ حلم حاصل اوله ترک انتقام • وسلک اهل عقود ده انتظام
ایتمه‌سی آسان اولور اما منافست شئ نفیس تحصیلنده منازعه
ومحاسده ایتمکدر • چون منافسه‌نک سببی اشیاء نفیسه‌یه طالب
واسباب حسنه‌یه راغب • اولمقدر • پس حکما دیدیلر امتعه و
اسباب دنیویه‌یه رغبت وطلب • وتحصیل واکتسابنده شوق
وشره وشغف • اصحاب دولت • وارباب قدرت ومکنت •
اولنلره لایق دکلدر • بو قنده قالدی که اوساط الناس انک جمعنه
مشتاق • وهمت ونظرلری کسب وتحصیلی سمتنه منساق • اوله
زیرا عالم کون وفسادک مرکباتی مرض فساد وانعدامه مبتلا • وجهان
ناپایدارک جواهر زواهر وطرف تحفی اسیر فنای فنا • وگرفتار
بلای بلی • در • پس اگر بر پادشاه خطیر • یا امیر کبیر • تحف ونفایس
اسباب • وغرایب رغایب جواهر کمیاب • جمعنه حریص و
مبتلا • وطائر همتی بو دامه گرفتار وبربلا • اولسه حکمندر که
روزگار غدار • عادت غدر وبی وفالیکن پدیدار • ایدوب
اول تحفهٔ مرغوب • ویادگار مطلوب • عالی مقداری عرضهٔ هلاک
وبوار • ایدوب اول صاحب دولته اول قدر جزع وفزع طاری
اوله‌که حسادی طعن وملامت اظهار • وجوی وتسفیه وشماتت
اظهار • وجاری ایده‌لر نته کم حکایت اولنور که پادشاهلردن
بری سنه بر طوب بلور مدوّر ومنوّر • وانواع رسوم صنایع

ونقوش بدایعله منقش ومصور • که کرهٔ قمر مستنیر چنبرنا یل • وحلقهٔ
حامل ومدیرنده اکا تشبه ایتمکیچون کاه احسن الاشکال شکل المستدیر
دیو بدر • اولوردی • وکاه کوی وصالنه نایل • ومیدان اجتماع
واتصالده بی حایل • اولمق امیدینه کندوبی شکل هلالی ده کوستروب
خنبده بی قدر • اولوردی بیت بر مهر وماه شکل که نه چرخ چنبری
هر صبح وشام مهرینه اولوردی مشتری • پیشکش واتحاف • ایدوب پادشاهک
زلال رغبتین جوی استحسانده پاک وصاف • ایلدیلر غایت میل
خاطر • واستحسان باطن وظاهر • ارزانی ایدوب بیوردی که خزانهٔ
خاصده حفظ وحراست • وتجلیه وتصفیه‌سنده بذل مقدور و
وغایت رعایت • ایده‌لر مجالس نزهت • ومحافل انس و
سلوتده فرمان ایدوب کتوررلردی مشاهده‌سندن جلب افراح
وسلب اتراح • ایدردی بر مدت احوال بو اسلوب اوزره جاری
اولوب یوما فیوما پادشاهک مرض محبت جوهر مرغوب شرایین وعروق
قلوبنه ساری • اولدی ناکاه بر کون سیلاب طبع زمانه دیدگلوز جوی
خوی بی وفالیقده که انک اوزرینه مجبول ومجبور دربیدا • اولدی وشکست
طوب خوب • وجوهر مرغوب • ایتمکله شیشهٔ دل پادشاه • وبنده‌گان
درگاهی • منکسر وشیدا • ایلدی ع وسهم الرزایا بالنفایس مولع
هر که مرغوب اوله اکا زیان ارتوق ایدر • هر چند بنده‌گان صادق
نظیرین بولمغیچون اطراف عالمده جستجو • ایتدیلر بولنمدی •

واستادان حاذق • وچابک دستان فایق . نیچه کم ترکیب اتصالنده
کفت وکوقلدیلر چاره اولنمدی مصراع شیشه چون کم صندی کیمدر ایلیه
آنی درست • فراق جوهر دل شاهه عرض • وموجب مرض اولوب
آلامی تضاعف • واحزانی ترادف • ایلدی • قریب اولدی که تدبیر
مملکتده عاجز وحایر • ونظم مصالح دین ودولتدن قاصر • اوله بیت

نباید بستن اندر چیز کس دل		که دل بر داشتن کاریست مشکل

وبو حکایتک خلافی • ومنافست صفتنه منافی • در • اول حکایت که
فقیر بعض عظمای امرادن استماع ایلدم که بالمشافهه کوردکلرین روایت
وعیان مشاهده ایتدکلرین بو وجهله حکایت ایلدیلر که آفتاب آسمان
خلافت • وسرو بوستان جود ورأفت • ظل ظلیل الهی • آیینهٔ جمال
شاهی • کوهر تاج جهان کیری وکیتی ستانی • افسر سر فرمان روایی
وحکومت رانی • اول پادشاه جهان بخش که آفتاب شمشیر جهان کیری
افق نیامندن چهره کشای اولسه خاور • وباختر میاننده ظلام ظلم وضلالت
سر مو اثر قلمز • وچون همای آسمان پرواز یرلیغ بلیغ • وتوقیع رفیع
اطراف صحرای ممالک وجودده دائر • وکوه ودشت ظهور ونموده
طائر • اوله مدادآسا تیره بخت اول کشی در که خامه وار خط فرمانه
متابعت قلمقده ترک سر ایتمیه قطعه شهنشاهی که اجداد عظامش

اب نامی وجد نیک نامش		همه شاهان با فر ند وتمکین
الی عشر کرام من سلاطین		پناه شرع وکهف اهل ایمان

مطلب

شهنشاه جهان سلطان سلیمان نثر خضر تلرینه آباء کرام • واجداد عظامندن
برکوهر قیمتی ونادر • که کوهر شناسان عالم تخمین قیمتنده عاجز وقاصر •
ابدی انتقال ایتمشدی • وغایت نفاست وکران بهالغندن حمایل
شریفینه تعلیق • اولنمشدی • وقلادهٔ کردن ونقل سنی شبه ومثلنده
داخل اولمغه توفیق • بولنمشدی • اتفاق طبع سعادت فرجاملری
آرزوی خلوت حمام ایدوب • قلادهٔ حمایلی کردن شریفیندن بیرون
قلوب خدمتکاره تسلیم بیورمشلر • نافرجامی دور ایام اول کوهرک اوستنه
اوشمش • واول جوهر نفیس کف خدمتکاردن مرمر اوستنه دوشمش
صلابت مرمردن اول کوهر خرد • وخدمتکارک جام عیشی پر درد
اولمش • فی الحال مسکینک کوهر ادراکی سنک حیرتدن شکست • بولوب
کنار ساحل حیرتده آب حیوتدن غسل دست • ایتمش • چون حضرت
آسمان رفعت خلوت حمامدن چقوب قصهٔ کوهره واقف • وواقعهٔ
جرئت خدمتکاره عارف • اولمش • سینهٔ پر شر فلکی کرد غم واسفدن
عاری • وزبان شریفنه کلمهٔ طیبهٔ الحمد لله جاری • اولوب بیورمشلر که
بو کوهر بی وفا نیجه پادشاهی شکست • وکلاه شکوهنی سنک اجله
پست • ایلدی . بحمد لله که بنم کوهر طالعم بوسنکی شکسته • وقبای
بقای دولتم رشتهٔ فنایه بسته • ایلدی امیددر که کوهر سلطنت سالهای
دراز حمایل سعادتمده معلق • وکردن ایام طوق حکومت ودایالممکله
مطوق • اوله دیوب قطعا ذرهٔ کرد انفعال • سرای وجود شریفنه

التصاق واتّصال ایلمیوب بوردی که دوشرن خدمتکار • اصلاغم
وتشویشه گرفتار • اولمسون • وکل نشاطی خزان انده وهله صولمسون
قید تعلّقات اسباب دنیای بی وفادن آزاده • وصحیفهٔ جانی ارقام
حرص وطلبدن ساده • اولمق دعواسین ایلین بو خلقه مالک • وبو
طریقه سالک • اولسون **بیت** ذی المعالی فَلْیَعْلُوَنْ من تعالی
هکذا هکذا والّا فلا لا **نظم** غلام همت آنم که زیر چرخ کبود •
زهرچه رنگ تعلّق پذیرد آزادست • خواجه نصیر ایدر که بو دیدکلوز
ملوک واکابر یچوندر • امّا ادانی واوساط ناس • میل تحف امتعه ونفایس
اسبابدن احتراز واحتراس • ایتمک لازم وواجب در • زیرا بر گوهر
نفیس ومتاع خطیر • بر مردم دنی وحقیرک • حوزهٔ تصرّف وقبضهٔ
اقتدارینه داخل • اولسه متغلّبلر آنی آنک یدندن اخراج ایتمکه طالب
وملکندن انتزاع ایتمکه مایل • اولسه گرک • اگر دفع ومنع ایدرسه
گرفتار بلایا ونوایب • اولور • اگر بذل واعطا ایدرسه غم وجزعدن
اسیر محن ومصایب • اولور • اگر ابتدادن بو مقوله متاع مرغوبک
اکتسابندن اجتناب واقتناسندن امتناع وانتها ایتمش اولیدی
بو ورطه یه مبتلا • وبو گرداب محنتده غریق آشوب بلا • اولمزیدی
بوذکر ایتدکلموز مرض غضبک علاجن اعلام • واول بابده بیان انواع
اقسام • در • وهرکسنه که عدالت شرایطنی رعایت • وطرفین
افراط وتفریطدن کندوینی حفظ وحمایت • ایلسه علاج غضب اکا

آسان اولور • زیرا مرض اعتدالدن خروج در • چون حدّ اعتدال
رعایت اولنه غضب مرض ایله اعتلاله مبتلا اولمز • وبعض اشخاص شدّة
غضبی بهادرلیق ورجولیّت • ونفس انسانی یه کمال ومزیّت • عدّ ایدرلر
لکن خیال فاسد • واندیشهٔ کاسد در • زیرا شجاعت فضیلت در
وخلق مزبور رذیلت در • زیرا سبب قبایح • وموجب فضایح در
وبو مقوله غضب صاحبی دائما معذّب اولدوغندن غیری اصحاب و
احباب وخدم وحشم واهل وعیال ونسا ورجالی گاهی زبان تازیانه
وگاهی تازیانهٔ زبانندن محزون وشکسته • ودلگیر ودسته اولورلر
ادنی خطا وزلّت مقابله سنده حدّت • ایدر ونه دکلو انلر لینیت
ایلسه لر بو عنف وشدّت • قلور • تعذیر ایتمک استسه عادّ ضربی
حدّدن بیرون • تأدیب ایلسه دشنامی قطع رأسدن افزون •
اوله • وشجاعت قوّت بدن • وقدرت کشتی گرفتن • دکلدر
بلکه شجاع شدید • وبهادر جلید • اولدر که وقت غضبده کام نفس
توسنه ضابط • وهنگام آشوب دریای خشمده کشتی اضطراب رسنی
ساحل صبر وآرامه رابط • اوله • نته کم جناب رسالت پناهی بیورورکه
لیس الشدید بالصّرعة انّما الشّدید الّذی یملک نفسه عند الغضب **قطعه**

پهلوان نیست آنکه در کشتی	پهلوان دگر بیندازد
پهلوان آن بود که گاه غضب	نفس امّاره را زبون سازد

وبعض غزواتدن مدینهٔ منوّره یه رجوع بیوردقلرنده زبان معجز

بیان ایلدی بیوردی که رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر چون
سلک صحبتنده انتظام ایله مشرف اولنلر غزای کفاری جهاد اکبر بیلدیلر ایدی
یا رسول الله جهاد اکبر نه در دیو سؤال قلدیلر حضرت بیوردی نفس ایله
جنک ایتمک جهاد اکبردر و دخی روایت اولنور که اعدی عدوک نفسک
التی بین جنبیک و بعض عرفا دیدیلر که قاتلوا الذین یلونکم من الکفار
آیه کریمه سنده نفس ایله جهاد ایتمکه اشارت واردر زیرا سلطان روحه
که مؤمندر اقرب اولن کافر نفس اماره در و تا نفس اماره لیکدن
مطمئنه لیکه انتقال ایتمیه اکا اسم مسلمان اطلاقی حقیقه مجاز و طریقنده بی جوازدر

قطعه

ای دل تو دخی همدم سبحان نشدی	وز کرده بیهوده پشیمان نشدی
قاضی و فقیه و مفتی و مولانا	این جمله شدی ولی مسلمان نشدی

و تهذیب نفس و تبدیل خلق ایتمین طائفه دن بعض اول مرتبه سلطان غضبه تبع
و دائره عقل و فکردن منخلع اولورلر که بی موقع غضب فرا انسان
و شتم و ضرب خدام و غلمان درجه سندن تنزل ایدوب حیوانات عجمه که
جمله حرکتلری معقول و مناسب و موافق مراد مالک و صاحب اولمق
محالدر غضب و تهدید و شتم و ضرب و تشدید ایدرلر بارکیر
مسکین ضعف و هزال و سیر علی الاتصال دن درمانده و زبون
ایکن ناکاه سورچوب یا دوشسه راکبی غضب و جنوننده ضرب مهمازیله
پهلوسنی غرقه خون یا تازیانه و چوبله کفل و سرونن مودن بیرون
ایلر و بعض شتم بیهوده و لعن نامشروعله که جانورانک مهمندن

فارغ و آزاده در کندو زبانین فرسوده و کردنین طوق لعنته مغلول
و صحیفه اعمالین آلوده ایلر و لعن انسان و دواب اهل ایمانه
غایتده لازم الاجتناب در و شرع شریفده منع عظیم وارد اولمشدر
حتی بر خاتون که سفر حج شریفده جناب رسالت پناهی ایله رفیق اولمشیدی
ناکاه ناقه سنه لعنت ایلدی حضرت غایتده متأثر اولوب فرمان
بیوردی که بو ناقه ملعونه بزمله همراه اولمسون پس خاتونک اسبابن
و نقودن جمیعن الدیلر ناقه عاری اولدوب قویوب یابانه صالدیلر
و بعض جهال کندو جهالتن خشم و کندو کندویه شتم ایتمکه شروع
ایدوب بره فلان فلانک طواری دیو کندویه یاخود بره فلان
فلانک صندوغی دیو بایع بی کناهه قذف نامشروع ایلر و
بعض جهال بو مرتبه دن دخی تنزل ایدوب جماد محضه شتم و ضرب
و ادراکدن بی بهره اولن اجسام ایله جنک و حرب ایدر کلیدی
تیز اچلمزسه شکست ایتمکیچون اوستنه تپرچلر و دلبندی مرادی اوزره
صارلمزسه یره اوروب اوستنه دپه جلر و قلم مرادی اوزره قطع
اولمزسه غضبندن شکست ایدر و مدادی غلیظ اولورسه دواتنی
خاکه پست ایلر و بعض سفهای کشتی نشین اولدقده باد مرادی
اوزره اسمسه غضب و سخط ایدر و باده که امر حقله مأمور در بی
کناه شتم ایدوب سقط سویلر و بونک امثالی افعال که فی الحقیقه
فاعلنه نسبت ضحک و استهزا و عجب در بین العقلا فضاحت و رسوالغنه

سبب در • چون بو افعالک سببی غضب در • و غضب محض فضیلت
شجاعتدن دوردر • آنی شجاعت اکلین جاهل و مغروردر • هر چند که
بو مقوله کلمات سابقا مرور ایتمشدی • و بو نوع نصایح سمت گذارش
طوتمشدی • لکن نصیحت و پنده حرص و آز • اولمغین اعاده سندن
احتراز • اولنمدی • حکیم فاضل ابو علی بن مسکویه حکایت ایدر که بعض
سفها کیجه لرده شعاع ماه • طقونور یرده نوم بی انتباه • ایدردی
بعض امراض رطوبته مبتلا اولدقده هجو ماه • ایدردی • و انک هجو
ماهی که بی نوردر • شعرا ایچنده مشهوردر • گویا هجو ماهه تفوهدن
مرادی کلابه تشبه ایتمکدی که جنس کلاب بعض ماهتاب • ایتمکله موصوف
و نور ماهتابی دوردن کوروب عوعو بیحساب • ایتدکلری مشهور
و معروفدر • نته کم دیمشلردر بیت مه نور می فشاند و سگ بانگ می زند
سگ را بپرس خشم تو از ماهتاب چیست • و کیفیات جسمانیه ده
ضد بالعرض ضد سببی اولدوغی کبی کیفیات نفسانیه ده دخی
ضد بالعرض ضدک وجودینه سبب مقتضی • و علت داعی • اولور
مثلا بعض جهله استیلای شهوتدن غضبه مبتلا • اولور مشتهاسی
اولن نسنه یه ظفر بولمیجق الم غضبدن پربلا • اولور حریص
مال و منال • فقد مرادی ایله پر رنج و ملال • اولوب خشم و غضب
اظهار ایلر • و نیجه کسن شتم و ضرب • و نیجه سیله بی گناه جنگ و
حرب ایلر • و مبتلای قوت شهوت باه • اولوب حدود

شرعدن تجاوز ایدن گمراه • ادای نعمت • و قضای شهوت
ایدجکی ماده ده اگر نژاکر ماده دست تعدی سندن گریزان و آبق •
اولمغله قضای مراد نفس اماره سنه عایق • اولسه آتش غضبی فروزان
و کندوسی و نیجه نسنه دخی سوزان • اولور • پس علاجی اولدر که
ملاحظه ایلیه که حریص جویان • و طلبنده پویان • اولدوغی
نسنه نیجه فانی و بی بقا • بلکه حرام و مستلزم عذاب خدا • در
پس فقدندن مضطرب • و آتش غضبله ملتهب • اولمق گرک
بلکه حرام ایسه حاصل اولمدوغنه شکر و حمد ایتمک گرک • و کندوده
اولان احتراق غضب متعلق طلب • اولن مشتهاسی فوت
اولدقدن صکره کبر و حصولنه سبب • اولمز • پس فوت مطلوب
المندن زائد احتراق غضب المنه مبتلا اولمه نک وجهی نه در
دیو فکر و ملاحظه ایدوب کندویه تمکین • و آتش غضبه تسکین
ویرمک گرک • والله تعالی الموفق علاج بددلی بددلیک قورقاق
و زبون و عاجز اولوب غضب و حمیت محلی اولن یرلرده اصلا
خشم و غضب ایتیوب خود و خمودندن نیجه مضرات حاصل اولمقدر
چون غضب انسانک قوی سندن بر قوت لازم • و نفس ناطقه
انسانیه نک خدمتندن بر خادم • در • پس انک دخی موضع استعمالی
و محل خدمتی واردر که اول موضعده استعمال و خدمتی ایله مهمات
نفس استکمال اولنمز نظام وجود و کمالات • و کارخانه ء

کسب سعادات . انسانیه یه خلل گلمک مقرردر . اگر غضب بالکلیه
بی موقع اولیدی حکیم صانع که کارخانهٔ ابداعنده عبث محض
غیر واقع در . آنی خلقت آدمی ده که خلیفهٔ اعظم . وتکریم خاصه
ایله مکرّم . در خلق و وضع ایتمزدی . پس شول محلده که ارادت
انتقام طرفنه حرکت اولی ایدوکی معلوم . اوله محلده سکون وجمود
جبن مردود وخلق مذموم . وآندن متولد اولن امراض . واکا
مترتب اولن اعراض . بونلردر اوّل مهانت نفس یعنی نفسه
خوارلیق عارض اولمق در ایکنجی سوء عیش یعنی امر معاشنه خلل
طاری اولمقدر اوچنجی طمع فاسد خلقدن انک حقنه حادث اولمقدر
دردنجی اموره قلّت ثبات بشنجی کسل وتوانی که موجب رذایل
ومنافی فضایل در . عارض اولمقدر التنجی ظلمه ظلمده تمکن وقوت
طوتمقدر یدنجی اهل واولاد وعیال واقاربنده فضایح ظهور ایتمک در
طقوزنجی بی عارلیغه مؤدی اولمقدر اونبجی بعض مهمّات معطّل
قلمقدر . وبو مرضک دخی علاجی سائر امراض گبی مادّه سین قطع
وسببین دفع ایتمکله اولور . وطریقی اولدر که نفسه تنبیه اولنه
که بو محلّه سکون وجمود . وسکوت وجمود . مضردر وحمیّت وغیرته
منافی در . وذکر ایتدگلموز مضراتی که عدم تحرک غضبدن ناشی در
تذکّر . وحمیّت وغضبک عدمندن متولد اولان اخلاق ذمیمه
تفکّر ایدوب نفسده بحسب الخلقه مرکوز اولان غضبی تحریک

ایتمک گرک . زیرا هیچ نفس قوت غضبدن خالی دگلدر . غایتی بعض
نفوسده ضعیف اولوب بعض موانع سببی ایله مختفی اولمش اوله . امّا
بالکلیه معدوم ومنتفی اولمق ممکن دگلدر . پس آتش ضعیف نفخ متواتر
ایله التهاب واشتعال ایتدوکی گبی غضب کامن دخی تحریکات متواتر ایله
مشتعل اولور . وبو مقوله علاجات طالب اولنلره نافعدر . و
بعض حکمادن مروی در که بعض مخاوف وحروب عظیمه یه گیدر ویه لازم
دگل ایکن حاضر اولوردی . ودریا تموّج ایتدکده کشتی لره رکوب ایدوب
مقاسات تلاطم امواج ایدردی . غرض بو ایدی که صبر وثبات فضیلتنی
اکتساب . وجزع وفزع رذیلتندن اجتناب . ایده . وبعضیلر
دیمش که تحریک غضب علاجندن بری اولدر که . بعض کمسنه لر ایله مخاصمه
ومجادله اولنه . امّا بشرط آنکه مخاصمه ومجادله هلاکه وضرر کلّی یه مؤدّی
اولمق احتمالی اولمیه . زیرا مخاصمه ومجادله زماننده البتّه غضب حرکت
ایتسه گرک . پس نفس تحریک غضبه معتاد . وداعیهٔ حمیّت وغیرته
منقاد . اولور . لابد محلّ غضبده وموقع انتقامده اولدوغی یرده
حرکت ایدوب رذیلت خموددن خلاص اولور . امّا احتیاط ایتمک
گرک که خصام وجدال . حدّ اعتدالدن تجاوز وتعدی ایلمیه
که فضیلت طلب ایدرکن رذیلته مبتلا اولمیه که الشیء اذا جاوز
حدّه انقلب ضدّه علاج خوف خوف بر کیفیت نفسانیه در که نفسه
عارض اولور اول زمانده که گلنده یه بر مکروه ایرشمک توقع ایلمیه

واول مكروهك دفعنه قادر اولميه • زيرا دفع مكروهه قادر اولديغي
محل خوف اولماز • توقع مكروه زمان مستقبلده اولور • پس بوندن
خالي دكلكه مكروه متوقع ضروري اوله يا غير ضروري اوله • غير ضروري
اولنك سببي خائف اولن كمسنه نك فعلي اوله يا انك فعلي اولميه • و
على كل حال خوف ايلمك جائز ولايق دكلدر • اما امر ضروري اولديغي
خوف جائز ولايق دكل ايدوكنك بياني بودر كه • چون بر هر حال
اول امر كه مقدر • و وقوعي مقرر • اوله • وقوعندن نيچه زمان اول
الم چكمه نك معناسي نه در • ونتيجه اوله جق محنتي نقدا ايتمكه موجب نه در
تأمل اولنسه بو معنى استعجال بلا • واستقبال عنا • دن غيري نه
مفيددر • وبو خوف بيهوده سببي ايله نيچه مصالحك اتمامندن قاصر
ونيچه كمالات وسعادتك تحصيلندن عاجز اولمق احتمال در •
وبعض شعراي عجم نه خوب ديلشدر **بيت** غم نا آمده خوردم نبقدم رنجه مبادا
هم‌ان بهتر كه با فردا گذارم كار فردا را • اگر غير ضروري اولوب
اما غيرك فعلي اولورسه ينه خوف جايز دكلدر • زيرا چون ممكن در
وقوعي وعدم وقوعي برابردر • پس وقوعي متقرر الكليوب الم خوفه
مبتلا اولمه نك وجهي نه در • تا انكه قسم اوله ديدكلكوزكي وقوعي
متقرر ايسه دخي استعجال غم اولنمق جائز دكلدر • اول مكروه واقع
اوله جق ايسه دخي اول زمانده كوريله پيشين الم • ونقد غصه وغم
چكمك نه لازم • واگر سببي كندو فعلي اولورسه • پس گركدر كه

اول فعلدن كه سبب امر مخوف ومكروه • وجالب محنت واندوه در
احتراز واجتناب ايده كه چون فعل قبيح كه مقتضي عقاب • وجرم
شنيع كه خاتمه سي مفضي عذاب • اولمق احتمالي اوله عاقل آندن
اجتناب ايتمك لازم • وخردمند عاقبت انديش آندن احتراز
ايتمك واجب در • وحالا سوء عاقبتي مخفي اولمغله اقدام قبيح
ايتمك عاقله لائق وخردمنده روا دكلدر • زيرا چونكه عاقبت
وخيمه ممكن در • وممكنك طرفيني على التسويه در • پس وقوع احتمالي
داخي واردر • واقع اولمق احتماله بناء اقدام اولنمق مقتضاي
عقل صحيح دكلدر خصوصا كه بعض اسباب وقوع حاصل • وممكنك طرف
وقوعي في الجمله رجحان درجه سنه واصل • اولمش اوله • وقسم
ثاني خوف ممكني واجب الوقوع اتخاذ ايتمك قسمندن اولدوغي كبي
بر قسم دخي ممكني ممتنع الوقوع اتخاذ ايتمك در • وايكي سي قصور عقل و
نقصان فهمدن ناشي در **علاج خوف موت** چون خوف موت
جمله آدمه مستولي • وجمله خوفلره غالب ومستعلي در • پس لازم در
كه بو بابده اطناب اطناب ممدود • وباب خوف مسدود قلنه
زيرا خوف بيهوده تحصيل كمالاته مانع وعائق • وتضييع اوقاته
مؤدي اولمغله طالب سعادته غير لائق در • اولا معلوم اولسون
كه موت فناي محض وانعدام صرف دكلدر • زيرا مقدمه كتابده
بيان ايلدك كه نفس انساني يه فنا وهلاك عارض اولمق محال در

مطلب

بلکه موت قوای جسمیه‌نک بطلانی • و ترکیب آب و گل که تنگنای محنت
و بیغولهٔ غم و کربت • در منعدم • و چار دیوار عناصردن مؤلف
اولان بدن که قصر سلطان روح در منهدم • اولمقدر • و نفوس فاضله
و ارواح کامله‌یه که عالم قدس و طهارت • و نزهتگاه تجرد و سعادته
آشنالق ایتمشلردر • و فضای روضهٔ رضوانده طائر • و کنگرهٔ
عرش حوالیسنده دائر • اولمشلردر • بدن نفس تنگ •
و تنگنای محنت آهنگ • در • نته کم بعض عزیزلر دیمشلردر رباعیه

مرغی ز جوم در قفس تنگ نشست — آمد ز کرم در قفس تنگ شکست
او جلوه زنان کز قفس تنگ برست — ما ناله کنان کز قفس تنگ بجست

پس خوف موت یا موت نه در آنی بلمیوب عدم محض و نفی صرف اکلیوب
وجود که خیر محض در آندن مفارقت ایده جکنه خوف ایتمکدن اوله
یا نفس موتده الم و وجع تصور ایتمکدن اوله • یا موتده بعض کمالاتک
نقصانی و سعاداتک فواتی واز خیال ایتمکدن اوله • یا ما بعد موتده
محتمل اولان عذاب و عقاب و وحشت و کربتدن خوف ایتمک اوله •
یا خود اولاد و انساب • و اصحاب و احباب • و درهم و دینار •
و اسباب و عقار • ندن دور و مهجور اولمه‌سنی تأسف و تلهفدن
اوله • یا خود احوال موت و امور آخرتده متحیر اولوب بر جانبه جزم
و عقد قلبیسی ایله بر طرفه عزم • ایتمیوب وادی حیرتده هایم
و تیه جهالتده دایم • اولدوغندن اوله • اما چون ملاحظهٔ

صحیحه ایله تأمل و اعتبار • و مقتضای عقل صریحله تذکر و افتکار •
ایلیه • معلوم اولور که بو اموردن بریسی موجب خوف و حجرت • و
مورث بیم و دهشت • دکلدر • اما اول که موتی عدم محض و نفی صرف خیال
ایلمکدر انک بطلانین بیان و عیان ایلدک تکرار لازم دکلدر • اما رباعیهٔ
خواجه افضل الدین کاشی ذکر ایده‌لوم که بو معناده بیورمشلردر رباعیه

از مرگ تن ای حکیم چندین مهراس — برخیز ز خواب جهل و تفکر بقیاس
بیم تو ز وهمست و گرنه این مرگ — بپوستن عقل است و بریدن ز حواس

اما ثانی که موتی الم و وجع جسمانی بلمکدر • انک دفعی اولدر که • موت عدم
حیات و زوال احساسدر • و المی ادراک ایتمکی منافیدر • زیرا ادراک الم
وجود حیات و بقای احساسله اولور • پس موتده الم جسمانی اولمز • و اگر
سکرات زماننده اولان المدن خوف ایدرسه یحتمل که هیچ الم اولمیه • نته کم
بعض مرضی تکلم ایدرکن تسلیم روح ایدرلر • و هیچ الم احساس ایلمزلر •
و اگر بر هر حال الم مقرر ایسه نته کم ظواهر اخبار شرع شریفده وارد اولمشدر
انک دفعی خوفک علاج عاقلانه اوله که • چون مکروه مقرر و مقدردر
سابقا خوف المین دخی ضم ایدوب مکروه استقبالی بر مکروه حالی دخی علاوه
قلمق طور عقلدن دوردر • اما ثالث که موتی فوت کمالات • و زوال
سعادات • تصور ایتمکدر • انک علاجی بودر که معلوم ایده که بو تصور
باطلدر • بلکه موت متمم حقیقت انسانی • و سبب حصول سعادت
حقیقی جاودانی • در • و حکمای اقدمین حقیقت انسانی حی ناطق

مانت دیو تفسیر ایلدیلر • پس موت حقیقت انسانیده معتبر اولیجق نیجه موت
فوت کمال اولور • و سعادت حقیقی اتصال عالم قدس و طهارتدر بو حالک
کمالی موتدن صکره اولور • پس نیجه موت زوال سعادت اولور • همانا
بو تصور اول جاهلک درکه سعادتی رفعت دنیوی • و جاه و حشمت صوری
ظن ایدوب بو رفعته مبتلا اولنلره صاحب سعادت تسمیه ایلیوب
نعمت و حشمت دنیوی ایله متنعّم و مترفّه • و کمالات معنویه و سعادات
حقیقیه نامتنبّه • اولن دنیا دارلری کورب • یا لیت لنا مثل ما اوتی
قارون انه لذو فضل عظیم • و مسکین بی خبردر که سعادت حقه عبادت
و رفعت و جاه غفلتدن انتباه و مال و اسباب • تقرّب رب الارباب
و مسبّب الاسباب • در • پس بونک علاجی ملاحظه ایتمکدر که موت
فوت سعادت دکل بلکه موجبی در • و عاقل دانا قتنده ظلمت
آبا و طبیعتدن که نشأة دنیا در فسحت عالم آخرت احسن و اعلی • و قفس
تنک محبت آهنک جهان دون دن ریاض و بساتین روحانیات
مقرّبین ارنج و اولی • در • و پیغوله تنک • و تنکنای محبت
آمنکله • انس ایتمکدن خسته • و الفتنه دلبسته • اولن جنین
کبی درکه رحم مادرده که جای تنک و تیره در • متولّد اولدوغی
جهتدن متأنس اولوب آندن اوسع مکان ممتنع در • و آندن روشن
مقام محال ظن ایدوب فسحت دنیایه خروج • و مضیق معتادینی ترک
ایتمکه راضی اولمز • امّا حقیر دیرکه طشره سی دخی اوسع و احسن • و منزل

دنیا مضیق رحمنه نسبت اطیب و ازین • در • و یا اول مرغ بی ادراک
کبی درکه قفس تنکده متولّد اولوب باغ کلزار • دنیاکه پر شکوفه و
ازهار • دربی خبر و حدائق و بساتیندن که تا آمال انکوروینه نذره
بی شعور اولدیغیجون قفس تنکدن قاچمغی عذاب الیم • و فضای جهانه
آهنک ایتمکی بلای عظیم • صنور بلزکه • بیت • بیرون این قفس همه باغست و لاله زار
مرغان صغیر زن که کذشت از حد انتظار • امّا رابع که سبب خوف
که ما بعد الموت احتمال اولن عذاب و عقاب • و اهوال حشر و نشر و موقف
حساب • اوله آنک علاجی اولدرکه سعی و جد ایلیوب افعال قبیحه
و اخلاق ردیّه و فضیحه که • موجب عذاب و مورث عقاب در
ترک ایلیوب و نفسنی انلردن تخلیه • و اعمال حسنه و اخلاق رضیّه
که سبب نجات • و نیل درجات • در کسب ایدوب نفسنی انلرکله تحلیه
ایده که اولیاء الله تحتنده • لا خوف علیهم و لا هم یحزنون • تشریفی
ایله مشرّف • و اولئک حزب الله الا ان حزب الله هم المفلحون • سعادتنکه
مستسعد لردر داخل اوله • و بو خوف فی الحقیقه خوف موت دکل در
و السنه شرعده مستحسن و مندوب اولدوغی اکتساب اعمال صالحه و
اخلاق رضیّه • و اجتناب اعمال فاسده و اخلاق ردیّه • یه سبب
مفضی و علّه مؤدّی • اولدیغیجون در حتی بو خوف حاصل اولوب امّا
صاحبی اکتساب خیرات • و اجتناب معاصی ایتمکه واصل اولسه هیچ نفعی
بو قدر • حسن بصری رضی الله تعالی عنه مجالس تذکیرنده خلق بکا و ناله یه

بشلسه لر غضب ایدوب بویوردی که ۰ اعجیج کعجیج النسآء ولا عزم ۰
یعنی عورتلر کبی بکا ایله رفع صوت ایتمکه منتهی ۰ اما مردلر کبی عزیمتِ توبه
وعمل صالح ایتمکدن تهی ۰ سز ۰ پس خوف دخی مقصود بالعرض در مقصود
بالذات کسب اعمال وحسنات ۰ وترک آثام وسیئات ۰ در ۰ اما
خامس که خوف فراق اولاد وانساب ۰ وترک اموال واسباب ۰ و
مفارقت مألوفات ۰ ومهاجرت مأنوسات ۰ ایچون اولورسه
انک علاجی بودر که فکر وملاحظه ایلیه که چون بقایه احتمال یوقدر ۰ زیرا
بقا تقدیرنجه سعادت اخرویه فوت اولدوغندن غیری بو نظام ۰
متقن وپرحکمت ۰ وعالم پرصنع وپرعبرت ۰ که مشاهد ومحسوس در
مختل ومنتقض اولمق لازم اولور ۰ زیرا تناسل ضروری در ۰ اگر موت
وفنا اولمزسه اجزاء عناصر وسطح زمین اقوات واحیاز اشخاص کثیره یه
کفایت ایتمزیدی ۰ زیرا ملاحظه اولنسه بر فردک نسلی موت اولمدوغی
تقدیرجه اول قدر متشعب ومتکثر اولور که احتمالدر که روی زمین انلره
وسعت ۰ واقوات ممکنه معاشلرینه کفایت ۰ ایتمیه یوقسه که
موت مرتفع ۰ وعدم ممتنع ۰ اولوب جمله افرادانک علی مر الدهور
والاحقاب ۰ انسال واعقابی ۰ جمله باقی ومتکثر ومتشعب اولهلر ۰
سطح زمین هر بریک مجرد تشخصنه حیز اولمغه کافی ۰ اوله مز فکیف
که زرع وضرع وسائر اسباب معاش تحصیلنه وافی ۰ اوله ۰ پس
ظاهر اولدی که موت نظام عالم ۰ وامکان نشر نسل آدم ۰ ایچون

لابد وضروری ایمش پس امر ضروری الوقوع ایچون خوف وبیم ۰ واضطراب
عظیم ۰ ایلمک لایق عاقل دکلدر ۰ فکیف که لایق فاضل حکیم ۰ اوله
وسابق دیدکلکوز کبی حصولی مقدر ۰ ووقوعی مقرر ۰ اولان مکروهک
وقتندن اول غمن چکمک استعجال غم ۰ واستقبال الم ۰ در ۰ پس عاقل
بونک کبی زنگ غم وخوف بیهوده دن آیینهٔ قلبین پاک ۰ وتحصیل
زاد آخرت ۰ وتکمیل اسباب سعادت ۰ ایدوب خوف وخشیت واضطراب
ودهشتدن بی باک ۰ اولمق کرک ودایم لسان حال وقالی بویله دیمک کرک بیت

آن مرد نیم کز عدمم بیم آید	کان نیمه مرا بهتر ازین نیم آید

واگر مرادی بقا وخلود ۰ وترک لقای موعود ۰ اولیوب مجرد طول
عمر وزندگانی ۰ وکثرت تمتع جهان فانی ۰ اولورسه آنی دخی ملاحظه
ایلسون که طول عمرک چندان فائده سی یوقدر ۰ بلکه مصائب ومتاعبه
آلام ومحنی چوقدر ۰ خصوصا که کعبهٔ شباب وکهولتدن خارج حرم ۰
وداخل بریهٔ پربلیهٔ شیخوخت وهرم ۰ اوله اوجاع واسقامی
مترادف ومتواتر ۰ واحزان وآلامی متضاعف ومتکاثر ۰ اولسه گرک
پس حالی بو منوال اوزره اولیجق درخت عمردن نه قدر برخوردار
وقبای بقادن تمتع وتلبسی نه مقدار ۰ اوله ۰ وطول عمرک
محذور ومشهورلرندن بریسی اولدر که مصائب اقارب واولاد ۰
وماتم عشایر واحفاد ۰ چوق چکلور ۰ وبری دخی اولدر که دولت
ورفعت اعدا وحساد ۰ واستیلا واستعلای اعادی واضداد ۰ چوق

كوریلور . دامغانی نك كه قضاة بغداددندر بر جوان نائب محكمه سی
واریدی طول زمان . وحوادث حدثان . ایله جوان مزبور ترقی
وسعادت طالعنی تلقی . ایدوب خلیفه نك وزیری اولدی
حكایت ایدرلر كه دامغانی وزیرك اوكنجه موكبده كیدردی ویكا
ایدوب لعن الله طول العمر . لعن الله طول العمر . دریدی . وطول عمر
طلبی فی التحقیق مناسب دكلدر وغنه ابیات مشهوره واردر
كه . حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالبه دخی نسبت اولنور نظم

اذا عاش امرؤ ستین عاما	فنصف العمر یمحوه اللیال
ونصف النصف یمضی لیس یدری	لغفلته یمینا عن شمال
وباقی النصف اسقام وحزن	وهم بالمعیشة وارتحال
فحب المرء طول العمر جهل	وقسمته علی هذا المثال

پس اعتدالدن خارج عمری طلب وسؤال . ایتمك لائق حال اصحاب
كمال . ومقتضای رای عقلای رجال . دكلدر . چون ظاهر اولدی كه
بقا محال . وطول عمر خارج اعتدال . در . پس عاقله لایق اولدر كه عمر
فانینی عمر باقی تحصیلنه مصروف . وهمت ونهمتنی وصول حظا برقد
كه ریاضی خار آزاردن پاك . واشجار حدائقی بار انقطاعدن آزاده در معطوف قله نظم

دلا بكوش كه باقی عمر دریابی	كه عمر باقی ازین عمر بر گذر یابی
مباش غره بایام كامرانی وعیش	كه تا دو چشم زنی كار را دگر یابی

ومهما امكن مألوفات ومستحسنات دنیویه یه كه جمله سندن مفارقت

ودوری . آخر الامر لازم وضروری . در عقد قلب واحكام علاقه
ایتمیوب تجرید وتفرید باغنه خرام . ومعشوق حقیقی ومطلوب یقینی كه
هر نشأه ده مفارقتی محال ومهاجرتی ممتنع در قبله توجه ایدوب ماسواسی
مجتنبی كیذویه حرام . ایده رباعیه هر صورت دلكشا كه فلك با تو نمود .
خواهد فلكش باز ز دست تو ربود . رو دل بكسی ده كه در اطوار وجود .
بودست همیشه با تو وخواهد بود نثر چون سراپرده دل نقوش تعلقات
كونیه دن خالی . بلكه محبت محبوب حقیقی ایله پر وملی . اوله مرگ طبیعی
قریب وناصیه ملك الموت پیدا اولنجق مرغ جان كه روسنه نظر ایتمكدن
خلاص . وسبكبار عقبه تنگ موتدن گذار ایدوب شهرستان آخرتده خاص
الخاص . اولور نتهكم بعض مشایخ حالت نزعه كلیجك بدیهه بو رباعی
انشاد بیوروب كچدیلر رباعیه از رخنه دهر همچو دزدان جستم .

رخت سفر منزل دیگر بستم	بر لاشه خر چو دیك چندی بودم

كرگ آمد وخر برد ومن از غم رستم نثر وحكما موت مشهوره موت طبیعی دیرلر
وتعلقات كونیه دن آزاد اولمغه موت ارادی دیرلر . افلاطون الهی
دیمشدر كه مت بالارادة تحی بالطبیعة . واهل تصوف خلاصه سلوك
بو كلمه ایله عامل اولمغی تعیین ایتمشلردر كه . موتوا قبل ان تموتوا . وشیخ نجم
الدین كبری حضرتلری آنكله علی طریق شطار در دیدوادن اصله حق قلوب
بر رساله سنده اول ادن اصطلاحات بیورمشلردر . وخواجه سنائی دیمشدر بیت

بمیرای دوست پیش از مرگ اگر می زندگی خواهی . كه ادریس از چنین مردن بهشتی گشت پیش از ما

ودعشاق حقیقت علاقهٔ بدنیه حایل تمام تجلی دردیوب خلاص طلب ایتمشلردر رباعیه

عجاب چهرهٔ جان میشود غبار تنم
خوشا دمی که ازین چهره پرده برفکنم

چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانیست
روم بگلشن رضوان که مرغ آن چمنم

وفقنا الله وایاکم للفوز بهذا المرام ولا یجعل امرنا مجرد القول ومحض الکلام

اما سادس که خوفی جیرتندن واموری آخرتده برجانبه جزم ویقین اولمغله دهشتندن اوله نته کم روایت اولنور که جالینوس طبیب بقای نفس بعد هلاک البدن ومعاد موعودده مذکور اولن احوال سعادات واهوال محن خصوصنده جزم یقین حاصل ایتمشدی وبو سببدن اقرانی قتنده اسم حکیم اطلاق اولنه جق درجه یه واصل اولمشدی لاجرم آخر عمر وزمان رحلتنده که قبای بقای فانیدن بی نصیب ومرغ روح بی فتوحی قفس قالبدن پرواز ایتمکه قریب اولدی تحسر وتحزن ایدوب دیرایدی که نولیدی فرج استردکلو برفرجه اولیدی که بو عالمدن مفارقت ایتدکمدن صکره کاهی اول فرجه قتنه کید بدم وآندن بو عالمی برمقدار تفرج ایدبدم وحقایق کوی نامی مولانا نور الدین عبد الرحمن جامی بو حکایتی بعض مثنوی کتابنده بو وجهله نظم ایتمشدر که نظم مثنوی

شنیدستم که جالینوس کز دل
نزد نوریش سر در عالم کل

چنین کفتست چو جانش رسیدی
بلب که آی کاشکی بیش دو دیده

ز فرج استرم یک فرجه بودی
که عالم ازپس مرکم نمودی

کشاده دل بنود شش چون میسر
فرج را فرجه جست از فرج استر

وبو خوفک علاجی بودرکه تحصیل عقاید حقه ایدوب آثار انبیا وروش اولیا واصفیایه اقتفا ایده واکر نفسنده طریق برهان ودلیل ایله حق الیقین تحصیلنه استعداد وسبیل کورمزسه تقلید انبیا ایله اکتفا ایده که ایمان مقلد دخی اصح مذاهبده مقبول وایمان تقلیدی دخی نجات نار جهنم ودخول جنت خرم ایتمکه وسیلهٔ وصول اولور وحالا حیرت ودهشتندن قورتلر ورحنهٔ خوف وخشیتی برمقدار اورتیلور والله تعالی الموفق والمعین علاج امراض شهوت چون علاج مرض غضب که قوت دفعدر مذکور اولدی مرض شهوت که قوت جذبدر انکدخی شفا وعلاجین عیان وآندن تصحیح مزاج نه ایله اولور بیان ایده لوم معلوم اوله که قوت شهوت سببی ایله اولن امراض حد حصردن بیرون ومرتبهٔ احصا وعددن افزوندر اما خواجه نصیر ایدر که غایت مضرتی درتدر برکی افراط شهوت ایکنجیسی بطالت اوچنجیسی حزن دردنجیسی حسددر بس بو درت نوع مرضک علاجاتن بر بر بیان ایده لوم علاج افراط شهوت اکر افراط شهوت مأکولات ومشروباته ایسه علاجی بودرکه ملاحظه ایلیه که اکل وشرب لذت آنیدر ومع هذا مضرات لازمه وتبعات مترتبه سی اکر مقدم واکر مؤخر بی حد وبی مردر اولا تحصیلی ایچون هزار محنت ومشقت وارادل وناکسلره منت وزلت

وبور ذالت سببی ایله سقوط حشمت ومهابت • وظهور ذلت ومهانت در
وعزیزلر دیمشلر که بیت نصف عنف مشبع لمن اکل • فالذمن ای طریق تحمیل
وشیخ سعدی نه خوش دیر بیت ای شکم خیره بنانی بساز • تا نکنی پشت بخدمت دوتا
وابن یحیی فی خوب دیر بیت طعام چرب وشیرین سلاطین • جو آب تلخ دریانی نیرزد
وقناعت اهلی عارفلردن بعض بیورر که نظم سلطان خودم خدمت سلطان چکنم
وزبهر دو نان منت دو نان چکنم • نفسم چو شکست وحرص من چون سگبان
ازبهر سگی خدمت سگبان چکنم نثر ومضرات متأخره • وتبعات مترتبه سندن
بعض فتور فطنت • وظهور بلادت • در • وخبرده وارد اولمشدر که
البطنة تذهب الفطنة • یعنی کثرت اکل فهم وعقلی کیدرور • وظهور و
حدوث انواع مرض واصناف علت در • وکتب شرع وطبده مذکوردر
که • المعدة بیت کل داء • والحمیة راس کل دواء • یعنی معده هر دردک
کانی در اعضایه امراض آندن واصل • اولور • وپرهیز ایتمک هر درمانک
باشی در امراضه شفا آندن حاصل • اولور ع کلوا فی بعض بطنکم وتصحوا
وبعض حکمای شریعت شعار دیمشلردر که • مجموع مسائل وفوائد علم
طبیه بو اوج کلم جوامع • که انوار حکمت وتربیت آندن لوامع • در
جمع ایتمشدر که • کلوا واشربوا ولا تسرفوا • وبعض زهاده اصحاب و
احبابی هیچ طعام تناول ایتمزسز دیدکجه دیر ایدی که • دنیا کوزک
بر بویوک لذتی اکل نفایس وشرب لذایذدر • واننه دخول مستراحات
وتنقیة وتطهیر قاذورات • ایتمکه دکمز • ومناقب جناب مولوی
قدس سره کتابنده • روایت ایلرکه • برکیجه امیر معین الدین پروانه که
حاکم روم • ومحب حضرت مولوی ایله موسوم • ایدی سماع عظیم داشتند
ایدوب مولانا واصحاب واحبابنی دعوت ایتمش ایدی • چون سماع فرو
ایلدی سفره وسماط قونیلدی • واهل سماعه اشربه ایله کاسه لر صونیلدی
حاضرین سماعدن رجوع • وتناول طعامه شروع • ایتمک استدیلر
اما جناب مولوی نک شور وشغبی زایل • وتناول طعام جانبنه مایل
اولمدی • امیر پروانه نک شمع وار رشتهٔ جانی یکزدی • وشراب
لیمون بی نظیردن بر بر کاسه الوب مولانایه صونردی • و
تضرع ایدردی که تناول بیورک که وجه حلال دندر • حضرت مولوی
کاسه ئی الوب و دهان مبارکنه یقین ایلدوب ینه تناول ایتمیوب
معارف وحقایق بیانینه آغاز • ایدوب امیر پروانه کبرو تضرع ونیاز
ایدردی وبو نازونیاز • وسوز وگداز تا آخر شب ورود دراز اولدی بیت
شب دراز چه دانی که چیست حالت شمع • دلیل سوز دلش نک عاشقانه او ست
چون صباح قریب اولدی مولانا محاسن مبارکنه الن ورو ب
ایتدی • امیر معین الدین بنم ریش سفیددن شرم ایتمزمی سین
که بنی قدمکاهه کیرمکه دعوت وابرام ایدرسین دیو بو بیتی انشاد ایلدی نظم

چرب وشیرین منیما ید پاک وخوش	یکشبی بگذشت با شهد بلید
چرب وشیرین از غذای روح خور	تا برت بر رویدو دانی برید

وحدیث شریفده وارد اولمشدر که • ماملاء ابن آدم وعاء شرا من بطنه

یعنی آدمی زاده طولدردوغی ظرف واناء . وکاسه ووعاء . ده کندو
بطنی اناسی طولدردوغی جمله دن بدتردر . ودخی بیورمشلردرکه
بحسب ابن آدم لقیمات یُقِمن صلبه . یعنی آدمی زاده برایکی لقمه که سد
رمق ایده کافی در . وامام شافعی دن مرویدرکه . من کان
همّته مایدخل فی بطنه وکان قیمته مایخرج منه . یعنی نظم
هرکم نه کیرسه جوفنه اولدر همّتی   هرنه چقرسه جوفدن اوله قیمتی
وکثرت اکلک امر قبیح . وطالب کمال وسعادت اولنلره مانع صریح .
اولمه سنده اولیا وزهّاد . وکمّل اهل ارشادک . کلامی چوقدر .
وجمله سین ایراد ایتمکه احتیاج یوقدر . وحرص شرب آب وشراب
دخی بویله در . وسالکلر شرب آبک ضررینی تصفیه یه مانع اولمقده
اکلک ضررندن ارتوق طوتارلر . لکن ارباب ریاضات دیرلرکه اشتهای
آبی کاذب بولدق اکثریا صبر ایله مندفع اولور . امّا اشتهای اکل
بر هرحال صادق صبر ایله غیر مندفع در . زیرا قوام بدن قوّت اینجه
ممتنع در . امّا شهوت مناکح شهویّه . بو بابده دخی اعتدالدن تجاوز
وشرعا وعقلا مباح ومستحسن اولن مرتبه دن تعدّی ایلمک منافی تحصیل
فضیلت . ومباین تکمیل اسباب سعادت . در . علما ایدرلرکه
شهوت جماع آدمی اوزرینه مسلّط اولدوغی ایکی فایده ایچوندر .
برکیسی اولدرکه لذّات جنّتدن مذکّر ومنبّه اوله . زیرا اقوای
لذّات جسمانیّه در . چون بو لذّات انسانک معلومی اوله . جنس

لذایذده مطلوب نفس ومرغوب طبع نه مرتبه وارایدیکی معلومی اولور .
پس آخرت لذایذینی اکا مقایسه ایدوب زیاده رغبته سبب اولور .
نته کم آلام جسمانیه دن احتراق نار اعظم آلام در . پس حق جلّ وعلا دنیاده
خلق وایجاد . وعباد ایچنده ابقاد ایلدی که وعید بیوردوغی
نار جهنمک شدّت المنی انکله فهم ایدوب ترهیب آخرت حاصل اولور .
ایکنجی فایده سی بقای نسلدر . زیرا چون مبداء اول جلّ ذکره حضرتنک
بقای نظام عالم . وامتداد وجود بنی آدمه . عنایتی اکمل واعظم در .
پس جماع ده لذّت قونلمش اولمیدی محتمل ایدی که اکثر ناس رغبت ایتمیوب
تناسلی قلیل اولوب . بلکه موتان عظیمه رده بالکلیّه انقطاع نوعه مؤدّی
اولیدی . پس حکیم مبدع آنده لذّت قودی که بقای نوع ودوام
نظام مقدّر خاطرلرینه خطور ایتمین کمسنه لر دخی تحصیل لذّت ایچون بار
فعل مزبوری ایجاد وایقاع . ایدوب مقصود صانع کامل الابداع . که
دوام عالم وبقای انواع . در حاصل اوله . ودخی معلوم اولسون که
بو قوّتک افراطندن حاصل اولن مضرّات دینی ودنیوی . وتبعات
صوری ومعنوی . شهوت اکل وشربدن اضعاف مضاعف در .
زیرا بو قوّتک آفاته تسلّطی افزون . واکثر افراد آدمینک بولذّت
نیلنه میلی وترکنه قلّت صبری حدّدن بیرون . در لابدّ حکمت
اقتضا ایلدی که افراطندن مترتّب اولن مضرّات وآثام الخبث
واشنع اوله که . عقلا وخامت عاقبتی ملاحظه ایدوب ابا و

امتناع ایده‌لر • پس بو قوّت افراطه مایل اولسه علاجی بودر که ملاحظه اولنه که بو فعل حدّ نفسنده دناءت وخسّتله متصف اولدوغندن غیری نه قدر مضرّات وتبعات اکا مترتّب در • امّا نفسنده خساستی آندن ظاهر درکه مجرّد نهمهٔ بهیمیّه وشهوت حیوانیّه قضاسیچون بر عضو واجب الستری اکر نفسندن اکر غیریدن کشف ایدوب تلطخ قاذورات وتمرّغ نجاسات اختیار ایتمکدر • نته کم بعض علما دیمشلرکه • الجماع اوّل مبالٌ فی مبالٍ • وبعض اصحاب فحش ومجون دیمشدر نظم

صَمدتُ لها وجنح اللیل داجٍ واولع بالمباعر من قرادٍ	بأجطف للطریده من عقاب واوقع فی المقادر من ذباب

ومضرّات وتبعاتی نیچه قسم در • زیرا حرام ومحظور • وموجب آثام ومحذور ایسه نعوذ بالله تعالی که جسمنه ودیننه وعرضنه وماله ضرر محض ایدوکی اظهر در • واکر حلال ایسه بینه مبالغه وحدّ اعتدالدن تجاوزی که کلامز آنده در • موجب نقصان قوّت وانتهاک جسم واضرار دماغ وعقل ومؤدّی نقصان کسب فضایل وکمالات در • ودخی معلوم اولسون که افراط قوّت شهوت وقاع اوج طریقله اولور اوّلکی طریق که غایت خبث ونهایت معصیت وظلم وحددن تجاوز وتعدّی • وافراط قبح ارتکابنه ترقّی وتخطّی • در اولدرکه قضای شهوتده محلّ طبیعیدن که امکان حلیّله موصوف در تجاوز ایدوب باکمال جهل وجبانتدن وطیٔ حیوانانه مرتکب اولوب لعنت وغضب

حق وطعن وملامت خلقه مظهر اوله • یاخود افراط شره وشبق وعماوعمهٔ شهوتدن مجامعت غلام • که شرعا وعقلا محظور وحرام • در ایتمکله مستحق عذاب وملام • اوله • وحدیث نبوی علی مصدره الصلوة والسلام • وارد اولمشدر • انّ اخوف ما اخاف علی امّتی عمل قوم لوط اخوف مخوف رکدیمکدر • پس اسم مفعولدن افعل تفضیل در • علماء صرف مفعولدن افعل کلمکده ضعف اثبات ایدرلر • بعض شرّاح حدیث ذکر ایتمش که کانّه جناب رسالت پناهی که رحمة للعباد • وافصح من نطق بالضّاد • در بو فعل شنیعدن تحذیرده که کمال قباحتله مشهور • در بر لفظ ایراد بیوردی که تمام فصاحتدن دور • درکه دالّه مدلول اراسنده مناسبت • ولسان زجرله دخی تحذیر مبالغت • اولنمش اوله ودخی حدّنده وارد اولمشدرکه اقتلوا الفاعل والمفعول به • ایکنجیسی اولدرکه نسادن عقد وملک سببی ایله حلال اولن مرتبه‌دن تجاوز ایدوب زنای حرام • که کبار فواحش وآثام • در اکا مرتکب اوله وبو دخی اکرچه کبیرهٔ فاحشه در لکن اوّلکی فعل بالکلیّه موضع طبیعیدن دور • وامکان استحلالدن مهجور در ومفعول به اولن شخصه ضرری اوفردر • زیرا مصبّ ماء مهین ونطفهٔ ناپاک لوطی ظالم اولمغله وجودنه فساد تام عارض اولمق مقرّر • وعرضی وناموسی بالکلیّه منهدم وزیر وزبر • اولمغله ظلم وعدوان اولمقدار فعل زنادن اکثر • وحرمت وقباحتده آندن اکبر در • اوچنجی مرتبه تکثیر منکوحه وتوفیر جواری وسراری ایتمکدر • هرچند شرعده تعدّد

منکوحه جائزدر لکن قسم ونفقه وانلر امثالنده مساوی طوتمق ایله مشروطدر
وقرآن عظیمده فان خفتم ان لا تعدلوا فواحدة بیورلمشدر پس وجوب
واحده عدم عدله تعلیق اولنمیوب خوف عدم عدله تعلیق اولنمشدر
پس بر کمسنه کندویه عدل ایدهممک احتمالین ویررسه که خوف آندن عبارتدر
موجب نص کریم اوزره اکا واحده ایله اکتفا واجب وبردن ارتوق
حرام اولور مگرکه کندونک عدل ایتمه سنه جازم وفی الجمله جور ایتمک احتمالی
منتفی اوله انک حقنده تعدد مجوز وتکثیر مرخص در وافراد انسان
خصوصا بو اعصار وامصارده خوف ظلمدن معرا ومبرا وعدل ایتمه سی
مقرر ومحقق اولمق دائره امتناع ودرجه استحاله یه قریبدر پس
نسای منکوحه ده طلب تعدده اتساع مجرد قوه شهوانیه یه اطاعت
واتباع در حال آنکه عدل ایتمکه قادر اولسه ومنکوحه سنه ادخال غم
ایتممکیچون واحده ایله قانع وصابر اولسه اجر وثوابدن مالک حظ و
وافر اولمسنه علماء شرع تصریح ایتمشلردر پس طالب فضایل ومجتنب
رذایل اولنلره لایق ومناسب بل لازم وواجب اولدر که بو
جمله افراطلردن اجتناب ومرضی عقل وشرع اولن مرتبه ایله اکتفا ایدوب
کسب اجر وثواب ایده وعلماء آخرت اگرچه بو مسئله ده اختلاف
ایتمشلردر که باب نکاحده دخی زهد ایلیوب مثلا زیاده یه قادر
ایکن قدر لابد ودفع ضرورت مرتبه سیله اکتفا ایتمک ثواب وفضیلته
مشتمل وماکول ومشروب وملبوسده اولن زهد کبی بو زهد دخی درجات

کمال وقبوله متصل میدر بعض مشایخ جمله دن سهیل بن عبدالله تستری مذهبنه
اولدیلر که باب نکاحده زهد معتبر دکلدر زیرا سید زاهدین وسند
عابدین شمع بارگاه اصطفا محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم اکثر
نساده زهد ایله بیورمدی بلکه منکوحه امتندن زیاده طقوز ایدوب
دخی سریه اتخاذ ایلدی لر اگر باب نکاحده زهد افضل اولیدی اول
حضرت که احوالی افضل ایله عمل واولی واکمل ایله اخذدر انی ترک ایلمیه کردی
اما جمهور مشایخ وعامه زهاد ذاهب اولدیلر که بو خصوصده دخی زهد
ایلمک چون زیاده تمتع وترفه ونسای وجواری خیرات حسانله تنعم و
تفکه ایتمکه قادر ایکن دفع ضروری مرتبه سیله اکتفا ایله مثاب ومأجور
اولور زیرا هرچند منکوحه وسریه حلالدر اما انلره انس واشتغال
مانع تحصیل کمال وتوجه واخلاص رب ذو الجلال اولمق ممکن واحتمال در
اما افراط شهوت معاشرت وجماع اضراربدن وعقل وعمر ایتمه سی
مقرردر ورئیس ابن سینادن منقولدر که دیمشدر که منینک نور عینیک
ومخ ساقیک والاما البک امام غزالی قدس سره قوت شهوتی عامل
خراج مسرفه تشبیه ایدوب دیو که نته کم عامل خراج محبت کثرت صرف و
اخراج اوله اگر پادشاه طرفندن مطلق التصرف ومحاسبه وغضب
سلطان ووزیردن بی تقوی بی تخوف اوله جمله اموال رعایایی
اخذ ونهب ایدوب مراداتنه صرف وهبه واخراج وجمله
رعایا وبرایایی اسیر احتیاج ایلر کذلک قوت شهوت دخی عالم مطلق

ومتصرف عقل اولوب سلطان عقل وتمییزدن بی خوف وخشیت ومطیع فضیلت وتقوی وعفت اولمغله خزائن بدن وانبار جوارح واعضاء بولدوغی مواد غذا وکیموسات محموده جمله محقق ومشتهاتنه صرف ایدوب عظام واعصابی ضعیف ونا توان وعسکر قوای دماغیه یه ضرر فرمان ایلر واگر مقتضای سلطان عدالت وتدبیر وتوفیر وزیر عقل اوزره صرف وبذل ایلیه شول عامل مستقیم کبی اولورکه مال خراجی عدالتیله استیفا واخذ ورعایت مصالحله ایفا وبذل ایدوب لشکر آسوده وکشور معمور ورعایا منتظم الاحوال وخزینه موفور اولور ونیجه کسنه خلفا وسلاطین ماضیه دن اسراف جماع ایتمکدن امراض صعبه یه مبتلا اولوب مبادی اواسط عمرده هلاک اولدیلر تدبیر حذاق اطبا نافع واستعمال معاجین معتبر ومفید اولمادی وملاحظه ایتمک کرک نه انک تحصیل شهوت وقضای نهمتده بری برندن تفاوتی همان اطعمه نک دفع جوع وسد خلت ایتمکده تفاوتی کبیدر پس بر کسنه نک مسکنده خاتون یا سریهٔ حلالی اولدقدن صکره مجرد ذوق وتلذذ ایچون بیرون خانه ده اولن ماده طمع واستشراف ایتمه سی همان انک کبیدرکه بر کشی نک مطبخنده طعام مطبوخ حاضر ایکن آنی قویوب غیر قپودن دریوزه طعام وخواهش غذا ایده خصوصا که صاحب خانه صاحب جمال وصاحب ذیل غنج ودلال اوله میل بیرون محض سفه وعین جنوندر نتکم ظرفادن بیری دیمشدر

با پری روی اگر در خانه باشد کسی
میل بیرون گر کند دیوانه باشد کسی

وافراط شهوتدن بر قسم مذموم دخی عشق غلام پراعتدال وزن صاحب جمالدر زیرا بو عشقک محصلی قضای شهوتی بر ماده معینه یه حصر ایدوب البته بر هر حال بو محلدن تحصیل مرام نفس نافرجامی تعیین والتزام ایتمکدر وبو حالک مفاسد ومضراتی بی حساب وتحصیل کمال وسعادته مانع من کل بابدر واگر ناگاه ابتلا اولنسه علاجنه اعتنا لازم ودفعنه تدبیر واجبدر زیرا گاه اولور تمام غلبه واستیلا ایدوب یا زوال عقل یا هلاک بدنه مؤدی اولور ومناسب علاجی اولدرکه قادر اولدقجه جانب محبوبندن فکرتی صرف ایدوب علوم شریفه وافکار لطیفه وصناعات خوش آینده ومصاحبت علمای صاحب فهم وفضلای خوش طبع ظرفنه دوشوره لر واشعار عشق انگیز وحکایات عشاق شوق آمیز خسرو وشیرین ولیلی ومجنون کبی استماع ایتدرمیه لر که موجب تذکر وتهییج مادهٔ عشق وسودا اولمیه وموضع حلاله جماع ایتمکله اخراج منی متعفن غایت نافعدر وسرزنش وتعییر ومذمت معشوق وکشف خفایای عیوبن ایتمک دخی مفیددر وبو عشق وهوانک غالبا سببی نظردر ونظر نامحرم اگر زن صاحب جمال اگر غلام پراعتدال در اهل دین وطالب کمال اولنلره درد مهلک ومرض قتالدر ایکچون حدیث شریفده وارد اولدیکه النظرة سهم مسموم من سهام ابلیس

دیدن زلف وخال نامحرم
دانهٔ کید ودام تلبیس است
هر نظر ناوکیست زهرآلود
که زشست وکمان ابلیس است

و حضرت عیسی علیه السلام دن مروی در که ایاکم والنظرة فانها تزرع
فی القلب الشهوة بیت زنهار ایتمه چهرهٔ نامحرمه نظر زیرا که چشم قلبکه
تخم فساد اکر و حضرت داود سلیمان نبی یه علیهما الصلوة والسلام
نصیحتنده بیورمش یا بنی امش خلف الاسود والاسد ولا تمش خلف
المرأة اسود مار سیاه در فقیر ایدرین طاهر اول ایام خوب فرجام
فتنه و فساد اغلام دن پاک و طاهر ایدی که حضرت داود نصیحتنده
غلام اردنجه کیتمکی ذکر بیورمدی لر اما شمدکی زمانه کوره دخی
الحاق اولنوب دینه که امش خلف الاسد والاسود ولا تمش
خلف المرأة والامرد بعید دکلدر بیت همنشین اولسه بر آدم اسد و اسود ایله
یکدر آندن که اوله همخانه زن و امرد ایله نثر اکر طالب عافیت راه
کذرلرده غلام خوب صورت یا زن حسنا و پر زینت کوره
نظرهٔ اولی معفودر اما نفس طالب و شره و حرص غالب اولوب
زن و پسر طرفنه تکرار نظر ایتمک استرسه علاجی بودر که ملاحظه
ایلیه که تکرار نظر دخی کیچن کبی در ولا تسکن درد طلب و حرارت حرص
افزون اوله کرک اکر تحصیل شهوته اقدام ایدرسه عدم
حصول احتمالی بلکه مشقت و مهانت و ذل و فضاحت
احتمالی مقرر و شهوت حرام حاصل اولورسه نعوذ بالله تعالی
صغیره کبیره یه مؤدی و دواعی فواحش مفضی اولمغله بوکون
عرضی و دینی خراب و فردا مستحق عذاب و عقاب اولسه کرک

اکر حاصل اولمزسه هم معصیتله روزکاری کذران و چشم و دلی
حسرتله جانب حرامه نکران اولور و اکر اقدام تحصیل شهوت
و سعی اقتضای آرزوی نفس پر نخوت ایتمزسه تکرار نظردن
حاصل اولن میلی قلبدن ازاله و سیلاب آرزو و اقتضایی جانب
آخره اماله ایتمک غالبا محتاج زحمت اولسه کرک و نفسده
بقیهٔ طلب و حسرت قلسه کرک و نظر تکرار اولدقجه نفس پای
در کل و نجات و خلاصی مشکل اولسه کرک اکر اولدن لجام
نفس توسنی کشیده و سهام زهر آلود ابلیسی نارسیده ایلرسه
قلبنی جراحت و کشش آرزودن راحت اولمه مسی مقرردر
و چشم نظرهٔ ثانیه دن منع اولنمق عبادتده حلاوت بولمغی مفیددر
عزیزلر تجربه قلمشلردر و حدیث شریفده دخی بو وعده مذکوردر
و اکر نظرهٔ اولیده منظور تمام تشخیص اولنموب نفس اعادهٔ نظر
و تحقیق حسن زن و پسر ایتمکه حریص اولورسه ملاحظه اولنسون شاید
بو منظور وسمهٔ جمالدن عاری و پردهٔ قبح و بدشکلکده متواری
اوله پس اعادهٔ نظر محض زحمت بیهوده و عبث صرف ایچون قدم
سعی و طلب فرسوده اوله اکر متوقع اولن کبی حلیهٔ حسن و جماله
متحلی و نفس حلبهٔ طلب و آرزوده متجلی اولورسه عدم حصول احتمالی
باقی و نفس راحتکن هزار مشقت و عنایه و ملامت و بلایه
ملاقی اولسه کرک ان شاء الله تعالی بو ملاحظه عاقلی دام نظره

بسته ، وزخم تیر وسموملە خسته ، اولمغه مانع ، ونظرهٔ اولی ایله که
فی الجمله مرخص ورقانع ایلر ، اگر بر هر حال نفس طالب ، وآرزو غالب
اولوب نظرهٔ ثانیه وثالثه ایله مبتلا اولورسه ، سعی ایلسون که
تتابع نظر ایله عشق زن وپسر دامنه طوتمیه ، وحسب حالی بو قول اولمیه نظم
جوق بقدم اول عذاره اولمکبی مبتلا
پرهیز ایتمدم صوبه بیمار اولمکبی
بلکه بیک نظر ندامت و استغفار طرفنه راجع ، وخامهٔ نگاهی بو رباعیه راجع اولسون که رباعیه

ای دوست بحکم یزدانی ده	در ره آه خدا داد مسلمانی ده
چشمت چو جنب شد ز رخ نامحرم	غسلش تو ز گریهٔ پشیمانی ده

اما بعض سالکلر دیدیلر که گاهی عشق مجازی قنطرهٔ عشق علی التحقیق ، و
صورت حسنه یه نکه آلایش شهوتدن پاک اوله شهود جمال مطلقه طریق
اولور ، ومشایخ اهل تصوفدن بو حاله موصوف ، وبو عشقله معروف
اولنلردن شیخ اوحد الدین کرمانی وشیخ عراقی در ، ومولانا عبد
الرحمن جامی دخی اوائل سلوکلرنده بر مقدار بو باده دن سرخوش ، وبو
میخانه دن جرعه کش اولمشلر ، لکن عاقبت بو حالدن نهی ایتمشلر ودیمشلردر که رباعیه

از لطف خد و قد و صباحت چکنی	در سلسلهٔ زلف مجعد چکنی
از هر طرفی جمال مطلق تابان	ای بی خبر از حسن مقید چکنی

لکن بو طریق ، غایت صعب و دقیق ، در سالک آلایش شهوت ، و
صفات بشریتدن ، تمام پاک اولمش اولمق ، و بقوهٔ مجاهدات وریاضتده
اقصی الغایه یه شتاب ایتمش اولمق ، گرک ، والا نفس و شیطانک مکر و فریب

ایدر ، ومبتدی طالبلری اسفل السافلین طبیعته قریب ، قلور ، ومشایخ
متقدمین طالبلری مصاحبت احداثدن که بو جوانلردر بغایت منع ایتمشلردر
ومریده آندن مضرتسنه بو قدر دیمشلردر ، وروایات صحیحه ده واردر که
حضرت جناب رسالت پناهی حضورینه قبائل اعرابدن بر طائفه تعلم دین
وتحصیل یقین ، ایچون گلدیلر ارالرنده بر جوان واریدی که چهره سنده
صباحت واریدی حضرت فرمان بیوردیلر که ظهر مبارککی طرفنه گچوب
مقابله ده اوتورمیه ، مسلم پاک اعتقاد ، قتنده بونک امثالی امته تعلیم و
ارشاد ، در والا مسند نشین وحی وعصمته احتمال ، میل بشریت محال دیرلر
وحکایت اولنور که ارشاد پناه ، خواجگان سلسله سندن خواجه عبید الله
که سر علم ولایت وارشادی زماننده مسامت سنجوق ماه ، وسلاطین و
امرا ، واساطین علما ، قوت تصرف ولایتندن آستانه ارادتنده بندگان
درگاه ، ایدی ، اواخر عمرنده ضعف وفتور شیخوخت وهرم سببی ایله
اکثر زمانده یتوب مرید ومخلصلر اعضا واطرافنی اوورلر ایدی ، اتفاق
برگون بر مریدی ورکن بر ضرورت ظاهر اولمغین قالقوب بر صاحب
جمال اوغلی وارمیش اکا امر ایتمش ، جوانک کفی پای خواجه یه مماس اولیجق
فی الحال ایاقلرین چکوب باشلرین قالدروب اصحابنه خطاب ایتمش که
نیچون ایاغم چکدم بیلدوکوزمی بو جوانک کفی پایمه مماس ، وحرارت
دستنه نفسمدن احساس ، اولیجق بقیهٔ بشریت ع که با جان بهم در آید
وبا جان برون رود ، مقتضا ایله نوع تلذذ ودغدغه واقع اولدی

پس آگاه اولوک بو فقیر بو قدر مجاهدات و ریاضات که مدت عمرده حاصل
و حالا شیخوخت و هرمدن بو مرتبه یه واصل • اولمشکن هنوز داعیهٔ میل
بشریتدن اثر باقی • و نفس نافرجام هنوز جرعهٔ جام هوای ساقی • اولدقده
سنلرده که شباب قوت کامل • و دریغ درونکوز هواجرلرین شامل
ساده‌لر مصاحبتی نه مرتبه محنت آمیز • و نه درجه‌ده فتنه انگیز • اولدیغی
زنهار که بو طائفه‌دن دود آتشدن قاچر کبی حذر ایت • و آتش بدن قچر کبی گریزان اولوک

قطعه
چو دیده به دیدار کردی دلیر — نگردی چو مستسقی از دجله سیر
چو خواهی که قدرت بماند بلند — دل ای خواجه بر ساده رویان مبند

علاج بطالت و کسل هر چند بطالت و کسل • مذاق جهال بی سامانه
قنده شهد و عسل • در • نته کم ماجنلر دیمشدر • ان البطالة و الکسل
احلی مذاقا من عسل • لکن عقلاء عاقبت اندیش • و سعادتمندان فضیلت
کیش • قنده سم قاتلدن امر • و زهر هلاهلدن اضر • در • زیرا
حرمان سعادت جاودانی یه مفضی • و بطلان مرادات دو جهانی یه
مؤدی • در • اما حق معاش و امور دنیویه‌ده ظاهردر که توانی و
تکاسل • و مباشرت اسبابدن تقاعد و تغافل • موجب اختلال احوال
و انقطاع امانی و آمال • اولدوغندن غیری هلاک شخصه و انقطاع نسله مؤدی اولور

رزق تو گر چه بی گمان برسد — شرط باشد بجستن از درها
ور کسی بی اجل نخواهد مرد — تو مرو در دهان اژدرها

اما امور اخروی و انتظام زاد معاد خصوصنده بطالت و کسل • و ترک

اجتهاد و عمل • موجب حرمان قرب حق و فوت فوز درجات نعیم • و مستوجب
طرد و بعد و دخول درکات جحیم • اولدوغی قرآن عظیم • و فرقان
کریم • و احادیث نبی کریم • و آثار اصحاب و اولیا و مشایخ ارشاد و
تعلیمده اکثر من ان یحصی • و اشهر من ان یخفی • در • و آیات قرآن
و وعد و وعید فرقانه • ملاحظه و تأمل اولنسه جمله مواضعده درجات
جنات فاخره • و فوز سعادت دار آخره • سعی و اجتهاد و عمل • ایله
که ترک بطالت و کسل • در • وعده بیورمشدر • نته کم بیورر • لیس للانسان
الا ما سعی • و ان سعیه سوف یری • جزاء بما کانوا یعملون • جزاء بما کانوا
یکسبون • لها ما کسبت و علیها ما اکتسبت • ان الذین جاهدوا فینا
لنهدینهم سبلنا • الی غیر ذلک • و هیچ موضعده بی سعی و عمل • محض
موهبت و لطف ازل • سبب دخول جنت و نجات جحیم اولدوغنه
تصریح یوقدر • اما امور دنیویه‌ده توکل ایله امر یوقدر • و عجب درکه
عامهٔ انام • و اکثر عوام • امور آخرتده توکل ایدوب حق جل و علا کریم
غفار الذنوب • رحیم ستار العیوب • در دیو ترک اجتهاد و عمل • و
اختیار بطالت و کسل • ایدرلر • و بعض شعرانک ظواهر اشعارینی حجت و
دلیل • و هجوم معاصی و ترک طاعته محجه و سبیل • ایدرلر • خوب فرجام • و
تقوی و عمل ایله نیک نام • اول دیسک **بیت** در کوی نیک نامی مارا گذر ندادند
گر تو نمی پسندی تغییر کن قضارا • **نظم** دیرلر • و مست و می پرست اولمک دیسک **بیت**

بیار باده که در بارگاه استغنا — چه پاسبان چه سلطان چه هوشیار و چه مست

دیو جواب ویررلر • وشرب خمر حرام • وشغل فسق و آثام • ایدرکن بیت
چو هر سالک عشقت بمی حواله کند • بنوش و منتظر رحمت خدامی باش
دیو ابیات اوقورلر • اما اهل تحقیق اولنلر • ودیدهٔ بصیرتنی کحول
کحل توفیق بوللر • قتنده بو رجا ممدوح • وتوکل معقول • دکلدر
معاذ الله • بلکه بو درد درجان کاه • در که اهل حق قتنده غرور
بالله • بوندن عبارتدر • وقران عظیم • وتنزیل کریم • ده • ولا
یغرنکم بالله الغرور • بیوردوغی بوکا اشارتدر • اما امور
دنیویه ومعیشت • وتحصیل اسباب جاه ورفعت • وتکمیل ادوات
عز و دولت • ایتمکده اصلا کرم حقه اعتماد • وتوکل و اعتقاد
ایتمزلر • بلکه سعی لر ایدرلر که عشر عشرین امور آخرت وقرب حق
ایچون ایتسه لر کبار اولیا • وعظام اصفیادن • اولورلردی قطعه

گر نبودی امید راحت رنج	پای درویش بر فلک بودی
ور وزیر از خدا بترسیدی	همچنان کز ملک ملک بودی

تجار جمع بضایع وکسب ارباح ایچون قطع بوادی وسیر ممالک • واقتحام
مخاوف واختیار مهالک • ایدرلر • وارباب حرف وصنایع شب کاری
شب کاری وروز کاری لرندن بر ساعتی ضایع • ایتمزلر • و
سپاهی تحصیل تیمار واخراج مال غنیمت ایچون ترک سر • وارتکاب خطر
ایدر • بو جمله تسویلات نفس اماره • وتخییلات شیاطین مکاردندر
پس عاقله لازم در که تکثیر دنیای فانی • وتوفیر مال بی ثبات ایچون

که جمعنک صوکی تفریق وتحصیلنک عاقبتی تضییع در • سعی واهتمامی تو توب
تحصیل زاد سفر معاد • وجمع اسباب استراحت یوم التناد • ایچون اهتمام
واجتهاد • ایده • ویقین بیله که بی سعی واجتهاد مراتب عالیه تحصیل
ومثوبات باقیه تکمیل • اولنمز بیت دهقان سال خورده چه خوش کفت با پسر
کای نور چشم من بجز از کشته ندروی • وبوندن دخی اعتبار اولنمی
که ادنی رفعت دنیوی واستراحت لذات مجازی طریق تحصیلنده
هزار سعی ومؤنت اولمینجه حاصل اولمز • ملازم بر منصب الینجه هزار تکاپو
ونیجه دفعه بذل آب روی • ایتمک کرک • وسپاهی بر تیمار چقنجه هزار
خدمت وبذل سیم و زر قلمق کرک • وبر خاتون برزن وغلامدن
تحصیل مرام نفس اماره خود کام • ایدنجه نیجه خرج وسعی ایلر پس
مراتب اخرویه که سعادات حقیقیه باقیه • ومنازل ومقامات عالیه
وعالیه • دربی سعی وعمل حاصل اوله • ومراد اکا بطالت وکسل ایله نیجه وصل اوله بیت
چو لذات مجازی را بصد محنت کنی حاصل • سعادات حقیقی را چه کونه رایکان یابی
وحالا کسل وتوانی • ومراتب آخرتی آمال وامانی • روزکارینی ضایع
وراحت ودعت جسمانی • ولذت غفلت آمیز جهان فانی • یه قانع
اولوب بر تقدیر تسلیم • که عذاب الیمدن سلیم • اولمغیچون جریدهٔ سیئاتنه
رقم عفو وغفران • چکله • وزرع آثام ومعاصیسنه تخم صفح سبحان
اکله • اما اول مراتب علیه • ومواهب بهیه • که اصحاب سعی و
اجتهاد • وعمال رب العباد • اولنلره انعام واحسان اولنه

کرک ، وقوموا الی جزاء اعمالکم ، وهنیئاً بما اسلفتم فی الایام الخالیة ،
بشارتیله مثوبات ومقامات عالیه بخش اولنمه کرک ، اول وقت
تحسر وتحزنی نه مرتبه اوله کرک ، وندای لقد فرطت فی جنب الله ، اندنه قدر حقیقتن کرک

قیامت که نیکان براعلی رسند ، زقعر ثری بر ثریا رسند
تراخود بماند سر از ننک پیش ، که کردت برآید عملهای خویش

و ممکن میدر که عمال بطاله اجر و مزده مساوی ، و درکاه خدمتده دائم
و قائم اولنلر نیکاه غفلتده ساهی و لاهی ، قللرله مرتبه ده موازی
اوله لر حاشا وکلا ، افنجعل المسلمین کالمجرمین ما لکم کیف تحکمون
مصراع وز آن کرفت جان برادر که کار کرد نظم کروه فراوان طمع ظن برند

که کندم نیفشانده خرمن برند ، بر آن خورد سعدی که بیخی نشاند

کسی برد خرمن که تخمی فشاند ، پس جان پدر بوکون اعضا صحیح وقوت
برجای و فرصت باقی و روزکار مددفرمای ایکن کوشش مردانه
ایله وکسب اعمال صالحه یه سعی و اجتهاد قل ، والا فرداکه مرغ روح
قفس بدندن طائر ، و قالب قلبدن جدا آسکن معابر ، اوله زمان
عمل کیجر ، و فرصت کارالدن چقر ، و فرصت ضایع ایدنلر اول وقت
تحسرلر ایدر ، و ندامتلر چکرلر بیت امروز کار کن که بسی روزکار نیست
فرداکه روزکار دراز ست کار نیست ، چون بطالت و کسلک
مضاری ، و سعی و اجتهادک منافع و مباری ، معلوم عالمیان
و مجزوم آدمیان ، در زیادهٔ اطناب کلام ، و تفصیل حرآمه

احتیاج یوقدر ، پس بو مقدار یله اکتفا ایده لوم علاج مرض حزن
حزن بر الم نفسانی درکه انسانه مطلوب و محبوب اولن نسنه نک
زمان ماضی ده فوتندن ، یا بر منفور و مکروه نسنه نک زمان مستقبلده
اوله جغندن عارض اولور ، و سببی غالبا مشتهیات جسمانیه یه شغف
وشره و مستلذات بدنیه یه حرص و طمع ، و زخارف دنیویه نک حصول
و بقاسنه ترقب و تطلع ، و امتعهٔ فانیهٔ جهان ناپایدارک
وصول و دوامنه رجا و توقع ، اولمقدر ، و بو مرضک علاجی تأمل
و ملاحظه ایتمکدر که اشخاص عالم کون و فساد حلیهٔ ثبات و بقادن
عاطل ، و مرکبات عنصریه دن توقع و تطلب دوام ابدیه و خلود
ترکیب ایتمک اندیشهٔ فاسد و تصور باطل در ، و بو معنی عاقل قتنده
اظهر من طلوع الشمس وابین من مضی الامس در ، و اول که زیور
بقا و خلود یله مزین ، و کرد فنا کرد فناسنه قونمق مقرر و معین در
سعادات و مراتب اخرویه ، و مرادات و مطالب معنویه در ،
و سلطان روح سلطنت مملکت وجوددن معزول اولمز غایتی خیمه سی
دنیا خرابه سندن بوزیلور ، و آخرت چراکاهنده قوریلور ، نته کم
مقدمه ده بیان و عیان اولمشدر ، و دخی دار القرار و محرر اولدی
که سعادات اخرویه که حیطهٔ مکاندن بیرون ، و حوزهٔ زماندن
افزون ، در دست نظر افساد اضداد دامن وجودینه یتشمز ،
و کرد تبدل و فنا رخسارهٔ ظهورینه قونمز ، پس اکر عاقل طلبین بو

بو سعادته مقصور • و قبلهٔ آرزوسین بو مراداته محصور • و تمتعات
زائلهٔ فانیه که سحاب صیف کبی زائل • و برق سیف کبی خیال باطل در
حیز اعتبار و محل طلبدن بیرون • ایلیه لابد هیچ نسنه نک فقدندن
محزون • و متألم و هیچ نسنه نک حصولنه مهتم و متقید اولمز نظم

ومن سره ان لا یری ما یسوءه	فلا یتخذ شیئا یخاف له فقدا

واول آزاده مرد کبی که شاهراه فراغتده کیدردی • و بو نغمه ایله ترنم
و بو کلمه ایله تکلم ایدردی بیت غم معدوم و پریشانی موجود ندارم
نفسی می زنم آسوده و عمری گذرانم نثر لوح خاطری نقوش آمال و امانیدن
بر مقدار ساده • و گردن همتی طوق غل و شوق و ذل تعلیقات فانیه دن
حکن اولدوغی قدر آزاده • ایتمک گرک که یاس عاقی ایدی الناس که غنای
قلبی آندن عبارت در حاصل • و قلب مضیق هموم آخرتدن فسحت سرای
تسلیم و رضایه واصل اوله • اگر دیر سک تجرد تام و قیود و تعلقاتدن
خلاص اولمق قجن میسر اولور • اکثر اهل عالم بو مرضله علیل • و مجرد و آزاده
اقل قلیل • در بر ابد روز نعم بیت هر که آمد بجهان نقش خرابی دارد
در خرابات مپرسید که هوشیار کجاست نثر لکن مالا یدرک کله لا یترک کله
اگر آزاده تمام • و مجرد مالا کلام • اوله مزسک یاری یاران زمان •
و طلبکاران دوران کبی • کندوکی بالکلیه حرص و شره وادیسنه صلمه
و جمعیت اسبابی اسباب جمعیت خاطر صنمه • و بو اسباب و اموال
و منصب و اقبالدن • چار و ناچار ایرلمق مقرر ایدوکن ملاحظه

قیل • و دنیا بو حده افراط طلب • و شور و شغبک • فاسد و باطل
و نا ملایم حال عاقل • ایدوکن تأمل و تفکر ایت که سموم هموم بادیهٔ
حیرت وجودکی حریق • ایتمیه • و تسلیم عنایت منسوب سفینهٔ
قلبک تلاطم امواج طلب دنیاده غریق • اولمیه بیت

دست و پای بزن بچاره وجهد	که عجب در میان غرقابی

و عاقل ملاحظه ایتمک گرک • اسباب دنیا برکسنه یه باسرها حاصل • و بر
کشی منتهای آماله واصل • اولمق یوقدر و هر نه مرتبه سعی و شتاب
و جمع آلات و اسباب • ایلسه زیاده متصور در • و انک فوقی ممکن در
پس اگر قسمت روزی و منصب و مرتبه ده مقدر و میسر اولمغله
قناعت و اکتفا اولنیوب کذابان طایع • و حریصان ناقانع •
کبی هر کون تحصیل جدید • و ندای هل من مزید • ایده سین دریای
طلب ناممکن و صحرای تحصیل امر غیر متناهی یه دوشمک لازم اولور
اکثر ناس ملاحظه و انصاف ایلسه جاه و رفعت • و اسباب و نعمت
خصوصنده کندودن ادنی بی حد و بی حساب اولور • و آنلر بونک
جاه و رفعتنه یتیشمکی • و بونک نعمت و عددین تحصیل ایتمکی کندولره
محال • و دولت عظیم • و عزت جسیم • عد ایدرلر • انصاف میدر که
انلرک حالینه نظر و اعتبار • و کندونک نعمتنه شکر بی شمار • ایتمیوب
کندونک فوقنده اولن اشخاص معدوده نک جاه • و رفعت • و اسباب
و نعمتنه نظر ایدوب ردای قناعت و رضایی قبهٔ انقیاددن

بیرون ایده • وهر آن وساعت یالیتنی مثل ما اوتی قارون دیه بیت

کوزهٔ چشم حریصان پر نشد	تا صدف قانع نشد پر در نشد

با انکه جمع مال ومنال • ونیل جاه وجلال • دائما فکر واندیشه •
وسعی وطلبی صنعت وپیشه • اینکه موقوف • وهر ساعی وطالب
وحریص راغب • جمع مال ومکاسب • ونیل جاه ومراتب • ایتمکله
موصوف • دکلدر • وچوق مشاهده ایتدک که جمع دنیا وثروت
وتحصیل جاه ورفعت • ایتمکده چندان مجد وساعی اولمینلر عفواً و
صفواً مرادات وامانی • وسعادات وکامرانی • یه واصل اولدیلر
ونیجه لر سعی وتعب • وزحمت ونصب • طریقین اختیار ایدوب
انواع طریق تحصیل دنیایه سالک • وبراری وبوادی حرص وطمعده
هالک • اولدیلر بنه مرادلری اولان دنیای دنی اللرینه کیرمدی • وسعی
وزحمتلری هیچ نتیجه ویرمدی نظم کیمیا کر بغصه مرده ورنج
ابله اندر خرابه یافته کنج نثر بلکه اکثر حرص بالغی موجب حرمان کوردک
وزیاده سعی ایتمکی مؤدی نقصان بولدق ع سخت می کیرد جهان
برمردمان سخت کوش • بس عاقله لازم درکه صبر وقناعت
درکاهندن بالکلیه مردود • اولمیه وآتش غم موجود ومفقود ایله
قبهٔ دماغ پردود • قلمیه بیت هست ونیست مرنجان ضمیر خوش میباش
که نیستی است سرانجام هر کمال که هست نثر اکر دیرسک بو مرتبه ممکن میدر
یا محال متیسر میدر یا متعذر بز ایدرز تأمل ایله اصناف خلق واجناس

ناسه نظر ایت وهر برینک اختلاف مراتب وتفاوت معایش و
مطالبنه ملاحظه ایله کورکه اکثری قسمت وروزیسنه قانع وراضی
نهایت فی الجمله زیاده مطالب ومتقاضی • در • اهل حرف وصنایع
هر بری حرفت وصناعتنه قانع • اولور • تجار تجاری انفع بضایع
دباغ وحایک دباغت وحیاکتی احسن حرف والین صنایع • بیلور
حتی مخنث نعوذ بالله تخنثله ابتهاج • وقواد قوادلغیله افتخار ایدر
وهر کمسنه کمال وهنری کندو متاعنه مربوط بیلور • وفضیلتی کندو
صناعتنی تکمیل ایتمکه منوط قیلور • بی هنر اول کمسنهٔ عد ایلرلرکه کندو
متاعندن ذاهل اوله • وعاجز وقاصر اول کسنه یی بیلورلرکه کندو حرفتنه
جاهل قله • کل حزب بما لدیهم فرحون • پس ظاهر اولدی که هر دایره
ایله اکتفا ممکن وهر حالتده صبر وقناعت متصوریمش • هر کلخنی دیر که
بن البته حمامجی دائره سین بولورین • وهر تردد تصور ایتمز که بن
بر هر حال استاد معمار اولورین • چون اصول معایش ومراتب
وامهات احوال ومطالب • ده بو مقوله قناعتلر وار • پس سن دخی
حالکه قناعت ودائره که راضی اول • ملاحظه واعتبارات عنان
آرزوی همان نفس اماره الله مطلق ویرمه که احزان غموم الجنده
علی الدوام قلمیه سین • وافکار وهموم دنیویه ده الی الابد اسیر
وسخرهٔ نفس وشیطان اولمیه سین • وفیلسوف اسحاق کندی
دفع الاحزان کتابنده دیمش که حزن امر ضروری اولیوب بلکه

انسانی سوء اختیاریله کندویه جاذب • و فی الحقیقه کندو کندویه
ایلام بیهوده ایتمکه راغب • اولدوغنه دلیل اولدرکه هرکسنه که
بر شیئک فقدندن محزون و عدم حصولندن غمناکدر • ملاحظه
ایلسونکه البته نیچه کمسنه واردرکه اول شیء فاقد و انک حصولندن
بالکلیه عاری • و مع هذا انک فقدندن اکا نه حزن عارض و نه المی
طاری در • و اکر حزن ضروری اولیدی هرکسنه دائما محزون اولوردی
فرضا بر کمسنه بر منصبه واصل اولمدوغندن الم چکر • نیچه کمسنه واردرکه
اول منصب اکا متعذر یا متعسر در هرکز آنی مطلوب ایدنمز • و دخی
بر شخص بر مطلوب و مرغوبک فقدندن الملر چکر و تحسرکورر که
تحریر و تقریر اولنماز • بعد زمان یسیر اول حزنی فراموش ایلر • و اول
غصه و ناله سندن خاموش اولور • ینه اصحاب و احبابیله ضحک و ملاعبه یه
بشلر • و سرور و مطایبه لر ایدر • اکر حزن امر ضروری اولیدی بوندن
زوالی ممکن و اندفاعی میسر اولمیدی • پس معلوم اولدی که سوء
اختیارک جلب حزنه مدخلی و عدم تأملک حصول تألمده وساطتی وار ایمش
عاقل آنی کندودن تأمل و ملاحظه ایله دفع ایتمک قابل و اعتیاد و
تفکر ایله رفع ایتمک ممکن ایمش • و جاهل بعد زمان و مقاساة احزان
ایتدکدن صکره بهایم مثال نسیان ایدوب صبر و سلوان ایتدوکی
برده عاقل اولدن انجام و عاقبتین ملاحظه و آخرین تفکر ایدوب
زلال طبعی جوی صبر و رضاده جاری • و خار و خاشاک حزن و عناددن عاری اولور

ولیس یرد النفس عن شهواتها — من الناس الا کامل ماض العزایم
اذا انت لم تسل اصطبارا و حسبة — سلوت عن البلوی سلو البهایم

و چون اسباب دنیوی بر کمسنه یه بقاسی ناممکن و نامیسور • و دائما تداول و
تناول ایدیده اولمه سی ازل آزالده مقدور در • اکر بر نعمت بر کمسنه ده
دایم اولسه ایدی اول غیردن اکا نیچه واصل اولوردی • بلکه بر صاحبنده باقی
قالمق معتاد ایمیشه اول ملک بو مالکنده نیچه حاصل اولوردی • بیت

نظم
ولو دامت الدولات کانوا کغیرهم — رعایا ولکن ما لهن دوام

چنانکه دست بدست آمدست ملک بما • بدستهای دکر همچنین بخواهد رفت

پس زوال نعمت دنییه دن ملول و محزون اولمغی اکا تشبیه ایدرلرکه بر طائفه
بر مجلسده مجتمع اولوررکن بر کمسنه بر ترنج و یا بر تروننج کل کتوروب
درمیان ایده که هرکس بر مقدار شم ایدوب آخره ویره • اتفاق بو مقوله
دست بدست اول شمامه تداول • و هرکس صاحبندن تناول ایتمک
اوزره ایکن بری انک الله وار دقچه تمتعنه غایت مائل و راغب اولوب
کندویه مختص ایتمکه طالب • اوله و صاحب شمامه الندن آلوب آخره
ویرمک استیجک بو شخصک حزن عجیب • و تأسف و تلهف غریب • خزاجنه
غالب • اوله • و دیه که بن بر زمان المده طوتدوغم شمامه نیچون المدن
آلهلر • و بکا بر مقدار المده اولمغله مختص و منسوب اولمشکن نیچون
المدن طشره صالهلر • و بو مقوله الملق استین صاحبنه سفه آغاز ایدوب
سقطلر سویلیه • و شمامه الندن آلن آدمه غضبلر کوستروب سخطلر ایلیه

و بو تخصصک اضطرار و اضطراب • و تألم و التهابی • اصحابنه بنجه مستقبح و
مستهجن کلورسه کذلک اسباب دنیای فانی و آلات جهان ناپایدار که فی الحقیقه نظم

وما المال والاهلون الا ودیعة ولا بد یوما ان ترد الودایع

مقتضاسنجه ودیعت امانتدر • بر متصرف و مالک صوری الندن آلوب آخره
ویرلدکده حزن و انکسار • و تألم و اضطرار • اظهار ایدن کسنه نک فعلی
شنیع و قبیح و ردّ امانتده عین خیانتدر • و دخی ملاحظه اولنسه معلوم
اولور که بو ودایعک الدن اله تداولی • و بری سنک اعطا و آخرک تناولی
موافق حکمت • و مطابق نظام عالم پر عبرتدر • زیرا انسن بقای
نوع و دوام نسل و عمارت عالم • و صلاح دودمان بنی آدم میسر و ممکن دکلدر

ومکلف الایام ضد طباعها متطلب فی الماء جذوة نار

پس اکر هر مطلوب که برزدن فوت اولور انکیچون غم چکر وز • و هر مراد که
طوغ بولمیه وز ملول و محزون اولورسق مطالب و مرادات چوق • و هر
برینک حصولنده و امنه امکان یوق • پس لازم کلور که آلام و احزان
نامتناهی یه ملاقی • بلکه حزن سرمدی ده دایم و الم دائمده باقی • اوله
وز و دخی اکر قوت حرص و عمل امله مانع • و داده حقه و قسمت روزی یه
ناقانع • اوله وز • لو کان لابن آدم وادیان من ذهب لابتغی الیهما
ثالثا ولا یملأ جوف ابن آدم الا التراب • مقتضاسنجه الی غیر النهایه وادی
طلب و تعبده پویان • و لسان حقمزده بو کلمه کویان • اولور که نظم

بر نمی نشود کاسه سرها ز هوس هر کاسه که سرنکون شود بر نشود

كلاه دولت عاريتدر بكيلويكى شعر

فضلادن بعض دیرلر ایدی که • اکر دنیانک عاریت اولدوغندن غیری
هیچ عیبی اولمسه اهل همت اولنلره لایق اول ایدی آنی التفاتنه مظهر قلمیه
و توجهین اکا ر وا کورمیه • زیرا کمل رجال • و اصحاب همم عوال • مجالس
مردان • و محافل بزرکان • اولسه لباس عاریتی کیوب کلمک اختیار ایدرلرمی
و جامهٔ مستعار ایله که فی الحقیقه عیب و عاردر افتخار قلورلرمی • فقیر نظم ایتمشدم نظم

چراکاه دهره نزول ایلمه هواسی عفن در صوبی بدکوار
قبای بقا ایله فخر ایلمه بنه ردّ اولور جامهٔ مستعار

سقراط حکیمدن سؤال ایلدیلر که نیچون دائما شاد و خندان • و اوقاتک
سرور ایله کذران • در و هرکز غم طاری و غصه سکا مقارن دکلدر جواب
ویردی که بن هیچ نسنه یه تعلق خاطر ایتمزین که فقدندن محزون و ملول
اولم • و هیچ متاع دنیای مطلوب ایتمزین که عدم حصولندن کرداب
الم و محنتده قلم • پس بو مقدمات که تقریر • و مقالات که تحریر اولندی
عاقل لبیب انلری ملاحظه و تأمل • و عاقل فکر و اذعانه انلرده تعقل
ایدیجک احزان غموم دنیویه ساحهٔ قلبندن منتفی • و شرارهٔ تر حرص
و شره کانون سینه سندن منطفی • اولوب زورق قلبنه امواج دریای
غصه دن نجات حاصل اولور • و کنار امن و امان و ساحل جزیرهٔ فراغ
و اطمئنانه واصل اولور • والله تعالی مفیض التوفیق • و هادی الطریق

علاج مرض حسد معلوم اولسون که مرض حسد اعظم اعراض نفسانیه
و اکثر امراض نفوس انسانیه • در • بو مرضله اکثر نفوس علیل • و آندن

خلاص ونجات بولن اقل قلیل • در نته کم حدیث شریفده وارد اولمشدر
ثلث لاینجو منهن احد الظن والطیرة والحسد نظم ترجمه

خواجه خلق دیمش اوچ خصلت	بوله مز آنده نجات آندن احد
سوء ظن داخی تطیر یعنی	فال بد ایتمک اوچنجیسی حسد

ودخی بیورمشلردر که • دب الیکم داء الامم قبلکم الحسد والبغضاء یعنی
سزدن اول کچن امم وطوایفده اولن درد سزه دخی حرکت نهانی
وسرایت ایلدی واول حسد وبغض در • وبو خلق خبیث صاحبنک
دین ودنیاسی اضرار • ومتعلقنک کام معیشتی امرار • ایتمه سی اظهر و
اشهر اولدوغیچون بومرضک تحقیق ماهیت • وکیفیت حصول ولمیت
واسباب وجود وانیت • وطرق علاج وتدبیرات • وشفا وتصحیح
مزاج ایتمه سنده زیاده تحریر ارقام • وتحریک اقلام • اولندی
ومن الله التوفیق والتسدید • معلوم اوله که حسد اولدر که برکسنه ده
موجود ومحقق اولن نعمتک آنده حصولندن بحضور ومتألم اولوب
زوالن طلب واراده ایلیه • پس نعمتک اول شخص منعم علیه دن زوالن
طلب ایلمک اوچ نوع اوزره در • اوّلکیسی اولدر که مجرد نعمتک آندن
زوالن طلب ایلیه • اگرچه اول نعمت کندویه کلمک ممکن ومیسر اولمیوب
کندو اول مرتبه دن مأیوس ایدوکی مقرر ایسه • وبو مرتبه غایت
خبث نفس واقبح مراتب حسددر • ایکنجیسی اولدر که اول نعمت
کندویه کلمک فی الجمله ممکن ومتصور اوله لکن کلمدوکی وکلیه حکمی

مقدر ومقرر اولمیجق باری محسوددن دخی زایل اولسه که برابر اولسق انک کبی
فضیلتی میسر اولمسه دیو طلب وتمنا ایده • اوچنجیسی اولدر که نعمتک
محسوددن زایل اولمه سنی کندوده حاصل اولمق امیدینه طالب اوله و
مرتبه ثانیه اوّلکیدن دون • وثالثه دن افزون در • واگر
نعمتک اول شخصدن زوالن طلب ایتمیوب بلکه کندوده دخی انک
مثلی نعمت حصولین طلب وتمنا ایلسه اکا غبطه دیرلر حسد دیمزلر •
وبو طلب وتمنا که غبطه در امور دینیه ده ایسه محبوب ومندوب در
اگر امور دنیویه مباحه ده ایسه مباح در • واگر نعمت حرام • ومودی
معصیت وآثام • اولن نعمتده ایسه بو دخی حرام در • خواجه نصیر
ایدر که مرض حسد جهل ایله طمعک اجتماعندن حاصل اولور • زیرا جمیع خیرات
وجمله مقتضیات • بر شخصده جمع اولمق حیز امکان ودائره تیسردن خارج
وتغییر قسمت حق • وازاله نعمت خلق • مرتبه استحاله وامتناعه داخل
وواصل در • پس اگر حاسد بو نکته یه عالم اولیدی • محنت حسددن
سالم اولیدی • وکذلک نفسده غیری لرده کی نعمته طمع تام وحرص
منتها • اولمیدی نفس محنت حسده مبتلا • اولمیدی • پس معلوم
اولدی که حسد بو ایکی خلقدن متولد • وانلرک نفسده غلبه سندن
متأبد • ایمش • وچون مطلوب حسود که نعمتک آخردن زوالی و
انتفاسی • واحسان حقک خلقدن انقطاع وانتهاسی • در •
وحقک نعمتی خود نامنقطع • وفیض واحسانی قپوسی خلقدن سد

اولمق ممتنع در . پس حسود متصل غم والمدن تهی . و ماده غیض وغضبی
نا منقطع و نا منتهی . اولمق لازم در . والحسود لا یسود دیدکلرینک
معناسی بودر . و دخی اقتضای حکمت . و معلوم نظر اعتبار و تجربت
اولن اولدر که حسد حسود محسودک ازدیاد نعمت . و ارتفاع دولتنه
سبب و داعی . و حاسدک کند و نکبت ادبار حال . و افناء جاه و مالنه
ساعی . اولور . زیرا آل حسد فعل حق جل و علایه ردّ . و انتقاض
وقسمت قسام ازلی یه دخل و اعتراض . در . و محسود بی گناهه که مظلوم در
جفا و اذا ایتدوکی سببله بدبخت و مشئوم در . و بعض افاضل بو معناده بیورمشلردر نظم

الا قل لمن کان لی حاسدا	اتدری علی من اسأت الادب
اسأت علی الله فی فعله	لانک لم ترض لی ما وهب
فجازانی بان زادنی	وسدّ علیک وجوه الطلب

پس غیرت الهی . و حکم حکمت نا متناهی . اقتضا ایدر که بار بار حاسد کاسد
اولوب اموری ادبار و بلاده . و بار بار محسود پرسود اولوب احوالی
دائما اقبال و زیاده . اوله . پیر هرات خواجه عبد الله انصاری مسجعاتنده
بیورورکه . بیت هرکه دانست که قسام ازلی در قسمت ظلم و خطا نکرد از حسد برست
چونکه ظلم ایلدی قسمده قسام قضا . حاسد دون نه ایچون ویرمیه اول حکمه رضا
تتمه و امام غزالی قدس سره بیورورکه حسدک اسباب موجبه و علل مستقله سی
یدی نسنه در . بریسی عداوت . ایکنجیسی تعزز . اوچنجی تکبر
دردنجی تعجب . بشنجی خوف فوت مقاصد . التنجی حب ریاست
یدنجی خبث نفس و لوم طبیعت . اما عداوت . زیرا بر شخص آخره عدو اولیجق
انک نعمتی زایل . و امر و عاقبتی نکبتنه راجع و ایل . اولدوغنی استر
مثلا بر کمسنه آخره جفا و اذا ایتسه لابد اولدخی اکا عداوت و بغض و
حسد و کین ایدوب انتقامین المغه طالب اولسه گرک . چون قادر اولمیه
انک زوال نعمتن طلب و تلافی نکبتین تمنا ایدر که مجرد تشفی نفس حاصل ایدوب
تا انتقام المغه قدرت کله . پس عداوت ضعف اخذ انتقامه مقارن اولیجق
حسد متولد اولور . اما ایکنجی که تعزز در اغنی محسود اولن کمسنه جاه و
ولایت . یا علم و حکمت . یا مال و ثروت . صاحبی اولسه حاسد انک
تعزز و ترفع ایتمه سنی ملاحظه و تأمل ایدوب انک تعزز و ترفعنه تحمل
ایده میوب نعمتنک زوالنی طلب ایلر که انک نعمتی منقطع اولوب
کندویه تکبر و ترفعی احتمالی مندفع اوله . اما اوچنجی که تکبر در . اولدر که حاسد
محسوده تکبر و ترفع . و محسود اکا تذلل و تضرع . ایتمک استر محسوده
واصل اولن نعمت و شرف حاسده تذلل ویروب و بونک اکا تکبری
بر طرف اولیجق نفسی بو صورتدن متألم اولوب نعمت و شرفنک
زوالین . و انک بینه تذللی و بونک تکبری احتمالین . طلب و تمنا ایدر که
مرادی نفسنه واصل . و صورت مترقبه سی حاصل اوله . و بونک
صورت سابقه ایله فرقی اولدر که . انده مراد حاسد دفع تکبر محسود در
حتی صورت تساوی یه دخی راضی در . و بو صورتده مراد حاسد
کندو تکبر ایتمکدر . و مساواته راضی دکل زیاده متقاضی در .

اما دردنجی که تعجب در انک مثالی بودر که کفار جناب رسالت پناهی یه
خلعت نبوتله تشریف اولندوغندن تعجب ایدوب ءانزل علیه
الذکر من بیننا ابعث الله بشرا رسولا ءدیوب شرف نبوتک زوالین
و عدم حصولین طلب و تمنا ایدرلردیکه امام غزالی کرچه بویله بیورمشلردر
ولکن نظره مجال واردر که بو حقیقتده قسم ثانی دندر زیرا کفره جناب
رسالت پناهه نبوت شرفی ایله عزت و کندولره اطاعت و انقیاد
لازم اولمغله خضوع و ذلت متوجه اولدوغیچون زوال نعمت نبوتی
طلب ایدرلردی اگرچه بولر انک اظهارنده نفی نبوتی ادعا و دعوای
نبوتدن تعجب ابتدا ایتدیلر اما سبب حسد بو تعجب دکل بلکه تعزز مذکوردر
اما بشنجی که خوف فوت مقاصد و مطالبدر انک مادهسی اولدر که
شخصین یا اشخاص بر مرام معین و مطلوب مخصوص طلب ایدوب هر برینه
حاصل و جمله طلابک اکا واصل اولمق احتمالی اولمیوب تزاحم حصولی
قلوبدن تزاحم انتفاسنه مؤدی و تحاسد حدوثنه مفضی اولور
و بو جنسدندر زوج واحدک خواتینی که ضرات اطلاق اولنور کمال محبت
و ترجیح زوجلرینه مزاحمه ایدوب محاسده ایدرلر و ندما و مقربان
ملوک و سلاطین و تلامذهٔ استادان اساطین و بونلرک کبی کمسنهلر
ارهسنده اولن تحاسد جمله بو قسمدندر اما التنجی که حب ریاستدر
انک مواقعی اولدر که برکمسنه علم و کمال و یا جاه و جلال و یا ثروت
مال ده رئیس عدیم النظیر و یگانهٔ روزگار اولمق استر بعض ابنای

نوعندن کندو یه مشارکت و اول تفرد ادعا ایتدوکی دائرهده مداخلت
فهم ایلسه انک اول نعمتک زوالی وفا و کندو انفراد و بی نظیرلیکده تقرر
و بقا استر لاجرم طلب زوال نعمت مذکور قلبنده حاصل و حسود خبیث
درجهسنه واصل اولور و بونده هرگز عداوت و تعزز و تکبر و خوف
مطالب مرغوبه تفکر اولنمشدر دکلدر بلکه سببی محض نفاستدر و عین
حب ریاستدر و علما ارهسنده اولن حسد غالبا بو قسمدندر اما یدنجی
که خبث نفس و لوم طبیعتدر انک دخی وقوعی کثیردر زیرا بعض اراذل
ناسی گوروز بعض اعالی و افاضله لاعن شیء بغض و حسد ایدوب مجلسده
آنی نقص و ذم ایله یاد ایدوب زوال نعمتندن فرح و شاد اولور
با آنکه ارالرنده هرگز عداوت یا تعزز یا تکبر یا طلب مرتبهده مشارکت
احتمالی یوقدر بلکه محسودیله رأساً آشنا و مشاهدهسیله اصلا دیدهٔ
گز نظری روشنا اولمشدر که محض خبث نفس لئیمه و لوم و دنائت
طبع جبلتندندر و بو مقوله نفوس صاحبی دائما معذب و ممتحن و سائر
کمسنهلر عزیز و رفیع اولدقجه بو ذلیل ممتهن در زیرا حق تعالینک
نعمت عامه و کرم تامنه بخل و شح ایدوب برکمسنهیه نعمت میسر و عزت
و رفعت مقدر اولدقجه بو محنت و غمه گرفتار اوله کرک عالم خود
ارباب جاه و نعمت و اصحاب دولت و عزتدن خالی اولهجق دکل
و بو قسم حسدک علاجی عسیر و بو مقوله مزاجک صاحبی دوا پذیر
دکلدر زیرا سببی ذاتی در خبث نفسدن ناشی در عارضی دکلدر

که سببی نک رفعی ایله مرتفع • و ماده سین دفع ایمکله مندفع • اوله و کاه
اولور که بو اسباب حسدک اکثری بلکه جمله سی بر شخصده مجتمع • و بو مقوله
حسد غایت قوی و بامرتفع • در • واکثر عداوات و محاسد انده که
ابنای زمان ارا سنده واقع در اسباب کثیره متحقق اولمشدر • والله
تعالی العاصم بیان مظان حسد اکثر حسد و منافست امثال و اقران
و اقارب و اخوان • ارا سنده اولور • و نه قدر که بر طائفه ارا سنده
رابطه و مشارکت ارتوق اولدقجه حسد و منافست دخی ارتوق اولور
مثلا اهل مشرق اهل مغربه حسد ایتمز • بلکه بر ولا یتدن اولنه حسد ارتوق
اولور • واکر بر شهردن اولسه لر دخی زیاده اکر بر محله دن اولسه لر
دخی قوی اولور • وکذلک ارباب علوم و صنایع کندو طائفه سنه
حسدی ارتوق اولور • طلاب علم سپاهی لره و تاجرلره اول قدر
حسد ایتمز بری بری نه • و سپاهی لر و تاجرلر دخی اهل علمه اول قدر
حسد ایتمز • بلکه سپاهی سپاهی یه • و طالب علم طالب علمه • و تاجر
تاجره • و دلال دلاله حسدی زیاده ایدر • زیرا ذکر ایتدیککمز اسباب
حسد و عداوت • و تعزز و تکبر و طلب ریاست • و مراد واحد
اوزرینه مزاحمت • ارتوق اولور • و بو سببدندر که بنی عم و اخوان
واکثر احوالده مشارک اقران • ارا سنده اولن حسد علاج کیر • و نقصان
پذیر • اولمز بلکه آخر عمره دک دایم • و محسود موجود • بلکه مفقود
اولدقدن صکره دخی باقی و قایم • اولور • نته کم شاعر عرب ذکر ایدر قطعه

ونحن بنو عم على ذاك بيننا ونحن كصدع العس نيط شاعبا	زرابي فيها بغضة وتنافس بدعة وفيه عيبة متشاخس

و اجانب و دورلر ارا سنده قلیل اولور • مکر که غایت جاه عظیم صاحبی
و صیت بلند طالبی • اوله که اطراف عالم • و اصناف بنی آدم • دن
کندویه مقارب و مدانی و معارض و مساوی اکلد وغی کمسنه لره
حسد ایلیه • و بو جمله نک سببی حب دنیا و ما فیها در • زیرا مزاحلره
کفایت ایتمیوب ضیق اوزره تنکنای جهان و مضیق دنیا در •
اما دار آخرت و نعیم جهان باقی آنده مضایقه و مزاحمه یوقدر •
و انک مثالی علم کبی • مثلا هر کمسنه نک مطلوبی معرفت ذات الله و صفات
الله و سائر معارف و علوم اولسه آخر طالبه حسد ایتمز • زیرا علم و
معرفتده مضایقه و مزاحمه یوقدر • و بر معلومه هزاران هزار عالم
اولسه جائز • و بر معرفته نیجه کمسنه عارف اولسه ممکن • و هر بری
معلومندن ملتذ و فرحان اولور • و آخرک علم و لذتنه نقصان
اولمز • بلکه کثرت عارفینله کثرت افاده و استفاده و انس و ابتهاج
زیاده اولور • و اعلای نعیم و سعادت آخرت مشاهدۀ جمال
بیچون • پادشاه کن فیکون • در • و آنده هیچ مضایقه و مزاحمه
متصور دکلدر • نته کم حدیث شریف جناب رسالت پناهی ده
وارد اولدی • انكم سترون ربكم كما ترون القمر ليلة البدر لا
تضامون • تشدید میم و تخفیفی ایله روایت اولنمشدر • تشدید

روایتنده ضم لفظندن اولور • یعنی بعضکوز بعضکوزه منضم اولمزلر
یعنه رؤیت محسوساتده اولور • تنک مکانده پادشاه کذران کبی که
رؤیت ومشاهده ایچون خلق صغشوب ایوب بر بری نه منضم اولورلر
تخفیف روایتنده ضیم لفظندن اولور که ظلم معناسنه در • یعنی
بعضکوز بعضکوزی ساتر وضیق مکان • ورؤیت عدیم الامکان
اولدوغیچون بری بری کوزه مانع ودافع اولمزلر • علی کلّ حال
وسعت وفسحت نعیم تجلّی یه اشارت • وعدم مزاحمه دن عبارتدر
وسائر نعیم آخرت دخی بو منوال اوزره ضیق ومزاحمه دن مبرّا •
وعدم کفایت ومضایقه دن منزّه ومعرّا • در • پس طالب آخرت
اولنلردن حسد منتفی • وکاسب علم ومعرفت • وراغب
زهد وعبادت • اولنلرک کانون سینه سنده شرارهٔ شرّ ومنافست
منطفی • در • اول سببدندر که علما ومشایخ تعلیم طلّاب وارشاد
وتسلیک اصحاب • ایتمکه حریص ومشغوف • واوقات شریفه لری
دعوت وتکمیل مریدینه مصروف • در • نعم علماء دنیا که انلره
علماء سوء دیرلر • ومشایخ اهل ارشاده تشبّه ایدن مدّعیلر ارا سنده
محاسدات ومنافقات ونفار ومنافرتلر چوق واقع اولور
زیرا قبله توجّه واراده لری کسب حطام دنیا • وجلب وتحصیل
رفعت وعلا • در • واعتقاد وارادت خواص وعوام •
وتصدّر وترفّع مجالس اکابر انام • وبو مطالب خسیسه ده مزاحمه

متصوّر • وبری سنه اولورسه آخردن کتمک مقرّر در • ودخی غالبا
حسد شرکا وبرادرلر ارا سنده جانب ضعیف ومغلوب • وارباب
جاه وکسب الجنده ذلیل ومنکوب • اولنده ارتوق اولور • وطرف
غالبک اکثریا چون حالی تمام سلامتله طری • وخار وخاشاک حسد
ومنافسه دن بری • اولور • زیرا مغلوب استرکه غالبک نعمتی مسلوب
ورفعت وعزّتده کندو یه مغلوب • اوله باری لااقل مساوی ومعادل
اوله • که قلبنه انک غلبه سی المدن تشفّی حاصل • اوله ودائما مغلوبک غالبک ذکر مساوی
ومعایبنه مشتغل اولور • ونار فتنهٔ اخکر کذب وبهتان ایتمکه مشتعل ایلر

قطعه

حسودی که بیند بلندار خودم	کجا بر زبان آورد جز بدم
چو دوران فضیلت نخد بروم	نه بینی که دشمن بود در پیم
مرا تا قیامت نگیرند دوست	چو بیند که در عزّ من ذلّ اوست

ذکر بقیة الکلام فی تطهیر القلب والجسد • من داء المنافسة وخبث الحسد

چون مقرّر اولدی که حسد قلبه مرض عظیم ودرد صعب المنش • پس
انک علاج ودواسی علم وعمل ایله اولور • امّا علم نافع ومفید اولدر که
سابقا اشارت اولنان کبی تحقیق قلنه سن • ویقین بیله سن •
که حسدک دنیاده واخرتده ضرر عظیم • ومحسودک دنیا وآخرتده
بالکلیّه ضرردن عاری • بلکه حسدک سببی ایله انک جانبنه دنیا وآخرتده
منفعتلر سایر وساری • در • امّا آخرتکه ضرر اولدوغی ظاهردر که
قضای حقّه که حاکم عدل • ومواهب فضل • در راضی اولیوب

دخل و اعتراض ایلدک و قسمت ازلی که صانع حکیم رحمان رحیم قوللری
اراسنده ایتمشدر تعییب و تغییر ایدوب ردّ و انتقاض ایلدک بوندن
ارتوق گستاخلق اولورمی بوکه بکزر جریمه هیچ بنده دن صدور
بولورمی توحید اهلی نیچون دینه بوروا ایمیدر و ایمان ادّعاسین
ایدنه بو فعل سزا ایمیدر و دخی بر مسلمانه بی موجب غش و خیانت
و ترک امانت ایلدک و نصیحت عامّهٔ اهل ایمان که بو حدیث
شریف الدین النصیحة قالوا لمن یا رسول الله قال لله و لرسوله و لعامّة
المسلمین موجبی اوزره واجب ایکن سن ترک واجب قلدک و
انبیا و اولیا و خیار عباد الله که عادتلری عامّهٔ اهل ایمانه خیر صنمق
و ایلکلرین استمک در زمره سندن منفصل اولدک و ابلیس لعین
و طائفهٔ کافرین که ارادتلری مؤمنلره بلا و نکبت ایرشمک در فرقه سینه
متصل اولدک امّا دنیوی ضرری دخی اظهر که محسودک احوالی منتظم
و شملی ملتئم اولدقجه سن مضطرب و متألّم و تحسّر و تحزّن مقالا
قائل و متکلّم اولورسین بر حالده بلای دشمنکدن حل و کندوکه
عقد و غم و حزنی اکا نسیهٔ آرزو ایدرسین کندوکه نقد ایکرسین
نته کم بعض علما دیمشلردر که کفاک من حسودک انه یغتمّ عند سرورک
و فقیر دیدیم که حسبک من فعل الحسد فی صدر حسودک انه ینکشف بدره
حین سعودک و ینحط قدره وقت صعودک نظم بمیر تا برهی ای حسود که
این رنجیست که از مشقّت او جز بمرگ نتوان رست نثر اگر آدمی

نعوذ بالله منکر بعث و حساب و مقابلهٔ سیّئات و رذایلده هیکل
عذاب و عقاب اولسه بو الم قلب جامر و سآمت و انکسار خاطر که حسدک سببی
ایله حوالی احواله وافر اولور ترک حسدده کافی و دفع منافسته
وافی ایدی فکیف که حسد حسناتی آتش سوزان هیزم خشکی افنا ایتدوکی
کبی افنا ایدر و ظلمت لیل و نهاری محو ایتدوکی کبی محاسن اعمالی محو و ابطال
ایلر و عاقلدن صدوری اعجب عجایب و عالم و کاملدن ظهوری
اغرب غرایب در بر فعل که نفعدن بالکلیّة عاری بلکه ضرری
سایر و ساری ایکن ارتکاب ایدوب هم دنیاده محنت و ملاله مضطر
و هم آخرتده سخط حق و عذاب الیمه مظهر اوله اعاذ بالله تعالی الخلاق
من سیّئات الاعمال و رذائل الاخلاق امّا حسد محسوده دنیاده و
آخرتده ضرردن عاری بلکه نفعی جانبنه سائر و ساری اولدوغی
اولدخی ظاهر و مقرّر اولدی که حسد حسود زوال نعمت محسوده ایتکده
نفع و سود ایلمز بلکه هر نعمتک بر زمانی و هر دولتک بر معیّن مقداری
واردر اول زمان تمام اولمینجه اول مقدار کلمینجه نعمت زایل
و نجم سعادت آفل اولمز کل شیء عنده بمقدار و لکل اجل کتاب
و اگر حاسد دیرسه که نولیدی حسد محسودک زوال نعمتنه سبب اولیدی
بز دیرورز که بو غایت جهل و کلام نادان نااهلدر بو تمنا
کشی کندو بلاسنی طالب و نکبتنه راغب اولمقدر زیرا حاسدک
نیچه نعمتی واردر که زوال نعمتین استیجی حاسدلرک حقنده دخی موجوددر

اکر حسد زوال نعمته سبب اولیدی • حاسدک دخی جمیع نعمی زائل اولوب
مبتلای بلای غضب اولیدی • اکر تمنا ایدرسه بنم حسدم زوال نعمت
محسودمه سبب اولوب زائل اولسه • اما غیری لرک بنم حقمده حسدی
مفید اولمیوب تمنا وطلبی باطل • اولسه بزآیدروزکه بربو کلام در
که غایت جهلی مصحح • در زیرا تخصیص من غیر مخصص وترجیح بلا مرجح در
حمق وجهله دن هر بریسی سنک کبی دعوای غیب وتمنای محال ایلر مصراع
دعوی تزویر دن باطل تمنا دن نولور • نجه که انلرک حسد وتمناسی سنک
نعمتکی باطل • ایتمز سنک دخی حسدک محسودکک نعمتنی زائل • ایلمز اما حسد
محسودک دین ودنیاسنه نافع • اولدوغی اول جهتدن متصور وواقع در
که حسد محسوده موجب ثواب در • خصوصا حاسد غیبت وذکر مساوی
ایلکله نفع دینی ظاهر در • زیرا حسنات حسوددن محسوده ثبت اولنغله
محسوده سود اولور • پس انک زوال نعمتین تمنا ایده سین • اما حسناتک
نعملرینی هرکون اکا اتحاف واهدا • ایده سین • زعمکده اکا عدو الوب
دور اوله سین • اما حقیقتده هرکون انکچون اعمال وحسنات اشلر
خدودرسین • بو نفع اخروی در • ونفع دنیوی بودر که هر کسنه دشمنین
معذب وممتحن • وذلیل وممتهن • استر حسود کندوسی محسودیچون
عذاب حسده کرفتار • والم واضطرابله برآزار • ایدر بوندن
ارتوق نه نفع وتوقیر • اوله که بر کسنه دشمنین تعذیب وتحقیر • ایده
اول سبب ندر که محسود حاسدینک هلاکین طلب ایتمز • بلکه طول عمر

وبقاسین استر که دائما آثار نعمتین کوروب • واخبار سعادتنه قولق
اوروب • کرفتار محنت • واسیر غم وبلیت • اوله نظم لا مات اعداوک بل خلدوا
حتی یروا فیک الذی یکمد • لا زلت محسودا علی نعمة • فانما الکامل من یحسد نثر
وایضا محسود اولمق دلیل فضل وکمال • وعلامت جاه وجلال • وامارت
ثروت مال ومنال • در • وبعض علماء ارجمند بو کلمه نک معناسی ایله شاکردلرینه
نصح وپند ایدردی که هیچ اعداء حساد کوزه افراد بحون زحمت چکمک
وارضی قلو بموزه انلرک عداوت واساءتلری تحمین ایلمک • بلکه سعی
ایدوب فضل وکمالکوزی افزون • ایدوک وعدو وحسودک قدین خم وبغرین پرخون ایدوک

اذا ما نشئت ارغام الاعادی	بلا سیف یسل ولا سنان
فزد فی مکرماتک فهی اعدی	علی الاعداء من نوب الزمان

مناقب امام ابی حنیفه ده مذکور در • بر سائل ابن شبرمه دن بر مسئله سؤال
ایدوب جواب صوابدن عاجز اولوب • ابو حنیفه حضرتینه واروب سائل
جواب شافی یه قائل • اولیجق ابن شبرمه نک امام حقنده سؤ کلامین
نقل واشعار ایدوب امام بو بیتی انشاد ایلدی بیت
ان یحسدونی فانی غیر لائمهم قبلی من الناس اهل الفضل قد حسدوا
وبر روایتده دخی کلدی که ابو عاصم نبیل حضرتنه که امام زفر تلامذه سندندر
سؤال ایلدیلر که ابو حنیفه یه طعن ایدرلر وجهی نه در بو شعری انشاد ایلدی که نظم

حسدوا الفتی اذا لم ینالوا سعیه	فالناس اعداء له وخصوم
کضرائر الحسناء قلن لوجهها	حسدا وبغیا انه لدمیم

وابن مبارک حضرتندن دخی روی درکه امام ابی حنیفه یه طعن ایدن
کمسنه لری استماع ایتدکده اوقوشلر مصراع ولا خیر فیمن عاش غیر محسد
پس بر کمسنه یه حسد ایتمک انک فضل وکمال یا جاه وجلال ایله اتصافی
ایلدوکنه اقرار واعتراف ایتمکدر بو مذکور اولنلر حسدک بالذات
مضارّی در اما حسد انام احو سیئات وتبعات کثیره یه دخی مؤدّی
اولور مثلا اندن عداوت متولّد اولوب اذای مسلم ضرب وقتل
ونهب مال وشتم کبی نسنه لر حاصل اولمق مقرّر در پس عاقل بو مضارّی
ملاحظه وتفکّر وذکر ایتدوکمز مقدّمات مقبوله لسان عقلله تذکّر
ایدیجک حسدک ترکنه دواء علمی حاصل اولور بعون الله تعالی اما دواء
علمیسی اولدر که چون حسد اکثر قلوبده مرکوز وغالب طبایعده مجبول در
حتی طفل رضیع طفل آخر متولّد اولوب ارضاع وسائر رعایت و
امداده کندویه مشارکت فهم ایدیجک حسد اولقدر غلبه ایدر که مریض
اولور وبعضنک هلاکنه دخی مؤدّی اولمق واقع اولور پس عاقل
کندوده حرکت حسدی احساس ایدیجک آن مقتضاسی اولان قول وفعلک
مخالفنی ایتمکه عزیمت ایلیه مثلا حسد محسودی ذمّ وقدح ایتمک
اقتضا ایدرسه ثنا ومدح ایتمکه باشلیه واگر تکبّر وترفّع ایتمکه داعی
اولورسه بو تذلّل وتواضع ایتمکله مخالفتنه باشلیه اگر ترک انعام
وابطال احسان واکرامه امر اولورسه حسن احسان وانعامی مزید
وهرکون عزّت واکرام جدید ایله تا که نفس عداوت وحسد ایتمکدن

مأیوس اولوب بو مافیه آثار محبّت ومودّتدن مأنوس اوله چون
محسود حاسدک بو لطف وکرامتنه عارف وتودّد ومصادقتنه
واقف اولدیغی لابد انده دخی محبّت ووداد وآثار صفا واتّحاد ظاهر اولوب

بیت

بلی داند ولی اگاه باشد	که از دلها بدلها راه باشد

مقتضاسنجه جانبیندن انوار صفا وموافقت لامع وآثار محبّت و
مصادقت لایح اولور نظم چون لطف تو بگذرد بخارستانها
خارستانها شود بهارستانها نثر مغناسی روشن اوله اگر شیطان
وسوسه ایدوب محسوده تواضع واکرام ومجالسده مدح وثنایه
قیام ایدرسک عجزه یا نفاقه یا کندودن خوف ایتمکه حمل ایلر
وخلق دخی کوره فلانه بنجه مغلوب اولدی دیرلر دیرسه بو وسوسه
مکر وتلبیس وخدیعه ابلیس ایدوکین تحقیق بیلوب کندودن
دفع ومنع ایده ویقین بیله که عداوته اشتغال اوقات
عمر شریفی بر هر حال هموم وافکار فاسده تلف ایتمکدر ومحبّت
وصفا عداوت وکدورتدن زیاده اولی وانفع واعتباده
اعلی وارفعدر بو جمله که بسط وتفصیل وشرح وتطویل اولندی
مرض حسد وداء منافستک دواء علمی وعملیسیدر بغایت نافع
ومرض مزبوری حقیقتده دافعدر اما مذاق نفسده که صاحبنه
جالب ضرردر بغایتده کریه ومرّدر اما دواء مرّ اولمغله نافع
ومرض مزمن وداء صعبی دافع اولمز اما مرد صاحب همّت

که طالب راحت دنیا وسعادت آخرت • در ذکر ایتدکموز فواید ومنافعی
کوش ایلر • نه قدر تلخ ومرّ ایسه کوز یوموب نوش • ایلر • عون حقله
مرض ووجعدن شفا ونجات • ودنیاده مراتب وآخرتده درجات • بولور
تنبیه نعمت آخرک زوالنی استمک برقاچ مرتبه در بعض حسد حرام
وموجب وبال وآثام • بعض مرخص ومباح • وخالی عن الاثم والجناح در
اول مراتبی شرح وبیان • ولوازمینی عیان • ایده لوم • چون عدو
بالطبع منفور • وبالضروره مکروه در • خصوصا که موذی اوله
پس دشمن موذی نک اختلال احوال • وزوال نعمت وجاه ومالین
تمنّا وطلب وسؤال • ایمکدن قلب بالکلیه خالی وسینه بالتمام صاف
اولمق میسور • بلکه مقدور • دکلدر • ودشمنه دخی خیرخواه اولوب
قلبدن ضررینی طالب • ومسرّتنه راغب • اولمق دائرۀ امکاندن
بیرون • وحوصلۀ بشریتدن افزون • در • نته کم دیمشلردر که
جبلت القلوب علی حب من احسن الیها وبغض من اساء الیها • پس
بو حال نامحمود • که تمنّای زوال نعمت محسود • در بر قلبده حاصل اوله
اول قلبک حالی اوچ قسمدن خالی • دکلدر • اوّلکی قسم اولدر که
فریب شیطان • ومکر نفس نافرمان • سببی ایله بو قلبی صاحبی اعضا و
جوارحه اظهار • وقول وفعل ولسان وارکانیله محسوده اسائت و
اضرار ایده بی شک نفس درجۀ حسد حرامه واصل • وقلبده موجب
اثم وعقاب اولهجق مرض حسد ومنافسه حاصل • اولمشدر • توبه

واستغفار • قلق وترک اصرار واضرار • ایتمک کرک • متعسر اولورسه
علاجات مذکوره ایله تدبیر ایتمک کرک • ایکنجی قسم اولدر که ظاهر وحالت
مزبوره اخراج قول وفعل اسائت واضرار اولنمیه اما قلبده ارادت
وتمنّای زوال نعمت • محسود باقی ومتقرر • ونفسده بو حالت اولدوغنه
کراهت • اولمیه آه بو حالت قلبمدن کیده ایدی • عنایت حق قلبمی
بو مرضدن خلاص ایده ایدی • دیمیه سین • امام غزالی بیورور که بو صورتده
دخی جرم وعصیان مقرر • ومرض حسد ورذیلت منافسته زلال خصال
مکدر • اولمشدر • زیرا حسد فعل قلب ومرض نفسانی در اعضا وجوارحه
سرایت • وقول وفعلله تقویت وغایت • اولنمق لازم دکل بلکه
قول وفعل محسودک اضرار واسائتنه متعلق اولور آخر معصیتلر در • قول
کذب ومساوی ونمیمت در • فعل دخی الجلین حرام • وموجب آثام • در
اوچنجی قسم اولدر که اول حال نامحمود • که تمنّای زوال نعمت محسود • در
خاطره خطور • ونفس اکا شعور • ایدیجک نفس اکا کاره ونفور • اولوب
مقتضای طبع بشریتله خاطره اولنی مستدعای عقل صحیح • وشرع
صریح • اوزره مهما امکن ظاهره چقرمیوب قلبده اولدوغنه وخاطره
کلدوکنه راضی اولمیجق حسد مذموم مرتبه سنه وارمز • وبو حالت
صاحبی عقلا وشرعا مطعون وملوم اولمز • پس اقل مرتبه بودر که بو حالدن
تجاوز ایتمیه • واول ایکی قسم درجه سنه وارمیه • والله الموفق
چون حسد که اعمّ امراض • واشدّ اعراض • در شرح وبیان

وعلاجی ممکن اولدیجه وصف وعیان قلندی بعض رذایل نفسانیه
وامراض نفسانیه دخی واردر کذب وصلف وبخل وریا وانلرک
نظایری نه واریسه انلرک دخی طریق علاجین عیان وساحهٔ قلبدن
کیفیت ازاله واخراجین بیان ایده لوم خواجه نصیر بو مقامده
کذب وصلف وبخل وریا علاماتین علی وجه الاختصار ایراد ایدوب
ختم کلام ایتمشدر اما مقام مقام تفصیل وموضع شرح وتطویلدر
واکثر نفوس اول امراضله مختل المزاج وطریق علاجنک معرفتنه محتاجدر
اول سببدن بزرگان حکمت وعلمای امت کتابلرندن تحصیل
وفکر کلیل ونظر علیل ایله ایجاد وتکمیل ایتدکموزی ذکر وایراد ایلدک
امیددر که کندو نفسمزک یا بر مؤمن برادرک بو امراضک بعضیسنه یا کلنه
توفیق علاج وتصحیح مزاج ایتمکله مثاب ومأجور اوله وز **ذکر امراض**
وآفات لسان طالب نجات وکاسب درجات اولنلره معلوم
اولسون که آفت لسان اعظم آفات واشد مخافاتدر واکثر
بنی آدم الناس حصاید السنتهم بیورلدوغی کبی زبان رسیدهٔ زبان
ومحنت کشیدهٔ لساندر **بیت** از زبان با تو صد زبان باشد
خود زبان صورت زیان باشد **نثر** واغلب افراد عالم لسانی سبع
اذا اطلقته اکلنی دینلن کبی مجروح انیاب ومخالب قول دروغ
وزبان کاذب در **بیت** خرو زبان کاذب خود را صفت مکن
شمشیر چوب را کمر زر بسته اند **نثر** اگرچه لسان انساندن جزء لطیف

وعضو شریف ونعمت نطق انسانه نعمت عظمی وسعادت کبریٰدر
زیرا ایمان که سرمایهٔ سعادات وپیرایهٔ کرامات ومطلب اعلی
ومقصد اقصی وحق جل وعلایه موجب قرب وزلفی در واذکار
حضرت رحمان وتلاوت منزل فرقان وسائر اعمال صالحه و
مثوبات که بو عضو ایله حاصل وآثار برکاتی مکلفه واصل اولور
اکثر من ان یحصی واشهر من ان یخفی در وگوهر حمد حلیهٔ عبد
ایدوکی منصوص در بو عضوه مخصوص در زیرا که لسانله محمودی وصف
جمیل علی جهة التبجیل در گرکسه مقابلهٔ نعمت محموده جاری
گرکسه مقابلهٔ نعمتده اولمقدن عاری اولسون بخلاف شکر که قلب
وجنان وجرم لسان واعضا وارکان ایله اولور اما مقابلهٔ
نعمتده اولمغه محصور ونعمت مقابله سندن ما عداسی غیر مذکور در
بس لسانک فضائلی بسیار ومنافعی بی شمار در اما مضارّی دخی
بیحساب وآفات وشروری خارج حوصلهٔ کتاب در لاجرم
اکثر صلحا واغلب حکما صمت وسکوتی ترجیح وضروری اولمین
موضعده قصر لسان وطی لسان ایتمکی تصحیح ایلدیلر وبعض بلغا دیمش
که جمال المرء فی طی لسانه لا فی طیلسانه فقیر بو فقرهٔ نظم ایتمشدم **نظم**

جمال المرء لا فی الطیلسان	ولکن ذاک فی طی اللسان

جناب حضرت رسالت پناهی واصحاب کرام وعلمای عظامدن
مدح سکوت وذم کثرة کلام ده احادیث وآثار وحکایت

و اخبار بی حد و بی شمار در جمله دن من صمت نجا • الصمت حکمة
و قلیل فاعله • من توکل لی بما بین لحییه و رجلیه • اتوکل له بالجنة
یعنی چکه دیدکلری استخوان در یعنی بر کسنه دهان و فرجین حفظ ایلسه بن
اکا جنته ضمان اولورین **بیت** هر که حفظ ایتدی فم و فرجنی فی کل زمان
انبیا فخری اکا جنت ایچون اولدی ضمان **نثر** و دخی بیورمشلردر
من سره ان یسلم فیلزم الصمت • **بیت ترجمه**

کر دیلرسک که اوله سین سالم	ایکی عالمده صمته اول لازم

و دخی حضرتدن مروی در که بیورمشلر • اذا اصبح ابن آدم اصبحت
الاعضاء کلها تستکف اللسان ای یقول اتق الله فینا فانک اذا استقمت
استقمنا و ان اعوججت اعوججنا **نظم** هر صباح اعضای آدم دیر لسانه که ای لسان
ساکت اول کم تن سلامت بولمز اولمزسک سلیم • اگروز بز جمله اگرو اولورسک سن بوکون
مستقیموز جمله گر کرسن اولورسک مستقیم **نثر** ابن مسعود رضی الله تعالی
عنه صفا اوستنه چقوب دیر ایدی که • یا لسان قل خیرا تغنم • او
انصت تسلم • من قبل ان تندم **نظم ترجمه** ای جرم لسان خیر دی کم غانم اولورسین
یا باری سکوت ایله که تا سالم اولورسین • گر ساکت و یا ناطق خیر اولمیه سین
تعیین بیلورین کم صوکرا اوجی نادم اولورسین **نثر** و حضرت عیسی دن
صلوات الله تعالی علی رسولنا و علیه مرویدر که • اصحابی دیدیلر که بزی
بر عمله دلالت ایله که جنته گیرمکه سبب اوله • بیوردی که اصلا نطق
ایتمک دیدیلر که بوکا قادر دکلوز • بیوردی که بس خیردن غیری نسنه

نطق ایلمک • و حضرت سلیمان بیوردی که اگر کلام سیم خام اولسه سکوت زر خالص در
سوز که در اولسه درج دهان سکوت قفل که سکوت • نه دردر ایکی کوزم لعلدر و یا یاقوت

اگر سؤال اولنورسه سکوتک بو قدر فضیلتنه موجب نه در • جواب
ویرورز که کلامده آفات • و مهالک و مخافات • واردر که ذکر
و تعداد ایلمک کرک • و اول آفاتک اکثری نفس اماره یه مشتهی و مطلوب
اولور • و تسویل شیطان ایله قلبه لذیذ و خوب کلور • و تحریک جرم
لسانده تعب و مشقت یوقدر • و اول آفته نفس و شیطان دن
دواعی و بواعث چوقدر • و انلرک مضراتندن چوق کمسنه
غافل • و سوء عاقبتنه جاهل • در • پس سخن بحر مواج کبی خوض موجب
ندامت • و سکوت کنار ساحل کبی متوامن و موطن سلامت در
بآنکه سکوت سبب فراغ خاطر و فکر • و موجب عبادت و ذکر
و مورث رزانت و وقار • و دافع تذلل و احتقار • در
روایت اولنور داود علیه السلام • تعلیم ملک علام • ایله جبه و
جوشن صنعته اشتغال ایدرکن لقمان حکیم حاضر اولدی خاطرینه
کلدی که بو نه نسنه در دیو سؤال ایلیه • ینه رزانت و وقار ایله
عامل اولوب سکوت ایلدی • چون تمام اولیجق حضرت داود ایتدی
جنکده حفظ نفس ایچون خوب نسنه در پس حضرت لقمان بیوردی الصمت من الحکم

قطعه

الصمت زین والسکوت سلامة	و اذا نطقت فلا تکن مکثارا
ما ان ندمت علی السکوت مرة	و لقد ندمت علی الکلام مرارا

وارباب سلوک مدار وصولی التی نسنه‌ده حصر ایدوب بو بیت مشهورده جمع ایلدیلر

صمت و جوع سهر و عزلت و ذکر بدوام	ناتمامان جهانرا بکند کار تمام

امام غزالی ایدر صمت امر لازم ایدوکنه دلیل بودرکه • کلام درت قسمدر
مضر محض • نافع محض • ضرر و نفعی مشتمل اولوب • نفع و ضرردن خالی
اولندر • مضر محضک تکلمی جائز دکلدر • بلاشبهه ضرر و نفعی مشتمل
اولنک دخی کذلک • زیرا ضرری نفعنه دکر • والعناء زیاده ایکیسندن
خالی اولن نامجوزدر • زیراکه عبث محض و تضییع زمان و وقت • که
موجب خسران و مقت • در • همان نافع محض اولن قلدی • پس معلوم
اولدی که کلامک اوچ ربعندن سکوت واجب • همان ربع واحدک
نطقی مناسب • ایمش واول بر قسمده آفات خفیه اولمغ و دقایق ریا
و تصنع و غیبت و تزکیهٔ نفس کبی محتملدر • پس ظاهر اولدی که جناب رسالت
پناهک • من صمت نجا • بیوردوغی عین صواب • و فصل الخطاب
و جوامع کلمدندرکه • اوتیت جوامع الکلم • مقتضاسنجه مخصوص جناب
رسالت قبابدر • پس آفات کلامی تعداد • و هر برینک اسباب
و علامات و علاجاتن ایراد • ایده لوم • و حضرت امامه اقتدا • ایدوب
اولا خفیلردن ابتدا • ایده لوم • بعده غلیظ و اغلظ اولنلریله تکمیل و
تتمیم • و طریقهٔ حسن تعلیمی که اسهل اولنیله ابتدا • و اصعبله ختم و
انتها • در رعایت ایدوب خفایا و جلایای آفات کلامی افهام و تعلیم
ایده لوم ابتدا تقسیم معلوم اولسون که آفات کلام • حضرت امام

تنبیه و اعلام • بیوردوغی اوزره بکرمی آفتدر اولکی آفت مالایعنی
یعنی دین و دنیاده نفعی ظاهر و فائده‌سی مرجو اولمین کلامی سویلکدر
اگرچه کذب و غیبت و نمیمت و فحش حرامدر انلردن اجتناب واجبدر
اما مالایعنی فی الجمله مباح دخی اولورسه طالب فضیلت و کمال اولنلره
ترکی مناسبدر • زیرا تضییع زماندر • و تضییع زمان موجب خسراندر
اگر اول زمانده جلال و عظمت حقده تفکر اولنسه احتمال ایدی که نفحات
مواهب حقدن اول عطیه‌لر اولیدی که حسابه کلمییدی • با آنکه زبانک
فرسوده اولمزیدی • و کاتب اعمالک رنج بیهوده چکمزیدی • و دفتر اعمالک
عبثله مختبط اولمزیدی • یا اول کلامک ذکر و تسبیح و حمد اولیدی مثوبات
جلیله حاصل اولمق محتملدی • پس بونک کبی فوائدی انک کبی زوائده تبدیل
ایتمک عاقله لایق میدر • حدیث شریفده وارد اولمشدرکه • من حسن
اسلام المرء ترکه ما لا یعنیه • و بوندن دخی شدید وعید وارد اولمشدر
روایت اولنور انصاردن برجوان احد غزاسنده شهید اولدی که جوع
ایچون سینه‌سنه سنک بغلمشدی والده‌سی یوزندن غبارینی سلوب
هنیئاً لک الجنة دیوجک حضرت رسالت پناه بیوردیلر نه بیلدک
شاید مالایعنی سویلر ایدی • یا مهم محتاج اولمدوغی نسنه‌یی منع ایلردی
اولا • امام غزالی ایدر که مالایعنی‌نک حدی اولدرکه هر سوزکه سویلدیگک
تقدیرجه حالا و مآلا متضرر و آثم اولمیه‌سین • مثلا بر طائفه ایله تحدث
ایدرکن ایلدیگک سفرلری و کوردیگک جبال و انهار • و احتجاج ایتدیگک

شبان ومشایخ • وانلردن مشاهده ایدوگگ احوال ووقایعی حکایت ایلیه‌سین • پس بو کلامدن سکوت ایلسک دینی ودنیوی ضرر مترتب اولمزیدی
هرچند دقت ایلسک مبالغه‌دن وبعض کسنه‌لری ذم وغیبتدن وکندوکه مشاهدهٔ اقالیم ولقای مشایخدن حاصل اولن عجب وتزکیهٔ نفسدن احتراس واحترازایلسک تضییع زمان • وزبانکی ذکر وتسبیحه اجرا ایتمدگگ خسرانی دکلیدر • وجملهٔ مالایعنی بلکه حرام اولن مقوله‌دن سؤال‌در • همنشینکدن که بوکون قنده ایدک • وقنده‌ن کلورسین • که تضییع وقت اولدوغندن غیری صاحبکه زحمت ویرورسین شاید که بریردن کله که ذکر ایتمکدن حیا ایده • اکر حقیقتی دیرسه کند ومتألّم اولور • کذب ایدرسه آثم اولور سکوت ایدرسه جواب ویرمدی دیوسن بیحضور اولورسین • یاخود دیلمدوکی نسنه‌صوره‌سین شاید که نفس بلمزین دیمکدن قچوب جواب غیر صواب ویره • یاخود عباداتندن سؤال ایلیه‌سین بوکون صایم میسین دیه‌سین نعم دیرسه شاید عجب وریایه مبتلا اوله • اقلّ ما یکون عباداتی سترده‌سندن که عبادت جهودن نیجه درجه اکسکدر • تنزّل ایلیه بو جمله آفته سن سبب اولدک • اگر فضول کلام ومالایعنی حدیثی ترک ایده‌ایدوک بو آفاتدن صاحبک ونفاقدن سن سالم اولیدکوز • اگر بریته ذکر وتسبیح ایده ایدوک نیجه ثوابلر بولیدک • پس علاجی بودرکه ملاحظه این که موت وفنا درمیان • وانفاس راس المال انسان • ورمان عمر سبق ایدوب اوکدل الحق مبدان • وبوراس المال‌ایله تحصیل سعادات ممکن ایکن تضییع

ایتمک عظیم خسران • در شعر الیس من الخسران ان لیالیا • تمر بلا نفع وتحاسب عمری • نثر بو علم جهتندن علاج‌در • عمل جهتندن غلبت نوع بشر • یاد مانه وضع حجر • یا هر دم سکوت ایتمکه عظیم همت واقدام که لسانی سکوته معتاد اولوب که اختلاط دخی ایدرسه ملکه اولمغله سکوته مالک اوله لکن اختلاط ایدوب حفظ لسان ایتمک غایت دشواردر • ایکنجی آفت فضول کلام‌در • یعنی مهمّ اولن موضعده قدر حاجتدن زیاده ایتمک • یا بر کره سویلدکدن صکره ینه اعاده قلمق • یا اختصار ممکن ایکن اطناب وتطویل واحالله مرام حاصل اولورکن بسط وتفصیل • ایتمک کبی بودخی مالایعنی دیه‌نه قریب بلکه اندن متجاوز قسم‌در • بعض صحابه‌دن مرویدر که بکا بعض کمسنه تکلّم ایدر بکا اکا جواب ویرمک آب بارده‌دن مشتهی کلور • اما ایتمزین فضول کلام اولمقدن خوف ایدرین دیردی • وبو آفتک علاجی آفت اولی کبی‌در • اوجنجی آفت خوض باطل‌در • یعنی باطل نسنه‌لره شروع ایلمکدر • اخبار عشق حرام • واحادیث خمریه وفسق وآثام • وذکر تنعمات وترفهات ملوک ظلمه • وجبابره ونوادر ولطایف فحشه • ایتمک کبی بو آفت اوکلیلردن اخذدر • زیرا انلرک ترکی اولی بو حرام • در حدیث شریفده وارد اولمشدر • اکثر الناس خطایا یوم القیمة اکثرهم خوضا فی الباطل • یعنی قیامت کوننده خطیه‌لری کناهلری چوق اولن دنیاده خوض باطلی چوق ایدنلردر • وقرآن عظیمده • وکنا نخوض مع الخائضین • بونک علاجی ملاحظه ایتمکدرکه برفعل که ترکی اولی وافضل

وتضییع عمر اولدوغندن غیری تحصیل وبال وخطیه ایتمکدر **دردنجی آفت**
مرا وجدال در شریعتده منهی حکمتده مذموم در حدیث شریفده وارد
اولمشدرکه من ترک المراء فهو محق بنی له بیت فی وسط الجنة ومن ترک
المراء فهو مبطل بنی له بیت فی ربض الجنة یعنی جدالی وخصومتی
حق الندە ایکن ترک ایلینه جنتک وسطنده منزل بیلور حق الندە دکلکن
ترک ایلیه کنار جنتده منزل بیلور مرا وجدال غیرک کلامنه دخل واعتراض
وایله دکلدر دیو رد وانتقاض ایتمکه دیرلر وانک موجبی اکثریا ترفع
وتکبر واظهار فضل ایتمکله آخره تجبر ایتمکدر پس لائق اولدر که برکسنه
برکلام سویلیسه حق ایسه تصدیق وقبول اولنه باطل ایسه امور دنیویه دن
ایسه سکوت قلنه امور دینیه دن ایسه رفق ونصیحت طریقی اوزره
اعلام اولنه جدال ونزاع طریقنه اقدام اولنمیه بعض علما دیرایدی
برکسنه برمجلسده خطا سویلیسه یا لفظ جهتندن یا معنی جهتندن اول
مجلسده آنی تخطئه وموضع خطاسنی بیان وصوابه ارشاد ایلمه زیرا
هم سندن بی منت تعلم ایدر هم سکا عدو اولور وچون بو آفتک
سببی تکبر وترفعدر پس انلرک علاجی که سبقت ایلدی بوکا دخی علاجدر
وذکر اتید وکمز فوائد ومضاری دخی ملاحظه نافعدر **بشنجی آفت**
خصومتدر خصومت مرا وجدالدن اشددر زیرا مرا وجدال محضا
مجلسده برکشینک کلامنی رد وسوزینه مناقشه در قدیمدن باقی
ودایم مخالفت وشقاق یوقدر اما خصومتده قدیمدن مخالفت

ومنازعت ومستمر اولور شقاق وعداوت کرک مثلا اصحاب
سنت ورافضی ارسنده اولان نزاع کبی ویا امور دنیویه ده خصوماتلری
ونزاعلری اولوب ایکیسی کلامنی ومقالەسنی تزییف ایلمکدر وبو
خصومت اول وقت حرام اولور که کندو طرف باطلده اولدوغنی بیلور
اوله یا حق کمک دربلمز اوله دعوالره وکیل اولمق عادت ایدن کمسنه لر
کبی که بیلمیدن دخی وکیل اوله حق الندە اولن کمسنه دخی ادب ووقار ایله
مقصودین تقریر ایدوب قدر حاجتدن زیاده کلام فضول وایذای
خصم وشتم وانتقاض ایتمزسه خصومت مرخص ومجوز اولور بعض
کمسنه محضا غلبه واذلال خصمی ایچون خصومت ایلر حتی خصومتی
تمام واول نسنه کندویه واصل اولدقدن صکره قبول ایتمیوب آخره ایثار
بلکه یبانه رمی والقا ایدر ومقصودم اکا غلبه در بو خصال دکلدر دیر
وبو خلق خبیث وفعل باطلدر موجبی ترفع وتکبر وتشنیعت وتجبردر
وخصومت دنیاده موجب تشویش خاطر وتفرقه حال وآخرتده
مؤدی عذاب نکالدر وترکی دارینده حضور وسعادتدر
التنجی آفت تصنع کلامدر یعنی کلامده اصطلاحات وعبارات
اسجاع واستعارات کتورمکه حریص ومشغوف اولمقدر وبو حال
دخی طالب فضیلت وکاسب مثوبت اولنره جائز دکلدر
زیرا تضییع اوقات اولدوغندن غیری شرعا مذموما وعقلا ممنوعدر
حدیث شریفده وارد اولمشدر انا واتقیاء امتی برآء من التکلف

و دخی بویورمشلردر . ان ابغضکم الی و ابعدکم منی الثرثارون المتفیهقون
المتشدقون . ثرثار کثیر الکلام اولن کمسنه در باطل و عبث سنلرده
متفیهق کلامنی چوق و بلند و طمطراقله سویلیندر . متشدق فصاحت
اوزره سویلمک ایچون شدقنی یعنی طرف دهانن اکوب اظهار فصاحتده
تکلف ایدن کمسنه در . پس بو حدیثدن مفهوم اولدی که بویله
ایدن کمسنه لر حضرت رسالت پناه قتنده مبغوض و مردود . و انلرک
مجلس سعادت پیشگاهندن مبعد و مطرود . ایمش دعاده سجع تکلف
ایتمک دخی مکروه اولدوغی بو کا مؤیددر . بر کمسنه سجعله تکلف ایدوب
دعا ایدرکن ائمه دن بریسی استماع ایدیجک ایتدی بیلرسین زبکه فصاحت
صترسین . اما بی تکلف عفوا صفوا سجع واقع اولسه لا بأس در
نته کم بعض ادعیۀ مأثوره ده وارد اولمشدر . اللهم اعوذ بک من
علم لا ینفع . و قلب لا یخشع . و نفس لا تقنع . و بطن لا یشبع . و
دعاء لا یسمع . و دخی علما و خطبا اوایل کتب و خطبه لرنده ایراد
ایتدوکی کلمات فصیحۀ مسجعه . و مواعظ و آداب بلیغۀ مصنّعه . بو
قسم ممنوع . و کلام متکلف مصنوعدن . دکلدر . زیرا انلردن غرض
قلوبی ترقیق . و قبول جانبنه تحریک و تشویق . در . زیرا رشاقت
و لطافت لفظ . قبول نصیحت و تأثیر وعظ . ایتمکده محکم مؤثردر
و قلبی اعمال قبیحه دن قبض و اعمال حسنه جانبنه بسط ویرمکده غایت
مفیددر . آیات قرآنی . و تنزیل سبحانی . ده رعایت فصاحت

لفظ و براعت ترکیب و تشابه اواخر و اوایل . و تناسب مقاطع و
فواصل . اولندوغنک جمله حکم باهره و فواید عزیزه سندن بری در
اما ممنوع و مذموم اولن محاورات و مخاطباتده که قضای حاجات . و
تحصیل مرادات . ایچون سویلنور اوکا عوام کلام روزمره دیرلر .
آنده استعمال فصاحت و تکلف اساجیع و ایراد اصطلاحات و عبارات .
و تکثیر تشبیهات و استعارات . ایتمکدر . زیرا تکلف بی فائده و تصنع
بارد در . باعث اظهار فضل و تمییز و ریا و رعونتدر . و مخاطبه اکثریا کسر نفس و
تألم ایجاب ایدر . و بو فعلک صاحبی بارد و ثقیل عد اولنور . و اکثریا ارباب
مضاحک و مساخر بو مقوله کمسنه لره تقلید و محاکات ایدوب اضحاک ناس
ایدرلر . و بالجمله فایده سی یوق . و مضراتی چوق در . اول سببدن عقلا
قبیح . شرعا متعلق نهی صریح . در . یدنجی آفت فحش و سب و شتم و قذف
ایتمکدر . و اکا بذاءة لسان دیرلر . بو مقوله فحش و سب و شتم ایسه حرام
و موجب جرم و آثام . ایدوکی ظاهردر . اما کذب دکل ایسه دخی
فحش و سب و شتم بر هر حال عقلا مذموم . شرعا حرام و صاحبی ملوم در
و بونک سببی خبث طبیعت . و دناءة و خباثت جبلت . در حدیث
شریفده وارد اولمشدر که . ایاکم و الفحش فان الله تعالی لا یحب
الفحش . و دخی بویورمشلردر . لیس المؤمن بالطعان و اللعان و لا
بالفاحش و البذی . و روایت اولنور که یهوددن بر طائفه لعنهم
الله تعالی . جناب حضرت رسالت دستگاهی یه کلوب السلام علیک

دیر کبی اولوب السام علیک دیدیلر . سام لغتلرنده موت معناسنه در
حضرت علیکم دیو جواب ویردی . عایشه رضی الله تعالی عنها صبر ایده میوب
انلره شتم و سب ایدنجک حضرت منع ایدوب یا عایشه علیک بالرفق بیوردیلر
عایشه ایتدی یا رسول الله دیدکلرینی استماع بیورمدکوزمی . بیوردیلر
بلی اشتدم ولکن علیکم دیدکله رد ایلدم . ان الله رفیق یحب الرفق
فی الامر کله . مؤمن عاقل و مرد حکیم حسن خلق و تهذیب لسان . و اجتناب
فحش و هذیان . و اکتساب آداب و اخلاق حسان . ایتمک استرسه
انکا بو حدیث کافی و وافی در . ابراهیم بن میسره دن مروی در که
یحشر الفاحش المتفحش یوم القیمة فی صورة الکلب . و بو اثر محتاج
بیان و نظر دکلدر . زیرا آدمی هرنه خلق خبیث و سیرت مذمومه اوزرینه
اولورسه . فردای قیامتده بر حیوان شکلنده اولور که اول صفت
آنده غالب در . چونکه فاحش متفحش دنیاده کلب عقور کبی هرکسنه
صیاح و هریر ایله آستین و دامننه پیشوب اذا و تحقیر ایدر . پس آخرتده
کلب صورتنده محشور . اولورسه بعید و دور . دکلدر . و احنف بن
قیسدن مروی در که . ادوا الداء اللسان البذی و الخلق الدنی .
امام غزالی رحمه الله تعالی ایدر که فحشک حدی و حقیقتی اولدر که امور
قبیحه الفاظ صریحه . ایله ذکر ایلیه مثلا الفاظ جماع و اعضاسنی الفاظ
صریحه . و القاب قبیحه . ایله که اهل فساد اراسنده معروف . و اهل
صلاح آندن اجتناب ایله موصوف . در ذکر ایلیوب کنایت و ستر ایله

سویلمیه . وکذلک تبول و تغوط دخی لفظ صریحی ایله ذکر اولنمق فحش در . قرآن
عظیمده جماعدن مس و لمس و دخول و صحبت ایله تعبیر بیورلدوغی بو ادب
رعایتی ایچوندر . و بو مقوله الفاظ و القاب اکثریا فحش و شتم صددنده ذکر
اولنور . و بعضی بعضدن متفاوت در . اولکی مکروه و اخری حرام
و محظور در . و نساء حرم دخی مجالسده اسملری ذکر اولنیوب کنایت
رمز ایله الکلمق کرک . و فحشک سببی یا اذا در یا اختلاط اوباش و فساق
سببی ایله لسانی فحشه معتاد اولمقدر . علاجی قبیحی تذکر . و احادیث
و آثاره تفکر ایتمکدر . سکزنجی آفت لعن انسان یا حیوان یا جماد در
و لعن رحمت حقدن دور اولسون دیمکدر . نهی لعن حقنده احادیث
چوقدر . المؤمن لیس بلعان کبی و بعض روایتده کلمشدر که مؤمنک
لعنی قتلنه مساوی در . و مذمت لعن مرور ایتمشدر . امام غزالی ایدر
لعن اوچ مرتبه در . اولکی مرتبه اولدر که لفظ اعمله اوله لعن الله علی
الکافرین دیمک کبی . ایکنجی مرتبه سی اولدر که لفظ اخصله اوله لعنة
الله علی الیهود لعنة الله علی الروافض دیمک کبی . اوچنجی مرتبه سی
اولدر که لفظ معینله اوله لعنة الله علی ابی جهل لعنة الله علی یزید
کبی . اولکی و ایکنجی مرتبه جایزدر . لکن فرق مسلمیندن اهل بدعت
حقنده خطر وار در دقت نظر کرک . زیرا بعض فرق غلاتدن
اولمغله لعنت استحقاقلرنده شبهه واردر . پس عوام آندن منع
اولنمق کرک . اوچنجی مرتبه اگر شرعده کفر ایله ختم اولدوغی

ثابت ایسه فرعون و ابولهب و ابوجهل کبی لعن جائزدر . والّا اکر احباددن
ابسه یهودی معین کبی جائز دکلدر . زیرا کو بله ختم اوله جغی معلوم دکلدر
اموات دن ایسه ایتممه سی اولیدر شاید ایمانله ختم اولمش اوله . خصوصا که
کافره لعنت ایتمکده ثواب یوقدر . اقلّ ما یکون عبث قسمندن اولور
حتی بر کمسنه ابلیسه دخی لعن ایتمه ترک واجب ایتمش اولمز . پس لعنت
بدلی تسبیح و تهلیل ایله ثوابلر بولور . یزیده لعنت ایتمکدخی بویله‌در
زیرا یزید قتل حسین رضی الله عنه و اهل بیتنه رضا ویردوکی متواتر دکلدر
ابتدی ایتمش ایسه توبه ایتمش اوله . عمّ نبی صلّی الله تعالی علیه وسلّم حمزه‌یی
رضی الله تعالی عنه قتل ایدن وحشی ایمانه کلدی و ثابت اولدی قبول اولندی
لعنت ایتمکده ضرر یوق ایتمکده خطر وار . پس ترکی افضل . وانک بدلی
تسبیحه مشغول اولمق اکمل . در بو کلام امام غزالی در . بغدادده مرحوم
مدرّس نظامیه و مفتی شافعیه ایکن استفتا اولنوب ویردکلری جواب
فتوی و کتاب احیاده ذکر ایتدکلری بودر . امّا کم اول فتوایه ائمهٔ شافعیه
و شرکای امام غزالی دن اولان امام الکیا مدرّس جواب یزوب جواز لعنه
فتوی ویرمشلردر . و متأخرین‌دن چوق کمسنه بو جمله‌دن نحریر محقق
سعد تفتازانی یزیدک کفر و ضلالی متواتردر دیو لعنتده شبهه ایتممشلردر
اهل بیت نبی صلّی الله تعالی علیه وسلّم اساری کبی بی حجاب کتوردکلری
و دندان مبارک حسینه قضیب ایله ضرب ایتدوکی حتی صحابه‌دن حاضر
اولان بی اختیار دیدی کیدر قضیبکی که اول در دندانی صدف آسمان

شرف دهان فخر کائنات تقبیل و تلثیم ایتدوکی کوردلمشدر . و ایکی غنچهٔ
باغ آل عبا حسن و حسینه همار یحانتنا من الدنیا . بیوردوغی اشتدلمشدر
و بونک امثالی روایات که متضمن تحقیر اهل بیت رسالت درحال آنکه
تشریفلری چون . انّما یرید الله لیذهب عنکم الرّجس اهل البیت و یطهّرکم
تطهیرا نازل اولمشدر اگرچه هر بری احاددن ایسه مجموعی متواتردر
و اهل بیتی قتل و تحقیر خصوصا ریحانهٔ باغ ابی القاسم محمّدی بو وجهله
اذلال قلمق و گل خوشبوی آل مصطفایی سموم کربلای کرب و بلاده
خاکه پایمال ایتمک مجرّد کبیره مرتبه سندن قلمز . بلکه تعظیم جناب حضرت
نبوت آیه منافی اولدوغیچون کفر مرتبه سنه واصل اولمشدر نظم

جز بچشم و چهره مسپر خاک آن ره کان همه … نرگس چشم و گل رخسار آل مصطفاست
سنگها بر سینه کوبان جامه ها در نیل غرق … میرود نالان فرات از این غم در عزاست
دیگر خاک بغداد بخون شهدا میگرید … ورنه این شطّ روان چیست که در بغداد است

بعض افاضلدن بو مسئله سؤال اولنمیجی دیمش که کتب فتاوی‌ده مذکوردر
بر کمسنه حضرت نبی علیه الصّلوة والسّلام قباغی سوردی دیسه‌لر اول
بن سوزمزم دیسه کافر اولور . ظاهر اول حضرتک حسین حضرتنه محبّتی قباغه
محبّتی ایله مناسبتی یوغیدی . پس حسینه بویله اهانت و اذلال ایدن
اول حضرته نه ایتمش اولور . مشهوردر که زمان قتل حسین و اهل بیتده
جنیلر انشاد ایدیلر نظم اترجوا امّة قتلت حسینا . شفاعة جدّه یوم الحساب
بعض شعرای اهل بیتک بو معنالرده قصیدهٔ بدیعه‌سی وار در برایکی بیتی براولندی

مطلب

مَدارِسُ آياتٍ خَلَتْ مِن تِلاوَةٍ	وَمَنزِلُ وَحيٍ مُقْفِرُ العَرَصاتِ
دِيارُ عَلِيٍّ وَالحُسَينِ وَجَعْفَرٍ	وَحَمزَةَ وَالسَّجّادِ ذي الثَفِناتِ
مَنازِلُ جِبريلَ الأَمينِ يَحُلُّها	مِنَ اللهِ بِالتَسليمِ وَالزَكَواتِ

لكن فقیر ایدرین اگرچه جواز لعنت دیرلرسه فی الجمله جوازه طریق واردر
امّا افضل واولی ترکیدر زیرا لعن یزید واجب ومندوب دکلدر بلکه
احتمال عدم جواز وار پس لسانی لعنته معتاد ایتمیوب رافضه یه تشبّه
ایتمکدن نفسکی ابعاد ایتمک اعلی واکمل وطالب سعادت ولنه اولی
وافضلدر ودخی معلوم اولسون که برکمسنه یه بددعا ایتمک دخی
مذموم وشرعاً منهیدر اول کمسنه ظالم ایسه دخی بددعا ایتمک کرك
زیرا بددعا ایتمکله مظلوم دخی اکا ظلم ایتمش اولور یا برابر اولور آخرتده
ثوابی قلمز یا بوار توقّق کیدر اول بونك ثوابن المق لازم اولور
بو معنی حدیث شریفده وارد اولمشدر وحضرت عایشه ظالمه بددعادن
منع بیورمشلردر اگر برکمسنه ظالمدن انتقام آلمق استرسه قول و
فعلله هرکز تعرّض ایتمیوب حاکم برحق قهّار مطلقه حواله ایتسون
وبرمقدارجه صبر ایتسون کورسون بیت تو بد کننده خود را بروزکار سپار
که روزکار ترا چاکریست کینه کذار نثر بعض اکابر دیمشدر مظلومك
دعاسی اکثر تأخیر اولنور وحدیث قدسیده دخی بیورورکه و
عزّتی وجلالی لانصرنّك ولو بعد حین حکمی اولدر طبع مظلوم اولیجق
غالبا اضطراب ایدوب فعلله اقلّا قولله ارادت انتقام ایدر عجزین فهم

ایتدکدنصکره جناب حقه حواله ایدر حواله ده تأخیر ایتمکین اجابتده تأخیر واقع
اولور اگر اول امردن قطعی ارادت انتقام جانبنه حرکت واهتمام
اولنمیوب جناب حقه حواله وتسلیم تام اولیدی اجابت فی الحال واصل
ومراد مظلوم بلا تأخیر حاصل اولیدی طقوزنجی آفت غنا ایتمك وشعر
سویلمکدر سماع اصطلاحده صوت طیبی اگر آدمیدن اگر غیردن استماع وتلذّذ ایتمکه دیرلر وجد سماعدن حاصل اولن حرکاته دیرلر اگر ناموزون
ایسه اضطراب دیرلر اگر موزون ایسه عربیده تصفیق ورقص فارسیده
دست افشان وپای کوب دیرلر بیت جامی امشب دوستان در رقص عشقند وسماع
رغم زاهد را توهم دستی بزن پایی بکوب نثر شعر خود مشهوردر که عن قصد
موزون قلنمشدر وزن برحالدر که طبع سلیم آنی درك ایدوب ناموزون
اولندن فرق ایلر امّا سماع حلّ وحرمتنده امّت محمّد اختلاف ایتمشلردر
ائمّه اربعه دن حرمت وکراهتی منقولدر امّا مطلقا صوت طیب استماعی
وتلذّذی حرام دکلدر اجماعاً مثلا حسن صوتله قرآن عظیم تلاوت اولنسه
لحن وفساد اولمسه مباح بلکه مندوب ومستحسن وحدیث شریفده بیورلمشدر
لیس منّا من لم یتغنّ بالقرآن ودخی بیورلمشدر ما اذن الله لشیٔ کما اذنه
لیتغنّی بالقرآن امّا غنای مشهورکه نغمات وترنّماتله اشعار اوقومقدر
ائمّه حنفیّه نك جوابلری بو وجهله درکه اگر دفع وحشت ایچون همان کندویه
اسماع وغنا ایدرسه بعض مشایخ قتنده جائز وبعض زمانه اصحابیدن
واقعدر امّا غیری لری لهو ولذّت ویرمك ایچون یا اخذ مال ایچون تغنّی

ایله حرام در بو اکثر فقها کلامی در. بعض فقها و کافهٔ متصوفه جمله دن
امام غزالی غنا سماع جائز در اوتار و مزامیر اولمیجق. یعنی سازلر که تار
و نای قسمندن اوله اول مجوز دکلدر. امام غزالی ایدر که بیش نسنه
عارض اولمیجق سماع صوت طیب حرام اولور اولکی عارض صاحب
صوت اجنبیه خاتون اولوب سماع صوتنده احتمال فتنه اوله علام فتنه
صاحب جمال دخی بو حکمده در. زیرا سماع صوتنک صاحبنه تحریک
شهوتده عظیم تأثیری وار در خصوصا که صوت طیب و نغمات موزونه
مقارن اوله قطعه آواز خوش از کام و دهان و لب شیرین
کر نغمه کند ور نکند دل بفریبد   در پردهٔ عشاق سپاهان و عراقست
از حنجرهٔ مطرب مکروه نزیبد ایکنجی عارض اولدر که آلت اهل فسق
و لهو شعاری اوله اوتار و مزامیر کبی ایله اولمزسه مباح در. دف کبی
اکرچه جلاجلی دخی اولورسه. فقیر ایدر بو انلر مذهبی در مشایخ حنفیه
دفی جلاجلدن غیری نسنهٔ مباح طوتمزلر اوچنجی عارض صوتده
اشعار فحش و هجو مؤمن اوله یا معین خاتون اجنبیه یا غلام تصریح
اولنمش اوله دردنجی عارض اولدر که مستمعده شهوت و هوا غالب
و مقتضیات شباب و هوسه طالب اوله کرکه شخص معین محبتنه
کرفتار اولسون کرکه اولمسون زیرا بو مرتبه ده اولن قلبه سماع
صوت و ترانه و وصف حسن و جمال. وجد و حال. و فراق و وصال
بر هر حال. شعلهٔ شهوتنی اشتعال. و هوا و هوس کامنی تحریک

ایدوب صاحب صوت دخی فتنه یه باعث و معصیته تحریک. اولور
بعض علما دیمشلردر که. الغناء رقیة الزنا بشنجی عارض اولدر که مستمع
عوامدن اولوب حب الهی ایله قلبی منور اولمش اوله اکرچه سماع بونک
کبی کسنه یه تحریک شهوت و اثارهٔ فتنه ایتمیوب لذت مباحه دن
دخی اولورسه اما ادمان و کثرتی تضییع اوقات. و تعطیل مهماته مؤدی
اولمغله ممنوع اولوب صاحبی سفیه و مردود الشهادة اولور صغیره مداومتله
کبیره اولدوغی کبی مباح دخی مداومتله صغیره اولور. نته کیم ترویج قلب
و تشحیذ قلب ایچون لعب شطرنج مباح در. اما ادمان اولنسه اباحتی زایل
و حرمته راجع و آئل اولور. پس بونک حالی حال صاحب جمال. کبی در
که پروانه. اولمغله مزید حسن اولوب افسانه. اولور اما کثرتندن
اول قدر اولسه که اکثر حواشی چهره و اطراف رخساری طوتسه جمالی منقص
و سیاه رو بلکه موذی اولور نظم خیال خاص باشد جمال روی شاهد معنی
جمال اندک فتد بر رخ دهد حسن فراوانش   و کر کیرد بسیاری همه رخسار شاهد را
میان ساده رخساران سیه رویی رسد زانش نثر امام غزالی ایدر اباحهٔ سماعه
دلیل عقل بودر که سماع صوت طیب موزونی یا غیر موزونی که محرک
قلب اوله اشتمکدر. اما سماع صوت طیب حرام دکلدر. زیرا حاسهٔ
سمع مدرکاتندن تلذذ ایتمک حاسهٔ بصر مدرکاتندن تلذذ ایتمک کبی در
ازهار و اشجار. و خضروات و انهار. مشاهده سندن لذت حاصل
اولمق. و حاسهٔ شم روایح طیبه ایله متلذذ و حاسهٔ لمس سطوح ناعمه دن

متمتع اولمق کبی در • بلکه قوت عاملهٔ معلومات یقینیه • و معارف
حقیقیه دن مبتهج و متلذذ اولمق کبی در • چونکه بونلر حرام دکلدر پس
سماع طیبدن استلذاذ دخی حرام دکلدر • بلکه حق جل و علا قرآن عظیمده •
یزید فی الخلق ما یشاء • بیوردوغی صوت طیبی مدح و ثنا و انی نه
منت عد ایلدی • حرام ایله منت • و انکا ثنا و مدحت • اولمز • و حضرت
داود حسن صوتیله ممدوح انبیا اولمدی می • و جناب رسالت پناهی ابی
موسی اشعری یه حسن صوتی اولدوغیچون • لقد اوتیت مزمارا من مزامیر
آل داود • دیو مدح بیوردی • پس صوت مجرد طیب اولمغله استماعی
حرام اولمز بو درجهٔ اولی در **درجهٔ ثانیه** اولدر که حسن صوته وزن کلمات
منضم اوله وزن حسندن زاید معنی در • نیجه صوت طیب وار در ناموزون
و نیجه موزون طیب دکلدر • صوت موزون اوچ قسم در • بیری سی
حنجرهٔ انساندن چقندر • ایکنجی سی حنجرهٔ حیواناتدن چقندر • بلبل
و قمری کبی • اوچنجی سی جماداتدن حاصل اولنلدر • اوتار کبی که چنگ
و عود و انک امثالی • و مزامیر کبی که نای و سرنا و انک امثالی در • چون
قسم ثالث نص شارع ایله حرام و مباحدن مستثنی در • باقیلر اصل
اباحتده باقیلردر **درجهٔ ثالثه** اولدر که وزن شعری منضم اوله
سماع
بو دخی حرام دکلدر • جناب رسالت پناهی موزون شعرلر بیوردیلر
و جایزه لر ده عطا بیوردیلر • نته کم کعب بن زهیر **مصراع** بانت
سعاد فقلبی الیوم متبول • قصیده سیله حضرتنی مدح و مجلس

۱۵۲

شریفلرنده انشاد ایدوب **بیت** ان الرسول لسیف یستضاء به
مهند من سیوف الهند مسلول **نثر** بیتنه واریجق مبارک ارقه سندن
برده لرینی چقروب اکا عطا قلدیلر • اول بردهٔ معاویه ورثهٔ کعبدن
یکرمی بیک اقچه یه اشترا ایدوب بعده خلفای عباسیه یه انتقال ایدوب
شعار خلافت اولوب خلیفه دن خلیفه یه واصل اولوردی • تا که سنه
ست و خمسین و ستمائه ده لشکر هلاکو خلیفه یی قتل و بغدادی غارت ایتدکلرنده
نابدید اولدی • و نابغه جعدی جناب حضرتی بو قصیده ایله که مطلعی بو در **بیت**

خلیلی غضا ساعة و تهجرا ... و لوما علی ما احدث الدهر او ذرا

مدح ایدوب حضرتنده انشاد ایتدکده • لا یفضض الله فاک • دیو دعا
بیوردیلر • راوی ایدر عمری یوز اللی یه قریب اولوب سلک دندانندن
بو دعا برکاتیله بر دانه دوشمش یوغیدی • و بو بیتی انشاد ایلدکده **بیت**

بلغنا السماء مجدنا و جدودنا ... و انا لنرجو فوق ذلک مظهرا

حضرت بیوردیلر که • الی این یا ابا لیلی • نابغه دیدی الی الجنة یا رسول
الله • حضرت بیوردیلر • ان شاء الله یا ابا لیلی • و حسان ایچون
مسجد نبوی ده بر کرسی قومشلردی اکا چقوب اول حضرتک مدایح و کفارک
اهاجی سویلردی • و انک حقنده روح القدس یؤیدک ما نافحت عن
الله و رسوله • بیورمشلردر • و عامهٔ اصحاب و خلفای راشدین رضوان
امیر المؤمنین یعسوب الموحدین • نظم اشعار ایتدکلری شیوع و
اشتهار طوتمشدر • بعض ادبا دیمشلردر که • الصحابة منظومون

ونیتشرون ونعوذ بالله من قوم لا یشعرون ٭ صحابه‌دن لبید عامری که
عربك مشهور شاعری در بو بیتی دیمشدر شعر ذهب الذین یعاش فی اکنافهم
وبقیت فی خلف کجلد الاجرب نثر و حضرت عایشه بو بیتی انشاد ایدردی
و ابی بکر حضرتنی و بلالی مدینه‌ده حما طوتردی افاقت ابتدکده ابی بکر بو بیتی
انشاد ایدردی شعر کل امرء مصبح فی اهله ٭ والموت ادنی من شراک نعله ٭
حضرت بلال بو قطعه ایله رفع صوت ایدردی ٭ و مکهٔ مشرفه‌یه اشتیاقنی اظهار قیلوردی قطعه

الا لیت شعری هل ابیتن لیلة
بواد وحولی اذخر وجلیل
وهل اردن یوما میاه مجنة
وهل یبدون لی شامة وطفیل

اما جناب رسالت پناهی شعردن معصوم ٭ و شعرنه دکلو لطیف و
رائق ٭ ایسه اول حضرته شایسته و لایق ٭ اولمیوب وما ینبغی له بیوردیغی
تك سببی اول دکلدر که شعر حد نفسنده باطل و کلام منظوم مطلقا
مذموم ٭ اوله بلکه چون کفار نظم قرآن معجز بیانی ٭ کاهی سحر کاهی
شعر دیدیلر ٭ پس لازم اولدی اول حضرتك سرای قلبنه در شعر بسته
و گلشن کمالاتی سبزهٔ پژمردهٔ شعردن رسته ٭ اوله که تهمت منکرین
صحتی مشتمل ٭ و بو احتمالی واقع و وقوعی محتمل اولمیه ٭ بعض فضلادن منقولدر
که بو فضیلت شعرك دلیل باهر و قاطعه‌سی درکه اعجازی اکا محتمل
طوته‌لر و انی معجزك احتماله مشتمل قلالر قطعه شعر در نفس خویشتن بد نیست

نزد اهل دل این سخن رد نیست
ناله من ز حسرة نیر کاست

تن چو نالم ز نیر ایشان کاست درجهٔ رابعه صوت طیب موزون

قلبده سکون ایدن محبت عالیه و هوای مکنونی تحریك ایتمه‌سی جهتندن حل
و حرمتی در ٭ اولا معلوم اولسون که نغمات موزونه و اصوات طیبه
ایله ارواح دسوی اراسنده مناسبت روحانیه و سر کامن واردر
اول سببدن درکه نغمات موزونه قلوب و ارواحه تأثیر عظیم و
انفعال عجیب ویرور ٭ بعض اصوات فرح و سرور بعض حزن و بکا و
بعض ندم کتورور ٭ نته کم حکایت اولنور که ابو نصر فارابی ٭ که حکیم
کامل و معلم ثانی ٭ دیمکله معروفدر سیف الدوله مجلسنه حاضر اولنوب
مغنیلر ساز و ترانه‌لر ایدوب حکیم التفات ایتمیوب نغمه‌لرینه اعتراض و
دخل ایلدی سیف الدوله حکیمه بو فندن دخی وقوفك و خبرك وارمیدر
دیوجك نعم دیوب میاننده اولان همیانندن چوب پاره چقروب تألیف
و ترکیب ایدوب بر ساز چالوب نواخت ایلدی حاضرون جمله ضحك
ایلدیلر ٭ اول تألیفی بوزوب تألیف آخر ایدوب ینه نواخت ایدوب
جمله‌سی بکا ایلدیلر ٭ آنی دخی بوزوب تألیف آخر ایله نواخت
ایدیجك جمله‌سی نایم اولدی ٭ حکیم قایم ٭ اولوب کیتدی ٭ جماعتی
بو حالده ترك ایتدی ٭ طیب اصوات ٭ و لذت نغمات ٭ انسانه
دکل حیوانه دخی تأثیر عظیم ایدر ٭ عرب حادیلری جماله حدا و
نغمات مناسبه ادا ٭ ایدیجك شتر کوشته صوت حدا ایله بر قلوب
تعب و کلالی یاد ایتمیوب دوتاد و تلال ٭ دیمیوب و جوع و
عطشنی فراموش ایدوب اول قدر سیر صحاری ٭ و قطع براری

وتحمّل احمال وانتقال ایدرکه آنلر عشر عشیرندن قاصر وادنی صبر وتحمّله
قادر اوله‌لر بعض علما حکایت ایدرکه بادیه‌ده بر شخصک منزلنه
مهمان اولدم کوشهٔ خباده کوردم بر بندهٔ سیاه مقیّد ومغلول
اوتورر واطراف خباده نیجه شترکوه کوهان که حیات یوکنی ارقه‌لرندن
صلمشلر وسر منزل موت وفناده قلمشلر غلام مغلول مهمانه
مقبوله تضرّع ایدرکه کرم ایله بنی سیّدمدن تشفّع ایت که انک
قتنده مهمانی مقبول الکلام مقتضی المرام در اوله که شفاعتکوز ایله
اظهار مکارم اخلاق ایدوب بنی غلّ واسیردن اطلاق ایلیه
راوی ایدر چون سیّدنه تشفّع وخلاص بندی کسنی توقّع ایلدم
سیّدی ابتدی شفاعتکوز قبول وسیاه مجرمدن حلّ غلول ایلرم
ولکن معلومکوز اولسون بو عبد بنی ساحهٔ خفادن اخراج وبنی
وعیاللمی فقیر ومحتاج ایتمشدر چون سیّدن سؤال ایلدم مبدء
مقال وشرح حال ایلدیکه بن برکشی ایدم که وجه معاشم وطریق
انتعاشم بو جمالک ظهورندن واصل ونفقهٔ اهل وعیالم
انلرک مشقّت ظهورندن حاصل اولوردی بو سیاهک ادای حداسی
غریب وحسن نغمه ولطف اداسی خاطر فریب در بر کون بو
اجمال حامل احمال ایکن رفع آواز وحدایه آغاز ایدوب
جمال انک استماعی ایله مست وحیران اولوب اوج کونلک مسافه‌یی
برکونده سیران ایدوب چون منزله واصل اولوب یوکلرین

ارقه‌لرندن الدیلر جمله‌سی کلال وتعب وزحمت ونصبدن رحلت و
جودلرینی منزل عدمه صلدیلر راوی مهمان ایدرکه خواهان اولدم که
حدای سیاهی کوش ونغمهٔ صداسندن خروش ایدم سیّدی
فرمان ایدوب سیاه رفع صدا وآغاز حدا ایدیجک بر صوت
استماع ایلدم که یقین اولدی که روحم لذّت وحالتدن تنمه
وداع ایده جمل سقاکه حاضر ایدی حدای کوش ایدیجک نایم وحیران
قطع عقال وحبال ایلیوب عزم راه صحرا وجبال ایلدی نظم

اشتر بشعر عرب درحالتست وطرب — کر ذوق نیست ترا کژ طبع جانوری

بل دل آدمی نغمهٔ موزونله مأنوس وصوت طیّبک تأثیراتی ادمی وحیوان
محسوس در هرکم که نغمهٔ طیّب وآواز خوب آنده تأثیر وشوق کامن
وعشق نهانی سین تحریک وتسبیر ایلمه‌یه دائرهٔ انسانیتدن بل
حیوانیتدن الحق وانسان کامل قتنده جماد مطلق در نته کم
دیمشلر من لم یحرّکه الربیع وازهاره والعود واوتاره فهو
فاسد المزاج لیس له من علاج پس چون سماعک قلوبده تأثیری
کوناکون وخاصیّتی اظهار مضمر واخراج مکنون در پس سماعک
حالی علی الاطلاق معلوم وحلّ وحرمتدن حکم معیّنله محکوم دکلدر
اکر مستمعک خزینهٔ قلبی جواهر محبّت الٰهی ایله مملو ایسه وساحهٔ سینه‌سی
صیقل ریاضت ومجاهده ایله مجلو ایسه سماع انک درد درونن
آثاره وشمع شوقله حجرهٔ قلبن اناره ایدر پس انک حقّنده

سماع حق • حلال مطلق در • و اگر درون دل مستعده اسباب
هوای نفس مجتمع • و حضور قلب و جمعیت خاطر ساحهٔ سینه سنده
مرتفع • ایسه سماع انك اساس استیناسین بالکلیه تفکیك • و ویرانه
قلبنده اولن آمال نفسانیه • و افکار شیطانیه • اثاره و تحریك • ایگله
مفضی آثام • و عین مکروه و محض حرام • در • چون چون غنا و
سماع غنا خصوصنده اساس قصر سخن بو وجهله بنا اولندی • پس بو دائره
ایله اکتفا ایده لوم • و شعر حکمی دخی مرقوم • و اثنای بیان حکم غناده
معلوم اولدی که شعر مطلقا حرام • و بحر من القول و خلف من
الکلام • دکلدر که حدیث • ان من الشعر لحکمة • آندن کاشف
و نیجه اشعار علما مجمع علوم و منبع لطایف و معارف • در • تنهم شعر
فحش کلام • و ذکر خمر و غلام • و درج فواحش و آثام • و هجو اهل
اسلامه مشتمل و محتوی ایسه • کراهت و حرمت متقرر و حل و اباحته نا
محتمل در • حدیث شریفده که • لان یمتلی جوف احدکم قیحا خیر من ان
یمتلی شعرا • بیور دقلرندن مراد بعض علما قتنده بو شعردر اوننجی
آفت مزاح درکه سابقا افراطندن تحذیر و تنفیر • و طریق علاجنه
اشارت و تدبیر • بیکلنمشدر اون برنجی آفت تمسخر و استهزادر
و احوال و افعالی غیره محاکات و تقلید دخی بو قسمدندر بو کا اشارت
و بیان بیکلنمشدر اون ایکنجی آفت افشای سر آخردر که افشا سندن
متأثر • و متألم و متنفر • اوله • حدیث شریفده بو معنی وارد

اولمشدر • برکسنه برسوز سویلدکدنصکره ایکی جانبنه التفات ایلسه
امانت در • یعنی اظهار و افشاسی خیانت در • و المجالس بالامانة
دخی بودر • بعض بلغا نسیان نقصانینه راضی اولمیوب اما کتم سرده مبالغه
ایدوب دیمش که قطعه و اکتم السر حتی عن اعادته • الی المسر به من غیر نسیان

وراکان لسانی لیس یعلم	سری بسر الذی قد کان جانی

حسن بصری ایدرکه خیانت درکه برادرك سرنی فاش ایده سین بعض
اخیارده صدیقی بر سر سویلدی بعده صوردی اول سری کتم ایلدکمی دیدی
کبل که اونتدم بوراد ن دیمشلردرکه صدور الاحرار قبور الاسرار
اون اوچنجی آفت وعد کاذب در • وعده وفا مؤمنه واجب در
تنزیل آسمانی ده بیورورکه • یا ایها الذین امنوا اوفوا بالعقود • حدیث
شریفده کلمشدر • العدة دین • روایت اولنورکه حضرت اسماعیل بر
کمسنه ایله بر موضعده ملاقات ایتمکی وعده ایتدی • حضرت موعده وروب
شخص مزبور کلمیجك اوچ کون اول موضعده منتظر بر روایتده بر کیمی ایکی
کون اول سببدن حق جل و علا آنك مدحنده • انه کان صادق
الوعد و کان رسولا نبیا • پس مؤمن وعدسنه ان شاء الله و عسی
و لعل دیمیوب جزم ایله وفا واجب • و خلف ایلسه آثم و کاذب
اولور • اما صیغهٔ استقبال ایله اگر مخاطب بینه جزم فهم ایلسه • اتمام عرایسنه
بینه وفا واجب اولور مگر که متعذر اوله دیرلر اون دردنجی آفت
کذب در • کذب قبایح ذنوب • و فواحش عیوب • دندر • و عقلا

محذور وشرعا محظور در . وانک حرمت وتحذیرنده آیات واحادیث
چوق وارد اولمشدر . جمله دن بیورمشلردر که برکسنه کذب ایلسه اغزندن
بر رایحه چقر که ملک نتن رایحه سندن بر میل یراراق اولور . وبونک
امثالی مواعید چوقدر . چون کتب احادیث ومواعظ آنلری جامعدر
ایرادینه احتیاج یوقدر . لکن معلوم اولسون که کذب اگرچه جمیع ادیانده
محرم ومحظوردر . وعقلاده قبیح ومستقذردر . بعض فضلادن استماع
ایتدم که کذب حق جل وعلایی تکذیب ایتمکه راجعدر . زیرا حق تعالی
اشیایی ایجاد ایتمک واقعی واقع وضدنی غیر واقع دردیو شهادت
ایتمکدر . چون کذاب واقعه غیر واقع یا غیر واقعه واقع دیر . پس
شهادت حق خلافنه شهادت ایتمش اولور . وایضا چون برکسنه
کذبنه ایناندرمق استر . پس اول مؤمنه بی موجب خیانت وجنایت
ایتمش اولور . بو مرتبه کذبک ضرر اخوی اولمه سی مقرردر . اما بونلردن
غیری کذبک ضررلری اولور که تخریب بلاد . واهلاک عباده مؤدی
اولور . فکیف بعض مسلمانلرک مالی وعرضی تلف اولمق که بو کذبک
ضررلرینک ومفاسدینک ادنی سیدر . اما کذبک بعض افرادی قبیح و
حرمتده بعضندن متزاید وبعضی متناقص حتی مباح ومرخص بل مندوب
ومستحب اولور . اما حرمتی متزاید وقبحی متضاعف اولان ایکی نوعدر
برنوعی نفسنده کذب غلیظ اولوب ضرری کثیر اوله . بو قسمک
اغلظی حضرت رسالت پناهه اوزرینه کذب ایدوب تغییر شرع

وافساد قواعد عقایده ایتمکه مؤدی اولمقدر . ایچون بیوردی که لیس کذب
علی احد ککذب علی من کذب علی متعمدا فلیتبوأ مقعده من النار . وبرنوعی
کاذبه راجعدر که کذبه اصلا محتاج دکل ایکن کذب ایلیه . نته کم حدیثده
وارد اولدی . ثلث لا ینظر الله الیهم ملک کذاب عایل فقیر متکبر شیخ زان
علما دیدیلر که ملک که کذبه اصلا محتاج دکلدر کذب ایلمک وعایل فقیر که تکبر
اکا مناسب دکلدر تکبر ایلمک وشیخ که شهوتنه فتور کلمکله زنا اکا هیچ
روا دکلدر زنا ایتمک اشد واقبحدر . اما مرخص ومباح بل مندوب
ومستحب اولان کذب اولدر که آنده اصلاح مسلمین . ودفع ضرر مفسدین
اوله . مثلا بر ظالم قتل ایچون بر صالحی قووب بریره دوشوره کورن
کمسنه یه صورسه اول کمسنه بونده کیردیمی بو مقامده کذب ایتمک مندوب
بلکه واجبدر . وکذلک ایکی کمسنه اراسنده عداوت اولسه هر برینه کذب
ایدوب عداوتی رفعه مؤدی اولمق مستحبدر . وکذلک اری عورتنه
وعورتی اریته اصلاح وسودرمک ایچون کذب مرخصدر . وحروب
احوالنده دفع ضرر دشمن ایچون مرخصدر . اما بو مقامده احتیاط لازمدر
ایکی جهتدن . برکیسی اولدر حقیقه ضرورت وارمیدر احتیاط ایتمک
بعض کمسنه کندویه منفعت دنیوی حاصل اولمغی ضرورت تجویز کذب
تخیل ایدر حاشا . ایکنجیسی که تعریضله ضرورت مندفع اولیجق کذب
اختیار اولنمق کرک . نته کم امام شعبیدن حکایت اولنور که بعض کمسنه
قپو چلوب استدکده چقوق مرادی اولمیجق جاریه سنه امر ایدردی که اوکی

قابونک اردنه قویوب بونده یوق دی • وامام نخعی امرایدردی که مسجده
یوقلک دی • وبونک امثالنه معاریض دیرلر • وبونلر یله دفع ضرورت
ممکن ایکن کذب اختیار اولنمق جایز دکلدر • آنکیچون علما دیدیلرکه فی المعاریض
مندوحة عن الکذب • یعنی تورنیصله سویلکده کذب ایتمکدن استغنا
واردر اون بشنجی آفت غیبت در • وغیبت برکسنه نک مساویسین
یعنی اشتدوکی تقدیرجه اینجنمه سی محتمل اولن نسنه سویلمکدر کرکسه
بدننه متعلق کرک نسبنه یا خلقنه یا دینه یا لباسنه یا اسباب وامتعه
متعلق اولسون • مثلا فلان کوته قدّو سیه فام در • یا بدخلق و
بی اندام یا فاسق یا کهنه جام • ویا بارد خلق عامه دیمک کبی • اکرچه
دیدوکی نسنه اولکسنه ده وار ایسه اکر یوغسه اول بهتان وافترادر
نته کم حدیثده کلمشدرکه برکره حضرت رسالت پناه خدمتنده برکسنه
فلان کس عاجزدر دیدیلر • بیوردی که صاحبکوزی غیبت ایتدکوز دیدیلر
که یا رسول الله دیدکلموز آنده واردر بیوردی که اولمسه خود بهتان
ایتمش اولوردکوز • وغیبتک حرمتنه شرع شریفده وعید چوقدر • اولا
قران عظیمده غیبت مسلم اکل لحم میّت اولدوغی حالده بیلدردیبو
بیورلمشدر • ولا یغتب بعضکم بعضا ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیه
میتا فکرهتموه • حدیث شریفده وارد اولمشدرکه برکسنه زنا ایتدوکنه
اعتراف ایدوب رجم اولنمشدی اصحابدن بعض حضرت قتنده آنی
حقارتله اکدی • بعده بر جیفۀ حماره مرور ایتدیلر حضرت بیوردی

قنی فلان فلان کس کلسون بو جیفۀ حماردن یسون ایتدیلرکه بو جیفه در
نیجه ییه لوم • بیوردیلرکه قرنداشکوک اتندن یدکلکوز بوندن بدترایجه
ابو هریره دن رضی الله تعالی عنه مرویدرکه برکسنه دنیاده قرداشنک
اتنی یسه یعنی غیبت ایتسه یوم قیامتده انک اتنی اوکنه کتورورلر
دنیاده حی ایکن نیجه یدکسه بوکون میّت ایکن دخی یی دیرلر • اکر
ذم غیبتده وارد اولن احادیث وآثاری ایراد ایدرسک کلام نهایت
طویل اولور • پس اسباب غیبت وعلاجین ذکر ایده لوم • غیبتک
اسباب وبواعثی چوقدر • لکن اون بر نسنه انلری جامعدر • نسکزی
جمهور انام • خواص وعوام • ایچنده شایعدر • اوچی اهل دین وخواص
ایچنده در • اما سکزک سبب اوّلی تشفی غیظدر • یعنی برکسنه بر
کمسنه دن اینجنمش اولور • پس انک معایبنی کشف ومساویسنی ذکر
ایتمکله غیظ وغضبنه شفا حاصل ایدوب انتقامنی الحق ملاحظه ایلر •
خصوصا که طریق آخر یله انتقام المغه قادر اولمیجغینی بیلیجک بونی
آسان طریق تخیل ایدوب بو معصیته شروع ایدر سبب ثانی
بودرکه برکسنه دن کندویه مضرّت وعداوت فهم ایدیجک ذکر مساویسنه
باشلرکه اولکسنه اشدوب بونک شرّت وخشندن قورقوب بونک
جانبنی تعظیم ورعایت وعداوت ومضرّتندن ابا وامتناع ایده
وبو نوعدندرکه حطام دنیا ومناصب ومراتب فانیه دن بعضنه
طالب اولدقده آخری مزاحم یا مزاحمنه معاون فهم ایدوب لسان

جبلتنه مساوی ومعایب خفیه‌سین اجرا • وخلق آراسنه نشر والقا
ایتمکله اول کمسنه قورقدوب مزاحمه‌دن یا مزاحمنه معاونتدن واز
کچه‌ور • وبو سبب زمانه‌موزده غایت شایع وذایع‌در • زیرا
اکثر اقران • کندولرده جهل ونقصان • وار ایدوکنی استشعار
ایدوب • علم وفضل ودیانت وامانت سببیله وصول مطالب
وترقی مناصب • ایده‌میوب بو طریقه شروع • واقران و
امثال ایچنده بو صفت خبیثه وخلق قبیحله شیوع • بولمق استرلرکه
کمسنه انلره مزاحم یا مزاحملرینه معاون اولمیوب نفس اماره‌لرینک
امانی سنه واصل • ومستحق اولدقلری مناصب ومراتب انلره
حاصل اوله • وبعض بو طریقی مجالسده ومحافلده رعایت واعزاز
وشر وخبثندن خوف واحتراز • اولنمق قصد ایلرلر • ومظهر حدیث
شریف • ان من اشر الناس عند الله من اتقاه مخافة شره • اولورلر
وبو خلق خبیث زمانه‌مزده اول مرتبه شیوع بولمشدرکه عیب
وعار اولمقدن قلمشدر • بلکه بو خلق صاحبلری بونکله تمدح وافتخار
ایدرلر • بزم دلمزدن قورقمق کرک نه آدمی دلمزه الدغمزدن صکره
ایشین تمام ایده‌روز • حتی بعض خبثا که فی الجمله ذکا وجربزه‌دن
بهره‌مند اولمغله معایب خفیه‌ناسی اهتمام تام ایدوب حیل وتدبیر ایله
معلوم ومحفوظ ایدنوب مجالسده نوادر ولطایف سویلیک طریقندن
آنی ادا ایدوب بونی کندوسنه کمال عظیم وهنر مفتخر عد ایلر • وخلق

قره فلان اوغلی‌نک دلندن قورقمق کرک • آدمی عجب طونه‌دردیدکلرین
اشتدکده ابتهاج وسرور • وافتخار وغرور • ایدوب فعل قبیح و
خلق ذمیمنده دخی غلو • ومراتب دنائت ورذالتنده ترقی وعلو
ایلر • وبر کمسنه‌دن فی الجمله رنجیده اولمش اولسه انک مساویسنی تقریر
ونشر ایدیجک مسرور وملتذ اولوب بقا بن اینجندکوم کمسنه‌یلرین
ودشمندن انتقامی نیجه الورین دیر • نادان خبیث بلمزکه بو انتقام
المق دکل بلکه دشمنه مغلوب محض ومقهور صرف اولمقدرکه فرضا حسناتی
واریسه دشمنه ویروب بوغیبه انک سیئاتنی المقدر • ودنیاده
دخی اکثریا اول کمسنه‌نک رفعتی متزاید • ومنصبی متصاعد • اولوب
مساوی‌کوی خبیث تدنی وتخلف • وانلرک ارتفاع مناصب
وانتظام مطالبلرینه حزن وتأسف ایتمکه مبتلا اولور سبب ثالث
خبث طبیعتی غالب • ولوم جبلت بصیرتنی سالب • اولوب اعراض
ناس سویلمکدن تلذذ وتنعم • مجرد اعداسنک دکل اصدقاسنک مساویسنی
تفوه وتکلم • ایلیه که قرآن عظیمده اولمش آدم اتی یمک در اقران و
اخوانله موافقت • وانلر ایله حسن معاشرت • قصد ایدوب
انلر اعراض ناس ایله تفکه ومساوی‌نک اسمنی تاوق اتی قویوب تلذذ
ایتدکلری وقت بو دخی بنی یاران بارخاطر عد ایتمیوب • یارانلر
بیلسونلر دیو بو دخی مساوی‌یه شروع ومعایبی ذکر وایراد ایدوب
دین وتقوی‌سنی برباد ایلر • وکاهی یاران واصدقاسی بر کمسنه‌یه

اینجنوب غضب ایدیجک بودخی انلره سرا وجهرا مشارکت اظهار ایدوب
ذکر عیوبنه شروع ایدر خصوصا که غضب ایدن کمسنه صاحب جاه ودولت
اولوب بوآندن طالب رزق ونعمت اوله اکا خوش کلسون دیو
دوستنه دوست ودشمننه دشمن اولمش دیسون دیو اول کمسنه نک جامهٔ
عرضن چاک وکندوینی هلاک ایلر سبب رابع اولدرکه بعض کمسنه یه
حسد ایدوب خلق انی مدح وثنا ایدیجک ذکر مساویسنه شروع ایلر
که انک معایبی شیوع طوتوب خلق مدح وثناسندن رجوع ایده لر
وبونک اوتکی ایله فرقی بودرکه آنده برکسنه دن عداوت فهم ایدوب
مضرتن توهم ایتمک کرک اما حسدده اول لازم دکل بلکه اول
کمسنه دن نیجه ایولکلر کورمش ونعمتلرین یمش ذخی اولسه در حسد
جان وجسدینه کار ایدوب ینه مساویسنی ذکر وتکرار ایدر
سبب خامس آخری ذم وهجو ومساویسین ایتمکله کندویه فضل وکمال
منحصر اولمق طلب ایدر اقران وامثال بلکه افاضل سلف ذکر اولنسه
هر برین قدح ایدوب کیمسنه نقصان فهم وقلت علم کیمسنه
نقصان معلومات ونسیان محفوظات اسناد ایدرکه فضل و
کمال کندویه مقصور باری آنلردخی کندو کبی اولوب فضللری اولمق
مقرر ومشهور اوله سبب سادس اولدرکه کندوده بعض عیوب
اولمق اکلیوب تبری وتنزه ایدوب اول عیبله موصوف اکلدوغی کمسنه یی
اکوب ذم وقدح ایدرکه کندوده اول عیب اولمق متقرر اوله سبب سابع

اولدرکه هزل ومطایبه وخلقی کولدرمک مطالبه ایدوب بعض خلقک
اوضاع واطوارینه تقلید وبعضینک مساویسنی یا الفاظ مسموعه ویا
معانی هزلیهٔ مطبوعه ایله ذکر ایلیه واکثریا بو طائفه نک غرضی بعض
اهل جاه قتنده رغبت وقبول وانلری کولدرمکله مرادات نفس
امّاره سنه وصول اولور معلوم اولوب بو اسبابک کاهی ایکی اوچی
دخی زیاده برشخصده مجتمع اولور اول سببدن که بو خلق قبیح انده مستحکم
اولوب ازالهسی مشکل یا ممتنع اولور اسباب ثلثه که امام غزالی اهل
خواص واهل دین ارسنده اولور دیرلر اوّلکی اولدرکه برمعصیت و
منکرک وقوعندن تعجب ایلیوب فلان کس نه عجب ایش ایتمش و فلان
عالمدن نه عجب قباحت صادر اولمش دیر اکرچه بو تعجبنک منشائی
انکار منکردر اما شیطان تسویل وصاحبنه اول معنایی تخییل ایدوب
مساوی ایتمکه باعث اولمشدر اکر غرضی مجرد تعجب اولیدی آدین اکمق
کرک ایدی بلکه فائدهٔ دینیهسی اولمیجق تعجبی خلق ما بیننده دیمک کرک
ایدی امام غزالی ایدر بو قسمدندرکه فلان جاریهسنی غایت سور
باآنکه قبیحه در فلان کس فلانک اوکینه دیزچوکر باآنکه جاهل در دیه لر
ایکنجیسی توهم در برکمسنه برمعصیته مبتلا اولدقده ترحم ایدوب
مسکین نه عجب معصیته مبتلا اولدی دردمنددن نه بیوک خطا صادر
اولدی اوچنجیسی غضب لله ایتمکدر یعنی برمنکری اشتدکده غضب
ایدوب فلان نیچون بویله ایدر بو اسباب غامضه در خواص بیلیوب

مساوی یه مبتلا اولورلر فکیف عوام **علاج غیبت** اولدرکه اوّلا اجمالا ذکر ایتدوکموز آیة واحادیثی ملاحظه ایدوب حتّی غضبه مظهر واکل جیفه ودخول ناره مستحق اولمغی تفکّر ایده اکر حسناتی واریسه اکا اعطا بوینه سربرانک سیئاتن دخی یوکلنمک عاقل ایشی میدر فکر ایلیه حسن بصری یه برکسنه ایتدی که سن بنی غیبت ایدرمشسن ایتدی سنک بنم قتمده اول قدر عزّت ورغبتک یوقدرکه حسناتی سکا هبه ایدم غیبت ایتسم پدر ومادرمی ایدردم زیرا چون حسناتم آخره ویرلور باری آنلره اولسون دیر ایدی ودنیاده دخی مضرّتی چوقدر حالیا اول کسنه اشیدور ضررکه قادر ایسه ایدوب دکل ایسه اولدخی نسنی غیبت ایدر بعض لیانک مساوی خوابلیق عادتیدر اکر خلق دخی انلری ذمّ وغیبت اوزرینه درکندوده دخی خودمعایب وار ایدوکی مقرّردر واول معایبک فکرندن مکدّر اولور پس خلق ذکر معایبکه تحریص ایتمکدن نه فائده وار **نظم فارسی**

ای که جهال عیب خوشند | طعنه زعیب دیکران خورند

برتقدیرکه مساوی ایتدوک کسنه تکرّم وبونک مساوی سنه ترک تکلّم ایلسه عامهٔ خلق بونک ذمّام اولدوغندن احتراز واجتناب ایدوب ذمّام ومساوی کوی دردیو اجتناب ایدرلر بو اجمالا علاجیدر مفصّلا ذکر ایتدکموز اسبابی ملاحظه ایدوب کندوسنه دیمک کرک ذکر مساوی ایله تشفّی غیظ ایتمک معنیده دشمنه فرصت ویرمکدر معقول میدرکه حسناتمی اکا عطیه وآنک سیئاتنی بن تحمّل ایدم

پس اول مغلوب ایکن بکا غالب درین انک نعمتنی سلب ایتمک استرکن اول بنوم نعمتمی سالب اولور بو عین غبن خسران ومحض ذلّت وخذلاندر اولمقدر وبعض مؤمنلری کندویه مزاحم ملاحظه ایلیه صبر ورضا لازم ایدوکی ملاحظه وتفکّر ایدوب اول مسلمان دخی تفصیلین طلب ایدر نه صوچی واردرکه آنی هدف تیر مساوی ایلیم دیو تذکّر ایتمک کرک وفائده دخی یوق نصیبی واریسه برهرحال که نصیبک یصیبک مقتضاسی اوزره آلور بن همان کنهه مستغرق وملامه مستحق اولدوغم قلور دیمک کرک ومجرّد تلذّذ وتفکّر یا موافقت اخوان ویاران بدکویان ایچون بو خلق قبیح وجرم عظیمه سبب اولمق محض خسراندر ایدوکین وآدی ارضای مخلوق ایچون خالق جلیلی اسخاط ایتمک عظیم شقاوت وخذلان ایدوکین ونفس تنزیه ایچون غیری غیبت ایتمکده بعض خلقدن قاچوب غضب حقّی اختیار ایتمک وار ایدوکین تفکّر ایلیه باآنکه خلق قتنده غیری ذمّ ایتمکله کندونک برائتی ظاهر اوله جغی مشکوک امّا کندونک غضب حقّه مستحقّ اولمه سی مجزومدر امّا قصد مباهات وتفضّل ایتمکیچون غیبت ایتمک باطل وخیردن عاطل درنفسکه دیمک کرکسن که غیبتله عندالله سنک فضیلتک منعدم بلکه عندالناس دخی اساس فضلک منهدم اولور فکیف اول کسنه غیبت ایتمکله آنک فضیلتی فائت ومغتاب جاهلک فضیلتی ثابت اولور امّا حسد ایچون غیبت ایدن ملاحظه ایلسون که غیبت ایتمکله اکا ضرر اولمغی طامع اولوب

کندوسی هم عذاب حسد هم عذاب غیبتی جامع اولمشدر . با آنکه غیبتله
فضائل محسود دستر اولمیجق متوّر دخی دکلدر . بلکه غالبا ذکر و مدح حاسد
نشر مدح محسوده مؤدّی اولور . نته کم دیمشلردر بیت واذا اراد الله نشر فضیلة
طویت اتاح لها لسان حسود قطعه سنی ذم ایتمه دن حسوده نه سود

کندونک زشت خویی ظاهر اولور || ذم اولندقچه نشر اولور هنرم

ازسه لر مشکی بویی ظاهر اولور نثر واستهزا و تمسخر ایچون غیبت ایتمک
خود جهالت عظمی و حماقت کبری . در غیری بی گناهی عند الناس
تحقیر ایدرین صنور . اما کندوسی الله و ملائکه و اشهاد محضرنده نه مرتبه
خوار و ذلیل اولور . غیبت ایدوکی کسنه خود نهایت بر ایکی قتنده
مهان . اوله کندو روز محشرده اوّلین و آخرین اراسنده رسوای
جهان . اولور تمسخر ایتدوکی کسنه شاید که روز جزاده اول مقام
عالی یه چقه . که بو اکا حسرتله اهل جاه خورشید و ماهه بتورکبی بقه
حناقی واریه بکنمدوکی کسنه له . اول عزته ایرشوب بو خوار و
ذلیل قله . نعوذ بالله من الخذلان . پس حق جلّ و علا بیورور که
یا ایها الذین آمنوا لا یسخر قوم من قوم عسی ان یکونوا خیرا منهم . و دخی
بیورور که . یسخرون من الذین آمنوا والذین اتقوا فوقهم یوم القیمة
و خواص غیبتی که سببی تعجب و رحمه و غضب الله در . عاقل انی ملاحظه
ایدجک بیلور که آخری اصلاح قصد ایدوب کندوبی افساد و نفسنی
هدم ایتمکله غیری بنیاد . قصد ایلمکدر . پس تعجب ایدسه کندو

نفسندن ایلسون . و رحمت قلورسه کندویه قلسون . و غضبی
غیرچون توسون نفسیچون ایلسون که غیبت معصیته مبتلا . و جان و
تنی غریق گرداب بلا . قلمشدر اول بونک غیبتی ایله ایتدوکی زلتندن
پاک و طاهر . بو حسناتنی اکا هدیه و عطیه قلمغله خائب و خاسر . اولمق
وار . امام حسن بصری یه حجاجک مظالمین تذکیر . ایدوب ذمنه خوض
ایتمک جانبنه تحریک و تیسیر . ایلسه لر موافقت ایتمیوب دیر ایدی
احتمالدر که اول توحیدی ایله نجات بوله . و حسن غیبت و مساوی
سویلمکله هلاک اوله . حجاج ظالم کبی کسنه نک ذکر مساوی سندن سکوت
رای حسن اولیجق . ملاحظه ایله که بعض زلاته مبتلا اولنه غیبت نیجه اولور
فقیر ایدرین حجاجک مساوی سی مباح اولمه سی جائز . و انک کبی ظالملری
غیبت ایدن گناهی جائز . اولمز . ولی اما که غرضی ضبط لسانه معتاد و
مرتاض . اولوب مالا یعنی سندن اعراض و اغماض . قلمقدر . و
اصحابی تهذیب . و مساوی یه معتاد اولمسونلر دیو تأدیب . ایتمکدر
پس طالب سعادت . و راغب حسنی زیادت . اولنلر بونلرکو راتی سمع
جانلرنه اصغا . و تسویل شیطان و نفس پر خسرانی الغا . ایلسونکه
و قتلرینی غیبت مسلمینله اضاعت . ایتمیه لر و وصول عذاب الیمه
داعی اولان نفس و شیطانه اطاعت . قلمیه لر تنبیه اوّل لسانله
غیبت حرام اولدوغی کبی قلبله غیبت ایتمک حرام در . اعنی بر مسلمانی
قلبکدن قبایحله متصف دریو فکر و عقد قلب ایده سین تمام معلوم که

فیه لطافة

دکل ایکن و بوکه سوء ظن دیرلر حرام در ان بعض الظن اثم آیتی دلالتیله
اما تمام معلوم که اولیجق عقد قلبه ضروری اولور اول وقت لسانه کتورمک منتجه
اثم لازم اولماز لسانه کتوریجک واقع ایسه دخی اثم و غیبت حرام در
تنبیه ثانی بعض اعذار ایله غیبت مجوّز و مرخص اولور و انلری امام غزالی ذکر
ایتدوکی اوزره آلتی در عذر اوّل تظلّم و شکوی در مثلا بر قاضی یه
ظلم و اخذ رشوتله ذکر ایتمک غیبت حرام در لکن برکسنه یه ظلم و حکم جور
ایتمش اولسه اول کسنه سلطان و وزیرا و کنده حالینی اعلیوب فلان قاضی
بکا ظلم ایتدی دیمک یا خصممدن رشوت آلدی دیمک غیبت حرام دکلدر
عذر ثانی تغییر منکر و دفع فساده معاونت طلب ایتمکدر مثلا دیه بیلیر
که فلان شویله فساد ایدر کل آنی بر طریقله دفع ایده لوم عذر ثالث
استفتادر مثلا فلان کس بکا شویله ایلدی بونک موجبی نه در دیو فتوی
طلب ایده بیلیر عذر رابع مسلمانلری انک شرّندن تحذیر ایتمکدر مثلا
بر عالم بلیوب بر اهل بدعته وارورکلور اولوب بو سبب ایله بعض عوام
مسلمینک اول مبتدعه اعتقاد و تعظیمی احتمال اولدقده عالمه مزبور فلان
شویله مبتدع یا فاسقدر دیمک جائزدر و بو قسمدندر که بر پادشاه بر
غیر مستحقه بر منصب ویرمک استدکده اصلاح عالم و دفع فساد ایچون
اول کسنه جاهل یا ظالم در اول منصبه نامستحق و نا ملایم در دیمک
غیبت حرام دکل در بلکه اقامت شرع اسلام در عذر خامس
برکسنه نک عیبتنه دلالت ایدر لقبی اولوب تعریف ایچون اول لقبله

ذکر اولنسه اهانت مقصود اولمیه اعرج و اعمش کبی جائزدر اما مهما امکن
احتراز و اجتناب کرک ولا تنابزوا بالالقاب بیورلمشدر غیر طریقیله
تعریف ممکن اولدقجه بو مقوله لقبله ذکر اولنمق کرک محدّثلردن اسمعیل
ابن عُلَیّه مشهوردر عُلَیّه والده سی نامی اولمغله ابن عُلَیّه دیمکدن متألم
اولوردی حضرت شافعی آنی ذکر ایتدکده تعریفنه محتاج اولیجق
اسمعیل بن علیه دیمزدی اسمعیل که اکا ابن عُلَیّه دیرلر دیر ایدی
عذر سادس غیبت ایتدوکی کسنه فسق و ظلمی اعلان و مجاهر ایدر اوله
خمّارلر و عشّارلر و اسواق و سکلده سکران صباح ایله کزمکی اختیار ایدن
فسقه کبی حدیث شریفده کلمشدرکه من القی جلباب الحیاء عن نفسه
فلا غیبة له حضرت عمردن مرویدرکه لیس لفاجر حرمة مرادلری
فاجردن اعلان ایلین فاجردر حسن بصری دن مرویدرکه اوچ
طائفه یه غیبت جائزدر برّی سی اهل هوا یعنی بدعت مذهبنده اولن
رافضی و خارجی کبی ایکنجی سی فسقن اعلان ایدن فاسق و اوچنجی سی
پادشاه ظالم امام غزالی ایدر بو اوچ طائفه بر صفتده مشترکلردر
و اول فسقلرینی کتم ایتمیوب بلکه انکله تمدّح و افتخار ایتدکلری در
بیان کفارت غیبت غیبتک کفارتی توبه و ندامت من بعد ایتممکه
عزیمت در اما غیبت ایتدوکی کسنه دن حلاللغین طلب ایتمک
حسن بصری قتنده لازم دکل استغفار کافی در اما علما قتنده وارب
بکا ظلم ایتدم غیبت ایتدم دیلرسک عفو ایله دلرسک حقکی آل دیمک لازم در

امام غزالی بو قولی اصح در دیر . فقیر ایدرین استحلال ایتدوکی تقدیرجه دخی
زیاده اینجیتمک احتمالی اولیجق اجماله استحلال اولنمق کرکدر . اون التنجی آفت
نمیمت درکه فارسیده سخن چین . وترکیده قوجیلق در . عظیم معصیت
وفاحش جریمه در . قرآن عظیمده . هماز مشاء بنمیم . بیوردوغی بودر
حدیث شریفده کلمشدرکه . لا یدخل الجنة نمام . کعب روایت
که بنی اسرائیله قحط ییتشدکده حضرت موسی نیجه دفعه استسقا ایدوب
اجابت ظاهر اولمیجق وحی نازل اولدی که ایچکوزده نمام وار . در
موسی علیه السلام مناجات ایلدی که یا رب کیمدر وحی کلدی بن
نمیمه دن قوللرمی نهی ایدرکن ممکن میدرکه بن نمیمه ایلیم جمله سی توبه
ایلدیلر آثار اجابت که تابع استغفار وانابت . در ظاهر اولدی
تنبیه نمیمت همان لسانه مخصوص دکلدر . هرنسنه که بر مسلمانک
انک کشف اولنمه سندن متألم اوله انی لفظ وعبارت . ورمز والقات
وبالجمله بوجه من الوجوه آخره ایصال واعلام . ایدوب اول مسلمانه
اضرار وایلام . ایدن کمسنه سخن چین ونمام . در . ونمیمه یه باعث
یا نمیمت ایتدوکی کمسنه یه بغض وعداوت . ویا نمیمت ایلتدوکی
شخصه اظهار محبت وصداقت . یا مجرد کفت وکوی . وجست و
جودن . تلذذ وخبث طبع ولوم سائله اتصاف در . واقع اولورکه
اداء خبث که ایتدوکی نمیمه دن کندوسی متضرر . اولمق متقرر
ایکن ینه صبر ایده مبوب اساس خبثنی بنیاد . وکندونیجه کمسنه نک

حالنی افساد . ایدر . امام غزالی ایدر نمام سکه بر نسنه دن نمیمت کتوروب
مثلا فلان کس سنی سوز سنک حقکده شویله دیدی یا بویله ایلدی یا سنک
امرکی افساد . یا دشمنکله محبت بنیاد . ایتمک استر دیسه سکا مقابله سنده
التی نسنه لازم در اولکی سی انی تصدیق ایلمیه سین زیرا نمیمت ایتمکله
فسقی مقرر اولدی فاسقک کلامی مردود در . یا ایها الذین آمنوا
ان جاءکم فاسق بنبأ فتبینوا ایکنجی سی انکا پند ونصیحت ونمیمه دن
منع ونهی ایتمک در . زیرا حق تعالی . وامر بالمعروف وانه عن المنکر
بیوردی نمیمت منکر ایدوکنه منکر بو قدر اوچنجی سی انکا بغض ایتمکدر
زیرا حضرت حقک مبغوضی در دردنجی سی انک نمیمه سیله اول مسلمانه
سوء ظن ایتمکدر . زیرا حق تعالی . اجتنبوا کثیرا من الظن ان بعض
الظن اثم . بیوردی بشنجی سی انک سوزی حق میدر دکل میدر تفتیش
وتفحص اولنمق کرک زیرا تجسس در . حق جل وعلا تجسسدن نهی بیوروب
ولا تجسسوا . دیمشدر التنجی سی انک نمیمه سنی هیچ کمسنه یه حکایت ایتمک
کرک زیرا کندو دخی نمام اولمش اولور . ونهی ایتدوکی اشلک عار در
نته کم شاعر دیمشدر بیت لا تنه عن خلق وتأتی مثله . عار علیک اذا فعلت عظیم
حکمادن بری سی نه بر دوستی کلوب فلان کس سکا شویله دیدی دیو حکایه
ایتدی ای برادر بنی زیارته چوقدن کلدک ایدی حالا اوچ درلو خیانتله
کلدک اولکی سی بنم بر دوستمی بکا مبغوض ایلدک ایکنجی سی قلبم فارغ و
آسوده ایکن همتمله مشغول والوده قلدک اوچنجی سی کندوکی بنم قتمده

امین ایکن متهم ایتدک • علمادن بری کسنی بر پادشاهه نمیمت ایتدیلر • پادشاه عالم مذکوره عتاب ایدجک انکار ایلدی • پادشاه بکا بونی بر معتمد کمسنه نقل ایلدی دیوجک • عالم ایتدی یا امیر نمام معتمد اولماز پادشاه خوب دیرسین دیوب آندن راضی و نمامه ساخط اولدی • عمر بن عبد العزیزه برکمسنه کلوب آخری نمیمه ایدجک بیوردی که استرسک بو خصوصی تفتیش ایده لوم کاذب چقرسک • یا ایها الذین آمنوا ان جاءکم فاسق آیتنه مظهر سین • صادق ایسک • همّاز مشّاء بنمیم • آیتنه ما صدق سین اکر استرسک سندن عفو و اغماض ایده لوم • ایتدی یا امیر المؤمنین عفو ایله من بعد نمیمه بندن صادر اولمیه سین • زیاد اعجم که بلغای عربدندر برکمسنه سلیمان بن عبد الملکه سعایت و نمیمت ایلدی • سلیمان امرا ایلدی جمع اولیجق زیاد نمامک یوزینه بقوب ایتدی **نظم** وانت امرؤ اما ائتمنتک خالیا

فخنت واما قلت قولا بلا علم

فانت من الماد الذی کان بینه

بمنزلة بین الخیانة والاثم **نثر** صاحب عباده برکمسنه رقعه سنده بر یتیمک مالنی اخذ ایتمکه سعایت ایدجک ظهر رقعه ده بو کلمات فصاحت آمیز • و حکمت انکیزی یزدی که • السعایة قبیحة • وان کانت صحیحة المیت رحمه الله • والیتیم جبره الله • والمال ثمره الله • والساعی لعنه الله • بعض حکما دیمشلر که نمیمت بر قدر درکه طولوز هر آب نفاق ویسه پایه که اوزرنه قیمز اوج نسنه در • کذب و حسد و نفاق **حکایت** ایدرلر که برکسنه بر قول صتوب عیبی نمان قو وجیلق در

دیوب برکسنه اختیار ایدوب الور بر قاج کوندن صکره خاتوننه ایدر که افندی سنی ایکن سومز انجق بر جاریه آلمق استر اما بن خواص نبر بجانه واقفم بکیجه یتور کن بوغازی التندن بر قاج قل کس کتور بن اکا افسون ایده ین سکا محبت و تابع • بل عبد طائع • اولسون خاتون اول سببدن که جازم • دکلش یا صدق کلام غلامه جازم • و دیدوکی نسنه یی ایتمکه عازم اولیجق • افندی سنه ایدر که بن خاتوندن خارجه میل و سنی قتل الکلدم بکیجه اویور کبی اول که حقیقت حاله واقف • و شر نمایه عارف • اوله سن خواجه ایله ایدوب خاتون استره ایله محل ذبحه قریب اولیجق فی الحال صیچریوب قلقر و خاتونی بی توقف قتل ایلر • ایرته سی اقارب زن بی وجه قتله تحمل ایتمیوب خردی قتل ایدرلر • ایکی قبیله محزون اولوب ایکی طرفدن محاربه یه مشغول • و نیجه کمسنه آراده مقتول • اولور **بیت**

بی ادب تنها نه خود را داشت بد
بلکه آتش در همه آفاق زد

و نمامک بر عقوبتی دخی بودر که اکثریا اول کمسنه لر حقیقت حاله مطلع اولور ارالرنده عداوت مرتفع • اولوب بو خوار و خجل قلور **قطعه**

میان دو تن جنگ چون آتش است
سخن چین بدبخت هیزم کش است

کنند این و آن خوش دکر باره دل
وی اندر میان کور بخت و خجل

نمیمت و سعایتی و مفسدلرک افسادینه اصغا ایتمک اصحاب دولت و ارباب جاه و مکنته الزم لازم • و اهم مهمات و لوازم • در • زیرا بو بابی سد • و مفسد و منافق کلامین رد • ایتمزسه ارباب نفاق

تکاثر وتغالب . وسگ صفتان درنده تهاجم وتکالب . ایدوب بربرینی
ذم ونفاق ایتمکله ارالرنده بغض ونفاق دوشوب خدم وحشم واصحاب
واحبابی فرق واحزاب . اولوب بعض دولتی توارد علل ایله معتل
وآستان سعادتی بی انتظام ومختل . اولوب بالآخره قصر دولتی
منهدم . وپایهٔ اقبالی منعدم . اولمق لازم اولور اون یدنجی آفت
ایکی دیللو اولمقدر که اکا ذو اللسانین وذو الوجهین دیرلر . مثلا
ایکی دشمن اراسنه کیروب هر برینه بر درلو سویلیوب اساس عداوتی
محکم ایتمکدر . بعض محدثلر روایت ایدرلر . من کان له وجهان فی الدنیا
وکان له لسانان من نار یوم القیمة . وحدیث آخرده کلمشدر . تجدون
من شر عباد الله یوم القیمة ذا الوجهین الذی یاتی هولاء بحدیث وهولاء
بحدیث . امّا برکمسنه ایکی دشمنله صداقت اوزرینه معامله . وهر بریسیله
فی الجمله مجامله . ایلسه امّا آخردن نقل کلام . وهیچ برینه اضرار وایلام
ایلمسه ذو الوجهین اولمز . بلکه بو مدارات مقبوله ومجاملهٔ معامله در
اکثر عقلا بو اسلوبه سالک . وبو خلقه مالک . وطرفینک مداراسنه
عالم . وهر برینک عداوت وبغضندن سالم . اولورلر . اگرچه ایکی
طرفله دخی کمال صداقت میسر اولمز . زیرا صدیق صدوق اولور که
دشمنه دشمن اوله . نته کم دیمشلردر نظم تحب عدوی ثم تزعم انّنی
صدیقک لیس الحمق عنک بعازب نثر لکن هر کشی یه کمال صداقت لازم
دگل امّا بو قدر مجامله . وحسن معامله . مستحب ومناسبدر اون سکزنجی آفت

مدح گویلقدر که بعض مواضعده منهیدر . امام غزالی ایدر مدحده التی
آفت واردر . دردی مادحه ایکیسی ممدوحه عارض اولور آفت اولی
افراط مدح کذبه مؤدی اولمقدر . فقیر ایدر بین شعرا بو آفته مبتلا اولدقلری
ظاهردر شعر درشعر قبیح ودر فن او . چون اکذب اوست احسن او
بلکه بعض کثرت جهل وقلت تقوی سببی ایله کفره دخی مرتکب اولورلر
شعرای عربدن متنبی بو ورطه یه چوق اوغرامشدر . نته کم دیمشدر نظم

یترشفن فی فمی رشفات	هنّ احلی من التوحید

شراح دیوانی متکلف جوابلر ویرمشلر آفت ثانیه ریادر زیرا مدح
ایتمک دعوای محبت در واقعه مطابق اولمق ریای محض اولور بیت
ای آنکه لاف میزنی از دل که عاشقست . طوبی لک ار زبان تو با دل موافقست
آفت ثالثه بعض نسنه لر ادعا ایلرکه تحقیقی ممکن واکا اطلاع میسر
دگلدر وبو آفت اوصاف مطلقه ایله مدح ایتمکده اولور . مثلا
زاهددر یا ولی در یا اهل ورع در دیمک . زیرا حقیقت زهد وولایت
وورع برکمسنه ده متحقق اولدوغنه علم مشکلدر . امّا اوصاف
خاصه ده علم ممکندر . مثلا فلانی گوردم تهجد نمازی قیلور یا صدقه
ویرور دیه جائزکه امر مخصوص محسوس در . وبو آفتدن احتراز ایچون
جناب رسالت پناهی بیوردی . لا تزکوا احدا وان کان ولابد
فقولوا فیما احسب ولا ازکی علی الله احدا . یعنی برکمسنه تزکیه ومدح
ایتمک غایت لازم گلورسه بنم ظنمده بویله در حق جل وعلا یه کسنه‌یی

مدح وتزکیه ایتمزین دیمک کرک • آفت رابعه کاهی بر فاسقی مدح ایتمکله
انک فرح وسرورینه سبب اولمقدر • حدیث شریفده وارد اولمشدر
که • ان الله یغضب اذا مدح الفاسق • فقیر ایدرین مادحه بر آفتی
دخی بودر که ذلت لازم اولور مؤمنه واجبدر که کندویی موضع ذلتدن
صقنه خصوصا که مدح طمع دنیی ایچون اوله • خصوصا بو زمانه که جود
وکرم بالکلیه منعدم • ومدح فصیح ایله شکفته اولوب استماع مدیح
ایتمک قصر ویران کبی اساس منهدم اولمشدر • امرای زمان بر
شاعرک اللنده قصیده کورسه جان باشنه صچرر • وبر بلیغ قطعه سنده
درلر نظم ایدوب صونسه اضطرابندن اجل درلری دوکر نظم

قوم اذا انشد بهم فکانما	حاولت نتف الشعر من آنافهم
فمن فاسقنیها بالکبر وعنی	ذهب الذین یعاش فی اکنافهم

ممدوحه عارض اولان ایکی آفتک اولی اولدر که کبر وعجب حادث اولور
حکایت اولنور سادات عبدن جارود عبدی حضرت عمر مجلسنه
کلدکده بعض حاضرلر بو کلن سید قبیله ربیعه در دیدیلر • جارودی یقین
کلیجک حضرت عمر درّه ایله وردی یا امیر المؤمنین نه کناه ایتدم دیو
دیدکلرین اشتدکمی جارود بکا اندن نه لازم کلور دیوجک بیوردی که
سکا کبر وعجب کلمکدن خوف ایدوب سکا بو طریقله ذلت ویردم
اون طقوزنجی آفت اولدر که مدحن استماع ایدیجک کندوده
اول وصفک تحقیقین مقرّا کلیوب طلب زیاده ایچون جدّ وسعیدن

فتور وکسل کلور • بو ایکی آفت سببندر که جناب رسالت پناهی حضورنده
بر کمسنه آخری مدح ایدیجک • قطعت عنق صاحبک • بیوردیلر • وحضرت
عمر المدح هو الذبح دیدیلر • اما علمادن مطرّف دیردی که هرکز نفسمه
کمسنه دن مدح وثنا اشتمدم الا نفسمک ذلت وحقارتی زیاده اولدی
زیاد بن ابی حکم دیمش که • بر احد مدح وثناسین اشتمک اولماز الّا که
شیطان ظاهر اولور اما مؤمن اولن تدارک ایدر عبد الله المبارک
حضرتلری دیرایدی که بو ایکی کلام حقدر • مطرّف بیوردوغی قلوب
خواص در • زیاد دیدوکی قلوب عوام در • فقیر ایدرین بو سببدندر که
مربیلره سالک واقعه صالحه وکشف وکرامات عرض ایلسه نفی وسلب
ایدوب بو ادانی مقامات • واسافل کرامات • در دیدیلر ومریده
آفرین وزه دیمزلر که نفس قوی ولذیذ اولیه • بر مرید حکایت ایدر که
بر واقعه کوروب پیریمه عرض ایلدم ثنا بیوروب دعا ایلدی • فقیر
زانوسنی تقبیل ایلدم فی الحال واقعه کوردم بر کربه سیاه بنم
زانومه مس وتقبیل ایلدی • پس مدح استماع ایدن کمسنه غایت
تیقظ واحتراز اوزرینه اولمق کرک • ونفسنه نظر سوی تجدید ایلمک
کرک که عجب وکبردن خلاص وفتور عمل وتقصیر وکسلدن نجات بوله
ایکنجی بعض علما اصلا مدح استماع ایتمزلر • ایدنلر دخی خطرات و
دقایق عجب وریا وآفات اعمالرینه ناظر اولوب اکر بو مادح سبب
حقیقتی اوزره بلیدی مدح ایتمک دکل بیدن کریزان اولیدی قطعه

شخصم بچشم عالمیان خوب منظر است	وز خبث باطنم سر خجلت فتاده پیش
طاوس را بنقش و نگاری که هست خلق	تحسین کنند و او خجل از پای زشت خویش

یگرمی بشنجی آفت کلامده واقع اولان دقایق خطا و خلل در که آندن احتراز
متعذر یا متعسّردر ایچون من کثر کلامه کثر زلله خصوصا که کلام اصول
دین و توحید و ذات و صفات حقّ مجیده متعلق اوله
و خصوصا که متکلم عالم بل متعلّم اولمیه نتّه کم زمانه ده مشاهده ایدروز
احادیث و مواعظ دن برایکی ورق کورن کرسی لره چقوب عوامه
وعظ و تذکیر و قرآن مجیدی زعمی اوزره نقل و تفسیر ایدر و بر
شیخه برایکی کون خدمت توبه ایدن امّی حقایق و معارف سویلمکه
بشلر امّی لره بو مقوله کلام محض خطایا و آثام در بیت

ای بسا چیز میشود صادر	که شود جاهل اندران کافر

امام غزالی ایدر که علم و فصاحته و بیان و بلاغته قادر اولمینلرک
کلاملرنده سهو و زلل و خبط و خلل چوق اولور لکن حقّ جلّ و علا
جهللری عذری ایله عفو بیورور نتّه کم حدیث شریفده وارد اولمشدر
که برکمسنه ما شاء الله و شئت دیمسون و لکن ما شاء الله ثمّ شئت
دیسون کندونک مشیّتنی ثمّ ایله که تأخیر و تراخی ایچون موضوعدر
ادا ایتمکده عبد عبودیتنه اعتراف و تذلّل و تخضّعله که لازم بنده در
اتّصاف بولنور اولکی اداده توهّم تساوی و اشتراک که مفضی
شقاوت و هلاک در فی الجمله منفهم و ملغیٰ آندن نهی و ثانی ایله

امر اولندی و مشهوردر که برکمسنه حضرت رسالت پناه حضورنده
من یطع الله و رسوله فقد رشد و من یعصهما فقد غوی دیو جمع صیغه‌ی
اشتراکله و من یعصهما دیدوکی منافی ادب عبودیت کوروب بئس
الخطیب انت قل و من یعص الله و رسوله بیوردیلر و دخی بیورمشدر
سزدن بریکز عبدم و امتم دیمسون جمله کز حقک عبیدی و اماسی در
لکن غلام و فتام و جاریه و فتاتم دیسون و دخی حدیث شریفده
کلمشدر که لا تقولوا للمنافق یا سیدنا فان یکن سیدکم فقد اسخطتم
ربکم پس کوره یه الفاظ تعظیمله خطاب محرّم و محظوردر حتی بعض
فتاوای حنفیه ده مذکوردر برمجوسی یه یا خرشنه دیسه کافر اولور
خرشنه استاد دیمک اولور پس زمانه مزده یهودیلره خواجه فلان دیمک
خطرلودر سلام حقنده دخی علما دیدیلر ابتدا انلره سلام ویرلمیه آنلر
سلام ویرسه جوابنده و علیکم دینله ارتوق نسنه زیاده اولنمیه لکن
ذمی قتنده برمؤمنک حاجتی اولسه ابتدا سلام ایتمکه رخصت واردر
و بعض الفاظ که فقها انی کفردر دیمشلردر بغایت احتراز واجب در زمانه ده
ارسال لسان و اطلاق عنان سخن قتی شایع اولمشدر بعض جهله لطیفه
کویلیق و اضحاک یاران قصد ایلیوب کلمات کفریه لطیفه دیو سویلر
بعض آنی استماع ایدوب ضحک و قهقهه ایلر نعوذ بالله ایکیسی دیندن
بیکانه و ضلالت شمعنه پروانه اولورلر بعض جهله جهل سببی ایله
کلمه کفری اجرا ایدرلر علما جهل عذر دکلدر دیمشلردر و تبیح بابنده

مبالغه لر ایدرلر • اکر اویله دکلسه کاذب اتدن اولین دیرلر • وبعضی آخره بو اشی ایتمزسک کافر اول دیرلر • وبعضی الله تعالی علیم درکه بندن بو فعل صادر اولمشدر دیر • بااینکه صادر اولمشدر • عوام حقنده بو سوزلر کفردر دیمشلر • بوجمله آفات • ومهالک وبلیّات • ومعاطب درکه لساندن صادر • وصاحبی یا فاسق یا کافر اولور • حدیث شریفده وارد اولمشدر • انّ الرّجل لیتکلّم بالکلمة لیضحک اصحابه ولایبالی بها وانه یقع نفسها فی مهواه جهنّم سبعین خریفا • یعنی برکسنه برسوز سویلر حریفلرینی کولدرمک ایچون واول سوزک قتنده جزئی درهیچ آنده قیرمزا اما بلمزکه اول بو سوز سببی ایله جهنم ایچنه دوشر یتمش یل • و کلمهٔ کفرک بر مشکلی دخی بودرکه مجرّد اجرای کلمهٔ شهادتله کبر و اسلامه کلمز بلکه اول سوزدن بعینه توبه ایتمک بزم علمامز قتنده لازم در • پس نیجه کسنه کلمهٔ کفری سویلر واوندورخاطرینه کلمزکه توبه ایلیه نعوذ بالله تعالی شقاوت ابدی ده قلمق کورینور • بو مشکلک چاره سی اولدرکه هر صباح ومسا بو دعایی اوقیه که • اللّهم انّی اعوذ بک من ان اشرک بک شیئا وانا اعلم واستغفرک لما لااعلم • علما دیمشلرکه بو دعایی اوقومق ماضیده کفر کلمه سی لسانه جاری اولدی ایسه انی محو ایدر • وتوبه واستغفار اولور • ومستقبلده کلمهٔ کفردن حق جلّ وعلا انی حفظ ایلر یکرمی برنجی آفت عوامک دقایق علوم ومتشابهات • قرآن وسرّ قضا وقدره مشکلات اسرار حکمت وشریعتدن سؤال ایتمه سی در • انلره لازم اولن

ایمان وعمله سعی واجتهاد در • لکن نفوس امّاره نک عادتی بودرکه کندویه نافع اولن تلخ وثقیل وما لایعنی وفضول اولن شیرین وخفیف کلور وعوام بو مقوله علومه خوض ایتمکدن مسرور اولور • زیرا شیطان اکا تخییل وتسویل ایلرکه سن دخی علما واهل فضلدنسن بعض مصطلحات اهل رسومی بلمدوکک ضرر ویرمز • خلاصهٔ علوم ونقاوهٔ معارف بونلردرسن انلری علماء ظاهردن یک بیلورسن • خصوصا که بعض صوفیه ایله مصاحب اولوب منطق الطیر عطار وکلشن راز وزبدهٔ عین القضاة همدانی دن برایکی بیت اوقومش ایسه خود نکته دان عارف وحقایق شناس عمیق • وعلمای شریعت ظاهرین تحقیق اولور • وبعض علومدن دخی مسائل یا ترکی کتابلردن یا بعض ناس افواهندن تلقف ایدوب آنکله بعض دانشمندلری امتحان ایتدکده کندو حفظ ایتدوکی جوابی مطابق تقریر ایلمزسه جهله حکم ایدر • و زماننده بلیهٔ عامه که بو مقوله اهل فضول وداعیهٔ ضلالات اونلره عارض اولور • شبهه قضا وقدر درکه بعض فسقه فسق و فجوره انهماک • مقتضای جبلّتلری اولمغله اولوب زواجر شرعیه ملاحظه وامر معروف ونهی منکر ایدنلری مؤمنلرک لوم وتوبیخی استماع ایدنجک شیاطین جن وابلیس درونلرندن القا وتخییل • و شیاطین انس تلبیس • بیرونلرندن اضلال وتسویل • ایدرلرکه سنک فسق وفجور ایده جکک علم الهی ازلیده مقدّر • ولوح

محفوظده که جمیع حوادث وکواینی جامع در مسطردر • علم الهی تغییر محال
ولوح محفوظده مسطور اولن محو اولمق ممتنع در • پس سن مجبور محض
و مضطر صرف سین مجبور محضک تعذیبی و مضطرک عقوبتی عادل
حقیقی یه که صدور ظلم و جور آندن محالدر ممکن دکلدر • نتکم عمر خیامه
منسوب رباعی ده مذکوردر که رباعیه من می خورم و هر که چو من اهل بود

می خوردن من بنزد او سهل بود	می خوردن من حق بازل میدانست

گر می نخورم علم خدا جهل بود نثر بو شبهه ایله جبر محضه قایل • و قتلرنده
شرایع و دعوات انبیاکه وعد و وعید و ثواب و جزای اعمال صالحه و
عقاب و نکال اعمال فاسده یه مشتمل و مبنی در فاسد و باطل اولوب • نظام
جراولن ابیات شعرای تمثیل ایدرلر • حافظک بو بیتلری نظم

در کوی نیکنامی ما را گذر ندادند	گر تو نمی پسندی تغییر کن قضا را
حافظ بخود نپوشید این خرقهٔ می آلود	ای شیخ پاک دامن معذور دار ما را

• و بو بیتی کبی بیت برو ای ناصح و بر دردکشان خرده مگیر
کارفرمای قدر می کند این من چکنم نثر و انک امثالی انشاد ایدوب
ضعفای ناسک دخی عقایدین افساد اینمکه توصل ایدرلر • بو فقیر علم و
معرفتدن خالی بر میر فضول کو بله اجتماع • و انک کلامنی برشام
رمضانده استماع • واقع اولدقده بعض مشکلاتم وار خدمتکوزده
حل تمنا ایدرین دیدی • فقیر دخی مسائل صیام • و تراویح و قیام دن
بعض نسنه لر صورمق تخیل ایدوب تمام انشراح صدر ایله بیورک دیدم

بشلدی سر قضا و قدردن سؤال • و شبههٔ سابقه ایله ایراد اشکال
ایلدی • فقیر ابتدم اولا قضا و قدردن بحث و جدال منهی • زیرا
سر قدر مقدمات دقیقه یه مبنی • در • پس مؤمن صحیح • و بندهٔ صریحه
لازم اولدر که فرمان پادشاه مطلقی یرینه کتورمک ایچون قبول و امتثال
و مسارعت و استعجال • ایدوب بهانه و تعلل اشکنده اوتورمیه •
و چون و چرا • و لم و لا • دن دم اورمیه • مثلا سنکه پادشاه جهان مطاعک
خدم و حشم و انصار و اتباعندن • سین حالا سکا درگاه سعادت
دستگاهندن بر فرمان وارد اولسه همان اطاعته مبادرت • و
امتثاله مسارعت • ایدرمی سین یوخسه بو فرمان نیچون بویله کلدی
و بنم امتثاله قدرتم نه جهتدندر دیو بحثه می باشلرسین • اگر شق ثانیی
گیدرسک اولا امارتدن معزول • ثانیا عفو باتله مقید و مغلول
اولورسین چون پادشاه مجازی بی اشتباه که مظهر بیت
بر غیر او اضافت شاهی بود چنانکه بر بیدق و چوب پارهٔ شطرنج بود نام شاه
در بو مرتبه ده پس پادشاه حقیقی که نظم بر وحدتش صحیفهٔ لاریب حجتست
اینک نوشته از شهد الله بر آن گواه نثر درگاهنه بهانه جوی و نافرمان
اولن نه مرتبه مستحق عذاب و مستوجب خذلان اوله • روایت اولنور که
برکمسنه عمر بن عبد العزیز حضرتنه سر قضا و قدردن سؤال ایدیجک بیوردی
ان الله تعالی • لا یطالب بما قضی و قدر و انما یطالب بما نهی و امر
ثانیا معلوم اولسون که علم الهی ازلی عبدک قدرتی ایجاد فعل یا

اعدام طرفنه متعلق اوله جغنه متعلق اولمشدر که تقدیر آندن عبارتدر و
لوح محفوظده تسطیر اکا اشارتدر فعل عبد اضطراری و عبد فعلنده
مجبور و مضطر اولمق لازم کلمز زیرا بالبدیهه معلوم و شک و شبهه
معدومدر که فعل عبد احراق نار کبی و تبرید ما کبی اضطراری دکلدر
و اختیار ایله اولن حرکت بدنله رعشه مرضی سببی ایله اولن حرکت بدن
مابیننده فرق ظاهر و آراید وکنه عقلا دکل صبیان و مجانین دخی جزم ایلر
و علم ازلی احد طرفینه متعلق اولدوغی عبد اختیار ایله اول طرفی ایقاع
ایتدوکی اجلندندر عبدک اول طرفی ایقاع ایتدوکی علم الهی اول جانبه متعلق
اولدوغی ایچون دکلدر زیرا علم معلومه تابعدر معلوم علمه تابع دکلدر
نقاش دیوارده صورت فرسی بو وجهله نقش ایتدوکی نفس الامرده خارجده
فرس اول صورتده اولدوغندندر نه آنکه فرس خارجده اول صورت
اوزره اولدوغی صحیفهٔ دیوارده بو وجه اوزره منقش اولدوغندن
اوله حاشا و کلا کذلک علم ازلی فعلک بر طرفنه متعلق اولدوغی مکلف
اول جانبی اختیار ایله ایقاع ایده جکندن اوتوردر نه آنکه مکلف اول
جانبی اختیار ایله ایقاع ایتمه سی علم ازلی اول جانبه متعلق اولدوغندن اوله
پس علم الهی عصیانه علت ایتمک کمال جهل و نقصان جبلتدن ناشیدر نته
کم رباعی خیام جوابنده خواجه نصیره منسوب رباعیده ذکر اولنمشدر رباعیه

گفتی که گنه بنزد من سهل بود	این نکته نگوید آنکه او اهل بود
علم ازلی علت عصیان کردن	نزد عقلا ز غایت جهل بود

چون جواب شبهه بو اسلوب اوزره توضیح و مذهب حق بو بیان
روشنله تصحیح اولندی پس بو الفضول خواه و ناخواه صامت اولوب
کلام بی انتظامندن ساکت اولدی معلوم اوله که بو ذکر ایتدیکمز تقریر
علماء شریعت و ائمهٔ امتدر اما مشایخ متصوفه و حکماء متألهه
بو مقامده بر تقریر دخی ایتدیلر آنی دخی ذکر و بیان ایده لوم که کتابمزه مطالعه
قلنلر جوانب مقامه بعون الله الملک العلام اطلاع تام تحصیل ایدوب
شبهات و شکوک ظلامندن نجات بوله لر اولا معلوم اولسون که حکما
کتب حکمتده تقریر ایلدیلر که هر فعل اختیاری که فاعلندن صادر اولور
البته مبادی مترتبه سی اولمق کرک که صادر اوله و اول مبادی اکثر
حکما قتنده دردتدر و حکیم اشراق شهاب الدین سهروردی قتنده
اوچدر اول علم یعنی اول صادر اوله جق فعل نه نسنه در بو وجه ما تصور
اولنمق کرک و دخی اول فعلک فائده سی وار ایدوکنه تصدیق ایتمک
کرک کرکه تصور مطابق و تصدیق یقینی علمی کرکه تصور غیر مطابق
و تصدیق تخییلی و جهلی اولسون ایکنجی سی شوق و میل در جانب فعله که
علم و تصور مذکوردن ناشی اولور بو شوق و میل علمک غیری ایدوکی و
فعل اختیاری نک مبادی سندن ایدوکی بالوجدان الضروری معلومدر
نیجه کمسنه بر فعلی تصور و فائده سنه تصدیق ایلر اما فعل جانبنه شوق
و میل واقع اولمیوب اول فعل وجوده کلمز اوچنجی سی اجماع و عزم در
یعنی فعلک ایجادی جانبنه رأی مجمع و غلیتی مقرر اولمقدر و بونک

مبادی اولدوغنه دلیل اولدر که نیجه کمسنه بر فعلی تصور و فائدسنه
تصدیق وانک ایجادی جانبنه شوق ومیلی دخی اولور لکن بر نسنه
مانع اولوب شوقی باقی ایکن فراغت ایدر • پس شوقدن صکره بر
اجماع وعزم دخی لازم ایمش • اما حکیم اشراق ایدر بو اجماع وعزم
دیدکلری لازم در ولی بو بنه شوقک تأکدی وغلبه سی در بو سبب آخر
دکلدر بو نزاع نزاع لفظی یه قریب در دردنجی سی تحریک عضلات و
اعصاب در بونک لزومی دلیله محتاج دکلدر • پس فعل اختیاریه
اولدر که اولا تصور جزئی و فایده سنه تصدیق اولوب بو علمدن
شوق ومیل حاصل • واول شوق ومیل عزمیت مرتبه سنه واصل • اولوب
آندن تحریک عضلات واعصاب ایله اول فعل حیز وجوده اخراج وابدا
اولنمش اوله • وهر فعل که بو اسلوب اوزره اغنی یا سابقا اصلا علم اکا
متعلق اولمیه • یا معلوم ایسه شوق وارادت اولمغله اولمیه اول فعل اضطراری در
حرکات جمادات کبی که اصلا علمه مسبوق دکلدر • وحرکه ارتعاش ید
کبی که رضا تصور دخی اولنه شوق وارادت سببی ایله واقع اولمش
دکلدر • چون فعل اختیاری مبادی مذکوره یه موقوف اگر بنز ممتنع
آنلر ایله وجودی واجب در • وبو مبادی اولی که علم وثانی سی که شوق
ومیلدر اختیاری دکلدر • بلکه بر فعله شعور وتصور وفائده سنه
تصدیق ایتمکه کسب واختیار اولماز • وآندن محصله میل دشمک دخی
کذلک عبدک صنعی واختیاری ایله دکلدر • ومیلدن صکره ارادت که

احد طرفینی ترجیح در اولداخی حکما ومتصوفه قتنده بلا مرجح ممکن دکلدر
واندن صکره تحریک عضو خود ضروری در • پس فعل اختیاری بالحقیقه اسباب
موجبه ومبادی غیر اختیاریه یه مستند در • اگر دیرسک بو تقدیرجه فعل نیجه
اختیاری اولور جواب ویرورز که اختیاری بو اسلوب اوزره واقع اولمشدر
پس فعل اختیاری ولکن اختیاری اختیاری دکلدر • نته کم دیمشلردر قطعه

گرچه از جبر فعل او دور است | اندران اختیار مجبور است
گرچه بی اختیار کارش نیست | اختیار اندر اختیارش نیست

اگر دیرسک که چون عبد مأمور • اختیارده مضطر ومجبور • اوله پس
بو اختیار حقیقتده جبر محضه راجع • واختیار محضه مبتنی اولمق امر ونهیه
مانع • در وجبور محضه امر ونهی عقلا مستحسن وشرعا غیر واقع • در
بز ایدرز که مشایخ متصوفه بو اشکال صعبه بویله جواب ویردیلر که
مؤمن مطیعک قلبنه حق جل وعلا فعل خیر وایجاد امر جانبنه علم و
بردکدن صکره شوق وارادت برقدی که خیری تحصیل وامره امتثال
ایلدی • وکافر وفاسقک قلبنه بو شوقی وارادتی برمدی • لابد
تحصیل خیر وامتثال امر ایتمدی • زیرا اولکنک ماهیتنک مقتضاسی
بو ایدی واستعدادی اکا ایدی • وثانینک مقتضای ماهیت
وموجب استعدادی بو ایدی • وماهیات غیر مجعول واستعدادات غیر مخلوقدر بیت

هر چه ظاهر ز جمله اعیانست | سر بسر مقتضای ایشانست نظم
مقتضاسنی ذاته اول علام | ویرسه حکمتله اولمیه ظلام

اول سببدندرکه روز حشر و فردای قیامتده سر قدر جمله عالمه
عاقی ومطیع وعاصی اولنلره ظاهر ومکشوف اولیجق اشقیا جمله
کندولرینی لوم وملامت ۰ وسوء فعللرینه اظهار ندامت ۰ ایدوب
ظلمنا انفسنا انا کنا خاطئین ۰ دیه‌لر ۰ وهیچ کافر وعاصی دنیاده
بزوم صوچومز نه ایدی چونکه تقدیر ایتمشدک تقدیرک تغییر قابل دکل
بزه عقاب وعذاب ایتمک روا دکلدر دیمیه‌لر ۰ چونکه بو سر معلوم اولدی
که فعل اختیاریده حقیقت اختیار اختیاری دکل وآنک حقیقتی اضطراری
راجع وانسان ۰ تقالیب دستنده چوکان تقدیرده کوی وش کرداندر نظم

کرچه قول اختیار مأموری	لیک در اختیار مجبوری

پس مؤمنه لازمدرکه هر آن وهر ساعت کندو حول وقوتین اسقاط
ونفی ایدوب جمله حول وقوتی حق جل وعلایه حصر ایلیه قطعه

بهن درین کارکاه وهم وخیال	خویش را در مجاز افعال
قایلی ز اختیار خود عاری	کشته افعال حق برو جاری

ولسان حال وقال ایله اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین ولا اقل
من ذلک ۰ دیوب حق جل وعلادن توفیق وامداد طاعت وخیره
تضرع وخذلاندن که عدم توفیق وعبدی کندو حول وقوت موهومه‌سنه
تفویض ایتمکدر تعوذ ایلیه ۰ طاعت صادر اولسه یا رب محضا سنک
امداد وتوفیقکدر دیو شکر وثنا ایدوب تمنا وتطلب مزید ایلیه قطعه

شکر باشد کلید کنج مزید	کنج خواهی مده ز دست کلید

اذ من الشکر عم آلاؤه	ومن الشکر دام نعماؤه

اکر معصیت صادر اولسه ملحد مخذول کبی سنک تقدیرک بویله ایمش بنم نه کناهم وار دیمیه مثنوی

جرم وعصیان بسوی خویش افکن	سر ز شرمندکی به پیش افکن
معذرت پیشه کیر واستغفار	عجز وفقر وشکستکی پیش آر
که ای خدا بندهٔ کنهکارم	نزد خود کوشها کنه دارم
نیست غیر از تو عذرخواه توکس	عذر من عفو کو وکاه توبس

بلکه کندو نفس شومندن بلوب عبادتنده تقصیریله معیوب ۰ وتقصیرینی
نفس اماره‌سنه منسوب ۰ قله ادب عبودیت بودر نیته کیم لسان غیب حافظ
شیرازی دیمشدر نظم کناه اکرچه نبود اختیار ما حافظ ۰
تو بر طریق ادب باش وکو کناه منست نثر بعض اهل عرفان بویورمشلردرکه
ان الامر ذم وحمد فکونوا وقایته فی الذم واجعلوا وقایتکم فی المدح
تکونوا ادباء عالمین ۰ یعنی عبد مکلفک حالی ایکیدن خالی دکلدر یا
خیر وطاعته مظهر اولوب مستوجب مدح وتحسین اوله ۰ یا شر ومعصیته
مصدر اولوب مستحق ذم وتفرین اوله ۰ پس ادب که لایق بر ادبدر
اولدر که مصدر معاصی وشر اولدقده حق جل وعلایه وقایه یعنی
سپر اولوب حق جل وعلا جانبنه تیر ذم وملام اتلمغه مانع اولوب
جمله لوم وملامی کندویه ایقاع وتوبیخ وندامتی نفس تقصیرینه راجع منسوبا ایلیه

کرچه در کیش صاحب توحید	آن تقاضاهی کند توحید
که همه فعلها چه زشت وچه خوب	بی وسایط بحق بود منسوب

لیک ازانجا که شیوهٔ اوست — نسبت فعل شر بحق عجب است

واکر فضل و توفیق حق جل جلاله سببی ایله مظهر طاعات و حسنات اولدی
ایسه بو دفعه حق جل و علایی نفسنه وقایه و سپر ایدوب جمیع مدح و ستایشی
اول جانب فیض مآبه حصر واسناد ایدوب نفسنی استحقاق مدح و ثنادن تنزیه
وابعاد ایلیه که ادب عبودیتله متحلّی و عجب و رعونتدن متخلّی اولمش اوله
جمله انبیا و اصفیا که پیشگاه قبول و اصطفاده مقربلردر بو حلیه ایله
متحلّی و بو ادبله مؤدّبلردر نته کم سرور بارکاه اجتبا حضرت محمد مصطفی
علیه الصلوة الاتم والسلام الاوفی بیورورکه ادبنی ربی فاحسن
تادیبی و بو ادبدندرکه حق جلیل محکم تنزیلده ابرهیم خلیلدن
حکایت بیورورکه الذی خلقنی فهو یهدین والذی هو یطعمنی ویسقین
واذا مرضت فهو یشفین والذی یمیتنی فهو یحیین والذی اطمع ان
یغفر لی خطیئتی یوم الدین زیرا والدی یمرضنی ویشفین دیمدی
سقم و مرض که ظاهرا شر و المدر حقه مضاف ایتیوب نفسنه اضافتله
که مظهرشندر اکتفا ایلدی شفایی که خیر و نعمدر جمله حق جل و علایه
اسناد ایتدی و فاتحهٔ فاتحهٔ ام الکتاب و خیر الخطاب دخی
بو ادبک رعایتنه اشارت واقع اولمشدرکه صراط الذین انعمت
علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین بیوریلوب اهل سعادت و
مراتبه اولان انعامی حق جل و علایه نسبت صریح اولنوب انعمت علیهم
بیورلدی اهل شقاوت و جلالته اولان غضب و اضلال حق جل و علایه

نسبت اولنیوب غیر الذین غضب علیهم ولا الذین اضللتهم دینلدی
سبحان الله ما اکثر لطایف کلام الله بو جمله اشارات لطیفه
و نکات شریفه دن غرض بیان اداب و تأدیب و تهذیب
اولی الالباب دربو سببدندر که بعض کمل ارباب طریقت بیورمشلرکه
التصوف ادب کله نظم ادّبوا النفس ایها الاصحاب طرق العشق کلها آداب

پایهٔ دولت ابد ادبست — پایهٔ رفعت خود ادبست

پس بو تفصیل و تطویلدن حاصل اولدی که اهل جبر بی خبر و بی خبره
طریقه سنه سلوک و سیر ایدوب شیطانک نه صوجی وار چون لعنی و طردی
مقدر و ترک طاعات و کسب سیئات ایدنه نه محل کرم در چون افعال
عباد خیر و شر علم ازلیده ثابت و مقرر و لوح محفوظده که علم
شامل مبادی عالیه یه اشارتدر یا ظاهر اخبارده وارد اولدیغی
کبی بر لوح عظیم که جمله حوادث وکونیله ترقیم اولنمش اوله آندن
عبارتدر مکتوب و مسطردر دیوب بو کلامی ترک طاعت و کسب
معصیت سبب و معذرت ایلین ملحد و مخذولدر واکر معتقد
ضلال اولمیوب محضا غوص دقایق و درک حقایق دعواسین ایدوب
تفوه و تکلم ایدرسه و ترکیب ما لا یعنی و صاحب بدعت و فضلی در
اکر ناکاه شبهه یه دوشمش و نقبهٔ خاطرینه زنبور خواطر اوشمش
ایسه ذکر ایتدیکمز جواب شافی و خطاب وافی ایله قناعت
و ادراک ایدمدوکی یرده اطاعت و دفع شبهه و رفع شناعت

ایلسون • والله الهادی • چون آفات لسان • بو قدر ذکر و بیان
اولندی • بو مقدار ایله اکتفا و اختتام • و بز دخی آفات لساندن
احتراز ایدوب ختم کلام • ایده لوم ذکر رذیلت صلف تصلّف
اوکونمک و کندوده اولمیان فضایلی وار ادعا ایدوب دائرۀ حدّندن
بلند • و مرتبه سین استحقاقندن زیاده ارجمند • طوتمقدر • و صلف
حقیقتده عجب ایله کذبدن مرکبدر • و نتایجی و فروعی دایما • مراتب عالیه
ادعا • و ارباب فضایله تحقیر و ازدرا • و رعایت حقوق اخوانده
تقصیر • و نفسی تعظیم و غیری تحقیر در • چون عجب و کذبک علاجی تقریر
و تحریر اولندی • علاج صلف انلردن معلوم اولور ذکر رذیلت
بخل و خسّت بخل خلق مذموم • و ضدّ سخا و مهلکه رذیلت عظمی ایدوکی
معلوم در • و لسان شرعده دخی ذمّ بخل و مدح سخا چوق واقع اولمشدر
و من یوق شحّ نفسه فاولئک هم المفلحون • شحّ بخل غلیظ در •
و لا یحسبنّ الذین یبخلون بما آتاهم الله من فضله هو خیرا لهم بل هو شرّ لهم
سیطوّقون ما بخلوا به • و حدیث شریفده وارد اولمشدر که • لا یدخل
الجنّة بخیل • و دخی بیورلمشدر که • ثلث مهلکات شحّ مطاع • و
هوی متّبع • و اعجاب المرء بنفسه • یعنی اوچ خلق وار در که هر بریسی
صاحبنی هلاک ایدیجی در • برینجیسی بخل شدید که نفس اکا اطاعت ایدوب
قلب و روحه حکمی جاری اولمش اوله • ایکنجیسی هوا یعنی باطله میل در که
نفس اکا تابع اولمش اوله • اوچنجیسی کشی کندو نفسنه و کمالاتنه عجب

[illegible]

ایتمکدر • و ابن عباسدن روایت اولنور که حق جلّ و علا جنّت عدنی
خلق ایتدکده امر ایلدی که تزیّن ایله • پس بیوردی که انهارکی اظهار
ایت • جنّت دخی نهر سلسبیل و عین کافور و تسنیمی اجرا ایدوب نهر خمر و
عسل و لبن منفجر اولدی • پس بیوردی که سریرلرکی و کرسیلرکی
و حجله لرکی و حلّه لرکی و حوریلرکی اظهار ایت • پس حق نظر ایدوب
بیوردی که تکلّم ایله جنّت کلام فصیحله طوبی لمن دخلنی • دیدی
حق جلّ و علا بیوردی عزّت و جلالم حقیچون سنده بخیل کمسنه ساکن اتمیزن
اکر ذمّ بخل و مدح سخاده وارد اولان آثار و اخبار و سایر جمیع و اشعار
ایراد اولنسه تطویل حدّدن بیرون اولور • پس انلردن فراغت ایدوب
بخیل مذموم نه در آنی بیان • ایدوب طریق علاجین عیان • ایده لوم
بخلک تعریفنده چوق کلمات ایتمشلر • لکن اصحّ اقوال بودر که بخل شرعا
واجب • یا مروّت یوزندن مناسب اولنی قادر اولوب ایتممکدر
مثلا بر کمسنه شرعا واجب اولن زکوتی ویرمسه بخیلدر • شرعا وجبین
ویرسه اما مروّة طریقنده لازم اولنی ترک ایلسه • مثلا مال موفور و
نعمت عظمی یه قادر اولوب اقارب و جیرانندن فقرای صلحا اولوب
ضرر فقر و شدّة افلاسله معاش ایدوب بوانلره فواضل نعمتندن بر
حبّه ویرمسه اکرچه زکات شرعی یسن ویرورسه دخی بو کمسنه بخیل
تحتنده داخل • و وعید بخل اکا واصل و متواصل در • و واجب مروّة
اختلاف اشخاص و ازمان و حالاتله مختلف در • مثلا فقیره بر جزئی

نسنه‌یه امساک ایتمک مروّته مانع اولمز. اما غنی یه مانعدر **مثنوی**

بقنطار زر بخش کردن زکنج	نه چندان که دیناری از دست رنج
برد هر کسی بار درخور زور	گرانست پای ملخ پیش مور

ضیافتلرده مضایقه و تدقیق ایتمک مروّت دکلدر. معامله و مبایعه‌ده تدقیق مروّته منافی دکلدر مگر حددن بیرون اوله. و بیع و شراده دخی مثلا کفن المقده و اضحیة المقده تدقیق ایتمک مانع مروّت در. و بالجمله مروّتک بر حدّ معیّنی یوقدر. ولکن ذوق سلیم و عقل صحیح ایله معلوم اولور که نه مرتبه مانع مروّتدر و نه مرتبه دکلدر. پس برکمسنه زکاة مفروضه‌یی ویرمه یا مالک اوسطندن ویرمیوب ادنیسندن ویرسه اقبح بخلله بخیل در. انلری ایته‌دن ولکن محل و مناسب اولن یرده مروت ایلمه‌ینه بخیل در. اما اوتکی ادنی در. انی دخی ایلیه بخلدن خلاص اولوب و من یوق شح نفسه درجه‌سنک ابتداسی اکا حاصل. و ایثار و بذل و سخای نفس مقامنک اولنه واصل اولور. ولکن مراتب سخا و ایثار متفاوت در. و اسخیا و کرام مقامات احسان و انعامده نیجه طبقه در. **بیت**

ولم ار امثال الرجال تفاوتت	لدی المجد حتی عد الف بواحد

ایثار اکا دیرلر که کندویه لازم ایکن صبر ایدوب آخره ویره. نته کم قرآن عظیمده بیورلدی. ویؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم خصاصة. و ایثار متحمل و متصبّر و اصلا نادم و متضجّر

اولمیانلره مقام عالی در. اما ایثاردن صکره صبر ایده میوب نادم اولمق احتمالی اولیجق ترکی اولی در. لا صدقة الا عن ظهر غنی بیورلدوغی بونلره کوره در. **بیان اسباب بخل** خواجه نصیر ایدر تأمّل اولنسه سبب بخل اوچ نسنه در. یا خوف فقر و احتیاج یا غلوّ حبّ مال یا شرارت نفس‌سی ایله غیرک خیره وصولن استمکدر. اما غلوّنی ایدر سبب حبّ مال ایکی نسنه در. بریسی حبّ مشتهیات که طول امل ایله مقرون اوله. مثلا برکمسنه کندویه طول عمر تقدیر ایدوب مدت عمرده مشتهیاتدن تلذذ و مستحسناتدن تمتع ایتمک استیوجک لابد ماله مشتهیاتنک وصولنه سبب و آرزوی نفس اولن مستحسناتک حصولنه علّت در. محبت ایتمک لازم اولور. نته کم دیمشلر در **نظم**

ای از تو بی که جامع اللذاتی
محبوب خلایق بهمه اوقاتی
بی شک تو خدا نه ولیکن بخدا
کشاف کرب و قاضی حاجاتی

اما طول امل اولمیه. مثلا یارین برکون موت اغلب. و سفر آخرت قتنده کلمح البصر او هو اقرب. اولسه ماله که مفارقتی لازم در اولقدر محبّت ایلمز. بعض کمسنه‌لر اولادینک بقاسین دخی کندو بقاسی کبی حبّ ماله سبب و حرص ادخاره علّت اولور. انکیچون جناب رسالت پناه بیوردی که الولد مبخلة مجبنة. یعنی ولد محل بخل و خوف فقردر. ایکنجیسی عین ماله محبّت ایتمکدر. نته کم بعض کمسنه‌نک مال موفور و خزائن مکنوزی اولقدر اولور که معتاددن زیاده عمری اولوب هر کون ایتدوکی انفاق و خرجک اضعاف مضاعفه‌سین ایلسه نقصان ظاهر اولمز. و بعضنک

املاک وعقاراتندن ریع وادرار مرتب دخی کلورکن واصلا فقر و
احتیاج احتمالی یوغکن ینه عین ماله محبت • ونفس دینار و درهمه عشق
وموددت ایدوب نه زکاة واجبدن برحبه • ونه صدقهٔ مندوبه دن
برفلس ویرور • بلکه کندو حقنده اقل قلیله اقتصار ونان وجبن
ایله اکتفا ایدوب اموآلنی تحت الارض ذمین ایلر • بعض مؤنتله ضایع
اولمه سنی اختیار • وبعض موآرث مبغوضنه انتقال اتمه سیله کاه ناله
دلسوز کاه آه جان فکار ایدر • وبو مقوله اشخاص روزکار ده
بی نهایت بولنور • وهر برینک نوادر اخبار واحوآلی مجالسده نقل و
حکایت اولنور ابرآد مثال • وبیان حال • ایتمکه احتیاج یوقدر
وبو مرض بغایت عسیر العلاج • درخصوصا که زمان شیب وکبرسنده
دخی اوله • بوکمسنه اکا بکزرکه برکمسه برمحبوبه عاشق اولوب رسول
موصله دخی محبت ایدوب کیدرک محبوبنی اونیدوب رسول محبتنه
مبتلا اوله • زیرا بی شبهه اصل محبوب مشتهیات نفسدر • اما مشتهیاته
مال سبب وصول اولمغین هرکسی اکا محبت ایتمشدر • لکن کیدرک نفس
مشتهیاتی اونودیلوب ماله که سبب حصول مشتهیات ایدی اولقدر
اولمشدر که جمله مشتهیاتیدن جمع مال وادخاره اکا اشهی واحب اولمشدر
حتی بعض بخلانک لوم وخساستلرینه لوم وطعن ایدوب قدرتکوز وارکن
فقرا کبی ضرورتوسله معاش وطیبات دنیادن که • قل هی للذین آمنوا
بیورلمشدر بالکلیه حب مال ایچون اجتناب ایدنلر دیرلرکه • چون مقصود

نفسک مشتهیاتنه وصول • ومتمنی حصول • در بزم فقرزده جمع وادخار
جمیع مستلذاتدن الذ • وجمله طیباتدن اطیب واشهی در • پس بزدخی
نعیم دنیادن تمتع • که خرج وتنوبقدن تمتع • درحاصل • وبزم نفسمز
عیش وسروره واصل • در دیو جواب ویرورلر • اما غایت ضلال و
نهایت جهلدر • زیرا وصول حاجات • وحصول مرادات • ایو لمجق
ذهب ایله حجرک نه فرقی وار در مصراع برای نهادن چه سنگ وچه زر
بیان علاج بخل چون بخلک اسبابندن بریسی حب مال وحب مالک سببلری
نه در ذکر اولندی • پس هر شیئک ضدی ایله علاج اولنور • حب مشتهیات
قناعت یسیر تحصیلی ایله اولور • وطول امل تذکر موت اقران وامثال
ومعارف واشنالر ذکری ایله اولور • که هزاران زحمت وتعبله جمع مال
ابتدیلر • آخر قویوب حسرتله کیتدیلر • مال انلرک اجللرندن صکره بقالرینه
سبب اولمدی علا بیت نه ایشان نخستین نکه داشتند • بحسرت بمردند و
بکذاشتند نثر الآن مالدین غیریلر تصرف • وانلر خاک لحدده تحزن
وتأسف • ایدر • اولاد ایچون حرص وبخل خود غایت جهل وحماقتدر
آنی خلق ایدن رزاق پروردکار • ولادتندن اول نیجه روزکار
حالنی تدبیر • ورزقنی تقدیر • ایتمشدر • وما من دابة الا علی الله رزقها
نیجه کمسنه یه پدر ومادردن برحبه میراث انتقال ایلمز • ینه فضل حقدن
اول قدر ملک وماله مالک اولورکه آبا واجدادی عشر عشیرکورمشلر یدی
ونیجه کمسنه یه پدر ومادرندن اموال واسباب • خارج حد وحساب

حاصل دنیاده بوندن بعید کرنشقاوت وخیبت وحرمان نیچه اولور
غایت منتهی جمع عنا بیر فقرابی حکمنه معاش ایلیه واحتیره اوغنیا
حسن وبها ده بطن ایدر وبو تحسین اکر جمع وادخار نفعلریله
تلذذ وکلاب جیفه لردن تمتع اتمه داخل اولور
خوش نفع ودنیا رت جلیت دیکه منتهیه جهل ابینه سی اولور
دیکر بکدر ابر امر و تحصیل جانب تحصیل لذت و
قلت در اعوذ بالله تعالی سلامه

انتقال ایدراندک زماننده اول مال بسیار عرضهٔ تلف وبوار • اولوب قوت
یومیسی اقل قلیل • قلور وکندوسی فقیر وذلیل • اولور • پس وارثیچون
خزینه دارلیق خیال باطل • واولادینی اله اصمرلین احمق جاهل در نته کم حافظ ایدر
خزینه داری میراث خورکان کفرست بقول مطرب وساقی بفتوی دف ونی

حکایت اولنور که سلطان محمد زماننده برخواجهٔ مالدار وار ایدی که کثرت
مال وخزاینده قارون روزکار • ایدی چون خواجهٔ عدیل قارون
کرفتار موعد • اذا جاء اجلهم لا یستقدمون ساعة ولا یستاخرون • اولدی
فرزند دلبندینه عمر صدساله تقدیر ایدوب • هر کوننه بیک درم خرج و
توفیر • فرض ایدوب مبلغ حاصلی مخزون خزائن وحواصل ایدوب وصیت
تسلیم • وکندوسی افلاس فرزندی بی بیم • ایدوب سفر آخرتی تصمیم
ایدر • فرزندی مبلغ رجاله واصل • واموال دست تصرفنده حاصل •
اولیجق اسراف بی انصاف وتبذیر بی تقدیر ایله برباد ایلر • حتی نقل
اولنور که کمان کره وتوفنکلره بنادق سیم وزر ایدوب دریاده مرغابیلره
اتریمش • وهمیان پرزری دیوار حجره دروب همیان تلاوت سورهٔ
انشقاق • وحاضرون انتهاب واختطافه اتفاق • ایدیجک کندو قهقهه
ایله خندان • اولوب همیان آخر درمیان • ایدوب آنی دخی اصحاب
اخذ وانتهاب • وبو قهقههٔ بی حساب • ایدوب بر کون نیجه صنادیق
تهی • وهمیانات منتهی • اولوردی • چون جوان وارث اموالی
انفاد • وافلاس سببی ایله ساکن کلخن ورماد • اولمش سلطان محمد علیه

الرحمه استماع ایتدکده خواجهٔ بخل صفت ایله سابقهٔ معرفتی اولدوغیچون
جوان مسرفی دعوت ایدوب بنه راس مال بخشش ونوال • ایتمک ایستیجک
دیمش که • ای پادشاه روی زمین • دولت جهان نواز کوز سایه سنده
عالم وعالمیان امین • اولسون شرط حق کذاری وبنده پروری
وداد احسان وسخاکستری • همیندر که پادشاه جهان پناه بیوردی
اما بندهٔ کنج افلاس وفنادن ساحهٔ توانکری وغنایه چقمق ممکن و
مقدور دکلدر • زیرا بدر بو حقیری حیّ ذو الجلاله • اصمرلیوب مال ومناله
اصمرلشدر • حقک غیرینه اصمرلنن ذلیل • وفضل خدادن غیری شیئی
قلیل • در • پس فرزندی ایچون کندوی هلاک • ودامن عصمتنی
چاک • ایتمیه اکر فرزندی صالح قویرسه حق جل وعلا • وهو یتولی الصالحین
بیوردوغی کبی آنی ضایع ایلمز • اکر فاسق اولورسه فاسقه آلت فساد
وعدت معاصی ایدنوب وبرروب کناهده شریک اولمق وجه میدر • عزیزلردن
بری سنه التمش بیک درهم واصل اولور جمله سین صدقه ایدیجک دیمشلر که
بر مقدارین اولادکه ذخیره ایلسک لازمی دینلره دیمش که لا بلکه جمله سین
الله تعالی قتنده نفسمه ذخیره • والله تعالی حضرتنی اولادمه ذخیره قلورین
بو مقدماتی تذکر • وسایر بخلانک احوالنی وعند الله والناس مذموملیقلرینی
تفکر • ایدوب کندویه جبراً بلکه ریاءً سخاوتی تحمیل • ایدوب خلق تخلقه
تسخی سخایه تبدیل • اوله قد نصکره ریایی دخی دفع ایتمکه جهد ایدوب
بو علم وعمل ادویه سیله اصلاح مزاج • وتحصیل علاج • ایلیه • والله الموفق

پس بعض حکایات اینجا ایراد ایده لوم امیدر که اکتساب صفت سخایه و اجتناب
سمهٔ بخله سبب اوله • صفت سخا و کرم طائفهٔ عربه که خیر امم • و اصل و محتد
سید عرب و عجم • در مخصوص • و قبائل عربدن قریش و بطون قریشدن
بنی هاشمه اختصاصی مصرح و منصوص • در • و عهد خلفای مروانیه و
عباسیه ده بازار کرم رایج و نافق • و غالب امرا و وزرا بو صفت
حسنه ایله اتصاف ایمکده بری بریندن متسابق • ایدیلر • و تصریح
اهل تواریخ و اخبار • بودر که عهد اسلامده سر آمد اسخیا عبد الله بن جعفر
طیار • در که معاویه نک احب احباسندن ایدی • و هر ییل یوز کره یوز
بیک درهم وظیفه سی وار ایدی • جمله سین فقرا و محاویج و ایتام و ارامله
بخشش و عطا قلوب و آخر سنه ده مدیون اولوردی • معاویه یه عبد الله
جعفره هر سال • بو قدر مال • ویرمک بیت المال اخلال • و امیر المؤمنینه غیر
حلال • در دیدیلر جواب ویردی که بن بو مالی عبد اللهه ویرمزین • بلکه
فقرا و محتاجان اهل مدینه یه ویرورین • تفتیش ایلک تفتیش ایلدیلر
جمله سین فقیر و سائل • و ایتام و ارامل • و طلاب جود و نائل • اولنلره
بخش ایدوب کندو فقیر و عائل • قلمش طعن ایدنلر جو د عبد اللهه انصاف
و بیت المالی اکا ویرمک جمله فقرایه ویرمک ایدوکنه اعتراف • ایتدیلر
حکایت برکون عبد الله مزارعی اولان ضیعه سنه تفقد ونگاه • ایچون
سالک راه • اولمشدی اتفاقا بعض نخلستان کنارینه گذار ایدوب گوردی که
بر غلام سیاه • خدمت حدیقه ایدر کن اکا اوچ قرص نان کتوردیلر

مکر بر کلب در حدیقه دن داخل • و غلام یننه واصل • اولور غلام کلبه
بر قرص نان اتوب آنی اکل ایدنجک بر داخی و آنی دخی تناول ایدنجک بر داخی
ویروب عبد الله ایدر یا غلام قوتک هر روزنه در ایدر که گوردکک اوچ
قرص در عبد الله ایدر پس نیچون جمله سین ایثار • و کندوکه جوع اختیار • ایلدک
غلام ایدر گوردم بو سک غریب • در و دیار بعیده دن کلمش جائع و
طالب نصیب • در پس آنی محروم ایتمکی بخل و لوم گوردم • عبد الله
ایتدی پس بوکون نیجه ایدرسین غلام ایتدی جوعله جلیس • و صبر ایله
انیس • اولورین عبد الله متأثر اولوب بنی خلق خلق جودیله ملامت
ایدر بو غلام سیاه • بندن سخیدر بی اشتباه • دیوب پس غلام و نخلستانی
بالتمام اصحابندن اشترا ایدوب غلامی اعتاق له رقبه سین ربقهٔ
رقیتدن تفکیک • و نخلستانی جمله آلات و اسبابیله اکا تملیک • ایلدی
عبد اللهه دیدیلر که پس سن آندن اسخی سین زیرا آنک عطاسی اوچ قرص
نان • سنک بهای غلام و نخلستان • در • دیدی که هیهات آنک ایثاری
جملهٔ ما ملک و تمام قلیل و کثیری • و بنوم ایثارم ملکمدن عشر عشیری • درم
حتی نحو د و مالدیک قلیل **بیت** ازمون زر بخش را در بذل وقت تنکی است
امتحان نقاش را در نقش اسب لاغر است **حکایت** عبد الله حضرتنه بر
مقدار افراط سخا • و اکثار عطادن • فراغت ایتسه کوز دینکوزه قضا
و اهلکوزه رضا • حاصل اوله دیدیلر دیدی ایدی حق جل و علا بزه عطا و
بز دخی عطای حقدن عباد ینه بذل ایتمکی عادت ایلدک قورقرین که

بن عادتمی تغییر ایدرسم حق تعالی دخی عادتین تغییر ایدوب عطاسنی
قطع ایتمکله هم افلاس و املاقله موسوم هم احسان و انفاقدن محروم
اولم **حکایت** حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها ابن زبیردن یوز سکسان
بیک اقچه کلدی بیوردیکه دوکدیلر بر طبق ایله فقرا و مستحقین اهل مدینه یه
بالتمام بخش و تفریق ایدوب بعده ام دره نام جاریه سنه کتور غدامز
افطار ایده لوم دیدیلر غدای بیت خبز و زیت ایدی جاریه یه
ایتدی ای ام دره بزه دخی ایکی درهم ویرسک لحم آلوب افطار ایلسک
اولمزمی ایدی دیدی که اکر دیمش اولیدک ایدردم **حکایت** ای جهلک
خواجه سنه قرة العین و باغ دینی احدی یه زیب و زین اولان ابو
محمد حسن و ابو عبد الله حسین سر حلقهٔ کرام ابرار مزبور عبد الله بن
جعفر طیار ایله حجدن مدینه یه کلورکن بر کون بادیه ده ریح عظیم
و مطر شدید اولوب قافله یه تفرق و انتشار دوشوب نجوم بابهم
اقتدیتم اهتدیتم یار و بنکا هلرندن ایرو راه کم ایدوب چوق
نصب زحمتدن صکره بر عربک خیاسنه نازل اولورلر خباده همان بر
پیره زن که فقر و فاقه اولقدر طاری اولمش که ابل و ناقه دن عاری
اولوب اول موضعده وحید و فرید قلمشلر عجوز تعظیم و تکریم ایله خبا
انزال و ادخال ایدرلر شراب ستر طرف خباده مربوط اولان
معزی حلب ایدوب لبنینی ایچوک دیر بعده طعامک وارمی دیرلر قلمک
بو معزی ذبح ایدوک سزه طعام بشورین دیوب ایله ایدرلر الجود

الموجود بذل المقدور در صباح که چون روی هوا کشاده اولور آنلر ینه
سوار اولوب قریشدنوز اکر احتیاجک اولورسه مدینه یه کلهسین و
بزی صوروب بولهسین دیوب وداع ایلرلر اخشام اولوب
پیر صحرادن دلسیه کلوب معزی بولمیجق عجوزدن سؤال ایدوب عجوز
شرح حال ایدیجک پر غضبه کلوب بر قوم مجهول مجرد بز قریشدنوز دیمکله
سبب معاشمز اولان نسنه یی اتلاف ایتمش سن دیر بعد زمان پیرک فقری
اشتداد و زمان فرقتی امتداد طوتیجق مدینه یه کلورلر و بر زمان سر قلی
شهر طشمغله معاش ایدرلر اتفاق بر کون امام حسن اوی او کنده
اوتورورکن عجوز کیچر امام بیلوب کل یا امة الله هیچ بنی بیلورمیسین دیوب
عجوز لا دیوجک بن سنک ضیفک دکل میین دیوب عجوز اتام انام فداک
اولسون بیلدم اول ایمین دیر پس بر مقتضای **بیت** ان الکرام اذا ما اسهلوا ذکروا
من کان نعرفهم فی المنزل الخشن **نثر** بیک دینار و بیک کوسفند احسان
بیوروب غلامی ایله امام حسینه کوندردی امام حسین دخی بیک دینار و بیک
کوسفند عطا قلوب عبد الله بن جعفره کوندردی عبد الله ایکی بیک دینار
و ایکی بیک کوسفند بخشش ایدوب اول بکا کلمش اولیدک اویله عطا ایدهیدم
که انلر تعب و زحمت ویره ایدم دیر و آجواد عربدن آل و اولاد مهلب در
که شاعر انک حقنده دیمشدر که **قطعه** ترکت علی آل المهلب شاتیا بعیدا
عن الاوطان فی زمن المحل فمازال فی احسابهم و افتقادهم و انعامهم حتی
حسبتهم اهلی **نثر** مورخلر ایدر که آل مهلب دولت مروانیه ده وال

برمک دولت عباسیه ده سرآمد جود وسخا • ونهایت کرم وعطا ایدیلر

حکایت یزید بن المهلبی حجاج امارت خراساندن عزل ایتدکده نفسکره محصولات مملکتی کتم ایتدک دیو هر کون عذاب ایدردی • یزید هر کونک عذابنی یوز بیک اقچه ویروب دفع ایتمکی مقرر ایتمشدی برکون مبلغ مزبوری جمع ایلدی که عذابی یکروزه اشترا ایلیه ناکاه اخطل شاعر کیروب انشاد ایلدیکه شعر

ابا خالد بادت خراسان بعدکم	وقال ذو الحاجات این یزید
ولا مطر المروان بعدک قطرة	ولا احمر بالمروین بعدک عود
فماله بر الملک بعدک بهجة	ولا لجواد بعد جودک جود

مروان دیدوکی بر مرو شاهجان بر دخی مرو الرود که خراسانک مشهور شهرلری ایدی • پس یزید جمع ایلدوکی یوز بیک اقچه‌یی شاعره عطا ایدوب اول کونک عذابنه صبر ایتمکه عازم اولدی • بو حکایت حجاجه واصل اولیجق یزیدی دعوت ایدوب دیدی که ای خراسانی بو حاله مبتلا ایکن جود وکرم ینه بو مرتبه‌ده اوله سکا بوکون ومن بعد عذابی عطا ایتدم بو کرمک مقابله‌سنده دیدی

وآل برمکک جود وسخالری مشهور • وتواریخ وکتبده مسطور • درشاعر عرب دیوکه بیت

اذا کنت من بغداد فی راس فرسخ	آنیک نسیم الجود من آل برمک

حکایت جعفر بن یحیی برمکی حج ایتدکده مدینهٔ منوره قربنده وادی عقیقه مرور ایتدکده بر خاتونه بولنه طوروب انشاد ایلدیکه قطعه

انی مررت علی العقیق واهله	یشکون من مطر الربیع نزورا
ما ضرهم اذ جعفر قد جازهم	ان لا یکون ربیعهم ممطورا

روایت ایدرلرکه اولقدر احسان ایلدی که مذکوره غنای ابده ایرشدی شعرادن برکمسنه یحیی بن خالد بن برمکی یه کیروب بو ایکی بیتی انشاد ایلدی که قطعه

سألت الندی هل انت حر فقال لا	ولکننی عبد لیحیی بن خالد
فقلت شراء قال لا بل وراثة	توارثها عن والد بعد والد

حکایت عبدالله بن منصور ایدر برکون اون بیک درهم جایزه بیوردی فضل بن یحیی برمکی مجلسنده ایدم ناکاه دربانی کیروب قاپوده بر جوان وار بنم حضرت امیر ایله سابقه حقوقم وار دیو اذن طلب ایدر فضل اذن ویردی کوردک بر جوان کلدی • اکرچه هیئتده رثاثت حال ظاهر ولیکن چهره‌سنده لمحهٔ جمال باهر • حسن ادب ایله سلام ویرجک امیر فضل جلوسه ایما ایدوب جلوس ایلدی • الحاصل دهشتی زایل • وانطلاق لسانه قدرتی حاصل • اولدقده فضل حاجتک نه در دیوجک یا امیر زمانه بلیاتم وضعف قوتم • اصل مراد وحاجتم • نه ایدوکنه دلالت ایدر فضل ایتدی یا بز ایله سابقه حقوقک نه در ایتدی ولادتم امیر ولادتنه مقارب ومنزلم سرای امیره مجاور واسمم اسم امیردن مشتق در • فضل ایتدی منزل منزله قریب اولمق ممکن • واسم اسمدن مشتق اولمق متصور • اما زمان میلاده متقارب اولدوغینی ندن بلدک ایتدی والدهٔ ضعیفه دائما دیرایدی سن ولادته کلدککیجه امیر یحیی‌نک براوغلی وجوده کلوب اسمن مسمی‌سی کبی فضل ایتدیلر سنی دخی فضیل تسمیه ایلدک که انک اسم شریفندن مشتق • لکن انلر سابق بز ملحق • اولدوغیچون اسمک تصغیرندر

ظاهر • وانلرڭ فضیلت و تعظیملری باهر • اوله دیوب فضل تبسم ایدوب
دیدی که سنین عمرڭ نه مقداردر جوان ایدی اوتوز بش سنه در • فضل
ایتدی صحیح سویلرسین بنم ولادتم تاریخی بوکا موافقدر • امّا یا نیچون
بو قدر زماندر بزه کلمزدڭ • جوان ایتدی ذاتمده عاجزلیق وار ایدی
و حداثت سنّم دخی ملاقات ملوک و مصاحبت اکابره مانع ایدی •
فضل تحسین ایدوب خزینه دارینه امر ایلدی که بو غلام عزیزڭ هر سنه سی
ایچون بیڭ درهم ویله سنزدن لباس حسن و مراکبمزدن فاره ویرکه حالی
منتظم و هیئاتی رایق • و بزم منادمه مزه لایق • اولسون امرینه امتثال
ایتدیلر جوان سرای فضلدن اموال کثیره و اسباب وافره ایله چیقوب
اهل و اقاربی سرور • و ارتیاح و حبور • و افراحله اطرافین آلوب منزلینه
کیتدیلر • تا فضل دولتده اولدقجه جوان مرفه البال • و منتظم الاحوال
ایدی • و بو مکرمت دوران برامکه دن ثبت تواریخ و یادکار • کرم
نامهٔ روزکار اولدی قطعه توانکرا دل درویش را بدست آر

که مخزن زر و کنج درم نخواهد ماند	برین رواق زبرجد نوشته اند بزر

که جز نکویی اهل کرم نخواهد ماند حکایت مصرده بر سنه قحط عظیم اولدی
عبد الحمید بن سعد امیر مصر ایدی واللّه شیطانه بلدره بن که بن
انڭ عدوّی یم بس نه قدر فقیر و محتاج وارایسه نفقه لرین و قوتلرین
کندو ماللندن عطا ایلردی که قحط و غلا • رخصت و رخایه متبدل
اولدی بعده معزول اولدی تجاره بیڭ کرّه بیڭ درهم دین ایدنمشدی

اداسنه قادر اولمیجق حلّی نساسنی که قیمتی بش بیڭ کرّه بیڭ درهم ایدی رهن
قودی کیتدی بعده خلاص رهنه قادر اولمیجق مکتوب کوندردی اول حلّی بیع اولنوب
بیڭ کرّه بیڭ درهم دین ادا اولنوب باقیسی که درت بیڭ کرّه بیڭ درهم در
صله و صلتم و صل اولمین کسنه لره بخش و تفرقه اولنسون دیدوکی کبی ایلدیلر
رحمه اللّه تعالی • و انجیای عربدن بریسی معن شیبانی در • و انڭ مشهور حکایتلرندن
بریسی بودر که • حکایت اولنور که بستاننده کنار آبده اوتورمشدی • و کذرکاهنده
کتورمشدی بیت بنشین برلب آب و کذر عمر ببین • کین اشارت زجهان کذران مارابس
شعرادن بریسی کلوب جایزه سبیل اولمیجق بر چوب اوزرینه بو بیتی یازوب
معنڭ اوکنه وارن آب جویباره براقدی نظم ایا جود معن ناج معنا بحاجتی فمالی
الی معن سواک شفیع نثر چون جرای آب چوبی معنڭ اوکنه ایلتدی نظر معن چوب
مکتوبه واقع اولدی آلوب اوقیوب صاحبنی دعوت ایدوب بیتینی انشاد ایتدردی
اون بدره عطا ایدوب چوبی بساطی آلتنه قویوب ایرته سی ینه چیقوب یوز بیڭ
اقچه دخی عطا ایلدی • شاعر بو عطای کرانی دخی قبض ایدیجک طبعنه خوف غالب
اولوب شاید عطایی بندن ینه آلورلر دیو هارب • اولدی ایرته سی ینه معن
ینه چوبی الینه آلوب بیت مکتوبی اوقیوب یوز بیڭ اقچه دخی عطا ایلدی • امّا
شاعری طلب ایتدیلر بولنمدی • قنده کیتدوکی بلنمدی • معن ایتدی حیف
حوصله سی فیض جودمزه متسع دکلمش یوخسه بنم ذمتمه فرض اولمشدی
که بیت المالمده بر درهم و بر دینار قلمینجه هر بوره هر کون یوز بیڭ اقچه
عطا ایلیم • و معنڭ بر حکایت مشهوره سی اولدر که حکایت بر شاعر آندن

بر مرکوب طلب ایلدی برآت و بر دوه و بر استر و بر حمار و بر جاریه احسان
ایتدی و بیوردی که بن بیلدکم مرکوب بونلردر • راوی ایدر اگر غلام بعض
فسقهٔ انام • قتنده مرکوب اولدوغنی بلیدی آنی دخی عطا ایدردی • ولکن
عرق صافی ایدی قاذورات عجمه مختلط اولمشدی • ومعنک بو جودینه صاحب
اسمعیل بن عباد دخی تقلید ایلدی شعراسندن بریسی بو بیتی انک حضورینده انشاد ایلدی

وخدام مثلی الدار یمشون فی … لباس من الخز الا انا

صاحب معنک حکایت مزبوره سین یاد ایدوب بز دخی سکا بر جبه و بر
ردا و بر ازار و بر قمیص و بر سراویل و بر طیلسان احسان ایتدک که ملبوس
بزم قتمزده بونلردر دیدی حکایت امرای دولت مروانیه دن سعد بن
خالد جواد مفضل ایدی بذل و نوال ایده جک مال و منالی حاضر اولمیا دوحی
وسائل • وطالب و آمل اولنلره دین اقرار ایدوب وحجت وسجل ایتدردی
برکون خلیفهٔ وقت سلیمان بن عبد الملک کیردی خلیفه بو بیتی تمثل ایلدی بیت

انی رایت مع الصباح منادیا … یا من یعین علی الفتی المعوان

یا سعید حاجتک نه در سعید ایتدی یا امیر المؤمنین اوتوز بیک دینار دینم
وار در سلیمان خلیفه ایتدی سکا امر ایلدک که دینک ویرلسون و بر او قدر
دخی خرجلک ایچون ویرلسون • ذکر جود وسخای امرای دولت مروانیه
وعباسیه یه نهایت یوقدر تفصیلی تطویل اولور • قاضی محسن تنوخی
المستجی ومن فعلات الاجواد دلوکت بنده بر مقدار ابراد ایتمشدر
اما دولت عرب انقضاسندن صکره بر مقدار آثار سخایه کساد

وعقد جودده فساد • کلمشدی • اما اینه عالم اسخیای بنی آدمدن خالی دکلدی
متأخرینندن موصلده اتابکلر وزیری جمال الدین اصفهانی که وزیر جواد یله
ملقب در سر دفتر اصحاب کرم • ومنتهای ارباب همم • ایدی ابن اثیر که
معاصری ایدی ایدر که اسخیای ناس واکرم خلق ایدی مکهٔ مشرفه ده مسجد خیفی
اول بنا ایلدی • وحطیمی وجوانب کعبه نقش و زینت ایتدردی • وعرفاته صولر
کتوروب حوضلر بنا ایلدی • وجبل عرفاته چقه جق نردبانی اول بنا ایلدی
اولا خلق صعود جبل ایتمکدن وقلت مادن مشقت عظیم چکرلردی • وبو
خیراته اموال عظیمه خرج ایلدی که انکشت حساب تحریرندن عاجزدر
وخلیفهٔ بغداد وامیر مکه یه اموال وهدایای عظیمه بذل ایلدی که بو خیراتی
ایتمکه اذن ویردیلر • ومدینهٔ منوره یه اول سوری اول بنا ایلدی
وفید شهرینه که عراق طریقنده بر قصبه ایدی سور یبدی • واکثر شهرلرده
رباطلر ومساجد وبقاع خیر بنا ایلدی • وعلوی وصلحا وائمه وسادات
وارباب مثوباته • وظایف ایتدوکندن غیری هر کون قاپوسی اوکنده
یوز دینار امیری فقرایه مرتب صدقه اولنوردی • وآقاصی خراساندن
حدودینه وارنجه مستحقلره صدقاتی واصل ایدی • وهر ییل فکاک اساری
ایتمکیچون اون بیک دینار ویرردی • ابن اثیر ایدر که والدم حکایت
ایلردی جمال الدینک عادتی سماطی اوزرنه بو ایدی که طعامک وحلواسنک
ایوسندن بر مقدار آلوب رغیف اوزرینه قویوب اوکنده الیقوردی
بر ظن ایدردک که اتم ولدی ایچون ایدر برکون که خیمه ده ساکن ایدی اتم ولد

شهرده ایدی بینه عادتی اوزره بخشش غایب اولدی ● چون سماط قلعوب
مجلس متفرق اولدی بنی الیقویوب امر ایلدی سکا بر مهم دیه یم که دائما
بن بنفسه ایدردم بوکون خیمه ده اولمغله قادر اولمدم بو حصه‌یی آل بیلدیکی
قبه حماقتی چقر ویولده بر فقیر محتاج کورر سک انکدن ایو بو طعامی اکا
اطعام ایله ● راوی ایدر چون آلمه بندم اویمه کیتدم بنم ملازملرمی بر بهانه
ایله بولده دفع ایلدم تنها قلدم کوردم بر اعمی فقیر ضریر اوله لادی ایله اوتورر
وزیر اصمرلدوغی کبی همان آتدن اینوب طعامی اوکنه قودم اهل و عیالی
ایله یدیلر ● وبن کندی بلدرمیوب آنا فلانک اوینه کلدم جمال الدین وزیردن
احسان ایلیوب ورد یبدم کیتدم ● چون وقت عصر اولدی کندینه جمال الدینه
ملاقی اولدم سکا اصمرلدوغم نیجه اولدی دیو صوردی بن دولتنه متعلق
بعض مصالح وار ایدی آنی صورر ظن ایدوب جواب سویلدم های سکا
انمری دیلزین سکا ویردوکوم طعامی صورورین نیجه ایلدک فقیر مستحقه
ایصال ایلدکمی بکا آنی جواب ویر دیدی بنده دخی ضریر مذکوره و اهل و
عیال فقرآسنه اطعام ایتدوکمی دیدم غایت مسرور اولدی ● آنا مزبور
فقیری بزه کتورسک اولمزمیدی دخی جه احسان ایده ایدک دیدی اصمرلدم
کلسه کرک دیدم بوکا اوکیدن دخی زیاده مسرور اولدی صباح فقیر
کلیجک خدمتنه ایصال ایتدم صله و عطیه و اهل و عیالنه کسوه و نفقه
ویردوکندن غیری وظیفه ادراری تعیین ایلدی که با حیات ده اولدقجه
وظیفه مزبوره فقیر مذکوره واصل اولوردی ● ابن اثیر ایدر چون

جمال الدین فوت اولدی وصیت ایتمشدی که تابوتنی مدینه منوره ده
بنا ایتدوکی رباطده دفن ایلیه لر ایله ایتدیلر ● موصلدن مدینه منوره یه
وارنجه تکرت و بغداد و حله و کوفه و فید و مکه ده خلق عظیم ولا یحصی
جمع اولوب نمازین قلورلردی ● دعالر ایدوب بکالر ایدرلردی ● حله شهرینه
وارد قده بر جوان بر یوکسک یره چقدی بلند آوازیله بو بیتلری اوقودی نظم

سری نعشه فوق الرقاب وکاما	سری جوده فوق الرکاب ونائله
یمر علی الوادی فیثنی رماله	علیه وبالنادی فیثنی ارامله

راوی ایدر اول کون کوردکوم بکا و غریوی هیچ جنازه ده کورمش دکلدم ● بس
جنازه سنی بیت حرامه طواف و عرفاته وقوف ایتدردکدن صکره مدینه
منوره ده دفن ایلدیلر ● روضه نبوی ایله قبری آراسنده اون بش ذراع
انجق وار در ● والتحیای مذکورندن بری دخی عمید الدین اسعد درکه
اتابک سعد بن زنکی سلغورینک وزیری ایدی و کمال و فضلندن غیری
جود و کرمده سرآمد دوران ایدی حکایت اولنور بر کون بر درویش
فقیر وزیر مذکوره بو رباعی کاغذه یزوب صوندی رباعیه

کردون همه بر کار و کف خواجه نقط	پیوسته بکرد نقطه میکرد دخط
محتاج بتو که دمه و دون و سقط	دولت ندهد خدای کس را بغلط

وزیر رقعه درویشه نظر ایدوب فی الحال اوچ یوز قیون امر ایدوب
پشت رقعه یه بو رباعی یزدی رباعیه سیصد بره سپید چون سینه بط

کز رنک دکر نباشدش هیچ نقط	ازکله ما دهند ازجاست غلط

علا قنبدورتی اگر درویش محکوم [illegible]
لازم کلمز غایت ضد بدر ● زیرا مجبور ارقن عدن فضیلت
فضیلت می جری [illegible]
مسیح

جویان بد بهد زود بدار تیغ خط نثر و پادشاه پارس ابوبکر بن سعد بن زنگی
دخی افاضل ملوک و اسخیای سلاطیندن ایدی . بر کیجه ظهیر فاریابی خدمتنده
بو رباعی بدیهه انشاد ایلدی **رباعیة** ای شاه جهان جهان فدای سر تو

سر نیست زمانه را بجای سر تو	با دشمن تو نیام شمشیر تو کف

سر دل من باد قضای سر تو **نثر** بیک دینار زر سرخ عطیه ویردی
پس ظهیر بدیهه بو رباعی دخی مجلسده انشاد ایلدی که **رباعیة**

شاها ز تو کار ملک و دین با نسقست	ز تیغ تو جان ظلم و فتنه زمقست
در عهد تو رافضی و سنی باهم	کردند موافقت که بوبکر حقست

فی الحال بیک دینار زر سرخ دخی عطا بیوردی . چون علاج بخل اتیکدن
بو مقدار تفصیل اولندی بو مقدار ایله اکتفا ایدوب . رذیلت ریا
و علاجین دخی عیان و بیان ایده لوم **ذکر مرض ریا** بالکل که ریا
خلق مذموم و وصف قبیحدر . آیات قرآن عظیم . و احادیث نبی
کریم . تقبیح خلق ریای ذمیم حقنده چوقدر . فویل للمصلین الذین
هم عن صلوتهم ساهون الذینهم یراؤن . صحابه دن بر کمسنه جناب
رسالت پناهه یا رسول الله بن حق جل و علا ایچون عبادت ایدریم
خلق دخی واقف اولدوغندن حظ ایدریم دیدی . بو آیت
نازل اولدی . فمن کان یرجوا لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا و لا
یشرک بعبادة ربه احدا . و جناب رسالت پناهیدن روایت
اولنور که لا یقبل الله عملا فیه مقدار ذرة من ریاء . و دخی بر کمسنه

فما النجاة یا رسول الله دیدیلر . ان لا یعمل العبد بطاعة الله یرید بها الناس
یعنی فردای قیامتده نار دوزخدن نجات . و جنت عدنده تحصیل
درجات . آنده در که بنده هیچ عبادت ایلمیه الا که آنکله رضای حق قصد
ایدوب رضای خلق ارادت ایلمیه . و دخی بیوردی که ان اخوف
ما اخاف علیکم الشرک الاصغر قالوا و ما الشرک الاصغر قال الریاء . پس
ریایی شرک اصغر بیوردی . زیرا شرک اکبر نعوذ بالله الوهیت صفتنده
حق جل و علا یه شریک اثبات ایتمکدر . وصف الوهیت اوج صفته راجعدر
بریسی واجب الوجود لق صفتیدر که وجودی کندودن اولوب غیری دن
اولمیوب دائما وجوددن انفکاکی محال اوله مقدر بو اتفاق عقلا ایله
ذات حقه مخصوصدر . و اندن غیره ممتنعدر . و ثنویه دن غیری که
مجوسدن بر فرقهٔ ملعونه در کمسنه بو صفتده شریک اثبات ایتمشدر
ایکنجیسی خالقیت اجسام و جواهردر و بو صفت دخی حق جل و علا یه
مخصوصدر . و آنده دخی عقلادن معتدبه کمسنه شریک اثبات ایتمشدر مگر که
ثنویهٔ مجوس که خالق عالم ایکیدر یزدان و اهرمن یا نور و ظلمت
دیدیلر . و بعض ظاهر بین فلاسفه که حق جل و علا عقل اولی خلق ایتمشدر
و عقل ایکی نسنه ایجاد ایتمشدر بر عقل ثانی بو دخی فلک تاسع و علی
هذا القیاس هر عقلدن بر عقل و بر فلک صادر اولمشدر تا عقل عاشره
وارنجه که آندن عقل و فلک صادر اولمامشدر . بلکه آندن عناصر
اربعه صادر اولمشدر و علی الدوام فعلده در . اشخاص مرکبات

عالم عناصر وصور واعراض ونقوش بشریه آندن صادر اولمقده در انکچون
اکا عقل فعال دیرلر دیو ذاهب اولمشلردر . بو طائفه دخی فی الحقیقه
موحد دکللردر . اما محققون فلاسفه جمله اشیا حق جل وعلادن بالذات
صادر وانلر آلات ومعدات منزله سنده در دیرلر . وانلر مشرک
دکللر بلکه موحدلردر . وکذلک طائفهٔ معتزله که افعال عبادی عباد
خلق ایلر دیرلر . اگرچه بدعت وضلالدر ولکن کفر وشرک دکلدر
زیرا خالقیت جواهر واجسام حقه مخصوص در دیرلر . ایکنجی صفت
الوهیت معبود بالحق وسزاوار پرستش وعبادت اولمقدر که حقه
مخصوص در . وآندن غیری اگر ملک اگر کوکب وفلک اگر نبی وولی اگر بت ایسه
عبادت ایتمک باطلدر . وقضی ربک الا تعبدوا الا ایاه . بو صفتده
توحید ایدنلره حنیفون دیرلر . ملة ابراهیم حنیفا وما کان من المشرکین
اکا اشارتدر . وغالب دعوت انبیا بو توحیده در . وبونک مخالف
اولان عبده اوثان وعباد آفتاب وآتش ونحو ذلکدر . که اگرچه
وجوب وجود وخالقیت اجسام وجواهر حقه مخصوص ایدوکین اثبات
ایدرلر . ولکن بعض اشخاصه واصنامه شفعاؤنا عند الله دیو
یا آخر تاویل باطل ایله عبادت ایدرلر . پس بونلر دخی مشرکلردر . وبو
اوچ صفتده توحید ایتمامک شرک اکبردر . اما بو توحیدی ایتدکدن
صکره اضلال شیطانه اتباع ایدوب بعض طاعات وعباداتنده
محض رضای حقدن غیری غرض آخر ملاحظه ایتمک شرک اصغردر

وهر معصیتده که لسان معجز بیان محمدی اخوف ما اخاف بیورمشدر عجب
قبیح اولوب امتنده شایع اوله جغی نور نبوتله معلومی اولدوغیدر . وبو
فقره روایتده اول صیغه واصل اولن که سابقا ذکر اولندی اوچ معصیتده
بیورلمشدر . بری سی ریادر که هنوز ذکر اولندی . بری سی دخی لواطه در
وبری دخی محبت ومنافست دنیادر . که اوچی دخی اقبح شنایع در
وامتنده مشهور وشایع در . بیت زبان معجز احمد چنان بود
که هر چیزی که میگفت آنچنان بود . بیان حقیقت ریا . ریا رؤیتدن که
کورنمکدن مشتقدر . یعنی عبد طاعتی پنهان ایتمیوب خلقه ارائت ایدوب
کوسترمکدر که انلردن کندویه بعض نفع تعظیم وتکریم کبی ومدح وثنا
ومنصب ومال وغنا کبی حاصل اوله . پس هر عبادت که آنده ارائت و
اظهار مقصود اوله اول ریادر . ایدن کمسنه مرائی . وبو کمسنه قصد
ایدرسه اول کمسنه مرائی له . وهر خلق وعبادت که ایدر آنی اظهار ایدوب
خلقه تقرب ایتمک استر اول مرایادر . امام غزالی ایدر مرایا به بش نسنه در
بدن . وزی . وقول عمل . اتباع . اما بدن جهتندن ریا بودر که
بدنی لاغر وزرد ایتمکدر که آندن ریاضت وعبادت . وخوف و
حزن آخرت . وقلت اکل وسهر لیل معلوم وصوتن ضعیف وحرکاتن
آهسته ونظرین خفیف ایتمک دخی بو قسمدندر که آنکله اهل خوف و
وقار . ونفی سطوت وغرور ایتمکله اظهار صلاح ایلیه لر . امام غزالی
ایدر بونلر اهل دین ریاسیدر . اهل دنیا بدنی سمین ونظیف وجهره سنی

صافی و لطیف ایمکله ریا ایدرلر اَمّا ریای زیّ و هیئت اولدر که خرقهٔ
پشمینه و تاج صوفی و مسواک کبیر و شانه و تواضع و حلق شارب و طویل
و تسریح لحیه و بونکا امثالی زیّ و هیئهٔ اهل صلاح در دیو اعتقاد ایده لر
و مرقع که پاره لو قفتان دیرلر بالقصد کیمک دخی بو قسمدندر اول
سببدن ائمهٔ سلف لباسده ایکی شهرتدن احتراز ایلک دیو نصیحت
ایدرلر ایدی برکیسی غایت نفیس اولمغله شهرت اهل دنیا برکیسی غایت خسیس
اولمغله شهرت اهل ریا و ثوبی ترقیع ایتمک مسنوندر امّا ضرورت دخی
ایچون رقعه ور و ب مهما امکن اظهار ایتمک کرک و طائفهٔ نقشبندیه قدّس
الله ارواحهم همتلری کمال اخلاص و ستر حاله اولمغین مرید و متبعلرنی جامهٔ
دون کیمکدن نهی ایدرلر و مرقعات ملوّنه و تاج و خرقهٔ مخصوص صوفیه‌دن
درویشی منع ایدر میر بخاری خدمتنه استنبولده بر درویش مرقع پوش
کلوب سلسلهٔ اتباعلرینه کیرمک استمش بویرمشلر که درویش بو مرقع خرقهٔ
کیدرسکا بر چوقه البوی سوئلر والّا بزده بوکا تجویز و رخصت یوقدر
درویش ایتمش سلطانم بن بو مرقعی شبکه و دام ایدوب کسنه دن
طلب مال حلال و حرام ایتمزین میر بیورمش که اگرچه سن استمزسین
ولیکن بو مرقع استر خوب بیورمش مرقعات دام سؤال و شبکهٔ
جمع مال در نته کم بر صوفی یه دیمشلر که مرقعکی بزه ویر دیمش که صیاد
شبکه سن آخره ویرمک یا نه ایله صید ایلر و بعض تشنیع ایدنلری
کوروز که ملوّن و مصبّغ چوقه لری خرده طوغرویب بنه محکم دیکدروب

بر مرقع ایدرلر که نیچه بکی حله دن خرجده افزون و زحمتی حددن بیرون
اولور رقعه دن غرض خود خرقی رقع و صون وقتی فی الجمله دفع و رفع
ایتمکدی و بعض طائفه دخی غایت خشن دون کیمکه نفسلری راضی اولمز
و اهل صلاح و زمرهٔ شیوخ متصوفه دن عد اولنمغه دخی متقاضی اولور
لابد لطیف مربع صوفلر که طراز سیاه و آستین کوتاه اوزره دکلمش
اوله و اینجه دلبندلر که مقعد کورلریله صرلمش اوله اختیار ایدرلر که اهل
دنیا و ملوک و وزرا و خواجه لر نفرت ایتمیه و حقارت نظری ایله
باقمیه و اهل صلاح قتنده دخی مقبول اوله و بونلر قتنده غایت
اوچ عبا بلکه سلاطینک چوقه سندن جامه و قبا کیمک موته برابردر
و کذلک قطنی و منقالی دن لباس کیمک دخی ممتنع در اگرچه بهاسی کند ولکن
صوف و دستارلر بندن اقل الیه زیرا اهل صلاح زیّندن چقق
لازم کلور بو جمله اهل صلاح و دین اهلی ریاسی در امّا اهل دنیا ریاسی
غایت فاخر جامه لر که یا حرام اوله اطلس کمخا و زربفت و دیبا
کبی یا اصل حلال اوله سقرلاط چوقه لر و بعض قطنیلر کبی و اثاث
بیتده قیمتلو قالی لر و زینلو نهالی لر و زین سیمین و سیف محلّی
و اسب عربی و استر بردعی و غلام رایق که صاحب شکل بهی و جمال رایق
و بونلرک کبی اسباب و آلات که موجب نخوت و شهرت و مشاهده سی
فقرایه سبب انکسار خاطر و حسرت در نته کم حافظ بو تحسردن تعبیر ایلمزکه بیت

یارب این نو دولتانرا بر خر خودشان نشان	کین همه ناز از غلام ترک و استر میکنند

اما ریای قول اولدر که اصحاب وعظ وتذکیر . محافل وکراسیده نقل حدیث
وتفسیر . ومعارف وحقایق . ومسائل دقایق . سویلینلره عارض اولور
که غرضی اصل نصیحت وبیان واقع ارشاد امّت دکلدر . بلکه تبحّر علوم
وسعت مولویت . وفقه وحدیث ولغت وعربیت . وتواریخ واخبار
وآثار . ومحاضرات وامثال واشعار . وقوت تقریر واملا . وقدرت
سجع وانشا . کندوده موجود اولدوغین اظهار وبیان . وعامهٔ
ناسدن فضل وکمالله امتیازین عیان . ایتمکدر . وبو ریادن افاضل
علما . واکابر مشایخ وحکما . جهد تام ایله خلاص اولور . پس بو فقیر که
غرقهٔ دریای عیوب ومعاصی . که نقصان ظاهر وباطنی معلوم ادانی
واقاصی . وقولی فعلنه مطابق . وظاهری باطننه موافق . اولمغله
عاصی بر عاصی . در خلاص اولمق احتمال میدر . نجات بولمق متصور میدر
بالله العظیم بنی ایندکوم معاصینک اکثری ایله متصف . وبن بو
مقوله‌نک قطعا اهلی دکل ایدوکمه معترف . ولکن شاید عفو
الهی . وجود نامتناهی . ایله یزدوغم ریایکا باعثه فی الجمله نافع اولوب
انلمری یا بنی حضیض نقصاندن بر مقدار رافع . اوله حسب حالم بودر که بیت

منم که نیست شب و روز بجز گنه کارم — گنه کارم و امید عفو میدارم
شکم بسان صراحی مدام پر ز حرام — سجود میکنم و زان سجود بیزارم

وبو مقام هائل سببی ایله اکثر محققلر کندولردن وعظ وتذکیری نفی
وغیریلر دخی آندن منع ونهی ایتمشلردر . امام غزالی ایدر

عزیزلردن بریسی نه بر عالم سؤال ایلدی که بن وعظ وتذکیر ایدرین نه نیتله
ایدهیین بیورمش که معصیت ایدرمشسن معصیتده نیت می اولور نه نیت
ایدرسک ایله . ودخی نقل ایدر که بر عزیز شیخمزه ملاقات ایدوب حقایق
ومعارفدن چوق کلمات ایلدیلر آخر مجلسده اول عزیز بن بو مجلسدن
چوق نفع اومرین دیوجک شیخ بیوردی که بن بو مجلسک چوق ضررندن
قورقرین نیچون ایله دیر سنز دینلدکده بیوردی که سن قصد ایدوب
معارفکک احسننی سویلمک استدک وبن قصد ایدوب معلومات ومعارفمک
احسننی سویلدم . بوندن ارتوق ریا وتصنع می اولور . وریای قول
چوق قدر حتی حفاظ قرآن مجالسده وکراسیده مبالغه رعایت مخارج و
نقل قرائت سبعه ایتمه‌سی دخی آنده داخل اولمق اولور اما ریای فعل وعمل
اولدر که خلق بیننده کثرت صلوة وتطویل قیام ورکوع وسجود وباشین
اکوب مراقبه نیتنده اوتورمق وایکی یاننه بقمیوب سکون ووقار ایله کیتمک
حتی بعض مرائیلر تنها کیتسه‌لر عنقله حاجتنه کیدر بر آدم کورسه یاب یاب
ووقار ایله کیتمکه باشلر . وسائر افعال خیر هر نه ایسه که اظهاریندن مقصود
نفع دنیوی وقبول غیر اوله اول ریادر اما اهل دنیا ریاسی بونلرک ضدی
که تبختر وتمایل وحرکات وسکناتده اظهار حشمت وتکبردر اما ریای
اتباع اولدر که مرید ومحبی چوق اولدوغین استمک خصوصا که اعیان
علما . ومشاهیر امرا ووزرادن . اوله که فلان عالم بزه ارادت ایتمشدر
وفلان وزیر عجب محب ومعتقد ایمش دیر . وبر صوفی سنی خانقاهندن

دخی انفع یره کت متغیر ومتأثر اوله • وواعظ مجلسنه کلنلرک کثرتندن
منفتخر ومباهی • واستماع ایدنلری وظیفه یه کلممکدن وفی الجمله تکلم ایتمکدن
زجر یله ناهی اوله • ومریدی مشایخه ایرشمکله افتخار ومحدث کثرة لقاسی
شیوخله ابتهاج ایتمک دخی مخوف درکه بو قسمدن اوله • ومحبت تکثیر
اتباع مشایخه مخوف در • چوق کمسنه لره ازدحام خلق راه زن • و
کثرت اتباع مانع سلوک طریق حسن اولمشدر • عزیزلردن بریسی ایدر
شیخم ایله بر صحراده کزردک صوفیه دن بر جماعت کوردک خرمن اوزرنده
انکلرین اچمشلر طورورلر که صاحب خرمن بونلره بر مقدار صدقه
ونفس وعیاللرینه قوت ونفقه • ویره بونلرک بو مرتبه طمع وسؤال
وطریق تصوفه هوان واذلال • ویردوکی بزه غایت قبیح کلدی ایتدک
یا شیخ بونلر نه ترک ادبدن بو محنتله معاقب اولدیلر • بیوردی که بو
شیخلرینک کثرت مرید ووفرت اتباعه حریص اولدقلری ترک ادبک
سیاستی در • هر شیخ که محض تکثیر اصحاب • وتوفیر اتباع واحبابه
حریص اوله مرید واتباعی بویله ذل وهوان • وطریق اهل اللهدن حرمانله
معاقب اولور • بو ذکر اولنان تفصیل انواع ریادر • ومرائیلر دخی
نیچه طبقه در • بعض مجرد اعتقاد دیله اکتفا ایدر • نیچه راهب قله کوهده
مدت مدید ساکن اولوب قطعا بر کمسنه ایله اختلاط وملاقات ایلمز
اما مرادی قلوب ناسده محبتی ثابت • وشجرۀ اعتقادی اهل عالمینده
ثابت اولمق اولور • حتی خلق کندوده بر جرم ایکلیوب اعتقادلری

کندو کبی بلسه بر کون اول غارده مقیم اولمزیدی • وحق جل وعلانک براة
ساحه سنه مطلع اولدوغی ایله قناعت ایلمز • وبعض کمسنه لر بر احد دن
صدقه وصله بر حبه المز • وضر وفقره صبر ایدرکه قلوبه اعتقادی دوشه
زیرا جاه وقبولی مال ومنال بی حساب • وطعام لذیذ وشراب • وآلات
واقمشه وثیاب • دن الذ واشهی • واعتقاد ناس • وآلات واقرانیدن
احسن وابهی کلور • وسری بودرکه قلوب ناس مجردات وارواح
عالیه جنسندندر • وانلره تملک هر کمسنه تملکندن ارتوق مطلوبدر • و
بعض مرائی اعتقاددن زائد حسن ثنا ونفاذ قول وقبول شفاعات
وتحصیل حاجات • ومهمات خلق دخی مرادایدر • وحاجات خلق بتورمکده
اجر عظیم واردر دیو میر ووزیر وقاضی وشحنه قپوسنه باکندو
بالذات یانقباسی وخلفاسی تردد ایلیوب نیچه شفاعات باطله ونیچه
بی حق مریدلرینک حصول مرام نافرجام • ووصول حطام • دنیوی
زایله ایتمه سنه سبب اولور • اما میر ووزیر قپوسنه بلا ضرورة تردد
مقبول اهل صدق دکلدر رباعیه ای دفتر اهل فقررا دیباجه

مشغوف بصحبت امیر وخواجه	درحکم خلاجای شمر مجلسشان

• الجار والا بقضاء الحاجه نثر مراتب ریا متفاوتدر • زیرا محض غرض
شوبندن خالی دکل که محضا عبادت محض غرض دنیوی ورؤیت مخلوقچون
اوله یا ایکی غرض که رضاء حق • وقبول خلقدر • موجود اوله اما بری
غالب اوله یا مساوی اوله اکر احتمالات عقلیه درت درجه اوله

درجهٔ اولی که محض قبول خلق ایچون اوله شویله که کمسنه کورمک احتمالی اولمسه
اصلا اول عبادتی ایتمه غایت ریای قبیح در ثواب عمل بالکلیه فوت
اولدوغندن غیری مستحق غضب وبغض حق اولمه سی مقرردر درجهٔ ثانیه
که هم رضای حق وهم قبول خلق قصد ایلیه اما قبول خلق جانبی غالب اولوب
تنها اولسه عملی اشلمک مقرر اوله اولکی کبی مستحق بغض حقدر درجهٔ ثالثه ایکی
غرض برابر اولدوغیدر بونده ثواب دخی یوغیسه عقاب وبغض دخی اولمیوب
رأساً برأس لا علیه ولا له اولمق مرجودر بیت علی اننی راض بان احمل الهوی
واخلص منه لا علی ولا لیا تم درجهٔ رابعه رضای حق جانبی قبول خلق طرفینه غالب
اولدوغیدر علما ایتدیلر که العلم عندالله ثوابدن بکلی محروم دکلدر ولی
نظر قبول خلق ایتدکیچون معاقبه دخی اولور اما حدیث نبوی قدسی ده که
حق جل وعلا انا اغنی الاغنیاء عن الشریک بیوردغی ایکی غرض برابر اولدوغنه
محمولدر بیان حبط العمل بسبب الریا ریا اول عمله مقارن اوله یا اثناء
عملده عارض یا بعد الفراغ من عمل عارض اوله قسم اول که ابتداء عمل ریا
اوله شک یوق که بو حال اوزره مستمر اولوب قلورسه کندو عاصی وعملی
نامعتدبه در اما اکر اثنای عملده توبه وندامت واستغفار ایدرسه
بعض علماینه نامعتدبه در دیدیلر اما صحیح اولدر که اکر غرض ابتداده
مجرد قبول خلق یا قبول خلق ملاحظه سی رضای حق ارادتنه غالب ایسه عملی
نامعتدبه در اکر غرض مساوی یا جانب ریا مرجوح ایسه اکر فساد وبطلانه
قابل دکل عمل ایسه صدقه وقرآت کبی نیت خیر ایله مثاب ونیت

ریا ایله معاقب اولور ومن یعمل مثقال ذرة خیرا یره ومن یعمل مثقال ذرة شرا
یره اکر قابل فساد وبطلان ایسه صلوة وحج کبی اکر نافله ایسه فاسد
دینلمز اکر فرض ایسه عهده سندن ساقط اولمز قسم ثانی اثناء عملده ریا
عارض اولمقدر اکر مجرد عمله سرور ایسه ضرر ایتمز اکر عمل اوله حق ارادتی ایسه
شویله که بو اراده ثواب ریا بسی اولمسه عملدن فراغت ایتمک مقرر اوله عملی حبط
اولور قسم ثالث که فراغ عملدن صکره عارض اولمقدر اکر مجرد سرور
ایسه که کندو اظهار ایتمیه ضرر اولمز اکر کندو اظهار ایدرسه اظهاردن
غیری صحیح غرضی یوغیسه محل خوفدر احباط عمل اولمقدر ابن مسعود
رضی الله تعالی عنه قتنده بر کمسنه دون کیجه سورهٔ بقره قرآت
ایتدم دیدی ابن مسعود سنک آندن نصیبک همان بو دیدوککدر دیدی
بر کمسنه جناب رسالت پناهی حضورنده بن صوم دهر ایتدم دیدی
بیوردیلر که لا صمت ولا افطرت یعنی نه صایم اولدک مثاب اوله سین
نه افطار ایلدک که دنیاده زحمت چکمیه سین بعض علما اظهار ایتدوکیچون
بیوردی دیدیلر اما بعض علما بلکه صوم دهر مکروه اولدوغیچون بیوردی
دیرلر بر هر حال محتمل که حضرتک وابن مسعودک اظهارده بویله بیوردقلری
اولدخی نوع ریا اولمق احتمالندن اولمش اوله والا مقتضای قیاس
بودر که عمل اوله صحیح اوله قدلنکره اظهار ثانی ضرر ایتمیه غایتی اظهار ایچون
معاقب اوله وسفیان ثوری دن حکایت اولنان که بر تاجر اخوانی
ضیافت ایدوب اثنای دعوتده خدمتکارینه بر طبق جنسی کتور دیوام

ایتدکده صکره مجددن کتوردکوم طبقی کتوردیوب ایکی حج ایتدوکمی اشعار
ایدیجک امام اصحابنه بقوب مسکین سوزیله ایکی حجن ابطال ایلدی دیدوکی
بوکه محمول اوله یعنی اول عملده دخی ریا اولمق اکلنه پس بو تقریردن
ظاهر اولدی که اخفای عمل الزم لازم واخلاص اکا مداوم اولمق ایچون
انکیچون بعض سلف دیرلردی که عملی ایتمکدن ایسه ایتدکدن صکره حفظی کوچدر
وارباب سلوک ستر حال وکتمان اعمال ایتمکده نه قدر دقتلر ایتمشلردر
ذکر خفی ذکر جلیدن ترجیح اولندوغی دخی بوندندر خواجکان سلسله سنک
کتم وستردده مبالغه لری معروف در وبو بیت دردمندلری درکه بیت

از درون شو آشنا وازبرون بیگانه وش … وین چنین زیبا روش کم میشود اندر جهان

نثر اخلاص خلاصهٔ اعمال ونقاوهٔ احوال وسرمایهٔ سعادات وپیرایهٔ
رادات در واخلاص ایله عمل یسیر صالح قصور اخلاص ایله اولان عمل کثیردن
عند الله اضعاف مضاعفه راجح در بیت عبادت باخلاص نیت نکوست
وگرنه چه آید زبی مغز پوست نثر زین الدین خافی قدس سره وصایای
قدسیه سنده ذکر ایدر که مدینهٔ منوره ده بعض اصفیا ایله جمع اولدم بکا
صوردی که بیک ییل عمرک اولسه نه یه صرف ایدردک بن دخی دیدم بو قدر
ییل صلوته بو قدر ییل صومه ونحو ذلک نیچه عبادات تعداد ایلدم بیوردی
که بن ایله ایتمزدم بلکه طقوز یوز طقسان طقوز ییل اخلاص تحصیلنه
صرف ایدوب بر ییل اخلاص ایله عبادت ایدردم شیخ زین الدین
بو سوزی عظیم تحسین ایدوب دیرلرکه باب دیده نظر صحیح وتحقیق

صحیح بودرکه بوردیلر **بیان علاج رذیلت ریا** چون معلوم اولدی
که ریا موجب حبط اعمال وموروث مقت وبغض خدای ذو الجلال در
وامهات کبایردن معدود وشقاوت حقیقی آنن موجود در
پس ضررنی عین یقین ایله مشاهده وازاله سنده تحمل مشقت ومجاهده
ایتمک کرک زیرا انسان زمان طفولیتده ضعیف العقل والتمیز ایکن
نظری احوال ابنای جنسنه اولوب آنلره تقلید واتباع ایتمک اوزرینه
اولور پس خلقی کورور که جمله سی تصنع واظهار جمیل واخفای قبیح
ایتمک اوزرینه درلر لابد تصنع که سرمایهٔ ریادر قلبنده راسخ اولوب
مهلکاتدن ایدوکین بیلورسه اول وقت بیلور که شجرهٔ ریا ریاض
قلبنده ثابت وحب تصنع مخازن درونده ثابت اولمشدر
پس ازاله سی محتاج مجاهده اولور امام غزالی ایدر علاجنده ایکی مقام
واردر مقام اول اصول ریایی که فروعی اکا مترتب وعروقنی که
اغصانی اندن متشعب در قلع وقمع ایتمکدر واصول وعروقی
اوج نسنه در بری سی حب جاه ومنزلت جاه ومنزلتدن مرادی خلق
قتنده مقبول ومعزز ومکرم اولمقدر اهل منصب وولایت اولمق
لازم دکل ایکنجی حب ثنا ومدح ونفرت ذم وقدح در اوچنجیسی
خلق الندهٔ اولنه طمع در پس بو اوج نسنه نه قدر طبیعت بشریده دخی
کلورسه دفعنه سعی ایتمک کرک آنده اولان مضرت عظامی فکر ایتمکله
وبو حلاوت عاقبت مرارته مؤدی اوله جغن ذکر ایتمکله نته کم عسل

شرین زهرناک ایدوکی معلوم اولسه البته تناول اولمیوب صبر اولنور
پس ریانک صوکنده اولان عذاب الیم . ومقت حق کریمی . ملاحظه ایلیه که
فردا اهل اخلاص . عملرینه کوره خاص الخاص . اولدقده بوکه روس
اشهاد . وجمع عباد وعبّاد . ده ندا ایده لرکه یا فاسق یا فاجر . یا مرائی
یا غادر . عملکی غرض دنیا وتقرّب عباد ایچون ایدوب آنلره تعظیم بزه
استهزا . مخلوقه تکریم خالقه ازدرا . ممکن عاجزه تقرّب وتزیّن ایتمکله
قبوللرینه واصل اولدک . بزم غضب وبغضمزه مستحق وطرد وردمزه
حاصل قلدک . دیه لر . اعمالنک جزاسنه غایت محتاج اولدوغی زمانده
وقدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا . مقتضاسنجه لا شیء
محض . بلکه موجب بغض . اوله . ومع هذا ملاحظه ایتدوکی قبول ورضای
خلق ومدح وثنای مخلوق حاصل اوله جق امر موهوم . وشیء نامعلوم در
رضاء الناس غایة لا تدرک . بر طائفه یه مقبول اولورسه نیجه سنه مذموم
اولمق وار . بلکه غالبا ریاسی معلوم . اولوب عند الناس دخی مردود
وتصوّر ایتدوکی نسنه لردن محروم . اولمق مقرّر نظم فارسی

برو جان بابا در اخلاص پیچ	که نتوانی از خلق بربست هیچ
سانی بعلت پسندیده اند	هنوز از نقش بردن دیده اند

ومدح وذم خلق حقیقتده لاشیء در . حقّنده مذموم اولان خلق قتنده
ممدوح اولمه دن نه فائده که عاقبت پرده اچلور . وقبایح نهانی
یوزینه چیقلور . شاعر بیت ان مدحی زین . وان ذمی شین

حضرت رسالت پناهی . کذبت ذلک الله الذی لا اله الا هو . دیدیلر بیت
مدح وذمت گر تفاوت میکند | بتگری باشی که او بت میکند
اگر دیرسک مدح وذمدن فارغ اولمق نجه اولور . کبار مشایخ واتقیای
دخی کوره روزکند ولره ذم وغیبت اولنسه تمام بیحضور اولورلر . بز ایدرز
طبیعته کوچ کلمک بعید در ولیکن اول مرتبه تکلیف اولنماز . مرد اول
عبادتکده آنی ملاحظه ایله . اما طمع مال ومنال حقّ ایندخی ملاحظه ایتمک
کرک که معطی واحد حقدر . ومنع وعطا محض کریم مطلقدر . پس نه وجهی
وارکه عبادت وطاعتده بو حطام فانی ملحوظ ومقصود اوله مقام ثانی
خواطر ردیه شیطانیه اثنای عبادتده یا اول وآخرده عارض اولمقدن
خالی اولماز . پس غافل اولمق کرک عباد عابد مال خواجه تاجر کبی در
وشیاطین حرامی راه زن ودزد کیسه بر ولص نقب افکن مثالنده در
علی الدوام قصد اخذ ونهب ایتمکده . بر طرفدن منع اولنورسه فی
الحال طرف آخردن کلور . آشکاره قطع طریق ایده مزسه نهانی
نقب وحیله ایلور . امام غزالی ایدر خواطر ریانیه اوچ در . کاهی دفعة
کلور کاهی تدریجله . اوّلکی خلقک قبولنی تذکر وتفکر ایتمکدر . ایکنجیسی
قبول مذکوره نفسنده رغبت پیدا اولمق . اوچنجیسی بو رغبت
قرار طوتوب مصمم اولمقدر . پس کمال بودر که اوّلکی خاطره دفع ایلیوب
خلقک اطلاعی نه نسنه در نعوذ بالله دیوب اهل تحقیق که اخلاص روضه سنده
رعی ایتمشلر . عملرینی ملائکه دن دخی کتم ایتمکه سعی ایتمشلردر بیت

دوروی پرستیدنت درحلاست ‧ اگرچه بنلیت ببینند رواست ‧

دیه ‧ اگر خاطرهٔ ثانیه که هیجان رغبت اطّلاع خلقدر ‧ اولدخی کلور سابقا ذکر ایتدکلکوز نصایحی تذکر ایلیه ‧ نته کم اطّلاع ناس ملاحظه‌سی ریا جانبنه میل ورغبت ویردوکی کبی آفت ریایی ملاحظه ایتمک دخی نفرت وکراهت ویرور ‧ پس بو ایکی خاطره دفع اولنیجق اوچنجی دخی که بونلره مترتبدر مندفع اولور چوق اولور که عبد عزیمت اخلاصله شروع ایتمشکن خاطرهٔ ریا غلبه ایدر نفس آنی ردّ ایتمیوب قبول ایدر سببی نفس حبّ مدح وخوف ذمّله مملو اولدوغیدر ‧ لابد آفات ریا وسوء عاقبتنه اولان معرفتی خاطره کلمز ‧ زیرا کاسهٔ بر قبول زیاده‌یه محتمل دکلدر ‧ نته کم بعض کمسنه غضبک مضراتنی وحلمک منافعنی بیلوب الکله علم ایتمکه تصمیم عزیمت قلور ‧ امّا اسباب غضبدن بر سبب عظیم طاری اولیجق موجبات غضب قوی ومشاعرینه بر وجهله ساری اولور که معرفت مذکوره‌یه محل قلمز ‧ لابد اصلا خاطره کلمز ‧ پس خاطرهٔ شیطانیهٔ ریا کلیجک دفع ایتمک کرک ‧ امّا دفعنده درت وجه واردر ‧ اوّلکی اولدر که دفع ایتدکدن صکره شیطانی تکذیب ایدوب تکذیبده دور ودراز مجادله ایده ‧ ایکنجی مجادله‌دن ایتمیه ولیکن دفع وتکذیب ایده ‧ اوچنجیسی دفع ایتدکدنصکره تکذیبه دخی مقید اولمیه بلکه ذکر وعبادتی اوزرینه اوله ‧ دردنجی اولدر که جدا تکذیبه مقید اولمدوغندن غیری ذکری وتوجهی اوّلکیدن ارتوق ایده ‧ اوّلکی غایت ضعیف وجهدر ‧ زیرا جدا آنکله مشغول اولمغله ذکر وتوجهدن قالسه کرک شیطانک لعینک خود غرضی ذکر وتوجهدن الیقومق ‧ وبر بدیل شیطان ان یوقع بینکم العداوة والبغضاء ‧ آندن یوقاروجه ثانیدر ‧ زیرا جدا آنکله اشتغال یوق ولیکن

تکذیبه اشتغال دخی فی الجمله مانع ذکردر ‧ آندن یوقاروجه ثالثدر که آنده هیچ اشتغال عن ذکر الله تعالی یوقدر ‧ آندن یوقاروجه رابعدر که آنده هیچ اشتغال اولمدوغندن زیاده توجه اخلاصه سبب اولمق واردر ‧ بو وجه اوزرینه عمل ایدن کمسنه‌یه شیطان لعین خاطره کتورمز ‧ بلکه ببینده دخی اوتورمز ‧ زیرا خوف ایدر که زیاده اخلاص وعبودیتنه سبب اولمغله ضد مقصود وعکس مطلوبی حاصل اوله ‧ وکمال اخلاص ‧ و تحصیل صدق واخلاص مرشد کاملکه عالم وعاملدر ‧ خدمتنه وارمنجه ‧ وشریعت وطریقت قانوننی اوزره مقت بین یدی الغسال کبی امرینه مطیع ومنقاد اولمنجه اولمز

مثنوی

آن زمان از ریا وعجب رهی ‧ که سوی پیر راهبین ورسی
هست در نفس وار وکبر بسی ‧ که ندانند بغیر پیر کسی

رذیلت ریا وعلاج قلب خصوصنده بو مقدار تفصیل اولندی بو مقدار ایله اکتفا ایدلوم معلوم اولدی که هر رذیلتک جهت علمدن علاجی مضار ومفاسدینی تفکر و آنک تقبیح ومسعنده وارد اولان آیات واحادیث وآثار علما حکایتنی تذکر ‧ ایدوب ضدّی اولان فضیلتک منافعنی ملاحظه وآنک حقنده وارد اولان کلمات محرّضه‌یی خاطره درج وجهت عملدن علاجی اجتنابنه ادمان ومصابره وضدّنی تحصیل واعمال ایتمکدر بو طریق تبدیل اخلاق وتحصیل فضایل ایتمکده طریقهٔ حکما وعلمادر ‧ امّا ارباب سلوک ومتصوفه دیرلر که بو طریقله تبدیل اخلاق قده متعسر بلکه متعذّر ‧ در بر خلق حسنی تحصیل یا بر خلق قبیحی نفسدن ازاله ایتمکه نیجه مشقّت ومجاهده کرک اکثر یا عمر اکا وفا ایتمکدر ‧ وبر خلق ازاله وضدّنی کتورنجه نیجه خلق قبیح حاصل ‧ ونیجه خلق حسن زایل اولمق واردر ‧ پس طریق اولدر که کلمهٔ

توجده تلقین مرشد ایله اشتغال اولنه که زمان یسیرده بعون الله تعالی
اخلاق ردیه احراق ایدر ونفس تصفیه وتزکیه یه واصل اولوب اخلاق
حسنه اندن ظهور واشراق ایدر واول جمله اولور که قائل دیمشدر رباعیه

تا دل رند وتنگ دهان آگاهست	دستش همه کار جهان کوتاهست
آن دل که دراو بود هزار اندیشه	اکنون همه لا اله الا اللهست

کتاب اول تمام اولدی بعون الله کتاب ثانی یه شروع اولندی

علم تدبیر المنزل بر علمدر که انکله اهل منزل اراسنده نظام وانتظام وجه
لایق اوزرینه معاش ایلمکلک کیفیتی بیلینور چون انسان سائر حیواناتدن
ممتاز واجتماع منزلی که اهل وعیال وخدم وحولدن عبارتدر اکا
لازمدر پس بو قاروده مذکور اولن کبی اجتماعی اصول وقواعد و
وقوانین وضوابط اوزرینه اولمق کرک سیادت دنیویه سنه سبب
باعث ومقتضی وسعادت اخرویه سنه داعی وعلت مفضی اوله
واول قواعدک جمله بدیهی دکلدر اگر هر کس اکا مجرد توجه عقلی ایله
مهتدی اوله بلکه اکثری نظریاتدر که حکما انلری ادله سندن استخراج
وجمع ایدوب علم تدبیر المنزل دیو تسمیه ایلدیلر پس بو علمه احتیاج متقرر
واندن استغنا متعذردر پس بو کتاب نیجه بابی مشتملدر باب اول منازل

وارکان منازله احتیاج بیانینده درسابقا اشارت کیچمشدر که انسان
مدنی بالطبعدر ومحتاج اولدوغی غداسی بسیط دکلدر زیرا مزاجی
لطیف اولمغله غداسنک لطیف ونظیف اولنمی استر وغدای لطیف
جمع وترکیب وطبخ وترتیب اولمینجه اولمز مثلا غایت مهم
اولن غداسی اتمکدر نیجه افعاله محتاجدر اکمک کبی بیچمک کبی
اوکوتمک بشورمک کبی وبو قدر افعاله بر کمسنه مستقلا قادر اولمق
ممکن اولمز بلکه ابنای جنسدن معاونت ومظاهرت کرک اما
حیواناتک غداسی اکثریا بسیطدر سباع کوشت خام وبهایم کیاه خشک
وتر ایله تغذی ایلر وعلی هذا القیاس وانسانک غذیه سی اغذیه
حیوانات کبی هر کون حاصل اولور دکلدر مثلا زمان شتا اقبال
ووقت صیف ادبار ایتدکدنصکره غدای انسان تحصیل اولنمز پس
لازمدر که زمانندن تحصیل اولنوب ادخار اولنه تا که جمیع ازمانده هر
شخصه تحصیل غدا میسر اوله پس مکان محفوظ کرک که انده جمع اولنوب
امطار وثلوج وافواه حیوانات ودست تغلب غاصب وسارق اکا
واصل اولمیوب وقت احتیاجده حاضر وحاصل اوله پس منزله احتیاج
ظاهردر وانسانک نفسنه دخی کرما وسرما وامطار وثلوج وطین و
وحلدن سلامت ایچون واسباب وآلات ونفس وعیالی غاصب
وسارقدن خلاص ایچون دخی منزل لازم ایدوکی روشن وباهردر
ومزاجی لطیف وشعر وپردن عاری اولدوغیچون زیاده لباسه

واعتدال ولطف مزاجی سببی ایله زیاده نومه محتاج ونوم زماننده
ارواح باطنه غور ایتمکله ظاهر جسده تأثیر برد زیاده اولمغین یقیظه
زماننده لازم اولندن زیاده دثار وشعاره محتاج در • پس
لوازم غدا ولباسی نیجه اسباب وآلاته دخی موقوفدر که • انلره اثاث
بیت وماعون دخی دیرلر • پس بو جمله نک حفظی ایچون مکان لازمدر
وبو جمله بقای شخصی ایچوندر • بقای نوعی ایچون دخی لوازمی واردر
واول خاتوندر که تناکح سببی ایله توالد اولوب بقای نوعه مؤدی
اوله • وهر کس بقای شخصی ایچون لازم اولان اسبابنی حاضر ایکن
حفظ ایدر • ولکن منزلندن بعض مهماتیچون غیبت ایتدکده کندویه
نایب اولوب حفظ ایدر کسنه یه دخی محتاج در • وحکمت الهی اقتضا
ایدر که خاتون که غلبهٔ رطوبت سببی ایله مزاجنده فتور وضعف •
مقرردر تحصیل مصالحیچون حرکاتندن عاجز اولوب منزلده ساکن
اولوب نایب زوجی اوله • وحفظ اثاث بیت ومهمات قوت و
لوازم منزل انک عهده سنده اوله • وچون تناکح واقع اوله تناسل
وتوالد اولوب اولاد حاصل اولسه گرک واولاد حال صغرنده تربیت
وتقویت ابوینه محتاج در • پس انلرک دخی لوازم مهماتی منضم اولور
غالبا مجرد نفس پدر ومادر کفایت ایتیوب خادمه محتاج اولور •
وبو جماعت ارکان منزلدر • وانتظام معاش بو ارکانله اولور •
وارکانک عددی بشدر • پدر • مادر • فرزند • خادم • قوت

وچون هر کثرتک بر جهتله وحدتی اولور • لابد بو کثرتک دخی وحدتی
نظام صناعیدر • ونظام صناعی تدبیر ایله اولور • وتدبیره مدبر گرک
ولائق ومناسب اولدر که بو تدبیرک صاحبی ومدبری صاحب منزل وله کم
پدردر • وسائر اهل منزله ریاست • وانلرک امورینی ضبط وسیاست
انکا اوله • واول دخی تدبیر صائب ایدوب • لطف وعنف ووعد ووعید
وتشدد ولین وتکلیف ومداراتی محل مناسبنده استعمال ایتمکله ضبط وسیاست
ایله عمل ایلیه که اهل منزلندن هر بری رذایلدن محترز ومجتنب •
وفضایلی محتوی ومکتسب • اوله لر • ومنزلدن بو علمده مراد طاش
وآغاجله بنا اولنمش خانه لر دکلدر • بلکه ارکان خمسهٔ مذکورهٔ یا
اکثرنی جامع اولان محل ومأوی در • گرک طین وحجاره دن مبنی اولسون
که انلره اهل مدر دیرلر • زیرا مدر طپراق پاره سنه دیرلر مراد بنادر
گرک شعر ووبردن اعنی یوک ویا باغی دیدکلری نسنه دن
اولسون وانلره اهل وبر دیرلر • صحرانشینلر کبی اعراب وترک و
تاتار کبی • وبو معنایه منزل جمله اهل عالمه لازمدر • نته کم بیان اولندی
پس علم تدبیر المنزل جمله اهل عالمه لازم ایدوکی که اول بابده اشارت
اولنمشدی ظاهر اولدی • خواجه نصیر ایدر اگرچه علم تدبیر المنزلده
قدما حکمای یونانک قواعد منضبوطه • وقوانین مبسوطه • لری
چوقدر اما انلردن عربی لسانه نسنه نقل اولنمشدر • الا بر مختصر
رساله که ابروس حکیمدن منقول • ومتأخرون ارآسنده موجود

ومقبولدر • ولكن افاضل متأخرين آراء كافيه • واذهان صافيه • ايله
بو صناعتك اصول وقواعدين ضبط وفروع ونتايجين بسط • ايتمكده
بذل مجهود • وسعى محمود • ايتمشلردر • خصوصا شيخ رئيس ابو علي حسين بن
سينا كه انك بو فنده بر رساله بديعهسى واردر كه كمال بلاغت ايله
شرط ايجازى جامعدر • اول رسالهنك خلاصهسنى ساير مواعظ وآداب ايله
كه متقدمين ومتأخريندن منقولدر موشح ايدوب بو كتابمزده درج ايلدك
ان شاء الله تعالى نظر ارتضاى اهل فضله مشرف اوله • انتهى كلامه •
وبو فقير دخى خواجه نصير كلامندن وانلردن مقدم ومؤخر افاضل
كتابلرندن اخذ وايراده قادر اولدوغم محاسن آداب • ومكارم اولو
الالباب • مناسب استعداد اهل زمان • وملايم طباع ابناى روزكار
الكلدوغم اسلوب اداء اوزرينه ايراد وبيان • ايلدم • اومرين كه
ارباب فضل وافضال ايله مستعد اولدقده مواضع اعتراضدن اعراض
ومحال زللندن اغماض • بيورهلر • والله الموفق والمستعان

اجتماع منزليده رئيس واهل منزلى سايس اولن چوبان

كبى اولمق كرككه رمهنك حفظ ورعى • وضبط وصقيندهده • آكاه ومتنبه
وهر فعله مناسب اوقاتى رعايت • وهر آنده احتمال اولن مضراتدن
حمايت • ايتمكه ساعى ومتوجه • اولور • لاجرم رمه كرك وسباع
تعرضندن ايمن • وسقى ورعى وقتنده اولمغله هر برى فربه وسمين
اولوب منافع معلومهسى حاصل ومتوفر • واولاد وانسالى واصلام متكثر

اولور • كذلك رئيس دخى تحت تصرفنده اولن اهل منزلى اعداى متسلطهدن
حفظ وحراست • وافعال واوضاع ضاره غير محمودهدن تأديب و
سياست • ايدوب هر برينى كمال ممكنهلرينه واصل قلمق كرك • رئيس
مذكور طبيب كبى اوله كه طبيبك حفظ صحت مزاج • وازاله مرض ايچون قصد
علاج • ايتدكده نظرى مجموع اعضاى مركبهدن حاصل اولن اعتداله در
وصحت بدنه سبب وافعالى موضوعندن صحت اوزره صادر اولمغه علت
بو اعتدال مجموعيدر • اكر بدنده بو اعتدال موجود • ايسه طبيب آنى
حفظ وحراست ايتمكه قصد ايلر • واكر مفقود • ايسه تحصيل واعاده قلمغه
همت ايدر • واعضادن برعضوه خلل طارى • ومرض سارى • اولوب
طبيب علاجنده اول عضوك مصلحتنه نظر ايتمز • بلكه عموم اعضا مصلحتنه
اهتمام ايلر • وعضو مريضك جوارنده عضو رئيس وار ايسه انك علاجنه اهتمام
ايدر بالقصد الاول بعده بالقصد الثانى عضو مزبورك علاجنه قصد ايلر
تا اول مرتبه كه مصلحت عموم اعضا • يا مصلحت اعضاء رئيسه بو عضوك
قطع وازالهسين اقتضا • دخى ايدرسه قطع وازاله ايتمكدن مبالات
ايتمزلر • تا كه فساد ساير اعضايه سرايت ايدوب بناى بدن منهدم
وصحت واعتدال مجموعى منعدم • اولميه • پس مدبر منزل دخى بو
نسق اوزرينه عامل اولمق كرك كه نظرى حال منزله مبذول اولوب
اهل منزلدن برى سنك حالى مختل اولوب آندن منزله خلل سرايت •
ايتمك احتمالى اولسه لى توقف اول شخصى ازاله ايدوب منزلى خللدن

حمایت • ایده • نته کم مراتب اعضا مختلف بعضی مرؤس بعضی رئیس •
وبعضی شریف بعضی خسیس • کذلک اهل منزل دخی بویله در • ونته کم هر
عضوک برفعل خاصی واردر اما مجموعک افعالندن حاصل اولن غایت
مراتب ومطالب در • کذلک اهل منزلک هر بری نک برطبعی وبرخاصه‌سی
وطبعنه مناسب فعل مخصوصی واردر • اما مجموعک افعالندن مجتمع
وملتئم • وجمله نک حرکات واوضاعندن متسق ومنتظم • اولن حال
اهم مهام • واتم مرام • درکه انک اسمنه انتظام • حال منزلی دیرلر •
بو مذکور تدبیر منزل • علی وجه العموم والکل • در • اما تدبیر علی وجه الخصوص
والجزئی بقیه ابوابده ایراد اولندی نفس منزلک تدبیرنده
سابقا اشارت اولندی که منزل ایکی قسم در • بری مداین وقری اهلنک
منازلی درکه سنک وکل وحجر وشجردن مبنی در • وانتقاله قابل دکلدر
ایکنجی‌سی صحرانشینلر منازلی درکه شعر ووبر وانلرک امثالندن اولور
وانتقاله قابل در • قسم اول افضل واولی در • زیرا حصانت ومتانتی اوفر
وبقا ودوامی اکثر • در • وبو جنس منازلک دخی افضلی اولدر که بناسی
محکم واستوار وبی وقت انهدامدن غالبا امین وسقفی ارتفاعیه
مایل وقپولری واسع وکشاده • وهر فصله مناسب مکان مهیا و
آماده اولمش اوله • وهر شهرده هوای نافع نه جانبدن کلورسه
اول جانب مسدود اولمیه • وموضع رجالدن غیری موضع نسا
متقرر وبعید اولوب صورتلری منظور وصوتلری مسموع اولمیه •

اما ارتفاع بنا ونقش وزخرفه سقفه وجداره اسراف ومبالغه‌دن حذر
ایده • اخبارده وارد اولمشدر که برکسنه منزلنی آلتی ذراعدن ارتوق
قلدرسه ملائکه آسماندن ایا این یا ملعون دیرلر • ونقش ورنک اسراف
مذموم • وآل جهتی اتلاف نا محمود در قطعه کار طفلانست کردن نقش بر دیوار و در
بالغانرا نیز بنهار از کار طفلان زینهار • خانه دل در تنزل خانه کل سربلند
خانه دین در تنزل خانه طین استوار نثر مطلقا بنا وعمارت خصوصنده
اعتدالدن بیرون • وقدر ما لا بدّدن افزون • خرج مذموم در •
خصوصا که بوزوب دوزمکه معتاد • وبرصورتدن اوصنوب هیئات
جدیده ایتمکه مبتلا اولمق مرض صعب وخلق ذمیم در • بعض سفها آنی
کیاست وظرافت وحسن تصرف عد ایدوب اسراف مذموم وعبث
قبیحه مرتکب اولور • وحدیث شریفده وارد اولمشدر که هر
انفاق که عبددن صادر اولور عبد آندن ماجور اولور • الا بنایه صرف اولنن
نفقه که آنده هرکز اجر یوقدر • عزیزلردن بریسی برصدیقنه وارد
کوردی که بنالر یپدرمش عمال وصناعه اقچه ویرور • عزیز دخی برآقچه
آلیوب آتوب طپراغه برقمش صاحب خانه بیلر نیر دیو جک نه وار
سن بوقدر مالی طاشه وطپراغه ویرسن بن براقچه برقسم نه لازم
اولور دیمش • ومنزل اتخاذنده برمهم امر دخی جوار درکه جهد
ایتمک کرک که برمنزلده اوله که جیرانی صلحا وکرما وئینک نفس وخوب
اخلاق کمسنه‌لر اوله • وفسقه وظلمه وجهله جوارندن احتراز ایلیه •

دستلفدن بری سنک اسخیادن جاری واریدی ضرورتی اولوب دارینی
بیع ایدوب ثمننی قبض ایتدکدنصکره فی فلان کشی نک جوارنیک بهاسی
دیوجک جوارک بهاسی جی اولور دیشلر • های ایدی اولمی بکا بنه رد
ایلک بن بوکمسنه که خسته اولسم عیادت ایدر • سفره کیتسم امانت
وحرمیم حفظ ایدر • سفردن کلسم زیارت • ایدر محتاج اولسم قرض
ویرور • قرض استسم هبه ایدر اول کمسنه اشدوب اونیک بهاسنی عزیز طوتوب
کوندروب اوی صتمقدن فراغت ایتدرمش حکایت اولنور که افلا
دقاقلر یعنی التون دوکیجیلر قتنده منزل طوتردی اصحابی وجهندن
سؤال ایدیجک ایتدی که بچن علم وعمل مجاهده سنده نوم ضروری کلسه
بونلر اوازدقلر بله مانع • اولوب عمر کرانمایه ضایع • اولمغه سبب اولورلر
استنبولده میر بخاری خانقاهنک جوارنده • بر نعلیجه جی دکانی واریدی
بعض اصحابی نقل ایدرلریدی که میر کیجه نک عامه سینی احیا ایدوب آخر لیلده
بر ساعت نوم ایدردی چون نعلیجه جی اول موضعده دکان اجدی آخر
شبده قلقوب دق وضربه مشغول اولوب میرک خواب یکساعه سنه
دخی مانع اولوب احیای تمام لیله مؤدی اولدی چون
نوع انسان قوت ادخار ایتمکه مضطر ومحتاج در • نته کم اشارت
مرور ایلدی • وبعض اقوات چوق زمان طورمغه متحمل دکلدر • پس
آدمی به لازم درکه هر جنسدن قوت ادخار ایلیه که بعضی جنس هلاک اولور
بعض آخری که سرعت فساددن دور وبقایه ارتوق متحمل در • باقی

قله • وسابقا بو دخی مرور ایتمشدر که معاملات واخذ واعطاده بر جوهر
باقی کرک که مقادیر امور اعمال • وقیم اعیان واموال • انکله تقویم
اولنه واول دینار درکه ناموس اصغر دینلور • وحافظ عدالت اولور
ولازم درکه بو جوهر عزیز الوجود اوله که • هر کمسنه هر نه وقت دیلرسه
اکا قادر اولمیه • وعزیز الوجود اولمغله بو جوهرک قلیلی غیری اجناسک
کثیرینه معادل اوله • تا که هر کمسنه که منزلدن سفر وانتقال ایتمک استسه
اقوات وسائر لوازمنی جمله نقل وتحمیل ایتمک لازم اولمیه • بلکه بو جوهری
حمل ایدوب قتنده وارسه بو جوهر ایله قوت ولوازمین تحصیل وتکمیل ممکن
اولوب خرج عظیمدن خلاص بوله • ودخی لازم درکه بو جوهر رزین
ولطیف اوله نفوس آنی بدننه قریب مواضعده حفظ ایتمکدن نفرت
ایتمیه • استحکام جوهر وماده وحسن ترکیب سببیله بقایه قابل اولوب تسارع
فساد ایتمکله خسارات عظیمه لازم کلمیه • وکسب اموال وارزاقده صرف
اولنان مشقتلر حبط اولمیه • وبیوت اموال وخزاین سلاطینده هجوم
نوایب زمانیچون مدت مدید حفظ وادخار ایتمک ممکن اوله • بو مقدمات
تمهید اولندقدنصکره بز ایدرز که مال احوالنده نظر اوج وجهله در
برسی دخل اعتباریله در • ایکنجیسی حفظ اعتباریله در • اوچنجیسی خرج اعتباریکه
آنکا اعتباریله نظر بودر که دخل ایکی قسم در • برسی کسب و
اختیار ایله اولان تجارت وصناعت کبی • بری دخی کسب واختیارسز اولان
سعد دورات کبی • وبعض وجوه کسب مالی اوچ قسمه حصر ایلدلر • تجارت

زراعت صناعت • وبعضیلر وجوه کسبی درت ایتدیلر • امارتی دخی ضم
ایلدیلر • و وظایف وعلوفات مترتبه امارت قسمندندر عدا اولنمغله حصر
صحیح اولور • وبو اقسامک قنغیسی افضل در اختلاف ایتدیلر • امام شافعیدن
مروی درکه تجارت در • وبهمانا حرفت بشریله خیر البشر محمد مصطفی علیه
الصلوة والسلام اولمغله دینلمشدر • وامام ماوردی شافعیدن زراعت
افضل اولمق رعایت ایلدی • وبعض متأخرین دیدیلرکه بو زمانده عقود
فاسده چوق اولمغله اموال شبهه کلمشدر پس شمدی زراعت افضلدر
امام شافعی زماننده قلت فساد وکثرة علما اولمغله شاهد اولمغله شایدکه
تجارت افضل اوله • وحکما ایدرلرکه چون تجارت بضاعه یه موقوف
وبضاعه هلاک وتلف اولمق موصنده در یا حرامی غارت ویغما ایدر
یا دریاده غرق اولمغله ناپیدا اولور • بلکه صاحب تجارت دخی اختیار
اسفار • واقتحام مهالک دیار • ورکوب مخاوف براری وبحار • ایتمکه محتاج در
یا زر بهر دو دست کند خواجه برکنار • یا موج روزی افکندش مرده برکنار
ودخی دیدیلرکه کشیده اوچ شرط لازم در • اولکیسی جور وظلمدن
احتراز ایتمک • ایکنجیسی عار وشناردن اجتناب ایتمک • اوچنجیسی
دنائت وذلتدن احتراز قلمق • جور وظلم مثلا آخردن مال المق کبی
عار وشنار مسخره لنمغله واوینجیلغله مال کسب ایتمک کبی • دنائت
وذلت ایخانه ایرتلمغله کسب ایتمک کبی • وبعضیلر دباغلق وحجاملیق
ایتمکی دخی دنائت تکسبدن عد ایدرلر • وصناعت اوچ قسم در

شریف • ومتوسط • وخسیس • شریف اولدرکه نفس ناطقه نک اعمالندن
اوله بدن اولمیه • وبو صناعت احرار وارباب همت در • وبو جنسک
معظمی اوچ نوعدر • نوع اول محض جوهر عقل وصفای نیته متعلق اوله
تدبیرات صواب وارای نفیسه کبی • وبوکه صنعت وزارت دیرلر •
ایکنجی نوع اولدرکه فضل وادب وبلاغت وبراعت وطب ونجوم و
حساب واستیفایه متعلق اولندر • وبو صنعت ادبا وفضلا • وکتاب
وحکما در • اوچنجی نوع اقوات شجاعت • وحسن فروسیته متعلق
اولندر • وبونکله دفع اعدا وحفظ حوزه مملکت وضبط ثغور اولور
وبو صنعته سپاهیلق دیرلر • صناعات خسیسه دخی اوچ قسم در •
برسی اولدرکه عامه ناسک مصالحنه منافی اوله • محتکرلیق و
سحارلیق وغمازلیق وقوادلیق کبی بو اشقیا ومفسدلر صنعتی در •
ایکنجی قسم عموم ناس مصالحنه منافی دکل ولکن جوهر نفسک فضیلت
ومروتنه منافی اولن در • مسخره لیق ومطربلیق کبی • اوچنجی بو
ایکی فسادی مشتمل دکل اما موجب نفرت طبع اولندر • کناسلیق
حجاملیق دباغلق کبی • وبو ادانی واراذل صناعتی در • اما چون
احکام طبعک عقل قتنده رواجی بوقدر عند العقل بو قسم قبیح دکلدر
بلکه لازم درکه بر طائفه دخی اول صناعتلره مشتغل اوله که نظام عالمه
خلل کلیه • زیرا امر معاشده ضروری در • وصناعات متوسطه
ایکی قسم در • برسی ضروری در زراعت کبی • برسی غیر ضروری در

زرگرلیک گبی • وانسانه مناسب • بلکه واجب • اولدر که بر صناعة
شروع ایدیجک همت ایده که اول صناعتده کامل وحاذق • وگمنه
آندن فائق • اولمیه مجرد سبب کسب مال • وقوت نفس وعیال • اوله جق
مرتبه یه قناعت ایلمیه • خواجه نصیر بویله دیمشدر • امّا فقیر ایدرین
هر صنعته که شروع ایدر آنی اتقان واحکام • وصنعتنی اشترا ایدن
کمسنه خشنود تام • اولمق مرتبه سنی تحصیل واعمال ایتمک لازم در • وغبن
وخلل خفی دن احتراز واجب در • زیرا که مشترینک دعای خیری موجب
صلاح آخرت • وبرکهٔ رزقنه سبب وعلت • در • وبددعاسنه
فساد آخرت متعقب • محو برکات مترتب • در • امّا زینت وبنایه
متعلق اولن صناعتده نقاشلیق وزرگرلیک گبی بغایت استاد حاذق
ومخترع صنایع ودقایق • اولمغیچون صرف روزگار • وتضییع
اوقات واعمار • ایتمکدن ایسه مرتبهٔ اتقان واحکام اولدقدنصکره
بقیهٔ عمرین یا عبادات معروفه یا صناعتله کسب وصدقه یه خرج ایتمک
اولی وافضل در • وچون دنیاده سعهٔ رزق مقبول ومرغوب در
آنک احسن اسبابی صناعتدر که حل کسب وعفت • وجه وبدنه سبب و
آلت • در • وحدیث شریفده وارد اولمشدر که • الکاسب حبیب الله
واکل کسب یمین • شیوهٔ اصحاب یمین • وزیور مردامین • در بیت

صنعت اوگرن که غنا ملک وملکدر صنعت • بلکه گده سنک التون بلورک در صنعت

واختیار صنعت وکسب یمین ایتمه نک فضیلتنده آثار واقوال علما و

مشایخ اتقیا بی حساب در قطعه مرد کاسب گر مشقت میکند کف را درشت
بهر ناهمواری نفس دغل سوهان گراست • ساغر راحت بود از کسب برکف آبله
وقت آن کس خوش که راحت یافته زین ساغرست نثر وکسب یمین چون غضب و
مکابره دن که عادت سراق وحرامیه وسیرت ظلمه واعونه در عاری
وعار ورذالتدن که سؤال وخواهنده لیقده اولور سالم وخالی در
پس کسب مال ایتیکده افراط وتفریطدن عاری واسلم وعدالت که وسط در
اقرب وانسب در • وغصب وظلم وآزار مردمله حاصل اولن مال صورتده
کثیر ایسه معنیده بی برکت وقلیل • وطریق حلال • وبی ظلم وسؤال
حاصل اولن صورتده قلیل ایسه معنیده مبارک وجلیل در
حفظ مال وتبقیه تثمیر وتنمیه ایتمینجه اولمز • زیرا خرج ضروری وانفاق
لابددر • پس اگر دخل اولمزسه بالضروره مال دوکنوب اجحاف
حال • واختلال منزل وفساد مال • لازم اولور قطعهٔ فارسیه

چو دخلت نیست خرج آهسته ترکن • که میگویند ملاحان سرودی
بکوهستان اگر باران نبارد • بسالی دجله گردد خشک رودی

و حفظ وتثمیر مالده اوچ شرطک رعایتی لازم در • شرط اول بودر که حفظی
اول مرتبه ایتمیه که اهل منزلک احوالنه اختلال گله • نته کم بعض ممسکلر
حفظ وامساکی اول مرتبه افراط ایدر که اهل وعیالی مضایقهٔ معاشدن
موت مورثنی تمنا ایدر • بعض بلکه افراط مضایقه دن خلاص ایچون قتل
پدره اقدام ایدر • شرط ثانی اولدر که دین ودیانته مخل اولمیه

وشرعا واجب اولن زکوة مفروضه وصدقات منذورهٔ ترک واهمال ایتمیه
شرط ثالث اولدر که بین الناس عرض مودتنه خلل کلیه وخسیس وممسککله شهرت
طوتمیه ● وسابقا ذکر ایدوب طورورز که محضا زکوة مفروضهٔ ویرمککله
آدم بخلدن که ● ومن یوق شح نفسه فاولئک هم المفلحون ● آیتنده شحدن
مراد اولدر خلاص اولمز تا مروت مرتبه سیندخی یرینه کتورمینجه ● بو اوچ
شرط رعایت اولندقدنصکره حفظ مالده اوچ شرط دخی واردر که آنلرک
رعایتی مناسب در ● شرط اول خرج دخلدن اکثر اولمیه بلکه برابر دخی
اولمیوب دخل خرجدن اوفر اوله ● زیرا هر زمانده دخل برقرار وکسب
میسر اولمز ● پس عاقله لازم درکه اقوات واموالندن برمقدار ذخیرهٔ
روزکار ● وعدهٔ نوائب لیل ونهار ● ایلیه که قحط سال وجدب زمان
یا تواتر نکبات دهر خوان سببی ایله کسبه تعذر ویا عدم امکان ● عارض
اولورسه صرف اولنوب ذل سؤال ● وارتفاع ماء الوجه عند الارذال واقع
اولمیه ● وآدمی زکوة مفروضه وصدقات مستحبه سین ادا ایتدکدنصکره
جمله مالین بذل وایثار دخی ایتمک لازم وواجب دکلدر ● وزکوتی اخراج
اولنان مال کنز مذموم اولمز وحق جل وعلانک قولنده ● والذین یکنزون
الذهب والفضة ولا ینفقونها فی سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم یوم یحمی
علیها فی نار جهنم فتکوی بها جباههم وجنوبهم الآیه ● وعیدنده داخل
دکلدر ● جناب رسالت پناهی دن علیه الصلوة والسلام مرویدر که
مادی زکوته فلیس بکنز ● برکسنه ارض ملکنی صتوب برمقدار آقچه الینه

کیرمش ایدی حضرت عمره صوردی که بو مالی نیجه ایده یین بیوردی که خاتونکک
فراشی التنده یری قازوب ایچنه دفن ایله اول کمسنه دیدی کنز اولمزمی
بیوردیلر که هر مال که زکوتی ادا اوله کنز اولمز ● زیرا صحابه وتابعین دن
بر طائفه ابوذر غفاری کبی وغیری کبی ● واکثر مشایخ صوفیه اکرچه ذاهب
اولمشلردر که هیچ ذخیره ایلیومق ودفینه ایتمک حرام وقدر حاجتدن
زایدینی انفاق وتصدق ایتمک واجبدر ● اما مذهب صحیح اولکیدر که
مذهب جمهور صحابه وتابعین ● وائمهٔ مسلمیندر وایثار تام وترک و
تجرید کلی کمل اهل توکل واقویای رجال حالیدر ● وانلر خصوصا بوزمانده
قلیل وکم ● بل عدیم وکم ● ونصّ تنزیلدن ما صدق وقلیل ما هم در شعر

لقد کانوا اذا عادوا قلیلا ... فقد صاروا واقل من قلیل

وبزم کلام ● ومقصد مرامز بو کتابده انتظام احوال عامهٔ انام واصلاح
معاش ومعاد جمهور خواص وعوامدر ● ودیدکلوز معناده شاعر روم
امیر نجاتی دیمشدر که نظم ایکنده خوب صنمک سزانی کیم

نه سی وار ایسه بذل ایدوب اوکینه ... الی آچقلغندن ار چابک
الن طوتدوغی اردینه اوکینه ... برزجک یی برزجک داخی صقله

برزجک داخی ویرتکری بولینه نثر وحفظ وادخار بابنده حکما بویله اولی
کورمشلرکه اموال محفوظه نک برمقداری نقود واثمان ● وبرمقداری
امتعه واقمشه ● وبرمقداری دواب ومواشی ● وبرمقداری املاک وعقارات
اوله که برمقوله یه آفت یتیشوب هلاک اولورسه آخر باقی قله ● فقیر

بو

ایدرین تثمیر ریع مقصود اولمیوب مجرد حفظ و ادخار اولنجق آفتله هلاک اولمه سی
اکثر. ومدة مدیدبقایه محتمل اولمدوغی مقرر. وتفاوت اسعاریله مالیت و
قیمتنه نقصان کلمک اوفر. اولن نسنهٔ حفظ ایتمیه. دوآب هوانسی کبی که ذی
روح اولمغله هلاکه قریب. وحنطه وشعیر کبی که کاهی سوس اعنی قدرت دوشمش
اولمغله وکاهی تفاوت سعر وخصت سنه خاکه. برابر اولور. واول نسنهٔ
ادخار ایلیه که عامهٔ عباد. وکافهٔ بلاد. الجنده رواجی یکسان. وتفاوت
اسعاریله قیمتنه خسران. ودور دراز طورمغله نقصان. کلمک احتمالی
اولمیه. واول زر خالص وذهب صحیح العیار. در واحتمال ذهاب خصت
ورخا. ووقوع قحط وغلا. الجون برمقدار. حنطه وشعیر یا جاه بی نم
یا انبار محکم. الجنده دیارینه مناسب اولنده حفظ وادخار ایتمک مناسب در
اغلای ثمنه بیع ایتمک نیتی اولمیه که غلایه انتظار. ایتمکله مستحق لعنت احتکار
اولمیه. بلکه نیتی توسعهٔ اهل وعیال. وقرض وسلم شرعی ایله مواسات
فقیر ضعیف الحال. ایلیه. شرط ثانی اولدر که حفظ وتبقیه. وتثمیر و
تنمیه. ایتمکه قدرت تامه سی اولدوغی مالی ایجاد وادخار ایلیه. مثلا کندوسی
اهل مدینه اولوب قری وصحاریده اولن عقار ومزارعی تعهد وتصرفنه
قادر اولمیجق اتخاد ایتمکه مائل اولمیه. که قلت تعهد وتیمار واشکلر ریع
وثمره سی خرج لازمنه کفایت ایتمز اولوب خراب واضمحلاله راجع وآیل
اولمیه. وعوب لغتنده قریه یه ضیعه دیرلر. واهل تجربه دیمشلردر که
ضیعه نک اشتقاقی ضیاعدندر اگر تعهد دایم ایدرسکز سن ضایع اولورسن

اگر دایم تعهد ایتمزسک اول ضایع اولور. شرط ثالث اولدر که دائما رواجی
مقرر. وسودی میسر. اولور نسنه یه راغب اوله اگرچه فائده سی قلیل ایسه
واول متاع که ایامده برکره رایج اولور. وهر دیارده مشتریسی بولنماز
اگرچه بر کره چوق ایسه دخی اکا راغب اولمیه. وبو مقوله متاعی ادخار ایتمیه
بو سببدندر که کرنمایه جواهر اتخاذندن منع ایلدیلر حتی ملوک وسلاطین
دخی. زیرا محتمل که بیعنه حاجت وثمننه احتیاج اولدوغی زمانده طالب
بولنمیه خرج وانفاقده درت نسنه دن احتراز واجب در
اولکی لوم وتقتیردر وتقتیر اولدر که اخراجات لازمه ده حد اعتدالدن اقل
ایدوب اهل وعیاله مضایقه چکدکده. ومروته مناسب اولن بذل معروفدن
امتناع ایتمک دخی تقتیردن معدوددر نته کم اشارت کیجدی ایکنجی اسراف
وتبذیردر واسراف وتبذیر دخی نیجه درلودر. اقبحی اولدر که شهوات
محرمه ولذات قبیحه یه صرف اولنه وآندن ادنی مباحاتده اسراف ایتمک
مثلا طعام حلالی شول قدر پشوره که کمسنه یمیوب یبانه دوکله. وانواع
والوانی اول قدر ایلیه که تکلفله یئوب بلکه هضم اولمیوب امتلای معده
ومرض تخمه مؤدی اوله. اما طعام معدهٔ جایعه روزی اولنجق نه قدر
چوق پشورلورسه اسراف مذموم اولمز. نته کم بعض اسخیایه لوم ایدوب
لا خیر فی السرف دیدیلر اولدخی مقابله ده عکس ایدوب. لا سرف فی الخیر
دیدی. وجنس ملبوس ومرکوب ومسکن واثاث بیت بوجمله ده اسراف
ممکن وواقعدر. زیاده تحسین جامه ورجاله حریر وزربفت شرعا حرام

عقلا اسراف در بیت رکوم مرده کفن درکشی و دربوشی . میان اهل
مروت که دارد معذور نثر وساقیندن اشاغه اولوب جاروب
و آریه سورمک دخی وجه دنیا بیرون تکرار ایمک اسراف در بیت

غرض از جامه دفع حر و برد است		ندارد میل زینت هر که مرد است

و ماعداسی دخی بوکا قیاس اولنه . و قرآن عظیمده اسرافدن منع و تبذیر
تحذیر نیجه آیتده وارد اولمشدر . و آت ذا القربی حقه والمسکین
وابن السبیل ولا تبذر تبذیرا ان المبذرین کانوا اخوان الشیاطین
وکان الشیطان لربه کفورا . و دخی . ولا تجعل یدک مغلولة الی عنقک
ولا تبسطها کل البسط فتقعد ملوما محسورا . و دخی . والذین اذا انفقوا
لم یسرفوا ولم یقتروا وکان بین ذلک قواما . علما بیورمشلردر که برکمسنه
هر نه طعام و شراب مشتهاسی اولدقچه البته تناول ایلیه مسرفیندن
اولور . ملاحظه اولنسون که جمله مشتهاسن تناول ایتمک اسراف اولیجق
مشتهاسی اولمین محضا ضیافتلرده شهرت و نامیچون الوان کثیره
واصناف عدیده ایتمک نه مرتبه اسراف مذموم اوله اوجنجی اولدر خرج
وانفاقی ریا و شهرت و افتخار و مباهات ایچون ایلمیه که هم مالی کیدوب
هم ثوابدن محروم اولمیه . نته کم روایت اولنور حضرت امیر المؤمنین
یعسوب الموحدین . اسد الله الغالب . علی بن ابی طالب . خلافتی
زماننده اشراف قبایل عربدن ایکی کمسنه اراسنده مفاخره و محاسده
واریدی اتفاق بریسی بر موضعده بر شتر قربان ایدوب

قوم قبیله یه تفریق ایلدی خصمی اشدوب ایکی شتر قربان ایدوب
قوم آیه اولشدردی . اول کی کمسنه دخی ینه مغالبه قصد ایدوب درت
شتر قربان . و ایثار قوم عربان . ایلدی خصم دخی ینه تضعیف
و سکز شتر قربان ایتمکله خصمن ضعیف . ایدیجک خصم اول مغالبه ده
مبالغه اسراف . و شتری اضعاف اضعاف . ایدوب یوز دوه
قربان ایلدی . خصم ثانی نک حوصلهٔ قدرت و مکنتی زیاده یه وسع
اولمغین بالضروره سکوت و فراغت ایلدی . بو حال خارج کوفه ده
ایدی چون کوفه یه کلدیلر خصم ضعیفک اهل و عشیره سی کلوب زجر و
تقریع ایلدیلر که بزم قبیله مزی اشراف عرب و قبایل ربیعه و مضر اراسنده
خوار و خجل ایلدک اگر قربان تضعیف . و بزی و کندوکی صنادید
عرب ایچنده تشریف . ایده ایدک بزم مالمزدن دخی زیاده خرج سکا
تسلیم . و سنی اشراف ایچنده مغلوب ایتدن سلیم . ایده ایدک دیو
دعوای لوم ایدیجک طباع عربده عصب و منافرت . و حب مغالبت
و مفاخرت . هیجان ایدوب همان سیفنی سل ایدوب سکک کوفه ده
کیروب کتوردکی شتری عقر ایدوب خلقه ندا ایلدی که استین آلسونلر
مباح . در و هر کمسنه مرادین کوردسین بی جناح . در روایت
اولنور که اوچ یوزدن زیاده شتر ذبح اولنمش . حضرت امیر المؤمنینه
استفتا ایلدیلر حرام در . ما اهل به لغیر الله قسمندندر دیو فتوی
ویردیلر . هیچ کمسنه بر لقمه تناول ایلمیوب کناسه کوفه ده سباع و

کلاب اکل ایلدیلر دردنجی انفاق وخرج واقع اوله اکر واجب
اولن موضعه در اهل وعیال وخدم وحشم کبی اکر واجب اولمین یره در
رفقا وفقرا کبی بر هر حال منت وسرزنش ایلمیه بلکه قطعا ذکرینه
اشعار دخی ایلمیه بوقنده قلدی که بن سکا فلان زمانده فلان
ایتدمی دیه زیرا منت ریا کبی در ثواب صدقه وانفاقی ابطال ایلر
نته کم حق تبارک وتعالی قرآن عظیمده بویردی یا ایها الذین آمنوا
لا تبطلوا صدقاتکم بالمن والاذی منت واذا ثواب من وعطایی
متواتر اولن مطر سنک صاف ومرمردن آثار غباری نیجه ازاله
ایدرسه ایله ازاله ایدر وجمله منت واذا دیدوکی جبین عطاده
جهره معطی یه آثار انقباض وورهم اولمق عارض اوله مصراع
بلکه معطی دآیما خندان رو وکشاده ابرو اولمق کرک وبعض
شعرا محمد وحلرین سحاب وزرینه فیض شحات سخاده ترجیح ایتدکلرنده
دعوالرینی بو تحقیقلی شعر بیله اثبات ایلدیلر دیدیلر که نظم

ان من قاس بالسحایب جدواک	فما انصف بین شکلین
انت اذا جدت ضاحک ابدا	وهو اذا جاد دامع العینین

شرح حال مصارف مال مصارف مال دخی اوج قسم در قسم اول
اولدر که انده طلب رضای واجرای شرع دین موجود ومتحقق اوله
کرکه فرض اولسون اهل وعیالنه انفاق ایتدوکی کبی حدیث
شریفده واردا ولمشدر که اعظم اجر اهل وعیاله انفاق اولنده در

کرکه مستحب اولسون فقرایه تصدق کبی قسم ثانی سخاوت ومروت وایثار
بذل معروف ایچون ویریله تحف وهدایا ومبرات اخوان وصلات
مداح وشعرا کبی قسم ثالث اولدر که کندو ضروریات وامور معاشی
ایچون صرف اولنه واهل وعیال دخی نیت صدقه اولمیجق ثوابی
اولمیوب بو قسمده داخل اولور بو قسم اخیر دخی ایکی قسم در زیرا
شوندن خالی دکل که جلب ملایم وطلب مهماتیچون خرج اولنه اخراجات
منزلده اولن وجوه ماکل وملابس ایچون اولن خرج کبی یا دفع مولم وت
مضار ایچون خرج اولنه ظلمه وسفهایه حفظ نفس وعرض وماللری ایچون لازم
اولیجق ویریلن کبی قسم اولده که انفاق لوجه الله در رعایت
شرط اخلاص وحسن نیت واحتراز ریا وسمعه وشهرت وترک
اذی ومنت غایت لازم در ودخی مواضع صدقه اولن مستحقلری
تمییز ایدوب زیاده مستحق اولنلری تقدیم وترجیح ایلمک لازم در
زیرا صدقه نه قدر مستحقه دوشرسه اول قدر ثوابی ارتوق اولور
پس ایتام ضایعه واارامل مستوره وصلحای فقرا که ذل سؤالدن
احتراز ایدوب فرفقره احتمال ایدر تفقد اولنه ودخی ویرلن
صدقه اخفا اوزرینه اولمغه سعی اولنه که فقرانک فتوی وقبول صدقه
ایتدکلری ظاهر اولمغله انلره انکسار وکندو نفسنه ریا وشهرت
وعجب کلمکدن امین اوله قرآن عظیمده بیورورکه ان تبدوا
الصدقات فنعما هی وان تخفوها وتؤتوها الفقراء فهو خیر لکم بزم

علما قتى ديرلر كه صدقهٔ مفروضه ده زكوة كبى اعلان افضلدر • اما صدقهٔ
تطوعده اخفا افضلدر • و حديث شريفده كه صدقهٔ سر صدقهٔ علانيه دن
يتمش درجه افضلدر ديمك وارد اولمشدر • صدقهٔ تطوع محمولدر • و
حديث شريف مشهورده بيورلمش كه • فرداى قيامتده كه آفتاب
مقدار ميل مرتفع اولوب خلق غرق عرق اولدقده يدى طائفه سايهٔ
عرشده آسوده اوله لر • برى سى پادشاه عادل • برى دخى اول جوان
كه عبادت اوزره بويمش اوله • ايكنجى اولكسنه دركه صاغ اليله
ويردوكى صدقهٔ صول الى طويميه • و اوچنجى اولكسنه دركه خاطرى
مسجده متعلق اوله مسجددن چقه كيرو كيرمينجه راحت اولميه •
دردنجى اولكسنه دركه آنى خاتون صاحب منصب و جمال هوى و معصيته
دعوت ايتدكده اجابت ايتميوب انى الله دن قورقرين ديه
بشنجى برادر اخروى سين زيارت ايدوب اخوت الله دن غيرى
غرضى اولميه • آلتنجى تنهاده حق جل و علاى ذكر ايدوب كوزندن ياش
روان اوله • يدنجى امام عادلدر • و بعض علما سهولت حفظ ايچون
بو يدى خصلتى نظم ايتمشلر نظم و قال النبى المصطفى ان سبعة

يظلهم الله العظيم بظله … محب عفيف ناشئ متصدق

و باك مصلّ والامام بعدله نثر امام على زين العابدين حضرتلرندن مرويدر
كه كيجه ايله تنها چيقدى مدينه ده اولن ارامل و ايتامك منازلنى دق
ايليوب نفقه يه محتاج اولنلره نفقه و صويه محتاج اولنلره ارقه سى

ايله صو كتوروب جمله نك مهماتن مقضى ايدردى • و بو حالتى آندن بلديلركه
وفاتندن صكره ارامل و ايتام مدينه فرياد ايلديلركه بر كشى وار ايدى
كيجه كلوب بزم مهماتمزى حاضر ايدردى اول كسنه نيجه اولدى ديديلر •
و حضرتك غسلى زماننده مبارك اوموزلرنده قربه طاشمقدن آثار اولمش
بولندى • و بعض خدامى كيجه ايله چيقوب كتدوكين بيلمش ايدى • بو جمله دن
جزم ايلديلركه بو افعال كريمه و اعمال صالحه نك صاحبى اول ذات پاك
ايدى كه شجرهٔ باغ نبوت • و ماه آسمان جود و مروت • ايدى و بونك
كبى اعمال انك كبى كوهر كان رسالتدن صادر اولميوب كمدن اوله كرك
فرزدق اول حضرتك مدحنده بيهوده مى ديدى كه نظم

هذا الذى يعرف البطحاء وطاته … هذا التقى النقى الطاهر العلم

الى آخر القصيدة • قسم تاينده • بش شرط رعايت اولنه شرط اول تعجيلدر
زيرا تأخيرده سائل الم انتظاره • و معطى كذب اعتذاره • مبتلا اولمق
واردر • پس بو مرتبه دن صكره انفاقك دنياده ثنا و آخرتده ثوابى
قلمق محتمل اولور • آنكيچون ديديلركه • اهنا البر عاجله • و ضيافتلرده
طعامى تيزجه كتورمك دخى تعجيلدر ديدندر • ابن حجاج شاعى كه صاحب
مجون و مسخره ايدى بر كمسنه دعوت ايدوب طعامى كتورمكده كروب
چيقوب نوع تأخيره مؤدى اولدقچه بو قطعهٔ بديعه انشاد ايلدى كه قطعه

يا ذاهبا فى داره جائيا … بغير معنى و بلا فائده
قد جن اضيافكم من جوعهم … فاقرأ عليهم سورة المائده

شرط ثانی کتمانندر زیرا ظهورده نیجه فساد ومضرت مترتب اولور ● ودخی کتمان نجح آمال وحصول امانیده بالخاصه مؤثردر ● استعینوا علی حوائجکم بالکتمان ● دینلمشدر شرط ثالث ابتدوکی خرج وعطایی استکثار ایتیوب بلکه قلیل عد ایلمکدر که معطی جانبنه مروت وهمت واخذ طرفنه مزید احسان ومنت ● اولمغی ایجاب ایدر شرط رابع مواصلت عطادر ● زیرا تراخی وفتور اولیجق احتماللدرکه اولکی عطالر دخی اونودلوب فایدهسی ولمیه ● پس اصدقاسنه ومخادیمنه جواد وعطاییله بذل نعمت ● وصرف خدمت ایدن کمسنه یه گاه کلی وجلیل ● ایتمکدن ایسه علی الدوام والتعاقب جزئی وقلیل ● ایتمک اولیدر شرط خامس خرج وعطا وصرف سخانک موقعنی تشخیص وتمییز ایتمکدر که عطا یا محله دوشوب بی فائده بلکه موجب فساد ومضرت اولمیه ● نته کم دیمشلردر بیت

ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی ‌‌ — ‌‌ مضر کوضع السیف فی موضع الندی

نظم

نکویی با بدان کردن چنانست ‌‌ — ‌‌ که بد کردن بجای نیک مردان

بعض کمسنهلر بونک خلافنه گیدوب هرکسه صرف خدمت ● وبذل نعمت ایتمک اولی واحسن در مقابلهسنده جلب نفع اولمزسه باری دفع ضرر متعیندر دیمشلر بیت

بد ونیک را بذل کن سیم وزر ● که این جلب خیراست وآن دفع ضر

قطعه

تا دل دوستان بدست آری ‌‌ — ‌‌ بوستان پدر فروخته به

بختن دیک نیک بختانرا ‌‌ — ‌‌ هرچه رخت سراست سوخته به

با بد اندیش هم نکویی کن ‌‌ — ‌‌ دهن سگ بلقمه دوخته به

عبدالله بن جعفر طیار رضی الله تعالی عنهما قتنده بو کمسنه بو بیتلر تمثیل ایلدیکه قطعه

ان الضیعة لا یکون ضیعة ‌‌ — ‌‌ حتی یصاب بها طریق المصنع

فاذا اصطنعت صنیعة فاعمد بها ‌‌ — ‌‌ لله او لذوی القرابة اودع

عبدالله جواد ایتدی بو بیتلر خلقی بخیل ولئیم ● وجود ابنی سد ایتمکده تأثیر عظیم ایلر ● وبونلر بله عمل ایتمک گرک بلکه سحاب گبی احسان امطاری نازل ● وتکرمت اقطارنی هر جانبه واصل ● ایتمک گرک ● اگر کریملره واصل اولورسه حر که کرمه انلر اهل ولایقلردر ● اگر لئیمه وصل اولورسه دخی غم دگل که صاحب احسان اولنلر نیه کرمی ایله ممتازلر واحسانلری ایله فایقلردر فقیر ایدرین بو ایکی قولک بریسی مطلقا ترجیح ● وبر مذهب تضعیف ومذهب آخر تصحیح ● اولنق مناسب دگلدر بلکه توفیق اولدرکه عبدالله دیدوکی قول افراد انسانه ● واجواد وعطای کرمایه مناسبدر که عطالری اعراض خزینه ● واعواض دنیهٔ دنیویهدن مقدس ومبرادر ● بلکه آفتاب وار ● لطیف وکثیفه افاده وانوار ● وسحاب مثال رفیع ووضیعه افاضهٔ اقطار ● ایدرلر اما اکثر انام ● وعامهٔ خواص وعوامه که وضع کتاب ● وسوق خطاب ● غالبا انلر بله درمناسب مذهب اولدر که الظلم وضع الشیء فی غیر موضعه دن خالی در ● وعد ولندن که ایقاع المعروف فی غیر موقعه دن آزاده حالدر ● نته کم بعض سلاطین بنی ایوب دیمشلر نظم

اذا شئت ان یعطی الامور حقوقها ‌‌ — ‌‌ وتوقع حکم العدل احسن موقعه

فلا تضیع المعروف مع غیر اهله ‌‌ — ‌‌ لظلمک وضع الشیء فی غیر موضعه

او چنجی قسمده برشرط رعایت اولنه واول اقتصاد یعنی اعتدال در
اما سبب طلب حاجات ومهمات ایچون خرج ایچنده اسرافه یقین اولمق
اولی در امساک وتقتیره قریب اولمقدن لکن اول قدر اوله که حفظ عرض
حاصل اوله زیرا بو قدر اسراف محض اولمز بلکه دفع مضرت اولور زیرا تمام
اقتصاد واعتدال عوام ایچنده مذموم در زیرا طمعلری غالب
ونفسلری بی وجه مرادلرینی جالب در اقتصاد اوزره اولن مرتبه
هوای نفسلرینه موافق اولمغین بخل ولوم دن عد ایدرلر پس خرج
وانفاقی بر مقداره رأی عوام اوزرینه ایتمک کرک که بغض وطعن عوامدن
امین اوله میل عوام تبذیر جانبنه در میل خواص تقتیر طرفنه در
بو رأیه کلنجه خواجه نصیر کلامی در والحق اقتصاد برشرط درکه انفاقک
جمله اقسامنده رعایتی واجب در برقسمه حصر ک وجهی ظاهر دکلدر
تا دخی خواجه ایدر بو جمله باب تمولده تدبیرات وقوانین کلیه در
اما تدبیرات جزئیه عاقله مخفی دکلدر باب خامس اهل وعیال تربیه سی
بیانندە در اولا هر کسنه یه لازم درکه تأهل وتزوج ایلیه وغرضی
تکثیر نسل وبنی نوع خصوصا تکثیر اهل اسلام وامت محمد
علیه الصلوة والسلام ونفس معاصی وفسادات مرتکب اولمقدن
تحصین اوله وحدیث شریفده وارد اولمشدر که تناکحوا تکثروا فانی
اباهی بکم الامم ولو بالسقط واهل بصیرته مخفی دکلدر که مبدأ اول
جل ذکره حضرتنک بقای نظام عالم واتصال سلسله بنی آدم

حقنده عظیم عنایت واهتمامی مبذول در حتی حیوانا تک دخی توالد
وتکاثرینه عنایت ظاهر در جمله دن بر دلیل بو در که هر حیوانه مجامعتی
لذیذ ومطلوب طبع ایلدی که تناسلی بالذات ومقتضی العقل اراده
ایتمزلرسه باری بالعرض ومقتضی الطبع اراده ایدوب تکثیر افراد وبقای
نوع حاصل اوله نسللری وجوده کلدکدنصکره محتاج تربیت وتقویت
اولدقلری زمانده آبا وامهاتلرینی مشفق ومهربان ایلدی که ضایع اولوب
انقطاع نوع لازم اولمیه واحتیاج زمانی کچدکدن صکره شفقت
زایل اولور حتی طیور آشیانلرندن طرد ونفی ایلر بو احوال اهل بصایر
قتنده دلیل ظاهر درکه مبدء فیاض وجواد منزه من الاغراض
حضرتنک بقای اولاد وانساب انسان وحیوان بل بقای جمیع مرکبات
عالم اکوان حقنده عنایتی فایض وصادر ودوام نظام مشاهده
وبقای عالم محسوسه اتفاقی واقع وظاهر در وحکما مبداء اول جل
ذکره حضرتنک ایجاد عالم واحداث حوادث اکوان جانبنه قصدی لازم در
دیرلر وبو قصده عنایت ازلیه دیو تسمیه ایدرلر وحالا ذکر اتدیکمکز
اول قصد فیضی وعنایت ازلیه نک فروع ولوازم وپرتوی در
وچون تخلقوا باخلاق الله حدیث ثابت وتشبه مبادی عالیه
نفوس انسانیه یه نهایت مراتب در پس هر طالب کماله لازم در
که تکثیر نوع وتوفیر نسل وبقای نظام عالم وامتداد سلسله بنی آدم
جانبنه همت وعنایت ایتمکده مبدأ اول جل ذکره تشبه ایلیه ومرادی

نكاح وجماعدن مجرد ونيل لذت جسمانيه اولميه كه مرتبهٔ مبادئ عاليه دن
دايرهٔ حيوانات عجمه تنزل • بلكه آندن دخی تسفل ايتميه • جناب
رسالت پناهی بعض اصحابنه سؤال ايلدی كه تزوج ايلدكمی • ايتمدم
ديو جك غضبه گلوب بيوردی • فانت اذا من اخوان الشياطين
ان كنت من رهبان النصاری فالحق بهم وان كنت منا فمن سنتنا
النكاح • يعنی چون سن وخاتون موافق وقرينهٔ صالحه زوجی نه تدبير
منزلده معاون ومشارك غيبتنده مال وعيالنی حافظ ونائب • حضورنده
مشكلات امورنده ناصح مشاور وشدايد ونوائبنده غمكسار ومصاحبدر
وخاتونلرك افضلی واكملی اولدر كه عقل ودیانت • وعفت وحصانت
وادب وحيا • وزوجنه محبت وصفا • ايله موصوف اوله وكورضای
زوجی قنده ايسه اتمم مهامی • اولوب حفظ ناموسه غايت حراص • اوله
وزبان دراز وناحق شناس اولميه • اگرچه بو ايكی صفت نساده قتی چوق
اولور • روايت اولنور كه حضرت رسالت پناهی روز عيدده
مصلی يه چقدقلرنده طائفهٔ نسای كوروب بيوردیلر • يا معشر النساء
تصدقن فانی رأيتكن اكثر اهل النار • صوردیلر كه يا رسول الله نه
سببدن اكثر اهل نار اوله وز • بيوردیلر • تكثرن اللعن وتكفرن العشير
يعنی لعنتی چوق ايدرسز ومعاشرت ايتدگكوز زوجلريكوزك نعمتنه
كفو ايدرسز • نيچه روزكار نازونعيمله پرورده اولان زن ادنی
غضب زماننده نه كوردم بكا نه ايتدك ديمك مقرردر • وخاتونلرده

بر صفت لازمه دخی ولود اولوب عقيم اولمقدر • نته كم جناب رسالت
پناهی بيورمشلردر • خير نسائكم الولود الولود • وولود اولدوغی ثيب
ايسه بقا اولاد كثور دكندن بكر ايسه اخوات وبنات عمندن قياسله
استعلام اولنه • وتزوج نساء احرار تسری واستيلاد جواريدن
افضلدر • زيرا حره اغلب احوالده جاريه دن عفت وعقل وتدبيرده
وحفظ عرض وتربيت اولاد واحتراز ذمايم اخلاقده افضل واعلی در
وحره نك جمله قضايا بلندندر كه غرضا طبعنده كمال عفت دخی اولمسه
اقربا وآبا واخواندن احتراز ايدوب بعض قبايح خاطره دخی اوله
تمنع ايتمك محتملدر • وبعض جواری قبايحنه تقريع اولندقده بز جاريه
قسمی يوز نيچه اصل وحسبمز • ونيچه ناموس مكتسبمز • واردر كه رعايتی
واجب اولوب عار وشناردن احتراز ايده وز ديرمش • وايضا جوارينك
اكثر حالده حسن وجمال ظاهرينه نظر اولنوب سيرجيلردن اشترا اولنور •
ومعلوم اولنماز كه ديارنده نه كمسنه نك قيزی ونه طائفه نك سلاله سی
ايدی شايدكه ارذل ناس واخس طوائفدن اوله • وايضا حرايه آلمه نك
بر فايده سی دخی اولدر كه اقارب وعشايريله استظهار تعاون حاصل
اولور • وتربيت اولادده اخوال وعشاير ام طرفندن دخی امداد
واصل اولور • وبو معنی جواريده مفقوددر • وعربده عادت ايدی كه
بر قبيله بر قبيله يه عدو ايكن انلردن تزوج ومصاهره ايتمكله صديق
ومعاون اولورلردی • خالد بن يزيد بن معويه كه حكماء عرب •

و افاضل اهل ادب • دن ایدی ایدر که بکا آل زبیر اعدای عدو کلوردی
چون رمله بنت زبیری تزوج ایتدم احبّ احبام اولدیلر و بو ابیاتی حقنده دیمشدر شعر

احبّ بنی العوّام من اجل حبّها	ومن اجلها احببتُ اخوالها کلبا

و تزوج بکر ثیبدن اولی در • زیرا قبول ادب و زوجنه موافقت
و فرماننه انقیاد و انک محاسننه قصر نظر طائفهٔ ابکارده ارتوقدر •
و ثیبده زوج اولنه تطلّع و تذکر • و انک ایامنه تحسّر • اولمق احتمالدر
بو صفات موجود اولدقدنصکره حسن شکالت • و لطف و صباحت
و نسب معتبر و غنا و ثروتله دخی موصوف اولورسه اعلی مراتب بودر
میسر اولن کمسنه شکر بی شمار • و حمد حقی تکرار ایلسون • و بعض
مفسرین • ربّنا آتنا فی الدّنیا حسنة • بیورلمقدن مراد قرینهٔ صالحه در
دیمشلر • اگر بو صفتک بعضی مفقود اولورسه عقل و عفّت • و حیا
صاحبه سی اولمغه همّت • اولنسون • اگر مجرد حسن و نسب • و غنای
موروث و مکتسب • اختیار اولنورسه نیجه ملال و تعب • بلکه هلاک
و عطب • و اختلال امور دین و دنیایه سبب • اولمق محتملدر • و حکما
دیمشلردر که باعث طلب و خطبهٔ زن مجرد حسن شکلی اولمق گرک • زیرا
حسنله عفّت آز جمع اولور • و زن صاحب جماله اهل هوادن طالب
و راغب چوق اولسه گرک • و آنلرده ضعف عقل مقرردر یحتمل که
رغبت ایدن مفسدلر انواع حیل و مکر ایله غالب • و نیجه زخارف
دنیا عرض ایتمکله راغب • اولیجق طریق مستقیمدن چقوب هوایه

ابتاع ایده لر • کسری پرویزک نخیرجان دیرلر بر مرزبانی وار ایدی
خاتونی اول وجهله حسن و جمال صاحبه سی ایدی که نقشبند ابداع تمام
ایران زمین بلکه مجموع عرصهٔ گیتی ده انجلین نقش بدیع یازممشدی
کسرایه توصیف ایلدیلر • شیفتهٔ جمالی اولوب هر زنلر گوندروب
گاهی گندوز دخی کیجه ایله واروب ملازمت ایلردی • چون نخیرجان
قصه یه واقف اولدی زن مزبوره دن تمام اعتزال ایلدی • بر گون
دیوانده کسری نخیرجانه ایدر که سنک غایت شیرین چشمهٔ آبک وار ایمش
سن آندن هیچ نوش ایتمزمیشسن سببی نه در • نخیرجان ایتدی بن
اول چشمه کنارنده ارسلان ایزی نی گوردم انکیچون اجتناب ایلدم
کسری یه بو کنایی جواب سؤالی • و خاتوننڭدن انکیچون اعتزالی بغایت
خوش گلوب زری مرزبانه تلغین ویروب فرمان ایتدی که آنکیچون
تاج مرصّع • و طوق و سوار ملمّع • دوزه لر که جواهر زواهرینک
قیمتنی صیرفیان عالم تعیین ایتمکدن عاجز اوله • و حضرت عمر فتوح
فارسله مظفر اولدقده بر دهقان امیر عسکره گلوب بنی اهل و عیالمله امان
ویروک نخیرجان کنزنی بولی ویره یم دیوب امان آلوب بر مزرعه
الجنده مدفون ایمش گتوردی امیر عسکر آنی حضرت عمره مدینه یه گوندردی
گلدوکی گون کیجه قریب اولمغین • و اصحاب اختلاف ایدوب بعضلر
تقسیم اولنمق گرک دیوب • بعضلر بیت المالده طورمق گرک دیوب
بر طرف ترجیح اولنمغین مسجدده قیوب اکابر مهاجرین و انصار

صباحه دک بکلدیلر ۰ حضرت عمر واقعه سنده کوردی که بر صحنه بر مقدار
اخکر سوزانی طولدرمشلر کتوررلر حضرت عمر هر نه قدر یوزین چوروریه
یقین کتوررلر ایدی فی علی بیدآر اولوب علی الصباح بلا توقف مهاجرین
وانصار ۰ ومتبعین اخیار ۰ اراسنده تقسیم ایدوب بردانه ایلقومادی
مقصود حکایتدن نچه فایده در ۰ اول خاتون جمیله محل طمع اهل هوا اولدوغی در
که صدد آنده ایدی ۰ ایکنجی بخیر جان آنی شهوته تابع اولمیوب کندودن
ابعاد ایتمکله مالک اولمیوب ۰ بلکه منصب جلیل ومال جزیله مالک ۰ اولدوغی در
اوچنجی لعل و یاقوت فروزان ۰ حقیقت عالمنده اخکر سوزان ۰
اولدوغی در میر علی شیر نوایی بورادن دیمشدر که مطلع قصیده ۰

آتشین لعلی که تاج خسروانرا زیورست	اخکری بهر خیال خام پختن در سرست

دردنجی غزاده اولن اصحابک امانتی که بونک کبی خزینهٔ بی کم وکاست ولایت
عجمدن مدینهٔ منوره یه ایصال ایلدیلر با آنکه بیلور واستر بو غیدی
بشنجی حضرت عمرک کمال عدالتی که خزینه کرک اولوردیو برحبه ایلقومایوب
فی الحال بین الغانمین ۰ علی موجب الشرع المبین ۰ قسمت بیوردوغی در
والله اعلم تعالی ۰ پس تزوجده غایت حسنا ملیحه دن ۰ وغایت شوهاء
قبیحه دن ۰ دخی احتراز کرک ۰ زیرا غایت قبیحه اولیجق نفس آنکله قناعت
ایتمیوب حرم غیره تطلع ۰ یا موتینی دائما توقع ۰ ایتمکدن خالی اولماز
پس عند آل طلب اولنق کرک المنشه نه فرط قبیح کرک زوجه ده نه حسن و بها
میانه کوزله که خیر الامور اوسطها ثر ودخی شول خاتونه که جاه ومنصبده

کندو بله مناسبتی اولمیه راغب اولمیه ۰ ودخی شهرت اسباب واموال و
وفوت ضیاع وعقاراتی اولدوغیچون خاطب اولمیه ۰ زیرا بو صفتلر
عورتک تغلب واستعلا ۰ وتسلط واستیلا ۰ سنه مؤدی اولوب
زوج خادم زوجه مخدوم واول غالب بو مغلوب اولمغله امور زوجیت
انعکاس ۰ ورابت الرجال قوامون علی النساء انتکاس ۰ اوزرینه اولوب
تدبیر امور منزل خلل پذیر ۰ وانتظام امر معاش بر نقصان وتقصیر ۰ اولور
وخاتون ارینک سیاست وضبطنده اوچ امره رعایت واکتساب ۰
واوچ شیئدن تحرز واجتناب ۰ ایتمک کرک رعایت اولنه جق امور که
اولی زوجندن زوجه سی هیبت اوزرینه اولمق در ۰ زیرا زوج خاتونک
نظرنده مهیب اولمیجق امتثال ۰ اوامر واجتناب نواهیسنده اهمال
اوزرنده اولوب احوال منزله اختلال ۰ عارض اوله کرک ۰ وبو شرط
اهم شروط در ۰ بو شرط مفقود اولیجق عورت غالب ۰ ومراداتنی
جالب ۰ اولوب بلکه زوجنی تسخیر وکندو حکمنه مطیع ایتمکله امر مأمور
ومطیع مطاع اولمغله فسادات وفضایح ۰ وقباحات وشنایع ۰ مترتب
اولور که دفعی ناممکن ورفعی نامیسور ۰ اولور ۰ ایکنجی اولدرکه زوج
خاتوننی تکریم ورعایت ایلیه اول قدر که محبتن استجلاب ۰ ومودتنی
تحصیل واکتساب ۰ ایده که خاتون اول کرامتک زوالنی تصور ایدوب
اطاعت وانقیاد ۰ ومخالصت واتحاددن ۰ خالی اولمیه ۰ اما بو
کرامت وتعظیم حددن بیرون اولمیه که بو مغلوب وخاتون متغلب ۰

اولمغله ضرر مذکور مترتب اولمیه و رعایت و کرامت خاتون دخی
نیجه نسنه ایله اولور بریسی ملابس حسنه و حلی و حلل فاخره ایله که انلره حلال
وقتلرنده مرغوبیتی درجهٔ کمالده در قدرت یتدکجه و حاللرینه مناسب
اولدوغنه کوره رعایت اولنه ایکنجیسی اولدرکه آنی تدبیر منزلده
مشارک بلکه امور درونی اکا مفوض اولوب حفظ اقوات و اثاث بیت
و ضبط جواری و خدم صغارانک تصرفنده اوله اوچنجی اقربا و متعلقاتنه
رعایت و اکرام اولنه بوندن زیاده رعایت مثلا امور برونیده
دخی تصرفین مطلق ایلمک و اهل حکم ایسه عزل و نصب نواب و اهل وظایفی
انک شفاعتیله عمل ایلمک و بونک امثالی جائز دکلدر سابقا دیدکلموز مضراتی
مشتمل در دردنجیسی اولدرکه چون خاتونک صلاح و عفاف و منزل ضبطنده
قدرت و کیاستی موجود اوله آنکله اکتفا ایدوب اوزرینه غیری خاتون
تزوج یا جاریه تسری ایدنمیه اکرچه حسن جمال و نسب و تبار و ثروت
و غناده بوندن زیاده دخی اوله بعض عقلا مطلقا بو معنایی مکروه
کوردیلر زیرا چون نسا نقصان عقلله موصوف و غیرت مفرطه ایله
موصوفلردر محتمل که کمال غضب و غیرتندن بعض امور ارتکاب ایده لرکه
موجب اختلال نظام منزل و مورث فضاحت و خسارت کامل اوله
و تعدد ازواجه اقدام ایدنلرک اکثر منزللرنده مجادله و خصام و سوء
عیشی و اختلال نظام متوردر و فرقه مبتلا اولنجه اقل مرتبه
زوجنک اموال و اقوات و اثاث بیت و آلاتی حفظنده تکاسل

ایتمه سی متعین در حکما دیدیلر که ازواج پادشاهلردن غیری کسنه یه جایز
دکلدر زیرا زن انلره مقام عبودیتده در غیرت و حمیت ایدوب مفاسده
ارتکاب ایتمک احتمالی یوقدر و آنلره دخی ایتمک اولیدر زیرا مرد
منزلده تنده جان کبیدر نته کم ایکی بدنه بر جان اولمز کذلک ایکی منزلده
بر مرد لایق دکلدر و شرعا دخی ترکنک ثوابی سابق ذکر اولنشدر
اوچنجی امر که رعایتی واجب ایدی اولدر که خاتونی بر شغله متقید
ایدوب بطال اوتورمغه قومیه لر اکر ضبط منزل و لوازم معاش
ترتیبندن و عبادات مفروضه معلومه سندن فارغ اولورسه اوساط
ناسدن ایسه غزل قطن و کتانه اکابردن ایسه زردوزلق و اکا مانند
صنایع عزیزه یه مشتغل قله لر خواجه حمدالله قزوینی مستوفی تاریخ کزیده
کتابنده ذکر ایدر که سلاجقه زماننده قزوین خاتون بنت الب
ارسلان سلجوقینک اقطاعنده ایدی و اول خاتون کاهی کلوب ظاهر
قزوینده خرکاهلر اوتورردی اول زمانده قزوینک قنوات آبی قلیل
اولمغله خلق عطشدن زحمت چکرلر ایدی اهالی شهر ملکه قزوینه دن
شهره بر کاریز دخی کتورمک تمنا ایدوب توسلیچون خرکاهنه واردیلر اکنده
چرخ قورمش ایلک اکیریور فکر ایلدیلر که بر خاتون بو قدر مالک ایکن
ینه ایلک غزل ایده حب مال بو درجه ده اولیجق بزم التماسمز مبذول اولمق
احتمالی یوقدر ملکه حسن فراستیله خاطرلرینه مطلع اولوب جماعتی یانینه دعوت
ایدوب دیدی که چرخ و دوک خاتونلرک پیرایه سیدر اکر بوکه مشغول

اولمزلر بو احتمال که فکرلری ناشایسته محلّه گیده • و داعیهٔ نامناسبه
اشتغال ایده • بیلدم که سزک برالتمش سکوز واریدی بنوم چرخ چوردکومی
کوروب توقف ایتدکوزنه دربیان ایلمک مقدرت یتشدکجه مساعده
اولنسون • اما لی قزوین ملکه نک عفّت و متمنه تحسین و ثنا ایدوب
موادلرین عرض ایلدیلر فی الحال صنادیق آجوب اموالی بذل ایلدی • و تا
کاریز قزوین شهرینه کلینجه یرندن قلقمدی • و ممکن اولدقچه خاتوننی
اعراس و مجامع نسا اولن مواضعدن منع ایده لر • خصوصا بو زمانده
که نسا آراسنده اسباب هوی مشهور • و بری برینه محبت که ماده
امر شنیع در معروف و مذکور در • پس احتمالدر که بعض فداته جلیس
اولوب امور فاسده جانبنه تحریک ایده لر • و اقل ضرری بودر که
کندودن فایق حلی و حلل صاحبه لرین کوروب تحسر ایله کلوب زوجنه
تکلیف امور مذکوره ایده • یا قلت محبت و حرمت زوجه مؤدی
اوله • اما مجامع رجالدن منع خود فرض و واجب ایدوکی ذکر و بیانه
محتاج دکلدر • اول امور که زوجه آندن احتراز ایتمک واجب در
اوج در • اوّلکیسی اولدر که غایت محبت اظهار ایلمیه • اگر محبت
محبته مبتلا دخی اولمش ایسه ستر و کتم ایلیه که زن محبت زوجه واقف
اولیجق حکم ناز و دلال ایتمکه عازم اولوب • نه دیرسه امتثال اولنمغه
جازم اوله کرک • و کثرت دلال کثرت اذلاله مؤدی اولمق
مقرردر • ایکنجیسی اولدر که مصالح عظیمه و امور کلیه ده آنلر ایله

مشاوره ایتمیه • و جمیع اسرار و خفایای امورینه مطلع قلمیه • اوچنجیسی
اولدر که خواتینی مبادی عمرندن ضبط ایدوب ملاهی استماعندن و
رجال • و صاحب جمال • جوانلر مشاهده اولنه جق مواضعدن و عاشق
و معشوق حکایتلرندن خسرو و شیرین کبی • و ویس و رامین کبی
و هزل کتابلری تلاوتندن و استماعندن منع ایده لر • و تقوی و دیانتی
معلوم اولمین عجایز و متهم اولن خواتین صحبتندن منع ایده لر •
بلکه تمام بلدکلری عجوزی قطعا منزله قومیه لر • و محارمه قرشدرمیه لر
ابن عربشاه تواریخ تیموردهٔ ذکر ایلر که جهان بخت حکم که دختر تیموردر
ابتداده عفیفه و صالحه ایدی • بعدا دیه لردن بعض فاسده لر
اکا اتصال ایدوب انی افساد ایلدیلر • حالا آندن حکایات سوء و
تواریخ بد نقل اولنور • و بعض اخبارده وارد اولمشدر که خاتونلره سوره
یوسف قصه سین تعلیم ایلمک یعنی که عشق زلیخا و جمال یوسف ملاحظه سی
تحریک سلسلهٔ هوی ایلمیه • و شراب ایچمکدن بغایت تحذیر ایده لر
زیرا کیفیت شراب حیایی رفع و شهوتی تهییج و طالب جانبنه انقیاد
و سماحت طبع ویرور • و بو خصال خاتونلرده جمع اولیجق فساد عظیم
و فتنهٔ کلیه پیدا اولور • و خاتونلرک ازواجی قتنده حرمت و
رعایتنی زیاده ایدن بش امردر که هر خاتونه بو بش خصلتی رعایت
لازم • اوّلکیسی عفّت و زوجنک بسترینه هیچ اجنبی یکسنه تمکین
و حدیقهٔ جمالندن برنا محرمک مرغ نظرین خوشه چین • ایلمک در

ایکنجیسی زوجک مالنه کفایت وضبط واسراف واتلافدن صیانت • ایتمکدر
حتّی بعض علما ذاهب اولدیلر که ایکی خصلت رجالده خصایلدن • ونساده
رذایلدن • در بری سی شجاعت • ویری سی سخاوت • در • زیرا خاتونده
شجاعت اولیجق خوف زوج وغیره اولمیوب ظلام شب ومواضع تنهایه
ورمغه اقدام ایدوب مفاسد ظهورینه سبب اولمق • وچون مجامع رجاله
چقمقدن ممنوع اولدقلری مقرّر در شجاعتلرندن نه فائده که دفع ضرر اعدا
وحفظ وحمایت دین وملک درحال دخی اولمز • وچون نسا اغلب احوالده
حافظ مال غیر وامین ضبط منزل زوجدر • پس سخاوتلری مضرّ وزوجک منزلی مختل
اولمغه مؤدّی در • وبوراده ندر که بعض شعرا خاتونلری جبن وبخل له مدح ایتدیلر نظم

قدزاد طیب الاحادیث الکرام بها	ما بالکرایم من جبن ومن بخل

والحق انلرده دخی اعتدال مرغوب در • وخاتونلر زوجی خانه سندن
کندو عیالنه کفایت قدر • وصدقه یه دخی عادت خلق اولدوغی قدر • مثلا
بر سائله بر پاره اتمک • وبر دانه شمع ویرمک • فقهادن قتنده دخی مرخّص در
وجناب رسالت پناهی • یا معشر النساء تصدّقن فانی رایتکن اکثر اهل
النار • بیوردی • راوی ایدر اول کون کوردم خواتین کوشلرندن
کوشواره • وکردن وساعدلرندن طوق وپاره • لرین چقروب
بلالک اتکنه آتارلر ایدی • سنویله که دامن بلال • حلی نسادن مالامال
اولدی • وآیه کریمه ده دخی • انّ المتصدّقین والمتصدّقات •
بیورلمشدر • پس انلرده دخی بخل حرف روا دکلدر بلکه اسرافدن

وخانه زوجین اتلافدن • احتراز کرک • ایکنجیسی زوجی خاتونک قتنده
دائما مهیب • وانک جانبندن قلبی پر سهم ونهیب • اولمق کرک • وشول
خاتون که زوجندن بی باک • اوله اول منزله ویل وهلاک • مقرّر در
اوچنجی زوجیت امورنده اطاعت وانقیاد • اوزرینه اولوب زوجندن
نشوز وخلافدن تمنّع وعناد • ایلمیه • هر خاتون که زوجنه کراهت
ونفرتله نکران • اوله ظاهر قلبی مائل دکران • اولمشدر آندن خیر واصلاح
منزل بر طرف • والکا نقود محبتی خرج عین غبن ومحض سرف • در
نه دکلو صاحب جمال ایسه قطع نظر ایتمک کرک • چون دهان موانسته
دندان پوسیده در علاجها اخراجها دیمک کرک • ودین جهودیچون
زندانه کرمک اولی واساندر • زیرا زن ناهمبا بانله خانه زنداندر قطعه

به زندان قاضی کرفتار به	که در خانه بینی در ابرو کره
در خرّمی بر سرای ببند	که بانک زن از وی برآمد بلند

دردنجیسی زوجی عشرتنده مجامله وملاطفه اوزره اولیجق عتاب بی موقع
وناز ودلال بی محل ایتمک کرک که • ناز دور ودراز • اولیجق محبت
وصفا آز • اولمغه باشلر • وعتاب نه حدّ وحساب • اولیجق خانه الفت
ومحبت خراب ویباب • اولمغه قریب اولور بیت دیمزلر بونلرک نازینه مرغوب اولمز
لیک نازینی چوق ایتمکده ایکن خوب اولمز نثر پس جمله دن ظاهر اولدی که
زن بر هر حال زوجنه مطیع ومنقاد • ومحترز مخالفت وعناد • اولمق
کرک • وحدیث شریفده وارد اولمشدر که براء آیی جناب رسالت

بناهیدن معجزه طلب ایدیجک کنار وادی ده بر درخت تیتمشدی اکا
فرمان بیوردیلر یرندن بقدرة الله قلقوب حضرت اوکنده سر بزمین
ایدوب لسان فصیحله اداء شهادت ایلیجک اعرابی درحال ایمانه کلوب
ایتدی یا رسول الله اجازت ویرسکا سجده ایده یم بیوردیلرکه اکر
مخلوق مخلوقه سجده ایتمک روا اولیدی امر ایدردم که خاتون زوجنه
سجده ایده ایدی لکن سجده حضرت خالقه مختص و مخلوقه غیر مرخص در
حکما ایدرلرکه زن نیک و قرینهٔ صالحه محبت و شفقتده مادره و قناعت
و خدمتده جاریه یه و الفت و صداقتده دوستلره بکزر و زنان
بدنا فرمانلق و تغلبده جبارلره و تحقیر و استخفاف و خدمت زوج
ایتمکده دشمنلره و مالنی خیانتله اسراف و اتلاف ایتمکده اوغریلره و
حرامیلره بکزر و دخی معلوم اولسونکه اکر زن فعل شنیع ایله موصوف
اولورسه اکر محل عرض و دین ایسه مفارقتی ضروری و واجب در
و اکر محل حسن معاش و منقص اوقات و مکدر صفا زنده کانی ایسه
مفارقتی معقول و مناسب در اکرچه بعض عزیزلر قسم ثانیده صبر و تحمل
اختیار و خشونت اخلاقنی حدید طبیعته سوهان ملاحظه قلمشلردر
انککبی مولانا عبد الرحمن جامی دیمشکه نظم ترا تا ست نا هموار بی غنیمت دان
در شتیهای دور چرخ را کانست سوهانش نثر یعنی انک جفاسنه تحمل و اذاسنه
تصبر ایتمکله کند و نفسلرینی تهذیب حسن خلق تحصیل و ترتیب
قصد ایلمیش اما بو طریق اهل کمال و مذهب خواص رجال در

اما عامهٔ ناس و کافهٔ خلقه مناسب مفارقت در قطعه

زن بد در سرای مرد نکو زینهار از قرین بد زینهار	هم درین عالمست دوزخ او وقنا ربنا عذاب النار

و اکر مفارقت اضاعت اولاده مؤدی اولورسه قسم ثانی ده تصبر و
تحمل طریقنه سالک اولمق اولی اولور و بعض بلغای عرب دیمشلرکه نسانک
بش نوعندن احتراز کرک در حنانه منانه اناته کیة القفا
خضراء الدمن علامت حنانه اول عورت درکه زوج سابقنی ذکر و الحنین
و اشتیاق ایتمکدن خالی اولمیه منانه اول عورت درکه زوجنه
مالی یا جاهی ایله منت ایتمکدن خالی اولمیه اناته اول عورت درکه
دایم ضعفدن یا زوجندن شکایت و انین ایتمک عادتی اوله
کیة القفا اول عورت درکه عفتدن تهی اولوب خلق زوجنک اردنجه
دیوث و کیتمان دیو ذم و غیبت ایدوب قفاسنه داغ کبی اوله
خضراء الدمن اول عورتدرکه حسن شکلی اوله و لکن اصل و نسبی خسیس و
دنی اوله و دمنه لرده که اسکی سرای یرلری در و زبله لرده بیتمش تازه
یشل سبزه یه تشبیه اولنمشدر که کندوسی سبز و طری و لکن منابتی قبیح
سر قبیح و نجاستدر و بو تشبیه بدیعک مخترعی جناب رسالت پناهی
که ایتان جوامع کلم ایله مشرف در حدیث شریفده وارد اولمشدرکه
ایاکم و خضراء الدمن قالوا یا رسول الله و ما خضراء الدمن قال المرأة الحسناء
فی المنبت السوء علما ایدرلر بو تشبیه بدیعی اول حضرت بیوردی

بعض علما روایت ایلر که حضرت رسول الله اصحابدن زید بن حارثه یه بیوردی
که یا زید تزوّج ایله که عفتکه عفّت منضم اوله . امّا بیش قسمی تزوّج ایلمه
زید ایا رسول الله انلر نه لردر دیو جک بیوردیلر که . شهبره . لهبره . نهبره
هندره . لغوت . و زید ابتدی بونلر نه در بن بلمزین بیوردیلر که . شهبره
زرقاء بذیه در یعنی کوک کوزلو و دلکو اغنی حشری دیدکلری در . لهبره
طویله مهزوله در یعنی اوزون بویلو ارق عورت . نهبره عجوزه ء
مدبره در یعنی کیرو سنه کتمش قری عورت . هندره قصیرهٔ ذمیمه در
یعنی قصه بویلو عورت . لغوت غیریدن ولدی اولن عورت در
مشایخ عربدن برینک اوغلی تزوّج ایتمک استیجک دیرایدی یا بنی ایاک
والغضوب القطوب الرقوب یعنی ای فرزند صقن غضوب عورتدن
یعنی دائما غضب اوزرینه اولن عورتی آلمه . وقطوب دائما یوزی دورک
اولن در . رقوب اول عورتدرکه زوجنک موتنی و میراث و مهرنی تمام
المغه مترقب اوله . امام ماوردی کتاب ادب الدین والدنیاده ایدر که
عقد نکاحک ایکی نوع شرطی وار در . بر نوعی منحصر درکه هر نکاحده لازم در
و بر نوعی دخی غیر منحصر درکه اختلاف زمان و مکانله مختلف اولور . امّا
محصور اولن شرط لازمه اوج در . اولکی سی دین درکه مقتضی ستر و عفاف
و مؤدّی قناعت و کفاف در . ابو هریره رضی الله تعالی عنه بیوردی
که هیچ خاتون مؤمنه زوج مؤمنی سومیوب دائما بغض و نشوز و کراهت
و نفرت اوزره اولمق یوقدر . بر خلقندن نفرت ایدرسه بر خلقندن

راضی اولوب ایتلاف متوّر در . ایکنجی سی عقل درکه حسن تقدیره امر و صواب
تدبیر آندن صادر در . جناب نبوت پناهی دن مروی درکه علیکم
بالودود الولود ولا تنکحوا الحمقاء فان صحبته بلاء و ولدها ضیاع . و دخی
بیورمشلر درکه . العقل حیث کان الوف مألوف . اوچنجی سی کفاءت در
که آنکله عار زائل و معاونت و استکنار حاصل اولور . حدیث شریفده
وارد اولمشدر که . تخیروا لنطفکم ولا یضعوها الا فی الاکفاء . اکثم بن
صیفی که حکماء عربدندر اولادینه وصیت ایدردی که زنهار سزی جمال ظاهر
محبتی کفو ظاهر اراد تندن مانع . و غلبهٔ شهوت سزی تأنّی دن فارغ
اولمغه طائع ایلمسون که نکاح لئیمه نسبکوزده اولن شرفی ازاله
و زبان طاعنی اطاله ایلر . و دخی معلوم و معمول اولمق کرککه طلب
تزوّج و ارادت تأهل ایدن کمسنه نک مرادی دین و عفت اوله . نیجه
کمسنه بو زمانه ده بو داعیه لری ارآده ایتمیوب با ارباب جاه و منصب
بناتن آلوب انی وسیلهٔ منصب و جاه ایدر . بعض مال وافر و جهاز متکاثر
صاحبه سی اولنه تعلق ایدر . بعض دخی مجرّد حسن ظاهر و جسامت و سمن
محسوس اولنه میل ایدر . امّا غالبا عادت ربّانی و سنّت الهی بونک اوزرینه
جاری درکه منصب و جاه ایچون آلن کمسنه نک وسیله صندوغی شخص
یا وفات ایدر یا عزل اولور . و بو خائب و خاسر قلور . و مال طمعی ایچون
تزوّج ایدنک یا خلقی خطا ایدوب ذات مال صندوغی یا فقره یا متوسط
الحال . و جهازه جواری . و ودایع و عواری چقر . یا مالنی بذل زوج

طامعه ایتمکدن اول جهله منزج و مرتدع اولورکه زوج آندن قرضا قرض نسنه المق ایله منتفع اولمق دخی ممتنع اولور وجمالی تصوریله دآمه دوشنلر ومکس وار دوشاب ناپاکه اوشنلره چوق اولورکه بر قبیحهٔ شوهانی زلیخا دیو صترلر ویره زن فرکتی شیرین خسرو دیو اترلر قبیحهٔ عجوز کشف جمال زرد وعرض لال سرد قلد قد نصکره مغرور نادان نه یه اوغرد وغین بیلوب ندامت وتأسف وتحزّن وتلهّف ایدوب مدد اورتون بورنغ بندن عجزی کمه ایرسک کورن دیمکه بشلر اول اعرابی که عجوزهٔ فتاة صنوب طالب واهلندن خاطب اولوب بعد النکاح فغان وفریاد وبو ابیاتی انشاد ایدر دکه شعر

عجوز تمنت ان تکون فتیة	وقد یبس الجنبان واحدودب الظهر
وما غرنی الا خضاب بکفها	وکحل بعینیها واثوابها الصفر
تروح الی العطار تبغی شبابها	وهل یصلح العطار ما افسد الدهر

فی الواقع جمالی فایق ومرداکا عاشق اولوب تزوج ایدنلر دخی غالبا عشقی زائل وطبعی جانب آخره مائل اولوب دور ودراز نزاع وجدال آخری فراق وانفصال اولسه کرک اما نظری دین وعفت وصلاح آخرت اولنلره حق جل وعلا معین ومغنی اولوب حسن نیتی ایله فقردن غنا وثروته ذلتدن جاه ورفعته ایلتسه کرک نته کم حدیث شریفده وارد اولدی که تنکح المرأة لمالها ولحسنها ولدینها فعلیک بذات الدین ودخی بیورمشلردرکه

من تزوج امراة لعزها لم یزده الله الا ذلا ومن تزوجها لمالها لم یزده الله الا فقرا ومن تزوجها لحسنها لم یزده الله الا دناءة ومن تزوج امرة لم یرد بها الا غض بصره وتحصین فرجه او یصل رحمه بارک الله له فیها وبارک لها فیه صدق رسول الله تعالی علیه وسلم ودخی معلوم اوله که تزوج بابنده مذکور اولن فضایل قیام حقوق زوجیته قادر اولنه وآندن تزوج سببی ایله ظلم ومعصیت صادر اولمینه در اما ایله اولمیه نکاحدن فرار وزحمت عزوبته اصطبار لازم در بزم علمامز دیرلر که نکاح حالت توقانده واجب در یعنی غلبهٔ شهوتده وحالت اعتدالده مستحب وحالت جورده حرام در حکما ایدرکه هرکسنه که زوجه سنه تأدیب وسیاست ومنزلنه تدبیر وریاست ایتمکه قادر اولمیه لازم درکه عزوبت وانفرادی اوزینه اولوب تزوج آندن صادر اولمیه بو سببدندرکه بعضیلر تزوجی ذم ایدوب دیمشلرکه التزوج التزام مهر وانقطاع ظهر وانکسار دهر وفقیر دیدم که التزوج غرامة مهر وندامت دهر وتقوس ظهر وتجرع قهر سروره الی اسبوع وسلامته الی شهر ودخی دیدم ایدی التزوج سلامته مدة شهر وغرامته مدی الدهر وشاعر فارسی کوی دیمشدر که بیت فارسی

برای یکدم شهوت که خاک بر سر او	اسیر زن نتوان شد بسالهای دراز

وشیخ مصلح الدین سعدی شیرازی دخی بیورمشدرکه نظم

چه نغز آمد این یک سخن زان دو تن	که بودند سرگشته از دست زن

یکی گفت کس را زن بد مباد	دیگر گفت زن در جهان خود مباد

لکن بونلر دیدکلکوز کبی تزوجده آندن ظلم وعقوق صادر • واقامت
حد وحقوقنه غیر قادر اولنه در • والا تحصین نفس وفرج • وتحصین نسل
وخروج • وتعلیه پایهٔ همت • وتنمیه وتکثیر امت • وفرقهٔ ربابیه
وامهٔ شیاطیندن خروج • ودروهٔ حفظ مال ودین ونفسه عروج
تزوجدن غیری ایله اولمز مثنوی خرابت کندشاهد خانه کن •

برو خانه آباد کردان بزن	زن خوب خوش خوی آراسته

چه ماند بنا دان نوخاسته نثر چون بو قواعد شریفه یه امتثال • ونکاح
شرعی ایله بوکریمه اتصال • لابد اولاد ونسال • واعقاب واطفال •
حاصل اولسه کرک که منزلک رکن ثالثی درسابقا ذکر اولنمشدر • پس
انلرک دخی تربیت وتقویت وتأدیب وتهذیبلری لازم در • انکچون
بو باب وضع اولندی

بیان آداب تربیت اولاد واطفال

چون ولد اکر پسر اکر دختر در وجوده کله حق جل وعلایه شکر وثنا ایلیه
وآنی محض فضل وموهبهٔ حق بیله • واکر دختر ایسه یا فقیر کثیر العیال
ایسه • زنهار بیحضور ومتبرم اولمیه که حق تبارک وتعالی انک رزقنی
تقدیر ایتمشدر • ممکن درکه بکمیوب تبرم ایتدوکی مولودک بشنده
سعادت • ورزقنده وسعت • قونمش اولوب قدومی پدرینه موجب
اقبال وارفاق • وسبب وسعت اموال وارزاق • اوله • واهلنه
دختر ولادت ایتدوکی دیو اظهار ملالت وملامت ایلمیه • زیرا

اختیاردن خالی در • بی اختیاری لوم جهلدن ناشی در • ابو حمزه دیبولربر
اعرابی نک خاتونی دختر ولادت ایدیجک متألم اولوب اهلنی مهاجرت وجبا
آخرده ساکن اولیجق خاتونی بکا ایدوب بو بیتی اوقودی که نظم

مالابی حمزة لا تأتینا	وانما نوفی الذی اوتینا

اعرابی اشیدوب رقت ایدوب اهلنه راضی اولوب صلح المیوب خیمه سنه
کلدی • پس مولوده اسم حسن وضع ایلیه لرکه زمان اسماسنه موافق ایده
زیراکه نام نامناسبدن مدت عمرنده متألم اولسه کرک • ونیجه کمسنه اسمن
تغییر ایدوب کندویه غیر اسم وضع ایلر اتا اینه تمام متروک اولمز • افضلدن
بری اولادینه دیر ایدی که بن سزه ولادتکوزدن اول وولادتکوزدن ما ننده
وولادتکوزدن صکره احسان ایدوب طورورین ولادتدن اول
نیجه احسان اولوردیه لر دیر ایدی ولادتکوزدن اول سزه
جاریه لر واصیلات خواتیندن تحصیل ایتدم قبایل دنیه وعشایر خسیسه دن
احتراز ایتدم که مدت حیاتکوزده مطعون طعن طاعن • ومسئول لوم لایم لاعن
اولمیه سز • وحین ولادتکوزده اسامی حسانله تسمیه ایلدم که طول حیاتکوزده
قبیح اسمکوز ایله متألم اولمیه سز • وولادتکوزدن صکره انواع تأدیب
وتربیت وتهذیب • وتقویت ایلدم که ممتاز اقران اولدکوز • وجاهل
غبی ملوب زمان حیاتکوزده مماتکوزده طالب اولمدکوز • بعده ایو دایه
قلنه که صحیح الجسم کامل القوی امراض واسقامدن بری وعقلی صحیح وخلقی
سلیم اوله • وحکما دیمشلر که الرضاع ولادة ثابتة • ودایه نک

اخلاق وعادتی سودی غدای مولود اولمغله سرایت ایدوب مولود
انک اخلاقیله تخلق ایدر حکما دیرلرکه بر مولود کبود چشم اولسه دایه‌ء
حبشیه یه ارضاع اله سیاه چشم اولور پس رضعه صورة ظاهره ده
بو مرتبه تغیر افاده ایدیجک صفات باطنه ده دخی تغییر ویرمه سی
مقرر در چون رضاع تمام اوله تربیتنه مشغول اولوب علی التدریج
افعال حسنه واخلاق رضیه تلقین ایدوب مساوی افعالدن منع ایدوب
عار وعیب اولجق افعاله اقدام ایتدکجه های صقین عیبدر بر دخی بونی
ایلمه تقریع وتعنیف ایده لر اطفالک لوح ادراکلری ساده اولمغله
هر جانبه قابلدر اگرچه اکثر رذایل افعال مقتضای طبع بهیمی اولمغله
اکا مایلدر لکن زجر ومنع وتنبیه وتوبیخ اولیجق لوح ساده
اولمغله امتناع واحترازدخی قلبنده تمکن ایدر نته کم دیمشلردر بیت

اتانی هواها قبل ان اعرف الهوی	تصادف قلبی خالیا فتمکنا

واکثرا اکابرزاده لرده سفه وقلت عقل معاش شایع وفاش در
حتی بعض اهل هزل انلری السفیه چلبی دیو تعریف ایلمشلردر همانا
زمان صبی ده حقنده اعزاز ورعایت سببی ایله دایه لری ومربی لری
اصلا بر فعلدن زجر وتوبیخ ایتمیوب هرنه دیرسه آفرین دیوب هرنه
ایشلرسه تحسین ایتدکلری اجلدن در وحکما دیرلرکه تربیت اطفالده
فعل طبیعته اقتدا ایتمک گرک یعنی هر قوت که اول حادث اولور
انک تهذیب وتکمیلن اول ایتمک گرک واول قوت که اطفالده

اول حادث اولور اول قوت حیادر اگر صبی ده حیا غالب اولوب اکثر
اوقات آدم یننده باشین اشغه ایدوب وقاحت یعنی بی ادبلک ایتمزسه
نجابتنه وصلاح اوله جغنه دلیل در پس تأدیبنه اقدام وتهذیبنه اهتمام
ایتمک گرک واول تأدیب اولدرکه رذایل ایله موصوف اضداد مخالطه‌سندن
منع اوله وسفه وفحش ایله موسوم ولعب ولهوه‌ده مشغول صبیان
وغلمان ایله مجالست ومصاحبت ایتدرلمیه که هنوز ساده اولمغله انلرک
اخلاق واطوارندن تخلق ایلمیه که طبیعت سارقدر خصوصا که زمان
صبی وموسم صغرده اوله پس آداب دین وسنن شرایع مرسلین تعلیم
وتلقین ایده لر وفرض وسنت وحل وحرمت نه در بیب
تعلیم وتفهیم ایده لر وفرایض وواجباته مواظبت ومداومت
ایتدره لر نته کم حدیث شریفده وارد اولمشدرکه اطفالکوز
یدی یاشنه وارد قده نماز قلمق امر ایدک اون یاشنه واردقلرنده
ضرب ایدوک وتکاسل وتهاونی خوی ایدنمکدن غایت صقنه لر
ودایما یننده اخیار وصلحای مدح واشرار واشقیایی ذم وقدح
ایده لرکه شروردن هارب وخیراته راغب اوله اگر بر قبیحه
اقدام ایدرسه اول کرزنش صریح ایتمیوب مدمتیله تخویف ایده آنی
سهوه حمل ایده لر یا انسان اولمش اکلدوب آغوصیه منع ایدوب اول بو
فعلی ایتمش سن مقوله عتاب اولمش دیه لر والحاصل ایجاب ایتمینجه
کندویه سن شونی ایتمشسن دیمیه لرکه معلوم اولدقده کلی عتاب اولوردیو

معاوده یه اقدام اولنمیه • وصبیلرین طربوب آشکاره قویوب وکندوسنی
ملابس فاخره ایله تزیین ایلمیه لر • وحاجت اولمینجه خاتم طقمیه لر • ودائما
بنده نامکل حسنه وملابس مزینه تحقیر ایده لر • وذهننده متصور ایده لرکه
زیب و زینت خاتونلره مناسب در • ارلرک زیب و زینتی حلی
وحلل ایله دکلدر بلکه هنر وکمال • وفضل وافضال ایله در بیت

زنانه مردی کن و دست کرم بکشا که زر	مرد را بهر کرم زن را برای زیور است

وخاطرنده مرکوز ایلیه که مزین حلیه لر و ملون جامه لر عورتلره لایقدر
واکل وشربی مطمح نظر و مرتقای همت ایتمک کاو وخر علف خوار عادتی در
بو مرتبه ده قلمق حیوانات خسیسه یه برابر اولمقدر بیت

باب وسبزه قناعت مکن ز باغ جهان	که این قدر علف کاو وخر تواند بود

بو مقوله ابیاتی تعلیم ایده لر • وبونک کبی نصایحی تکرار ایده لر که طول زماندن
ایله خاطرنده قله • ومقبول طبعی اوله • بونک ضدین سویلین کمسنه لردن
خاصه که اقران وامثالی که جهاندن مرادیمک واچمک کیمک بغلنمق در دیرلر
منع وتحذیر ایدوب اختلاط ایتدرمیه لر • واطفالدن ابتدای نشو ونماده
افعال قبیحه صادر اولسه کرک • زیرا نفس اماره موجود وحاصل
وعقل که مانع و عقال قبایح در هنوز غیر کامل • در بعض اطفالدن
کذب ونمیمت • بعضندن سرقه وخیانت • صادر وبونک امثالی
کید ومکر وضرر نفس غیر چوق واقع اولور • اما همان منع وزجر ومتحمل
اولدوغی مقدار تأدیب وسیاست ایتمک کرک • وزمان صبیده

دائما نفایس اطعمه ولذاید اشربه ویرمیوب کاه کاه نان خشک ایله اکتفا
ایتمک کرککه زمانه اطوار زماندن واسعار زمین اتیکدر اول مقوله احتیاج
اولدقده آنکله دخی اکتفا ایتمکه قادر اوله • نتکم بعض روم شهزاده لرینه
جنک برادردن هزیمت واقع اولوب کیلار وخزینه سندن دور
وغ معده ایله کزران اولدقده بی غدالیقدن عاجز اولیجق نان تنک
که یوفقه دیدکلری در بر روستاییدن المشلر • شاهزاده معتاد اولمغین
تناوله قادر اولمیوب جهد عظیم ایله بر روستاییی دخی بولوب ابنانده
بر قطعه کلیچه روستایی بولوب کتوروب بر مقدارین تغذی ایدوب
باقیسین غلامنه حفظ ایتمک امر ایتمش • پس افراط نازپرورلیک سلاطین و
امرایه مناسب دکلدر بوقنده قلدی که اوساط ناس ایلیه • واطفاله
صباح غداسین چوق ویرمیه لر که ذهننه وطبعنه کسل وبلادت ویروب
تعلمدن مانع اولمیه • وات وحلوا ومیوه وسریع الاستحاله نسنه لری
چوق ویرمیه لر • وطعام یرکن خصوصا میوه یرکن صو ایچورمیه لر
ومسکراتدن اکرچه هر کمسنه یه اجتناب واجبدر • اما اطفاله اجتناب
بغایت لازم در • زیرا امزاجلری حار ورطب در غایت مضر و آنلری
غضب وتهور ومقت وقباحت وفساده باعث اولور • وملکات
ردیه طبیعتلرنده مستحکم اولوب ازاله سی عسیر اولور • واول طائفه نک
مجالسنه دخی ایلتمیه لر • وانلرک اشعار مفسقه ومعشقه لرین استماع
ایتدرمیه لر • اکرچه بعض کمسنه لر اشعار ظریفه طبیعت اطفاله رقت و

دکاوت افاده ایدر دیرلر اما صحیح دکلدر ضرری فائده سندن ارتوقدر
و وظیفهٔ درس وتعلیمین تمام اتمینجه غداسین ویرمیه لر • وبعض اموری
اخفا ایتمکه معتاد ایتمیه لر که اخفا ایتمکه معتاد اولوب قبایحه اقدام ایلمیه
وکیجه چوق اویومقدن وکوندز مطلقا اویومقدن منع ایده لر • واسباب
تنعمدن یازین سردابلره کتمک وبویوک مروحه لر صالدرمق • والتی اینغن
اودرمق کبی • وقیشین قالک کورکلر وغایت ایسجی یرلرده اوتورمق
کبی منع ایده لر • وپیاده یورمکه وسوار اولمغه دخی همت ایتدره لر •
وحرکت وسکون وطورمق واوتورمق وسوز سویلمک وطعام
یمک بوجمله آدابن تعلیم ایلیه لر • نته کم عن قریب بیان اولنه کرک
وکذب سویلمکدن ویمین ایتمکدن اگر صادق اگر کاذب منع ایلیه لر •
ومجالس رجالده سوزی آز سویلیوب صوردقلری نسنه یه جواب ویرمکه
اقتصار ایتدره لر • وضحک بسیار وبی ترتیب حرکات واوضاع بیهوده دن
منع ایده لر • ومعلم صالح ودیندار • وعاقل پرهیزکار • سلیم الخلق صحیح
العقل کمنه اوله واخلاق حسنه وآداب ملوک واکابره واقف وغضب
وحلمده معتدل اوله • غایت حلیم اولمیه که تأدیب وتهدیدندن عاجز اولور
نته کم شیخ سعدی دیمشدر نظم استاد معلم چو بود بی آزار •
خرسک بازند کودکان در بازار نثر وغایت غضوب ومتهور دخی اولمیه که
بیهوده غضبندن طفل ملول وتعلم علم وادبدن نفور اولمیه • ومکتبده
تعلیم ایتمیه لر • اما خلق وادبی مستحسن اولن مردم زاده لریله بیله درسن

وتعلیم اولنه که انلردن کسب کمال • وخلق حسن ایتمک احتمال • اوله مجوزدر
اما بو زمانده قلیل الوجوددر • ومعلم ضربله تأدیب ایتدکده فریاد وشناعت
ایتمکدن منع ایده وب بوفعل ضعفادر دیه لر • ومعلم دخی اول ضربی آز ایده
اما غایت مؤلم ایده که معاودتدن محترز اوله • ومعلم دخی بی موجب ضرب
ایلمیه • وطفلی سخاوته معتاد ایده لر • واقرانینه احسان وبر ایتمک تلقین
ایده لر • وانلره تکبر وتجبر واستهزا وازدرا ایتمکدن کلی منع ایده لر • و
ایتمک استسه اتکالنه ویروب صدقه ایتدره لر که معتاد بذل اوله • ومال
دنیایی گوزینه حقیر گوستره لر • وسیم وزره محبتدن وصقلمه سندن تنفیر
ایده لر که محبت سیم وزر • حیات وعقاربدن بدتر • در • امام غزالی رح
واجنبنی وبنی ان نعبد الاصنام • آیة کریمه سنک تفسیرنده اصنامدن
مراد سیم وزردر • وبنی واولادمی سیم وزره تعلقندن که معناده
عبادتدر حفظ ایله دیمکه اشارت دردیر • وهر کون بر مقدار عطلت
زماننده لعب وبازی یه رخصت ویره لر • اما فحش وقبایحه مشتمل بازی
اولمیه • وپدر ومادر • ومعلم واولو برادر • هر برینه نظر تعظیم و
اجلال وانلردن حیا وخشیت • اوزره اولمغی عادت • ایتدره لر
وپدر ومادر که محبت مفرطلری اولورسه مهما امکن اعلام ایتمیه لر •
زیرا طفل اکا مطلع اولیجق خوف وخشیتی قلیوب تعلیم علم وآدابده نقصان
اوزره اولور • اول سببدن جور وجفای استاد مهر و
محبت آباء وامهاتدن ترجیح اولنور • نته کم شیخ سعدی دیمشدر قطعه

بادشاهی پسر بمکتب داد	لوح سیمینش بر کنار نهاد
بر سر لوح او نوشته بزر	جور استاد به که مهر پدر

اما بعض آبا که عقل سلیم و نظر دوربین صاحبی اولور مهر طبیعیسی دخی اولسه اظهار ایتمیوب تأدیب و تهذیب ایمکده تقصیر ایتمز • و بو مقوله یدر که ظهیر فاریابی روزگاردن شکایت • و قلت تربیت اهل هنری حکایت • ایتدوکی قصیده سنده ذکر ایدوب دیرکه بیت

مرا ز دست هنرهای خویشتن فریاد	که هر یکی بدگر گونه داردم ناشاد
تمتعی که من از فضل در جهان دیدم	همان جفای پدر بود و سیلی استاد

و چون مرتبهٔ طفولیتدن ترقی ایدوب اغراض و مطالب رجاله واقف • و لعب و لهودن دخی اعلی مطلب و مرام وار ایدوکنه عارف • اولیجق اکا تفهیم ایدهلر که خیل و خشم و ضیاع و عبید و مال و منال و اسباب و فروش استعمالندن غرض تصحیح مزاج و حر و برد و جوع و عطش آلامندن بری اولوب مزاج سلیم و قوای صحیحه ایله کسب کمالات معنویه و استعداد تأهب دار البقا تحصیل ایدوب جوار قرب عزیز مقتدرده سعادات حقیقیهیه فائز • و مرادات جاودانیه حائز • اولمقدر • و الا مجرد خواب و خور و ترفه • مأکل و مشارب و تفکه • ملابس و مناکح حیوانات عجم و بهایم بهیمه دخی میسردر • تا که همتی عالی • و مقصد نظری محل سامی • اولوب اندن صکره اشتغال علوم و تحصیل فنونه دوشورهلر • و تحصیل علومده نیجه تربیت و تدریج کرک • کتاب اولده مذکور اولمشدی اکا اوزره عمل و اشتغال اولنه تا که منتهای علوم که علم اعلای الهیدر اکا واصل • اولوب آباو

امهاتندن تقلید ایله متلقی اولدوغی عقایدی برهان و دلیل وساطتیله متیقن اوله • و اولی اولدر که طبیعت و استعدادینی تفرس ایدوب نه فنه طبعی ملایم و استعدادی مناسب ایسه اکا اشتغال ایدهلر • زیرا هر کسنه مبدء فطرتنده بر فنه مستعد و بر صناعته متهیٔ در • و بو قضیهده حق جل و علانک سر خفی و حکمت غامضهسی واردر • و اول حصول نظام عالم و قوام بنی آدمدر • زیرا سابقا دیدک که جملهٔ صناعاته احتیاج واردر و بقای مقدار آنلرسز اولمز • پس اگر جمله بر استعداد اوزرینه مجبول و هر کس بر همت اوزره مفطور اولسه صناعات مهمه و علوم و فنون متنوعه ضایع اولوردی • و هر کسنه اشرف صنایعه مشغول • و اوساط و ادانی صنایعی تحصیل دائرهسندن معزول • اولوب • نظام عالم باطل و کارخانهٔ معاش خالی و عاطل • اولوردی • پس حکمت الهی اقتضا ایلدی که هر طبیعت بر فنه مناسب و بر استعداده بر صنعته ملایم اوله • ذلک تقدیر العزیز العلیم • و انسان مستعد اولدوغی صناعته اشتغال ایدیجک زمان یسیر • و سعی غیر کثیر • ایله تحصیل ایدر • اما غیر استعدادینه طالب اولیجق زمانینی تضییع • و استادینی تصدیع • ایدوب بالاخره یا حاصل اولمیوب یا خود زمان کثیرده شیٔ یسیر حاصل اولمق لازم اولور

حکایت

خلیل بن احمد علم عروضی قوت قریحه سیله استخراج ایتدکدنصکره طلبهٔ علمه تعلیم ایدردی • بر کسنه بو فنه غایتده حریص اولوب نیجه زمان سعی شدید • و جهد جهید • ایدوب هیچ نسنهیه فائز اولمیوب خلیل

[illegible]

تعلیم و تفهیمنده عاجز قلدی . آخر خلیل ایتدی که بو بیتی تقطیع ایله **بیت**

اذا لم تستطع شیئاً فدعه وجاوزه الی تسطیع

اشارت خلیلی فهم ایلیوب من تردّد خلیل فاصل . و تصدیع و تضییع نه
طائل ایتمکدن فراغت ایلدی . خلیل ایدر بو مرتبه بلادت طبعی ایله
بو اشارتی فهم و تأدّب . ایتدوکنه تمام تعجّب ایلدم . و چون بر
فنّه یا بر صناعته اشتغال ایتدره لر کرک در . اول فنّ و صناعتک معارج
و مراتب . و اطراف و جوانبنی تحصیل و تکمیل ایتدره لر . فی الجمله بر مقدارین
تحصیل ایدوب فراغت ایلمیه . مثلا کتابت و انشا علمنی مراد ایله
اوّلا تجوید خط . ثانیا تهذیب نطق . و براعت کلام و حفظ رسایل و
خطب فضلا . و امثال و اشعار بلغا . و محاضرات و حکایات ظرفا
و نحو و صرف و لغت عرب . و سائر لوازم علم ادب . بلکه حساب و قواعد
دفتر جمله سنی تحصیل و تکمیل ایتمک کرک که فننده سرافراز . و اقران و امثالنده
ممتاز . اوله . و الّا دیوانچه خط . و برقج فقره و مکتوب و سرنامه غلط
کورمکله آدمی منشی و کاتب . و لائق مناصب و مراتب اولمز . بلکه
اول مقوله کاتب اولورکه حقنده دیمشلردر **نظم** قدع عنک الکتابة لست منهم

ولو سوّدت وجهک بالمداد فدیوان الخراج بحذف جیم

و دیوان الضیاع بفتح ضاد **نثر** امّا بو دیدیکموز شول علم و فنده درکه
مقصود حقیقی و مطلوب بالذات اوله . مثلا بر کمسنه رئیس الکتّاب
فرزندی اولوب کندو دخی منصب پدره واصل . و اول صناعتی

حاصل ایتمک استسه دیدکلکموز ایتمک لازم در . امّا بر کیشی که فنّ مهمّدن غیری
فنونی دخی بالکلیه خالی ولمعیون تحصیل ایتمک استسه آنده افراطله توغّل
ایدوب جمیع جوانب و لوازمنی تحصیل لازم دکلدر . مثلا فقیه فی الجمله
علم میقاتدن نسنه کورمک استسه بیشتدن شرح چغمینی و میقاتدن
بعض رسائل معتبره کورسه کافی در . لازم دکل که مجسطی کتابین تحصیل
و اقلیدس و متوسّطات مقالاتین تکمیل ایده . زیرا عمر قلیل علم کثیر در
زمانه خود موانع و عوایقله مالامال در . پس جمیع علومی یا اکثرین علی وجه
الکمال تحصیل ایتمک محال در . همان اهمّله اکتفا ایتمک کرک نته کم دیمشلردر **قطعه**

لیس یحوی العلم کلا احد لا و لو مارسه الف سنه
انّما العلم بعید غوره فخذوا من کل شیئ احسنه

و صبیء بر صناعته اشتغال ایتدرلک بعدم استعداد یا نامساعده
آلات سببی ایله تحصیلی متعسّر و متعذّر اوله آخر صناعته مشغول ایده لر
البتّه اول صناعتی تکلیف ایتمیه لر . زیرا فنون صناعتده کثرت
و فسحت چوقدر . امّا اوکی صناعتدن یأس کلّی اولمینجه ایتمیه لر . زیرا
بر صناعتدن جزئی تعسّر و صعوبت ظهور ایتدکده فراغت ایتدرمک
علامت اضطراب رای و عجله در . و بو حالله اولنلر دکّه ده کمالاتدن
بهره مند و صنایعدن برخوردار اولمز . متعلّم و طالب کمالده صبر و ثبات کرک **نظم**
از ثبات خودم این نکته خوش آمد که بجور . در سر کوی تو از پای طلب ننشستم
و هر صناعتک اشتغالنده اکا مناسب ریاضت ایتدره لر که تحریک

حرارت غریزیه ایدوب مدد حفظ صحت • ونفی کسل وبطالت • ایلیه
وچون صناعاتدن بر صناعتی تعلم ایده آندن تفتیش واکتساب مال ایتدره لر
که اثری حاصل • وحلاوت حصول نتیجه مذاقنه واصل • اولیجق رغبت
ونشاطی ارتوب اول صناعتی نهایتنه ییتشدرمکه سعی ایلیه • ونهم کسب
یمیندن تعیش ایتمکه معتاد اوله که شیمهٔ ابرار وخصلت احرار در
وآبا وامهاتدن انتقال ایده جک مال موروثه اعتماد ایتمیه لر • زیرا اکثر
اغنیازاده لر مال میراثه اعتماد واتکا ایدوب تعلم صناعتدن ابا ایدرلر
تقلب روزکار • وتغلب حوادث لیل ونهاریله • اول مال وعقار • عرضهٔ
تلف وبوار • اولوب بی نوا قلمشلردر • وچون غلام استقلال اکتسابه
قادر اوله اولی بودرکه متأهل ایدوب ورحل واسبابنی ایوره لر • وعادت
ملوک فرسده بو ایدی که • اوغللرین خدم وحشم اراسنده تربیت ایتمیوب
نقات امرادن بری سنه ویروب بر طرفه کوندروب تربیت ایتدررلردی
که خشونت عیش ودناءت مأکل وملابسه قانع اولوب زیاده تنعم وتجمل
ورفاهیت عیشه معتاد اولمیه • نته کم یزدجرد اثیم اوغلی بهرام کوری
امیر عرب منذر بن النعمانه تسلیم ایدوب اولدخی آنی خیره شهرینه کتوروب
آنده تربیت ایدوب خورنق قصرین انکیچون بنیاد ایلدی که هنوز باقیدر
پس آداب ولغات عرب • وتعلیم فروسیت وادب • ایلدی اول سببدن
بهرامک عربی شعرلری واردر • واول شعر فارسی دین بهرام در بعض
علما قولنده • زیرا عربی شعردن انتقال ایلدی • واسلامده دخی

آل بویه که ملوک دیلم در بعض آل سلجوق بو طریقه ذاهب اولورلر ایدی •
وامرای چرکس دخی دیار مصریه ده دولتلری منتظم ایکن بو اسلوبه سالک اولوب
اولادلرینی دیار چرکسه کوندروب آنده تربیت ایدوب کتوررلر ایدی
وآنده تربیت اولان فروسیت وشجاعتده کامل • اولوب قتلرنده
معتبر اولوب طبقات اجناده داخل ایدوب تربیت وترقی ایله مراتب
عالیه یه واصل • ایدرلر ایدی • اما مصرده مترقی اولنلر شجاعت وفروسیتده
قابل • اولمیوب بلکه غالبا تخنث اوزرینه اولوب کم نام وخامل قلورلر ایدی
زمان صبیده بعض آلامه معتاد ومرتاض اولمق نافعدر حکایت اولنور
نوشیروان عادلک معلمی هر زمان ضرب بی سبب ایدوب والنه
قار وبوز ویروب الکده طوت دیو امر ایدردی • پس بر کسری اکا
انتقال ایدیجک معلم تواری وفرار ایلدی • بعده نوشیروان استاده
رعایتم مقرر در امان اوزرینه کلسون دیوجک ظهور ایلدی • ملک رعایت
ونوازش شاهانه ایتدکدنصکره ضربلرک جرمک وجهی نه ایدی دیو سؤال
ایتدی • معلم ایتدی انکیچون ایدردم که بی کناه مظلوم ورنجیده اولنلرک
تألم وانکساری وظالمه حقد وکینه سی نه مرتبه اولدوغی معلومک اولوب
کسری تختنه کچدکک وقت بی کناهی رنجیده ایتمکدن احتراز ایده سین
ایتدی یا الملی نیچون قارده بوزده طورمق امر ایتدک • دیدی که عن قریب
بونک دخی وجهی ظاهر اولور • بعد زمان ملک بعض عدوی ایله بر محاربه یه
مباشر اولدقده وقت صباح ملاقات میسر اولوب اصحابی کمانلرینه زه

اتمکه قادر اولیوب انهزامه قریب اولیجق ملک عیناد مزبور سببی ایله جمله نک
کمانلرینی زه ایلیوب دشمنه ظفر بولیجق اصابت رای ستاده واندیش
ظاهر اولوب خلعت ونعمت بی قیاس ویردی • و اول کسنه که دیدکلوز
اسلوبک خلافی اوزره معاش ایتمش اوله بعده آنی اصلاح و اول اخلاقی
ازاله عسیر اولور خصوصا که شباب کیدوب شیب کلمش اوله • نته کم دیمشلردر بیت

والشیخ لایترک اخلاقه ... حتی یواری فی ثری رمسه

سقراط حکیم تازه جوانلر تعلیم ایدرلر ایدی • حتی بعض اعداسی آنی عمل قوم
لوطه نسبت ایلدیلر • وحاشا عن ذلک سؤال ایدنلره دیرایدی شاخ تری
راست ایتمک قابل اما خشک اولدقدنصکره آنی مستقیم ایتمک مشکلدر بیت

چوب تررا چنانکه خواهی پیچ ... نشود خشک جز بآتش راست

بو مذکورات تربیت پسرلر ایچوندر • اما دختر تربیتی دخی بوکا قیاس
ایدوب مناسب اولان خصال و آدابی تعلیم ایده لر • اما انلر حقنده ملازمت
حیا و عفت • و رجالدن تحرز و تصون • و ملازمت حجاب و کنج خانه
پابنده مبالغه ایده لر • وبالجمله سابقا نساده ذکر ایتدیکموز آدابی
تلقین و تعلیم ایده لر و عمل ایتدره لر • و خواجه نصیر ایدرا و قومقدن
یزمقدن منع ایده لر • لکن سایر علما کلامنده اولان اولدر که یزمقدن
منع ایده لر • ولکن اوقومقدن منع اولنمیه • بلکه قدر واجبات
دین و سنن احکام شرع خصوصا نسایه مختص اولان احکام حیض و نفاسی
تعلم اولنمق لازمدر • طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة • و عایشه

مطلب

صدیقه نک علمی و نیجه احکام شرع انلرک روایتندن معلوم اولدوغی
متواتردر • و امة محمددن نسای عالمات خصوصا محدثلردن چوق قدر
کریمه مرویدر • و شهده کاتبه کبی • و ائمه حنفیه دن صاحب تحفه نک فاطمه
نام دختری واریدی • اول قدر عالمه و فقیهه ایدی که باباسنه کلن فتوی ده
انک دخی جوابی بیله اولمینجه اولمز ایدی • چون کاشانی صاحب البدایع
کلوب بدایع کتابنی تحفه یه شرح اولمق اوزرینه تألیف ایلدی • امام
صاحب تحفه دختری فاطمه کاشانی یه تزویج ایلدی • فقها دیرلر ایدی که
شرح تحفته فاخذ ابنته • بعده هر فتوی اوچ جوابله چقر اولدی • امام
صاحب تحفه و دختری فاطمه و دامادی کاشانی صاحب البدایع
خطلریله چقر ایدی • و چون دختر حد بلوغه یتشه کفو مناسب بولوب
تزویج ایده لر تأخیر ایتمیه لر • و داماد اوله جق کمسنه نک دینن و حسن
خلقن و کرم شانن گوره لر • علو منصبنه و کثرت اموالنه و رفعت نسبنه
و حسن شکالنه چندان نظر ایتمیه لر • اکر دیدیکموز امور اولدقدنصکره
بونلر دخی اولورسه فبها و نعمت نور علی نور • و تزویج اولدقدنصکره
داماد یله و مادر و پدری واریسه جمیع جهله معاشرت ایدوب بی شرم
و دلازارلیقدن منع ایده لر • و تمام ضرورت اولمینجه تفریق طرفنه
میل ایتمیه لر • چون شرح تربیت اولاد مکتوب اولدی • بعض آدابکه
هر کمسنه یه لازمدر • و اثنای کلامده ذکر اولنمسنه وعده ایتدک ایدی
آنلری دخی بیان ایده لوم • اکرچه آداب مذکور اولاد و اطفاله مخصوص

دکلدر لکن آنلرکه تأدیب و تهذیبه احتیاجلری اکثر • و ثمرۀ تأدیب و تهذیب
آنلرده ارتوق ظاهر اولمق احتمالی اوفر • در بناءً علیه بوبابده ایراد
اولندی سوز سویلمک آدابی کرکدر که مطلقا چوق سویلمکدن غایت
احتراز اولنه که کثرت کلام خفت دماغ • و سخافت عقلک نشانی در •
و موجب سقوط مهابت و قلت وقعدر • کثرت کلام اعصاب دماغ
و آلات تکلمه ضرر اولدوغندن غیری اصحاب و احباب قتنده مذموم و
ثقیل عدّ اولنوب صحبتندن ملول و استماع حکایات دور و درازندن
دلکیر اولورلر • آدی عربیده مکثار و مهذار و فارسیده پرکوی ترکیده یکشق دینلور بیت

سخن بسیار شنواند کی کوی ¦ یکی را صد مکو صد را یکی کوی

و مجالسده حکایات دور و دراز • و نیجه شعبه متشعب اولوب انجام کلمیوب
و محصل مرام بولنمیوب آیرجلسایه فرصت سخن قومق و غیری حریف لره
سویلمکه نوبت ویرممک ارذل رذایل • و اقبح قبایح در • و نه قدر
ایجاز و اختصار ایدرسه اول قدر براعته اقرب • وادبه انسب در
خالد بن صفوان که خطبای دولت عباسیه دندر فصیح سخنکذار ایدی
لکن تطویله مطعون و اکثاریله مدخول ایدی • برکون جامع بصره ده
صباحدن قریب ضحوۀ کبرایه وارنجه شرایط بلاغت و براعت نه در
و عیّ و حصر که ضدّ بلاغت در نندن متولد اولور بیان ایدردی • آخر مجلس
بر اعرابی واریدی اکا یا اعرابی عیّ و حصر و بلاغت و براعت سزک
قتکوزده نه در دیوجک • اعرابی ایتدی عیّ و حصر ده بزم قتموزده
سن صباحدن برو ایتدک کک تطویل بلا طائل • من غیر حاصل در و بلاغت
و براعت • ایجاز عبارات و ایضاح اشارت • در و مشهوردر که خیر الکلام ما دلّ و قلّ

خوش کوی و لطیف همچو درکوی ¦ در اهل صواب هست بر کوی

هر که کثرت کلامه مبتلا اوله • انک باشنه ایکی بلا کلمه • بری سی کند و سوزندن
زلل حکما ایدر که حق جلّ و علا انکیچون قولغی ایکی و اغزی بر ایتدی که آدمینک
اشتدوکی سویلدوکنک ضعفی اوله قطعه اسمع مخاطبة الجلیس و لا تکن

عجلا بنطقک قبل ان تتفهم ¦ لم تقطع اذنیک نطقا واحدا

الا لتسمع ضعف ما یتکلم نثر و سلف دیرلردی که اذا تم العقل نقص الکلام
و برکره سویلدوکی سوزی اعاده ایلمکدن حذر ایلیه • خصوصا که نادره
و لطیفه لرده که اول لطیفه نک لذت و حلاوتنی تکرار ایتمه نک ثقلت
و کراهتی بالکلیه ازاله ایدوب بر دمن الاربعین ایلر • نظم

اذا جلست الی قوم لتونسهم ¦ فلا تعید حدیثا ان طبعهم مشوّشی

سخن کرچه دلبند و شیرین بود ¦ سزاوار تصدیق و تحسین بود
چو یکبار کفتی مکو باز بس ¦ که حلوا چو یکبار خوردند بس

و مدرسلر و واعظلر دخی بر نکته و بر مسئله حددن زیاده تکرار ایدوب
مستمعلری بیزار ایتمکدن احتراز ایتمک کرک • و بر حکایت یا لطیفه و نکته
بر جماعته بر دفعه سویلنمش اولسه بعد زمان آنی کالاول نقل ایلیه • اکر
اعاده لازم اولورسه دیده و کمر فلان حکایت دیوب اجمالا اشارت
ایلیه • اکر اشتممش بر یا ایکی کسنه واریسه انلر ایچون اعاده ایتدوکنه

اشارت ایلیه یا قیلرینه استماع تکلیف ایلمیه نظم ماتحدث عن ماض وعن آت
موکل لمعادات المعادات نثر وحکایات مشهوره که اکثر ناس آنی بیلورلر
بلنمش حکایتی کبی نقل ایلمیه • وجلساسندن بعضی بلدوکی حکایت ونکته‌یی
نقل ایلمیه کند واول حکایتی بلدوکنی اکا بلدرمیه واشتمش کبی استماع ایلیه
که اکا خجالت کلمیه • امام شعبی دن مرویدر که بعض کمسنه بر حدیث روایت
ایدربن اول حدیثی اول کمسنه‌نک باباسی اناسیله جمع اولمدین حفظ وروایت
ایلمشین در اما اکا بلدوکم بلدرمیوب حسن استماعله تلقی ایدربن غرضم اکا
روایت حدیث حلاوتنن ذوق ایتدروب سماع وحفظ حدیثه اشتغالی
ارتوق ایتکدر دیو بیورورلر ایدی • وغیردن بر نسنه صورسه‌لر کندوسی
بیلورسه دخی مبادره ایدوب جواب ویرمیه مکر اول کمسنه عاجز اولوب
سائل خائب اولمق لازم اوله • اول زمانده حسن ادبله ایراد جواب ایلیه که
مسئول عنه مزبوره خجلت کلمیه وسائلک دخی مرادی حاصل اوله • وجماعتدن
سؤال اولنسه که کندوسی آنلرده داخل اوله جوابه سبقت وتبادر
ایلمیه • وبر کمسنه جوابه مشغول اولسه که کندونک جوابی آندن احسن اوله
صبر ایلیه تا اول جوابنی تمام تقریر ایتدکدنصکره حسن ادبله ایراد ایلیه که
مجیب متقدمه طعن وازدرا فهم اولنمیه • وکندو جواب تقریر ایتدکدن
صکره غیری بر جواب دخی تقریر ایله اینجنمک اظهار ایتمیه • بلکه کندو
جوابندن احسن ایسه انصاف واعتراف ایلیه • وغیری کمسنه سوزه شلسه
تمام اولمدین کندو سوزه بشلمیه • وبعض حکما دیمش که هیچ کندونک

جهلنه اعتراف ایتمش کمسنه بلمزین مکر اول کمسنه که غیری کمسنه سوز سویلرکن
سوزه شروع ایده • بیت سخن راسراست ای خردمند وبن
سا ور سخن درمیان سخن نثر وکندو محضرینده بر جماعت مباحثه ومحاوره‌یه
بشلسه‌لر کندونک مدخلی اولمینجه داخل اولمیه • ومجالسده خصوصا
کندودن بیوک کمسنه مجلسنده فضلین اظهار ایچون ابتداء سؤال ایلمیه
مکر که الکلام یجر الکلام مقتضاسنجه کندونک سؤالی ولدوغی موضع نقل
اولنوب تقریبله ایراد ایلیه • وچون بعض جلساده بر سوزی آندن اخفا
ایلیه اطلاع مهم ایدینوب استراق سمع ایلمیه • ومجالسده بعض جلسادن
اخفا ایچون آخر ایله نجوی ایلمیه • خصوصا که مزبورک وهمنه کندویی سویلرلر
ظنی دوشمک احتمال اوله • وآوازلریله کنایتله سویلمیه • وآوازین اعتدال
اوزره ایدوب نه زیاده اخفا ایده که مستمع تکرار صورمغه محتاج اوله
ونه غایت بلند ایده که مخاطبه تخفیف وسوء ادب اوله • نته کم قرآن
عزیزده بیورورکه • واقصد فی مشیك واغضض من صوتك • ورفع
صوت خصوصا اکابر واستادلر حضورنده غایت مکروه ومنهی در •
وحدیثده وارد اولمشدر که اعرابدن بر قبیله حضرت رسالت پناهی یه
کلدیلر اما اعراب طبیعتلری جفا وغلظت اوزرینه مجبول • وآداب
مجالس اکابردن غفلت وذهول اوزرینه اولدقلری ایچون جناب
رسالت پناهی سعادتله کندوسی حجرهٔ شریفه سندن چقمغه صبر ایتیوب
رفع صوت ایدوب اخرج لنا یا محمد دیدیلر • حضرت سید کائنات کمال علم و

ومروتندن طشره چقوب ملاقات بیوردیلر • بس انلر حقنده بو آیة کریمه
نازل اولدی • یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی ولا تجهروا
له بالقول کجهر بعضکم لبعض ان تحبط اعمالکم وانتم لا تشعرون • ان الذین
ینادونک من وراء الحجرات اکثرهم لا یعقلون • کبار اصحاب بو آیة کریمه
نزولندن صکره حضرت رسالت پناهی یه مکالمه ایتسه‌لر اسرار و
نجوایه قریب ایدرلر کریدی • اکر کلامنده ایضاح و بیانه محتاج نسنه اولسه
آنی تمثیل ایله بیان ایلیه • اما اطنابه احتیاج تام اولمینجه ایجازدن
عدول ایلمیه • و کنایات بعیده و الفاظ غریبه استعمال ایلمیه • و فحش و شتم
و مزاح غلیظ و لطیفهٔ بارده دن که موجب سقوط مروت • و
جالب حقد و عداوتدر احتراز ایلیه • و هر حالده مقتضای حال و مناسب
مقام تکلم ایلیه • و تکلم زماننده الله باشله • و کوزیله قاشله • اشارت
ایلمیه • مکر اشارت لطیفه که مقتضای مقام اوله • روایت ایدرلر کیم
براقی کمسنه بر مدرسده امانت برسنه قومشدی طلبنه کلدکده
مدرس طلبه‌سنه درس ایدردی • برزمان منتظر اولدی درسی تمام ایده‌مین
دیدی مدت درس متمادی اولدی مدرس اثنای درسده الن
یره اوروب سائر اعضاسن تحریک ایدردی امی یه انتظاردن
ضجرت و ملال عظیم کلیجک مدرسه ایتدی خواجه کل بس بنم متاعمی
کتوری و بر بن سنک یرکه اوتوریم الی یره اوروب باشمی صلایم
کوزم قاشمی اویناده‌یم سنکده بنمده مصلحتمز فوت اولمه‌سبن

ولجاج و مرا و جدال ایلمیه اکرچه حق کندو النده دخی اولورسه • خصوصا
کندودن اولولر ایله • و مباحثه و مناظره ایتدکده انصاف رعایت
ایلیه حق کیمک جانبندن ظهور ایدرسه تصدیق ایلیوب اکا مراجعت
ایلیه • و بر کمسنه‌دن بر فائده استماع ایلسه عار ایتمیوب بو فائده‌ی
فلاندن استفاده ایتدم دیمکدن تجمیه • و تمام ضرورت اولمینجه
مناظره و مباحثه ایتمیه • خصوصا بو زمانده که لجاج و عناد طبیعتلره
مستولی و اظهار صواب معدوم و نایاب • اولمشدر • و دقیق نکته
و مشکل مسئله‌لری فهمدن عاجز اولنلر قتنده سویلمیه • و کلم الناس
علی مقتضی عقولهم مقتضاسی اوزره عامل اوله • و هیچ کمسنه‌نک اوضاع
و حرکات • و اقوال و اصواتنه تقلید و محاکات • ایلمیه اکر تعظیما اکر
استهزاء • و اولولر و ملوک و سلاطین ایله سوزه ابتدا ایلسه الفاظ سعید
و مبارک کلمات ایله بشلیه سعادت دائم و ظفر باقی دیمک کبی • و اول
الفاظدن که فال بد و تطیر ایهام ایدر احتراز ایده • و مشهوردر که داعی
علوی که طبرستان پادشاهی ایدی نوروز و مهرجان کوننده قصاید
شعرای استماع ایدوب جایزه‌لر و بروردی برشاعر واریدی ابو
مقاتل دیرلر مهرجان کوننده تهنیت ایدوب مطلع قصیده‌سنده بیت

لا تقل بشری ولکن بشریان	غرة الداعی و یوم المهرجان

دیدکیچون اللی دکنک اوروب ادبن اصلاح ایتمک شعرن اکمال ایتکدن
اولی در دیدی • معتصم خلیفه میدان سامرادکی قصرین بنیاد ایدیجک

شعرا قصاید سویلیوب اسحق موصلی مطلع قصیده سی بو ایدی **نظم**

یا دار غیّرک البلی ومحاک	یا لیت شعری ما الذی ابلاک

انسخ دایدیجک تطیّر ایدوب امر ایتدی که قصری هدم ایلدیلر . و بر سنه دن
سؤال ایتسه لر اول نسنه موجود اولمسه یوق دیمیه بلکه خیر دیه امّا
صقنوب خیر دیدکدنصکره یوق دیمیه که خیر یوق دیمک اولوب
مجرّد یوق دیمکدن دخی شنیع اوله . و اکابره و فی الجمله تعظیمی مهتم
اولن کسنه لره خطاب ایدیجک سن دیمیوب سز دیه و اقرانی و
امثالی ایله دخی تلطّف و رفقله خطاب ایلیه . امّا قتی تملّق و خضوع
اوزرینه سویلمیه که مذلّت و نفاق آمیز اولمیه . و غیبت و نمیمت
و کذب و بهتان و آزار مردم اوله جق کلماتی سویلمکدن احتراز ایلیه
و بو مقوله کلمات اهلی ایله اختلاط و امتزاج ایتمیه . و کلماتی اراسنده
زاید الفاظ و کلدکمی اکلدکمی برو باقنی دکله معلوم اولدیمی و بونک
امثالی کتورمکدن اجتناب ایده . و اکابر خطابنده سلطانم یاریجک الله
دولتلو سلطانم و بونک امثالی الفاظی دخی چوق ایراد ایتمیه . و اکابره
یوزینه قرشو دعا ایتمک دوشسه اختصار ایده دور و دراز ادعیه دن
که عادت شحّادین و خواهنده کاندر احتراز ایده . **آداب حرکت و
سکون** یورمک زماننده قتی سرعت ایتمیه که علامت خفّت و طیشدر
و دخی بطؤ و تأنّی دخی ایلمیه که دلیل کسل و کبردر . بلکه میانه ایلیه نتکم
حضرت لقمان اوغلینه وصیتنده که قرآن عظیمده حکایت بیورلمشدر

واقصد فی مشیک . قصد و اقتصاد اعتدال رعایت ایتمکدیرلر . و
حرکاتنده تبختردن که صلنمقدر احتراز ایلیه . و عادت مؤنّثین و
مخنّثین کبی اکتافین و اردافین تحریک و اطرافه التفات تمایل ایلمیه
پیغمبر نبی علیه الصلوة والسلامده وارد اولمشدر که اصحاب کرامدن
ابو قتاده صف کارزاره کیردی بین العسکرین یورودی
و تمایل و تبختر ایدردی . جناب رسالت پناهی نظر ایدرکن بیوردیلر
بو بر مشیه در یعنی یوریشدر که حق جلّ و علانک مبغوضیدر . الّا
بو مقامده یعنی حرب کفّارده زیرا جلادت و شجاعت . و دنی
باکیلغنه دلالت ایتمکله کفّارک قلبنه ضعف و اهل اسلامه قوّت
ویرور ایکیچون اول مقامده مرخّصدر . و کیدرکن ایکیده بر دونوب
اردینه بقمیه که احمقلق علامتیدر . و متّصل باشین اشغه ایدوب یره
بقمق ایتمیه که حزن و فکر غالب اولمق علامتیدر . و بو زمانده انک کبی
آدمه یره بقن ویره بقندن خیر کلمز دیرلر . فقیر ایدرین بو عامّه نک تابیشی
کوره در . امّا بعض صلحا که نظرهٔ اولی دن احتراز ایچون یره بقمق درویش
سالکه امر ایدرلر اول نیّتله خوبدر . نتکم نقشبندیّه عزیزلرینک کلامیدر
هوش در دم و نظر بر قدم بیورورلر . و رکوب دوابّ ایدیجک دخی
اعتدال رعایت ایده نه ضعیف و جبان هیئتنده و نه کبر و غرور
صورتنده اوله . پس بیلن بوکیوب طوغروجه اوتوره . و لکن رکابلرین
کروب و کوکسین قتی یوقارو قالدرمیه . و آت یوررکن ایاقلرین

اورتمیه وبری بری اوزرینه قومیه • وملوک واکابر واستاد وپدر
وبالجمله احترامی لازم اولان کمسنه لر مجلسندن غیری ده دیز چوکوب
اوتورمیه بو دخی عامة ایچوندر • واما بعض اهل سلوک کندولره تأدیبده
ریاضت ایدوب خلا وملاده دیز اوزرندن غیری ده اوتورمزلر •
فقیر سلسلهٔ نقشبندیه دن بر عزیز کوردم که سکسان یاشندن زیاده
ایدی وحمامه کیردکده طبیعتی چوق اوتورمق اوزرینه ایدی ومع
هذا مرمر اوستنده ایکی دیزین چوکوب بر ایغندن بر ایغنه تحریک
ونقل ایلمزیدی • ومولانا محمد روجی که سلسلهٔ نقشبندیه نک عزیزلرندندر
وسعد الدین کاشغری درویشلرندن در حکایت ایلرکه مبادی احوالده
برکیجه جامع هری ده متوجه اوتورمشدم • ناگاه مربع اوتورمشین
قلبیمه بر الهام کلدی که بنده لر سلطان حضورنده بویله می اوتورورلر
بو واردک تأثیرندن فی الحال قلقوب دیز اوزرینه بر وجهله اوتورمشین که
مرمرک ضربندن نیجه آی زانولرم درد ایتدی واول وقتدن برو قرق
ییل واردر که دیز اوزرینه اوتورمقدن غیری اوتورمق واقع اولمشدر
وباشینی الینه ودیزینه طیه میه که علامت حزن وکسل در • وبورنین
اکیه • وعبث حرکات که صقالینی یولمق کبی واوینمق کبی • وبورننه
ایلدوب قوقمق کبی وسایر اعضاسینی اوینمق کبی جمله مکروه در ایتمیه
وبرمقلرین اغزینه وبورننه صوقمیه وچتلتمیه وکرنمک واسنمکدن
مهما امکن اجتناب ایده واسنمک قتی غلبه ایدرسه الن اغزینه طوته •

واغزینک وبورنینک صوینی شویله اخراج ایلمیه که حاضرلر بیگرنه با آوازین
اشیده بلکه دستمال اله الی ایله ویکی اوجیله الملیه وسلکیه والحاصل
موجب تعذر ومورث نفرت جلسا اولن اوضاعدن ملاحظه ایدوب
اجتناب ایده ومجالسده حاضر اولدقده مقام ومرتبه سین بیلوب
مرتبه سندن نه یوقارو ونه اشغه اوتوره بو دخی عامة ایچوندر
واما درویشلر وارباب صلاح وسلوک اشغه یوقارو کوزتمیوب
قنده اولورسه اوتورورلر • وجناب رسالت پناهی دخی ایله
ایدی مجلسده قنده فرجه اولسه انده اوتوروردی • واشغه
یوقارو کوزتمک اهل سلوکه حجاب عظیمدر نظم صدر وصف نعال نباشد بزم عشق
از هرچه خواست ساقی اگرد افتتاح نثر اما کندوسی رئیس مجلس وصاحب
منزل ایسه حفظ مرتبه اندن ساقط اولور قنده اوتورسه اوره صدر
اولور • اگر بیلمیوب یوقارو اوتورمش ایسه واقف اولیجق مقامنه
اینه • واگر کندو مقامنی خالی بولمزسه مراجعت ایده اما اضطراب و
تثاقل اظهار ایتمیه • وحرم وخدمتدن غیری کمسنه قتنده یوزندن
والندن غیری عضوین عریان ایتمیه • واکابر مجلسنده پای وساعدین
اچمقدن غایت احتراز ایده • اما درزندن کوبکنه ورنجه تنها دخی
اولسه اچیه ضرورت اولمینجه خلایه کیرمک وغسل ایتمک کبی • انکرده
دخی مهما امکن تستر ایده • وعلما حمام ایچنده خلوت صغیرده
تنها بوره استعمالی ایچون تمام عریان اولمق مکروه در دیرلر •

حضرت عثماندن که کان حیا ایدی مروی در که بن قرانکو کیجه ده غسل ایدرین
ربمدن حیا ایدوب بیلانی بوکلوری کبی بوکلورین • وکمسنه یاننده یتوب
اویومیه • وارقه سی اوزرینه یتوب اویومیه خصوصا که اویقوده غطیط
یعنی خورلمق عادتی اوله • زیرا استلقا اوزره اویومق غطیطه سبب در
ودخی مضرتلری واردر • حتی بعض حکما استلقا وضعی اوزره یتورکن
کورلین دوش اضغاث احلامدر تعبیری یوقدر • زیرا بلاغم بطون دماغه
منصب اولوب قوت متصرفه وقوت خیاله خلل کلوب واقعهٔ صحیحه که
انلرک فعلنه مبنی در وقوعه کلمز • اکر مجلسده خواب زیاده غلبه ایدرسه
که فکر بله یا کلام ایله دفع ایده میه چقوب کیدوب تنها یرده خواب ایده
اکر اهل مجلس جمله خوابه وارسه لر اولدخی خواب ایده اکر خوابی کلمزسه
چقه کیده • بیدار اوتورمیه • ومجالسده اغلیق وثقلت کوسترمیه
وبر طائفه کندوی ثقیل عد ایدرلر ایسه انلرک صحبتنده کریزان اوله
نیجه کندوسی ثقلادن قحرسه کندو دخی کمسنه یه ثقلت ایتمیه
وادبای عرب ثقلا ذمنده چوق لطایف نظم ایتمشلردر • وحضرت
ابو حنیفه رضی الله تعالی عنه دن صوردیلر که ثقیل کیمدر جواب
بیوردی که هرکمسنه که کندو ثقلتنی فهم ایده ثقیل اولمز • ثقیل اولدر که
اصلا ثقلتنی فهم ایتمیه • وبو ذکر ایتدکلموز آداب هرکمسنه یه دشوار
کلوب بو قدر رعایت اولنور دیرسه علاج اولدر که بو آدابک
اضدادندن لازم ومترتب اولن فضایح ونفراتی درستمالندن

عاید ومتوجه اولن فواید ومبراتی تفکر ایده • وبی ادبلره اولن تشنیع
وملامتلری • ومؤدبلره اولن رعایت وکرامتلری تذکر ایده •
ومتصل نفسنه بو ریاضتی علی سبیل التدریج لازم ایلیه • ان شاء الله
تعالی فواید عدیده • وعواید حمیده یه فائز وحائز اوله **بیان آداب
اکل وشرب** اولا النی واغزنی ویوزنی پاک وطاهر ایدوب بس کنار
سفره یه کلوب صاحب طعام ایسه • یا سید جماعت بلا کلام ابسم
بسم الله الرحمن الرحیم دیوب صاغ ایلیله صونوب ابتدا ایده • وکر
صاحب طعام دکلسه صاحب طعام اذن ویروب کندودن اولولر شروع
ایتدکدنصکره شروع ایده • وطعام یرکن الترین ویکلرین آلوده ایلمیه
والکی وطوزی یاشن ایتمیه • واوج برمقدن زایدنسنه بولشدرمیه
وطعامه حرص ونهمت کوسترمیه • وبعض علما غلبهٔ جوع زماننده ضیافت
اخوانه کتمکدن منع ایدردی • افراط جوع حدادیدن خروج ایتمکه
مؤدی اولمق واردر دیریدی • وابن سیرین ضیافته دعوت اولنسه
جاریه سندن طعام استیوب تناول ایدوب کیدردی • حدت اسنانی
مؤمن قرنداشنک طعامنده اجرا ایتمکی روا کورمزین دیرایدی • مرادی بو
ایدی • ولقمه سین کوچک ایده • وتیز یوتمیه • وچوق دخی طوتمیه اعتدال
کوزده • واثنای اکلده برمقلرین چوق یلامیه • اما آخرنده جائزدر
بلکه سنتدر • ولکن اغزینه صوقوب چوتمیه اعتدال لطفله اطراف
اصابعین دانیله پاک ایده • هم سنت رعایت اولوب هم نفرت

حاضرین حاصل اولمیه که جمیع سنن و آداب محمدیه لطافت و نظافت اوزره در
و طعامک الوانینه نظر و رایحه سینه استشمام ایتمیه . و آلوسین اورندوغیه
و اکر طعامک لطیفی سفره ده آز ایسه حرص و ولوع کوسترمیه بلکه کندو
چکوب جلساسنه ایثار ایده . و هم کاسه سنک لقمه سنه بقمیه بلکه کندویه
دخی چندان بقمیه . و اوکندن ییه نته کم جناب رسالت پناهی دخی بویورمشلردر
که کل مما یلیک . الا مکر که میوه اوله که آنی غیر موضعدن دخی المق
جائزدر . فاضل دوانی دیمشلردر . و بو کلام مشهوردر حتی بعض ناس
و فاکهة مما یتخیرون . بو که اشارتدر دیرلر . و الحق رعایت ادب
اولیدر . وسط طبقدن المق جائز اوله اما غیری کمسنه اوکنده کی
میوه‌یی چکوب المق آدابه منافی در . و آغزندن چقدوغی نسنه
استخوان کبی و جکرده کبی نان اوستنه بلکه سفره اوستنه و طعامده
اکمک کبی نسنه اولسه اغزندن بر وجهله چقره که موجب نفرت اولمیه
و اغزندن کاسه‌یه و سفره‌یه نسنه طملتمیه . و الحاصل شویله ایده
که یرندن قلقوب آخر کمسنه کلوب تناول طعام ایتمک دیلسه
نفرت کلمیه . و جلسادن غایت اول طعامدن الین چکمیه و اشتهاسی
یوغیسه تعلل ایدوب تناول ایدر کبی اولوب اکر جلسا فراغت ایتدکلری
زمانده فراغت کوستره اکرچه هنوز قناعت تمام کلمدیسه مکر کندو
خانه سنده یا غایت تکلفسز یاری اوله . اکر مهمان اولسه صاحب
خانه‌دن اول فراغت ایلمیه . اما طعامدن غایت تیز فراغت

ایلمک مهمانداره نوعا تخفیف و ازدراء محتمل که طعامن بکنممکه حمل ایدوب
منکسر اوله . پس اعتدال رعایت اولنه . و مهماندار اوچ دفعه‌یه دک
ضیفنه تکلیف ایلیه . اما ارتوق ابرام ایلمیه . و کندوسی مهماندن صکره
فارغ اوله . و مهمان طعام تطلب ایلمیه حاضره قانع اوله . و زله کتورمیه
صاحبی اجازت دخی ویرورسه . زیرا ذل و طمعدن مبنی در . و طعامی
تعییب ایلمیه اشتهاسی اولمزسه تناول ایدر کبی اولوب تعییب فعلی دخی
ایلمیه . و اثنای طعامده صو استمیه ضرورت اولورسه بر وجهله ایچه که
حلقندن و دهانندن آواز کلمیه . و خلق قتنده دندانینه خلال ایتمیه
اکر دلیله اسنانی ارسندن چیقورسه خفیه دهانندن بیرون ایده
کمسنه‌یه کوستروب نفرت ویرمیه . و آخر طعامده ال یودقده خلال
اصابع و ناخنلرین تمام تنقیه ایده . و اغزینه صو الوب لکن الچنه المیه
ایلیه الوب برغور کبی اوله . و دهانی پاک ایده . و ال یومقده غیرلردن سبقت
ایلمیه . صاحب خانه اولسه تقدم ایتمک جائزدر . و کندویه طشت
کتورسه‌لر آخره تکلیف ایتمیه . و علما دیرلر که قبل الطعام غسل ید ایتسه‌لر
صف نعالدن و تازه یکت‌لردن ابتدا ایده‌لر . و بعد الطعام صدردن
و پیرلردن ابتدا ایده‌لر . و طوز ایله ابتدای طعام . و انکله اختتام
دخی سنت در . و بعض صوفیه اولسی اجو آب ایتمکه ملتزملردر .
بیان آداب رعایت پدر و مادر چون عقلا و نقلا منعمک شکری
منعم علیه اوزرینه واجب در . و افضل نعم نعم الهی . و اجل منع

منن نامتناهی درکه مبداء فیاض جلّ شانه و عمّ برهانه دن واصل در
اندن صکره نعمت عظمی و منحت کبری که انسان حقنده متحققدر نعمت
پدر و مادردر زیرا افضل نعم عبد اوزرینه وجوددرکه سائر نعم اکا مترتّب در
وجودک سبب حقیقیسی حق جلّ و علا و سبب ظاهریسی پدر و مادردر
واندن غیری بشرک کمال عجزی زماننده تقویت و احتیاج تامّی
حیننده تربیت ایدوب قوّته قادر دکل ایکن اغذیه و اشربه بسین
تحصیل و قوتدن قاصر ایکن جمیع لوازمنی تکمیل و بالجمله سبب بقا و
علّت نشو و نماسی اولان ضروریاتی تتمیم ایتدکدن صکره آداب نفس و
اخلاق و افعال حسنه تعلیم و تفهیم ایدرلر و انواع مشقّت و تعبله
اسباب دنیایی جمع ایدوب بی منّت و طلب انلره ذخیرهٔ روزکار
و عدّهٔ نوایب لیل و نهار بلکه کندو نفسلرین قویوب اکثر نعمتلری
انلره ایثار ایدرلر و مادر سبب وجود اولمقده پدره مشارکدر
اما حمل و وضع و ارضاع و سائر مشقتلرده مادرک حقّی پدردن ارتوقدر
اول سببدندرکه بعض اصحاب جناب رسالت پناهیدن کیمه بر و احسان
ایده یین دیو صوردقده امّک یعنی اناکه ایله دیو بیوردیلر سائل
ثمّ من دیدکده ثمّ امّک بیوردی تکرار ثمّ من دیوجک کیرو ثمّ امّک بیوردی
سائل دردنجی کره ثمّ من دیوجک ثمّ اباک دیو بیوردیلر و فرط شفقت
و مهر مادری محبّت پدری یه غالب اولدوغندندرکه اطفالک
مطلقا مادر جانبنه میلی غالب و احوال و مخاوفده انک طرفنه

هارب اولورلر پس بو نعمتلرک حقّی شکرین ادا ایتمکه استطاعت یوقدر
فرزند پدر و مادره نه دکلو احسان ایلسه انلرک احسان و تربیتنه معادل
و مقارن اوله مز روایت اولنور که بر کمسنه جناب رسالت پناهیه
ایتدی بنم بر مادرم واردرکه ارقه‌می اکا مرکب ایلدم و یوزمی آندن
دوندرمزین و جمله کسبمی اکا بذل ایدرین جزاسنی ایتمش اولدمی
حضرت بیوردیلرکه بر مشقتک جزاسین ایتمش دکلسین زیرا اول
سکا خدمت ایدردی حیاتکه طالب ایدی شندی سن اکا خدمت
ایدرسین مماتنه طالبسین پس شول کمسنه که پدر و مادرینه (نفس امّاره یه ص)
خدمت ایتمکه قادر اوله زنهار غفلت عذابیله بین اکر چه شیطان
معین اولوب خدمتلرین ثقیل کوسترمکدن خالی اولمز امّا عاقل
اولن کمسنه ذکر ایدلکلوز مقدّماتی فکر ایتسون و اول حدیث
شریفی که جناب رسالت پناهی بیورمشدر رغم انف رغم انف
رغم انف من ادرک ابویه او احدهما ثمّ لم یدخل الجنة ملاحظه ایدیه
یعنی تراب خیبت و خسارت اول کمسنه یه که باباسنه و اناسنه
یا بریسنه حیاتده ایکن یتیشه دخی خدمت و طاعتله رضالرین
تحصیل ایدوب جنّت علیایه مستحق اولیه و آیات و احادیث
بر والدین حقنده اول مرتبه‌ده اکثردرکه بو کتابده ایرادی
ممکن اوله هر چند پدر و مادره دخی تربیت اولاد فرض و
واجب در ولکن شفقت طبیعی و میل و محبت جبلّی کافی اولوب

زیاده وصیته محتاج اولمغین السنهٔ شریعتده بو توصیت حقنده
اول قدر مبالغه اولمدی . بخلاف بر والدین که تمام مقتضای طبیعت
و مستدعای جبلّت دکلدر . لابد زیاده توصیت و سپارشه محتاج
اولمغین انلرک حقنده تهدید و تاکید زیاده وارد اولدی . پس فرزند
رشید و پسر سعید اولمق استینه لازم درکه امر والدینه طایع
و عقوقلرندن خائف و خاشع . اولوب دائما رضالرینه رضاسنی
تابع قله . و انلرک امرینی تالی امر حق بیله . نته کم آیات معجز بیانده
ایله واقع اولمشدر که . ان لا تشرکوا به شیئا وبالوالدین احسانا
بلکه چون استغنای الهی ظاهر و اول مرتبه دن متجاوزدرکه . کوی عدم
مفلسلری اول نعم نامتناهی نک عهدهٔ شکر و سپاسندن کلمکه قادر
اوله بیله لر . بخلاف پدر و مادر که انلرک احتیاجی مقرر . و مقابلهٔ
نعمتده جزادن متمتع اولملری محققدر . و علمای شریعت دیرلر
اذا اجتمع حق الله وحق العبد فحق الله اولی لاحتیاج العبد وغناء الله
و رعایت حقوق و تجنب عقوق . پدر و مادر . و عم و برادر علی
قدر حقوقهم اوچ نوع اوزره در . اول جان و دلدن محبت و تعظیم
و امرلرینه انقیاد و تسلیم . مادامکه امرلری خلاف شرع شریف اولمیه
والا مخالفت ایتمک کرک . نته کم . وان جاهداک علی ان تشرک بی فلا
تطعهما . بیورلمشدر . اما مخالفت دخی مجامله و لینت اوزرینه اولوب
خشونت و عنف اوزرینه اولمیه . و امام غزالی اکثر علمادن نقل ایلرکه

شبهاتده دخی موافقت والدین واجب در . فکیف که مباحاتده
و فقها دیرلرکه بر مسلمک اعمی نصرانی پدری اولسه انی ییدوب کلیسایه
الدیه . اما ییدوب کلیسادن اوینه کتورمک کرک در . ایکنجی معاش
و مصالح دنیوی لرنده معاونت و مواسات ایتمکدر . و پدر و مادری
مال و اسبابدن نه استرسه بی توقف و منت ایثار قلمقدر .
اوچنجی بعد الموت وصیتلرین یرینه کتوروب روحلرین صدقات
و ادعیه و تلاوت قرآن و خیراتدن یاد ایتمکدر . حتی اصدقا و
احبای والدینه موتلرندن صکره رعایت ایتمک بر والدیندن معدود در
و حق پدر و مادر بری برینه ضد اولسه حق مادر مقدم در . چون جسمانیت
جهتندن مادره اتصالی ارتوقدر . و روحانیت جهتندن پدره
اتصال ارتوقدر زیرا تعلیم ادب و علم و ارشاد و تکمیل نفس پدر
طرفندن ناشی در . پس مال و خدمت بدنیه جهتندن مادر طرفنه
غالب . و ذکر خیر و اطاعت کلام و ثنا خصوصنده پدر طرفنه
راغب . اولمق کرک . و رذیلت عقوق . که فضیلت رعایت
حقوقک ضدیدر . اولدخی اوچ قسمدر . اقسام سابقه کبی و سائر
اقارب اعمام و اخوال کبی هر برینک مهما امکن اقسام مذکوره ایله
رعایتلری لازم و صلهٔ رحم اندن عبارتدر . و خلافی قطع رحم در
و جناب رسالت پناهی یه حق جل و علا سنی نیه کوندردی دینلره
بیوردی . بعثنی لکسر الاصنام وصلة الارحام . وحق استاد

ومعلّم دخی حق پدر و مادر کبی واجب الرّعایه در . واسکندردن مرویدر که حقّ استادم حقّ والدمدن ارتوقدر . زیرا والدم حیات صوریٔ فانیه مه سبب اولمشدر . امّا استادم حیات معنویٔ باقیه مه سبب اولمشدر دیر ایدی . وبعض حکمادن بویله نقل اولنورکه . والد عالم اعلیدن عالم اسفله اینمکه سبب اولمشدر . استادم عالم اسفلدن عالم اعلا آیه چقمغه سبب اولمشدر سؤال اکر دیرسک چون پدر و مادر روح فرزندی عالم اعلیدن تنزّله سبب . وفسحت سرای عالم ملکوتدن تنکنای عرصهٔ شهادتده اسیر محنت و تعب . اینمکه علّت اولدی پس فرزندلر ندن اوزرلرینه حقلری اولور . ونه جهتدن مستحق رعایت و تعظیم و تکریم اولورلر . بلکه خلافنه مستحق اولورلر . نته کم بعض شعرا دیمشلردر نظم

دانی سبب ز چیست که فرزند با پدر	منّت ندارد ار چه فراوان دهد عطا
یعنی درین جهان که محل حوادث است	در محنت وجود تو افکندهٔ مرا

وبعض شعرای عرب دخی دنیادن شکایت . و غدر و بی وفالیغندن حکایت . ایدوب دیمشلرکه قطعهٔ عربیّه

ما لقينا من غدر دنيانا فلا	كانت ولا كان اخذها والعطا
قبح الله لذّةً لشقانا	نالها الامّهات والآباء
نحن لولا الوجود لم نألف الفقد	فايجادنا علينا بلاء

جواب اهل عرفان قتنده مخفی دکلدرکه . اکرچه طائر روح انسانی بو قفس قالب ظلمانی یه تعلّق ایتمزدن اوّل قدس چمنزنده چمن وصفیر زن کنکرهٔ هفت آسمان . ایدی نظم طائر کلشن قدسم چه دهم شرح فراق که درین دامکه حادثه چون افتادم . من ملک بودم و فردوس برین جایم بود آدم آورد درین دیر خراب آبادم نثر امّا توقّب تام . و خاص الخاص برایه ایرشدنده صاحب مسند و مقام . اولمق قنطرهٔ تکلّفدن که میان صحرای تعلّق بدنده مبنی در عبور ایتمینجه اولمازه . و بار امانتی که آسمان و زمین طاقت تحمّلندن عاجز اولدی . آدم که سالک راه فنا و عدم در انی منزله ایلتمینجه منزلت بولمازه بیت آسمان بار امانت نتوانست کشید . قرعهٔ کار بنام من دیوانه زدند شاهین روح انسانی دست سلطان حقیقتده معزّز و صاحب کلاه اولق آستانه خدمت . ونشیمن شکسته نیجه مدّت . ترک خواب و خور ایتمینجه اولمز . پس انسان احسن تقویمده مخلوق اولدقدنصکره اسفل السّافلینه که عالم طبیعتدر ردّ و داولمق کرک که انده تکمیل کوهر ایمان و تحصیل عمل صالحله اجر غیر ممنونه مستحق اولوب . فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر مسند عالی سنیله مشرّف و مسعود اوله . شیخ نجم الدّین رازی مرصاد العباد کتابنده حکایت ایدرکه شیخ علی مؤذّن رح ایدردی که بنم مرغ روحمی بوستان عالم ارواحدن قفس قالبه ایصال ایچون بعض ملائکه الی اوزره آلوب طبقات سمواتدن ایندرورکن بنم یادمده درکه بعض ملائکه یه اوغرادقده دیدیلرکه . بنه بو مبتلای محن . واسیر غم زمن مسکنینه کورک که فسحت سرای ریاض رضواندن دور . وتنکنای محنت آباد دنیای دونده پای بند رشتهٔ غرور . ایده بورلر .

پس فی الحال درگاه ملک متعالدن ندا ایرشدی که خاموش اولوک
ای اسرار قضا و قدردن بیخبرلر وای بنی آدمه اولان نوازش و معامله
مستوردن غافللر انی اعلم ما لا تعلمون اول روح پرفتوح بنم حظایر
قدس و ریاض رضوانمده نیجه بیک ییل طائر و سائر اولمقدن الکانشین
دینی و عالم تکلیفده بر پیره زن ضعیفک سرچاهده برکره دستیسنه
صو قویوب ویردوکی افضل و اعلی و اکمل و اولی در و چون بار امانت
و تکلیفی که آسمان و زمین آنی چکمکدن ضعیف اولوب انسان که حامل
لطیف و کثیف و جامع روحانیت و جسمانیت اولمغله مجمع البحرین
غیب و عین اولمشدر اول بار امانتی حامل و مقتضای فرمانه عامل
اوله فلکدن عبور و مرتبه ملکدن مرور ایلر نظم

جلوه کرد ملاحت دید ملک عشق نداشت — عین آتش شد ازین غیرت و برآدم زد
مدعی خواست کزان شعله چراغ افروزد — برق غیرت بدرخشید و جهان برهم زد

چون ظاهر اولدی که نشأه عالم کون و فساده مرور و طبقات عوالم
سفلیدن عبور انسانه واجب و درکات عوالم سفلیه یه نزولی
مقتضی صعود معارج مراتب در پس پدر که بو سعادته سبب و داعی
و سائر تحصیل کمالاتنده مجد و ساعی در پس ذمت همته پسره
حقوق پدر دین و عقوقی عین عین و محض شین و اداء شکری
عین فرض و فرض عین در والله تعالی الموفق آداب تربیت و
خدمت خدم وحشم اولا معلوم اولسون که حکما عبید و اماء و خدام

وحشمی انسانه ال وایاق و کوز و قولاق منابه سنده در دیمشلر
زیرا انسان کندو الیله طوته جغی نسنه یی انلر الیله طوتر و ایاغی ایله
وارجغی یره انک ایاغی ایله وارور و ترقب ایده جکی نسنه یی انلر
کوزیله ترقب ایدر وعلی هذا القیاس پس انلرک اعضا و آلاتی
بونک اعضا و آلاتنه نایب مناب اولیجق کویا انلرک اعضا و آلاتی
بونک اعضا و آلاتی اولدی مقصود بو سوزدن انلرک مهم اولوب
ابواب راحت انلرسز مسدود اولدوغنی بیان ایتمکدر و بونلر
اولمسه انسان حرکات مختلفه و ترددات متباینه و قیام و قعود
و مجیء و ذهابه که تحصیل حاجات خسیسه ضروریه ایچون صرف
اولنور بنفسه ایلسه کرک پس تعب و کلال و فتور و ملال عارض
اولوب کسب فضائل و کمالات و تحصیل درجات و سعادات
ایتمکه زمان قلمیوب اکثر بنی آدمده گوهر فضل نایاب و مایه کمالات
مفقود اولمق لازم اولور و مع هذا انسان اول اعمال خسیسه یی
بنفسه مباشرت ایتمکله حرمت و وقاری قلمیوب خادم و مخدوم
و رئیس و مرؤس یکسان اولوردی پس حق جل و علانک عظیم نعمتی
و اولو انعامی در که ابنای جنسدن بعض افرادی سکا چاکر و غلام
و حضورکده خادم و غیبتکده قایم مقام در پس بو نعمتی بلمک کرک
وانک شکرین قلمق کرک و انلری حق جل و علانک ودایعی ایدوکین
ملاحظه ایدوب رفق و مجامله یله عامل اولوب انلره قدرتلری

ایتدوکی قدر اعالی حامل اولمق کرک ۰ وانلره دخی اوقات استراحت
تعیین ایدوب اول زمانده خدمت ومهنتدن عفو ایدوب راحتلرین
تکدیر وعیش لرین بالکلیه منغص ایتمک کرک ۰ وملاحظه ایتمک کرک که
طبیعت انسانی خادم ومخدوم رئیس ومرؤس ارسنده مشترکدر
اکا دخی کلال وتعب عارض اولور اولدخی استراحت وترفیهٔ بدنه
محتاجدر پس انصاف وعدالتی الدن قومامق کرک حکایت اولنورکه
عبدالله بن طاهر که امرای مأمون خلیفه دن ایدی ایدر که برکون مأمون ایله
خلوتنده اوتورمشدق غلامنه چاغردی اجابت ایتمیجک نیچه دفعه ندا
ایلدی آخر بر غلام کلوب خشمله ایتدی که نیچه یاغلام یاغلام غلامک
زمان استراحتی یوقمی غلامه حوایج ضروریه اولمزمی ۰ عبدالله بن طاهر ایتدی
که بن جزم ایتدم که طورشو غلامک بوینن وردیه بر مقدار زمان
سر فرو ایلیوب باشین قلدروب ایتدی یا عبدالله بزم خدمتکارلرمز
ارواحمزک امینلریدر اکر بز امینلریمز تخویف وارهاب ایدهوز ارواحمزه
امین اولمزوز ۰ فقیر ایدر که اکرچه مأمون خلیفه عفو وترک انتقام
خصلتنده معروف ومشهوردر ۰ وجرائم عظامدن بعد القدره تجاوز
ایتمه سی کتب تواریخده مذکوردر ۰ جمله دن عمی ۰ ابن المهدی
مأمون خراسانده ایکن بغداده خلافت دعوی سین ایدوب مأمون
بغداده کلیجک طاقت مقاومتی اولمغین استتار ایدوب بالاخره
مأمون اکا ظفر بولدقدن صکره عفو سیاست سلاطینده نامرخص

وقتل لازم ایکن عفو ایلدی ۰ باآنکه جمله ارباب مشاوره واصحاب دولت
قتلنه اجماع ایتمشلر ایدی ۰ وعفودن صکره ندماسندن ایدینوب دیر
ایدی که یاعم سکا عفومدن دخی عظیم احسانم بودر که شفاعتچیلر منتنی
سکا تجرع ایتدرمدم ۰ وفضل بن ربیع که قرداشی محمد امینک وزیری
ایدی مأمونله ارالرنده خلاف وشقاق برغوب مأمونی ولایت
عهدندن اخراج ایتدردی ۰ باآنکه بابالری هارون رشید خلافتی
محمد امینه بعده عبدالله مأمونه عهد ووصیت ایدوب عهدنامه
کعبهٔ معظمه ده آصه قومشدی ۰ مأمون امینه ظفر بولوب قتل
ایتدکدنصکره فضل مستتر اولدی ۰ بعده بولنوب مأمونه کتوردیلر مأمون
انی دخی عفو ایدوب قتل ایلمدی ۰ ومع هذا غلام مزبوره تا بو حده
صبر وتحمل مقبول اصحاب فکر وتأمل دکلدر ۰ زیرا حرمت سلطنت
وادب عبودیت مرفوع ۰ واداب حشمت ملوک وخوف خدام موضوع
اولور ۰ پس تأدیب خدام ۰ واقامت حرمت واحتشام ۰ لازمدر
ولکن از جریمه یه چوق عقوبت ایتمیه ۰ نته کم ظلمهٔ امرانک عادت خبیثه سیدر
وانی سیاست ۰ وضبط وریاست ۰ صنورلر ۰ بعض علمادن نقل ایدیلر
که امرای اکراددن بریسنک ضیافتنه حاضر اولدم چاشنیکیری ترتیب
الوان اطعمه ایدرکن بر صحنی اکری قویوب انجذه کی طعام بر مقدار دوکلدی
فی الحال کندوسنی کورمش کبی ایلیوب اول جانبه نظر ایتیوب بکا دیدی
که افندی بو خدمتکارک نظیری یوقدر ۰ آنکچون کندومی کورمش

ایلدم که اگر بو فعلن کورمش اولسم قتل اتمک لازم ایدی ● وذلقا دراوغلاندن
بریسنی اشتدم که بر سفرده قونمش ایکن بر خدمتکارینی کورمش که دامننک
بری سنی بیلنه صوقمش بره کافر آدم سفرا وزرنده بویله می جبست و
چابک اولوردیو فی الحال قتل ایلمش ● بونک امثالی ماموجه سیاستلر و بی
موقع عقوبتلر ظالم بکلر ● وجبار امیرلردن چوق صادر اولور نعوذ
بالله من ذلک وعلی الدوام خدمتکاره درشت کوی ● وبدزبان و
ترش روی ● اولمیه ● کاهی جریمه سی واقع اولدقده عقوبت جائز و
نافع در ● اما علی الدوام عتاب و درشت کویلیق نافع دکلدر ● وخدمتکارله
بی موجب مکالمه ومحادثه ایتمیه که مرتبهٔ ادب و حیادن چقوب کستاخ
اولمیه ● وجزئی کناهه عقوبت ایلمیه ● بلکه یا تغافل ایدوب کندویی
نادانسته ایلیه ● یا خود صریح بو جریمه کی عفو ایلدم بر دخی ایلمه دیه ●
برکسنه که کندوسنی خدمت مولاسنده مقصر و کنهکار ● و محتاج عفو وادرش
روزکار ● ایدوکنه معترف لابد کندو زیردستی اولن کسنه لرک جرایمندن
عفو وزلاتنی ستر ایتمک لازم در **نظم** من کان یرجو عفو من فوقه ●
فلیعف عن ذنب الذی هو دونه **نثر** برکون مخالفت خالق رب العالمینه
مبتلا ● واصناف عظایم ذنوب وکبایر جرایمه مرتکب اولن بندهٔ
ضعیفه روامیدر که ● برایکی درمله صاتون الدوغی آدمی قالیچه طرفین
راست قومدوک وشمعی متواضعله کسرکن سویندردک دیو لنکر
ورکم دائره دن بیرون وحددن متجاوز اوله **قطعه**

ای خواجه ارسلان و اغوش	فرمان ده خود مکن فراموش
اورا تو بده درم خریدی	آخر نه بقدرت آفریدی

بعض اصحاب روایت ایدر که ● حضرت خواجهٔ هر دو سرا ● سید ابرار محمد مصطفی
والدم خانه سنه دعوت ایتمشدی ● برجاریه خدمتده قصور ایدوب
بن یوزینه بر طبانجه اوردم حضرت پریشان خاطر اولوب ● اتمک امری
فیک جاهلیة ● یعنی سن بر آدمسین که سنده نادانلق واردر دیدی
پس بن نادم اولوب یا رسول الله لوجه الله آزاد اولسون دیدم ● بیوردی
که لو لم تفعل للحتک النار ● یعنی آزاد ایتمیدک سنی آتش دوزخ یقدی
قوردی ایدی ● و ناحق شتم وقذف مملوک ایتمکدن احتراز ایده لر ● وحدیث
شریفده وارد اولمشدر که برکسنه مملوکنه قذف ایلیه حال آنکه اول قذف
ایتدوکی نسنه آنده اولمیه ● فردای قیامتده اکا حد قذف اورولر
واما کل وملابسده تقصیر ایتمیوب مزاح العلة یعنی بی بهانه ایده ● وحدیث
شریفده وارد اولمشدر که مملوکلریکوزه احسان ایلک سزنه ییرسکوز
آندن یدرک ● ونه کیرسکوز آندن کیدرک ● وبعض اصحاب ظاهر بو حدیثک
ظاهری ایله عمل ایدوب سیدنه کیرسه اول نوعدن لبس ونه طعامدن
ییرسه اول قسمدن طعام لازم دردیدی ● اما جمهور علماء شریعت ذاهب
اولدیلر که بو حدیث شریف اول زمانه کوره وارد اولمشدر که جمله خلقک
لباسی نوع واحد ایدی ● اما شمدیکی اعصارده مقوم لباسلر و فاخر قماشلر
ومختلف و متفاوت اجناس واردر ● کندوکیدوکی لباسدن مملوکه

کیدرمک واجب دکلدر ولکن کندو اقرانڭ مملوکلری نه کبی ایسه
بودخی مملوکنه ایله کیدرمک کرک که اول دخی اقران و امثالی ایچنده
منکسر و شکسته اولمیه **وصیت اشترای غلام و جاریه** اهل خبرت
اشیا و تجربت امور دیمشلر که عبد یا جاریه اشترا ایتمک استین لابددر
که بر دفعه نظر ایله اکتفا ایلمیه • نظرهٔ اولی یه حکمت ایلمیه • و عرب
نظرهٔ اولی یه نظرهٔ حمقی دیو تسمیه ایدرلر • خصوصا جاریهٔ سریه المق
استین شدت شهوت و شعبه مبتلا ایسه اصلا استحسانه اعتماد
ایلمیه • نتکم آج کمسنه یه هر طعام لذیذ کلور کذلک مبتلای عزوبت
اولن کمسنه یه هر ماده پری کورینور • بلکه خالی النفس و معتدل الاحوال
ایکن برایکی دفعه زیر و بالا محکم نظر ایدوب عیوب خفیه سنه اطلاع
قصد ایده • و نخاسلر ایتدوکی تزیین و رنک و بویه فریفته اولمیه
بلکه محکم چهره سنی یودروب نظر ایده • و سوق نخاسین و مواضع
کثرت و زحام ناسده کوردوکنه قناعت ایتمیه که بایع طائفه سنک
سوقلرندن طشره ده حیله لری چندان عمل ایلمز • و هر متاع که شرا اولنور
خارج سوقده نظر اولنه البته اوتلکیدن ادنی و عیوبی اجلی کورینور •
و کثرت عرض و تقلیبدن فارغ اولمیه • اما حین تقلیبده احتراز
ایده که غلام بلکه جاریه ده بچاق و خنجر مخفی اولوب ضرر ایرشدرمیه
که بیعه عرض اولنن غلام بلکه جاریه ده غضب اولمق شایعدر
بیع اولدوغنه راضی اولمیوب فساده اقدام ایتمک محتملدر خصوصا

شبعه ٤

بیع اولندوغی کمسنه صاحب جاه و دینی اولوب الن کمسنه اندن دون
اوله • بلکه کندودن جاه و منصبده بلند اولن کمسنه نک خانه سندن
و سرایندن چقمش غلام و جاریه یه راغب اولمیه • و مشغول غلام و
جاریه که اهل قذف و شتم اوله • و صاحبنده چوق دوکلمش اوله المیه
و عرب دیر که خیر مملوک اولدر که آلندقده نصکره عصا کسر اولنه • و شر
مملوک اولدر که الندقده الکلمیوب عصا النه • اکر دیرسک عصا
النمق بر هر حال لازمدر • زیرا متنبی که شاعر جهاندر **نظم**

لاتشتر العبد الا و العصا معه	ان العبید لانجاس مناکید

دیدی جواب ویرورز که بو زنکی قوللرده در • زیرا متنبی بو بیتی
کافور اخشیدی صاحب مصر حقنده هجو ایدیلشدر کافور زنکی خادم ایدی
بعضلر بو بیت خدمت مهنت ایچون النن قوللرده در که آنلره
بو دیارده قرق دیرلر • آنلر بر هر حال عصایه محتاجلردر • بعضلر ایدر
لا بلکه متنبی نصیحت عامدر • و هر قولک فی الجمله عصایه احتیاجی تمامدر • نتکم شاعر
آخر دیمش که **بیت** اللوم للحر مقسم رادع • والعبد لا یردعه الا العصا •
پس تقلیب • و مشاورهٔ اهل تجریب ایتدکدنصکره استخاره ایدوب
اشترا ایده • و جری و مقدم غلام المیه • زیرا اهل جرأت هیجان غضبی
زماننده حرمت و رقت نه در فراموش ایلر • و احمق غلام دخی اشترا
ایلمیه • زیرا احمق نفع ایدریم صنوب ضرر ایدر • و سابق افندیسنک
معایبن ذکر ایدن قول و جاریه یی اشترا ایتمیه • و مغلول خدمتکاردن

اعرج و اعور و ابرص کبی احتراز ایلیه ⁕ و بر خدمتکارکه ذکا و کیاستی
غالب اوله ⁕ انکله احتیاط اوزرینه عامل اوله که ذکاء غالب حیله و
مکر ایله بیله اولور ⁕ و عقلی یسیرکه حیای کثیر ایله اوله ⁕ عقل کثیر و حیاسی
قلیلدن اولی در **بیت** آنکه او ساده دل از غدار دنا به بود ⁕
بار بر خر بند اگر استر و اشتر از خرست **نثر** و هر خدمتکارک قابلیتنی
تجسّس و تفرّس ایدوب اکا مناسب خدمت تعیین اولنه ⁕ عقل
و لطفی اکثر ⁕ و حیا و ادبی اوفر ⁕ اولنی کندو خدمتنه تویه ⁕ کار
وکسبده کامل و کافی ⁕ و عفّت و امانتدن حظ وافر و وافی ⁕
اولنی تجارات و کالتنه ⁕ و اموال حفظ و امانتنه نصب ایده ⁕
و اعمال شاقّه یه قادر ⁕ و کندو سعیله اعمال جسمانیه یه صابر ⁕ اولنی
عمارات و ابنیه یه مشدّ و معتمد ایلیه ⁕ و هیکلی قوی و جسیم ⁕ و صنایع
دقیقه ایله مناسبتی عدیم اولنلری خفّت و زراعت ⁕ و حوار اراضی
و حراثت ⁕ و انک امثالی اعماله قوللنه ⁕ و علی هذا القیاس **بیت**

بوریا باف اگرچه بافنده است ⁕ نبرندش بکارگاه حریر

و بر خدمتکاری بر عمله نصب ایتدکدنصکره فی الحال عزل ایدوب آخر خدمته
تعیین ایتمیه که علامت خفّت و تهتک در ⁕ و خدمتکارلر تعیین اولنان
خدمتلره درون دلدن قصد ایتمز اولورلر ⁕ و مخدوم سعی ایلسون که خدمتکارک
خدمتی محبت و صفای ارادتندن اوله ⁕ و بو حال اول وقت اولور که
خدمتکار مخدومک نعمتنده شریک و دولتندن حصه دار اولوب مخدومنک

ارتفاعی اکا دخی سبب رفعت و جاه و دولتی اکا دخی حالنه کوره جاه و دولت
اوله ⁕ بو احتمالی ویرمیه که مخدومنک دولتی جدید و رفعتی مزید اولدقجه غیر
خدمتکار ایدینوب بو مطروح و متروک قلور **حکایت** هشام بن عبد
الملکه مژدهٔ خلافت کلدکده جمله اصحاب و ندماسی سجدهٔ شکر ایلدی
الا ابرش کلبی هشام سن نیچون اصحابک کبی سجدهٔ شکر ایچون سرفرو ایلمدک
دیوجک دیدی که سن یارین مسند خلافته اوتوروب سین ارکان دولت
اطرافک احاطه ایلرلر ⁕ بز سنی هر کون کورورکن هفته دخی کوره مز اولورز
هشام ایتدی فلان منصب سنک اولسون ⁕ ابرش در حال سجدهٔ شکر
ایلدی جمله خدمتکارلرک بو در حالی ⁕ کندویه دولت مخدومدن نصیب
اولمیجق مخدومک زوال دولتن استرلر **نظم** اذا لم یکن للمرء فی دولة امرئ
نصیب ولا حظ تمنّی زوالها **نثر** ابرش ریا و نفاقی قویوب ما فی الضمیرن
ادا ایتدوکیچون هشام انی منصب جدید ایله رعایت ایلمشدر ⁕ پس
خدمتکارک اعتقادی ایله کرک که روز دولته متمتّع اولهجق روز محنتده
مقیم خدمت اولنلردر **بیت** انّ الکرام اذا ما سهلوا ذکروا ⁕
من کان یألفهم فی المنزل الخشن **نثر** خدمتکارده بو اعتقاد اولمیجق
خدمته عقد قلب ایتیوب روز مفارقتیچون کسب ذخیره و جمع عدّت
ایتمکه مشغول اولور ⁕ و حکما دیرلر که اصل خدمت اولدر که محبّانه اوله
و دورانه اولمیه ⁕ محبّانه اولمزسه باری صحیح و دورانه مطلوبا
اولمیه ⁕ و خدمتکارک مصالح و مهمّاتن نشاط و رغبتله ایلیه ⁕ اضطرار

وکرهتنله ایلمیه که بو حال انلره دخی منعکس اولمیه • و خدمتکارلر دائما
سیاستدن خائف و هارب • و انعام و احسانه طالب و راغب
اولهلر • تو به ایدن کمسنه نک توبه سین قبول ایده • توبه دن صکره ینه
کناهه رجوع ایده نه موافق و مطابق کناه عقوبت ایلیه • و بدایکی
کناهله صلاحندن مأیوس و خیرندن ناامید اولمیه • و اکر تکرار
تجارب و کثرت امتحان ایله فساددن امتناعی ناممکن و جرایم و قبایحدن
انقطاعی نامیسر ایدوکی معلوم اوله • همان بیع و نفی و طرد و
ابعاد اولنه که سایر خدمتکارلرک دخی فساد ینه سبب اولور **بیت**

کم صلاح یفسد اخو یفسد
کالنار یوضع فی الحاد فیخمد

و خدمتکار بدخلط ردی و مادهٔ فاسده کبی در که غذای صالح دسخ
وارد اولسه انی دخی کندویه دندروب افساد ایدر • و مهما امکن
بندهٔ مشتری استخدام ایده که حب قلبی و عقد موالاتی خدام احراردن
اکثریا اغلب و اوفر اولور • و اخلاق سیدی ایله تخلق ایتمه سی ایسر
اولور • و حکما دیمشلردر که خدمتکار اوچ صنفدر • اولکی سی حر بالطبع
ایکنجی سی بندهٔ بالطبع • اوچنجی سی بندهٔ بالشهوة • صنف اولی اولاد
اناب کبی تربیت و رعایت ایتمک کرک • ایکنجی سی مواشی و دواب کبی
استعمال ایدوب انلر کبی ریاضت و تقدیم ایتمک کرک • اوچنجی سی حاجت
اولدقجه استعمال و اهانت و تحقیر ایله قوللنه لر **بیان اخلاق اجناس**
و امزجهٔ طوایف ناس بو مقامده خواجه نصیر طوائف امم اخلاق

غالبه و طبایعلرینه اشارت ایلدی که استخدامده معلوم اولوب اکا
کوره عامل اولنه • و بیزاکا بو فنده موضوع اولن کتابلردن و تجارب
حوادث و استماع احوال و اخبار ناس ایله معلومز اولن فوائدی ضم
ایلدک **مقدمه** اولا معلوم اولسین طوائف ناس • نیچه انواع و
اجناسدر • و هر جنسنده بعض اخلاق اکر ممدوح و اکر مذموم غالبدر
و متعدد خدمتکارلر اتخاذ ایدن کمسنه لره اجناسک خواصنی بلمک
لازم و واجبدر • و اختلاف انواع و اجناس • حدیث افضل و
خیر الناس • موجبی اوزره ثابت اولمشدرکه • الناس معادن کمعادن الذهب والفضة
• بنوآدم کالنبت و نبت الارض الوان • فمنهم شجر المحلب والکافور والبان •
و منهم شجر یرشح طول الدهر قطران • و اختلاف خصایص اجناسک
سببی اوچ قدر • بر سبب اولدرکه جد عالیلرنده بو خلق اولوب
انسالی و اعقابنه ساری و موروث اوله • ایکنجی سبب اولدرکه
وطنلری اولن بلادک ارض و هوا و ماسی و سایر عوارضی اقتضا ایده
اوچنجی سبب اولدرکه بعضنده اول خلق اولمغله برندن تعلم و سرقهٔ
طبیعت طریقی ایله تخلق ایتمش اوله **طائفهٔ عرب** اکثر عقلا قتنده
افضل اجناس بنی آدمدر • اکثر عقلا دیدک زیرا بر طائفه عجمی عربه تفضیل
ایدرلر انلره شعوبیه دیرلر • عرب نطق و فصاحت • و شعر و
بلاغت • ایله فایقلردر • و بوکه دلبل بر تیده کزوب عربنده بلاد
کورمیوب اجلاف اعراب بلکه عورتلری اشعار و قصاید سویلمشلردر

معادن سرشت ... ابدا او بکنند و دانند
کیست ... اسمی ... وحیدا

فضلای علما نیجه شعر حلو یزمشلردر • و هرکز وزن و بحرنده • و قافیه و
اعرابنده بر غلط ایتمشلردر • و کرم و احسان • و ضیافت مهمان • و
رعایت عهد و امان • ایتمکده • و شجاعت و فروسیتده بی نظیرلردر
اما جفای طبع و قوت شهوتله موسوملردر • تحقیق شراء الرقیق کتابنده
ایدر عرب جنسی نک قیمتلری افضل و اقدم • و نفسلری و اخلاقی اکرم • و
طبیعتلری ارق • و فکرلری ادق • و وفالری اکثر • و خلقلری اطهر • و
لسانلری افصح • و چهره لری اصبح • در • بعض علما دیمشلردر که کرم
و جودی عربدن حکمه و رأیی روم و فارسدن • شجاعت و صبری
ترک و فرنکدن • شقای کرج و ارمندن طلب ایدک • و عرب بر
خلقی درخی ظلم و ضیمه تحمل ایتمزلر • بر یرلرنده جوع و عطشله کچنورلر
بلاد شام و عراقده کلوب سلطان رعایاسی اولوب حضور ایتمکی اختیار
ایتمزلر • و عربک خواص چوقدر • و لکن استرقاقلری جائز دکلدر انلردن
قول و جاریه اولمز • قصیده فراسده عرب طائفه سنی بو وجهله وصف ایتمشلردر که

نظم

خیر البرایا والانام العرب	کذاک قال العالم المجرب
طابوا فروعا وزکوا اصولا	لانهم لم یلدوا مجهولا
وفیهم القوة والحمیة	والشیمة الطاهرة الزکیة
کرامة العدد وبذل الجود	والطعن بالمثقف الاملود
وفیهم الخداع والعداوة	والسد والاریاب والغاوة
رعایة الجار وحق الضیف	موجوده فیهم فضرب السیف

امنهم لیس له مماثل	کما الحوذن ماله معادل

طائفهٔ عجم اکرچه عجم لغتده اعدای عربه اطلاق اولنور • و لکن عرف
عامده فارس اهلی درکه انلره ایران و ولایتلرینه ایران زمین دیرلر
و ایران زمین فرات ارماغیله جیحون ارماغنک که آب آمو دخی دیرلر
اراسنده اولان ولایتلردر • و مشهور ولایتلری آذربایجان • و عراق
عجم و پارس و کرمان و خراسان • در • و عجم خلقی نک الوانی بیاض حمرت
آمیزدر • و بدنلری فربهلکه مایل • و صورتلری صافی و عقل لطیف و
همتلری شریف • و علوم و معارف • و صنایع و لطایفده سرآمد نوع
بشردرلر • و بو حدیث شریف انلرک تشریفنه تیمنزمی که بیوردی
لو کان الایمان معلق بالثریا لناله رجال من ابناء فارس • خصوصا
اهل خراسان که • انلره آسمان هنر و کمالده تابان • اولمق مثل خور
آسمان • اولمشدر • و جمیع علوم و معارفده جمله عالمه تفوق ایتمشلردر
امام شمس الدین جزری بعض رسایلنده ذکر ایدر که علم حدیثک مکان و زمان
جهتندن کمال علو و ارتقاسی واردر • مکان جهتندن خراسانده
زمان جهتندن هجرتک ایکی یوزی حدودنده نهایت بولمشدر • تحقیق
شراء الرقیق کتابنده ایدر • فارس اهلنک صورتلری جمیل • مرضلری
قلیل • خلقلری کریم • و غضبلری عدیم در • زیرا کیفیتلری معتدلدر
لکن اهل سکون و راحتدرلر • و ریاست و عقل و علم و فضل
اهلیدرلر • و لکن حیله و خدعه و بخل و امساکدن خالی دکللردر • خصوصا

اهل رو • وقصیدهٔ فراست صاحبی اهل فارس حقنده بویله دیمش که مثنوی

والفارسون لهم مکارم	بعرفهم من طهم بلایم
لهم خلال ولهم ریاسة	وفیهم السداد والکیاسة
وعندهم بخل وفیهم کبر	وعزة ومنعة وفخر
وعندهم رای وفیهم علم	وصنعة وحکمة وفهم

طائفهٔ روم اهل روم • وفا و امانت • وسعی وکفایت • ایله مرسوم • امّا بخل وخسّت • ولوم ودنائت • ایله ملوم • لردر • اهل رومک اشکالی بیاض وشقره طاغتر وموافقتلری ممدوح وعقل وکیاستلری مقبول وجاریه لری خزینه دارلیغه مناسب در امساک وبخللری ضبطه مناسب در • وغلمانه متغزل دیرلر شعر

لی من بنی الاصفر وسم الی	قلبی لسهم الجوار الصائب
سهم من اللحظ رمتنی بها	عن کتنا قوس من الحاجب
کانما مقلته فی الحشا	سیف علی ابن ابی طالب

وقصیدهٔ فراست صاحبی اهل روم حقنده بویله دیمش که مثنوی

والروم فیهم ادب وظرف	وعلة ونغمة ولطف
وفیهم العقول والالباب	وفیهم الآراء والصواب
وفیهم فوارس الشجاعة	والعلم والحکمة والصناعة
وفیهم البخل وذل النفس	وفیهم الفهم وصدق الحدس
لکل شیئ یصلح الغلام	منهم رشد الشرف التمام

طائفهٔ ترک شجاعت وجودت خدمت وحسن شکلله مشهور • امّا غدر وقساوت قلب وناحق شناسلیغله مذکور • لردر • تحقیق شراء الرقیق کتابنده ایدر • ترک اهل فارسه استقامت امزجه ده مساوی وقوت اجسام وصبر شدّتِ ایامکده غالبلردر • بدنلری حسن وبیاض ونرملکی جامع وچهره لری یومرولغه مائل وچشملری تنک وملیح وقامتلری میانه در خوبلری خوبلقده آیت • رسلری رسلکده غایت • در خلقلرنده غدر وبی وفالیق وقساوت وقلّت رحمت ظاهردر • آت اتی یمکدن جکرلری غلیظ اولمشدر • حکمت وریاضتدن عاجزلر • ولطایف صنایعده قاصرلردر • امّا جنک وحربده صابرلردر • خاتونلرنده ظرافت ولطافت اخلاق اولمز • امّا هر بری کثیر الاولاد ومعدن نسل در وترک طایفه سنک قدری یعنی طنجره سی همان معده سی در نه طعاملری اولسه انده طبخ ایلر • فقیر ایدرین اتراک خصوصا مغل چهره کرمدور جه یوزلری یصّی وکوزلری تنک اولور • نته کم جناب رسالت پناهی وصفلرنده و آخرزمانده خروج ایدوب اهل اسلامه غلبه وقتل ایده جکلرین بیان معجز نظاملرنه بیورمشدر • اذا کان آخر الزمان جاء بنو قنطوراء عراض الوجوه صغار الاعین فطس الانوف کان وجوههم المجان المطرقة • بنو قنطوراء ترک قنطوراء بر خاتون ایدی • بعضلر ایدر قنطورا حضرت ابرهیمک جاریه سی ایدی • ترک انک نسلی در • آخر زمان اولیجق قنطورا اوغللری کله لر • یوزلری دکرمی وکوزلری کوچک

و بو زنلری یعنی یوزلری کوناکون چکلش قلقانه بکزر اهل ملاحم ایدر بونلر مغول طائفه سی ایدی اولا طاغیه عظمی لری چنکیز خانک سبع عشر وستمائه ده محمد خوارزمشاه اوزرینه خروج ایدوب ماوراء النهر و خراسان ولایتلرین قتل عام وتخریب تام ایله اول کونه که اول ایکی ولایت بهشت اندامدن نشان ونام قلمدی اهل وقوف دیرلر که بیک ییل مجرای عادت اوزره توالد وتناسل واقع اولوب هیچ ضرر و آفت یتشمسه خراسان و ماوراء النهر اول عمارت و لطافته که چنکیز خروجندن اول ایدی اوزرینه کلمک ممکن دکلدر ابن الاثیر ایدر طوفان نوحدن صکره روی زمینده اولن وقایع واقفن چنکیز واقعه سنه مانند قتل وتخریب اصلا واقع اولمش دکلدر بعده اوغلی اوغلی هولاکو ست وخمسین وستمائه ده بغداد شهرین الوب مستعصم خلیفه عباسی واولاد وارکان دولتن قتل وبغدادی بر قولده یدی کون بر قولده قرق کون قتل عام وتخریب مساجد واحراق کتب و مصاحف ایلدی ومعدود اولن مقتول اون ایکی کره یوز بیکدن زیاده ایدی صغر چشملری کنایت اولمغین انلر حقنده بعض شعرای عرب دیمشلردر قطعه

سل الله ربک من فضله	اذا عرضت حاجة مقلقه
ولا تسأل الترک فی حاجة	فاعینهم اعین ضیقه

و خواجه حافظ دخی اکا اشارت ایدر بو بیتنده که بیت

تبنک چشمی آن ترک لشکری نازم	که حمله بر من درویش یک قبا آورد

وصاحب قصیدهٔ فراست ترک حقنده بویله دیمشکه مثنوی

والترک فیهم قسوة وعظمة	وجاه ما ان لدیها رحمة
لا تعرفون العفو والوفاء	ولا یرجون الجود والسخاء
وفیهم اللیوث یوم الحرب	وفیهم کل ملیح عذب
لهم قدود ولهم قصور	والوجنات الحمر والشعور
وفیهم نجابة الاولاد	لکن عروا من حکمة السداد

طائفهٔ اکراد کرد بر طائفه در معلوم شجاعت و فروسیتله موسوم اما لصوصیت وقطع طریق اکثرینه لازم و رفیق در سوق الرقیق صاحبی ایدر اکراده خشونت وقوت وشجاعت وشدة فقر وخشونت عیشه صبر وقلة وفا وخبث وغدر واکرادک غلامی اعمال شاقه و امتهاندن غیریه صالح اولمز وصاحب قصیدهٔ فراست اکراد حقنده ایدر که مثنوی

والشر کل الشر فی الاکراد	لتعدیهم من منهج السداد
وفیهم للحرب والقتال	جلادة والطعن بالعوالی
لکن جمیل الخلق والصباحة	لیست لهم کلا ولا السماحة

فقیر ایدریم بو طوائفک اکثری بو زمانده رقیق اولمز بو دیار و عصارده بنده و خدمتکار اولن طوائف بسنا وماجر وارناود وروس وفرنک وکرج وچرکس وانلره قریب کریل وابزا وبونلرک طبایعی مشهوردر خلق اداسنده بسنا حلم و وقار و درایت و عقل صحیح و وفا ماننیله موصوف وغلام وجاریه حسن شکل وخدمتله موصوف فقیر نظم ایتمشدم

سالنا جنس ذاک الاعجمی الغزار بُسْنا ... فاعرض وجهه عنا وقال معاضبا بُسْنا

باجو عاقل ولبیب • وجمیع صنایعه قابل واریب • اولورلر اما خبث وفساد وغارتده کامل • وقتل وجرح واباقت ایتمکه مایل لردر انلرک صاحبلری استخدامده احتیاطله عامل • اولملق کرک • واکثرینک اشکالی حسن والوانی بیاض در فقیر نظم ایتمشدم بیت

غلام اعجمی جرمنا القلب اوباجو ... سالنا جنسه عنه فقال معاضبا باجو

ارناود حسن شکل وسلامت عقل وقابلیت صنایع وادراک دقایقله متصفلردر • ولکن کبر وعناد • وطغیان وفساد • دن خالی دکللردر وکندولر زعم ایدرلر که اصل جنسلری عرب اوله • جبلة بن الایهم غسانی که ملوک شامدن ایدی • وتنصر ایدوب قیصر هرقلک امر اسندن رایات نور اسلام • مفارق ولایت شامه • لامع اولیجق مسلمان اولوب مدینه یه حضرت عمره ملاقات ایچون روانه اولدی • مدینهٔ منوره یه تمام زینتله داخل اولیجق روایت ایدرلر که مدینه ده بر بکر وثیب قلمدی الا تفرجنه چقدیلر • حضرت عمر حجه عازم ایدی بیله چقوب بیت حرامی طواف ایدرکن برکمسنه ازاری وجن بصوب ازاری چوزلدی دونوب اول شخصه بر طبانجه وروب بورونی شکست اولدی حضرت عمره شکایت ایدیجک جبله یه چیغروب یا خصمکی ارضا ایله یا قصاصه راضی اول دیو بیوردیجق بن ملکن اول سوقه یعنی رعیت در قصاص نیجه اولور • بیوردی که حکم کتاب الله بودر

جبله ایتدی بن ظن ایدردم که اسلامه کلمکله عزتم زیاده اوله • حضرت بیوردی که عزت اسلام زیاده در • ولکن حکم کتاب الله بودر مخالفت ممکن دکلدر • جبله ایتدی ایمدی بکا بوکون مهلت ویرک یارین فصل ایلمک ایله ایلدی • صباح کوردیلر جبله قوندوغی زمین دیاربلاقع اولمش برفرد آفریده قلممش • اوراdن جبله قیصره کلوب ینه تنصر ایلدی قیصر قتی شاد اولوب انی استنبوله کتوروب رعایت لر ایلردی • اما جبله نادم اولوب بو شعری انشاد ایدردی شعر

تنصرت الاشراف من اجل لطمة ... وما کان فیها لو صبرت لها ضرر

حالا ارناود علماسی دیرلر که قیصر دیار رومی جبله یه اقطاع ویروب جبله عساکری ایله اول دیارده اقامت • طول زمان ومجاورت کفار ایله لسانلری تغییر اولوب ارناود دیله مسمی اولدیلر • والعلم عند الله تعالی

طائفهٔ روس حسن شکل وبیاض لون وقابلیت صنایع ولطافت خدمت واطاعت سید وقلت عبادتله موصوف لردر • اما قلت صلاح وکثرت اباق وارتداد ایله معروف لردر • قدیمده جبانلق ایله مشهورلر ایدی حتی بر تاتار نیجه روس اسیر ایدردی دیرلر ایدی • اما شمدی قضیه عکس اولدی وتاتار ولایتنک اکثرنی روس لعین اخذ ایلدی • حاجی طرخان ودشت ترک خان کلیا اخذ ونهب ایلدیلر والله غالب علی امره

طائفهٔ افرنج لطافت وحسن شکل وظرافت ودقایق خدمته عارفلردر صنایع جزئیه ده کماللری کلی در • ولکن دکهده اولمزلر نیجه بیل

اسلامده عزت ورفعت بولوب عبادت وطاعت ایدنلردن فرصت
بولدقچه • ومن یرجع علی عقبیه فلن یضر الله شیئا • مضموننه مظهر
اولمشلردر طائفهٔ کرج عقل وکفایت • وسعی ودرایتدن خالی
دکللردر • غلام وجاریه‌سی طاعت وانقیادده اولور • ولکن
نوع تقذر ودنائت شاندن دوردکللردر طائفهٔ چرکس اکثر
حسن شکل وصحت بدن ووقار وحشمت ودیانت وامانتله
موصوف لردر • اما ساده‌لیک وبلاهت ونقصان تدبیر وعجب
ونخوتدن خالی دکللردر • حتی مصر تختنده سنه ثمانین وسبعمایه‌ده سلطنت
برقوق چرکسی یه یتیشوب تا سنه اثنی وعشرین وتسعمایه سلطنت
مصر وشام چراکسه یه منحصر قولدن قوله انتقال ایدردی • وکمال
بلادت وعجب ونخوتلرندن ظن ایدرلردی که دولت رفیع الارکان
منیع البنیان • آل عثمانه • ابقاهم الله تعالی الی یوم المیزان معادل
ومساوی • وقوت وقدرتده اول عالی درکاهه مقاوم ومعادی
اوله‌لر • زیرا سلطان بایزید بن محمد خان • انار الله برهانه • ونقل
یوم الحشر میزانه • حضرتلری ایله سلطان قایتبای بیننده منازعه واقع
اولدقده کمال حلم وشفقتدن انتزاع ملکلرین قصد ایدوب بنفسه
نهضت ایتمیوب بعض امرا ارسال ایدردی • اتفاقا کسر واقع اولمغین
سیری بی سانلری باد کونله بر اولمشدی • چون تخت سلطنت
قدیم • قدم مبارک صاحب زمان • فاتح ممالک ایران وتوران

افتخار سلاطین آل عثمان سلطان سلیمشاه خان • ایله روح الله
روحه فی غرف الجنان • مشرف اولدی بیت ولاتحسبون الحلم عجزا
لما عدم المسیئون احتمالی نثر مقتضاسنجه ایتدکلری جسارت و
گستاخلیغه تحمل بیورمیوب دفع موت • ورفع مضرتلری ایچون
بلاد عرب وشام وحلب جانبنه لشکر چکدی • اول زمانده
سلطان اولان قنصو غوری چرکسلرک اعقلی • ورای تدبیرده
اکملی ایدی دیرلر که رای خداوندکار حضرتلرینه اطاعت وانعام
شریفندن نه صادر اولورسه قناعت • ایتمک ایدی • بقیهٔ
چراکسه نقصان عقل • وغلبهٔ جهل • وافراط نخوت وعجبلری
سببی ایله مرحوم غوری یه اطاعت ایتمیوب اطاله ایدوب عثمانیلردن
قورقوسکز مصرده اوتورمز سرحدده وره‌لوم انک حقندن کله‌لوم
دیرلر ایدی • بالآخره مرحوم غوری دخی خواه وناخواه حلب جانبنه
کلوب مرج دابقده اثنین وعشرین وتسعمایه‌ده جنک • کون محاربه
ایدوب چراکسه منهزم اولوب سلطان غوری ونایب شام سیبای
که اشجع واعظم امرا ایدی مقتول اولوب بقیة السیف میدان
کارزاردن فرار ایدوب منکوس ومنکوب مصره دوشوب طومان بای
نام چرکس که امیر کبیر ایدی سلطان ایلدیلر • آنلرده که حضرت خدا
وندکار • شامدن تکرار • رقعه ارسال ایلمش که مقر وموطنکزه
عسکر ایلتوب بالکلیه دفع واستیصال ایتمکوزه راغب دکلمی • اکر

حماقات ماضیه کوزدن توبه وانابت. وخطبه وسکه نام خجسته فرجامه
ایتمکه اجابت. ایدرسکوز جان ومالکوزه امین. وممکلتکوزده سالمین
اولوک. والا عسکر ظفر رهبر ایله ایرشدم وفتکوزه نظر اولوک. چون
قلّة عقل وکثرت جهللری قابل علاج دکل ایدی. اصرّوا واستکبروا
استکبارا مضمونی اوزره رفع رایهٔ عناد وترک سلوک طریق انقیاد
ایتدیلر لا بدّ نفسنه ثلث وعشرین وتسعمائه ذی القعده سنده
شامدن نهضت بیوروب غزّه ده ومصرده نیچه دفعه محاربه واقع
اولدی. امّا عصفور ایله شاهین. ور وباهله نبزغین. برابر میدر
آخر الامر جمله سی عرضهٔ بوار وغرقهٔ دریای هلاک اولوب. دولتلری ماصدق
کان لم یکن شیئا مذکورا اولدی. وکان امر الله قدرا مقدورا. وتکمیل
وابنزا دخی چوکه قریب وطن جهتندن واخلاق جهتندن وسیاه
رنک قسمندن بریسی هندیلر. هند بر ولایتدر جنوب ومشرق
ناحیه سنده وخلقی اکثرا اسمر اولور. امّا بعضنده بوی جمال دخی اولور
میر خسرو دهلوی بعض تغزّلاتنده ایدر که. بیت فارسی

هندوی مرا کاکل ترکانه ببینید	زو سینهٔ من چون تب وتبخانه ببینید

سوق الرقیق صاحبی ایدر اهل هندک قدلری موزون ورنکلری
اسمر وطیب نکهة وحسن نعومت بدن وعقل وسداددن وحکمة
وصناعت ووفاء عهد ومودتدن بهره مندلردر. امّا قتلدن
مبالات ایتمیوب جرایم عظایمه اقدام ایلرلر. صانکلری ابو صالح

وطالعلری نهایت طالع اولور. امراض نزلویه انلره چوق عارض اولور
قصیدهٔ فراست صاحبی هندیلر حقنده بویله دیمش که مثنوی

والهند فیهم عفة وفسق	وقسوة وباطل وحق
لهم شعور لهم قدود	وهم اهیل وهم عبید

انتهی. بو زمانده هنددن طواشیلر استعمال ایدرلر ولکن سوء خلق
وکثرت فسادلری سببی ایله مذموم در زنکیلر قلیل العقل والادب
کثیر اللهو والطرب. وانلردن عقل سلیم وخلق حسن عجب در
کثرت طربلرینه سبب قلّة عقللری در. وبعض بلاد حارّه ده
اغرخدمتلردن غیری نسنه یه صالح دکلدر. قصیدهٔ فراستده ایدر بیت

وفی الزنوج غلظ الطباع	وفیهم میل الی الجماع

هبش طایفه سی انلردن اصلح در. حلقلری ملایم در ولکن جسملری
ضعیف وحقیر وعمرلری قلیل وقصیر اولور. باقی اجناسی دخی اطوار
واحوالندن تفرّس وتحدّس ایلیوب استعمال ایلیه لر. وکاه اولور که
دنی جنسدن فرد مقبول اتفاقا واقع اولور. انک کبی فردک ایولکی
معلوم اولیجق جنسی کم اولمق ضرر ایتمز. وعکسی دخی بویله در. ایو جنسدن
دنی ونا معتبر فرد حاصل اولور. والله تعالی اعلم. باب سادس
تدبیر مدن وضبط مملکت وقواعد شاهی ونوامیس الهی بیاننده در
وبو بابده ایکی فصل ایراد اولندی فصل اوّل انسانک تمدّنه احتیاجی
وبو فنک شرفی بیاننده در. اکرچه مقدّمه ده نربو مقصودی

ایراد ایتمش اما بو مقامده خواجه نصیر و فاضل دوانی یه اقتدا و سابقدن
زیاده تفصیل ایلدک . اولا معلوم اولسون که موجودات ممکنه ایکی قسمدر
بریسی اولدر که کمالاتی وجودینه مقارن اولوب جمله سی بالفعل حاصل اوله
اجرام سماویه کبی . ایکنجیسی کمالاتی وجودندن متأخر و تدریجله حاصل
اوله اجسام و مرکبات عنصریه کبی و بو قسمه حرکت کرک که انکله قوتدن
فعله و نقصاندن کماله چیقه . و بو حرکت اسباب معاونتی اولمینجه
حاصل اولمز . و اسباب دخی یا صور در مادهٔ نطفه یه عارض اولن صور
علقه و مضغه و صورت جنین کبی که متعاقب مبداء فیاضدن فیض
اولوب آخر صورت انسانیه یه مؤدی اولور . و صورته حکما اصطلاحنده
کمالات و متممات دخی دیرلر . یا معدات در که ماده یه متعاقب
بری کلوب بری کیدوب بری دخی کلوب آخر ماده یه کمال اولن صورتک
حصولنه مفضی اولورلر . غذالر کبی که بدن انسانه متعاقب منضم اولوب
نشو و نماسنده کمال ممکنه مفضی اولورلر . و معاونت دخی مطلقا
اوچ قسم اوزرینه اولور . اولکیسی معاونت بالماده در یعنی معین
اولن شیء معاونت ایتدوکی شیئدن جزء اولمغله معاونت ایلیه
غذانک حیوانانه معاونتی کبی . ایکنجیسی معاونت بالآلة در یعنی معاون
معاونت ایتدوکی نسنه نک آلتی اوله . حیوانات تناول غذا ایتدکدنصکره
ایچدوکی صو کبی . زیرا صونک حیوانه نفعی بودر که غذایی ترقیق ایدوب
منافذ ضیقه یه کیرمکه مستعد ایلر . اوچنجی معاونت بالخدمت در

مطلب

و معاونت بالخدمه اولدر که معیننک فعلی معاونت ایتدوکی نسنه
نافع اوله . خدمتکارک فعلی کبی که سیدینه نافع و انک غرضنی تحصیلدر
و معاونت بالخدمه دخی ایکی نوعدر . بریسی خدمت بالذات در که
معین فعلنی معاونت ایتدوکی کسنه نک غرضنی تحصیل ایتمکیچون ایلیه
مملوکلرک مالکنه ایتدوکی خدمت کبی که ذکر ایتدک . ایکنجیسی خدمت
بالعرض در که معین فعلنی غرض آخر ایچون ایلیه . ولکن بو فعل معاونت
واقع اولن نسنه یه دخی نافع اوله . چوبانک رمه کوسفنده ایتدوکی
خدمت کبی که اصل غرضی صاحب رمه یه خدمت و انک رضاسنی
تحصیلدر . لکن رمه یه انک مرادی اولدوغیچون خدمت ایلر . معاونت
و خدمتی صاحب رمه یه بالذات و نفس رمه یه بالعرض اولور . و حکیم
فاضل معلم ثانی بونصر فارابی قسم اوله مثال افاعیدن کتورمش . مثلا
افعی لسع ایدوب حیواناتی اهلاک ایدوب ترکیبلرینی باطل ایتمکله
عناصره بالذات خدمت و معاونت اولور که حیوان ملسوعک
ترکیبی باطل اولمغله متفرق اولوب اجزاسی عناصره ملحق اولور . اما نفس
حیوانانه خدمت و معاونتی یوقدر . بلکه انلره ضرری واردر
معاونت قصدنده قلدی . و قسم ثانی یه سباع بهایمی افتراس و اهلاک
ایتمکی مثال ایتمش . زیرا سباعک اهلاک حیوان ایتمه سندن عناصره نفع
اولور . زیرا اجزاسی متفرق اولوب هر عنصر که حیواناتده بالقسر کلوب
مجتمع اولمشدی جزء اصلیسنه واصل اولور . ولکن سباع افتراس

جیوانی کندو نفعی ایچون ایدر که لحوم و دماسندن تغذی ایدر . بخلاف
افاعی که لسع ایتدوکی جیواندن متمتع اولماز . پس افاعی نک عناصره خدمتی
بالعرض اولمیوب بالذات اولور . سباعک بالذات اولمیوب بالعرض اولور
بودر خواجه نصیر و فاضل دوانی حکیم کامل ابو نصر فارابیدن نقل ایتدکلری که
کمال ایضاحله تقریر ایلدک . امّا مخفی اولمیه که افاعی جیوانات کندویه مضرّ
توهم ایدوب لسع ایلر . پس آنلر دخی کندو ایچون ایتمش اولور . غایتی جلب
شهوت اجلیچون ایتمیوب دفع ضرر اجلیچون که اثر قوّت غضبیه در ایتمش
اولور . پس خدمتی کندویه بالذات عناصره بالعرض اولور . بو مقدمه تمهید
اولندقدنصکره . معلوم اولسون که عناصر و معادن و نباتات و جیوانات
وانسانه اوج طریقله خدمت ایلرلر . اعنی خدمت بطریق المادّه . و
خدمت بطریق الآله . و خدمت بطریق المعاونة . امّا انسان انلره خدمت
ایلمز الّا اوچنجی طریقله که خدمت بطریق المعاونة در . زیرا انسان
آنلردن اشرف در . اشرف اخسّه خدمت ایلمز بلکه عکس اولور . امّا
بطریق المادّه خدمت ایتدکلری . زیرا انسان بحسب الظاهر بدن و روحدن
مرکب در . و بدن غدایه محتاج در . پس مرکبات بالذات عناصر
مرکبات ضمننده انسانه غدا اولورلر . غدا خود کلور مغتذی دن
جزء بالفعل اولور . نته کم مقدمهٔ کتابده بلدرمشدک . پس مرکبات
و عناصر بطریق المادّه خدمت ایتدکلری ظاهر اولدی . امّا بطریق
الآله خدمت ایتدوکی دخی ظاهر در . مثلا تراب انسانه مسکن اولور

[illegible]

و انکله کل و اجر و لبنه ایدوب جدار مسکن ایلر . و هوا خود تنفّسده لازم
اولور . زیرا هوای جدید کلمزسه روح جیوانی که حرارت غریزیه نک
بخاری در فی الحال محترق اولوب باطل اولور . امّا اول هوا روح حرارتندن
حرارت کسب ایدوب تعفّن طوتر . اکر اخراج اولمزسه بدن و روحی
متعفّن ایدر . اول سببدن ادخال راحت اولدوغی کبی اخراجی داخی
راحت اولور . شیخ سعدی در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب
بودر . و صونک الت اولدوغی خود دیدک غدایه بدرقه اولوب اوکنه دوشوب
انی منافذ ضیقیه ادخال ایدوب بدنک جمله سنک تغذیه اتمه سنه سبب اولور
و آتش آلت اولدوغی طبخ غدا ایتمکده ظاهر در . مرکبات دخی بعض غدا و
بعض دوا اولوب خدمت ایلر . و بعض دخی مسخّر اولوب مهمّاتنده آت
و قاتور کبی که رکوبنده خدمت ایلر . و کلب کبی که صید و حراستده خدمت
ایلر . نته کم تنزیل آسمانیده بو خدمتلره اشارت بیورلمشدر . و سخّر لکم
الفلک لتجری فی البحر و الانهار و سخّر لکم اللّیل و النّهار و سخّر لکم الشّمس و القمر
دائبین . بلکه انسانه اجرام سماویه دخی خدمت ایلر . امّا انلرک خدمتی
بطریق المعاونت در . بطریق المادّه و الآله دکلدر . انلرک خدمتنه دخی
قرآن عظیمده اشارت اولنمشدر . و بیت مشهورده دخی اشارت اولنمشدر . بیت

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند . تا تو نانی بکف آری و بغفلت نخوری

زیرا شمس و قمر حرکاتیله لیل و نهار اولوب لیل نوم و قرار و سکونه مناسب در
زیرا اضواء و انوار نوم غرق اولمغه مانعدر . اول سببدن که نوم

جوهر روح باطن بدنه توجه ایتمکله ظاهر بدن ارواحدن فی الجمله خالی اولور
اعصاب و قوایه استرخا و تعطل کلمکدر · حواس و قوا و اعصاب و اعضا مستریح
اولمغیچون · پس انوار و اضوا چوق اولبجق ارواح الجزویه متوجه اولهلر
زیرا ارواح دخی نور عالمندندر جنسنی کورجک بیت

شمع رخسارکه میل ایتدوکی استرمی دلیل · چونکه روشندر الجنس الی الجنس یمیل

مقتضاسنجه اول انواری قویوب ظلمت خانهٔ بدنه توجه ایدهلر · و روح
انسانی عالم شهادته فی الجمله عالمندن اولدوغیچون میل ایتدوکی طفل رضیعده
دخی ظاهردرکه بر شعله کورسه اول جانبه متوجه اولور قالور · پس نومه
ظلمت معین ایدوکی نکیلیتی ظاهر اولدی · انیتی خود ظاهردر · آدمی
کوندزین نوم استسه یا مظلم یره کیدر · یا الی ایله کوزلرین استرایدر ·
اطبا انکیچون نوم نهار مضردر که نوم غرقا ولمز دیدیلر · پس حق جل و علانک
وجعل اللیل سباتا والنهار معاشا وجعل لکم اللیل لتسکنوا فیه والنهار
مبصرا بیوردوغی بودر · و دخی حرکات شمس ایله فصول اربعه متمیز
اولوب انسان قوتنی بعض فصولده زرع بعضنده سقی بعضنده حصاد و
دیاس ایلر · و حرکات قمر ایله شهور و حرکات شمسله ایام متمیز اولوب
مواسم عبادات · و اوقات طاعات · معلوم اولور · قل هی مواقیت
للناس والحج · بیوردوغی کبی · و آجال بیوع و اجارات دخی انکر ایله معلوم
اولور · لتعلموا عدد السنین والحساب · بیوردوغی کبی · و الحاصل خدمت
معاونت افلاک و سماویات ظاهردر · اما انسان بالعرض مبدر بوخ

بالقصد انسانه خدمت ایتمکیچون می خلق اولنمشلردر · حکماکه ملائکه انساندن
افضلدر دیو ذاهب اولمشلردر · اولکه مذهبه ذاهب اولورلر و دیرلر
افلاکک حرکاتی سفلیات احوالی منتظم اولمغیچون دکلدر · زیرا فلکیات
عنصریاتدن افضلدر · افضل اخسه بالذات خدمت ایلمز · بلکه
افلاکک حرکاتی عشق و محبتدن ناشیدر · جمال لایزال · مبدء متعاله
عاشقلردر · حرکات دوریه ایتمکله اوضاع ممکنهسی قوتدن فعله
چقمغله استکمال · و مبدء اول جل ذکره حضرتنه که کامل من جمیع الوجوهدر
و مبادی عالیه یه که عقولدر و جمیع کمالاتدن بالفعل حاصل · و جملهسی
غایت مراتب کمال ممکنهلرینه واصل · در تشبه ایدرلر · و مبدء
اول و مبادی عالیه دن بو تشبه سببی ایله انلره انوار و کمالات
و ابتهاج و سعادات · فائض اولور · نه بو کمالات و سعاداته حد
و نه فلکیاتک حرکت دوریهلری ایله بو کمالات و سعاداتک فیضه استعداد
حاصل اتمهلرینه پایان و غایت واردر · و بو حرکات دوریهدن
سفلیات احوالنه دخی انتظام حاصل اولور · ذلک تقدیر العزیز العلیم
اما فلکیات انی قصد ایتمزلر · بلکه جانب علویاته استغراقدن طرف
سفلیاته اصلا التفات دخی ایتمزلر · بو قنده قلدی که محضا سفلیاتیچون
حرکت ایدهلر · و مقصود و مرامری سفلیات انتظامی اوله · حاشاهم
عن ذلک · اما اکثر متشرعلر که انسان افضل مخلوقاتدر دیو ذاهب
اولمشلردر · دیرلرکه فلکیات انتظام امر بنی آدم · و اول عالم بو عالمی

اصلا جیچون مخلوق در • نته کم حدیث • لولاک لما خلقت الافلاک •
دلالت ایدر • و دیرلر که توراتده وارد اولدی که • یا بنی آدم خلقتک
لاجلی و خلقت الاشیاء لاجلک • و ملائکه نک انسانه سجود ایتدکلرینک
سرّی بو مقامدن تأمّل ایدن لبیبه منکشف اولور • امّا مرکبات عنصریه
انسانه جمیع انواع • خدمت ایتدکلرنده کمسنه نزاع • ایلمز حتی حیوانات
راکع شکلنده • و خضروات و نباتات و معادن ساجد هیأتنده • و
اشجار خدمتده قایم صورتنده خلق اولندوغی بوکا اشارتدر که • ملائکهٔ
سماواتک ابتدای عالمدن انتهایه دک بعض ساجد بعض راکع بعض قایم
اولدوغی کبی • بونلرده ابتدای خلقتلرندن انتهاسنه وارنجه انلره
نمونه اولوب مولای حقیقیلرینه انسانه خدمت ایتمکله عبادت ایلرلر
نته کم بیوردی • هو الذی خلق لکم ما فی الارض جمیعا بیت
سرو در باغ بیک پای ایستاده چکند • در رکاب تو رود گر بودش پای دگر
امّا افراد انسان بری برینه خدمت معاونت طریقی اوزره خدمت
ایلر • امّا معاونت مادّه طریقیله و معاونت آلت طریقیله خدمت
ایلمز • زیرا انسان جوهر مجرّد در جسم و جسمانی دکلدر • نته کم
نته کم مقدمهٔ کتابده کچدی جوهر مجرّد آخردن جزء اولمز و آخره آلت دخی اولمز
چو جزء ولا یتجزاست آن دهان بی تنگ • چه گونه جان منش گشت جزء لا ینفک
خواجه نصیر طوسی و فاضل دوانی بو مقامده بویله دیدیلر • امّا مخفی
اولمیه که بو فقره مناسب اولدر که ظاهر حاله نظرا اولنوب انسان

مجموع روح و بدن یا بدن حی ناطق اعتبار اولنه • نته کم انسانک تعریف
مشهورنده حیوان ناطق و حیوان جسم نامی متحرک بالاراده دینلمشدر
پس بو تقدیرجه افراد انسان بری برینه خدمت بطریق الآلة دخی ایلر
زیرا انسان توالدی در ایکی شی ایله جمع اولمق گرک ولد حاصل اوله • پس
پدر و مادر فرزنده خدمت بطریق الآلت ایتمش اولورلر • و العجب مذکور
فاضللر مرکبات عنصریه انسانه بطریق المادّه خدمت ایلر • زیرا جزء مغتذی
اولور دیو تصریح ایتدیلر • انسان جوهر مجرّد اولدیغی بو تمثیللری راست اولمز
اول موضعده انسانی مجموع روح و بدن اعتبار ایدوب مرکبات عنصریه
اکا خدمت بطریق المادّه ایدر دیدیلر • بو مقامده انسانی مجرّد روحدر
دیو جزم ایدوب انسانک بری برینه خدمت بطریق الآلة ایتدوکنی نفی
ایلدیلر • و هذا تناقض • پس انسان بری برینه خدمت بطریق الآلت
دخی ایدر • امّا خدمت بطریق المادّه ایلمز • امّا حیوانات بری برینه
خدمت ایتمکده تفصیل بودر که • حیوانات ایکی قسمدر • بری توالدیدر
که اب و امّ اجتماعندن مولود اولور بالذّات • انسان و فرس و بقر
کبی • یا بالواسطه طیور کبی که اجتماعلرندن بیضه حاصل اولوب بیضه دن
طیر حاصل اولور • اگرچه بو قسمه لغتده ولادت دینمزلر • حتی خفاشه پرسه
و فارسیده شب پره دیرلر طایر ولود دیو تعریف ایدوب ولود
قیدی ایله سائر طیوردن تمییز ایدرلر • امّا اصطلاحده طیور دخی
مطلقا توالدده داخل و حیوانات متوالده دن معدوددر • بو معنایه

اشارت اولسون ایچون ولادتی بالذات و بالواسطه یه تقسیم کونه ایدوب
طریق قسم ثانی ده ادخال ایلدک • و حیواناتک بر قسمی تولدی درکه اب
و امه محتاج اولمیوب حاصل وله صولر ازکیندی لرندن حاصل اولن حیوانات
و حشرات کبی • و فارهٔ بریّه دخی تولد ایله حاصل اولور دیرلر • بعض سنه‌لرده
افراطله متکثر اولوب اهلاک حرث ایلدوکی دلالت ایلر • و فقیر بعض
کمسنه‌لردن اشتدم دیار مصرده که بر فارهٔ بریّه کوردم نصفی لحم و عظم
اولمش نصفی هنوز تراب • اما میئات فاره اوزرینه دبرایدی • و انسان
و فرس و بقر و انلرک کبی حیوانات کبار دخی تولدی اولور • اما اهل
ملل قتنده که حدوث عالمه قایللردر ظاهردر که • آدم علیه السلام تولدیدر
ننه کم بیوردی • کمثل آدم خلقه من تراب • اما فلاسفه قتنده • زیرا طوفانات
عظیمه اولوب جمیع افراد انسان و حیوان هلاک اولوب بعده ینه تولد ایله
حاصل اولوب بعده تناسل ایدوب عالم معمور اولمق جائزدر • و وایعدر • حتی
بعض افاضل رساله‌سنده ذکر ایلر نیجه آدم تولدی وجوده کلمشدر کاهی
طوفان آب اولوب عالم غریق و کاهی طوفان نار اولوب جهان حریق
ینه تولد ایله نوع وجوده کلمشدر • اما بو آدم مشهور تولدی دکلدر • بلکه
تولدی مقدم در اسمی رسمی منسی اولمشدر • بو آدم توالدی درکن قلة تسل
زمانده اولوب اکثر افرادندن منتشر • اولمغله ابو البشر اولمغله مشتهر
اولمشدر • نوح علیه السلام کبی • والله تعالی اعلم • پس حیوانات متولده
بری برینه معاونت بطریق الآلة ایلرکه • زیرا آب و ام اجتماعنه

محتاج در • اما حیوانات متولده انلر محتاج اولمغله معاونت بطریق الآلت
ارالرنده متحقق اولمز • و متوالد اولن حیوانات دخی صغیر و محتاج تربیت
اولدوغی زمانده معاونت بطریق الآلة و بطریق الخدمت بولنور • اما
کبیر اولوب تربیته احتیاجی قلمدقدنصکره معاونت بالکلیه منفی اولوب
هر بری مستقل اولور • اکثر حیواناتک حالی بودر • اما بعض انواع بر هر حال
محتاج معاونت در • حشراتدن نمل و نحل عسل کبی که مجتمع اولوب بری برینه
تهیهٔ منازل و حفظ اقوات ایتمکده تعاون ایتمینجه معاش ایده مزلر خصوصا
نحل عسل که پادشاهسز اجتماع و تعیش لری ناممکن • و پادشاهلری
بحسب الخلقه ممتاز و ایکی اولسه بریسی قتل ایدوب اتفاق کلی اولمینجه
تعیش ایده مزلر • و کاهی محاربه ایدوب قنقیسی غالب اولورسه
تختکاهلری انک اولور • و حاجبلری و سقاللری معیندر • و طیورک
دخی بعض انواعی معاش ایده مزطورنا و دشتی قاز کبی که جمع اولوب
بعض دلیل راه و بعض حارس اولمینجه سفر و معاش ایده مزلر • پس بو انواع
دخی خدمت بطریق المعونه بری برینه متوقفدر • مقصود بو تفصیلدن
اولدرکه انسان بقای نوع و بقای شخصنده بری برینک خدمت و
معاونتنه سایر حیواناتدن ارتوق محتاج در • حکمتی اولدرکه انسان
عقل و تمییز ایله موصوف و ممتاز در • پس حق جل و علا جمیع مصالحنی
اکر غدا و کر لباس اکر سلاح اکر مسکن کندونک تحصیلنه و ترتیبنه تفویض
ایتمشدر • زیرا فکر و عقلله جمله‌سین تحصیل و تکمیله قادردر • اما حیوانات

علیه عقل و تمیزدن خالی اولمغین ضایع اولمسونلر ایچون انک مصالح و لوازمی
طبیعی ایتمشدر کندولرک فکر و تدبیرینه مفوض ایتمشدر · سابقا حیواناتک
اسباب معاشی نیجه طبیعی در بیان ایلدکینه اعاده ایتمیه لوم · چون
انسانک لوازمی کندو تحصیلنه محتاج اولندی · پس اجتماعلری که تمدن
آندن عبارتدر ضروری معاونتلری بری برینه لازمدر · زیرا بر
کیشی لوازمنه مستقل اولمز · و بونک نوع تفصیلی سابقا
ایراد ایلدک که بر شخص بر رغیف ایچمگه زرع و حصاد و دیاس و طحن
و خبز لااقل لازم · و بر کسنه بر بز قفتان گیمگه قطنی زراعت و جمع
بعده حلاج دانه سندن تخلیص بعده غزال غزل بعده حایک نسج بعده
خیاط خیاطت ایتمک گرک · هر بری بر حرفت و صناعتدر · عمرنده
بر کیشی بر یا ایکی حرفت تحصیل ایده · و اول حرفت و صناعتلر
آلاته محتاجدر · انلری ایشلمک دخی بر حرفتدر · حال بو که بو صناعتلری
تحصیل ایدنجه غدایه لباسه محتاجدر · پس ظاهر اولدی که انسان
اجتماعه غایت محتاجدر که هر بری بر صناعت اختیار ایدوب
انی ایشلیوب کندویه لازم اولهجق مقداردن ارتوغنی آخره ایصال
ایده · مثلا خیاط کندو لباسین دکدکدن صکره آخرک لباسین دکیویره
و نجار کندو اوین یاپدقدن صکره آخر اوین دخی یاپی ویره · و آخردن
اجرت آلوب خیاط کندونک لباسندن غیری مهماتنه و نجار دخی سائر
لوازمنه صرف ایلیه که جمله لوازمی حاصل و مهماتی حاضر اولوب معاش ایده

اگر جمله افراد انسانک همتی بر صناعت اولسه معیشت مختل اولوردی · پس حکمت
و لطف الهی درکه جمیع افراد انسان صنایع شریفه یه طالب اولمیوب صنایع
خسیسه و حرف دنیه یه طالب · بلکه صنایع شریفه دن ارتوق راغب
اولورلر · نته کم اختلاف العلماء رحمة · حدیثنده بو تأویلی ایلدیلر
یعنی همتلرینک اختلافی رحمتدر · بعضینک همتی تفسیر و حدیث
و بعضینک فقه و احکام بعضینک نحو و عربیت · بو سبیله جمله علوم امت
محمد علیه الصلوة والسلام ایچنده مکملدر · و نته کم افراد بشر تقدیر
ربانی ایله فقر و غناده مساوی دگلدر · زیرا جمله انسان غنی یا جمله
فقیر اولسه بر فرد بر فرده خدمت ایلمزدی · زیرا خدمت خادمک جانبندن
احتیاج مخدوم جانبندن منفعت اتصالنه قدرت اولمغه موقوفدر
جمله افراد غنی اولسه کمسنه ده احتیاج اولمغین بر فرد خادم اولمزدی
جمله سی فقیر اولسه بر احد منفعته قادر اولمدیغیچون کمسنه اکا خدمت ایتمزدی
پس اختلاف احوال اولوب محتاج اولنلر خادم و منفعته قادر اولنلر
مخدوم اولدی که مخدوم خادمک خدمت بدنیه سی سیله متمتع · و خادم
مخدومک منفعت مالیه سی ایله منتفع اولوب جمله نک مرادی واصل · و نظام
عالم حاصل اوله · چون ظاهر اولدی که انسان اجتماع و تمدن ایتمینجه
معاش ایده مز · و اجتماع و تمدن دخی مطلقا فسادی دافع و صلاحی
مشتمل دگلدر · زیرا طبایع مختلف و اهویه متباین · یعنی هر کیشینک
بر مطلوبی و مرادی وار و نفس البته مرادینی هر نه طریقله اولورسه

اولسون الملتق استر • خصوصا نفوس عوام که غیر مهذب و امارة بالسّو در
پس بر نسنه ایکی کمسنه نک مرادی اولیجق تنازع و تزاحم اولسه کرک • اول
بکا کرک و بو بکا کرک دیسه کرک • هر بری آخری منع ایتمک استسه کرک
لاجرم تنازع و جدال و فتنه و فساد اولسه کرک • و اشخاص بری برینی
افنا و اهلاک و کسنی تحصیل ایتدوکی شیئ آخر غصب و سلب ایدوب
معاش ممکن و اجتماع میسّر اولمسه کرک • پس بر تدبیر کرک که هم افراد انسان
متمدن و مجتمع • و هم اول فسادلر منتفی و مرتفع • اوله لر • هر شخص مراد
شهوانیسنی جلب ایتمک ایچون آخری دافع اولمیوب • کندوسی مستحق
اولدوغی مراداتنه قانع • اوله • و بو سیاست عظمی درکه بونکله اجتماع
ممکن و فساد مندفع اولور • و بو سیاست حاصل اولمز الا اوچ نسنه ایله
نته کم سابقا اشارت اولنمشدر • بری سی ناموس شارع • بری سی حاکم
مانع • بری سی دینار نافع • در • امّا ناموس شارع دیدکلکوز اول شریعت
الٓهیه درکه اوامر و نواهی و زواجر و حدود و احکام و سیاساتی مشتملدر
ولابد درکه بو شریعتک واضعی و صاحبی سایر افراد انساندن وحی و
الهام • و قرب ملک علامه ممتاز و مفضّل اوله • زیرا کافهٔ انام • و
عامهٔ خواص و عوام • هر شخصک وضع ایتدوکی احکام و سیاساته
اطاعت و انقیاد ایتمزلر • مادام که واضع شرایع اولن کمسنه اول
شریعتی وحی و الهامله • رب الانامدن تبلیغ ایتمیه • و شریعتنی قبول
ایتمزسکز حق جل و علا طرفندن کرفتار عقوبات و آلام قلورسز

قبول ایدرسکز مجازی بالاحسان و الاکرام اولورسز دیمیه • دعواسنی
معجزات باهره ایله تأیید • و قصر نبوت و رسالتنی اساس خوارق عادات
ایله احکام و تشیید • ایلمیه • اکر دیرسک که واضع سیاست پادشاه
قاهر اولوب بلاد و عباد ایچنده سیاستنی اجرا ایلیه • نته کم مقتدای
طائفهٔ مغول چنکیز خان سلطنتده تمکن بولیجق عقل و کیاستله سیاستلر
وضع ایدوب آدینه یاسا دیدی • و حکم یاسیله عمل ایتمینی قتل دن
دریغ ایدردی • و بو یاسا اولاد و اتباعی ارسنده مقبول و مستعمل
ایدی • جواب ویرورز که بو مقوله اولورار اول وضع ایدن پادشاهک
اولاد و اتباعنک دولتی دایم • و دیدهٔ حوادث روزکار سحر دولتندن
نایم اولدقجه امّا عادت روزکار • و قانون حوادث لیل و نهار
اوزرینه که شیخ سعدی دیدوکی بیت چنانکه دست بدست آمدست ملک بما
بدستهای دکر همچنین بخواهد رفت نثر چون سلطنت خیمه سی اول
خانداندن جدا اوله • و کوس شاهی نوبتخانهٔ دیکردن صدا • ایده
اول قانون متبدل • و اساس سیاست و احکامی متزلزل • اولسه
کرک • مثالی ذکر اولنان یاسای چنکیز خانی درکه اوایل سنه ستمائه
هجریه ده احداث ایدوب کندو اولاد و اعقابی اکثر ممالک معتبرهٔ
ربع مسکونه مالک اولدیلر • نته کم کتب تواریخ خصوصا تاریخ جهانکشای
وزیر عطا ملک جوینی آندن خبر ویرور • و مع هذا بوکا قوتا مضمحل و
متلاشی اولوردی • تاکه حدود تخمین و تا نمایه ده که فی الحال ممالک

ماوراء النهرده که اعقاب و اولاد تیمور حکام ایدی • خواجهٔ احرار خواجه
ناصر الدین عبید الله نقشبندی خدمتلرینک سعی ایله بالکلیه مرفوع و مضمحل
اولوب ساحهٔ عالم غبار فساددن پاک و طاهر اولدی • فقطع دابر القوم الذین
ظلموا والحمد لله رب العالمین • بخلاف شریعت مطهره • و قواعد احکام
منورهٔ دین احدی • و شرع محمدی که روی عالمی منور • و مشام بنی آدمی
معطر • ایده لی بیک ییله قریب اولدی • و هنوز بوستان فوائد و عوائدی
تازه و طری • و اساس احکام و قواعدی • شائبهٔ تنزل و تنزلزلدن بعید
و بری • در مصراع بر بسته دکر باشد و خود رسته دکر • پس چون
اثبات اولندی که سیاست مذکوره که اجتماع مدنی انسان ممکن دکلدر
انسان بنی و رسول لله مبدء فیاض و رب قهاره موکول کرک که علی الدوام
مطاع جملهٔ عالمیان • و مقبول همه آدمیان • اوله • بز رسول و نبی
دیدکلکوز شخص فاضله حکماء متقدمین صاحب ناموس و شرعنه ناموس • و
متأخرین بنی و شارع • و وضعنه شرع و دین دیرلر • و افلاطون بو طائفه
علیه حقنده هم اصحاب القوی العظیمه • و ارسطاطالیس هم الذین عنایة
الله تعالی بهم اکثر • دیشلردر • پس عوام ناس حکماء یونان شرایع انبیای
منکردر دیدکلری غیر واقع در • نعم یونانیلردن بعض طوائف فلاسفه
نبوات و معاد و مجازاته انکار ایدرلر • نته کم کتاب مقدمه سنده
کیچمشدر • اما حاکم مانع دیدکلکوز اولکسنه درکه تأیید الهی ایله ممتاز
و توفیق نامتناهی ایله سرفراز • اوله که هم نظم مصالح بلاد • و هم تکمیل

نفوس عباد • ایتمکه قادر اوله • و بو شخصه حکما حاکم علی الاطلاق و حکامنه
صناعت ملک دیرلر • و متأخرون اکا خلیفه و فعلنه خلافت دیرلر
و طائفهٔ شیعه اکا امام و فعلنه امامت دیرلر • و افلاطون اکا مدبر
عالم • و ارسطاطالیس انسان مدنی دیر • یعنی اول انسان که وجه لائق
اوزرینه حفظ مدینه ایلر • و چون زمام نظام عالم • و صلاح کارخانهٔ
بنی آدم • بونک کبی صاحب دولتک کف کفایتنه موکول • و تدبیر و سیاستنه
مفوض اوله • میامن و برکات احوال برایا و رعایایه شامل • و نفوس
ناقصه حضیض نقصان • و هاویهٔ هوا اندن • ذروهٔ کمال • و عزت قرب
متعاله واصل • اولور • نته کم زمان خلفاء راشدین • و ائمهٔ مهدیین
خصوصا فاروق خطا و صواب • امیر المؤمنین عمر بن الخطاب • ازمانلرنده
ایله ایدی • و اکر مدبر عالم • صاحب سیاست اعظم • بو مقوله فاضل صاحب
سعادت اولمزسه • روی روزکار خلیفه عدل و انصافله حالی •
و زوایای معمورهٔ عالم انین مظلوم و فریاد و آه خواهدن خالی • اولمیه
کرک • نته کم بعد الخلفاء الراشدین که تغلب متغلبه نصب خلفای عدل
ایتمکه مانع • و مشام عالم نسایم عدالتدن شمه یه قانع • اولمشدی
و خواجهٔ کائنات بو حالدن خبر ویروب • الخلافة بعدی ثلثون سنة
ثم یصیر ملکا عضوضا • بیوردی • پس هر عصرده واضع شریعت
اولمق لازم دکل • اما حاکم که شریعتی اعمال و اجرا • و مواد جزئیه ده
نص شارعدن بوغیه کلیه تسندن استخراج و اظهار و ابدا • ایلمک لازم در

بو قدرته علماء متأخرین اجتهاد دیرلرکه خلیفهٔ برحق اولن کمسنه ده شرطدر وجناب رسالت پناهی علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل والعلماء ورثة الانبیاء بیوردوغی بودر وظل الله وخلیفة الله دیدکلری بو صاحب دولتدر زیرا ظل صاحب ظله مطابق وجمیع هیئات ومقادیرده اکا موافقدر پس متصرف صوری عالم دخی متصرف حقیقی ومالک علی الاطلاق حضرتنه بسط عدل واحسان وفیض جود وامتنان ایتمکده وجور وعناد وظلم بلاد ایتمکدن منزه ومقدس اولمقده وارباب استحقاق واستعداده فیض جود ونوالی ملاحظهٔ اعراض ونشر فضل و افضالی مطالبهٔ اعواضدن خالی اولمقده طاقت بشری یتشدکجه موافق ایسه ظل الله فی الارض تلقیبنه لائق وخلافت حقیقیه تفضیلیله متصف وفائق اولور مثنوی حق بود همچو شخص و او سایه سایه از نور میبرد مایه

هرچه در ذات شخص موجودست	بی تفاوت ز سایه مشهودست
رو نظر کن دران درخت بلند	که چو در خاک پست سایه فکند
هرچه بینی ز شاخ و برگ و برش	همه در سایه ظاهرست اثرش
همچنان هرچه ایزد متعال	دارد از معنی عطا و کمال
پرتو ظل آن بود پیدا	از دل و دست حاکم والا

بو حاکم طبیب مزاج عالمدرکه اعتدال نظام عالمی که صحت آندن عبارتدر حاصل ایسه حفظ وزائل ایسه اعاده ایدر نته که طبیب مزاج انسانی اعتدال مزاج شخص که صحت آندن عبارتدر حفظ واعاده ایدر ونته کم اعضای

انسانک بعضی رئیس وبعض مرؤس وبعضی بعضنه محتاج وموقوفدر مثلا جگرکه کبددر روح حیوانی ایله حیات بولمقده یورکه که قلبدر محتاجدر وقلب روح طبیعی ایله تغذیه ایتمکده کبده محتاج وایکیسی دخی روح نفسانی وقوت حس بولمقده دماغه ودماغ تغذیه ده کبده وحیات بولمده قلبه محتاجدر کذلک بنی آدم دخی بعضی رئیس بعض مرؤس وبعض بعضندن مستفیض ومستمد وهربری برجهتدن آخره محتاج ومستکملدر بنا علیه ابنای نوعه اختلاط وتعاون ومعاشرت ومظاهرت لازم وواجبدر مثنوی

بنی آدم اعضای یکدیگرند	که در آفرینش ز یک گوهرند
چو عضوی بدرد آورد روزگار	دگر عضوها را نماند قرار
تو کز محنت دیگران بی غمی	نشاید که نامت نهند آدمی

پس اول طائفه که ابنای جنسندن اعتزال ورؤس جبال وکهوف ومغاراتده انخزال ایدرلر وآنی زهد ورهبانیت وکمال مرتبهٔ انسانیت عد ایدرلر وجهت معاشلرین خلقه تحمیل وخلقک زراعت و صناعتلریله مأکل وملابسلرین تحصیل ایدرلر انلر قاعدهٔ عدالتدن منحرف وصفت جور وظلمله متصف لردر اسملری متوکل ورسملری متأکل زیرا کندولر خلقه نفع رسان اولمیوب خلقدن منتفع وخیر الناس من ینفع الناس والکاسب حبیب الله اسم و رسمی انلردن مرتفعدر حکایت اولنور بر شخص بر گوشه ده کوردی بر روباه نابینا ومقعد اوتورور کیفیت معاش

وسبب حرکت وانتعاشندن متعجب • و غور احوالنه اطلاع ایچون
بوکمیندن برایکی کون مترقب اولور کور ور برکون بر شیر شکاری
کلور بر صید کتوروب بنده تناول ایدوب بقیه سی روباهه زاد
اولور • برایکی کون اوتوروب برجانور دخی صید کتوروب اسلوب
سابق اوزره بقایاسندن روباه نابینا تناول ایدر رزق
حیواناته وکالت وعدهٔ حق که • وما من دابة الا علی الله رزقها
مضمونی قتنده متحقق ومتبین اولوب • داعیهٔ توکل وگوشه
نشینلک درونده تقرر ومتعین اولوب • بر کنج عادی مسکن قرار
ایدوب توکل رزاق کردکار • و فراغت کسب و کار • ایلر
برایکی کون انزوا وتصبر ایتدکدنصکره عنایت حق • وتوفیق کریم
مطلق • یتشوب هاتف غیب • وملهم لاریب • طرفندن بر آواز
ایرشور که ای نادان اول جهتدن که کفیل ارزاق • وکریم علی الاطلاق
سنی ونیجه سنک کبی بنده لرموزی اهمال ایتمیوب قنده اولورسه
وعده موز موجبنجه رزقنی ایصال ایده وز • وبو برزه بهتن • واولیانزم
بیتن • در آماسن کندوکی روباه نابینا • وبی دست و پا
منزلنه ایلدوب فضلهٔ کسب غیردن حصه دار • وبنم کاسب شیرلرم
الندن روباه رزق خوار • قلمجک شیر شکاری اولوب سنک فضلهٔ
کسبک غدای محتاجین اولمغه همت ایلسکنه • هم کاسب خیر
هم محسن غیر • اولسکنه نظم چنان سعی کن که تو ماند چو شیر

چو روبه چه باشی ز وامانده سیر	بچنگ آرد با دیگران کوش کن
نه بر فضلهٔ دیگران گوش کن	چو شیر آنکه را گردن فربه است

گر افتد چو روبه سگ از وی به است نثر پس روشن اولدی که کنج عادە • وقلهٔ
کوهسارده انزوا واعتزال ایتمکدن خلق ایچنده کاسب • وکسب خیر
ونفع غیره ایتمکه راغب • اولمق اولی وافضل ایمش • وبو سببدندر که
دین محمدی که مکارم اخلاقی جامعدر • رهبانیت ملت مسیحیه یا نعدر که
رهبانیت امتی الجهاد • بودر که خواجه نصیر وفاضل دوانی خلقدن عزلت
ایتمک منعنده ایراد ایلدیلر که زیاده عبارات لامعه • وحکایات
نافعه • ایله ایراد ایلدک • اما علماء آخرت ومشایخ مرشدین اتفاقی
بونکله اوزرینه درکه طالب سعادت وسالک طریق حق اولنلره عزلت
خصوصا اوایل سلوکده الزم لازمدر • وبر درویش نیک اندیش که
اوقات وانفاسین عبادت رب الناس • ومناجات قاضی الحاجات
استیناسنه حصر ایدوب زوایای مسجد ومعابد بلکه کهوف جبال و
صحاری ورمالده حق جل وعلایه انقطاع وتبتل • وحی رزاقه تفویض
وتوکل • ایتمش اولسه بطال ومتاکل • وثقلت ومؤنتین خلقه
بی وجه متحمل • اولمش اولمز • زیرا عبادت حق اهم مهام • واتم مرامدر
وبونک عبادتی برکاتیله خلق عالمدن بلالر مندفع • وظلم ظلمه وفسق
فسقه سببی ایله نازل اوله جق عذاب حق انلرک دعاسی ایله مرتفع • اولور
بونلرک بری سنک خلقه نفعی هزاران حایک وزراعدن اکمل • وبو

طریق جمله اشغالدن اولی وجمیع وظایفدن افضل در . نته کم شیخ شهاب الدین سهروردی عوارف المعارف کتابنده بیورور که ان کان دایم العمل لربه فیکفی بالعباده شغلاً . مستقبح اولدر که کنج خلوتده اوقاتی بطالته مصروف . یا کنج عبادت حق مقصودی اولمیوب بلکه جذب قلوب ناس . وسمعه وریا ایله براد ناس وانجاس . اولمغه مشغوف . اوله بونک کبی کسنه لر متوکل دکل متاکل وحق ایچون عامل دکل بلکه خلق ایچون مستعمللردر . اما بعض مشایخ دیرلر که مریده عزلت لازم در ولکن کنج مسجد وکوشهٔ خانقاه امثالنده منعزل اولوب جمعه وجماعته حاضر اولمق کرک رؤس جبال ومغاره لرده وصحرالرده منفرد اولمق مریده مضردر . اما صلحای لبنان شام . وابدال جبل لکام . انلر بحثدن خارجدر . مریدانلره اقتدا ایتمک متجوز دکلدر . والله تعالی اعلم واحکم

چون ظاهر وباهر اولدی که افراد انسانه اجتماع وتمدن لازم وعامهٔ خلقه انعزال وانفراد ناممکن در . واختلاط واجتماع دخی اخذ واعطا وبیع وشرا . ومعامله ومجامله ایتمینجه اولمز . وبو احوالده رعایت عدل وانصاف . ودفع ظلم وجور واعتساف . اولمینجه اجتماعک ضرری چوق . وفائده سی یوق . در . پس بو فنک قواعدی که قوانین عدل وسیاست . واحکام وضوابط حکومت وریاست . در معلوم ومعمول بها اولمق کرک که طرق عدالت مسلوک . وجور وظلم متروک . اوله والله الموفق

فصل ثانی محبت بیاننده در

چون ظاهر اولدی که افراد انسان انتظام احوال . وتحصیل سعادات وکمال ایتمکده اجتماع وتألفه محتاج واجتماع تألف دخی مضرت مزاحمه ومعاتبه‌یه مشتمل در . وبو مضرتک دفعی ایکی طریقله متصوردر . بری سی اجرای قوانین عدالت . واحکام سلطنت وایالت . درکه اشارت اولندی وبو طریق جمهور انام . وعامهٔ خواص وعوام . در . وسواد اعظم واکثر اهل عالم ایچوندر . ایکنجی طریق محبت در . وبو طریق خواص واعیان وآحاده مخصوص در . زیرا جمهور خلق بری بریله محبت ایتمک عادةً محالدر اما بر جماعتک ایچنده طریق محبت اولسه ممکن در . ومحبت اولنجق طریق عدالته احتیاج قلمز . زیرا عدالته احتیاج انکیچون ایدی که هرکشی مراد ومطلوبی اولانی کندو الماق استر . پس غیری دفع ایتمک لازم اولور غیر دخی همچنان اول مطلوبی کندویه جالب . وبونک دفعنه طالب اولوب مزاحمه دن مخاصمه ومطالبه دن معاتبه . حاصل اولور . محبت اولنجق کشی مراد ومشتهاء اولان نسنه‌یی محبوب مراد ایدنجک ایثار ایتمک مقرردر بلکه محبوب تناول ایتمه سی دخی اشتهی کلور . رشحات کتابنده مولانا محمد روحیدن نقل ایدرکه خراسانده بر جوان پارسا وار ایدی که بر صاحب جمال جوانک دریای محبتنه غریق . وآتش عشقیله حریق اولمشدی . همیشه عادتی بو ایدی که بر مرغوب وتحفه نسنه هزار مشقت وعنا ایله تحصیل ایدوب کلوب سرراه جوان جانان اوزرینه مرغوب کندو کمیندن ترقب ایدردی . آخر کنه کیجه کیجرکن الماق استتسه

کیمسندن چقوب بن قودم الکک دیو منع ایدردی • جوان او غیوب السه
ظاهر اولیوب نیچه کون اول صفادن که جانان تحفه یه نظر صلدی • ومقبولی
اولوب آلدی دیو مسرور و شادان • و خرابهٔ دل حزینی آبادان • اولوردی
مولانا قدس سره ایدر محبته صوردم دیدیم که چون بو تحفهٔ هزار جمله تحصیل
ایدرسین نیچون محبوبکه سنک ایدوکین بیلدرمزسین دیرایدی که کمال محبتم
طبع شریفنده زیر بار منت ایتمکه مانع • و دل دردمندم مبارک خاطر
اول تحفه یی یابنده بولمغله نوعا مسرور اولدوغنه راضی و قانع • در
محبت محبوبله بو دائرده اولیجق مشتهیات دنیای دون ایچون نیچه مزاحمه
و مغالبه و احتیاج اجرای قانون عدالت و سیاست اولور • و حکما دیرلر
که محبت عدالتدن افضلدر • زیرا محبت وحدت طبیعی یه مشابه و
مشاکلدر • عدالت وحدت صناعی یه محاکی و مماثلدر • و بیهات که
طبیعی صناعی کبی اوله • و دخی محبت مقتضی اتحاد و رفع اثنینیتدر • و عدالت
اثنینیت تحققندن صکره اولور • زیرا عدالت انصافدر انصاف
لغتده نصف کلمه سندن مشتقدر • یعنی برنسنه نک نصفنی کندو الوب
نصف آخرینی شریکه که نصف خود اثنینن اولنده اولور • چون محبت
سببیله اتحاده که اصل اصول • و وعدگاه قرب و وصول • در
واصل اولنه اثنینیت فروعندن اولان احکامه نه احتیاج اولور و آندن
نه فائده حاصل • اولور بیت للعاشقین باحکام الغرام رضا
فلاتکن یا فتی بالعدل معترضا شر حکما ایدرلر که جمله موجوداتک قوام و

بقاسی محبتلەدر و محبت جمله اشیایه ساری • و هیچ موجود وجوددن حظندن
خالی اولمدوغی کبی میل و محبتدن دخی عاری • دکلدر • حتی نباتات و
جمادات دخی عشق و محبتله متصف • و جمله جواهر و اعراض بو حکمه دن
معترف • در عناصرکاه حیاز طبیعیه سنه میل غالب • و حیز طبیعیدن
چقسه ینه حیز طبیعیسنه طالب • و حیز قسریسندن کاریب • اولدوغی
عشق و محبتدندر و هر جسم عنصری که کیفیات فعلیه دن که حرارت و
برودتدر • و انفعالیه دن که رطوبت و یبوستدر • بریسی ایله
متصف اولدوغی عشقدر • مثلا نار حرارت و یبوست • و هواء
حرارت و رطوبت • و یا برودت و رطوبت • و تراب برودت
و یبوست • ایله متصف و مقتضیدر • پس انلره عاشقدر که انلره طالب
و ریزان • و ضدندن که غیردر نفور و کریزان • در • مثلا مائی قسر ایله تسخین
و برودتدن جدا ایلسه لر قاسر زائل اولسه فی الحال ینه معشوقی اولان
برودته انتقال و اتصال ایدر • و هر جنس بسیط و مرکب جنسنه میل و محبت
و خلاف جنسدن نفرت • و هروب ایلر • و حیوانات زیاده سنه میل و
انعطاف ایلر • و افلاک دخی حرکت دوری عشقی ایلر که میدان جواهر
عقلیه و مبادی عالیه نسبه و اشکال و اوضاع ممکنه سین قوتدن فعله
چقرمغله انلره مناسبت و استفاضه در • نتکم حکمتده مقرر اولدی
و کمال و نقصاندن موجوداتده نه وارایسه جمله سی محبته مترتب
و آندن ناشیدر • محبت موجب اتحاد و اتحاد قرب مبداء ذوالجلالدر

عشق بیانندە [illegible] علمدر
درازل [illegible] سنت ایکنجی دمدر

و غلبهٔ کبر کثرتک فرعیدر و آندن ناشیدر • موجب نقصان و اختلالدر • و
حکادن بر طائفه یه اهل محبت و غلبه دیرلر • و سائر فرق حکما اگرچه
بو مذهبه تصریح ایتمشلردر • اما محبتک فضلنه معترف و جمله موجوداته
سریان ایتدوکنه قائل اولمشلردر • و شیخ رئیس ابو علی بن سینا
عشقک جمیع موجوداته سریاننده بر رسالهٔ بدیعه تألیف ایتمشدر بیت

سر حب ازلی در همه اشیا ساریست ‖ ورنه بوکل نزدی بلبل بادل فریاد

و متأخرون اصطلاحنده محبت ذوی العقولده استعمال اولنور • ذوی
العقولدن اولمین مواضعده عناصرک احیاز طبیعیه‌سنه میل ایتدوکی کبی
و مرکباتک بعضی بعضنه مزاج و ترکیبده مناسب و مشاکل اولوب آرالرنده
نسبت عددوی یا نسبت مساحی یا نسبت تألیفیدن بر نسبت معینه ده اتحادلری
اولدوغیچون میل و انجذاب دیرلر • و بو میل و انجذابه نیجه خواص عجیبه و اسرار
غریبه مترتب اولور • و آنلره خواص و اسرار طبایع دیرلر • مثلا مغناطیس
بالخاصیه حدیدی جاذب • و حدید انی طالب • در • و بونک ضدی
سنک باغض الخل دیدکلری که نه قدر سرکه یه بر قبه لر آلتوب طاشره دوشر
بو خواص و اسراره مطلع اولنلره علم طلسمات و نیرنجات حاصل اولور • پس
بونلره محبت و ضدی استعمال اولنمز • بلکه میل و هرب استعمال اولنور • و حیواناتٔ
غیر ناطقه اراسنده اولنه الفت و نفرت دیرلر • و لا مناقشة فی الاصطلاحات
اما انسانده اولان محبت ایکی نوعدر • بری طبیعی بری ارادیدر • طبیعی
مادرک فرزندینه محبتی کبی • اگر طبیعت مادرده بو محبت مفطور اولمیدی

تربیت اولادده بو مشقتلری اختیار ایتیوب نوع انسان منقرض اولمق
لازم اولوردی • نته کم سابقا دخی دیدک • محبت ارادی متعلمک
معلمنه و مریدک شیخنه محبتی کبیدر • و بو دخی درت صنفدر
اولی سریع العقد و الانحلال اولمقدر • یعنی تیز حادث اوله اما اینه
تیز زائل اوله • ایکنجیسی بطیء العقد و الانحلالدر • یعنی کیج حادث
اوله و لکن کیج زائل اوله • اوچنجیسی بطیء العقد سریع الانحلالدر
یعنی کیج حاصل اوله و تیز زائل اوله • دردنجیسی سریع العقد بطیء الانحلال
اولندر • یعنی تیز حاصل اوله و کیج زائل اوله • و سبب محبت دخی
اوچ نسنه‌در • اولی لذت • ایکنجیسی نفع • اوچنجیسی خیردر
گاه اولور که بو اسباب بعضی بعضیله جمع اولوب مرکب اولور • اما
لذت اول محبته سبب اولور که سریع العقد و الانحلال اوله • زیرا
لذت سریع الحصول و الزوالدر اکا تابع اولن محبت دخی ایله اولور •
اما نفع اول محبته سبب اولور که کیج حاصل اولوب تیز زائل اوله • زیرا
نفع آخر دکمه ده متحقق اولمز • اوله دخی مستمر اولمیوب تیز زائل اولور
خصوصا بو زمانده خلقی بری برندن اومدوغی بو یوک نفع اولدر که
ضرر ایرشدرمیه بیت انما لفی زمن ترک القبیح به • فی اکثر الناس
احسان و اجمال نثر پس بو مقوله اولن نفعه مترتب اولن محبت دخی ایله
اولور • اما خیر شول محبته سبب اولور که تیز حاصل اوله کیج زائل اوله •
زیرا اهل خیر اراسنده محبت جانی • و موانست روحانی • واردر

لابد محبت دخی تیز تحصیل اولور و کیچ زائل اولمەسنک حکمتی بودر که اهل
خیر اراسنده اتحاد حقیقی واردر . پس انفکاکی متعذر یا متعسردر
اما نفعله خیردن یا اوچندن مرکب اولن سببله حاصل اولن محبت
کیچ حاصل اولوب کیچ زائل اولنلردر . کیچ حاصل اولدوغی . زیرا ایکی
یا اوچ نسنەنک بربیره کلوب جمع اولمەسی کیچ اولور . خواجه نصیر
و مولانا جلال زیرا نفع و خیر بو ایکی حالی اقتضا ایدر تعلیل ایلدیلر . بعد
مولانا جلال دوانی ایدر که نظر دقیق اقتضا ایدر که لذت و نفعدن
مرکب اولن حصولده متوسط زوالده سریع اوله . لذت و خیردن
مرکب اولن حصول و زوالده متوسط اوله . نفعله خیردن مرکب
اولن حصولده متوسط زوالده بطی اوله . و بو مرکبلرده دیدکلکوز
احکامک علتلری بر بریلک اقتضاسنی ملاحظه ایدن کمسنەیه ظاهر
اولور . انتهی کلامه . و بو مقامده دخی تفصیل و تدقیق ممکندر .
الا اطنابدن احتراز ایلدک . و دخی ایکیدن مرکب اولنلردن اوچدن
مرکب اولن قیاس اولنه دیو ایراد ایتمدک . والله اعلم . و محبت صداقتدن
اعم در . زیرا محبت جمع کثیر اراسنده اولور . صداقت اوز . آز کشی
اراسنده اولور . و عشق دخی اخص در . زیرا عشق بر کشینیه اولور
بر کوکلده ایکی کمسنه عشقی صیغمز . بیت . زلوح خاطر عاطر غبار غیر بشو
شرط که عشق بود دل یکی و یار یکی . نثر . و عشقک علتی یا افراط طلب لذت
یا افراط طلب خیردر . اولکی عشق بهیمی و مذموم در . وانک علامتی

مطلب

اولدر که محبتك اکثر استحسانی اعضا و شکل محبوبه اوله . خصوصا اعضانک
وقاع اتخاذ و ارداف کبی ساده رو جوانلره زن قسمنه اولن محبت
اکثر بو قسم در . اکثر دیدک زیرا بعض سالکلر صورحسان محبتنه کرفتار اولوب
جمال مقید ضمننده جمال مطلق مشاهده سین دعوی ایلرلر . قطعه

آن دگر گرچه عاشق صورست	لیک معشوقش از صور دگر است
حس معنی است دین در صورت	چشم از آن دوخته است از صورت

ایکنجی عشق روحانی و محمود در . وانک علامتی اولدر که محبتك اکثر استحسانی
محبوبک اخلاق و شمایلنه اولور . مشایخ عظام و علماء کرامه اولن عشق
بو قسم در . و دخی حکما ایدرلر که نفعک عشقده اصلا مدخلی یوقدر
نه استقلالا و نه غیره تبعیتله . اما لذتک شبان و احداث و جوانلرک
محبت و صداقتلرنده سبب اولمەسی اولور . چون لذت سریع الزوالدر
صداقتلری دخی سریع الزوالدر . از زمانده نیجه دفعه مصادقت
و نیجه دفعه مفارقت ایدرلر . بیت . وفاداری مجوی از بلبلان چشم
که هر دم بر گل دیگر سرایند . نثر . و شیوخ و اهل طبیعتنده اولنلرک
سبب صداقتی اکثریا نفعدر . نفعده فی الجمله دوام اولمغله
صداقتلری دخی دائم اولور . امید منفعت منقطع اولیجق صداقت
دخی منقطع اولور . اما اهل خیرک چون سبب صداقتلری خیردر
و خیر اکثریا ثابت و غیر متغیردر . لابد صداقت اهل خیر دائم و تغیردن
مصون و سالم اولور . و چون بدن انسان طبایع مختلفەدن

ملتئم ونظام وجودی عناصر متباينه دن منتظم در پس هر لذت
كه بعضينك طبيعتنه ملايم اوله آخرك طبيعتنه مخالف ومباين اولمق
اولور پس لذات جسمانيه شوائب آلامدن مبرا ومشتهيات
حسيه دخی كدورات مكارهدن مبرا اولمزلرنه كم ديمشلردر بيت

جمع الزمان فلا لذيذ خالص	مما يشوب ولا سرور كامل

اما چون جوهر روح انسانی خزائن عالم بالا وطوطی نفس ناطقه بساتين
جنان ملاء اعلادندر بسيط ونورانی ومرفه تركب طبايع واختلاف
امزجهدن منزه در انك لذتی شوائب المدن مصون وسعادتی
نوائب محنتدن مأمون در وبو لذته سبب اولان محبت وعشق و
محبتك اعلا وافضلی واشرف واكملی در واول حكمت ومعرفت
ومحبت الهيدر كه بهترين سعادات وكاملترين مطالب ومراداتدر
نشأهٔ اخروی ومنزلگه معنوی ده انسانه نافع حقيقی ابدی
ومحصل منافع ومطالب سرمدی بو محبتدر بيت فارسی

عشقت رسد بفرياد ار خود بسان حافظ	قرآن ز بر بخوانی در چارده روايت

وتعريف وتقسيم محبتی ايراد ايتمكدن مقصود بو محبته اشارتدر وايمادر
ومشايخ حقيقت ورهروندگان طريقت كه بو باده نك جرعه سندن
نوش وخمخانهٔ تجريد وتفريدده ماسوايی فراموش ايتمشلردر
بو عشق ومحبتك تعريف وتوصيفنده نيچه فوايد وفرائد وجواهر اشعار
وقصايدی گوشوارهٔ گوش روزگار ايتمشلردر اگرچه حق توصيفی

اقوال شارحه ايله متعذر وحقيقت توصيفی من لم يذق لم يعرف
پرده سنده مستتردر ولكن غرضلری تشويق راغب وترغيب طالبدر
جمله سندن شارب نصيب فائض ابو حفص عمر بن فارض دركه ميميهٔ
مشهوره سنی بويله افتتاح كلام ايدر بيت شربنا علی ذكر الحبيب مدامة
سكرنا بها من قبل ان يخلق الكرم وبو دررك سلكنی بويله اختتام قلور كه بيت

علی نفسه فليبك من ضاع عمره	وليس له منها نصيب ولا سهم

وميخانه نشين عشق وغرام پياله كش عارف جام مولانا عبد الرحمن
جامی اكا شرح فارسی تحرير ايدوب رباعيات شور انگيز بله معانی
ابياتنی ترجمه وتفسير ايتمشدر جمله دن بری بودر كه رباعيه

هر كس بويی ز بادهٔ عشق شنيد	از كوی خرد رخت بميخانه كشيد
وانكس بكام ذوق از آن می بخشيد	فهمش هرگز بسر آن می نرسيد

غرض بو تفصيلدن بو محبتك اهل الله وسالكان راه آراسنده معروف
ونيچه سعادتمندلر كه يحبهم ويحبونه شرفی ايله مشرفلردر بو صفتله متحقق
وموصوف ايدوكين بيان ايتمكدر زيرا خواجه نصير بو مقامده
بو محبتی ذكر ايتدكدن صكره بعض متألهلر يعنی الهيلر بو محبتی دعوی
ايدرلر ديمشدر بو كلامدن بوی انكار واستبعاد گلدوكيچون بو مقامده
ذكر اولنمدی وعن قريب شرح وبيان اولنه جقدر پس حالا بونه
حكما كلامی شرحنه شروع ايدهلوم ارسطاطاليس ابو قلديس حكيمدن
نقل ايلمشدر كه اشياء مختلفه نك بری بری ايله التيام وتألفی تام اولمز

اما اشیاء متنفسا که بری برینه دائما مسرور ومشتاق اولورلر • وبو
کلامی بو یله شرح ایلمشلر که جواهر بسیطه ارسنده تشاکل وبری برینه اشتیاق
اولور که ابدالرینه تلاقی روحانی اولوب اتحاد معنوی نک انواری
ملتمع • وموانع کدورات تباین واختلاف که لوازم مادیاتدر مرتفع
اولور • اما اجسام وجسمانیات ارسنده تلاقی ذوات وحقایق اولمز
بلکه سطوح واطرافله اولور • کورمزمیسین که بر جسم بر جسمه غایت
ملاقی اولمه سی اولدر که بونک سطح ظاهری انک سطح ظاهرینه مماس اوله
بری نک حقیقتی وذاتی آخرک حقیقت وذاتنه نیجه ملاقی ومتصل اولور •
پس بو ملاقات قنده وروحانیات ارسنده اولن اتصال ذاتی وملاقات
حقیقی قنده اجسامک اتصالی ادنی نسنه ایله زائل • وجزئی نسنه میانه ده
حائل • اولور • اول سببدن اکثر عشاق ملاقات جسمانیه ایله راضی
اولمیوب زیاده یه که تلاقی روحانی در متقاضی • اولورلر وبو معنایه
شاعر دخی اشارت قلمشدر نظم اعانقها والنفس بعد مشوقة

الیها وهل بعد العناق تدان	والثم فاها کی تزول صبابتی
فیشتد ما القاه من هیمانی	کان فوادی لیس یشفی غلیله

سوی ان یری الروحین یمتزجان شر وچون جواهر روح وآیینهٔ نفس
ناطقه دن کدورات غواشی صور کونیه • وژنک زنک انطباعات
حسیه • که طرق حواس ظاهره وباطنه دن حاصل • وآیینهٔ نفسله
صور غیبیه ارسنده حایل • اولمشدر صیقل ریاضت • وجلاء

طاعت وعبادت • ایله پاک اوله • لاجرم لوامع انوار الهی • وبوارق
شوارق عالم نامتناهی • مشاهد اولور • زیرا مرآت نفس ناطقه ایله جمال
غیب • ومستورات عالم لاریب • ارسنده هیچ حایل وعایق یوقدر
الا زنک کدورات که آیینهٔ نفسده صور کونیه دن حادث اولمشدر
چون ریاضت وتصفیه ایله بو کدورات مرتفع اوله • هیچ عمل آخر وفعل
جدید اولمدین مشاهده وتجلی لازم وحاصل در • چون بو انجلاب سعادتی
حاصل • وآیینهٔ نفسدن اول کدورات زائل • اوله • انجذاب عالم
انس • وعشق ومحبت جمال قدس • قوت بولوب پروانه وار
شمع جمال • ازل شوقنه پر وبال • وجود موهومنی سوخته • ومقام
وحدت حقیقیده که منتهای مقامات در افروخته • اولوب لذت
مشاهدهٔ جمال ازلیده مستغرق • وعین الیقیندن حق الیقینه
واصل مطلق • اولور • وبو مقامک صاحبی قنده تعلق بدن ایله
تجرد بینینده اول قدر فرق یوقدر • زیرا ریاضات ومجاهدات
وورزش آداب شریعت وعبادات • ایله بر مرتبه یه واصل اولمشدر که
استعمال قوای بدن مشاهدهٔ جمال حقیقیدن مانع • ونقد لیلة القدر
واصل اولوب اطفال کبی شب عیدده انتظار فردایه قانع اولمز قطعه

امروز در آن کوش که بینا باشی	حیران جمال آن دلارا باشی
شرمت بادا چو کودکان در شب عید	تا چند در انتظار فردا باشی

بلی غواشی جسمانیه دن تجرد تام • واطلال ودمن قوای بدندن رفع

سرادق وقلع خیام • ایدیجک وجای تجردده خرامان • وریاض عالم
قدس وتنزه ده کشیده دامان • اولیجق مشاهدهٔ جمال حق اصفی و
اجمل • ولذت وصال وابتهاج قرب واتصال اولی واکمل • اولور
زیرا نشأه دنییه وتعلق بدنده اگرچه دقایق اسما وصفاتدن مشاهده
جمال وحدت ذات میسر اولور • نتهکم لسان الغیب • ودردی
کش میخانهٔ لاریب • حسب حال • وذوق جام وصالندن خبر ویرور که **نظم**

دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند	واندران ظلمت شب آب حیاتم دادند
بی خود از شعشعهٔ پرتو ذاتم کردند	باده از جام تجلی صفاتم دادند

اما شوایب خیال که • مقتضای عالم بعد وانفصالدر • بالکلیه مندفع
پس شهود تام • که رقیبان خیال واوهام دغدغه سندن بالتمام
خالی وله • خلو تخلیه تجرده ملابس جسماندن غیری ده اولمز • انکیچون که
بعض عشاق جمال ازل نقاب • کون وحجاب • بدندن تخلص
آرزوسنده نظم غزل ایدوب دیرلر که **نظم فارسیه**

خوشا دمی که ازین چهره پرده برفکنم	حجاب چهرهٔ جان میشود غبار تنم
چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانست	روم بگلشن رضوان که مرغ آن چمنم
چه گونه طوف کنم در فضای عالم قدس	که در سراچهٔ ترکیب تخته بند تنم

وحکایت اولنور که سردفتر عشاق • مست جمال علی الاطلاق
راهبر عشق سرمدی • خواص لا زفقر محمدی • سلطان ملک معنوی
خداوندکار مولانا جلال الدین قونوی • بو مقام تنزهدن عزم

رحلت • وقصد نهایت وصلت • ایدوب بستر مرض موتده وضع
پهلوی مبارک ایدیکده • اصحاب واحباب دلشفته لری نای کبی خوف
فراقدن نالان اولدقلرین کوروب بیوردی که واصل نیزم ازل
شمس تبریزی اول جانبه چکر یاران بو طرفه چکر • اما بر هر حال کیمک کرک
دیرلر که حضرت ولی خطیر • شیخ کبیر • صدرالدین قونوی عیادت ایچون
بالین مبارک حضرت مولانایه کلوب • شفاکم الله تعالی شفاء عاجلا
رفع درجات وصحت کلی روزی وله • مولانا جان عالمیان ندر صحتکره ارزانی در **بیت**
ایکی جهانک جانی بسن سن جانه صحت یار شود • عشق ازل برنهالی بسن بر ما نه صحت یار شود
دیوجک حضرت مولانا شمدیدن صکره شفاکم الله سزه اولسون
عاشق ایله معشوق آرسنده همان شودن بر پیراهن قلمشدر
استمز میسز که انی دخی چیقروب نور نوره متصل اوله **مثنوی**

گفت لبسش گر ز جنس ششترست	اعتناق بی حجابش خوشترست
من ز تن بیرون شوم آواز خیال	میخرامم در نهایات وصال

وبو محبت که ذکر اولندی نهایت مراتب عشق وکمال مطلقدر •
وذروهٔ مراتب واصلان • وغایت مقامات کاملان • در **بیت**
عشقست وهرچه هست بگفتیم وگفته اند • عشقست بوصل دوست رساند بقرب راست
فقیر ایدرین بو قدر ذکر ایدیلن خواجه نصیر وفاضل دوانی عشق
حقیقی ومحبة الله جل وعلا توصیف وتعریفنده که بو فقیر کندو جانبندن
نیچه اشارات شریفه • وعبارات لطیفه • ضم ایدوب نقل وایراد

ایلدم که انلرک کتابلریله بو فقیرک نوشته‌سنه نظر تطبیق ایلینلر بو فقیرک
سعی وزحمتنی بیلور · اما چون مقام عالی وفایق · وخلاصهٔ معنی ایام ولیالی
اولمغله لایقدر · وسابقا وعده دخی ایتمشدک · پس دخی سعی متواتر
ومتوالی · سابقدن زیاده نقل کلام اعالی · ایده لوم · اگر گوش هوش
مفتوح · وصدور سینه امادت مشروح · بیوریلور · شعر عربی

لئن کان هذا الدمع یجری صبابة	علی غیر لیلی فهو دمع مضیع

مراد اشارت اولنمشدر که بو فقیر چون بونک امثالی عالی معالمردن
بی نصیب در · لابد انک شرح وبیاننده کستاخلق ایتمه سنده غیر مصیب در
ولکن من تشبه بقوم فهو منهم · زمره سنه قریب · اولق رجاسنه بعض
اکابرک کلامنک ترجمه سی ایراد اولنمغه اقدام اولندی · جناب سامی
مولانا عبد الرحمن جامی · قدس سره بیورور · اگرچه محبت بر نسبتدر
که ذوق ایتمین بلمز · وبر محنت درکه مبتلا اولمین نه ایدوکین ادراک
قلمز · ولکن بر جماعت که تعریف ماهیات · وترجیح خفیات معتادلریدر
تعریف وتقسیم ایدوب دیمشلرکه · محبت جمیل حقیقی که حق جل وعلادر
کندو جمالنه میل ایتمه سی جمعا وتفصیلا · واول دخی یا جمعدن جمعه اوله
واول حق جل وعلا جمال ذاتنی کندو مرآت ذاتنده کائنات توسطنسز
مشاهده ایتمه سی در · یا جمعدن تفصیله اوله · واول حق جل وعلا
ظاهر کائناتده جمال ذاتن مشاهده · وکمال صفاتن مطالعه قلمه سی در
یا تفصیلدن تفصیله اوله · واول اودر که اکثر افرادان عکس

جمال مطلقی آثار مرآتی عکسنده مشاهده ایدوب تا جمال مقید آنلی مقصود
کلی ایدنوب انک وصالی ایله خرسند · وفراقیله دردمند · اولمقدر
یا تفصیلدن جمعه اوله · نته کیم بعض خواص حجب واستتار شئون وصفاتی
که مبادی افعال وآثاردر حرق ایدوب متعلق همت وقبله گاه توجهلری
ذات متعلق الصفات حق تعالی اولمقدر · وچون ذو الجمال والجلالک
ان الله جمیل یحب الجمال · مقتضاسنجه محبت جمال وکمال صفت ذات
متعالی در · وآدمی نک دخی · ان الله خلق علی صورته · مستدعاسنجه
صفات حق جل وعلا خلعت عالی قسمت وافی اولمشدر · لاجرم خاطری حسن
وجماله مائل وباطنی فضل وکماله منجذب اولمق نشوهٔ اصلی وعادت جبلی سی در
ودخی مقرردر که تفاوت درجات محبان تفاوت طبقات محبوبلر ایله
اولور · نه قدر محبوبک پایهٔ حسنی وبهجتی اغلب واکثر اولسه · اول قدر
محبک دخی پایهٔ عشق ومحبتی اعلا وافزون اولسه گرک · وانک اعلاسی درجات
محبت ذاتی در که محبک میل وانجذابی محبوب حق · ومطلوب مطلق
ایله اوله که دفع ورفعنه قادر اولمیوب تعیین سبب · وتمییز مطلب
ایتمکه دخی قادر وطالب اولمیوب کندوده انجذاب نه سببدندر بلمیه
وعلامتی اولدر که محبوبک نعوت مقابله وعد ووعید · وتقریب
وتبعید · کبی قنده برابر صفات جمالدن نیجه خوش حال اولورسه
نعوت قهر جلالدن اول وجهله راضی وقانع اوله · ودخی بیورور که
محبت متحابین ارسنده اولان مناسبتک ثمره سی در · وبابه الاتحاد

ظهور ایتمشدر دیرلر • واول دخی ایکی قسمدر • بری سی معنوی روحانی در
تناسب واعتدال اخلاق واوصاف کمال کبی که متعلق عشق ومحبت
طالبان عاشق • ومریدان صادق • در • وبری دخی محبوب صورت
غیر روحانی اولندر تناسب اعضا وحسن شکل کبی بعض حسن وملاحتله
موصوف اولنلره عارض اولور • وبو مقوله صور عنصری ده مشاهدهٔ
جمال ایدوب عاشق شوریده حال اولنلر درت طبقه در **طبقهٔ اول**
شول روشن دللردر که نفوس طیبه لری شوائب شهوتدن مصفا
اولمش • وقلوب طاهره لری لوث دل طبیعتدن مبرا اولمش اوله
وظاهر خلقیه ده وجه حقدن غیری ملاحظه ایتمیه • ومرآدی کونیه ده
جمال مطلقدن غیر مشاهده قلمیه • زبده عشقده شکل زیبا وصورت
مطبوعه مقید دکلدر بلکه عالمده هر صورتکه وارد اول اشکال علیین ایلر انلره نسبت **رباعیه**

عارف ز وجود خویش رست الحق — در بحر شهود حق شده مستغرق
رو در تحت حسن مقید زده شق — حیران شده در نور جمال مطلق

طبقهٔ ثانیه اول پاکبازلردر که نفسلری عنایت حقه مظهر اولوب
ریاضت ومجاهده ایله احکام کثرت • وظلمت طبیعتدن فی الجمله
صافی اولمش اوله • لکن تمام احکام طبیعت بالکلیه زائل اولمیوب معانی
مجرده ادراکی نشأه لرینه مناسب مظهردن غیرده قادر اولمیه لر
لاجرم انلرده که اتم مظاهردر رابطهٔ حسن تعلقلری اولوب آتش شوق
وشعلهٔ عشقلرین • افزون ایدوب بقایای احکام ما به الامتیاز

ما به الامتیازه غلبه ایتمه سی در • ومحبت حق اوج مرتبه در • مرتبهٔ اعلی محبت
ذاتی درکه ذکر اولندی • انک تالی سی اول محبتدرکه حق جل وعلا یه مختص تام اولوب
امور توسطی ایله اوله • معرفت وشهود وقرب کبی • بونک تالی سی اول
محبتدرکه حضرت حقه اختصاص تامی اولمین امور سببی ایله اوله • مرادات
عاجله کبی • ماکل ومشارب ومراکبدن • یا سعادت آجله کبی حور وغلمان
وجنت ورضوان کبی • ودخی بیورر درکه محبت ذاتی نک ماعداسی ایکی
قسمدر • بری اسمائی وصفاتی در • واول محبت حق جل وعلانک بعض اسما و
صفاتن افضال واکرام • واعزاز وانعام • کبی اضدادینه ترجیح وایثار
ایده کندویه اول صفاتک آثاری وصولی ملاحظه سی اولمقزین • وبری
محبت آثاری در • واول ایثار واختیار کندویه آثاری واصل اولمق
ملاحظه سیله اولندر • وبو محبت لایزالی صدد تغیر وانتقالده در
زیرا محبوب صفات حمیده • وافعال پسندیده • ایله که محبک مجتبی انلره
ایدی تجلی ایدرسه عشقی زیاده • وتوجه واقبالی موجب السعاده
اولور • واکر اول صفاتک متقابلاتیله که ملایم هوا وموافق رضاسی
دکلدر تجلی ایدرسه بوجهتدن منصرف • واعراض وادباریله متصف
اولور • قال الله تعالی • ومنهم من یعبد الله علی حرف فان اصابه خیر
اطمأن به وان اصابته فتنة انقلب علی وجهه • وادنای محبت محبت
آثاری درکه متعلقی جمال آثاری درکه حسنله معبر • وقالب تناسبه
نفخ اولنمش روحله مفسر • در • ومحققلر سر وحدتدرکه کثرتده

محرق وحکم مابه الاتحاد غلبه ایدوب آخر میل حبی اول مظهردن منقطع اولوب سر
جمال مطلق صور حسن مقیددن تجرید اولنوب مشاهدهٔ بابی مفتوح ومجاز عارض اصل حقیقی اوله نظم

پس کس که بدید روی خوبان طراز	افتاد درنور داغ عشق درسوز وگداز
درمجلس عشق وشوق شد محرم راز	نوشید می حقیقت ازجام مجاز

طبقهٔ ثالثه اول گرفتارلردرکه احتجاب وعدم ترقی ده قلمش اولهلر و
تعلق حبی لری صور حسنهدن تجاوز ایتمش اولمیه شهود وکشف مقید
حاصل قلمش اولهلر ویلکن میل حبی لری بر صورتدن منقطع اولدقده
بر صورته دخی مبتلا اولوب دائما بو کشاکشده قلهلر رباعیه

ای خواجه زحسن خاکیان خوواکن	آهنگ جمال اقدس واعلا کن
تا چند درات جاه بی بینی آه	مه تافت راوج چرخ بربالاکن

طبقهٔ رابعه شول آلودهلردرکه نفس امارهلری مرده وآتش شهوتلری
افسرده اولمیوب اسفل السافلین طبیعتده قلمشلر وصحن سجینده
رخت بهیمیت صلمشلردر صفت رقت ولطافت انلرده ونشاء عشق
ومحبت انلردن منتفی در محبوبان مجازیلر آغوش ومحبوب حقیقی بالکلیه فراموش ایتمشلردر نظم

ابنان زکار عشق بازی زکجا	هندو زکجا زمان تازی زکجا
چون اهل حقیقت سخن عشق کنند	بیهودهٔ این قوم مجازی زکجا

ودخی بیورورکه اسباب محبت بش در اول نفس کندو وجودینی
وبقاسنی سومهسی در بو محبت بالضروره معلوم درکه هرکشی وجود
وبقاسنه طالب وابقای وجودی ایچون مضرتلری دافع ومنفعتلری

جاذب در پس حق جل وعلایه که موجد ومبقی اولدر محبت ایتمک اولی والزم در
ایکنجیسی حب منعم ومحسن درکه جُبِلَتِ النفوس علی حب من احسن الیها
لکن مخفی اولمیه چون منعم خلق وابقا وقلبنه انعام ایتمک غیرمتمنی القا
ایدن حق جل وعلادر پس اصل محبت حضرت حقه ایتمک اولی والزم در رباعیه

بین نعمت ازو که نعمت دیدن ازوست	کو شکر کسی که شکر ورزیدن ازوست
بخشایش زخداوان که درملک وجود	بخشنده وبخشیده وبخشیدن ازوست

اوچنجی محبت صاحب کمالدر مشایخ اهل تقوی وعلماء صاحب فتوی
کبی واول حضرت که جمیع کمالات رشحات احسان ومعارف فوحات
نسیم انعامی در محبته اولی والزم در دردنجی محبت جمالدر چون جمال
عاریتی که عکس خیالدر ابی نسنهدن قابل زوال در محبت اولنه جمیل علی
الاطلاق که جمال ممکنات انک پرتو انواری وظهوری تقید مظاهردن
عاری در محبت اولی والزم در بشنجی اول محبتدرکه نتیجه معارف
روحانی اوله وبو تعارف متحابین اراسنده مناسبت اولمغه مترتب در
ومناسبت دخی روحین مزاجده مشترک اولمغه متفرع در یعنی ایکی کشنک
مزاجی درجات اعتدالدن بر درجهده واقع اوله تحقیقاً یا تقریباً
زیرا ارواحک تفاوت درجاتی بعد قضاء الله تعالی وقدره تفاوت
درجات امزجهیه مترتب در مزاج جناب رسالت پناه وخاتمیت
دستگاه اعدل امزجهٔ انسانیه در هرمزاج که اول اعتداله قریب
اوله بعید اولندن احسن واکا فیض اولن روح اعلی واشرف اولور

بس ایکی مزاج اعتدالدن بر درجه ده یا بری برینه قریب اولسه فیض اولنن
روحلر مراتب شرف و علودن بر مرتبه ده اولوب ارالرنده تعارف
اولور • و تعارف ایتلافه سبب اولور • نتکم حدیث مشهورده وارد
اولدی که • الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف و ما تناکر
منها اختلف • و چون تعارف روحانی که بو اسباب ایله مترتب در
موجب محبت اوله • پس خالق ارواح و مسبب الاسباب که مفیض کل در
محبته اولی و الزم در • رباعیه • ای رفته بعشق و استان من و تو
در مهر و وفا نیست جان من تو   من بنده آن یگانه کز عهد ازل
رو خاست یگانگی میان من و تو • نثر • چون محبت حق • و عشق محبوب مطلق
وگزیده مشایخ طریقت • و عارفان حقیقت • اولنلردن بو قدر
نسنه نقل اولندی • شمدی دن صکره ینه موضوع کتابه رجوع • و ایراد
کلام حکایه شروع • ایده لوم • پس محبت الهی دن که سببی لذت
عقلیه در • مازال و دایم اولان محبت اهل خیرک بری برینه محبتلری درکه
سببی خیردر • و چون خیر غالبا دایم • اولوب پس محبت اهل خیرده
قایم • اولور • بخلاف سائر محبتلر که معرض زوال و فناده در • نتکم
آیۀ کریمه ده گلدی که • الاخلاء بعضهم لبعض عدو الا المتقون • و بو
محبت اهل خیره مخصوص در • اما سببی لذت یا نفع اولن اخیار ده و
اشرار ده اولور و سریع الزوال اولور • و گاه اولور سبب محبت
و صداقت مواضع غریب و شدائدده اجتماع ایتمکله اولور •

انسان

مثلا بر سفینه ده یا بر خیمه ده یا مطلق بر سفرده بیله اولمغله حقوق
محبت ثابت اولمغله اولور • و بونک سببی اولدر که انسان بالطبع
انیسه مایل در • و انکیچون انسان دیرلر • پس لفظ انسان انسدن
مشتق در • نسیاندن دگل • نتکم بعضلر ذاهب اولدیلر و نظم ایتدیلر
مصراع • و سمیت انسانا لانک ناسی • فقیر ایدرم پس بویله نظم ایتمک
مصراع • و سمیت انسانا لانک آنسی • چون انس خاصیت انسان در • و هر
شینک کمالی خاصیتنی اظهار ایتمکدر • پس کمال انسان بنی نوعنه انس
ایتمکله در • و بو انس دخی سبب محبت و اجتماع تمدن اولور • و
انسان مدنی بالطبع اولدوغنک بر موجبی دخی بودر • و افراد انسانک
بری برینه استیناسی و اجتماعی عقلا حسن اولدوغی شرع دخی تاکید
ایتمشدر • و بیش وقت نمازی مسجد محله ده اجتماع ایله ادا ایتمکی فرمان
بیوردوغی نک بر حکمتی دخی بودر که اهل محله بو اجتماع برکت و استیناسیله
متحلی • و بغض و عداوتدن که رذیله لردر متخلی • اوله لر • و هفته ده
بر گون مجموع اهل مدینه مجتمع اولوب نماز جمعه ادا ایدوب ارالرندن
توحش و بغض مرتفع • و نور ایمان و تألف که هو الذی الف
بین المؤمنین • مقتضاسنجه نعمت حقدر ملتمع • اولوب • و هر ییلده
ایکی دفعه اجتماع دخی مشروع ایلدی که اهل مدینه دن غیری اهل رستاق
و اطراف دخی نماز عید قیلوب ارالرنده موانست و الفت حاصل •
و توحش و تنکر زائل • اوله • و بونلردن صکره عموم امت عمرلرنده

بر دفعه موقف حج و عرصهٔ عرفاتده جمع اولمق فرمان ایلدی ٭ و اکا وقت
معین ایلدی که موجب حرج اولمیوب تیسّر زماننده اول موافق شریفه‌ده
اجتماع ایدوب اهل محلّه و مدینه آراسنده اولان انس و الفت اهل مملکت
آراسنده دخی اولوب ٭ و اول بقاع شریفه‌یه تعیین ایتمه‌مک حکمتی اولدرکیم
اولدرکه صاحب شرعک محل ولادت ٭ و منزل دعوت و عبادت ٭ و مهبط
وحی آسمانیدر پس صاحب شرعه تذکر و تعظیم و محبّت زیاده اولور ٭
توجّه و رقت قلب و انبعاث طاعت و ارادت افزون اولور ٭ و بو
احکامک ملاحظه سندن عاقل لبیب فهم ایلرکه غرض شارع علیه الصّلوة
والسّلام مهما امکن تحقیق رابطهٔ وحدت ٭ و رفع غائلهٔ کثرت ٭ در
و سائر احکامده دخی بو غرض ملحوظدر ٭ و دعوت انبیا علیهم الصّلوة
والسّلام حیثیت علم و اعتقاددن توحیده اولدوغی کبی حیثیت
عمل و اجتهاددن دخی توحیده‌در ٭ و نماز جماعت نماز منفرددن
بر روایتده یکرمی بش درجه و بر روایتده یکرمی یدی درجه افضل
اولدوغی ٭ و حضرت رسالت پناه قصد ایلدم ایدی که خطبه‌یه استخلاف
ایدوب نماز جمعه‌یه حاضر اولمیلرک خانه‌لرین احراق ایدم بیوردوغی و
بو سببدندرکه عبادت جماعتده صورت وحدت بولوب واحد
حقیقی‌یه اقرب ٭ و قبوله انسب ٭ اوله و شرف جماعتده دخی
اسرار واردر بو موضع تفصیل دکلدر ٭ بزینه محبت تفصیل و
تقسیمنه کله‌لوم ٭ محبت الهی‌دن غیری محبتلرده انعقاد و انحلال

جهتندن بشنجه اقسام و احوال واردر ٭ زیرا اشول محبتلرکه سببی لذت
یا نفعدر ٭ لذت و منفعتک وجودی و زوالی اعتباریله اوچ قسم‌در
اوّلکیسی ایکی محبت دخی معا منعقد و معا زائل اولنلردر ٭ ایکنجیسی
بر جانبدن منعقد آخردن اولمینلردر ٭ اوچنجیسی ایکی جانبدن
منعقد اولدقدنصکره معا زائل اولمیوب بر جانبدن زائل اولوب
آخردن باقی قالنلردر ٭ و بو اوچ قسمک هر بری سببی لذت یا نفع
اولمغله ایکیشر قسم اولوب اقسام آلتی اولور ٭ ایکی جانبدن سبب
لذت اولان زوجین کبی ٭ و زن و جوان متعاشقین کبی ٭ و بری
لذت بری نفع اولان مطرب و مستمع کبی که مستمعک سبب محبتی لذت سماع و
مطربک مال مستمعدن انتفاعیدر و عاشق و معشوق کبی ٭ و ایکی جانبدن
منفعت اولان بینه زوجین کبی که زوج انفاق جهتندن نافع و خاتون
تربیت اولاد و طبخ و غسل جهتندن نافعدر ٭ بر طرفدن منفعت
آخردن لذت سببی ایله اولان محبتده شکوی و عتاب چوق اولور
زیرا طالب لذت استعجال ایدوب دوام استسه گرک فی الجمله تأخیر
نامرادی اوزره توفیر ٭ اولمجق اغاز شکایت و نفیر ایتسه گرک
جانب آخره گاه ناز و گاه دلال ٭ گاه سآمت و ملال ٭ گلوب
کند و توقع قدر منفعت بولمیوب عتاب و شکایت ایلسه گرک ٭ اول
سببدن عاشق و معشوق آراسنده وصال قائم ٭ اولمجق شکوی و
عتاب دائم ٭ اولور ٭ و مطرب و مستمع ماببنی شکوی و عتابدن خالی اولمز

ویو مقوله محبت لوامه درلومدن خالی اولمدوغیچون • و پادشاه
ورعیت وغنی وفقیر وخادم ومخدوم آرالرنده اولان محبت بو قسمدندر
شکوی وتظلمدن خالی دکلدر • زیرا هر بری آخردن بر نوع منفعت
استردادی اوزرینه اولمیجق شکوی وتظلم ظاهر اولور • وعدم آلت
رعایتی اولمینجه بو شکوی وتظلم مرتفع اولمز • مخدوم خادمدن
خدمتده دوام وحضرتنده قیام • واهمال وتکاسلدن غایت
اجتناب ومهم غرض وتحصیل مرام • ده بخا بیده اهتمام • استر خادم
رعایت • وماکل وملابسده وداکیده نهایت عنایت طمع ایدر
جانبیندن ملحوظ اولان مفقود اولیجق شکایتلر • وحال بر ملالدن
حمایتلر پیدا اولور • خصوصا که خادمده لامعهٔ حسن مخدومده
رایحهٔ عشق اوله طرفیندن انواع تمنی • واصناف تظلم وتجنی
اولسه کرک • انکیچون عقلا مملوک صاحب جمال • والکا عقد قلب
وآرزوی وصال ایدنه نصیحت ایدوب دیدیلر بیت فارسی

عالم آتشین باید وهست زن	بود بنده نازنین مشت زن

بالاندن بعض غلام صاحب حسنی سرکش • ومانند آتش • اولدوغندن
شکایت ایدیجک • ای برادر خدمتکاری ملک بوزلو استمه سرکش وآتش
اولمیین دیدم • کلستانده حکایتی در که بعض خواجه لر صدیقه غلام
صاحب جمالدن شکایت ایدوب بو غلام اکرچه براعند آلدر • نوکیدی
سرکش وبدمقال • اولمیدی • رفیق ایدیمای خواجه جونت

عاشقلیق ومعشوقلیق درمیان اوله • مالکلیک ومملوکلیک برطرف اولور نظم

خوجه با بندهٔ پری رخسار	چون درآید ببازی وخنده
چه عجب کو چه خواجه حکم کند	وین کشد بار ناز چون بنده

اما محبت اخیار چون انک مبدئی رابطهٔ روحانی در • عارضهٔ نفع ولذت
جسمانی دکلدر • ومقصدلری خیر محض در • سببی اولان خیرک دوامی ایله دایم
وقیام سبب ایله مسبب دخی قایم اولور • وبو محبتک باغ وبستانده
شوک شکوی بتمز • وخارستان خارستان بلوی اولمز • وحکما بو دوست
حقنده دیمشلردر که • دوست اولدر که حقیقتده سنک عینک وصورتده غیرک
اوله • غرض اتحاد روحانیدن معتبردر • وبو مقوله دوست روزکارده
نایاب در • واندر من الاندر • واعز من الکبریت الاحمر در • وبو دوستک
نایابلغندن علما وفضلا • وادبا وشعرا • حکایت وشکایتله بطون
اوراقی مالامال • وظهور دفاتری پرخط واشکال • قلمشلردر قطعه

تراب علی راس الزمان فانه	زمان عقوق لازمان حقوق
فکل رفیق فیه غیر موافق	وکل صدیق فیه غیر صدوق رباعی

یاران کهن که بنده بودم همه را	دربند جفای خود شنودم همه را
زینهار زکس وفا مجوئید که من	دیدم همه را وآزمودم همه را قطعه المترجمه
علی صقین یکلوب دیه ثابت اولمشدر	خلایله ارغده هزار حق وحقوق
ایکی مشابهی وار کیمیا وسیمرغک	بوی رفیق موافق بوی صدیق صدوق

زیرا اکثر خلقک حقیقتدن خبره اطلاعی • وساحهٔ مسندلرینک سلطان

حقیقته اتساعی • بو قدر مطمح نظر و سبب صداقتلری یا منفعت زائل •
یا لذت عاجل • در چون عوارض منفعت زائل • و لذت انتهایه
راجع و آیل • اوله همان صداقتلری منقطع • و محبتلری مرتفع •
اولور • پس عاقله لائق اولدر که اقران زمان • و اخوان جهان
طرفنه تصور صداقتله اختلاط • و طلب حقوقیچون انبساط •
ایتمیه • زیرا رعایت حقوق اولدوغی کمسنه دن نهایت عقوق
کورمک مقرردر • پس اول وقت ندیم ندم • و حریف غم • اولور
اکر یارانه مروت • و اخوانه فتوت ایتمک استرسه مطمح نظری همان
ثواب آخرت و رضای یزدان متعال اولسون که آدمی نه قدر کفران
نعم ایله متهم • و قضای حقوقده سست قدم ایسه اول جواد کریم • و منان
رحیم • خزائن جود و نعمدن جزالر بیورور که نطاق قدرت آدمیاندن
بیرون • و خیالی تصور عالم و عالمیاندن افزون • اولور مصراع
که کفته اند نکویی کن و در آب انداز • و ترکیده دیرلر که ایلکی ایله دخی صویه
آت بالق بلمزسه خالق بیلور • رعایانک سلاطینه محبتی سایهٔ
عنایتلرندن مرفه الحال • و فواضل انعاملرندن منعم البال • اولدقلریچوندر
و سلاطین که افراط جور و ظلمله موصوف اولمیه لر • رعایادن انلره
افراط محبت • و نهایت صداقت مقرردر • خصوصا که برنسل شریف
نیجه زمان ولایتده تاج حکمکرین کوهر حکومتله مرصع ایتمش اوله لر •
اکر زیور عدل و انصافله اتصاف • و مذمت ظلم و اعتسافدن انحراف

ایدوب مذهب حق رعایتنده رعایا ایله همکیش • و ضعفای زیر
دستلرینی حفظ و حراست ایدوب مغنی غنی و محب درویش • اوله
محبت دائره سندن کچوب صدق رقیت • و مودت مرتبه سین
قویوب حق عبودیت اوزره اولورلر • قاضی بهاء الدین ابن شداد
سیرهٔ صلاحیه کتابنده حکایت ایدر که چون سلطان صلاح الدین
یوسف بن ایوب دمشق قلعه سنده وفات ایلدی • عامهٔ رعایا
و کافهٔ برایایه اول مرتبه غصه و کآبت و غم و الم عارض اولدی که
شرحندن زبان و بیان عاجزدر • مرحومک حیاتی زماننده نیجه
کمسنه رعایادن نفسمزی و اولادمزی بو سلطان عادل و پادشاه
مشفقه فدا ایده رز دیرلر ایدی • بز بو مقوله کلامی مبالغه دن
عد ایدردک که صاحب دولتلره سویلرلر • چون اول سلطان رحیم
کریم • کرامتده کریم رحمان رحیمه • انتقال ایتدی جمله یه ظاهر
اولدی که اول سوز حق ایمش • و هر کیشی وجداننده بولدی که اکر فدا
قابل اولسته احب اولادی بلکه نفسنی فدا ویرردی • زیرا سلطان
صلاح الدین عدل و تقوی سندن غیری اول زمانده فرنک سواحل
شامی و قدس شریفی المشدی • قریب اولمشدی که مصر و شامی
دخی الوب اسلامه خلل عظیم یتیشه • مرحوم کمال اجتهادی میان
همته بغلیوب لیلاً و نهاراً صیفاً و شتاءً غزو و جهاد و مقابله و
مقاتله فرنج لعینه مواظبت ایتدی • حتی قدس شریف و اکثر سواحلی

کرو فتح ایلدی ٭ واحسان وسخاسی اول مرتبه ده ایدی که سعت
مملکتی اقصای یمندن حدود آذربایجانه واصل ٭ ومصر وشام و
دیار جزیره بتمامها حوزهٔ تصرفنده داخل ٭ اولمشدی ٭ ومع هذا
وفات ایتدکده خزانه سنده بر آلتون واوتوز یدی اقچه بولندی
وسلطان صلاح غزو وجهاد ٭ وعدل وداده ٭ سلطان نور الدین
شهیددن تعلم ایتمشدر ٭ اول حضرتک امراسندن ایدی ٭ وبعض
اولیا دیمشلردر که سلطان نور الدین شهید اوچلردن وصلاح
الدین قرقلردن اولمشدر ٭ وبو ایکی سلطان عدالت عنوانک
احیای مراسم عدل وداد ٭ واعلای معالم غزو وجهادده ٭ ایتدکلری
آثار حسنه ومآثر محموده یه تمام مطلع اولمق استیین شیخ امام ابو
شامه نک ازهار الروضتین ٭ فی اخبار الدولتین ٭ کتابنه نظر ایلسونلر
والحمد لله تعالی که اهالی مرز وبوم ممالک روم ٭ سلاطین آل عثمانه
نسبت بو سمتله موسوملردر ٭ زیرا ابتدای زمان استعلای
لوای سلطنتلرندن که سنه تسع وتسعین وستمائه در ٭ بو زمانه دک که
سنه اثنین وستین وتسعمائه در ٭ هر سلطان وشاه که مسند
نشین تختگاه ٭ اولمشدر ٭ مذهب اهل سنت وجماعت اوزره
جاری ٭ ومذاهب بدعت وضلالتدن عاری ٭ اولدقدن
غیری اعلای لوای اسلام ٭ وقهر وذل کفار لئام ٭ واخذ قلاع
وممالک اهل اصنام ٭ ایتمکده تقصیر وتهاونی کندولره حرام ٭

ایتمشلردر ٭ خصوصا فرنج لعین ٭ وانکروس بی دین ٭ فرق نصارای
ضالین ٭ که اشد اعدای دین سید المرسلین ٭ انلردر ٭ وفرنجک دولت
خلفای عباسیه وسلاطین سلجوقیه ده نه مرتبه استیلالری واریدوغی
کتب تواریخده مسطوردر ٭ حالا کمال ذلت ومهانت اوزره درلر
ولوای اسلام فرق کفره اوزره شمدیکی زمانده اولان استعلاسی خلفای
راشدین عهدندن صکره اولدوغی معلوم دکلدر ٭ لاجرم رعایا و
برایا مواقف دعا ٭ وعبودیتده ووظایف شکر وثنایه مواظب و
مداوملردر ٭ قرین قبول سبحانی اولمقدن خالی اولمیه مصراع آمین
آمین حتی الف آمینا بیت بر تست عدل وداد وبا عدای دین غزا
بر ما دعا وشکر وبر الطاف حق جزا نثر وحکما دیرلر که سلاطینک
رعایا یه محبتی اول جهتدندر که منعملردر ٭ ومنعمک منعم علیه جانبنه محبتی
لازمدر ٭ وپدرک دخی فرزندینه بو جهتدن محبتی ثابتدر که حقوق
نعمتی بیحددر ٭ اکرچه جبلی دخی محبتی مقرردر ٭ زیرا کندونک نسخه سی
که طبیعت کندونک صورتندن نقل انتساخ ایتمشدر ٭ فی الواقع
بو فکره صحیحدر ٭ زیرا ماده بدن پسر ٭ جزء وجود پدر ٭ در
وخلق خلقتده مشاکل ومشابه در ٭ اول سببدندر که نه قدر کمالات
وسعادات ایله متصف اولسه مسرور وقریر العین اولور ٭ حتی اوایل
عمرنده تحصیل ایده مدوکی تبحر قلدوغی کماله بر قادر اولسه
کندو قادر اولمش کبی حظ ایدوب تبحرینه تسلی حاصل اولور ٭

و دیرلر که هیچ کس آخری کندویه جمیع کمالاتده راجح اولدوغین استمک
بو قدر مگر پدر پسرینه • و دخی پسری کندویه قایم مقام و بو سرای
غروردن گتدکدن صکره نایب مناب ملاحظه ایدوب بو جهتدن
بقای موهوم تصور ایدر • خصوصا اسباب و امتعه و املاک
و عقاراته مالک اولنلر موتندن صکره اسباب و اموالی اجانب تصرفنه
دوشمه سین تصور ایدوب دلبر رعناسین بغل اغیار و اعداده کورلی
عاشق شیدا کبی اولور • لابد کندو فرزندی اولیجق ینه کندویه قلمق
کبی ملاحظه ایدوب شادان • و خانه سی تصور رنج آبادان • اولور
اگرچه بو معنالر هر پدرک ضمیرنده مفصل و مشروح اولمز • ولکن
علم اجمالی و تصور بسیط اوزره معلومی در • ورای حجابدن انجلاسی
انشراح ایدن کمسنه کبی و محبت و مودت امورنده بو مقوله علم اجمالی
و تصور بسیط کافی در • اما فرزندک پدره محبتی عکسندن اقل در
زیرا معلول و مسبب در • معلولک و مسببک علته و سببنه ارتباط و محبتی
عکسندن اقل در • نته کم برهان انی برهان لمی دن اضعف در
و فرزندک محبتی زمانا دخی متأخردر • مرتبهٔ اطلاع و تمیزه واصل اولنجه
پدردن انتفاعی حاصل • اولینجه دائرهٔ محبته قدم بصمز • و بو سببدندر که
شریعت مطهره ده فرزنده رعایت حقوق پدر اتمکیچون حکم و وصیت
اولنمشدر • عکس اولقدر اولمشدر • نته کم شیخ سعدی دیمشدر شعر

سالها بر تو بگذرد که گذر	نکنی سوی تربت پدرت
تو بجای پدر چه کردی خیر	تا همان چشم داری از پسرت

و برادرلرک بری برینه محبتلری پسرک پدره محبتندن ناقص در •
و سببی بو سببده مشترک اولدقلری در • و پادشاهک رعایاسنه
محبتی پدرک پسره و رعایانک پادشاهه پسرک پدره و رعایانک
بری برینه برادرلر محبتنه تشبیه ایدرلر • فی الواقع ابله اولمق
گرک که عرصهٔ جهان روشن • و ساحهٔ گیتی مانند گلشن • اوله •
و الا اوضاع عالم منحرف • و انتظام گیتی فساد ایله متصف • اولور •
و مراتب محبت خیر اوج در • اول محبت الله تعالی در نته کم کچدی
منبع خیرات و سعادات در • ایکنجی محبت استاد در که انسانه
ارشاد • علم و عمل صالح و تعلیم تهذیب اخلاق ایدر • و بو محبت
پدردن اولی در • نته کم اسکندردن نقل کچمشدر • و علما دیمشلردر
که روح جسمدن اوزرینه مفضل • و حقیقت انسانیت جوهر روحله تحصل در بیت

اقبل علی الروح واستکمل فضایله	فانت بالروح لا بالجسم انسان

پس معلم که سبب تکمیل حیات روحانی • و واسطهٔ تحصیل سعادت
جاودانی • در • پدردن که سبب حیات جسم و جسمانیت • و واسطهٔ
حصول ظاهر انسانیت • در افضل • و معلمیت جهتندن اکمل •
و محبتی پدر محبتندن اقوی • و رعایت حقوقی اهم و اولی در •
بو تقدیردن واضح اولدی که محبتی لازم استاد علم نافع و عمل
صالح تحصیلنه مرشد و هادی اولنلردر • زیرا حیات باقی بونکله

حاصل اولور • نه آنکه علوم رسمیهٔ غیر نافعه دن بعض مقالات • و
سلوکه رسنددن بر مقدار خیالات • تعلیم ایلیوب معلم و متعلم ایکیسی
دخی اخلاق و حب شهوات دنیه ایله متصف • نه علم نافع نه ایدوکین
بیلورلر که تحصیلنه قدم همت قویه لر • و نه اخلاق ردیه • و
معایب نفس خفیه • نیجه ایدوکین درک ایلرلر که کندولردن جهل
جهتیسین صویه لر • پس افضل و اکمل معلم جناب رسالت پناهی در
که محاسن ایمانی محصل و مکارم اخلاقی متمم در • جمله تعلیملری و ارشادلری
انک تعلیم و ارشادینه راجع و آیل در • و اصول معارف و
فضایل اول حضرتک عنایت و هدایتندن حاصل در • پس محبت
حقدن صکره محبت کامل و اطاعت و انقیاد تام اول حضرته
اولمق کرک • و بو محبت تمام ایمان • و کمال عرفان • و سرمایهٔ
سعادت دو جهاندر • نته کم بیوردی • لایؤمن احدکم حتی اکون احب
الیه من نفسه و اهله • و محبت خلفای راشدین • و اصحاب و آل
و عترت سید المرسلین • که هر بری سمای هدایتده انجم • و مظهر شرف
بایهم اقتدیتم اهتدیتم درلر • و محبت علمای مجتهدین • و مشایخ
مرشدین • که حماة دین • و هداة راه یقین • لردر • بو محبتک
فروعندن در • او جهتدن محبت پدر و مادر و اجداد و جدات در •
زیرا سلسلهٔ اسباب وجودده هر بری داخل • و نعمت دین که افضل
نعم در زمان صبیوتدن انلرک تعلیم و تلقینیله حاصل در • پس

انلر دخی استاد خیر و اب روحانی اولورلر • و محبتلری ایکی جهتدن لازم
اولور • اکر ناس دین و اسلامی آبا و امهات تلقیننددن اخذ ایتمشلردر
نعوذ بالله اکر صلب کافردن وجوده کلمش • اولیدی • هیهات که
بعده استدلال طریق خیر • و دعوت و ارشاد غیریله • سلوک طریق
میسر • و وصول دولت اسلام مقدر • اولیدی • الا مکر که عنایت ازلی
سابق • و کوی توفیقه رشد و سایق • اولیدی • و قلیل ما هم • بیلکه
طائفه یه حقک عنایتی ظاهر در • بر طائفه که صلب اهل اسلامدن متولد
اولمش اوله • بلکه دخی کفاردن استرقاق اولنوب دیار اسلامه کلوب
دولت دین و ایمانه واصل • و سعادت دنیا و آخرت حاصل قلمش
اوله • و حدیث شریفده بو طائفه یه اشارت وارد اولمشدر • ان
الله تعالی یضحک عن قوم یقادون الی الجنة بالسلاسل • مراد اسیرلردر که
زنجیر ایله دار الحربدن دار اسلامه کلورلر • و شرف ایمان و دولت
اسلامه واصل اولورلر حکایت اولنور که مرحوم شیخ وفازاده نک
بر درویشی مجلسنده سلطانم بن حق تعالی نک غایت عنایتنه مظهر
اولمش قوللرین دیوجک نیچون کندوکی مدح ایدرسین ندن بلدک
ایله ایدوکک دیمشلر • درویش سلطانم فلان تاریخده سلطان محمد
حضرتلری انار الله تعالی برهانه • ازناود ولایتنه غزا ایچون سفر
ایتمش اتفاق مرکز فتح قلعه و اخذ اسیر میسر اولمش دنوب کلورکن
بن فقیری بر غازی بر بیشه ده بولوب چیقورمش • پس اکر کبی اولو

وتقلیدا قاصدر زماندن صوکره
اسلامه کلوب طوغری صلتن اولیه م

پادشاهی حق جل وعلا مخصابن بندهٔ دارالکفردن خلاص والمغنیون سفرجله
بنم حقده آثار عنایت ظاهر اولمدی دیمش • حضرت شیخ تحسین ایلمش دردنجی
سلطانه رعایانک محبتی در • بعض رعایانک سلطانه محبتی پسرک پدره محبتندن
راجح کرک دیمشلر • زیرا سیاست سلطان • وانک عدلیله روی
روزکار حلیهٔ امن امانله متصف اولمیجق نه پسر پدردن منتفع ونه
پدر اسباب تربیت پسر وحفظ عیال مجتمع اولور • وپدر پسره سیاست
وتأدیب • واخلاقنی تحسین وتهذیب ایلر • اما سلطان هم پدره
هم پسره تأدیب وسیاست ایلر • پس انک نفعی اعم • ومحبتی اهم در
اکرچه سلطانک رعیته محبتی پدرک پسره محبتندن ناقص در • زیرا طبیعتلری
تحمل مکروهات • وصبر غیر مرضیات • ایتمکده رعایا کبی دکلدر • و
مثل مشهوردر که • لا وفاء للملوک • وبعض علما بیورمشدر که • اجتنبوا
صحبة السلاطين فانه لا وفاء لهم يستكبرون في الثواب رد الجواب
ويستصغرون في العقاب حز الرقاب • یعنی پادشاه اهل اسلام
الملکی کلی احسان وثواب • آدمی اولدرمکی جزئی سیاست وعقاب
عد ایدرلر • والحق سلطاندن کلی رجا ایتمک مناسب دکلدر • زیرا
وفا غالبا اخوانک ذلات وهفواتندن اغماض • وجنایات تقصیرلرینه
ترک اعتراض • ایتمکله اولور • نته کم دیمشلر نظم عربی

اذا كنت في كل الامور معاتباً	صديقك لم تلق الذي لا تعاتبه
وان انت لم تشرب مرارا على القذى	ظمئت واي الناس تصفو مشاربه

اکر سلاطین دخی ندما واصحاب وامرا وارکانله بو اسلوبله معامله
ایدرسه امور ملک وملته اختلال کلمک اکثر احتمال • در پس سلاطیندن
وجهی ظاهر دکل • امور ظهور ایتدکده رعایا زبان طعنی اطاله ایدوب
سر خفیسنه حواله ایده‌لر • نته کم حافظ شیرازی دیمشدر که نظم

رموز مملکت وملک خسروان دانند • کدای کوشه نشینی تو حافظا مخروش •

بشنجی مرتبه محبت اخوال واعمام وخالات واقربا وعشایر حقنده در
صلهٔ ارحام مطلقا مندوب ومستحسن اولدوغی کبی محبتلری دخی مسنون و
مندوب • ومقتضای طبع ومرغوب • در • مکر عارضهٔ تحاسد
وتنافس وطلب جاه ودنیا سببی ایله محبت جبلی زائل • وبغض و
عداوت حاصل اولمش اوله نته کم دیمشلر • العم غم • والاقارب
عقارب • والخال عن الخير خال بیت عداوة ذي القربى اشد •
مضاضة على النفس من الحسام المهند نظم ساکه خصمکدر خصم دید وکک
زهرایجور رسکا غیری دیوکک نثر آلتنجی مرتبه محبت خلان واصحاب
واصدقا واحباب • در • کرکدر هر برینک محبتنی محفوظ • وحقوقی
رعی وملحوظ • اوله • زیرا حقوق اخوان ودایع اموال کبی در حفظنده
تقصیر موجب خیانت • وموروث ترک امانت در • وهرکسه که
آندن صداقت مفهوم • وحق حقیقت معلوم اوله • اکا کمال صداقت
اوزره معامله • وحق اخوت وفتوتله مجامله • لازم در • وارسطالیس
دیمشدر محبت معشوق تیز مرتفع اولور • نته کم ذهب زخرف

تیزنباه اولور • بعض فضلایه سؤال ایتدیلر که برادری بکدر یارمی جواب ویردیکه
اول برادر یکدر که یار اوله **نظم** هزار خویش که بیگانه از خدا باشد
فدای یک تن موی که آشنا باشد **نثر** چون محبتلرک اقسام و مراتبی معلوم
اولدی • پس هر محبتک مقتضاسی اوزره عمل اولنق نیجه در آنی بیان ایدهلوم
مقتضای محبت حق تعالی که محبتلرک اجل و اعلی • و اتم و اولیسیدر • اطاعت
و عبادت و تعظیم و امتثال اوامر و احتراز و اجتناب نواهی الٰهی در •
و اتباع جناب رسالت پناهی در • که قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی
یحببکم الله • و اول کمسنه که انده بو متابعت بولنمیوب بینه ادعای محبت
الٰهی ایلیه مغرور کذاب در • بلکه ملحد خباثت تاب در • زینهار دعواسنه
تصدیق • و محبت و عشقنه تحقیق • ایتمیه سین محب محبوبه عاصی اولورمی
عاشق معشوقک رضاسین ترک ایدرمی **قطعه** تعصی الاله و انت تظهر حبه

هذا مقالی فی الفعال بدیع		لو کان حبک صادقا لاطعته	

ان المحب لمن یحب مطیع **نثر** و محبت جناب رسالت پناهی و آل
کرام • و اصحاب عظام • و ائمه و مشایخ انلرک مقتضای محبتلری
اطاعت و اتباع • و نصایح و مواعظلرین استماع • در • و جناب
رسالت پناهی ذکر اولندقده صلوات ویرمکدر • وجوب صلوات
حقنده علما اوچ مذهب اوزره اختلاف ایتمشلردر • بعض علما عمرده
بر کره واجب در • باقی مندوب در دیمشلر • بعض آخر هر باری که
نام شریفی ذکر اولنه واجب در • بر مجلسده نیجه دفعه ذکر دخی اولنسه

دیمشلر • و بعض آخر بر مجلسده ذکر اولنسه بر کره واجب باقی مندوب در
دیمشلر • مذهب مختار بو در • صحابه ذکرنده ترضی کرک • یعنی رضی الله
تعالی عنه دیمک • شیعه حضرت امیر المؤمنین علی و اولاد کرامی ذکرنده
دخی صلوات و سلام ایدرلر • اما حق اهل سنت و جماعت درکه صلوات
بالاستقلال جناب رسالت پناهی یه مخصوص در • و علما و مشایخ
ذکرنده ترحم اولنق کرک • و مقتضای محبت پادشاه اطاعت
و نصح و هوای مخالفتدن احتراز • مال اوزرینه استعمال اولنورسه مانعه
خدمت ایتمکدر • و والدین محبتنک مقتضاسی اطاعت و ادای
حقوق • و احتراز عقوق • در • نته کم شرح اولندی • و بعد الموت ادعیه
و اذکار و صدقات ایله روحلرین یاد ایتمکدر • و مذهب صحیح اولدرکه
جمله عباداتدن هر نه اولورسه ثوابین آخره هبه ایتمک جائزدر • و
ثواب ارواح امواته واصل اولور • و مقتضای محبت اقربا و احبا
دخی حسن عشرت و مجامله • و لطف و تحمل ایله معامله • در • حکما
دیمشلردر که منعمک منعم علیه اوزرینه محبتی عکسندن اقوی و اکثردر •
زیرا احسان ایدن و قرض ویرن احسان اولننی و قرض ویرلنی سور
اما احسان اولنن و قرض النن محض مقرضه اول مرتبه محبت ایتمز
اما محقق اولمیه که قرض ویرن قرض النی سودوکی و بقاسین استدوکی
مالنی تخلیص • و زیادن بری اولمغه حریص • اولدوغندن در
و قرض النن محبت ایتدوکی و بقاسین استدوکی قرض ادا ایتمکه قادر

وحالی حافظ . اولمدوغندن در . نته کم **حکایت** اولنور بعض عزیزلر برینه
کثرت زیارت خلقدن شکایت ایتدکده ایتدی احبابکک فقراسنه قرض ویر
واغنیاسندن قرض استه که کمسنه یانکه اوغرامیه . وقیس بن سعد بن عباده
مدینه ده مریض اولدی عیادتنه چوق کمسنه کلمیجک خواصندن تقصیر عامه نک
سببین سؤال ایدیجک دیدیلر اکثر اهل مدینه سزدن قرض المشلردر طلب توهمندن
کلمزلر دیدی . قیس سؤال آنکه احتیاجی بندن منقطع ایلیه بن آندن بیزارین
دیوب امر ایلدی که ندا ایلدیلر که هر کمسنه که قیسک قرضی وحقی وار در
ابرا واسقاط ایلدک . راوی ایدر که اول عیادت قپوسنه اول قدر آدم کلدی
که عتبهٔ خانه شکسته اولدی . بو سببدندر که بعض علما قرض ویرمکدن
وقرض المقدن منع وامتناع ایلیوب . القرض مقراض المحبة دیدیلر .
نته کم مولانا عبد الرحمن جامی فرزندینه نصیحت ایدوب ایدر که **مثنوی**

باحسان بر احبا دست بکشای	منه در تنکنای مدخلی پای
ببخشش باش از ایشان بار بردار	مـا را دوام دار ایشان کرانبار
مدهشان قرض وستانشان نیم حبه	فان القرض مقراض المحبه

اما محسن ومنعم محسن الیه ومنعم علیه اولن کمسنه یه محبت ایتدوکی اول جهتدندر که
نفس انسانی وذات انعامی سور . بالذات احسان محسن الیه اوزرینه واقع
ویرتو انعام منعم علیه ده لامع . اولدوغیچون محسن الیه ومنعم علیه اولنی
بالعوض سور . ودخی دیمشلر که محسن اول کمسنه یه بکزر که تعب ومشقتله
بر مال تحصیل ایتمش اوله . ومحسن الیه اول کمسنه یه بکزر که بی زحمت ومشقت

مال الله کرمش اوله . لاجرم قدرنی بلمز . ومحسنه حق شکرین تمام
ادا قلمز . وترکیبده مثل در دیرلر که ییمین کمسنه بلمز طوغرین کیشی بیلور
وتا ورک پسره محبتی پدردن زیاده اولدوغنک بر سببی دخی بودر که
زیرا انا دربیلورکه استیلاد وتربیت . وتحصین وتقویتده . نه
زحمتلر چکمشلردر . وبو سببدندر که شاعره کند وشعری حسن کلور
وغیریلر تحسین ایتدکلرندن ارتوق تحسین ایلر . نته کم دیمشلردر **شعر**
هر کسی در شعر وبر فرزند خود مفتون بود . کرچه آن فرزند زشت وشعر ناموزون بود
وهر صناعت بو اسلوب اوزره بر کمسنه ارتوق زحمت چکدوکی نسنه
ارتوق سور . ودخی محسن فاعل کبی در . ومحسن الیه قابل کبی . فاعلک
زحمتی قابلدن ارتوق در . **تذنیب** بو محبتلرک اعلاسی اول محبتدر که
اکر منشأ محبت خیر وکمال حقیقی اوله که جوهر نفس متعلق لذت عقلی در
عوارضله دکلدر . لابد انقطاع واختلالدن مصون وسعادت
ودیمه دن ضرر پذیر دکلدر . وبقای نفسله باقی در . وسائر
محبتلرکه احوال بدن ونشأهٔ دینه ایله انقطاع علاقهٔ بدنله منقطع
اولور . الاخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدو الا المتقین . بوکه اشارت در
وبو سعادت اول وقت حاصل اولورکه نفس ملکات فاضله واخلاق
حسنه تحصیلنی تمام ایدوب توجه جناب حقده مستغرق اوله که فنا
اندن عبارت در . نته کم عزیزلردن بری سی ابراهیم خواصه
توکلندن سؤال ایدیجک ابراهیم اتوز ییلدی که مقام توکلده

ریاضت ایدرین دیوجک ابتدی سن عمرکی تعمیر باطن ایتمکده خرج ایتمیش سین
پس فنا فی الله مرتبه سنه قنده واصل اولورسین دیدی • پس ظاهر
اولدی که بو مقام اعلای مقامات • واکمل سعادات • ایمش بیت

آن یار که در پردهٔ اسرار نهان بود ‖ از علم یقین آمد و از کوش نیاغوش

و تا که مرآت نفس آثار قوای جسمانی و نفسانیدن تمام پاک و صاف
اولمیه • بو کمالک جمالی تجلی ایتمز • و سالک وجود موهومندن که ابعد
منازل • و اشق مراحلدر تمام کذر ایتمینجه بو مقامک مبادیسنه واصل اولمز • بیت
وصال دوست طلب میکنی ز خود بکذر • که در میان تو و او بجز تو حایل نیست
و حافظ سعد دیمش که بیت کویند سعد دولت وصل از چه یافتی
خود را کذاشتم قدمی پیشتر شدم • شعر و حافظ شیراز بو مقام طلبنده تضرع ایدرکه

بیا و هستی حافظ ز پیش او بردار ‖ تو با خود تو کس نشنود ز من که منم

رزقنا الله الجواد العلام • ع الوقت من مبادی هذا المقام • خواجه نصیر
بو مقامده حکمادن چوق نقل و ایراد ایتمش جمله‌دن دیمش که برکمسنه یه
که حق جل و علا محبت ایلیه آنی معاهد ایدر • نته کم دوستلر بری برینی
تعاهد ایتدوکی کبی • خواجه نصیر ایدر بو لفظ بزم لغتمزده حق جل و علایه
اطلاق اولنمز • مولانا جلال ایدر خواجه‌نک بو سوزی ظاهردکلدر
زیرا کتاب و سنتده بونک نظایری چوق وارد اولمشدر • قال الله
تعالی وهو یتولی الصالحین • حسبنا الله ونعم الوکیل • بلکه حدیث
قدسیده دخی زیاده وارد اولمشدر • فاذا احببته کنت سمعه الذی

یسمع و بصره الذی یبصر • و حدیث آخرده • من احبه قتلته و من قتلته
فانا دیته • انتهی • فقیر ایدرین اولا تسلیم ایتمزوز که تولی و کالت تعاهد
کبی اوله • زیرا تعاهد کاه کاه یوقلمقدر • مستمر اعلام الغیوب اولنه
بو معنی محالدر • ثانیا شاید که اول لفظلر دخی مجاز اولمق محتملدر • و دخی
ارسطاطالیس‌دن نقل ایلدیلر که اکرچه آدمی انسیدر ولکن همتی انسی اولمق
کرک • یعنی عرشی اولمق کرک • زیرا همت سفلیده قلمق مرتبهٔ حیواناتدر
اکرچه انسان جثه‌یوزندن صغیردر • لکن عقل یوزندن شریف حکمت
جهتندن کبیردر • و عقل جمله مخلوقاتدن اشرف و جمله مکوناته وزره
مستولیدر • و بو مقامده بسط کلام • و تحقیق مرام • اولدرکه اتفاق
اهل شهود و عیان • و اجماع ارباب بحث و بیان • قتنده محقق
اولمشدرکه • اول کوهر مکنون • که اجتماع کاف و نون • و فرمان
پادشاه کن فیکون • ایله ظاهر و پدیدار اولمشدر • و بحر غیب وجودیدن
ساحل شهادت امکانه دوشمشدر • جوهر بسیط نورانیدر که اکا عقل
اول • و بعض اخبارده قلم اعلی • و ائمهٔ کشف و شهود حقیقت محمدیه
دیرلر • و اول جوهر نورانی کندوسنی و مبداء فیاضنی و کندو واسطه‌سیله
مبداء فیاضدن الی آخر الابد ظهور ایدجک افراد موجوداتی بیلدی
و تمامت حقایق و اعیانی اشتمال و اندراج علمی ایله اول جوهرده مندرج
و مندمج اولدی • نته کم دانهٔ خرما خرمانک اغصان و اوراق و اجزاسنه
مشتملدر • و جمیع موجودات بو ترتیب اوزره که بو جوهرده مندرج

ومتمكن در. على وجه التفصيل قوتدن فعله وكتم غيبدن فضاى
شهادته چيقولر. يمحوا الله ما يشاء ويثبت وعنده ام الكتاب. وچون
سلسلهٔ موجودات. وحوادث كونيهٔ رحمت رحمانى. وقدرت
ربانى اقتضاسى ايله مراتب عالم ارواح ودرجات عقول ونفوس مجرده‌دن
موجودات ثانى اعنى عالم جسم وجسمانيه كه موطن تبدل ومعدن تغير
ومظهر فنون تجليات الهى. وظهورات وشؤون نامتناهى. در
تنزل وتسفل ايلدى. حكمت كامله. وقدرت شامله. استدعا ايلدى
كه بو نظام وجود بر دوام. مترتب وموكول اوله. بر جسمه كه بالذات
ثابت بالصفات متغير اوله. واول جسم بيت فارسى

ان ثابت بى قرار عجوبه نماى ‌ ‌ ‌ كرجاى بجنبد واستد بر جاى

اعنى فلك دوار در كه حركت دوريه سببيله اوضاع غريبه. واشكال
عجيبه‌سى قوتدن فعله وعدمدن وجوده كلوب هر وضع وشكل
بر حادثه معين. وكاينهٔ مخصوصه‌يه سبب ورابطه اولور. وهر آنده
حوادثك مبدء قريبندن كه حكما اكا عقل فعال وعقل عاشر ديرلر. بر صورت
جديده آينهٔ هيولى عناصرده ظاهر اولور. وچون نوبت اتحاد مواليد
ثلثه‌يه منتهى اولدى. حكمت حكيم جلت قدرته اقتضا ايلدى كه مجموع
كمالات سابقه نشاء انسانيه‌ده كه اشرف انواع حيوانات بلكه عالم
صغير در مجتمع ومنتظم اوله. وفضيلت عقل قدسى كه مبدء اتحاد ايدر
بو نوع مكرمده عقل مستفاد صورتنده ظاهر اوله. تا كه نفس انسانى

بو مرتبه‌ده متجلى. وبو فضيلته متحلى. اولمجق عالم عقلى بو كه مرتبهٔ عليا در متصل
اولوب نقطهٔ بدايت نهايتنه واصل. ودائرهٔ وجود قوس نزول قوس
صعود ايله تمام اولوب كابد اكمل تعودون اشارتى حاصل اوله نظم

وبن آن سر كوى بود كاول ‌ ‌ ‌ زانجا همه جهان سفر كرد

پس روشن اولدى كه فاتحهٔ كتاب وجود وديباچهٔ رسالهٔ ابداع
وعقل قدسى اولدوغى كبى خاتمه‌سى عقل انسى در. شول دانه كبى كه منبط
اولوب اغصان واوراق وثمار وشعب اولدقدنصكره تفرقه و
كثرت. مراتبندن ينه وحدت وجمعيت بولوب شكل اول ووضع
سابق كبى دانه اولور. وبو سير دورى كه جميع موجودات روحانى
وجسمانى. ومكونات علوى وسفلى‌ده سارى. در. افلاكده
كه واسطهٔ نظام عالم اجسام در حركت دورى وضعى در كه انكله
افلاك سبعهٔ سياره كه اسفلدن اعلايه بو ترتيب اوزره در كه شعر

قمر ست وعطارد وزهره ‌ ‌ ‌ شمس ومريخ ومشترى وزحل

وفلك ثامن كه حكما اكا كرهٔ ثوابت واهل شرع كرسى ديرلر. وفلك
اطلس كه حكما محدد الجهات وفلك الافلاك. واهل شرع عرش ديرلر.
دوران ايدرلر. واول دورده ايكى نوعدر. بريسى مشرقدن مغربه در
وانك اظهرى واجلاسى. واسرع واعلاسى. حركت يوميه در كه بالذات
فلك اعظم بو حركتله يكرمى درت ساعتده تقريبا مشرقدن مغربه
دوران ايدوب ساير افلاكى دخى بالعرض اداره ايدر. وطلوع و

غروب کواکب و ظهور و بروز خارق و مغادیب و لیل و یوم
که محل کسب و موطن نومدر بو حرکتله اولور و مجانین و صبیان
بل انواع حیوان بو حرکتی تمیز و ادراک ایدرلر و نوع ثانی غربدن
شرقه در و فلک ثامن اوتوزبیک ییلده یا خود یکرمی درت بیک ییلده
دورین تمام ایلر و فلک زحل اوتوز ییلده و فلک مشتری اون
ایکی ییلده و فلک مریخ بر ییل آیده فلک شمس بر ییلده زهره
و عطارد بر ییله قریب زمانده فلک قمر بر آیده دورین تمام وانجاز
ایدوب دور آخره شروع و اغاز ایدرلر و بو حرکاتک تفاصیلی
علم هیأتده متبیّن و مقادیر و جهاتی تحقیق آنده متعیّن در
و اجسام نامئه غیر ناطقه ده حرکت نموی و ذبولی در بیغ جسم نامی
نبات و شجر کبی بر مقدار زمانده نموده اولورلر یعنی تناسب طبیعی
اوزرینه جهات ثلثه ده حرکت ایدرلر نهایتنه یتشدکدنصکره
مزاجی اقتضا ایتدکی مقدار طوروب بعده ذبول ایدوب تناقص
طرفنه حرکت ایدرلر پس بو دخی حرکت دوری در و نفس ناطقه ده
حرکت فکری در که نفس بر مجهوله علم طلب ایلیه اولا مطلبنی توجه تام
ملاحظه ایدوب آنی کسب ایتمک ایچون مبادی مناسبه یه رجوع ایدر
مناسب مبادی بولدقدنصکره آنی ترتیب ایدوب آندن کرو
مقصده حرکت ایدر پس مجموعی حرکت دوری اولور اهل منطق
نظر مطالبدن مبادی یه مبادیدن کیرو مطالبه حرکت ایدر

ایکی حرکتی مشتملدر دیدکلری بودر و بو حرکات دوریه که جمله موجوداتده
حاصلدر فی الحقیقه ظلّ و پرتو حرکت حبّ ذاتی درکه اکا ائمهٔ کشف و شهود
تجلی ذاته لذاته دیرلر نته کم بعض اعزه بیورورکه **نظم فارسی**

از خود بخود آن یار کر نمایه سفر کرد	هم عین سفر بود هم او حاصل فی البین
فی فی سفری نیست درین ره بتحقیقت	از عین شهود تو اکر دور شود عین

غین لغت عربیده غیم رقیقه دیرلر حکما ایدرلر که افراد انسانی
اوچ قسمدر بعض نجابت فطرت و طهارت جبلت سببی ایله
ملکات ردیه دن مجتنب و رذایل دنیه یه غیر مرتکب و فضایله
مقتضای خلقیتله مهتدی و مکتسب اولور و بعض اکرچه بالطبع
رذایلدن مجتنب و فضایلی مکتسب اولمز ولکن فکر و رویت
اعمال ایدوب رذایلک قبحن و فضایلک حسنن ادراک وادنی تنبیهله
متنبه اولوب فضایلی اکتساب و رذایلدن اجتناب ایلر
و بعض بو مرتبه ایله دخی اولمیوب وعد و وعید و تخویف و تهدید
و عتاب و عقاب و زجر و تأدیب استاد و تثقیف و تهذیب آبا و
اجداد ایله اولور قسم اول که خیر آندن بالطبع صادردر اعلی در
ولکن قلیل و نادر در قسم ثانی که کندو فکر و رویتیله مهتدی
و اصحاب فضایله مقتدی اولور متوسط مرتبه ده کثیر در
قسم ثالث که محتاج زجر و تأدیب و تهدید و تهذیب در
مرتبه ده ادنی و وجودده اکثر در و طائفهٔ اول که خیار بالطبع

وثانیدیه اختیار بالتعلّم ● وثالثه‌یه اختیار بالشرع دیرلر ● وبو قسم ثالثه‌یه مثل صوکبی در ● اول کسنه‌یه نسبت حلقومنه طعام طورمش اوله ● بعضی نته کم طعام طورن کسنه‌یه صو ویتشمزسه هلاک اولور ● بو کسنه‌یه دخی تأدیب شرع یتشمزسه هلاک حقیقی اولور ● والله تعالی اعلم واحکم

باب سابع سیاست مدن بیانندهدر ● چون مرکبک اجزاسی خواصندن غیری بعض خواصی وآثاری اولور که اول خواص وآثار اجزاسنک هر برنده اولمز بلکه مجموع من حیث هو مجموعده اولور ● مثلا معجون مفرد دیدوس مرکبنده اولن خاصیت هر بر جزونده یوقدر ● پس تمدّن که اجتماع افراد انساندر انک بعض خواصی وآثاری واردر که هر بر فردده یوقدر بو مقدمه تمهید ندن صکره ایدروز که مدینه ایکی قسمدر ● برسی مدینهٔ فاضله بری سی مدینهٔ غیر فاضله ● مدینهٔ فاضله اولدر که انک اولن واجتماعک سببی خیرات ومصالح اوله ● مدینهٔ غیر فاضله اولدر که سبب تمدن شرور ومفاسد اوله ● ومدینهٔ فاضله بر نوع اولور ارتوق اولمز ● زیرا حق جلّ وعلا واحددر تکثردن منزّه در ● وطریق حق واحددر ● کورمزمیسین خط مستقیم که ایکی شینک بیننده فرض اولنه بردن غیری متصوّر دکلدر ● امّا طرق جهالات وضلالات چوقدر ● کورمزمیسین ایکی شینک بیننده طرق معوجه غیر مستقیمه غیر متناهی فرض اولنمق ممکندر ● امّا مدینهٔ غیر فاضله اوچ نوعدر ● بری سی اولدر که اشخاص اهل مدینه قوت نطقیه استعمالندن خالی اولوب سبب تمدن واجتماعلری قوای جسمانیه‌دن

آخر قوت اوله واکا مدینهٔ جاهله دیرلر ● مثلا قوت غضبیه اوله اکا مدینهٔ جاهلهٔ سبعیه دیرلر ● یا قوت شهویه اوله واکا مدینهٔ جاهلهٔ بهیمیه دیرلر ● ایکنجی سی اولدر که اشخاص مدینه قوت نطقیه استعمالندن خالی اولمیه‌لر ● امّا سائر قوتلری غالب اولوب قوت نطقیه انلره خادم اولوب سبب تمدن سائر قوی اولمش اوله ● واکا مدینهٔ فاسقه دیرلر ● اوچنجی سی اولدر که اهل مدینه‌نک قوت فکریه‌لری نقصاندن اوزربنه اولمغین عقاید باطلهٔ حق وقانون فاسدی صحیح تخیل ایدوب انی سبب اجتماع وتمدن ایتمش اوله‌لر ● واکا مدینهٔ ضالّه دیرلر ● وبو مدن غیر فاضله ● خصوصا مدینهٔ ضالّه ● نیجه قسمه منقسمدر زیرا دیدککوز کبی طرق جهالات بی غایت ● وانواع ضلالات بی نهایت ● در ممکندر که مدینهٔ ضالّه ایکی نوع ایده یوز ● ضالّهٔ کافره مدن افرنج وروس وسائر فرق کفار کبی ● وضالّهٔ غیر کافره اسلامیه‌دن اولان مذاهب فاسده کبی که بر موضعده جمعیت وتمدن ایده‌لر وممکندر که مدینهٔ کافرهٔ جاهله‌ده درج اولنه ● وممکندر که بر مدینه فاضله ایکن منقلب اولوب غیر فاضله اوله ● پس پادشاهلر همت ایتمک کرک که مدینه‌لری مدینهٔ فاضله اوله ● وبحمد الله تعالی مدینه‌لرمز یمن سعادت ودولت ثابتة الارکان ● شامخة البنیان ● حضرت سلطان صاحب قران ● رافع اعلام الایمان ● بلوامع السیف والسنان ● دافع یأجوج الفتنة والطغیان ● بسدّ الامن والامان

حضرت سلطان سلیمان پادشاه کامکار • آفتاب سایه پروریهٔ پروردکار
وتدبیر وسیاست ارکان دولت • وتوفیر وعدالت اعیان ملک وملت
سببی ایله جمله مدن فاضله اولمشدر • پس مدینهٔ فاضله نک احوال و
احکامین بیان ایده لوم که اهم در • ودخی مدینهٔ غیر فاضله نک احوالی
اندن ضدا ولمغله معلوم اولور • پس مدینهٔ فاضله اول اولدی که اشخاصنک
اجتماعی اساسی اکتساب خیرات امور • واجتناب رذایل وشرور
اوزره موسس اولمش اوله • لابد جمله سنک ساحهٔ صدر وخزینهٔ قلبلری
نفایس اعتقاد حقله مقدس اولسه کرک • ولازم درکه جمله سی ایکی نسنه ده
مشترک اوله لر • بری سی آرا وافکار • بری سی افعال واطوار • اما آرا
وافکارده زیرا مذهبلری مبداء ومعاد خصوصنده ومابینده ده
اولن احوالده متوافقلردر • اما افعال واطوارده اشتراکلری زیرا
جمله سی بر شرع ودین اختیار ایدوب اکتساب کمالاتده قانون واحد
اوزره جاری اولمشلردر • والحاصل اصول اعتقاد وفروع اعمالده
بر مذهب وبر دین اوزره اولمشلردر • جمله نک افکاری قوالب
حکمت اوزره مفروغ • وجمیع افعالی اسالیب عدالت اوزره مصبوب در
وچون معلوم اولمشدر که افراد انسان قوت نطق وتمییزده متفاوت در
بعض درجهٔ اعلاده در که اندن بوقادر وهمان قوت قدسیه مرتبه سی درکه
فکر ونظردن مستغنی وجمله نظریاتی اکا بالبدیهه معلوم در • پس قوت
فکرک درجهٔ علیاسی بو قوت قدسیه یه ملاصق ومجاوردر • قوان عظیمه ده

یکاد زیتها یضیء ولو لم تمسسه نار • بعض فضلای کبار قتنده اکا اشارتدر
وادنی درجه سی بو مرتبه درکه آندن دخی تنزل ایدیجک بلادت متناهیه
دیدکلری اولور • وبلادت متناهیه اکا دیرلرکه اصلا نظر واستدلال ایله
استعلام مجهوله قادر اولمیه • مثلا شکل اول که ابین واظهر اشکال در
انتاجنه قادر اولمز • کرچه اکبر ایله اوسط اوزرینه حکم ایدر • اما اصغرک
اوسطده اندراجندن ذهول ایدوب حکمی اصغره التماسدن غفلت
ایدوب استنتاج ایتمکه قادر اولمز • وبو ایکی مرتبه نک اراسنده
نیجه مراتب ودرجات واردر • وجملهٔ اشخاص مراتب علم وحکمت
ودرجات فهم وفطنتدن • بو درجه وبو مرتبه ده اولمق ممکن دکلدر
نعم جمله سی امور مجمله ده توافق واشتراک اوزرینه اوله اولور
اما امور مفصلهٔ انیقه • وخصوصیات مسائل دقیقه • ده محققلر
مقلدلردن متمیزدر • وبونک بیانی اولدر که اول طبقهٔ عالیه که
تأیید الهی ایله مؤید • والواث تعلقات طبیعیه دن مجرد • لردر
مبداء حقیقی حضرتن جل شانه • وبهر برهانه • صفات کمال • ونعوت
جلال • ایله وسلسلهٔ موجوداتک مبداء فیاضدن کیفیت صدورینی
وتفاصیل احوال معادی کما هو فی نفس الامر تصور ایدرلر • لکن چون
نفسک بو نشأه ده نیجه قواسی واردرکه انلر ایله ادراک صور و
معانی جسمانی ایلر حس مشترک ووهم وخیال کبی • وبو قوادن هر
بری لیلا ونهارا معطل اولمیوب تعقلات ایدرلر • ولاشک بو قوتی

امزجۀ حسی ایله کدورت وصفاده متفاوت لردر. پس اول وقت
انلرک آینه نفسلری اول حقایقک صوریله منتقش اوله. لابد بو قوی
مرائی سندوخی اول حقایقه ملایم ومناسب امثله وصور منعکس
اولورلر. زیرا اول معانی وحقایقی صور حسی وتوهمی شبهه تمیزده تعقل اتمک
بونشأه ده غایت نادردر. واول صورک بو حقایقه نسبتی
مثل وخیالات نسبتی کبی در. اعیان موجوداته وبو امثلۀ جسمانیات
متصور اولن امثله نک غایت الطف واشرفی در. وانلر نور بصر ایله
بیلورلر. اول حقیقه بو صور متخیله ومعانی موهومه نک وراسی در. وهر
نسنه که آیینۀ خیال وشبکۀ واهمه آنی تصور وتحصیل ایدر. حقیقه مبدا
اندن نیجه مرتبه متعالی وحاشا وقد بیدن منزه ومستقل در. نته کم خواجه نظامی بیورر بیت

هستی ونیست مثل ومانندت	عاقلان جز چنین نه دانندت

فقیر دخی بن ایدم **بیت** هرچه آید در ضمیر وهرچه گردد در خیال
زآن همه پاکیزه وبرترشناسم دوست را وحضرت ابی حنیفه دن
مروی در که هر که معبودنی قوت واهمه سنده تصور ایدوب اول
متصورینه عبادت ایلسه مشرک در. واول کیمسه خارج وهم وخیال بیلوب
عبادت ایلیه موحد در. وبو مرتبه نک اهلی سلاطین حکما واکابر علمادر
وبوکه متصل بر طبقه دخی وار در که انلر تعلقات صرفه دن عاجزلردر
وانلرک منتهای سیر وعروجلری معانی وهمیه در. لکن اعتقادلری
بو دکلدر که اول حقیقه صورة وهمیه اوله. بلکه انک ماوراسی ایدوکنه

معتقدلردر. وکندولرک قصورینه وطبقۀ اولی نک رجحانه معترف لردر
وبونلر دخی اهل نجاتدندر. وابو حنیفه موحد دیدوکی بو طایفه یه دخی
شامل در. وبوندن اشغه بر طائفه دخی واردر انلر معانی وهمیه ملاحظه سنه
دخی قادر دکللردر. بلکه صور خیالیه که مرآت خیالده منطبع وتجزی وانقسامه
قابل در. انکله قانع وسیر وعروجلری اندن اوته کچمز. اما طبقۀ اولی نک
رجحانه معترفلردر. وانلره اهل تسلیم دیرلر. وانلر دخی اهل نجاة در.
عوام مؤمنیندن اول اعتقاد کافی در. وبوندن اشغه بر طائفه دخی
واردر وانلر اول قاصر نظرلردر اصلا مرتبۀ محسوساتدن تجاوز ایتمزلر
ومعرفت مبداء ومعاده امثلۀ بعیده ایله اکتفا واقتصار ایدرلر. وانلره
مستضعفلر دیرلر. چون انلر دخی استفراغ جهد وصرف مقدور ایدوب
نهایت استعدادلرینه واصل اولوب انک ماوراسنه استعدادلری اولمدیغیچون
انلر دخی معذور ومقبول اولورلر. اول مستضعفلر کبی قدرت واستطاعتلری
اولمغله مکه دن هجرت ایتمدیلر عذرلری مقبول اولدی. الا المستضعفین من
النساء والولدان الذین لا یستطیعون حیلة فی الارض. وکویا مستضعفین
بونلره بو آیت ملاحظه سیله اولمشدر. وچون صاحب شریعت علیه
افضل السلام والتحیة. هر طائفه یه قدر عقللری اوزره تکلم اتیکه مأمور
ولا حرج فی الدین نص مشهور در. لاجرم جوامع الکلمدن هر کشی نک قدر
استطاعت واستعدادی اوزره حظی وافی. ونفوس ناقصه علی اختلاف
مراتبهم تکمیل ایتکده بو مرتبه ده کافی در. لاجرم زلال وصال متعطشلرینی

ظرفلری ایله که امثلهٔ استعدادلری در • سیراب ایتمشدر بیت

درین میخانه کراری حسی بر ساز دار فیضش	دکر پیمانه آری تتو پیمانه بیاید

وآیات اعجاز سمات قرآنی • وکلمات هدآیت صفات حضرت ختمیت
مکانی که احکام احکامی شایبهٔ تزلزل وانتقاضدن مأمون • وحوالی
معالی لا یأتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه • موجبی اوزره شایبهٔ
شبهه واعتراضدن مصون در • کاه محکم وکاه متشابه اولمش در
یعنی کاهی دقایق حقایق سرمدی عقل قدسی اصحابنه اهدا • وکاهی فواید
عقایدی ملابس صور خلل وامثله حسی وما وحسی اربابنه اظهار وابدا ایدر بیت

بهار عالم حسنش دل وجان تازه میدارد	زنک اصحاب صورترا بتو ارباب معنی را

حکمای اکابر وعلمای اعاظم تنزیه صرف ایچون • لیس کمثله شیء وهو السمیع العلیم
بیوردی • کاهی وکاهی مستفیدان عالم حس ایچون • الرحمن علی العرش استوی
بیوردی • وجاریهٔ خراسانک ایمانی امتحان ایچون یعنی ربک دیوجک
فی السماء دیدی انها مؤمن بیوردیلر • وقسم عوام که بطوره حس ایسرلری در
کثیر اولمغین تشبیهی موهم آیات واحادیث چوق وارد اولمشدر اما
بونه تحقیقلر ایچون دخی اشارات لطیفه وسمات شریفه • وارد اولمشدر
آیهٔ مذکوره کبی نته کم بیورلدی • هو الذی انزل علیکم الکتاب آیات
محکمات هن ام الکتاب واخر متشابهات • وبو وجهله بیان وتعلیمده
اختلاف انک کبی درکه • حکمای متألهین • وعلمای ربانیون نفوس
خلایقه تعلیم حقایق ایتمک استسه‌لر میدان نظر وتعقل جاینک سوارلرینی

سمند تیز عنان برهانله معارف شهر پایه‌لرینی جلوه ایتدرورلر وکاه منابر
خطابتده غوانی معانی قناع اقناع وخطابتنده عرض چهره قلدورلر
وکاهی مقیم حنکامهٔ بحث وجدال اولنلره ورای شبابک جدلدن
عرض مخدرات مطالب ایدرلر • وکاهی فرو ماندهٔ مجالس وهم وخیاله
رحیق تحقیقی کؤوس معانی شعریه دن ذوق ایتدوررلر • زیرا منطقده
مبین اولمشدر که انواع قضایا که مواد اقیسه اولور بیش در • اولکی
برهاندر که یقین محض افاده ایدر که شایبهٔ ظن وشبهه دن معرا •
ایکنجی سی جدلدر که مقدمات مسلمه دن مرکب اولوب الزام خصم افاده ایدر
اکرچه بعضی غیر حق اولمق اولور لکن مسلم خصم اولمغله اعتراف ایدر • اوچنجی
خطابتدر که قضایای طبعیه درکه خطبا ووعاظ آنی استعمال ایدرلر • وخلقک
انلره حسن ظنی اولمغین قبول ایدرلر وبو خطابتک عموم ناسه نسبت فایده‌سی
چوقدر • دردنجی سی شعردر که بعض معانی خیالات شعریه ایله بیان
ایتمکدر • وغرض بر شیئه ترغیب یا تنفیر افاده ایتمکدر • مثلا برشراب
خمره ترغیب ایتمک استیوب نوش ایلک یاقوت سیالدر یا قوت
سیال آغوب نسنه صورة ومشابهتده مطابق اولمغین نفس بی اختیار
میل ایدر اکرچه تصدیق ایلمزسه دخی • یاخود عسلدن تنفیر ایتمک
استسه عسلی بیک برقئ اولنمش صفرادر • واقعا مشابهته صوری وتشبیه
غریبه مشتمل اولمغین نفس اعراض ایدر اکرچه تصدیق ایتمزسه • وشعرک
فایده‌سی عوامه ترغیب وترهیب افاده ایتمکدر • وعوام باب ترغیب

ترهيب ده معانئ شعريه يه اطاعت ايدرلر • حكما انكيچون شعرى وضع ايتمشلر
بشنجيسى مغالطه دركه باطل محض اولان مقدمات و قضايادن مؤلف
اولور • مثلا ديوارده منقوش اولان صورت فرسه بو فرسدر و فرس صهالدر
پس بو صورت صهالدر ديمك كبى • وبو بش نوعدن مقبول برهان
اندن كيجه جدل اندن كيجه خطابتدر • وبو اوج نوعه قرآن
عظيمده اشارت اولنمشدر • بو عبارت شريفه ايله كه ادع الى
سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتي هي احسن • حكمت
بيورديغى برهانه • موعظه بيورديغى خطابته • وجادلهم بيورديغى
جدله اشارتدر • چون شعر مقدمات كاذبه متخيله‌دن مركبدر
معلم عقايد حقه و مرشد حقايق ثابته اولمغه لايق دكلدر • نته كيم بيورلدى
وما علمناه الشعر وما ينبغي له • انكيچون اكا اشارت اولندى بيت

در شعر مپيچ و در فن او	چون اكذب اوست احسن او

و مغالطه باطل محض و جهل صرفدر • حكما آنى بيان ايلديلر كه احتراز اولنه مصراع
عرفت الشر لا للشر لكن لتوقيه • بو فوايد نوع استطراد ايله ايراد اولندى
بنه سر سخنه رجوع ايده لوم كه مدينهٔ فاضله احوالنده ايدك • چون مدينهٔ
فاضله معلوم اولدى • معلوم اولسون انك اهلى بش طائفه در طائفه اولى
افاضلدر و انلر بر جماعتدر كه مدينهٔ فاضله نك تدبير احوالى انلره منوط
و مصلحتلرى انلرك صواب كورمسنه مربوطدر • وانلر حكماى كامل
و علماى فاضلدر كه قوت نظرى علمى ايله ابناى نوعدن ممتاز و تقوى

و عمل ايله سرفرازلردر • و انلرك صنعتى حقايق اشيا و احوال مبدا و معادى
كما هو حقه بنفسه اعتقاد ايدوب قاصرلره تعليم و ارشاد ايتمكدر طائفه ثانيه
ذو الالسنه در و انلر اول طائفه دركه عوامى كاهى نصايح مطبوعه و مواعظ
مسموعه ايله جانب كمالات و فضايله دعوت و رذايلدن زجر و منع ايدرلر
و كاهى قياسات جدليه و خطابيه بل شعريه ايله عقيده لرينى انحرافدن صقلرلر
و بونلرك صناعتى كلام جدلى و خطابت و شعر ما فعدر طائفه ثالثه
مقدرلردر و انلر بر طائفه دركه قوانين عدالتك ميزانى اهل مدينه اراسنده
حفظ ايدرلر • و مقادير اشيا اوقيه و من و كيل كبى بونلره مفوضدر
و بونلرك صناعتى علم حساب و استيفا و هندسه در طائفه رابعه
غازيلر و مجاهدلردر • و انلر بر طائفه دركه مدينه‌يى تغلب اعدا و تعرض
اهل بغى و عدادن حفظ ايدرلر • و حفظ امور و ضبط قلاع و حمايت
طرق و اطراف انلره موكولدر • و انلرك صناعتى شجاعت و فروسيت
و استعمال اسلحه در و اكا سپاهيلق دخى ديرلر طائفه خامسه
ارباب اموالدر • و انلر بر طائفه دركه مدينه نك مأكول و ملابس و اقوات
و لوازمى انلرك سعى و اهتماملرينه منوطدر • و انلرك صناعتى حرف مختلفه
صناعات متفننه در • و عدالت اقتضا ايدر كه بو طايفه دن هر فرد
استعدادينه مناسب صناعته اشتغال ايده • و بر كسنه نيچه صناعته
اشتغال ايلميه • زيرا اوقاتى موزع اولمغله جمله درجه كمال و رتبهٔ ايقان
و احكامه ايرشدرميوب بر مقدار قدرتله اكتفا ايلمك كرك • اكر بو

مقوله برکسنه اولمش ایسه انی اشرف صنایعنه قصر ایدوب باقی دن منع
ایتمک کرک که نظام احسن وجه اوزره مدینهٔ فاضله نک ارکاننه خلل کلمیه
نته کم دیمشلردر . من طلب الکل فاته الکل . و بو بیش طائفه دن خارج اولنلر
ارکان مدینه دن دکللردر . اکر ارکان مدینه اولنلره خدمت ایدرلر ایسه
آلات و اسباب منزله سنده اولورلر . پس اکر فضیلت تحصیلنه قابللر ایسه
تحصیل ایدره لر و الا اعمال مصالح مهمهٔ مدینه استعمال اولنه لر . و بو
بیش طائفه دن خارج اولنلره نوابت دیرلر . زیرا مدینهٔ فاضله
بستانه تشبیه اولنور که اشجار مثمره و ازهار طیبه تفاح و عنب و
اشجار فرتیه سرو و چنار کبی دیوار باغ اولمغیچون اشجار شوکیه
غیر مثمره و بساط زینت نما اولمغیچون سبزهٔ طری یه مشتملدر . لابد
بستانده بعض کیاه غیر نافعهٔ خودروی دخی اوله کرک . و باغبان
انی بولوب طشره اتمغه سعی ایتیه کرک . و طایفهٔ خارجه دخی بی نفع در
و رئیس بلد انلرک طرد و ابعادینه ساعی اولدوغیچون نوابت تسمیه
اولندی . و طوائف خمسه نک منتهالرینی ذکر ایتمشلر . ولکن طائفه
اولی اشجار مثمره کبی . و طائفهٔ ثانیه اشجار فرتیه کبی . و طائفهٔ
ثالثه ازهار طیبه کبی . و طائفهٔ رابعه خار دیوار باغ اولهجق اشجار ذات
شوک کبی . طائفهٔ خامسه سبزه و چمن کبی اولمق خاطره خطور ایلر . و بو نوابت
و بیش طائفه دخی واردر اوتوکنجی طائفه مرائیلر و انلر برطائفه درکه
انلردن افعال فضلا و اهل خیر صادر اولور . و انلرک زی و هیئتنده

اولورلر . اما غرضلری رضای حق . و سعادت مطلق . دکلدر ولکن
همان ظاهر و حاضر باطنه غیر ناظر . اولن خلقه اعتقاد و برمکله کسب مال و جاه ایتمکدر

که والد چو در بند حق نیستی	اگر بی وضو در نماز استی
چو در خفیه بد باشی و نابکار	چه سود آب ناموس بر روی خاک

ایکنجی طائفه محرفلردر و انلر برطائفه درکه اعتقادلری مدینهٔ
فاضله فضلاسی اعتقادینه مخالف در . و میل طبعلری مدینهٔ جاهله
اعتقادینه در . لابد مدینهٔ فاضله عقایدنک قواعدین تأویل و
تحریف ایدوب اول قواعددن مرادی بو در دیو الحاد و اباحت
سمتنه کیدرلر . اوچنجی طائفه باغیلردر که مدینهٔ فاضله حاکمنه که
پادشاه عادلدر . و ربقهٔ طاعتی رقبهٔ جمله اتامه شاملدر .
اطاعت و انقیاد ایتمیوب تفریق جماعت ایله فتنه و فساد ایلرلر
دردنجی طائفه مارقلردر و انلر اکرچه قصد ایله تحریف قواعد ایتمزلر
ولکن سوء فهم و قلت عقل حسبی ایله قواعدی غیر محمل صحیحه حمل ایدوب
منحرف اولورلر . چون بونلرک انحرافی عناد و تعنتدن ناشی
اولمیجق صلاحلرینه نا امید اولمیوب دعوت و ارشاد اولنه شاید که
توفیق حق ایله مهتدی اوله لر . بشنجی طائفه مغالطلردر و انلر برطائفه در
که سوء فهم و نقصان فطرت سببی ایله معارف و حقایقه واقف
اولمیوب ضلالات و جهالات باطله برخوش . و اول دعاوی
باطلهٔ حقایق و معارف در دیو خلقه عرض ایلیوب دعاوی کاذبه ایله

اغالیط مزخرفه سیله تزیین ایدوب گندم نما وجو فروش اولدیلر
خاتمهٔ باب خواجه نصیر ایدر اگرچه اعداد نوابت بو مقداردن زیاده
بولنمق ممکندر اما حیز امکانده اولانی ایراد ایتمک تطویله مؤدی در
فقیر ایدر بن نوابت بو مقداردن زایددر ایدوکی غایت ظهورده در
دعاوی زور وخصومات کاذبه ایله اخذ اموال ایدنلر وبو مقوله
دعوالره شهاده زور ایدنلر وحفظ سیاست ایچون موضوع اولان
شحنه وشیرجی واعوانی که ناحق اموال اناسی جرایم دیو النلر وارتشا و
میل الی الباطل ایدن عاصیلر وغصبله کندویه اموال واقوات ودوابنه
علیق الن سپاهیلر وخفیه سرقه وطرارلق ایدن عیارلر وبو جمله یه
قادر اولمیوب لکن فی الجمله کسب امکانی وار ایکن سؤال وکدیه ایدوب
خلق اوزرینه کل وثقیل مدبرلر جمله سی نوابت در وملک مدینهٔ
فاضله انلری یا قتل واعدام یا نفی واخراج ایتمک واجب ایدوکی ثابت در

باب ثامن سیاست ملک وآداب ملوک بیاننده در

چون مدینهٔ فاضله وغیر فاضله نه ایدوکی ومدینهٔ فاضله ارکانی قاچ ایدوکی
بیان اولندی شمدی دخی صکره خلیفه وپادشاه که مدبر مدن و
ناظم اموردر نیجه سیرت اوزره اولمق گرکدر آنی بیان ایده لوم اولا
معلوم اولسون که مدینهٔ فاضله نک مدبری امام حق وخلیفهٔ مطلق در
وانک حکومتی امامت وخلافت در وغرضی تکمیل خلق ولازمی نیل و
سعادت در وسیاست ایکی قسم در وهر قسمک بر لازمی واردر

اولکیسی سیاست فاضله در واکا امامت دخی دیرلر ایکنجیسی سیاست
غیر فاضله در واکا ناقصه وتغلب دخی دیرلر وسیاست اولی صاحبنک
غرضی تخلق باخلاق الله ولازمی نیل سعادت در وسیاست ثانیه
صاحبنک تغلب وتسلطله هوای اماره یه وصول ولازمی شقاوت در
اولکی سیاست عدالته تمسک ایدوب رعایاسنی احباب واصدقا عد
ایلر نته کم بعض ملوک فاضله متولی اولدوغی مدینه یه گلدکده خلقنی جمع
ایدوب دیر ایدی که ای اهل مدینه سزک مشایخکوز بنم والدم وشبابکوز
اخوانم وصغارکوز اولادم منزله سنده در پس مدینهٔ خیرات عامه
ایله مملوک ایدوب کندو شهواتنه مالک اولور اما سایس ثانی جوره تمسک
ایدوب رعایاسنی عبید وقول اتخاذ ایدوب نته کم ظلمهٔ اکاسره اراضی
اولمزلر ایدی که رعایالری اسباب وعقارات وخدمدن فی الجمله ملوکه
لایق اولور نسنه یه متصرف اوله کل ما یصلح للمولی فهو للعبید حرام
دیرلر ایدی واسلام ملوکندن چوق مسرفلر بو قضیه ده انلره تابع
اولدیلر وکلمهٔ مذکوره دولت عباسیه ده مشهور ایدی وچراکسه دخی
اواخر دولتلرنده بو اسلوبه سالک اولوب رعایالرنده برکمسنه منزل حسن
البنیان یاپمق ومملوک ابیض استخدام ایلمک وچوقه سرخ سقرلاط گیمک
ممنوع ایدی بعض رعایا انلره اقدام ایلسه مصادره ایله نعمتندن بالکلیه
انتزاع ایدرلر ایدی ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم الآیة
مقتضاسنجه لاجرم ملک ونعمتلری انتزاع اولنوب داورثنا قوما آخرین

معناسی ظهور ایلدی **نظم** ای شان بی اعتبار و ملکت ن شد تار باد
ای سلاطین زمان الاعتبار الاعتبار **نثر** کله لوم سایس ثانی مدینه سنز وریله
مملو ایدوب کندو شهواتنه اسیر ایلر • و خیرات عامه دیدکلکمز امن و سکون
و عافیت رعایا ارا سنده محبت و الفت و عدل و عفت و وفا و رحمت
و رضا و بونلر امثالی در • و شرور عامه دیدوکلکمز خوف و اضطراب
و رعایا ارا سنده بغض و عداوت • و تنازع و خصومت • و غضب و
و سرقه و خیانت و قحط و غلا و بونلرک امثالی در • و عامه خلق اکثریا
تابع ملوک و مقلد سلطان اولورلر که • الناس علی دین ملوکهم **حکایت**
اولنور که ولید بن عبد الملک مروانی قصر و ایوان • و باغ و بستان
و عمارات و مساجد بنا ایتمکه مشغوف ایدی • حتی جامع بنی امیه که مسجد
شریف و معبد رایع • و اعتبار تبرکده حرم رابع در • اول ینک بناسی در
اول زمانده خلق بری برینه ملاقات ایتسه لر سوزلری بو ایدی که
عمارتک تمام اولدیمی قصرک نیجه اولدی بنم صفه و ایوانم تمام اولدی
و حوض و بستانم رابیت بولدی • و بونک امثالی بنا و عمارته متعلق
سویلشردی • وفاتندن صکره برادری سلیمان خلیفه اولدی
اول ماکول شهیته • و مطاعم بهیمیه • منهوم ایدی اول ایامنده خلق
بری برینه ملاقات ایتدکده سوزلری بو ایدی که بو کیجه نه طعام
بشوردیکوز نه قلانیه پشوردک عجب لذیذ اولدی • و قلاق غلیه
غایت خوشکوار در و بونک کبی اطعمه و اشربه یه متعلق سویلشردی

اندن صکره عبد صالح عمر بن عبد العزیز رضی الله تعالی عنه خلیفه اولدی و انلر
نعم فانیه دنیویه دن معرض و باقیات صالحات اخرویه تحصیلنه مشتغل
ایدی • و اول زمانده خلق بری برینه بولشسه لر محاوره و مکالمه لری
بو ایدی که بو کیجه قاچ رکعت نماز قلدک و بو آیک قاچ کونن صایم
اولدک • و قرآندن وردک نه قدر در • و بونک امثالی طاعات و عبادات
و اوقاف خیراتدن سویلشورلر ایدی • و صلاح و فساد پادشاهده رعایایه
ساری • و احوال رعایا سیرت و هیبت حکام و سلاطین اوزره جاری
ایدوکنه دلالت ایدر آثار و حکایات چوقدر ایرادی تطویله مؤدی
اولور **بیت** صلاحی که در شاه نیت بود • صلاح تمام رعیت بود
بعده معلوم اولسون که سلطنت و حکومت پادشاهی عطیه ربانی
و هدیه الهی در که حق جل و علا بعض بنده لرینک سر سعادت قرارینی
بو افسر ایله سربلند • و افسر سلطنت طرازین بو گوهر ایله ارجمند ایلر
و بوندن اعلی نه مرتبه اوله که فیاض خلاق • و وهاب علی الاطلاق
نجباء عباددن انی برمنظور نظر عنایتی اولن بنده سنک گردن وجودین
تطوق تفوق قلاده مطوق اغیارنک عاطل • و آیه تکریم جلالک خلیفه
تشریفی ایله حق و اضداد دین باطل • ایدوب صغیر و کبیر قوی و
ضعیف روی توجه و جبین تضرعلرینی خاک درگاه سعادت دستگاهنده
خاک آلوده • و طلاب رغایب حاجات و آمال • و خطاب کرایم و
عقایل دولت و اقبال • غبار سده سیادت پناهنه سوده • انکله

کسب سودا ایده لر • پس هر صاحب سعادت که بو نعمته مظهر اوله سپاس شناس اولوب اولوب عدل رعایا • ورحم برآیا • ایله عهدهٔ شکرندن بری اولوب نظم واجرای امور وقضایاده صاحب الشرع علیه السلام اقتدا ایلیه • تا که الملک والدین توامان مقتضاسنجه ملکی قایم • ودولتی دایم • وعباد وبلاد ظل رافت • وکنف خلافتنده آفات وبلیاتدن سالم اولوب خلیفة الله حق • وظل الله مطلق • اوله و حکما دیرلر که پادشاهده ایدی خصلت کرک • اول علو همت در علو همت اولدر که مطمح نظر ومطمح همتی معالی امور • وتحصیل سعادت جمهور اوله • هم امور دنیویه وهم امور دینیه ده • مثلا مدار همتی اول اوله که ملک امن ورفاهیتله آراسته • وعدل وسیاستله پیراسته • اولوب عساکر ورعایا مطیع ومنقاد • واوامر ونواهیسی ارکان دولت واعیان مملکت قتنده سریع النفاد • اولوب دائما که قوت وقدرتی اولدقجه علم جهادی که موجب عزة اسلام در دوش اجتهاد نده مرفوع ایدوب متصل دیار کفری فتح ایتمکله عرصهٔ مملکت اسلامی وسیع • واعدای دین ومذهبی دفع ورفع ایتمکله قلعهٔ دین وشریعت وقبهٔ مذهب سنت وجماعت • بلند ومنیع • ایلیه حکایت اولنور که پادشاه ملک سرافرازی • سلطان مجاهد غازی • ابو الفتح سلطان محمد خان قسطنطنیه شهرین فتح ایتدکدنصکره طرابزون شهرین نصارادن فتح ولوای اسلامی اول ولایته نصب ایتمکه

جازم • اولوب غزای اسلام آرایه عازم • اولمشدی چون طرابزون اطرافی سنکستان غریب • ومسالک تنک ومهیب در مرحوم خداوندکار نقل الله تعالی میزانه • اول عقبات صعاب واودیه وقلل وشعابده اکثریا مرکب جهان نوردن نازل اولوب راجل اولوردی • واول سفرده آذربایجان پادشاهی اوزون حسن پادشاهک والده سی بیله ایدی • برکون پادشاه جهان پناهه دیرکه ای نور دیده بر کافر بدبختک قلعهٔ مختصری ایچون وجود شریفه که کل کلزار پادشاهی در بو قدر زحمت وتعب تحمل ایتمکه موجب نه در کاهی آلوده کرد • کاهی غرق عرق محنت ودرد • اولورسز بیت

آلوده کردی ربی صبید کشتی	غرق عرق از دل کرم که گذشتی

خداوندکار قدس الله روحه بیورمش که ای مادر بز بو تعب وزحمتلری محضا بر مملکته استعلا • وبعض غنایم واسارایه استیلا • ایچون ایتمزوز بلکه اعزاز دین اسلام • وامتثال امر سید الانام • علیه الصلوة والسلام • ایچون ایده روز که بیورمشدر الجهاد ماض الی یوم القیمة چون حق جل وعلا اسباب قدرت غزا احسان وعطا بیورمشدر اکر سایهٔ ایوان وقصورده • استراحت وحضور • اختیار ایده وز ومن اغبرت قدماه فی سبیل الله دخل الجنة شرفی ایله مشرف اولیوز فردای قیامتده که غزاة ومجاهدین • که اقامت جاه دین • ایتمشلردر مثوبات عظمی یه واصل اولدقده بزه ندامت وحسرتدن غیری

نه حاصل اولسه کرک • پس پادشاه صاحب همت بو سیرته اقتدا ایدوب
آبا و اجدادندن انتقال ایدن مملکت و ریاسته قانع اولمیه • و خواب
راحت و ذوق عیش و عشرت استعلای لوای سعادتنه مانع ایتمیه
و شرب خمر و استماع اغانی • و مشاهدهٔ جمال ولدان و غوانی • اراقهٔ
دماء اعدای دین • و استماع طنین تیغ ایتمکدن آنی مشغول ایلمیه
بلکه بزمدن معرض رزمه راغب صدای اغانی دن صریر عوالی استماعنه
رغبتی ارتوق اوله • نتهکم صاحب قران دوران • افتخار آل عثمان
سلطان سلیم شاه خان • بیورمشدر قطعه من شاخ درخت سایه پروردنیم

من هیچ حریص باده و نردنیم کر بر سر سرکشان بزور بازو

بعجز نهم همچو زنان مردنیم حکایت اولنور سیف الدوله حمدانی
میرزادهٔ عرب • و پادشاه ممالک دیار بکر و حلب ایدی • غزای روم
واذلال قیصر مشئوم • اینمکه اول جهله مشتغل ایدی که مراد له جنک و
حرب • و قتل و ضرب ایتمکدن مجلس عشرت و شراب • و استماع چنک و
رباب • اینمکه فارغ اولمزیدی • اتفاقا بغداددن بر مغنیهٔ حاذقه
کلدی • عم زاده ابو فراس شاعر مقتضای شباب اوزره استماع مغنیه یه
راغب • اولوب سیف الدوله تقدم اینمکه طالب اقدام ایتمکله
بو ابیاتی سیف الدوله خدمتنه کاتب • اولدی نظم عربی

محلک الجوزاء او ارفع و صدرک الدنیا او اوسع
و قلبک الرحب الذی لم یزل للجد و الهزل به موضع

رفه بوقوع العدو سمعا عدا قرع العوالی جل ما یسمع

و نیجه شاه و شهزاده • و نیجه خسرو بلند آوازه • اشتغال عیش و عشرت
و شرب صهبای صبوحی و استماع چنک و عود مداومت • ایتمکدن
و ساقیان صباحه اصباح صباحده بو وجهله خطاب ایتمکدن که نظم

ساقیا بادهٔ صبوح بیار مایهٔ شادی و فتوح بیار
قبلهٔ ملت مسیح بده آفت توبهٔ نصوح بیار

تخت سلطنتی برباد • و ملک موروث آبا و اجدادینی طعمهٔ اغیار و اضداد
ایتمشدر • نتهکم سلطان جلال الدین خوارزمشاه اطراف دریای نده
قرار ایدوب • ملک موروثلرندن که خوارزم و خراسان • و تمامیت
ملک ایران • ایدی • باباسی محمد خوارزمشاهی وکندوسنی اخراج ایدن
طائفهٔ مغول چنکیز خانی لرخان و ملکنه طالب • و عودت بقیهٔ سلطنته
خاطب • ایکن بینه شب و روز اشتغال عشرت و عیش • ایتمکله پرچم
توغ سلطنتی پرتشویش • ایلرایدی • نتهکم بعض افاضل
ارکان دولتی انک حقنده بو رباعیهٔ نظم ایتمشدی رباعیه

شاها ز می کران چه برخواهد خاست ور می سکران چه برخواهد خاست
شه مست و جهان خراب و دشمن پس و پیش پیداست کزین میان چه برخواهد خاست

آخر عسکر مغول سر وقتنه هجوم ایلدیلر • هنوز سلطان می دوشینه دن
مست و خراب • و مستغرق عالم بیهوش و مدهوش ساغر سکر خواب •
هزار زحمتله بیدار ایلدیلر • تنها فرار اختیار ایدوب آخر بعض اراذل

اکرادک خیمه سنده باده خونی جرعه جام گلگون کبی ریخته اولدی •
وآل عثمان ابقاهم الله تعالی خاندانندن ییلدرم بایزید خان اوغلی
امیر سلیمان • دخی بو طبیعت اوزره مجبول • وعلی الدوام شرب شراب
واستماع چنگ ورباب • ایمکه مشغول ایدی • لابد خانه سلطنتی
خراب • وآب حیاتنی ریخته تراب • هلاک ویباب • ایلدی
حکایت ایدرلر برادری موسی ادرنه شهرنده عسکر ایله اوزرینه هجوم
ایلدی هنوز بر حمامده عیش مدام ایدردی • حاجی اورنوس بک که
اعظم واقدم امرا ایدی کیروب ایتدی ای سلطانم برادرک موسی
یتشدی سن نیچون خواب غفلتده دایم (سین) • وعیش وعشرته مداوم •
روایت ایدرلر که ای حاجی لالا لطف ایله صحبتمزی تلخ ایلمه موسی نک
نه مجالی واردر که بکا مقابله ایده دیمش • حاجی اورنوس چقوب
بکلر بوندن دولت یوز چورمش تدارککوز ایلک دیوب • بعده
ینکیچریلر اغاسی حسن اغا کیروب ای سلطانم ایش حددن کچدی • موسی
چلبی باغلر اوجنه ایرشدی • دیو جک اکا دخی غضب ایدوب
رد ایدیجک حسن اغا چقوب بو تمام اولدی بکلرین کیتدم دیوب •
عقبنجه موسی بک یتشوب خبر اویلیقی ساغالدن یره چالوب دریغ
نتک بو ناموسی خراب ایتدم بر آته بنوب تخمین اخشام بر کویه دوشوب
اهالی بیلوب قبض ایدوب موسی چلبی آدملرینه تسلیم ایدوب قتل اولنوب
جرعه باده ایله تخت ملک عروسنی باده ویرمش • بونک امثالی

بی حساب • وتطویلی موجب اطناب • در • واصل علو همت اولدر که
مطلبی سلطنت فانی • وحکومت دوروزه این جهانی • اولمیه بلکه
همت ونهمتی سلطنت جاوید ومستمر • ومقعد صدق عند ملیک مقتدر
اوله • نته کم روایت اولنور که چون عهد خلافت عالم عامل عادل
کامل • عمر بن عبد العزیزه ایرشدی • نشر عدل ودفع ظلم واحیای
سنت • واماتت بدعت • ایتمکه اول وجهله شروع ایلدی که رؤس
جبالدن راعی لر شهره کلوب کیمدر بو عبد صالح که خلیفه اولدی دیدیلر
ندن بلدکوز دیوجک سباع اغنامزه تعرض ایتمز اولدی دیدیلر
چون رفع مظالمه شروع ایلدی • اول بنی عم لری اولن امرای بنی امیه
وخلیفه زادکان آل مروان ایتدکلری مظالمی رفع ایدوب نیجه اموال و
ضیاع علرین الوب ارباب وصاحبلرینه تسلیم ایدیجک امرای بنی امیه
جمع اولوب بر خاتون واریدی انی خلیفه یه سفیر ایدوب بزه خلیفه
مسامحه ومساهله وخلفای سابقین کبی رعایت وحمایت ایلسون
بز سایر رعایا وسوقه کبی دکلوز دیوب بونک امثالی اخبار کوندردیلر
چون سفیره مسفوره رسالتی ابلاغ ایلدی خلیفه یا فلانه معلومک
اولسون که حق جل وعلا بو بنده سنه لطف وعطاسین مبذول ایدوب
غایت علو همت اوزرینه مجبول • ایتمشدر • اول عمرو ابتدای امرمده
مطمح نظر ومنتهای همتم امارت مدینهٔ منوره ایدی • چون فضل حق
اول مراده واصل ایلدی • پس همتم اکا قناعت • ونفسم اول مرتبه ایله

اکتفا ایتمکه اطاعت • ایتیوب همتوم خلافته وصول اولدی • چون اول
مطلبه دخی بفضل الله تعالی واصل • ودرامانی درج احوالده حاصل
اولدی • اکا دخی قانع وراضی اولیوب • دخی مافوقنه که روضهٔ رضوان
وریاض ملک منان • در متقاضی • اولدم پس بو مطلب اعلایه موصل اولن
مجاهده دن تقاعد وتقصیر • ودفع ظلم واجرای شرعده • فرق صغیر و
کبیر • ورعیت وامیر • ایلمزین • سفیره ایتدی یا امیر المؤمنین قورقرین
بو طایفه الندن بوم شدیده اوغریه سین • خلیفه ایتدی یا فلانه
هر یوم شدید که دیرسین یوم قیامتدن اهون • ونه شدة وعقوبت
که بنی انکله تخویف ایدرسین عقوبت جهنمدن احسن • در • چون
سفیره بو جواب شدیدی استماع ایلدی • کلدوکی حاجتک حصولندن
مأیوس اولوب کلوب امرای سفهای بنی امیه یه خبر ویردی و دیدی
که چون آل عمر بن الخطابدن تزوج وتأهل ایدرسز انک نسبندن
کلن متقیلرک صلابت وتقواسنه صبر وتحمل ایلک • وبونکله
اجرای شرع ودفع ظلم ایتمکده اغنا اهلنه حرمت ومحابا ایتمک
بو قدر مقرر بلک • وآل عمردن تزوج ایدرسز دیدوکی اول ایدیکه
برگون حضرت عمر کیدردی برخاتون خیمه سنه اوغرادی • خاتون
قیزینه دیر ایدی که طور سوده برمقدار صو قت بازاره ایلدوب
صته لوم دختر ایدر یا انا خلیفه انی منع • وغش وخیانتی دفع
ورفع • ایلدی عجوز ایدر خلیفه انی قنده طویر • دختر یا انا بن

بن علانیته خلیفه یه مطیع اولوب خفیته ده اکا عاصی اولمق ممکن دکلدر •
حضرت عمر بو محاورهٔ اشیدردی اولادینه ایتدی سزدن بریکوز تزوج
ایسترمی که بو دوشیزهٔ پاکیزهٔ السون اومرین که انک ذریتندن بر صالح
قول وجوده کله • عاصم که فرزندی ایدی بن ایسترین تزوج ایله دیوب
علی برکة الله تعالی تزوج ایلدی • انلردن ام عاصم نام دختر وجوده
کلدی • انی عبد العزیز بن مروان تزوج ایلدی اندن عبد صالح خلیفهٔ
برحق عمر بن عبد العزیز قدس سره وجوده کلدی • راوی ایدر آخر
سفهای آل مروان شدة عدل وحقانیتنه تحمل ایده میوب • دائرهٔ
ظلم وشقاوتلرین تتمیم • اول ذات عدالت صفاتی تسمیم • ایلدیلر
سعید شهید • خلیفهٔ ملک جاوید • اولدی • مقصود بیان فوائد علو
همت ایتمکدر که همت اصل سعادات • وموصل مرادات • در نظم

بلند همت باش ای پسر که قیمت تو — چنان که همت تست آن قدر تواند بود

ایکنجیسی مرتبهٔ اصابت • رای وفکرت • در • وبو خصلت • ایکی نسنه
ایله حاصل اولور • اولکیسی اصل خلقت • ومبدأ فطرتده • ذکای
ذهن وصفای عقل اوزره مجبول اولمقدر • وذلک فضل الله یؤتیه من
یشاء • ایکنجیسی تجارب روزکار • وآزماینش احوال واطوار
ایتمکدر • اکر عمر هنوز اقبال عنفوانی • وصباح روزکار جوانیده
اولوب هنوز تجاربه امکان وفرصت اولمدی ایسه کتب تواریخ
واخبار مطالعه ایلیه که تواریخ آیینهٔ احوال ملوک ماضی وروزنامهٔ

حوادث ایام در • و اول تجارب که سلفه هزار مشقت و تعب ایله حاصل اولمشدر
اکا رایکان واصل اوله • و انیس ملوک و جلیس سلاطین اولن کتب تواریخدن
بریسی شاهنامهٔ فردوس طوسیدر که مطالعه‌سی موجب شجاعت و شهامت
اولدوغندن غیری مفید تجارب بی نهایت • در • اوچنجی سی
عزم و عزیمت در • و عزم و عزیمت اولدر که صاحب حکم و امارت اولن
کمسنه معظمات امور و مهمات مصالحندن بری‌سنه عنان ارادتین
تقلیب • و اسباب توجهین ترتیب • ایندکدنصکره اول امر سمت اتمام
بولمینجه سبیکهٔ حرکتنی بوتهٔ فراغته افراغ • و کوش اهل عالمه آوازهٔ
فراغتین ابلاغ • قلمیه • و بو خصلت مطلقا ارباب همته لازم ولکن
پادشاهلره الزم در • زیرا انلرک حرکت و عزیمتی امرهٔ تین و شیئ جزئی
اولمز • بلکه هزار مقدماتک استجماعی و نیجه اشخاصک حرکات و توجهاتی
اولمق کرک که انلر بر حرکتی وجوده کتوره لر • پس لایقمیدر که جزئی
سبیله فراغت • و بو قدر زحمتله جمع اولمش اسبابی بیهوده تفرقه و
اضاعت • ایده لر خصوصا که اعادی و اضداد • و سایر حکام
بلاد • قتنده وقعی قلمیوب • من بعد دکمه نهضت و حرکتله مقصودینه
ظفر بولمیاز • و دکمه سعیله شاهد مقصودی جلوه کر اولمز حکایت
اولنورکه تیمورلنک که بر سپاهی زاده ایکن ذروهٔ سلطنته عروج
و حضیض محکومیتدن قلهٔ حاکمیته خروج • ایتمشدی خصلت عزیمت
انده کمال درجه و نهایت مرتبه ده ایدی • هندوستانده بر قلعهٔ

حصین اوزره هجوم و محاصرت ایتمشدی • غایت حصانت و ارتفاعی
سببی ایله چهرهٔ فتحی تأخیره وارُوب عساکرندن چوق کمسنه عرضهٔ تلف
و بوار • اولیجق اکا برامرا • و اعاظم وزرا مجتمع اولوب • بو قلعه‌نک که
اقاصی ممالک کفار بدکرداره در فتحندن فائده غایت قلیل • و بو
قلیل ایچون بذل اولنه جق ارواح کثیر و جلیل • در اولی و انسب اولدر که بو
بو محقره صرف ایام ایتمکدن رجوع • و معظمات بلاد فتحنه مشروع •
اولنه دیومشاوره ایدوب اتا بو اشی اکا عرض ایتمکه کمسنه قادر اولمیوب
خواص امراسندن بر کمسنه وار ایدی که بساط تقرب و انبساطده
آندن اعز و اقرب یوغیدی آندن غیری کمسنه قادر دکلدر دیو اکا
تکلیف ایلدیلر • اولدخی سابقهٔ حقوق و تقربنه ادلال و اعتماد
قلوب امرانک راینی حضورنده تبیین عرض و ده • فی الواقع فتح قلعه دن
فراغت ایتمک طرفین تحسین • ایدیجک فی الحال فرمان ایلدی که
مطبخ خدامندن غایت احقر و اذل • و لباس و هیئاتی چرکین و قدرت
و رفاهیتده جمله دن اقل • اولکه کتوروب لباس مستقذرنی
چیقروب امیر مزبوره کیدروب امیرک قماشلرین مزبوره البس ایدوب
امیری انک یری خدمت مطبخه و انی امیر یرینه اجلاس • ایلدی
هیچ کمسنه یه مجال اولمدی که اکا معاونت ایتمکه نزدیک • و تشفاعتنده
زبان تحریک • ایده لر • و امر ایلدی که عسکر باسرهم بذل ارواح
و کسر سیوف و ارماح • ایدوب قلعه یه هجوم ایده لر چون مزبور

امیره اولن سیاست عظمی یه واقف اولملر ایدی . امرا و عساکر بر وجهله
هجوم ایلدیلر که اقرب زمانده صورت فتح مصراع در آیینهٔ تیغ ظفر جلوه‌گر آمد
راوی ایدر تا که تیمور سلطان دارغور ایدی امیر قنبور ذلت مذکوردن
نجات بولمدی . چون تیمور سنهٔ سبع و ثمانمائه ده ساکن خانهٔ خاک
و روی زمین سبز و خور رندان پاک . اولدی اوغلی سلطان سعید شاهرخ
میرزا که حلیم و سلیم . و پادشاه کریم . ایدی تخت سلطنته جلوس ایتدکدن
صکره امیر قنبوری محنت و شدتدن خلاص . و منصب مناسب ایله
خاص ایلدی . و بو حکایته قریب در اول که صاحب قران جهان
افتخار آل عثمان . سلطان سلیم شاه خان . انار الله تعالی برهانه . چون
ثمان عشر و تسعمائه ده تخت روم . و سلطنت موروث آل عثمان ذات
سعادت صفاتیله موسوم اولدی بلا توقف ولایت ایران . و حدود
آذربایجان . طرفنه سفر بیوردی . زیرا اول زمانده شاه اسمعیل بن حیدر
اردبیلی تمامت عراق و آذربایجان و خراسان ولایتلرینه تغلب
ایدوب رفض عالی خدبین اظهار ایدوب شور و شر و قتل اصناف
بشر ایله عالمی پر ضرر قلمشدی . و اطراف روم . بهجت رسوم . د
هجوم ایدوب چوق فتنه و فساد ایتمشدی . چون سلطان سعید
عساکر جرار ایله سرحد ولایته واصل اولدی بر مقدار زمان اسمعیل دیدن
خبر پیدا اولمیوب قلت زاد و علفدن عسکر منصوره کلی مضایقه
کلمکله عساکر و امرا بر قنده کیده روز دشمن ناپیدا . طلب مجهول مطلق

قلمق شان عقلا . دکلدر بی وجه بو صحاری و براری ده عسکری تیغ جوع
و عطش هلاک ایلمک رای میدر دیوب خداوندکاره بو رأیی عرض ایلیوب
بو توجهدن دوندرمک . و روم جانبنه توجه ایتمک کرک . دیوب
همدم باشی که اول زمانده حضرتنه مقرب اولنلردن کمال قربله ممتاز
و غایت رعایتله سرفراز . ایدی تکلیف ایتدیلر اولدخی تقربنه مغرور
اولوب پادشاه ایله همرکاب اولدقچه بو فکر فاسد . و رای کاسدی
عرض ایتمک استیوب . اولا دولتلو سلطانم بر قنده کیدرور دیمش
پادشاه کورمش که اکر استماع و صبر ایدرسه عزیمتکره فتور . و نفاذ کلمه‌یه
قصور . کلوب من بعد اسفار و اخطارده منقصت ظهور ایتدکده عساکر
ملاحظهٔ حضور ایدوب رجوع ایدرلر شوکت و قدرته نقصان . و فتوح
مملکتدن حرمان . و دشمنه تغلب و طغیان . کلمکله عالم ویران
اولور . کمال غضبله بره بدبخت بن متوسلطنتم اولنم استنبولدن
بو قدر عساکر و اجناد . و الات و اعداد . ایله چقوب بنجه خرج و
انفاق . و تحمل مشاق . ایله بو مکانه واصل اولدم سن هنوز مقصوددن
بیخبر و مراد و مآل حرکتدن غافل میسن دیوب فرمان بیوروب
فی الحال سرنی بدنندن تفریق ایلدی . و بو تفریق جمعیت کلیات
ادایه سبب اولوب من بعد هیچ احد . دم مخالفت و تفریق اظهارینه
قادر اولمیوب بر قاچ کوندن دشمن بدکوهره ملاقات و محاربه
اولنوب صورت فتح و کسر عدو آیینهٔ ظفرده فضل حقله نمایان و

جلوه‌گر اولوب رایت بدعت وضلالت سرنگون . وآیهٔ نصرت
مذهب سنّت وجماعت وانّ جندنا لهم الغالبون . اولدی
اگر مرحوم خداوندگار اول عرصه‌ده فتور اظهار ایده ایدی . دشمنه غلبهٔ
تام وجرأت واقدام گلوب والعیاذ بالله عالم رفض والحاددن
خراب ومذهب سنّت وجماعت ضعیف بلکه نایاب . اولوردی
لکن معلوم اوله که عزم وثبات اول وقت مقبول اولور که حزم واحتیاطه
مقرون اوله . والّا عزم بی حزم وثبات بی احتیاط عناد ولجاج بی
محلّ ومکابره وخرق باطلدر . نتیجه پادشاهلر لجاج وعنادده
عزم وثبات ظن ایدوب تجارت فتح ونصرتده خسارت . ایدوب
کندولرینی وعسکرلرینی عرضهٔ تلف وهلاک ایلدیلر حکایت اولنور که
تیمورلنک اعقابندن سلطان بوسعید ماوراءالنهر وخراسانی استخلاص
ایتدکدنصکره اول خیاله دوشدی که جدّی تیمور گبی جهانگیر اولوب اغلب
اقالیم ربع مسکونی زیر لوای استیلاسنه گتوره بو هوا ایله اطراف آذربایجانه
گلوب حسن پادشاهی رفع وآذربایجانی فتح ایتمک خیال ایدوب آندنصکره
روم وشامی دخی مطلب ومرام . ایلردی بو خیال ایله نواحی اردبیله
گلنجک عساکرینه غلای عظیم . وبرف وسرمادن عذاب الیم . ایرشدی
هرچند حسن پادشاه اطاعت وانقیاد بلکه تحمّل باج وخراج ایدوب
تحف وهدایا ایله ایلچی ارسال ایدوب خراسانه انصراف وملک قدیمیله
اکتفا ایتمک التماس ایدردی . وامرای کاردان ونصحای نیکخواهلری

دخی بو رایی عین صواب دیو القا ایدرلر ایدی استماع ایتمیوب
وکل ولای پر محنت وبیم الجنده مصابرت وعناد ایتمکی عزم شاهانه
خیال ایدوب وجدّی تیموره تقلید واقتدا ایتمک تخیّل ایدردی .
بی خبر ایدی که عزم بی حزم موجب زوال دولت . وثبات بی
احتیاط مورث نکال ومحنتدر . حکایت ایدرلر که آخر عساکری بلای
غلا ومحنت سرما ولایدن تلفی متوّر بیلوب . الفرار ممّا لا یطاق من
سنن المرسلین . دیوب جوق جوق فرار ایدردی هر صباح عسکرنده
نقصان ظاهر شاهده اولنوردی . تا که حسن پادشاه ضعف وقلّت
عسکرینه واقف اولوب ایلغار ایدوب خیمه‌سنده مست خواب .
بیهوش ساغر شراب . ایکن گرفتار ایلدی . روایت ایدرلر که حسن
پادشاه غرور وعناد بی محلّنه سرزنش وتوبیخ . وکندو تنزل ایتدکده
اول ترفع وبکاه نامناسب ایتدوکنه تقریع ایدردی . واول کمال شرم
وخجالتدن سرفرو ایدوب فتح سخن ایتمکه سرمو قادر اولمز ایدی
حسن پادشاه بعض عم‌زاده‌لری وار ایدی اکا تسلیم ایدوب فی الحال
طومار عمرینی دست هلاکه طی . ووجودینی آب تیغ بیدریغله ماصدق
لاحی . قلدیلر . پس پادشاه عاقل . وسلطان کامله . لایق اولدر که
عزم وحزمک ترکیبنده تدقیق تام . واعتدال مالاکلام . رعایت
ایدوب نه عزم وثبات تحکنده ضعف وفتور گوستره . ونه حزم و
احتیاط موقعنده بی وجه عناد ولجاج ایده . وعزم جمله اموردده

اصل • واکتساب فضایل اتمکده قول فصل • در • واکا عزم الملوک
وعزم الرجال دیرلر حکایت اولنورکه مأمون خلیفه نتف لحیه مرضنه
مبتلا اولوب اطبا وندما علاجندن عاجز اولمشلر ایدی • آخر بخشوع
طبیبی کتوروب علاجندن سؤال ایدیجک علاجه عزمة من عزایم الملوک
دیدی • روایت ایدرلر من بعد مأمون خلیفه الینی محاسنه ایلتمدی
وبر روایتده کل یمک مرضنه مبتلا اولوب اطبا علاجیچون جمع اولمشلر ایدی
اتفاق ندمای خاصدن بریسی اول محلده صوره حاله مطلع اولیجق
یا امیر المؤمنین این عزیمة من عزایم الملوکیة دیدی • مأمون اطبایه
قلقک علاجه احتیاج قلمدی دیوب من بعد کلی باینه کتورمدی • دوردنجی
صبر شدایده وتحمل عظایم حوادث در • وهرچند صبر جمیع بشره حصن
حصین وارتقای معالی یه سلم سالم در • اما خصوصا پادشاهان
کامکاره • وسلاطین نامداره • الزم لازم در • زیرا تعجیل ومسارعت
وقلت تحمل ومبادرت • ایله امور ملک مختلة زلل • واحوال دین و
دولته خلل • لر عارض اولور که تدارکی حیز امکاندن بیرون • وصلاحی
دائره قدرتدن افزون • اولور • اما صبر بردائره در • هنی المنافع
وبرطریق در مأمون العواقب • ووعد الهی • وکرم نامتناهی
بونکا اوزرینه جاری در که • هرکه هجوم شداید وحدوث نوائب
زماننده صبر وثبات شعار • وتأنی وقراری دوستورکار
ایدینوب • حق جل وعلادن حسن عاقبت حصولنه مترقب • وفرج

وعافیت • وصولنه منتظر اوله حق تعالی درکاهندن ایکی نعمت
اکا واصل • وایکی مراد آنی حاصل اولور • بریسی بو صبر وانتظاری
عبادت عدا اولنوب دیوان حسناتنده مکتوب اولورکه • انتظار
الفرج بالصبر عبادة • ایکنجیسی حق جل وعلا وعده سنی انجاز • و
ذلت وشدتدن صکره عزت فرحله اعزاز • ایلر • انما توفی
الصابرون اجرهم بغیر حساب • ولمن صبر فان العاقبة للمتقین نظم

کلید در گنج مقصود صبر است	در بسته انکس که نگشود صبر است
چو فارای کوه وجود بپا گردون	لباس که هرگز نفرسود صبر است

بشنجی یسار یعنی غنادر تاکه مال رعایایه طمع ایتمیه • مخفی اولمیه که
پادشاهلره غنی اولمق مقرر • وفقیر اولمق متیسر دکلدر زیرا اخراج
مملکت وغنایم واعشار انلرک تحت تصرفنده در • پس غنا ایله
پادشاهلره وصیت • وغنای شرط کمال سلطنت • ایتمکدن
مراد اول اوله که اموال بیت المالی وکندونک اموال خاصه سنی اسراف
وتبذیردن حذر ایلمیه که نفاد وقلت خزاین سببی ایله نفسنه طمع
مال رعایا عارض اولمیه • والحق پادشاهلره خرج مالده رعایت
اعتدال الزم لازم در • نته کم بخل وتقتیر مضر در عساکرک نفرت و
تفرقه سنه سبب • ووقت حاجتده بذل ارواح واقتحام مهالک
ایتمه لرینه باعث اولدوغی کبی اسراف دخی غایت مضر در • وشعراو
ومغنیلره وترتیبات زایده یه • وتجملات بی فائده • وحدن

بیرون بخششلر و خرجلر ایدوب بیوت اموال فارغ اولدقده وقایع
ظهور ایدوب عساکر طلب ارزاق . ومهما تیجون احتیاج انفاق
اولیجق خلل عظیم ظاهر اولوب بلکه انقلاب دولته مؤدی اولور .
نته کم خلفای عباسیه زماننده برشاعره بر بیت ایچون یوز بیک اقچه
و بر مغنیه یه بر صوتدن اوتوز بیک دینار ویرورلر ایدی . خصوصا
مقتدر خلیفه حداثت سن و انس نسا و خدم سببی ایله خزائن آل
عباسده اولان تحف و رغایب عجیبه . و درر جواهر غریبه . نسایه
و خادملره بذل و صرف ایدوب آخر خزائن خالی قلوب موالی و عساکر
طلب ارزاق ایدجک وزرا عاجز و متحیر قلدیلر . روایت اولنور که بر
ییلده نیجه وزیر تبدیل ایلدیلر مفید اولمدی . آخر مقتدر عاجز قلوب
مونس خادم الندە مقتول اولدی . و آندن صکره دولت آل عباس
محلول . و مختل اولدی . التنجیسی عساکر موافق و اتباع و اشیاع مطیع
معلوم اوله که اطاعت عساکر و انقیاد اتباع پادشاهلره لازمدر
رؤسا و عساکر . و امرا و اکابر . پادشاهه کمال اطاعت و انقیاد
ایتمیجک . بعضی کاهی دلال و مخالفت ایتمک و سرکشلیک و مباسطه
کوسترمک موجب اخلال رشته دولت . و اختلال نظام سلطنتدر
چوق واقع اولمشدر که عسکر پادشاهه فی الجمله مخالفت ایتمکدن شوکت
بی بنیاد . و نظام مملکت برباد . اولوب بو ضرر کالی نیه اول
مخالفت ایدنلره لاحق اولوب ضعیف و بیچاره . و خانمانلرندن

آواره اولمشلردر . نته کم امیر المؤمنین علی بن ابی طالب کرم الله
تعالی وجهه حضرتنه حرب صفینده بعض عساکری امر شریفنه مخالفت
ایدوب البته حکم دکلمک کرک دیو تکلیف ایدوب حکم دیکدکدن صکره بینه
حکم دکلمک جور در دیو خوارج اولدیلر . حتی بعض اصحابی حضرت
نوع تقصیر رای اسناد ایدجک . لا رای لمن لا یطاع . بیوردیلر
و بو مثل ابتدا انلردن صادر اولدی بالاخره غدر اتباع . و مخالفت
اشیاعدن . دلکیر اولوب عالم رؤیاده سلطان بارکاه اجتبا
محمد مصطفی حضرتنه مصراع علیه صلوة الله ما هبت الصبا . امتکدن
متضجر اولدم دیو شکایت بیوردقده . هر نیجه استرسک دعا ایله انلرک
حقنده دعاک مستجابدر بیوردیلر . پس اللهم ابدلنی خیرا منهم و ابدلهم
شرا منی . دیو دعا ایلدیلر . یعنی خداوندا بکا بونلردن بدل اخیار
صحبتین روزی قل و انلره بندن بدل اشرار مسلط ایله . روایت
ایدرلر که اول کیجه حجاج ظالم آنه رحمنه دوشدی . امیر المؤمنینک
دعاسی مستجاب اولوب اهل عراقه انلره نه شر و ظلملر واصل اولدیغی
معلوم اهل عالمدر . و حضرت امیر اول اثناده سعادت شهادته
یتشوب جنت علیین . و فردوس برین ده صحبت خاتم النبیین
و آل و اصحاب طاهرین و طیبین . ایله . علی سرر موضونة متکئین
علیها متقابلین . سعادتنه یتشدی . و پادشاه حازم و عازم
اولنه لازمدر که امرای اکابر . و رؤسای عساکرندن . رایجه

ادلال وکرشلیک استشمام ایدیجک اغماض ایتیوب دفع ورفعنه مشغول اولنه روایت
اولنورکه دولت آل سلجوق رومده محلول ایدی کابرامرا واعاظم روسا
سریر سلطنته جلوس ایدن شاهزاده کی هوالرینه اویه‌سه‌لر ادنی بهانه ایله
سلطنتدن خلع ایدوب وخیمهٔ دولتین قلع ایدوب آخرین نصب
وشکوه سلطنتی سلب وغصب ایدرلر ایدی چون نوبت سلطنت
آل سلجوقک افضل واکملی سلطان علاء الدین کیکاوس بن کیخسرو بن قلج ارسلان
حضرتنه ایرشدی واول شهامت وشجاعت وعلو همت ونفاذ
عزیمده افراد سلاطیندن ایدی پس غیرت وهمت پادشاهانه کوستروب
مبداء تعظم وفساد وسرچشمهٔ تجبر وعناد اولن اوج عظیم بکلری بر
کیجه ده یساق شاهی ایله تیغ انتقامه چکدی صباح امرا وعساکر مطلع
اولدیلرکه سیلاب حمیت پادشاهی ایله حوض سلطنت طولمش وخاس
وخاشاک فتنه تباهی وتناهی بولمش خوف وهراس اصناف
ناسده ظاهر اولوب ذی کسنه حدندن تجاوز ایتمکه قادر اولمیوب
دولت منتظم وشمل سیاست ملتئم اولدی نظم فارسی

ازسیاست نظم یابد ملک	نسق کیرهای عالم را
بی سیاست خلل پذیر بود	ازسیاسات ناکزیر بود

بدنجیسی نسب در اکثر احوالده نسب عالی پادشاهلیغه لازم ودودمان
قدیمدن اولق انتظام سلطنت وسیاسته نافع وملایم در زیرا
نفوس شوتیه کندی امثاللنه واقرانه اطاعت واوامر ونواهی سنه امتثال
ایمکدن ابا وامتناع ایدر پس هرج ومرج واقع اولوب سفک دماء وخروج
خوارج چوق اولوب رعایا پایمال اولمق لازم اولور اما بر نسل شریف که
آبا واجدادی سلطنت وحکومتله معروف وخلق خاندانلرینه اطاعت
ایده کلمکله موصوف اولیجق کلهٔ خلایق مجتمع وفتنه وعناد مرتفع اولوب
عالم امن وعافیت ایله مملو وورق حال بنی آدمدن آیت رفاهیت
متلو اولور مشهوردرکه تخت مصر وشام بنی ایوب سلاطینندن
قوللرینه انتقال ایدوب تا چراکسه انتهاسنه کلنجه قولدن قوله انتقال
ایدردی وخلع ونصب واخذ وغصبدن رعایا وعساکر خراب اولمشلر ایدی
وسرعت عزل وقتل سببندن اداء سلطنت قبولندن تمنع ایدر اولمشلر ایدی
حتی مرحوم قنصوغوری اجلاس ایتدکلرنده امتناع وابا بلکه سلطنت
کرکمزدیو فریاد وبکا ایدردی قیتاربجی نام امیر قهر ایله تخته اجلاس
ایدوب روایت ایدرلرکه اوتوردیو محکم مشت وردی ونفاذ امر
سلطنت وقلت وفا وحرمت وشوکت اول مرتبه ده که اجلاب
چراکسه ظلم شنیع ایتدکده متظلم اولن سلطان صاغ اولسون دیسه
استهزا وتمسخر ایدرلر ایدی وسلطاندن نه باک زوار سلطان قول بز
قول دیرلر ایدی وسلطان محمود سبکتکین بو قدر شهامت وشجاعت
وسیاست وعدالت ایله بینه قصور نسب ایله مطعون ایدی حتی
فردوسی طوسی شاهنامه جائزه سنی استقلال ایلدکده نظم

اکر شاه را شاه بودی پدر	بسر بر نهادی مرا تاج زر

چو اندر تبارش بزرگی نبود	نیارست نام بندگان شنود

دیو بجو ایلدی • والحمد لله تعالی که بو عهد میمون و تاریخ مبارکده خصال
مزبوره نک جمله سی حاصل • لاجرم عالم کمال رفاهیتده واصل اولمشدر
پادشاه سعادت نیاهم نسب شریف و دودمان عالی دندر که جد
بر جد لوای استقلاللری اوج آسمانده خافق • و ذل استرقاق تا آدم
واجداد واعوام بزرگوارلرندن بعد المشارق • در • و بو معنی یله
اطراف ربع مسکون • اولقدر مملو و مشحون • درکه مولانا نور الدین
عبد الرحمن جامی حراسانده پادشاه ملک سرافرازی • سلطان مجاهد
غازی • سلطان محمد خانه انار الله تعالی برهانه کوندردکی مکتوب منظومنده بو وجهله خطاب ایدر

ای ترا از ذروهٔ علا مسند	ملک موروث تو ابا عن جد
اصل تو تا به آدم ار شمرند	همه مسندنشین تاجورند

و اطاعت عساکر و امرا • و تأدب و تخضع رؤسا • اول مرتبه درکه آندن
زیاده متصور و ممکن دکلدر • و بو فقیر قلة بضاعت • و کثرت اضاعتله
کیومرثدن بو زمان مبارکه کلنجه کتب تواریخده مسطور •
واخبار و حکایتلری منظور • اولان معتبر دولتلردن احوال و حکایات
واوصاف و روایاتی • علی قدر الطاقه تحصیل ایتمشدر • بو دولت
مبارکهٔ آل عثمان • ابقاهم الله تعالی الی آخر الزمان • عهدنده اولان
اطاعت و انقیاد عساکر • و تأدب و تخشع امرا و اکابر • بر دولتده
واقع اولمشدر • الحمد لله علی ذلک • امرا و وزرا و آحاد • عساکر و افراد

اجناد • و اعالی و اصاغر جمله سی درون دل و جاندن کرعبودیتی برمیان
امتثال اوامر و نواهی ایتمکله مفتخر و مباهی اولمشلردر • جمله
امرا و وزرای آن واحدده تغییر و تبدیل بیورسهلر هیچ احد ذره قدر اول
آفتاب سلطنته مقابل اولمق احتمالی دکلدر • جمله عساکر و اجنادی فرضا
تیغ سیاسته عرضه قلسه بر فرد کردن خلافی اوزتمق تصورده کلمز • اکثر
ملوک و سلاطین سابقین بر امیر کبیر • یا بر وزیر خطیری • عزل یا قتل ایتمک
استسهلر نیچه حیله و تدبیر ایله صورت مرادلرین آیینهٔ وجوده کتوره رلردی
چون کلمهٔ سلاطینک نفاذی • و امرا و عساکرک اطاعت و انقیادی •
موجب انتظام احوال • و دافع فتنه و اختلال • در • همیشه بو اطاعت
و انقیاد • و نفوذ امر حامی البلاد و العباد • الی یوم الحشر و المیعاد •
موجود و ممدود باد • معلوم اوله که بو خصالدن ضروری اولمین نسب در
اما غایت نافعدر • ولکن نیار و موافقت عسکر خصال باقیه دن حاصل اولور

سابقا ذکر اولندی که پادشاه کامل طبیب حاذق کبیدر • و رعایا
جسد کبیدر • و طبیبه لازمدر که امراض بدن قاچدر • و علامات
و اسبابی نهدر • و علاجاتی نیجه اولور بیله • کذلک پادشاهه دخی

لازم درکه مزاج مملکتک هیئتی که حد اعتدالده اولمسندن عبارتدر
نه در ومرضی که اعتدالدن اعتلاله وانفصالدن اختلاله خروج
ایتمکدر نه ایله اولور وینه اعتدال اصلی وانصلاح حقیقی سنه نه تدبیرله
رجوع ایدر معلومی اوله وطب سلطنتک جزء علمیسیدر بوندن صکره
همت وعزیمت ایله علمی عمله کتوروب مملکتده نظام موجود وصلاح حاصلی
ابقا وادلال واختلال عارض واعتلال طاری وجود مملکته کلمش ایسه
انی افنا وازاله ایلیه که پادشاه کامل وخلیفهٔ عالم وعامل دیمک
انکا صادق اوله پس معلوم اولسون که تمدن که طوائف مختلفه وامم
متباینه‌نک اجتماعندن نام وتألف انتظامدن عبارتدر مادام
که هر طائفه لایق ومنزلت موافقنده اولوب عمل مخصوصه مشتغل
اولوب مال وجاهدن مستحق اولدوغی مرتبه‌یه ایصال اولنه مزاج عالم
بو تمدن سببیله اعتداله واصل واعتدالدن بری وسالم اولور
والفت که میان اصحاب دولتده منعقد اولمشدر قایم اولوب
اول الفتک لازمی اولان غلبه واستیلا دخی دائم اولور زیرا
مقرردر که هر دولتک ابتداسی بر طائفه‌نک اتفاق ایدوب
تظاهر وتعاونده بدن واحدک اعضاسی وجسد معینک
اجزاسی کبی اولمغله اولور زیرا هر شخصک بر مقدار معین اوزره
قوتی واردر اما مجموع اولوب بریره کلیجک هر بری قوتندن
زیاده اولور پس طائفهٔ قلیله اتفاق ایتمکله طوائف کثیره

غیر متفقه‌یه غالب اولورلر کورنمزمی که هر طائفه بر دولتک اصحابی در
رعایاسنه نسبت عشر عشیر دکلدر اما بونلر متفق رعایا غیر متفق اولمغله
بونلر غالب وحاکم انلر مغلوب ومحکوم اولورلر بیت فارسی

حسنت باتفاق ملاحت جهان کرفت	آری باتفاق جهان میتوان کرفت

وتجربه ایله معلوم اولمشدر که اول دولتده اصحابی اتفاق وتعاون
اوزره اولمغله خلل وزللدن مصون ومأمون اولور بعده تفرقه
ودوهوالیق اصحاب دولته عارض اولمغله ضعف وفتوره یوز طوتوب
آخر متلاشی ومنهدم اولور وبونک مثالی دول منقرضهٔ سلاطین
سابقه‌ده نه‌قدر جمله‌دن دیار مغربده ولایت اندلس که لطافت
هوا وعذوبت ما وخصب وزخا وحسن وبهاده نمونهٔ جنت
اعلادر اوائل اسلامده پادشاهی بر وعسکری موافق ویک هوا
اولمغله اطرافنده فرنک لعینه غالب ودائما انلر مطلوب بونلر
طالب ایدیلر چون سنه هجرت اربعمائه حدودینه واصل
اولدی اتفاق واتحاد بربینه اختلاف وافتراق کلوب بیت

کلدی تألف بربینه افتراق	کیتدی وفا کلدی نفاق وشقاق

هر رئیس بر ناحیه‌ده استقلال اوزرینه سلطنت وبری بربینه
عداوت وخصومت ایدیجک دشمن بی دین غلبه ایدوب اطرافدن
بلاد عظیمه‌یه مستولی اولدی حتی بعض فضلا بو حاله تأسف ایدوب نظم ایلدی نظم

دهی الجزیرة خطب لا عزاء بها	هوی له احد وانهد ثهلان

قيل لمنتبه ما قال مرتبة	و ابن قرطبة او ابن جيان
قواعد كن اركان البلاد فما	عسى البقاء اذا لم يبق اركان

و بو حال مستمر و ممتد • بلكه بو ما فوق ما متزايد و ممتد • اولدى
تا كه عدد سنين هجرت حسام اسم قابضه واصل اولدى عسكر
فرنج مخذول بالكليه ولايت اندلسى تحت تصرفنه دخول • ايتدردى
غرناطه تختگاهنده اولن سكه و دولتلرى بالكليه منهدم • و ملك امرا
و رعايا جمله سى قتل و اسير اراسنده منقسم اولديلر • و ارباب
اشارات لامعه • و علماء حجر جامعه • ديدكلرى معنا كه سنين هجرت
عدد اسم قابضه و ايرجق ملت اسلام متبدل • يا مذهب حق
متحول • اولوب باطل حقيقى ازاله و اماطه • و تمام عالم يا
اكثرنى كفر و ضلال احاطه • ايده ديدكلرى اول نواحى ده ظاهر
و باهر اولدى • و اتفاق عجب در اول حدودده شرق جانبنده
بعينه خلاصه ايران • اولن عراق و ادربايجان • پادشاهى سلطان
يعقوب وفات ايدوب امراى بايندريه اراسنده تفرق كلمه و اختلاف
عظيم واقع اولوب پادشاهزاده لرى غلامه نصب عهد و خلع ايتمكله
خلل عظيم عارض و ضعف قوى طارى اولوب • بالاخره اسمعيل بن
حيدر اردبيلى كه اجدادى مشايخ عظامدن اولمغله عوام اتباع ايدوب
خروج • و ذروه سلطنته عروج • ايدبجك غلاة شيعه و رفض
بالغ الى الالحاد طريقه سين اظهار و اعتقاد ايدوب • بعده اوزبك

خانى شاهى بك ولايت خراسانى دخى استخلاص ايدوب تمامت ايران
و ديار بكر و عراق عرب و لايتلرين بدعت و ضلال • و علماء و صلحايى
زجر و نكال • و قتل و استيصال • ايتمكله مالا مال • ايلدى بو ولايتلردن
اسباب و آلات بدعت و ضلالت ساخته • و رسم اسلام • و سنن سيد
الانام • بكلى برانداخته اولدى • و اسمعيلك ابتداء استيلاسى مذهب
ناحق عبارتنك عدد حروفنه موافق اولدى كه سنه ست و تسعمائه در
و اسم قابض عدد حروفندن اوچ ييل صكره بولدى • و شوكت اسلام
و ايمان • رايات آل عثمان • سايه سنده اولمغله ولايتلره منحصر اولدى
و الله غالب على امره • مقصود و مرام • و خلاصه كلام • اولدر كه
بو دين اسلامه عارض اولن امور شنيعه • و غلات قطيعه • تفرق كلمه
و تباين اهوا و اختلاف اركان دولت سببى ايله اولدى • و ارباب تجارب
ديمشلردر كه حفظ سلطنت ايكى نسنه ايله اولور • برى سى اتفاق
امرا و اجناد • برى سى اختلاف اعدا و اضداد • شيخ سعدى دخى نظمى
كه چون اعدا متفرق اوله سن جمع اول و انلر جمع اولورسه سن تفرقه دن
انديشه قل • و ملك حازم دشمنلرى اراسنه اختلاف برغوب عساكر و
اجناد جمعيتندن مستغنى اولور • پيغمبر نبى عليه الصلوة و السلام ده
مذكوردر كه حول كفار قريش قبايل عربى جمع ايدوب حضرت قصديله
مدينه منوره محاصرت ايلديلر • نعيم بن مسعود اشجعى اول اثناده
شرف اسلامله مستسعد اولمشدى هنوز اظهار ايلمدين كفار اراسنه

تفریق کلمه بر غوب الحرب خدعة مضمونیله عساکر کفاری دفع ایتمکه اسندی
بنی قریظه که یهوددن بر قبیله ایدی مدینه قربنده متوطنلر ایدی
جناب رسالت پناه ایله صلح ایتمشلر ایدی • کفار قریش و قبایل اعراب
که احزاب تسمیه اولنشدی • محاربه یه کلیجک انلر دخی عصیان
ایلدیلر • اهل اسلامه حکم ضرورت و مضایقه اولدی • نته کم حق جل
و علا حکایت بیورور • واذ جاؤکم من فوقکم ومن اسفل منکم واذ
زاغت الابصار و بلغت القلوب الحناجر الآیه • اوّلا سادات
قریشه واروب یا معشر قریش سزلره صدق موالاتم • و محمّده معاداتم
معلومکزدر • سزه بر نصیحت مشفقانه ایتمکه کلدم محبتمه اعتقاد و قولمی
تصدیق ایدرسکوز ذکر ایلیه یین دیدی • سادات قریش قونک مقبولدر
سویله دیوجک اشتدم قریظه محمّد ایله صلح ایتمشلر سزدن بعض کمسنه لر
رهن آدنه استیوب محمّده ویره جکلر اوللر اولرجی قتل ایته
کرک زنهار رهن ویرمیه سز دیدی انلر قبول ایلدیلر • بعده قریظه یه
کلوب یا معشر قریظه سزه بر نافع نصیحتم وار در قبول ایدرسکز
ذکر ایده یین دیوب انلر دخی بویله نصیحتکه عامل اولورز دیوجک
دیدی که قریش و احزاب مدینه ده ساکن دکللر در برایکی کون محاربه
ایدرلر • اکر سهولتله ظفر بولمزلر ایسه چیقوب ولایتنه کیدوب امین
اولورلر • اما سز بو ولایتده ساکن سز انلر کیتدکدن صکره محمّد سزدن
انتقام اولمق استه سه کرک سز خود اکا مقاومت ایتمکه قادر دکل سز

نیچون اندیشهٔ عاقبت ایتمز سز • ایتدیلر که اندیشهٔ عاقبت نیجه ایده لوم
ایتدی که رای صواب اولدر که قریشدن رهن استیه سز که تمام ظفر
بولوب محمّدی دفع ایتمینجه سزی قویوب کیتمیه لر • بو فکری صواب
کوروب قریشدن رهن آدم استدیلر • سادات قریش کورک
نعیم اشجعی نک کلامنک صحتی ظاهر اولدی • و قریظه نک محمّد ایله اتفاق
نهانی سی واریدوغنده شبهه قلمدی دیوب رهن آدم ویرمدیلر • قریظه
دخی رهن ویرمدکلرین استماع ایدیجک ابتده نعیمک کلامی حق ایمش
دیوب قریشه نصرت ایتمدیلر • ارالرنده تفرق کلمه و تخاذل واقع
اولوب • جناب رسالت پناه و کافهٔ مسلمین خبر اتفاقلرندن
بفضل الله خلاص بولدیلر • و حکایت مشهوره در که اسکندر یونانی
دارا بن دارا یه غلبه ایدوب ایران مملکته ظفر بولدیغی عجم شاهزاده لرندن
نیجه کمسنه وار ایدی اسکندر انلردن متوهم و قتل و ابقالری ارسنده
متردد اولوب آخر استادی ارسطاطالیسه مکتوب کوندروب دیدی
که ابناء ملوک فارس و ایراندن نیجه کمسنه لر وار هر بری فرّ و بها ایله
موصوف • و شجاعت و شهامتله معروف • در اکر جمله سن قتل ایدرسم
اراقت دماء ناحق ایتمکدن احتراز ایدرین • اکر عفو و ابقا ایدرسم
بن کیتدکدن صکره نهضت ایدوب و خروج ایدوب انتقام عجم الکو
رز بوم ممالک رومی زیر و زبر ایده لر • پس حکیم کامل لطف سوروب
سنوز حتی‌ین اختیار ایدوب کلوب بو مشکلی حل ایده • حکیم ضعف و شیب

سببدن کلیوب اعتذار ایلدی **نظم** هری وضعف شیب وآلام روزکار
نکذاشتند بر من خدمت کذارهای **نثر** اول فرزند معذور بیوره وسؤال
ایتدوکی مشکلک جوابی بودرکه • خون ناحق دوکمک شرعا وعقلا محظور
ومحذور ومحرم وممنوع در • ولکن اول شاهزاده لرک هر برینه بر
ولایتک امارتن ویروب هیچ بری سن ایکنجی حکومتنده ایلمیه که باعث فتور
ارالرنده تفرق کلمه واقع اولوب هر بری آخردن متوهم وآنک
ضررین دفعه مشتغل اولسه کرک • وسندن صکره اولاد واعقابکر لرندن
امین اولسه کرک • فی الواقع حکیم دیدوکی کبی اولوب بری برینه
اشتغالدن آخر جانبنه نظر ایتمکه مجاللری اولمدی • وانلره ملوک طوائف
دیرلر • واسکندردن صکره درت یوز ییلیه دک حکومت ایران انلرک
ضبطنده اولوب ملک روم آبادان اولدی • چون دارا مقرر
اولدی که پادشاهلره عدل الزم لازمدر • اما دنیا جهتندن
زیرا عدل توفیر خزینه یه مؤدی اولور • زیرا خزینه عمارت
مملکتدن حاصل اولور مملکت که خراب اوله مالدن بی نصیب وخلقی
غنادن بی نصاب اوله کرک وعمارت مملکت عدل ایله اولور **نظم**

بد بپاس درویش محتاج دار رعیت نشاید ببیداد کشت	که شاه از رعیت بود تاجدار که مر سلطنت را پناهند وپشت

چون میر ظالم زمستانده جور ایله دهقانک کاوین اله تابستان
اویمجق عشر محصولات اکا قندن حاصل اولور • بر دفعه بازرکانک

مالن الیجق علی الدوام باج وکمرک نیجه عاید اولور • پس متصل رعایایه زرع
ایتدرمک کرک • تخم بولومزلرسه قرض ویرمک کرک • بتوزراعتلری هلاک
اولدیسه تحصیل ایدیویرمک کرک **حکایت** اولنورکه فرعونلرینک
عادتی بو ایدی که دیار مصریه زرع اولندقدنصکره ایکی معتمد کمسنه یه
ایکی اردب بغدای ویروب بری سین اعلای مصره بری سین اسفل
مصره ارسال ایدوک کورک بر اردب بغدای اکه جک زمین قالمشمیدر
اول ایکی معتمد تمامت ولایت مصری کشت وتفقد ایدرلردی • براردب
الور موضع خالی بولنورسه فرعون اول نواحی نک کاشفلرین و
امناسین وزرع اوزرینه منصوب اولمش مشید ومعتمدلرین قتل
ایلردی • بو سیاست خوفندن هر سال • دیار مصریه زرعله مالامال
اولوردی • اما آخرتده نفعی ظاهردرکه • المقسطون فی منابر من نور در
چون بو خانه دن سفر اولنه پادشاه وکدا یکسان • ودرویش و
توانکران • مساوی اولوب عساکری جهان • صحراسین طوتن پادشاهلر
حق درکاهلنه تن تنها کلورکه • نرثه ما یقول ویأتینا فردا • پس
پادشاه عاقله لازمدرکه شمدی که مال وجاه • وشوکت وسپاه
وشکوه سلطنت • وسعت مملکتنه • مغرور اولمیوب اول کونی یاد
ایلیه که تخت پاکدن • تحت خاکه • بی خادم وانیس • وقادم وجلیس
اولسه کرک • قوللرندن نوکرلرندن بنده وبر فرد یوق خدمتکار
وجان سپارلرندن قتنده دیار بدیدار دکل • نته کم دیمشلر **بیت**

ملمعه

بو دكلو بنده لر كدن يكده بر كيشي يوق	بكم بونجه سفردركه اختيار ايتدك
نته كه زنده اوله شاه در سپهر حباب	چو رحلت ايليه طوبى له وحسن مآب

واكر دست ظلم واذيتى اچمش ورعاياى سوخته يه شرر شر صحيحنش
اوله وحق اكا ويردكى نعمتلرى نيه حقك عصياننه آلت واوقات
عزيزه سين صرف عشرت وبطالت ايتمش اولوب اموال رعاياى
مساكينى تنعمات بى انصافنه مصروف وبذل آمال فقرا وضعفا ايتمكله
سخاوكرمله موصوف اوله نظم خورد آب از نم چشم يتيمان ميوه باغش
چكد خون دل بيوه زنان از رخ بريانش نثر فردا عقوبت ربانيه
بى رحمدن نه لر كوره وغليس وزقوم جحيمدن نه لر نوش ايده
نته كم بعض ظلمه وفسقه ملوك مست هلاك اولديغى ديمشلر قطعه

چون بوقت نزع روحش يافت عزرائيل بيست ... بر دبيش نز مهيرا تا خارش كند
كاسه داران جهنم آمدندش پيش باز ... تا شراب دوسكانى دركنارش كند

وپادشاه لبيب دوروزه اهمالى اهمال صنميه وشفقت وداد
ايتمكدن اوصنميه ودائما غضب قهار مطلق ياد سراى عدلى
معمور وآباد ايده پس عدالتك شروط واركانى وپادشاه عادله
رعايتى لازم قوانين نه در انى ذكر ايده لوم شرط اول بودركه
جمله خلايقى متساوى طوته زيرا خلايق عالمه نسبت عناصر اربعه كبى در
آدمه نسبت چون عناصر متساوى ومتكافى اوليجه مزاج آدم
صحيح وملتئم اولمز كذلك افراد متساوى طوتلمسه مزاج عالم صحيح و

منتظم اولمز پس عناصر بدن عالم دخى عناصر بدن آدم كبى درت در
اول اهل قلم كه علما وقضاة وكتاب وحساب واطبا وشعرا ومنجملر
ومهندسلردر وبونلر آب منزله سنده در زيرا علم حياة ارواحه
مؤدى در آب حياة اشباحه مؤدى اولدوغى كبى ومن الماء كل
شىء حى ايكنجى سى شمشيردر كه امراء بهادرلر وسپاهيلردر كه ضرب
شمشير واستعمال كمان وتيرايله ساحه ملك ودينى اعداى كفر كيش و
بدعت آيينددن حفظ وحراست وثغور واطراف مملكتى
متعديان بى انصافدن ضبط وحمايت ايدرلر اكر بو طائفه نك
الكه بو طائفه نك لمعان شمشيرى اولمسه عالم ظلام ضلالتده ايسيرو
كرفتار اولوردى واكر آب تيغلرى ايله باغ مملكت سيراب اولمسه
هيچكس شجره امن وامانددن برخوردار اولمزيدى بو طائفه آتش
منزله سنده در وجه مناسبت روشندر اوچنجى طائفه تجار ومستجلبان
بضايع وارباب حرف وصنايع دركه انتظام معاش اچون
تجار مسافه بعيده دن اسفار شاقه ايله جلب بضايع ايدرلر
وارباب حرف ليلا ونهارا تحصيل مهمات صنايع ايدرلر وحاجات
خلق حاصل ومرادات هركس كندو يه وطننده ايكن واصل اولور
وبو طائفه هوا كبى دركه حركتندن تروح ارواح واستراحت
اشباح حاصل اولور دردنجى طائفه زراعت كرلر و
اكنجيلر كه حفر وحرث اراضى مزارع وتعمير ضياع وانشاى جنات

دکر وبله خاکدن انواع حبوب • وشجره وتاکدن اصناف ثمار که فرعو
قلوب • در • تحصیل ایدوب اقوات ناسی حاصل • وانواع ثمرات
وفاکهه حمایت یحیرون • مقتضاسیله خلقه واصل • ایدرلر • وکاسب حقیقی
بونلردرکه صرف اوقات ایدوب خاک سیهدن تحصیل اقوات •
ایدرلر وسائر طائف کسب غیری تناول • واشیاء مکسوبه غیری
ارالرنده اداره وتبادل ایدرلر • وبو طائفه تراب کبی درکه منافع
جمله بونلردن حاصل وثابت اولدوغندن غیری هرکشی بونلرک یوزین
باصوب بونلره دیمه ورورینه انلر قایم وثابت در • ونته کم
بعض عناصر بدنده آخره غلبه ایله موجب مرض • ومورث
علت وعرض • اولور کذلک بو طوائفک بعضی غلبه ایلسه مزاج
عالم خلل پذیر اولور مثلا اکثر خلق سپاهی اولوب ارباب صنایع
وتجار بضایع • آز قلسه وعلی هذا القیاس کذلک بو طوائفک
بعضی آخرک عملین ایلسه ینه مؤدی فساددر • مثلا امرا وسپاهیلر
تجارت وحرفته اشتغال ایلسه‌لر حکایت اولنورکه
هرمزک بعض وزراسی عرض ایلدی که دریادن تاجرلر کلدی وافر
بضایع وجواهرلری وار اکر پادشاه ایچون اشترا اولنوب ینه
عالی بهایه صتلوب رنجدن مبلغ عظیم اولق مقرردر • جواب ایده
یازدی که حق جل وعلا بزه سلطنت وامارت احسان ایتدی
وبعض رعایایه کسب وتجارت روزی قلدی • اکر بز تجارته

مشتغل اولورسق سلطنت وامارتی کیم ایلیسون • وکسب وتجارت
اهلی اولنلر نیه مشغول اولسونلر • بونک کبی افعال مرتبه که سنک
دنائت اصلکه دلالت ایدر من بعد بزه اعلام ایتمیه‌سین والا عرضنه
تیغ انتقام اولورسین • پس بو جمله تحریر اولنندن معلوم اولدی
که اشخاص وطوائف مدینه بری برینه تعاون ایتمک کرک • وحکما
بو تعاونی بیان ایدوب عربی عبارتله دیمشلرکه • فضیلة الفلاحین
التعاون بالاعمال • فضیلة التجار التعاون بالاموال • فضیلة
الملوک التعاون بالآراء السیاسة • فضیلة الالهیین التعاون
بالحکم الحقیقیة • ثم هم جمیعا یتعاونون علی عمارة المدن بالخیرات
والفضائل • تقریر ایدرین • فضیلة الاجناد والعساکر التعاون
بخوض الحروب وحفظ الثغور • وبو کلمه دخی الحاق اولنه وجهدن
خارج دکل ایدی شرط ثانی اولدر که بو طائفه تکافؤ وتساوی
اوزرینه اوله قدنصکره اهل مدینه یه عموما نظر ایدوب هر برینک
استحقاق واستعدادی قدر رعایت اولنه • وبنی آدم بو اعتبار ایله
دخی بش قسم در قسم اول اولدر که خیر بالطبع اولوب وخیری
غیره دخی متعدی اوله علمای شریعت • ومشایخ طریقت
عرفای حقیقت کبی • وبونلر خلاصه آفرینش ونقاوه عالم
وغایه وعلة ایجاد کارخانه بنی آدم در • ومطرح انوار ازلی
ومطمح انظار لم یزلی • بونلردر • وبونلرک نهاری وغیری لیالی وضیا

ایجاد و مهمان خانهٔ عالمدن بونلر مقصود و سایرلر طفیلیلردر **بیت**

تو میهمانی و عالم درین میانه طفیلی	بیاکه مائدهٔ لطف کردگار جهان‌را

وحکما دیمشلردر که پادشاه سعید اولدر که علمایه ارتباط و اختلاطین
بو طائفه ایله ایلیوب ● مراجعت و مشاورەسین بونلر ایله قیله ● و بو
طائفه سائر طوائفه غالب و حاکم ● و اقتدا و اقتفاسین انلره دایم
و قایم ایلیه که نشأهٔ دولت حقیقی بودر ● فقیر ایدریم طالب دنیای
دنی ● و حریص جاه و مراتب اولن علماء رسوم که انلره علماء سوء
و آتش جحیم دیرلر انلره بیلکلنه کرک ● و صوفیهٔ ظاهرارای که
بونلره متکاله دیرلر بونلردن خارج در ● پس پادشاه حازمه لازم در
که صحیح العیار ایله قلبی فرق و خالص ایله مغشوشی تمییز ایلیه کندویه
ملازمت ایدن علمایه حصر نظر ایتمیوب زوایا و اطرافده اکنافده
قطع طمع ایدن علمایه طالب و راغب اوله نته کم دیمشلر **نظم**

لا یرکنن الی الفقیه	قل للامیر نصیحة
ابوابکم لا خیر فیه	ان الفقیه اذا اتی

و تربیت فضلا ● کبار سلاطین و امرا ● ایجنده مرغوبدر ● مولانا
جلال دوانی نقل ایدر که ● رکن الدوله حسن بن بویهٔ دیلمی که عراق
عجم پادشاهی ایدی ری شهری تختگاهی ایدی ● و تربیت علما
و جمعیت فضلا ● ایله ملوک و سلاطین ایجنده ممتاز ایدی ● اول
زمانده کفار روم ● اهل اسلامه هجوم ● ایتدی رکن الدوله

اکا مقابله ایدوب منصور و مظفر اولدی ● دفعهٔ ثانیه روم هجوم
ایدوب لشکر عراق ● هزیمت و افتراق ● اوزره اولوب بعضی اسیر
اولدیلر ● قیصر روم اسرایی اوکنه کتوردکده ری شهرندن ابو نصر
نام برکمسنه بولوب اکا ایتدی سکا بر خبر دیسم پادشاهکوز رکن الدوله یه
انها ایدرمیسین ابو نصر ایتدی علی الرأس و العین ● پس تکفور ایتدی
حسنه دیه سین که قسطنطنیه شهرندن چقدم که عراق ولایتین
خراب ایلیم ● اما چون سنک سیرت و احوالک تفحص ایتدم بیلدم که آفتاب
دولتک عروج ● و نکبت امکانده اولن سعادتلرک خیر فعله خروج
ایتمک اوزره در ● بر پادشاه که علما و حریف میدان و کاهی فضلای
ناس اوله ● ابو الفضل بن الحمید ● و ابو جعفر خازن ● و علی بن قاسم
و ابو علی ساعی کبی ● انک دولتی تزاید ● و سعادتی تصاعد اوزره
اولمق مقرردر ● و ارباب دولت و اقباله تعرض مقتضای دکلدر
اول سببدن قصدمدن رجوع ایلدم ● و اول پادشاه که ندما و
مصاحبلری اراذل و اصاغر ● و مضاحک و مساخر ● اوله دلیلدر که
سهم سعادتدن بی نصیب ● و کوکب اقبالی غروبه قریب در
شاعر روم مولانا ذاقی **حکایت** ایدر که ابتدای ظهورمده سلطان
قورقود بن سلطان بایزید خدمتنی شهزاده ایکن مدح ایتدم مقبول
طبعی اولوب بنی ندما سلکنه نظم ایتمک استدی اول اثناده شهزاده
دریا یا بله تفرج ایچون کشتی سوار اولدق شهزادانک بر سازنده

ندیمی وار آنی برکشاده صندوقه قوبرلر ورسن ومقوه ایله بالایه چکوب
دفعه قویویرورلر دریایه دوشوب جامه‌لری تر . وکندوسی زیر و
زبر اولور . مصراع جامهای کهنه‌ام تر شد واو تر نشد . خلاف
مضمونی اوزره اظهار تألم واضطراب . وشاهزاده‌یه دشنام
بی حساب ایدوب شاهزاده قهقهه ایله خنده ایدر . ندیم تر جامه‌لرین
چیقروب صویین صیقر . انعام شهنشاهیدن جدید وخشک جامه‌لر چیقر
تکرار سازنی النه الوب صندوقه کیرور . دعای نامعقول کبی برمقدار
بالایه چکلور . وقضای بد کبی نازل اولوب غرقهٔ آب . ومبلول
الجسم والثیاب اولور اول بینه دشنامه آغاز . وشهزاده خندهٔ
قهقهه ایله دهن باز ایدر . وآخر نظاره دکشتی سائر . وبو حال
شهزاده ایله مسخره آراسنده دائر . اولور بن چون بو حالی مشاهده
ایلدم بیلدم که پادشاهلر ایچنده فایق . وتخت سلطنته لایق . دکلدر
اکا خدمت ایدنه نکبت خادم . واکا ندیم اولن بالاخره نادم . اولور
دولتنه انتظار . وندامتنی اختیار . ایتدم فی الواقع نجم سعادتی
ریزان . وتخت سلطنت آل عثماندن کریزان . اولدی . بز
کله‌لوم اقسام بنی آدم بیاننه قسم ثانی انلردرکه کندولر بالطبع خیر اوله‌لر
اما خیرلری کندولره منحصر اولوب آخره متعدی ومنتشر اولمیه
وبو طائفه اوّلکیدن ایکنجیدن متأخردرکه انلرک چهرهٔ احوالی
حلیهٔ کمال واکمال ایله حالی . اما بونلر کماله متحلّی اکمالدن خالی . در

وپادشاه بو طائفه دخی مرعی . ومصالح وحاجتلرین مقضی ایتمک کرک
قسم ثالث اولدرکه بالطبع نه خیر ونه شریر . ولوح استعدادی
ایکی جهتده خارجدن نقش پذیر اوله . وپادشاه بو طائفه دخی
ظلّ حمایتنده آسوده ایتدکدن صکره تحصیل خیر وکماله تحریض ایلیه امیددرکه
استعدادلری فساددن محفوظ . وبرکت عنایتیله خیر وکمالدن بهره‌مند
ومحظوظ اوله‌لر . قسم رابع انلردرکه بالطبع شریر اوله‌لر اما شرلری
کندولره منحصر وآخره متجاوز ومتعدی اولمیه . وبو طائفه‌یه تحقیر
واهانت ایتدکدن صکره مواعظ وزواجر وترغیبات وترهیبات تنبیه
بشارت وانذار ایده‌لرکه مقتضای طبعلری اولن شردن تائب . ودخی
خیر نداسنه اجابت ایده‌لر . قسم خامس انلردرکه بالطبع شریر
وشرلری آخره تجاوز وتأثیر ایده . وبونلر اخسّ خلایق واسفل طبقات
انام در . وطبقهٔ اولی‌یه ضدّ کامل ومباین تام در . وبونلر دخی
نیجه مرتبه اوزره در . بعض نسبتله اعلاسی در فی الجمله طبیعتدن
خروج . ودرجات خیره عروج . ایتمک امکانی واردر . انلری انواع
زجر وتأدیبله اصلاح وتهذیب . ایتمکه همّت ایتمک کرک . بعض
آخری که امید صلاح . وشایبهٔ رائحهٔ نجاح . لری یوقدر اکر شرّی
شامل دکل ایسه انلر ایله مدارات ایتمک کرک . واکر شرّی شامل ایسه
ازالهٔ شرلری عقلا وشرعا واجب در . ودفع شر دخی نیجه طریقله متصوّردر
بری سی حبس در . واول اهل مدینه ایله اختلاط ایتمکدن منع ایتمکدر

ایکنجی سی قید در . واول تصرفات بدنی دخی منع ایتمکدر . اوچنجی سی
نفی در . واول سکون مدینه و دخول تمدن ایتمکدن منع قلمق در .
اکر بو امور ایله شری مندفع اولمزسه حکما قتلی جائزمیدر دکلمی در خلاف
ایتمشلر در . اما اظهر اقوال بودر که سبب فساد اولن عضوینی قطع ایتمکله
اکتفا ایدوب قتلنه اقدام ایتمیه لر . مثلا سارقک قطع یدی ایله . و
زانی ولوطینک قطع آلت تناسلی ایله اکتفا ایده لر . زیرا شر وضرر
بونکله منتفی ومنعدم اولیجق بنیان خفی که وجود انسانی در بالکلیه
منهدم ایتمک مناسب دکلدر . مکرکه ضرر قتلدن غیری ایله مندفع اولمیه
اول تقدیرجه آخر الدوا الکی مضمونیله عمل اولنه . والحق بو امورده
شریعت حقه اقتفا . وانک حدودنده وقوف ورسومی ایله اکتفا
اولنه که . ومن یتعد حدود الله فقد ظلم . وشرع شریف قتل بیوردوغی
ترحم اولنمیه . ولا تأخذکم بهما رأفة . وشرع قتل تجویز ایتمدوکی یرده
سیاست ضبط مملکت دربوار اراقهٔ دمایه اقدام اولنمیه . وبعض امرای
عصره شیطان تسویل والقا ایدر که بو زمانده شریعت مطهره یه اقتفا
وطریقهٔ محمدیه حدود وزواجر ایله اکتفا اولنورسه اصلاح عالم متعذردر
زیرا شمدی اهل فساد وحرامی وقطاع الطریق متکثردر . وبو تسویل باطل
وتخییل عاطل ایله اراقهٔ دمایه مشغوف . وتوجهات ظنونله تعذیب
خلائق ایتمکه همتلرین مصروف ایدرلر وبو تصور کاسد وخیال فاسد در

نظم

سیاست بکمان رسم معدلت نبود | که تا یقین نشود خون کس نشاید ریخت

بهر دیار که حکم از ره کمان باشد | بزودی زود بباید از آن دیار گریخت

حکایت اولنور که سلطان سعید نور الدین شهید حضرتلری
قدس سره العزیز موصل شهرینه مالک اولیجق انکا جامع کبیرین بنا ایتمکه شروع
ایدیجک ملا عمر نام بر عالم عامل متقی کامل وار ایدی انی امین بنا ایلدی
وانلر شمدیکی زمانده کی کبی عمارات ومعابد بناسنه سپاهیلردن امین
بنا ایتمزلر ایدی . چون بنا تمام اولدی بعض اهالی شهر زاهد مذکور ملا عمره تکلیف
ایلدیلر که پادشاهه انها ایلیه که بر مقدار سیاست اجرا ایده که محض قوانین
شرعله اکتفا ایتمکله اهل فساد طغیان کلمشدر . ملا عمر ضمن مکتوبده
بو معنایی تحریر ایدیجک . نور الدین شهید حضرتندن جواب کلور که
دین اسلام وملت نبی مکمل علیه الصلوة والسلام که نوری آلهی آیندن
لا معدر . خاتمهٔ ادیان واکمل شرایعدر . حاشا که خاتم ادیانده که دین
خاتم در خیرات مجتمع . وافضل شریعت استعمالی ایله شرور ومفاسد
بالکلیه مرتفع اولمیه . ونص الیوم اکملت لکم دینکم . قاطع وتخیلات
وتوهمات غباریه رافع در . ملا عمر حضرتلری تصور ایتمسونلر که
بو فقیر جادهٔ شریعتدن دانهٔ خردل مقداری خروج . ومضایق قوانین
باطله وسیاسات بدعیه یه ذره قدر ولوج . ایلیه انشاء الله تعالی
برکات شریعتله جمیع شرور مرتفع . وخیرات وحسنات مجتمع اولور
وما ذلک علی الله بعزیز . چون مکتوب سلطانی ملا عمر خدمتنه واصل اولدی
دائما اوقور اغلر ایدی که کورک زاهدک پادشاهه کتابنی . وکورک

بلغ

پادشاهلک راهده خطابنی . یعنی معتاد امر بر عکس اولمغیدی . و علمای
کبارکه تاریخ و سیرت حضرت نور الدین شهیدی تحریر ایتمشلردر . ابن اثیر
ابو شامه ابن خلکانی کبی اتفاق ایتمشلردر . که اول پادشاه عادلک
شریعت مطهره یه حسن توسلی و فرط اتباع ایتمه سی برکاتیله ممالک محروسه
و بلاد مأنوسه . اول قدر امن و امانله مملو . و آیت حفظ و حراست
صحیفهٔ روزکاردن اول وجهله متلو . ایدی که اقاصی کردستان و
موصلدن حدود صعید مصر و سرحد رومه وارنجه بر خاتون ضعیفه
تن و تنها . اموال جزیلهٔ بی منتها . ایله مسافرت اتسه افراد آفریده دن
بر احد سر راهنه کلمک . و آندن بر حبه اخذ ایتمک . متصور دکلیدی
و شرب خمور و فواحش و منکرات ممالکندن بالکلیه مرفوع . و باج و
و خراج . و دست نهب و تاراج . رعایاسندن بالتمام مدفوع
اولمشدی . و سلطان صلاح الدین دخی عبد اللّه اکا اقتدا و
تقلید ایدوب . عدل و شرعله نام نیکین کتابت کنارهٔ طاق روزکاره
تخلید ایتمشدی . و علما دیرلرکه بو ایکی پادشاه شریعت پناه که سیرتلری
عدل و شرعک حجتیدر . آخر زمان پادشاهلرینه حق جل و علانک حجتیدر
زیرا بعض پادشاهلر دیرلرکه فساد عالم . و ضلال بنی آدم . اول مرتبه یه
وارمشدرکه اصلاح عالم حد اقتداردن افزون . و رعایت عدالت
حیز امکاندن بیرون . اولمشدر . نته کم بعض خلفای مروانیه دن
مروی درکه استدعای عدل و اجرای شرع طلب ایدوب سیرت خلفای

راشدینی ذکر ایدنلره دیرایدی که سز بکا ابو ذر و ابو درداکبی عیبت
اولوک بن سزه ابو بکر و عمر کبی خلیفه اولیین . پس حق جل و علا آخر الزمان
و هیجان فتن بی کرانده . طریقت نبویه یه سالک . و اجرای قوانین
عدل و شرع ایتمکه مالک . ایکی پادشاه عدالت دستکاه کتوردی که انلریله
باقی پادشاهلره الزام . و عذر باطللرین اعدام ایلیه . چون سوق کلام
بورایه کلدی ینه صدده رجوع ایده لوم . چون بر کسنه یه بحسب الشرع حد
لازم کله انی شفقتله یا شفاعتله اهمال ایتمیه . خون ناحق ایدنه قصاص دخی
بویله در . اکر ولی مقتول عفو و صلحی مقبول کورمیوب قصاصی
الزام و حقنی الیویر دیو حاکمه اقدام ایدرسه . حضرت خواجهٔ کونین
مفخر ثقلین . که نبی رؤف و رحیم . و انک لعلی خلق عظیم . انک خلق بزر
کواری و صنعی در . امتنه کمال عفو و رحمت . و ستر عیب و زلت
اوزرینه ایدی . الا حدود شرعیه ده که بعد الوجوب عفو و اسقاط
ایتمکی اصلا جائز کورمزلردی . روایت اولنور که بنی مخزومدن که قبایل
قریشدندر برخاتون سرقه زلتنه مبتلا اولدی . اشراف قبیله سی
عفو رجاسیله ایدوب دیدیلرکه بونی حضرته کیمسه شفاعت ایده مز
مکر اسامه بن زید که جناب رسالت پناهینک بنده و بنده زاده سی
و طوق نعمت عتق نبوی کردن وجود بنیک قلاده سی . ایدی
پس اکا بو شفاعتی تکلیف ایدوب اول دخی حضرته ذکر شفاعت
ایدیجک غضب عظیم عارض اولوب قوی متأثر اولدیلر . و دیدیلرکه

حق جل وعلانک خلائقنه شفاعت می ایدرسین • اول الله حقیچون که بنی
حقله بعث ایلدی قوم فاطمه سرقه ایلسه یدین قطع ایدرین سزدن اول
کیجن امم انکله هلاک اولدیلرکه حدی ضعفایه اقامت • واشرافه رعایت
ایدوب اسقاط ایدرلر ایدی • پس نته کم طبیب حاذق عضو مضری قطع اتمکی
واجب • ومضرتنی باقی بدندن ازاله ایتمکی اهتمام ایدوب بیلور
کذلک سلطان عادل دخی واجب القتل اولن مفسدک قتلنی لازم • وضررنی
بلاد وعباددن دفع اینکده سعی دائم • ابده شرط ثالث اولدرکه
جون طوائف وطبقات مزبوره مراتبده تساوی وتکافو رعایت
اولنه قدلنفکره قسمت خیرات • وایثار مبرات • ایتمکده هر بورنک
استحقاق واستعدادین رعایت ایلیه • وخیرات اوچ قسم در
سلامت • اموال • کرامات • وهر شخصه بو اوچ قسمدن استحقاقی دکلو
نصیب اجرا ایدوب نقص ایلمیه که بوکا جوردر وزیاده دخی ایلمیه که بوده
جوردر • پس نیجه کی علم وطلب کمالدن بعضی نه منصب وجاه ومزید
انعام وتصدر جهتندن اقران وامثالندن زیاده رعایت ایلسه
انلره ظلم وجور اولور • بلکه کاهی غیظ وغضبدن طلبلرینه فتور
واجتهادلرینه قصور • کلوب نقصان کماله مؤدی اولور • پس
پادشاه صاحب انتباه بو مقامده اهتمام • ورعایت استحقاقه
کوره اتمام • ایتمک کرک ودیمیه که بو فضل رعایتم در استدکوم کمسنه یه
ایدرین آخر حقین نقص ایلدم نه لازم اولور • کلا ملوک وحکام

فصل اخصام • وقسمت انصباء واقسام • ایتمکده عدل فی القضیة
وقسمت علی السویه • ایتمکله مأمورلردر • ومناصب ومراتب تقسیمنده
شروط استحقاق واستئهال • رعایت اولنمق ظلم وضلال • در
ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها • آیه کریمه سنده
مفسرلر ذکر ایتدیلرکه توزیع مناصب • وتوجیه مراتب دخی
اهلنه اداسی واجب اولن اماناتدندر • وحدیث نبوی که من قلد
انسانا عملا وفی رعیته من هو اولی به منه فقد خان الله ورسوله و
جماعة المؤمنین • نص صریح در • ودلیل عقلی دخی ظاهردرکه مناصب
عالیه • ومراتب سامیه • نا اهللره توجیه وغیر مستحقه تفویض اولنقدن
دین ودولت • وملک وملته خلل وزلل اول قدر عارض اولورکه
تدارکی ناممکن وتلافیسی نا میسور اولور • ونظر صائب • وفکر ثاقب
دلالت ایدرکه هر خلل که احوال عالمده ظاهر • وهر زلل که کارخانهٔ
بنی آدمدن صادردر • اکثر مناصب نا اهله توجیه ونا مستحقلره
مسند امارت ووزارت • وبالین قضا وتدریسده ترفیه اولنمقدن
اولنشدر • پس پادشاه صاحب اجبار • ووکلاء مسند اختیار
اولنلره لازمدرکه تفویض مناصب • وتوجیه مراتب • ایتدکده
احتیاط کامل وورع غالب استعمال ایدوب جرعهٔ ارتشا ایله انتشا
یا متعلق وزیردستلرینه یعطی من تمنی • اولوب یا شفاعات
باطله قبولی ایله نامه ظلمی که وضع الشئ فی غیر موضعه در • انی ایتمیه

وکندو دخی نامستحقه شفاعت ایتمیه که نامستحقه شفاعت متحقلره
شناعت • و جاهللره اعانت • عالملره اعانت • در • و
اصحاب تقلید واختیار • وانلره تنفیذ شفاعت ایتمکه صاحب
اولنلردن اخذ هدایا و تحف • ایتمکدن بغایت احتراز و برطرف •
اولمق کرک که اخذ هدیه • عدل فی القضیه • وقسم علی السویه
ایتمکله هرگز جمع اولمز **نظم** اذا دخل الهدیة دار قوم
تطایرت الامانات من کواها **نثر** و اصحاب حکومت • و ارباب
قسمت و قضا اولنلره هدیه رشوت محض در • و حدیث صحیحده
وارد اولمشدر که هدایا الامراء غلول • و هدیه ادنی پیش کشن
قونغله حله منقلب اولمز • بو جمله که شرح اولندی تقسیم خیرات
و کراماته متعلق اولندر • و بعد التقسیم خیراتی اصحابنده تبقیه
و تنمیه ایتمک دخی کرک • یعنی هرکسه مستحق اولدوغی خیر و کرامت •
پادشاه صاحب عدالت طرفندن واصل اولدقدن صکره ذی
موجب یدندن انتزاع اولنمیه • بو مرتبه عدالتدن جزء در و عدالتدن
صکره مرتبه احسان واردر • و احسان اولدر که شخصه مستحق اولدوغی
مرتبه دن زیاده احسان ایتمکدر • و حکما ایدرلر که احسان پادشاه
مقارن هیبت کرک • زیرا هیبتدن خالی اولیجق خلقه بطر و غرور
و جسارت و طمع زیاده حاصل اولور کرک • و طامع اولن کمسنه یه
نه قدر احسان اولنسه زیاده طلب ایتمکدن خالی اولمز • و هرکسنه

کندوسنه اولدوغی مرتبه دن زیاده فضل و کمال تصور ایتمکدن خالی
دکلدر • زیرا هرکس نفسنه محب و عاشقدر • و محب محبوبک هر فعلن کامل
و هر خصلتنی هنر عظیم عد ایلر **بیت** عیبم هنر و کمال بیند
خارم گل و نسترن نماید **سر** و دخی نفسک کندو کمالنه علمی حضوری
و غیرک کمالنه علمی حصولیدر • علم حضوری حصولیدن اقوی در • پس
کندو کمالی زیاده منکشف اولیجق قوی ظن ایلر • چون کمسنه کندوده
کمال قوی تصور ایدیجک رعایت کامل طلب ایتسه کرک • پس اکر احسان
هیبته مقارن • و لطف و کرم نوع قهر و ادبه مصاحب اولمزسه تجاسر
اقدام عام سببی ایله اختلال نظام • و عدم انضباط امور خواص و
عوام • اولمق لازم اولور • و پادشاه رعیتنی التزام قوانین عدالته
الزام • و قبول طرق فضیلته تکلیف و ابرام ایده • زیرا نتکم بدنک
قوامی طبیعتله در • طبیعتک قوامی نفسله در • نفسک قوامی عقلله در
کذلک مدینه نک قوامی ملکله • ملکک قوامی سیاستله • سیاستک قوامی
حکمتله در • چون حکمت مدینه ده متعارف • و ناموس ربانی مقتدا اوله
نظام حاصل • و نفوس کمال ممکنه واصل • اولور اما اکر حکمت متروک اوله
ناموسه خذلان تبتشور • و ناموس مخذول اولیجق زینت و رونق
ملک نابدید و فتنه لر ظاهر • و رسم ضرورت مندرس و نعمت نقمته
مبدل اولور **تنبیه** اقامت عدل اول وقت متصور اولور که
پادشاه محتجب • و ارباب حاجات و ستمدیده لر بیت شکوی و عرض

حاجاتی ایدمدکندن مضطرب اولمیه زیرا پادشاه ورای پردهٔ تواریده
متستر واحوال رعایا ومحایف ومظالم برایا واستحقاق
ارباب کمال واطراف وثغورده اولن احوال اکا واصل اولمق
متعذر اولوب اشخاص معینه وآحاد معهوده اخبارینه منحصر
اولیجق ممکن که انلر دخی عرض نفسدن عاری اولمیوب دقایق
احوالی کماهو حقه اعلام ایتمکله نیجه ارباب فضل وکمال زوایاده
مختفی ونیجه ارباب ظلم وضلال منتشر اوله واکر هر کون بالذات
نظر احوال رعایا ودفع مظالم ومحایف برایا ایدهمزسه بارسی
هفتهده یا آیده بر کون تعیین ایلیه که انده مظلوم ومحروم اولنلره
دستور ویروب بالذات کلام وشکویلرین اصغا واستماع بیوروب
مظالم وبلویلرین دفع ورفع ایلیه واکاسره پادشاهلرینک
عادتی بو ایدی که بیلده بر نیجه معین کونلری واریدی انده آشکارا
اوتوروب قوی وضعیف ووضیع وشریف کیمه اولورسه اذن
ویرورلریدی کلوب بالذات پادشاه ایله ملاقات واحوالنی عرض ایدردی
واکا بار عام دیرلری حکایت اولنور نور الدین شهید حضرتلرینک
اوایل ایامنده اسد الدین شیرکوه اکبر امرا اولمغله وکلاسی و
حاکملری رعایادن اموال وضیاع اخذ وغصب ایتمکدن خالی اولمزلریدی
چون نور الدین شهید حضرتنه شکوی ایتدیلر دار العدل نام بر سرای
بنا بیوروب آنده جلوس فرموده محایف ومذاهب اربعهنک قضات ومفتیلرین

احضار ایتمکه عازم اولدی اسد الدین دار العدل بنا اولنمغی استماع
ایدیجک تفکر ایلدی که عدل وسیاست نور الدین عالملره معلوم جمله
امرا واجناد هیبت وشکوهندن موم اولمشلردر دار العدل بناسنه
هیچ احتیاج یوقدر مکر بنمیچون بنا ایدر پس وکلاسنه وحاکملرینه احضار
ایدوب خطاب ایلدی که نور الدین دار العدل بنا بیوردی غالب
بنمیچوندر شویله که بندن شکایت ایدهلر سزدن بریکوزه دعوی
لازم کلسه بی تأخیر قتل ایدرین دیو ایمان غلاظ ایلدی پس هر بری
خصمانی ارضا ایلدیلر دیرلر که نور الدین دار العدلده اوتوروب
هیچ متشکی کلمدی وتمام نور الدین زماننده بطال ایدی وحدیث
شریفده وارد اولمشدر که فردای قیامتده ارباب حکومت احتجاب
ایدوب ارباب حاجات آنلره واصل اولمدوغندن اوتوری عقاب و
عتاب کورمیهلر ودخی بیورمشلردر که هر کمسنه که امور مسلمیندن
بر امر اکا مفوض اوله واول قپوسنه سد ایدوب مظلوملر ومحتاجلر
اکا واصل اولمیه حق جل وعلا یه غایت احتیاجی زماننده رحمت
قپوسی سد اولوب حقک رحمت عام وکرم تامندن واصل اولمیه
وپادشاه صاحب انتباه اولنه ثقات رجال وعدول اهل فضل
وکمالدن نیجه مخبر صادق ومنهی اخبار کرک رعایانک احوالی
معلوم ضعفادن کمسنه مظلوم وفضلادن هیچ احد تربیتدن
محروم اولمیه حکایت اولنور که چون عهد خلافت ابو جعفر منصوره

ایرشدی ایتدی بن غایت محتاج درت طائفه یه اینلوکیملر در
یا امیر المؤمنین دیدیلر ایتدی که بری سی وزیر صالح در که نسیان ایدرسم
تذکیر اکر ذکر ایدرسم معاون و ظهیر اولور ایکنجی سی کاتب حاذق در
که احوالی صحت و سداد اوزره تحریر ایده اوچنجی حاجب معتمد در که
مظلوملری بکا ایصال ایلیه دردنجی کلیجک سکوت ایلیوب اول نه در
یا امیر المؤمنین دیوجک آه آه دیوب اول مخبر صادق در که احوال عساکر
و رعایا و اطراف مملکتده اولن قضایا بی بکا صحتیله انبا و اعلام ایده که
مظلوم و ظالمک فرقنه عارف و امین و خائنک تمییزنه واقف
اوله دیدی خلفای عباسیه زماننده هر شهرده بر کمسنه اولوردی
اکا صاحب البرید دیرلردی علوفهٔ سنیه سی اولوردی اول ناحیه ده
احوال حکام و رعایا و حوادث قضایادن نه واقع اولورسه
جزئی و کلی بلا توقف اعلام ایدردی و سلاطین قدما و خلفاء
شهامتله موصوف و ضبط و سیاستله معروف اولنلر استعلام
احوال ممالکه اهتمام تام ایدرلردی و بو مهمه نیجه خزائن صرف ایدرلردی
حکایت ایدرلر مأمون خلیفه نک بغدادده کندویه نهانی خبر
ایرشدرورردی یوز کمسنه واریدی و هر برینک عظیم علوفه لری
واریدی و ارکان دولت انلری بلمزلردی بو وسیله ایله مملکتی
بر وجهله ضبط اتمشدی که ممکن دکل ایدی اکا غیر واقع قضیه عرض
اولنه ایدی بر کون اواسط عسکریلرندن بر کمسنه رکابنه رقعه

صنوبه بیش اوغلوم واردر خدمت درکاهده و جندی و سپاه
اولمغه لایق اولدیلر و انلرک مؤنته و معاشلرینه دن عاجزم هر برینه
علوفه خزانه معین بویرلمق رجا ایدرین دیوجک غربوری کتوروب
بن سنی بلمزمی یم صنوبرسین سنک اوج اوغلک ایکی قزک واردر
هر برینک سنی شو قدر دیوب تبیان ایدر غربوره حیرتدن
غشی عارض اولدی و معتضد خلفای عباسیه نک شهامت و
شجاعت و کیاست و فراستله ممتازلرندندر بو خصوصده عجب
فعللری واردر بعضنی مسعودی مروج الذهب کتابنده ایراد
اتمشدر تفصیلی تطویله مؤدی اولور و احوالی دشمنی دخی بلمک
پادشاهه مهم عظیمدر و نیجه پادشاهلرک دشمن احوالن بلممک سببی
ایله تاج و تختی برباد اولدی و دشمنک طرف مکاید و افکار و آرای
خفیه سنه مطلع اولوب کندو فکر و رأینی کتم ایلیه و ابو مسلم خراسانی
که دولت مروانیه ثابت الاساس و رفعت و علوده فرق فرقدینه
مماس ایدی زیر و زبر ایدوب آل عباسی که خمول و انزواده ایدیلر
مسند خلافته کچوروب حزم و عزمله موصوف و کتمان
سر و اطلاع سر خصمله معروف ایدی نته کم دیمشدر نظم

بلغت بالرأی والکتمان ما عجزت	عنه ملوک بنی مروان اذ حشدوا
ما زلت اسعی بجهدی فی دیارهم	والقوم بالشام حتی طال ما رقدوا
حتی ضربتهم بالسیف فانتبهوا	من نومة لم ینمها قبلهم احد

ومن رعى غنما في ارض مسبعة	فنام عنه تولى رعيها الاسد

و بالجمله ضعف و قلت دشمنه مغرور اولمه نك مضرتي بي حد . و بو خطادن
مسلوب و منكوب اولمش بلوك و امرا بي عدد در حكايت اولنور كه
چون مقتضد خليفه زماننده قرامطه خروج ايلدي مقتضد عباس
نام قائدي قرق بيك مقداري عسكر ايله دفعلريچون كوندردي
روايت اولنور كه قرامطه يدي يوز كسنه ايدي غايت قلت و
ذلتلرندن غلبه سنه حكم ايدوب خليفه يه بيك بشارت كوندردي
چون ملاقات اولدي قرامطه بذل ارواحه متفق اولمشلريدي
عسكر بغداد ده تن پرور و سايه نشين اولمشلريدي هجوم و حمله
قرامطه دن منهزم اولوب اكثري قتيل و عباس اسير اولدي . بغداده
صباح صباح بيك بشارت بيهوده كه عباس كوندرمشدي واصل
اولوب بعد الظهر خبر انهزام واصل اولدي . غرور عباس سببي ايله
دين اسلامه وهن عظيم طاري اولوب . قرامطه نك احوالي غلبه
اوزرينه جاري اولدي . چون دشمنده آثار غرور كوره سن
غنيمت بيلوب اسباب ظفردن عد ايليوب تواضع و مسكنت
زياده ايدوب تذلل تا مله دركاه وهاب مطلقدن فتح و نصرت طلب ايليه

بيت

بجنك دشمن اكر نيست يار و ياور من كس	غرور دشمن دون يار و ياور من بس

و سلاطين ماضيه كه بري بريله جنك و قتال ايتمشلردر احواللرين
ملاحظه و حكايتلري افواه رواة و بطون تواريخدن مطالعه

قلنه معلوم اولور كه . هر پادشاه كه غروري پيشه قلمشدر .
و غلبه دشمندن بي انديشه اولمشدر . نه دكلو لواي دولتي
مرتفع ايسه ينه منكوب . و نه قدر اسباب شوكتي مجتمع ايسه ينه
مغلوب . اولمشدر . و هر پادشاه . صاحب انتباه . كه دامن
تذلله دست تشبثي قوي . و كندويي عاجز مطلق . و قدرت و
نصرت محض عطاي حق . اولمق طريقنه مستوي . ايليه سنة الله
تعالى بودر . ولن تجد لسنة الله تبديلا . كه نه قدر شدت ضعف
و قلته مبتلا ايسه بالآخره صبح غلبه سي بتمشدر . و پرچم پرخم توغندن
روايح فتح و ظفر تنمشدر . ايتمه سي مقرر و محققدر حكايت اولنور
مغول پادشاهي چنكيز خان كه اكثر ربع مسكوني قهر ايله تخريب
و شراره شر غلبه و استيلاسي حدود مشرقدن سرحد مغربه قريب
اولمشدر . بر پادشاهه كه مكتوب يزسه كندويه توصيفات و القاب
و طمطراق كلمات تخويف و ارهاب . ايتمزدي همان بو قدر
يزدرردي كه چنكيز خاندن فلان پادشاهه اكر ايل اولور سكوز
ملكوز و جانكوزه امان بوله سز و اكر ياغي اولور سكوز عاقبت
نه اوله جغني بز بلمزوز اني قديم تكري بلور والسلام . چوق افاضل
كلامنده كوردم كه چنكيز قدرت و قوت . و غلبه و نصرتدن .
نيه واصل اولدي ايسه بو سخن متوكلانه . و كلمه متذللانه دن
واصل اولدي . والله تعالى اعلم . و تيمور لنك دخي هر زمان جنكيچون

صفلر آراسته و میمنه و میسره پیراسته اولسه میدان الجنده آتندن
اینوب سجاده بر قدر مبسوط خاکا اوزره نیجه رکعت نماز قلوب
رخسارنی خاکه سوروب کندوی حقیر و بیچاره کوروب کریه
و نیاز بله درگاه چاره سازدن فتح و نصرت ایستردی و رخ و روی
بر خاکله آتنه سوار اولوردی کانه والعلم عندالله تعالی بو قدر حروب
و وقایعده مظفر و منصور اولدوغی بو سببدن اولمشدر بیت

بر سخن سویلیه یین دکلر سیک دور اولمز — هر که مغرور اوله البته منصور اولمز

پس پادشاه عاقل اولنه لازمدر که دین کار دیده دن اشک
تضرع نهانی ریزان و بلنک کبر و غرور دن دائما گریزان اوله بیت

صورسک چاره مغرور اولمقدر — کنار خیردن دور اولمقدر

و غرور اولمدوغنک بر علامتی اولدر که پادشاه موجب قوی
و سبب ضروری اولمینجه حرب و قتال و جنگ و جدال بادی
اولمیه زیرا کار حرب و قتال پر خطر و عواقب جنگ دیده ادراکدن
پوشیده تر در کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة اذنی سبب ایله
عساکر جراره منهزم اولمق و عددلیر بر بهانه ایله دریا کبی لشکرلره
غالب اولمق چوقی واقع اولمشدر پس اگر ضرورت ایجابیله خالی
دکلکه کندو بادی اولمق واقع اوله یا خود خصمی بادی کندوسی
انی دافع اوله اگر بادی کندو ایسه زنهار غرضی مجرد توسیع
دائره مملکت و تحصیل مال و اسبر شهرت اولمیه بلکه اعلای

کلمة الله و اعزاز سید المرسلین صلی الله تعالی علیه وسلم و دفع و
رفع کفار و ملحدین اوله چون نیتنی تصحیح و داعیه خیری غرض نبویه
ترجیح ایلیه پس شرایط حزم و احتیاطی رعایت و اطراف و
جوانبی حفظ و حمایت ایدوب فضل حقه توکل و مدد ارواح
طیبه دن توسل ایدوب شروع ایده و مادامکه عسکرنده تفوق کلمه
و وده و هو الیق فهم ایده حرب و قتاله اقدام ایتمیه که بونک کبی عسکر ایله
دشمنه ملاقات ایتمک ایکی دشمن آراسنه دوشمکدر اگر بادی
خصم ایسه کندوده مغلوبیت فهم ایدرسه عرض صلح ایلدیه قبول
ایدرسه تم المرام والا توکل حق ایدوب محاربه یه اقدام ایده که
خصمک رد و صلح ایتمه سی غرورندن اولوب شوم و عاقبت مغلوبیتله
موسوم اولور و پادشاه بنفسه عرصهٔ کارزاره کرمیه و مبارزه
و محاربه ایتمیه زیرا عسکرک نصفی هلاک اولسه منهزم اولمق ممکن در
پادشاهک وجودینه ضرر کلسه جمله سی عرضهٔ تلف اولمق مقرر و محقق در
پس پادشاه بنفسه جنکه اقدام تهور و جنوندر اظهار شجاعت استر
همان قلبکاه عسکرده بی اضطراب طورسون و وقتنده عساکره
حمله و هجوم ایلسون و عسکردن اول فرار و انهزامه مایل اولمسون
بو مرتبه پادشاهلره کمال شجاعتدر زیرا جمله افراد دشمن ذات
پادشاهک اضرارینه طالب و قتل و اسیرینه راغب در
پس انک مقامنده قراری کمال شجاعتندر شکرداتی کتا بنده

حکایت ایلرکه پادشاهمز ابوالحسن مرینی سلطان مغرب شجاع کرار
و فارس علی مقدار ایدی نیچه دفعه محاربه ده بنفسه قومهٔ هیجا و مضیق
تنک و غایه کیروریدی اما شمشیر سرافکن و کرز مبارزشکن ایله
صفوف دشمنی خرق و نیچه مبارزی خون کلکونه غرق ایدوب
ینه زیر سایهٔ علم جهان آراسنه کلوردی اما اول زمانک پادشاهلری
بونک بو فعلنی مذموم و کندوی خرق و تهور ایله موسوم عد ایدرلردی
حق انلر الندهدر خواجه نصیر ایدر بویله پادشاه ظفر دخی بولورسه
بی هیبت لیک تختندن سالم و مهابت و وقار ایله عالم اوله مز و
دشمن اوائل ظهورده ضعیف و قلیل اولدوغنه مغرور اولوب ترک حزم و احتیاط ایتمیه شعر

لا تحقرن ضعيفا لان جاهد	وان تراه ضعيف البطش والجلد
فللذبابة في الجرح الممدّ يد	تنال ما قصرت عنه يد الاسد
دانی که چه کفت زال با رستم کرد	دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد
دیدیم بسی که آب سرچشمهٔ خرد	چون بیشتر آمد شتر و بار ببرد

حکایت اولنور که چون ابومسلم خراسانده خروج ایدوب اشیاع
و اتباع آل عباس که علم و لباسلری سیاه اولمغله مسوده تسمیه اولنوردی
خراسان ولایتلرنده جوش ایتمکه باشلدی نصر سیار که مروان بن
محمد جانبندن والی خراسان ایدی قوت خصمی ملاحظه ایدوب مروانه استغاثه
مکتوبلرین کوندرردی بر مکتوب ایچنده بو ابیاتی درج ایتدی که شعر

ارى خلل الرماد وميض نار	ويوشك ان تكون له ضرام

فان لم يطفها عقلاء قوم	يكون وقودها جثث وهام
اقول من التعجب ليت شعرى	اايقاظ امية ام نيام

مروان مهمات آخره مشتغل اولدوغندن مکاتیب نصره جواب و ارسال
مدد ایتمکه قادر اوله مزدی بو ابیاتی استماع ایدیجک نصره سرزنش ایدوب
بز اول وقت نائم اولدق که نصری خراسانده قائم ایلدک دیو
نصره امداد و اعانت ایلمدی چون نصر کوردی که مقاومت عسکر
ابومسلم حیز اقتدارندن بیرون الفرار مما لا يطاق من سنن المرسلين
محزون و کریان ترک ولایت خراسان ایدوب چون واصل ملک
ری اولدی غموم و آلامندن ما صدق لاحق اولوب انده دفن
اولندی بعده ابومسلم عساکر مشرق و رجالات خراسان ایله عزم
عراق و شام ایلدی مروان بیلدی که طوفان بلا متلاطم الامواج
و ابطال و شجعان خراسان متراکم الافواج ایرشدی ناچار عساکر
قحطان و بقیهٔ هواداران بنی امیه و مروانی جمع ایدوب ابومسلمه
قرشو چقدی عراقده بر نهر آب کنارنده ملاقات عسکرین واقع اولدی
علماء تاریخ و اخبار ایدرلر که کرچه مروان شجاعت و شهامت و حزم و عزم
و رأی و تدبیرده سلاطینک فائقلرندن ایدی اما دولت مروانیه نک
ساقه سنده کلوب دولت انقلابه یوز طوتمشدی و زمانه عادتی
اوزره ویردوکی نیه المغه شلنمشدی مصراع وان ادبرت راحت
تقد السلاسلا کوشش فائده ویرمدی و سعی و مردانه لک مفید

دولتی اساسی و دولتی منهدم و عساکر منهزم اولوب اول موضعدن شامه و شامدن مصره کریزان اولوب عساکر عباسیه وریی اولوب دیار مصرده بوصیر نام قریه ده اسیر ایدوب آخرته تسییر ایتدیلر روایت ایدرلر بو نه قریه در دیوجک بوصیر دیدیلر والی الله المصیر دیدیکی اکر بنفسه حربه متوجه اولمیوب عسکر کوندرمک استسه سر عسکر ایتدوکی کمسنه ده اوچ صفت موجود اوله اولا شجاع باهل و بهادر بردل اولوب صیت شجاعتی اطراف عالمه شایع و منتشر اولمش اوله صفت شجاعتدن غیری صیتی شایع و مشهور و قلوب اعداده متمکن و مذکور اوله تا که دخی نفعی عظیم در ایکنجی رای صائب و فکر ثاقب ایله معروف و استعمال خدع و مکاید ایتمکله موصوف اوله اوچنجی مشاهدهٔ حروب و غزا و له وقایع ایتمش کمسنه اولوب نیچه دفعه اشعهٔ شمشیر و سنان مغفر سری اوزره برتو افکن و کرز و کوپال و رمح جانسکال ایله معرکه آرا و صف شکن اولمش اوله

قطعه

بکارهای کران مرد کاردیده فرست	که شیر شرزه در آرد بزیر خم کمند
جوان اگرچه قوی جسم و پیلتن باشد	بجنک دشمنش از هول بکسلد پیوند
مصاف پیش بزد آزموده معلوم است	چنانکه مسئلهٔ شرع پیش دانشمند

درد بخی شده و مخنته صابر کمسنه اولوب دنی تفرقه و الملله جزع و فزع ایدر کمسنه اولمیه

حکایت

اولنور که نصر بن احمد سامانی امراسندن امیر ابو علی نام کمسنه سردار ایدوب بر حربه رسال ایتمک ایستجک بعض وصایا وسپارش ایتمک ایچون خدمتنه کتوروب شویله ایله بویله ایله دیرکن امیر ابو علینک چهره سی منقبض اولوریدی چیقوب کیتدکدن صکره پادشاه سبب انقباضین صوردیغی معلوم اولدیکه اول حینده امیر ابو علینک موزه سنه عقرب کیرمش و اون سکز دفعه نیش اورمش ایمش سلطان بو مرتبه تحملنه تعجب ایدوب تکرار دعوت ایدر بو مرتبه صبر خلاف مقتضای عقل ایدی دیوب امیر ابی علی زمین بوس ایلدی که پادشاه روی زمین بو بنده سنی محاربهٔ اعدای دولتنه نامزد ایلیوب شرف خطابیله مشرف ایلدی اکر بو بنده حضور شریفده بر عقرب نیشنه صبر ایتمیوب سعادت مخاطبه سنی قطع ایلسه حرب و قتال ایدرکن جرح تیغ و سنان و ضرب کرز و کوپاله نیجه صبر ایلسه کرک پادشاه تحسین و آفرین ایدوب صلات سنیه دن بهره مند و عطیات جزیله ایله ارجمند ایدوب پایهٔ عزتین رفیع و منصب و مقامین بلند و منیع ایلدی و جوانان نوخاسته که ناز و نعیمله پرورده و اکثری اعمارلری غنچهٔ کل کبی دربرده اولمشدر انلری سرعسکر بلکه عسکرده داخل قلمیه که اهل تنعمدن اخطار و شدایدده خیر کلمز و نازپرورده لر بارحمتی منزل مقصوده ایرشدرمزلر نته کم حافظ شیرازی دیمشدر

بیت

نازپرورد تنعم نبرد راه بدوست
عاشقی شیوهٔ رندان بلاکش باشد

کتاب تاجی ده حکایت ایلرکه معز الدوله دیلمی نک بر غلام بدیع

ابطال • ولطیف لاعتدال • واریدی که چمن حسن و لطافتده سرو نو
رسیده • وکلبن لطف و ملاحتده کل تازه دمیده • ایدی موالدوله
انک جام محبتندن نیم مست • وآشوب طره سندن ملک وجودی
پرچیچ وشکست ایدی • غایت محبتندن آنی سر عسکر ایدوب
آل حمدان بکلربکی بری سی ایله محاربه ایچون ارسال ایتدی • وزیر فاضل
ابو محمد مهلبی انک قاید عسکر اولمه سنی درونندن صواب کورمزدی •
ودیر ایدی بو پسر اسباب عشق وهوادندر • آلات جنگ و وغادن
دکلدر • وبو قطعه‌ء انک حقنده نظم ایتمشدی که **نظم** طفل یروق الماء فی
وجناته ویرق العود • ویکاد من شبه العذار ان تبد و
نهوده • ناطوا المعقد خصره • سیفا ومنطقة تؤدّه • جعلوه قاید عسکر
ضل الرعیل ومن نعوده • راوی ایدر عاقبت الامر مهلبی اشارت ایتدیکی
وجه اوزره جای کیر اولوب عسکر شکسته و سر عسکر اسیر اولدی • و مادامکه
حیله و تدبیر ایله تفریق عسکر دشمن و دفع شر عدو ممکن اوله حرب و قتاله
مباشرت اولنمیه • اردشیر بابکان ایدردی که تازیانه کفایت ایتدیکی
یرده عصا استعمال اولنمیه • وعصا یتدوکی محلده شمشیر و تیر ایله اولنمیه
وحیله دن عاجز اولدیغی حربه اقدام اولنه که حرب علاج اتده کی کبی
دوکی آخر الدوا آدر • وحروبده استعمال حیله وکید جایزدر • حدیث
شریفدر • الحرب خدعة • وترکی کوبلر دیرلر که ارسلانک اون طقوزی
حیله در • وجناب سلطنت پناهی بر جانبه عزم قصد ایلسه‌لر آخر جانبی

ایهام ایدردی • مقصودلرینی تصریح بیورمزلریدی • مکر تبوک غزاسنده
تصریح بیوردیلر که سفر دور و دراز • وخلق بی آلت و جهاز • ایدیلر
اصحاب کرام • تهیه و تمام • ایتسونلر ایچون آنده تصریح بیوردیلر **بیت**

سکندر که با شرقیان حرب داشت
سنیدم در خیمه بر غرب داشت

واستعمال حیله ده تیمورلنگک عجایبدن ایدی • ابن عربشاه ایدر بر جانبه
سفر قصد ایلسه اول بار عام و جانقوی عظیم سردارلر میر هزاره میر صده‌لری
جمع ایدوب مشورت ایله بر جانبی مقرر ایدرلر ایدی • بعده انلر طغلوب خواص
امرایی که ارکان فساد • واوتاد خیمهء بغی و عناد • ایدیلر سیف الدین
ال ملک • عباس برندق • وانلرک امثالی خلوتخانه‌ده آخر جانبی ترجیح
واول طرفه عزیمتی تصحیح • ایدوب هر بریسی خیمه سنه کلوب خواصنه
اخبار ایدوب علی الصباح اول جانبه بر مقدار مسافه متوجه اولوب
ارد ده اولان جواسیس اطراف هر بریسی تحذیر و ملوینه فلان جانبه متوجه
اولدی حتی اول جانبه بر مقدار مسافه بیله کیتدم دیو خبر و یروب
تمام آسوده و فارغ اولورلر ایدی • بو طرفدن تیمور • بر شور اول
جانبدن دونوب مراد اولان طرفه که هیچ آفریده خبردار دکل ایدی ایلغار
ایدوب • خواب استراحتده یتورکن بیتشوب قتل و اسیر و نهب و غارت
هزنه که مرادی در ایقاع ایدوب مسلمانلر کریان • و کندوسی خندان
وجمله ارباب عقول انکشت در دندان • اولوردی • اکر لشکر دشمن انبوه
اولورسه تدبیر ایله کندو عسکرین دخی کیتر کوسترمک کرک • نته کم **حکایت**

اولنورکه تیمور اوآیل ظهورنده که هنوز اوج یوزنکسنه جمع ایتمشدی
خصمی نک اون بیکدن زیاده عسکری وارایدی • برصحراده قریب اولیجق
تیمور امرایلدی که هرسوار النه ایکی شاخ عظیم الوب ایکی طرفدن سوریوب
کیده • پس غبار پیدا اولیجق • خصم ظن ایلدی که بوغبار عادتا اوزره
سم اسبدن مرتفع • وتیمور قتنده عسکر عظیم مجتمع • اولمش اوله
مقابله یه اقدام ایده میوب تیمور خلاص اولدی • حکایت ایدرلرکه بر
پادشاهک عسکری خصمدن قلیل ایدی • فراتدن عبور ایده جکی کیجه
عسکرینه امرایلدی که سرکین اسبلرینی توربه لرینه الهلر علی الصباح
فراتدن کیچرکن فراته دوکه لر • معسکر خصم اسفل مجرای فراتده ایدی
چون بوقدر سرکین فراته واصل اولدی • اندیشه ایلدیلر که بر عسکرکه
فراتدن عبور ایدرکن اسبلری سرکینی ابوار اولمغله بوقدر سرکین واصل •
اوله حددن بیرون اولمق کرک • بوخوفله مقابله دن مصالحه یه میل
ایلدیلر • پادشاه قلیل العسکر نجات بولدی • اما خصمک عسکری قلیل •
اولمغله کریزان اولوب اکه کلمکله ضرری مندفع اولمسه تدبیر ایدوب
عسکری قلیل اکلنمق کرک که اقدام مقابله ایدوب مرغ وار • دام
بلایه کرفتار • اوله • نته کم افتخار آل عثمان • مرحوم سلطان سلیم
خان • انار الله تعالی برهانه • والی عجم شاه اسمعیل ایله محاربه قصد ایتدکده
اسمعیل دامن فراره تشبث ایتمک خوفندن مکاتیب طعن آمیز •
غیرت انکیز • ارسال ایدوب دیرایدی که پادشاهلرک مملکتلرے

ٶوس حرم خاصی کبیدر • نیجه زماندر که عساکر منصوره آنده تصرف ایدرلر
سنک وجودکدن اثر پیدا دکل • اکر خوفک کثرت عساکر نصرت مآثردن
ایسه انک دفعی ایچون قرق بیکدن زیاده مبارز بیروز جنک افراز اولنوب
قیصریه ایله سواس مابیننده اقامت امر اولنمشدر • خصمه ارجاعی عثمان
بوندن ارتوق اولمز • بومرتبه دن صکره دخی میدان کارزاره کلمزسک
ارلیک آدی سکا من بعد حرام محض در • وبونکا مثالی کلماتله ملاقاته اقدام
ایتدروب چالدران نام صحراده آل عثمان غازیلرندن اول باده نوشی
ایلدی که کاسه ممات نوش ایدیجه خمار اخوانندن خلاص بولمدی •
پس حیله جائزدر اما غدر جائز دکلدر • غدر اولدرکه بر پادشاهله صلح
یا بر طائفه یه امان ویروب مشکن علی الغفله انلری باصوب یا امانی بوزوب
انلری هلاک ایلیه • اما صلح ایتدوکی کفره یه اشده بن صلحی بوزدم
حاضر اولسونلر دیه بو غدر دکلدر جائزدر بلکه واجبدر • زیرا
پادشاه اسلام اولا کفارایله تمام ضرورت اولمینجه صلح جائز دکلدر
اما ضرورت اولسه جائزدر • اما اسلام پادشاهلری بری بری
ایله صلح مناسب بلکه واجبدر • پس خصم صلحه راغب اولیجق عناد
راسن قالدرمیه بلکه صلحه مایل • ومتوسطلر تدبیرینه قائل اوله قطعه

چو شمشیر پیکار برداشتی	نگهدار پنهان ره آشتی
که لشکر شکوهان مغفر شکاف	نهان صلح جستند پیدا مصاف

وکفارایله بحسب الضرورت • فان جنحوا للسلم فاجنح لها مقتضاسنجه

صلح ایتمش اولسه ضرورت مندفع اولیجق صلحیندن رجوع . وبنه
غزو وجهاده شروع ایتمک گرک نته کم آیت کریمه فانبذ الیهم علی
سواء . آندن منبیدر . و پادشاه اسلام . دیار کفار لائمی فتح
ایتمکه اقتدار اولیجق ترک واهمال رخصت دکلدر . خصوصا شول
بلاده که بر دفعه رایت اسلام آنده منصوب . ونسبت دین محمدی
ایله منسوب اولمش اوله . قبرس جزیره سی کبی . وصقلیه جزیره سی
کبی که صچلیه دیمکله مشهوردر . ودیار اندلس کبی . وجزیرهٔ قبرس
معاویه زماننده فتح اولوب نیجه زمان دار الاسلام . وصحابه
وتابعیندن نیجه ساداتک مزار شریفی انده در . جمله دن انس حضرتنک
خاله سی ام حرام بنت ملحانک که جناب رسالت پناهی صلی الله تعالی
علیه وسلم بر کون انک خانه سنده خواب وحی آمیزه ورمشدی تبسم
ایدرک اول خواب سعادت مآبدن بیدار اولیجق . ام حرام یا رسول
الله همیشه تبسمدن خالی اولیه سز سبب تبسم نه در . جناب نبوت
بیوردیلر یا ام حرام امتمدن بر طائفه کوردم تخت اوزره
پادشاهلر کبی کمی یه بنوب کفار غزاسنه کیتدیلر . ام حرام یا رسول
الله دعا ایله بن انلردن اوله یم . کان جود ومروت سید
بارگاه نبوت . اللهم اجعلها منهم . دیو دعا بیوردیلر . زمان
معاویه ده ام حرام زوجی ایله غزای قبرس ایچون کمیلره بنوب
کیتدیلر . کمیدن چیقوب قبرسده کیدرکن آتدن دوشوب

شهید اولدی مزاری انده در . وسلاطین مصردن اشرف
تاتار سنه ثمان وعشرین وثمانمائه ده تکرار عسکر کوندروب قبرسی
فتح ایلدی . وامور حربده کمین استعمال ایتمک . وکمین خصم و
شبیخوندن احتراز ایتمک خصوصا دار الحربده . وپادشاه خیمه سنی
حفظ ایتمکده مبالغه اهتمام تام ایتمک گرک . وبی دستور عسکر کوچمکی
بغایت منع ایتمک گرک . وخیمه سنه هجوم ایتمکله هلاک اولمش پادشاهلردن
بری مسترشد خلیفهٔ عباسیدر که مراغه قربنده خیمه سنه قرامطه دن
بر جماعت هجوم ایدوب شهید ایلدیلر . وسلطان شهاب محمد بن
سام غوریدر که هندده غزای عظیم ایدوب منصور ومظفر عساکر
بیشمار ایله کلورکن نماز مغربی ادا ایتدکدن صکره سجاده سی اوزره
جابدن غفلت اولمغله بعض مفسد حرامی اکراددن بر طائفه هجوم
ایدوب شهید ایلدیلر . وعسکری دستورسز کیتمکدن شهید اولن
مغرب پادشاهی یعقوب بن عبد المؤمن که بعض علماکه خواصندن
ایدی نی دستورسز کوچوب . نحوی کیچوب . عسکر انی دستور ایله کیچر
خیال ایدوب اکثری نحوی کیچوب فرنک فرصت بولوب معسکرینی بصوب
بننده اولن خواص محکم جنگ ایدوب سلطان مجروح اولوب بعد زمان
وفات ایلدی . پس حذر واحتیاط ترک اولنمق گرک قطعه

حذر کار مردان کارآگهست	ترک همچو دیوار لشکر گهست
بخیمه درون مرد شمشیر زن	برهنه نخسبد چو در خانه زن

وعسکرنی بخشش وصلاتله مراعات ایتمک خصوصا حرب وقتال زماننده لوازمندندر

حکایت سلطان مراد رحمه الله تعالی بر قلعه یه دوشوب صبح فتح

ظهور ایتمکده اکلنجک شاهین لالایه که خواص امرادن ایدی سلطان

لالا بو قلعه نه خوش فتح اولمدی دیوجک سلطانم آبا واجدادک

قلعه یه دشلسیه یغمادر دیو ندا ایدرلر ایدی هر غازینک النه نه کیرورسه

انکا اولسون دیرلر ایدی فی الحال فتح اولوردی دیمش سلطان ایله ایتمش

قلعه اول کون فتح اولمش زیرا اکثر نفوس متاع دنی یه راغب و

مال غنیمته نواب آخرتدن ارتوق طالب در اما بوندا اولنوب

عسکر جدیله بذل ارواح ایدوب فتح اولندقدن صکره خزانه یه مهور ودو

غازیلری محروم ایتمیه لرکه طبعلری شکسته اولوب بر قلعه ده دخی

جد بلیغ ایتمزلر واهل تیمارک وعسکرک اولادینه باباسی تیمارینی و

علوفه سن توزیع ایتمک کرک خصوصا عساکره احتیاج غالب اوله و

چوق پادشاهلر خطا ایدوب محضا خزینه دارلیغی مهم مملکت ظن ایدوب

الی سپاهیدن دریغ ایلدیلر وقت حاجتده سپاهی یا ضعیف

حالندن یا غضب قطعها لندن تکاسل واهمال ایدوب پادشاه تلف

وخزینه دست دشمنه کیردی بیت سپاهی که خوشدل نباشد ز شاه

حدود ولایت ندارد نگاه نثر وچون فتح تام روزی اولیه عسکری

سبی وغارتدن منع ایلیه وبو منعک مقدماتی قبل الملاقات اولمش

کرک والا اول حینده طائفه پر حرص وآزی مال وجهازدن

منع واحترازایتدرمک متعذردر خصوصا عسکر طبیعی تاتار واتراک

غدارده اوباش هرجا باش آنجا باش اوله اما قبل الحرب پادشاهک

سیاستی معلوم ویساغی مقرر ومجزوم اولیجق اول حینده صبر ایدرلر

ودخی پادشاهک دوشمندن بی موجب قوی فرار ایدنه عظیم سیاستی

مقرر کرک که ادنی بهانه ایله راه فرار اختیار ایتمیه لر وبو یساقده

طاغیه مغول چنکیزخان وآنک متعلقی تیمورلنک محکم مبالغه ایدرلر ایدی

اول سببدن ایدی ایکی سنک عسکری منهزم اولدق مسموع اولمشدر

وایکی سی اکثر ربع مسکونه ظفر بولمشلردر چون عروس فتح جلوه کر

اوله قتل وغارتده اسراف ایتمیه بلکه بعد القدرة قتلی قطعا جائز

کورمدیلر اسیر ایتمک کرک دیدیلر زیرا اسیرده منافع چوقدر قتلده

ندامت احتمالی اغلب در اکر قتل مصلحت ایدوکی ظاهر اولورسه فوت اولمش دکلدر قطعه

چو سالاری از دشمن افتد بجنگ	بکشتن درش کرد باید درنگ
که افتد ازین سوی هم سروری	بماند گرفتار در چنبری
اگر کشتی آن بندی خویش را	نه بینی دگر بندئ خویش را

وپادشاه بر ولایته ظفر بولدقدن صکره قتل عام ایتمک عقلا وشرعا

تجویز وفحش دکلدر رعایای بی گناه خود ظاهر وسپاه دخی

بر کناهه قدرت نعمتنک شکری عفو کرک سکندر بر شهری فتح

ایتدکدن صکره تیغ انتقامله قتل عام ایدیجک ارسطاطالیس عتاب

نامه کوندردی که غلبه دن اول قتل ایتمکده معذورسک بعد الغلبه

زیر دست اولان ضعفانک قتلنده نه عذرک واردر ۰ واستعمال عفو ملوکدن
احسندر ۰ زیرا عفو قدرتدن صکره مستحسندر ۰ کمال قدرت ملوکه حاصل اولور
وبعض شعرای عرب عفو یله افتخار ایتمکده بو ابیاتی خوب دیمشدر **قطعه**

سألزم نفسی الصفح عن کل مذنب	وان کثرت علی منه الجرایم
وما الناس الا واحد من ثلثة	شریف ومشروف ومثل مقاوم
فاما الذی فوقی فاعرف قدره	واتبع فیه الحق والحق لازم
واما الذی دونی فان قال صنت عن	اجابته عرضی وان لام لایم
واما الذی مثلی فان ذل او هفا	تفضلت ان الفضل بالحلم حاکم

وملوک وخلفادن صفت عفوشارب ضعف اولمش مامون خلیفه درکه
دیرایدی ۰ اگر خلق بنم عفومده نه قدرتم وار ایدوکین بیله لر ایدی بکا
جرایمدن غیری نسنه ایله تقرب ایتمزلر ایدی ۰ وبو معنایی بر شاعر خوب دیمشدر **بیت**

تبسطنا علی الآثام لما	رایت العفو من ثمر الذنوب

باب سلاطین عظامک وامرای کرامک وندما ومقربلرینک
واتباع واشیاعنک آداب ورسومی بیاننده در

معلوم اوله که خدمت سلاطینده ایدنلره آداب ورسوم مخصوصه واردرکه
سایر خلایقله صحبت وخدمت رسومنه مغایردر ۰ اول سببدندرکه
آداب صحبت وخدمت ذکر اولنمشکن بنه بو بابی ایراد ایلدک ۰ ورعایت
آداب خدمت سلاطین امر عظیم وکار صعبدر ۰ عقل کامل وریاضت
واستعداد تمام گرک ۰ حتی بعض مشایخ طریقت دیمشلرکه برکمسنه که

آداب خدمت سلاطین ایتمش اوله آداب سلوکی رعایت ایتمکه قادر اولهمز
ومشایخ عظامدن ابو حفص حداد نیشابوری مریدلرینه آداب سلاطینی امر
ایدوب جمله سی خدمتده برپای ودست بسته پشت پالرندن غیری یه
نظر ایتمکه وبی وجه سؤال سویلمکه رخصت ویرمزدی ۰ حتی حج ایچون بغداده
گذر ایتدکده جنید حضرتلری قدس سره اصحابنک آدابن گورجک ادبت
اصحابک آداب السلاطین دیدی ۰ وذخی خدمت وقربت سلاطین
خطرناکدر ۰ نتهکم سابقا ذکر ایتمشدک که بعض فضلا دیمشلردر ۰
السلاطین یستصغرون فی العقاب ضرب الرقاب ۰ ویستعظمون فی
الثواب رد الجواب ۰ وشیخ سعدی دیمشدرکه پادشاهلر گاه اولورکه
سلامدن اینجنورلر ۰ وگاه اولور دشنام ایله خلعت ویرورلر ۰ فقیر
ایدرکه بو صعوبت ۰ خدمت وقربت ۰ سلاطینی اولدرکه انسان
سهو وزللدن خالی اولمز سایر خلایق عقوبت تمام اجراسنه قادر اولمغله
وایدرسه صکره سؤال وجواب ۰ بلکه عتاب وعقاب ۰ چکمک احتمالی
اولمغین اغماض واعراض ایدر ۰ پادشاهلر نفاذ قول واجرای امره قادردر
وبو عقابدن اوترو انلره نیچون ایلدک دیر کمسنه اولمغین زمان غضبده
ادنی خطالره عظیم جزالر ایدر ۰ وذخی کندولر الم عقوبت نه در گورممشلردر
امر ایتدکلرینی هیچ وجهی صنورلر ۰ **حکایت** ۰ اولنور مرحوم سلطان
بایزید بن محمد خان حضرتلرینک برگون مبارک درنغی آراسته حصیر چوبی
گیدوب محکم تاکم ویرجک امر ایتمشلرکه جلادلر من بعد کمسنه نک درنغنه قمش

یورتمکله اشکنجه ایتمیه‌لر بیت خفته بر بالین شاهی نازنینی را چه غم

کز خار و خاره سازد بستر و بالین غریب نثر و عقلا پادشاهلری

آتش سوزانه تشبیه ایتمشلردر نته‌کم آتش‌سز معاش انسانی ممکن دکلدر

و سرمای زمستانی قرب آتش اولمیجه مندفع اولمز کذلک پادشاهسز

معاش ناممکن و سرمای ظلمه لرزان اولنلر حضور پادشاهسز تسکین

اولنمز اما کمال قدرت و کثرت مخالطه‌لری احراق و اضراری مشتملدر

پس عاقله کرکدر که میانه استعمال ایدوب نه بعد کلی و نه قرب مفرط

اختیار ایده که سلامتله مسرور و ندامت و خوامتدن دور اوله

چون تقدیر الهی قربت و خدمتلرین روزی ایده کرکدر که قلبیده محبتلری

تمام و لساننده ثنا و مدحتلری علی الدوام و اعضا و جوارحله

خدمتلرینه اقدام و اهتمام اولنه و ستر معایبلرینه دخی سعی اولنه

و ایتدوکی خدمتی نشاط و سرورله ایده کراهیت و نفورله ایتمیه

و بر خدمته تعیین بیوریلورسه فضولیلق ایدوب آخر خدمته مداخله

ایتمیه و نه وقت طلب ایدرلرسه حاضر اولمغه و طلب اولنمدین

خدمته کرمیه و ملالت و سآمت ویرمیوب مبادرت رجعت

ایلیه و خدمت و مدحتدن نه ایدرسه صدق و اخلاصله ایده

نفاق و خوشامدیله ایتمیه تا که محبت انلره دخی منعکس اوله که

نفوس انسانیه مرایا متقابله کبیدر بیت بلی داند دلی کاگاه باشند

که از دلها بدلها راه باشد نثر و انلردن اعتراضی دفع ایدوب

هر نه صادر اولورسه مهما امکن محامل صحیحه‌یه حمل ایلیه و نصیحت لازم

اولدقده لینت و ادبله عرض ایلیه زیرا شریعت مطهره‌ده دخی

آحاد ناس سلاطینه امر معروف و نهی منکر لازم اولدقده زجر و عنف جائز

دکلدر و حق جل و علا موسی و هارون علیهما السلام حضرتلرینی فرعونه

ارسال ایتدکده فقولا له قولا لینا بیورمشلردر اکر وزیر و مشیر ایسه

بر مقدار پادشاه رایی امورینه مماشات و مدارات ایدوب آندن صکره

حقی لطفله سوق ایلیه که حکما دیمشلردر که پادشاه قلبی کوهدن اینن

سیل عظیم کبیدر دفعة انلری متوجه اولدقلری جانبدن دوندرمک

ممکن دکلدر اینمکه استین کشتی غرقه و هلاک اولور اما بر جانبه بر

مقدار خار و خاشاک یغوب تدریجله سیلی دوندرمک ممکن اولور

و آداب خدمت سلاطینک اعظمی اولدر که افشای سر شاه ایلمیه

و مشهوردر که سر ویرمک سر ویرمکی مستلزمدر و مطلقا حفظ سر

اخوان مکارم اخلاقدن ایدوکی سابقا ذکر اولنمشدر اما حفظ

سر پادشاه واجب قوی اولمغین تکرار ایراد اولندی و طریق حفظ اولدر

که امور ظاهره صورتده قلمرنده کتم ایدوب آخردن سؤال ایدوک

دیه که لسانی حفظ اشیایه معتاد اولوب خفایای اسراری کتم ایتمکه

مقرر اوله و بر ادب دخی اولدر که پادشاهدن بر امر غیر موجه ظاهر

اوله اول امری کندویه یا آخره نسبت ایدوب پادشاهی تنزیه و

تبریه ایلیه صکره کندوسی دخی ستر ایتمک استرسه لطایف حیل ایله

ایدوب پادشاهه ارجاع ایتمیه • هیچ توجیه ایتمکه قادر اولمزسه قلبی
بو سبب خفیسی واردر چون سببی معلوم اولمز دکلدر اعراض ایتمک
ویوب بو بیتی اوقیه بیت رموز مملکت و ملک خسروان دانند
گدای گوشه نشینی تو حافظا مخروش نثر و براداب دخی اولدرکه
تحصیل مرادات و اعمال ایتمکده پادشاهه ابرام و الحاح ایتمیه و کثرت
طلب حاجاتدن احتراز ایلیه • خصوصا که توزیع مناصب اکا تفویض
اونمش اوله کرکدرکه حظ نفس و غرض خاطری بالکلیه طرح ایدوب
رضای حق تعالی و رضای پادشاه نه طرفده ایسه اول طرفده اوله •
و براداب دخی اولدرکه خدمت پادشاهی همان وسیلهٔ جمع مال ایلمیوب
اموال خاصهٔ پادشاه و اموال عامهٔ رعایا و سپاهه دندان طمعین
تیز ایلمیه • تقوی و پرهیزکارلیق استعمال ایده شول مال که پادشاه
استماع ایدیجک انجنک احتمالی اوله انی تناول ایلمیه • و از طمع چوق
زیان دیدکلری عجب صحیح سوزدر • ولکن عمل ایدر کیشی آز در •
و مطلقا ترک طمع حصول ماله مؤدی • و طلب و شره قلت ماله مفضی در
تجربه اکا دلیل در • نته کم دیمشلر در قطعه انما المال الذی تطلبه
مثل الذی یمشی معک • انت لا تدرکه مستعجلا • و اذا ولیت عنه تبعک •
و مال استرسه پادشاهدن سبب مال اولن نسنه طلب ایده نفس
مالی طلب ایتمیه که نفس مال طلب ایتمک ذل سؤال • و قبح طمعی مستلزم
اولدوغندن غیری بر هر حال • طبع پادشاهه ثقیل کلور • و بعض

و زیرا که امساک ایله معروف ایدی • طالبلره بیک اقچه عطا ایتمکی صعب
عد ایدردی • اما بنجه بیک بیک اقچه لر حاصل اوله جق منصب ویرمک قتنده
سهل اولوردی • و براداب دخی اولدرکه پادشاه بر نسنه یه که
اختصاص مراد ایلیه مرکز اول نسنه یه طمع و تصرف ایتمیه اگرچه امر جزئی
دخی اولورسه • مثلا پادشاهی بر گونه لباسه و بر جنس اسبه مائل اولوب
اختصاص پادشاهی اظهار ایدوب کندوسی دخی اشتراک دائره سنه
اوغرمیه • اول سببدندر که سلاطین عجم • کل ما یصلح للمولی للمولی
فهو للعبید حرام دیرلر ایدی • و براداب دخی اولدرکه پادشاهلره اظهار
استغنا و خدمتلرندن اوصنمق و تبرم گوسترمیه که سلاطین اکا
تحمل ایتمزلر • بلکه خدمتلرینه اشتیاق و نعمتلرینه احتیاج اظهار ایده
براداب دخی اولدرکه انلردن هیچ نسنه دریغ ایتمیه • مال و اسباب
و املاک و عقارات و عبید و خدمدن خصوصا که اول اموال و اسباب
که خدمتلرنده تحصیل اونمش اوله • و چوق بی عقللر دریغ ایدوب
هم جان و سردن و هم بالضروره اول مال و اسبابدن محروم اولدیلر
و براداب دخی اولدرکه پادشاه تعظیم و توقیر زیاده ایتدکجه ادب
و تواضع و مرتبه سین بلکده تقصیر ایتمیه • و انلرک تعظیمنه مغرور
اولوب ناز و ادلال و تکبر و استغنا گوسترمیه • ابن مقفع ایدر که
اگر پادشاه برادر دیرسه اکا خداوندکارم و سلطانم دی •
اول سنک تقویتک ارتوقجه سن انک تعظیمن ارتور • و پادشاه

قتنده منزله بولدقده تملق وتضرع فوق الحد استعمال ایدوب هر کلمه اردنجه بردعا ایتمیه که وحشت وبیکانه لیق علامتیدر • واصلا اظهار ایتمیه که بنم سنک اوزرکده حقم واردر یا سابقهٔ خدمتم واردر بلکه سوابق خدمتکی لواحق ایله مجدد ومؤکد ایله • زیرا سلاطین بلکه اکثر ناس شول حقوقی که منقطع اولمش اوله اعتبار اتمزلر • وپادشاه خدمتنده وزارتدن صعب خدمت یوقدر • زیرا اکثر ارکان واکابرانک منصبینه طالب ولمغله منتهز فرصت اولور • وعامهٔ ناس مطالب وامانیلری میسر اولمدقده انی سبب ظن ایدوب اکا طالب نکبت اولورلر • پس وزیر عاقله رای صحیح اولدرکه امانت واستقامته تمسک ایده که امانتدن ارتوق اعانت ایدرمکه بولنمز • وحساد واعداسی کیملر ایدوکین بلمک نافعدر بشرط آنکه اظهار ضجرت وطلب انتقام اتمیه • وپادشاه خدمتنده انلردن تشکی وتظلم ایلمیه واعدایرینه قومیه • واکر پادشاه قتنده انلرایله مناظره ومباحثه لازم کلسه غضب وتهورایله ایتیوب حشمت ووقار ایله ایلیه • وبرادب دخی اولدرکه پادشاه اقران وامثالندن برینی کندویه ترجیح وتقدیم ایلسه اکرچه کندونک استحقاقی اکثر ورجحانی اظهر ایسه دخی تألم وتضجر اظهار ایتمیه بلکه رضا وخشنود زیاده اظهار ایده • ویقین بیله که عاقبت رعایت اولنور ومرتبهٔ استحقاقنه واصل اولور • اکر استحقاقی مجهول ایسه وجه معقول ایله اظهار واثبات جائزدر • وآداب مجالس السلاطیندن بری بو اولدرکه انده مشورت ایتمیه لر • وبرکمسنه یه ناشنراسو یلمیه سین • وبرکمسنه دن سؤال اتمیه سین • واکر سندن سؤال ایلمیه لر پادشاه طرفنه نظر ایدوب کانه اجازت طلب ایدرکبی اولوب آندن صکره جواب ویره سین • اکر غیردن صورسه لر تقدم ایدوب جواب ویرمیه فرضا سندن صورمیوب دیسه خجالت لازم کلور • مجیب جواب ویردکدنصکره **بیت**

دخی احسن جوابه قادر ایسه	وانی اقتضا ایدرسه محل

وجه معقول ایله عرض ایلیه • وبوادب عموما لازمدر • نته کم سابقا مرور ایتدی • وبرادب دخی بودرکه پادشاه سندن ارتوق برکمسنه یه محبت ایلسه اکا رشک ایدوب مرتبه سنه وصول طلب ایتمک که ممکن اولمدوغندن غیری سکا ضرر عاید اولور • زیرا سبب محبت اتصال روحانیدر • شاید ارالرنده الفت روحانی اوله • وممکن که سوابق حقوقی اولوب سن اکا مطلع اولمیه سن • وبوادب داخی خدام وندمای پادشاهی قصورلرینه مطلع اولوب اعلام ایلمیه که پادشاه کندویه نماملیق اعتقاد ایتدکدنصکره تحصیل اعدا ایتمش اولور • ومشهور مثلدرکه بشیره که پادشاه در برقورد وبردلکو خدمت ایدرلردی • برکون شیر خسته اولوب برایکی کون روباه کلمیوب شیر قورتدن روباهی سؤال ایدنجک پادشاه خسته اولیجق کندو وادنه کیتدی دیوب روباه کلدی کوردی شیر غضبه کلمش • اکلدی که کورک بازی ایلمش شیر غضبله قنده ایدک دیوجک پادشاهک مرضنی معلوم ایدینوب دوا طلبنده ایدم دیدی

نه دوآ بولدک دیوجک روباه قورت اتشی بغایت نافع ایمش دیدی • قورت
کلیجک شیر زانوی کورکه پنجه اوروب مجروح وخون آلود ایلدی • روباه
چیقوب قورتی بو حالده کوریجک ندا ایتدی که ای آل موزه لو کنه پادشاه
خدمتنده دهانکدن چیقن کلامی فکر ایتمینجه سویلمه • چون انسان
کمال متوقعنه وصول • وسعادت مترقبه سی حصول • بولدقده بنی نوعی
ایله اجتماع وتمدن وانلردن استمداد وانتفاع لازم در • واستمداد
وانتفاع دخی ما بینده الفت وصداقت اولمینجه اولمز • ونه قدر صداقت
اکثر اولسه استمداد اتم واوفر اولور • وکمال متوقعه طریق وصول اسهل و
اخصر اولور • چون صداقت مراتب محبتک اعلاسی در • پس رابطهٔ صداقتله
استکمال اکثر اولور • وصدیق حقیقی عددده چوق اولمز • زیرا جوهر عزیز در
البته کمیاب اولور • نته کم اشارت کچدی ایدی • وچون اکثر خلق
طالب مشتهیات نفسانی • ومستلذات حیوانی در • انلر ایله اختلاط
ضرورت مقداری اولوب • ارتوق اولمق کرک • نظم

خلق عالم شمدی سرتاسر سباع وحش در	انلر کله اختلاط ایدن بکا مجنون کلور

وحکما انلری توابل طعامه تشبیه ایتمشلردر • توابل طعامه قویلن خرده نسنه لره
دیرلر • فلفل • ونخود • وبرنج • کبی • نته کم توابل چوق اولسه طعام فساد
ویرور • وهیچ اولمسه دخی یو اولمز • خلق دخی ایله در • ارسطاطالیس
ایدر خلق دوسته بر هر حال محتاج در • حال رفاهیتده مؤانست واستلذاذ
ایچون • حال شدتده معاونت واستظهار ایچون • وپادشاهلر که

خلقک نیازلری در • انلر دخی مستحقلره تربیت ایچون بلکه فقرا و
مساکینه مظهر احسان اولمغیچون محتاجلردر • وسقراطیس حکیم ایدر که
بر کمسنه دنیا وما فیهایی تحصیل ایلسه صداقتدن محروم اولسه
هیچ نسنه حاصل ایتمش دکلدر • وحیات اکا وبال ونکبت در • واکر
ظن ایدرسه تحصیل صدیق وصداقت آساندر خطا ایدر کوهر صداقت
رغایب غرایب دنیادن اعز وافضل در • زیرا صدیق صدوق
که حال شدتده وکربتده معاون • وحال رخا ودولتده مقارن
اوله اکا نظر تصور ایتمک تصور باطل در • زیرا اکاه اولور که انسانه
بر حال کلور که جمله اموال عالمی کندونک ایدوب بذل ایلسه مفید اولمز
الا صدیق که اول حینده دخی نافع • وصدمت کربت وشدتی
دافع • اولمق اولور • وپادشاه کامل که امور غیبیه تعرف واطلاع
وجزئیات وکلیات احواله احاطه وقانون احتیاط ایله عمل ایتمک
استسه اکا ایکی چشم وایکی کوش وبر قلب وبر لسان نیجه کفایت
ایدر • اما صدقاء حقیقیسی اولیجق انلرک چشملری وکوشلری وقلبلری
ولسانلری دخی اکا چشم وکوش وقلب وزبان اولوب معناده نیجه
نیجه چشم ایله نظر ونیجه کوش ایله سماع ونیجه قلب ایله تفکر • ونیجه لسان ایله
تذکر ایتمش اولور • انتهی کلام الحکیم • وشعراء عرب دخی بو معنایه اشارت ایتمشلردر

اخاک اخاک ان من لا اخا له	کساع الی الهیجا بغیر سلاح
وهل ینفع الخطی غیر مثقف	وهل ینهض البازی بغیر جناح

دیمشلر که بو کلمه صداقت ایچون اختیار اولنمق مراد اولسه نظر اولنه
که زمان صبی سنده پدر و مادریله نتیجه معامله ایتمشدر. اگر عقوق
اوزرینه اولمش ایسه قطعا اندن خیر اومق جایز دکلدر. اگر رعایت
حقوق ایتدیسه انک دامن صداقتنه محکم تمسک ایتمک روادر. اندن
صکره سائر اصحاب و احبابیله کیفیت اختلاط و اسلوب ارتباطنه
نظر ایده لر اگر انلر ایله عهد و وفایه ساعی و شرط حقوق صحبتی راعی
اولدیسه انکله عقد اخوت و صداقت ایلیه لر که عاقبت خیر و سلامتدر نظم

از عهدهٔ عهد اگر برون آید مرد	از هرچه نظر کنی فزون آید مرد

وبیله کم اوصاف اشقیاده نقض عهد و کفران نعمتدن مذموم خصلت
یوقدر. کذلک اوصاف سعداده دخی وفاء عهد و شکران نعمتدن ممدوح
فضیلت یوقدر. و شکردن مراد مجرد مکافات بالفعل دکلدر. زیرا
گاه اولور که فقر و فاقه سببی ایله احسان فعل ایله مکافات ایده مز
اما درج درونده در محبت ثابت. و لسانی نشاخ رنم ثمرهٔ
مدح فضایل عمیمه. و ذکر خصایل کریمه سنی نابت. اوکه شاکرین
و ذاکرین قسمنده داخل اولور. اگر زمان صبیده که رعایت حقوق
بار عونت عقوقی بیلمک ممکن اولمزسه. زخارف دنیا و مستلذات
نفس و هوایه میل و طلبین کوره لر. اگر حرص و شره و غایت شوق
و شغف اوزرینه ایسه انکله دوستلق بنیادین ایتمیه لر. و دخی
ترفع و تغلبه میلی افراط اوزرینه ایسه انکله صداقت اندینه سبب

بیت ایتمیه لر. زیرا افراط متابعت نفس شهوانیه جمیع منافی کندویه جهر
ایتمک اقتضا ایدر. و کذلک فرط میل ترفع انصافه مانع و دائما کندو جانبنی
راجح گوروب حقندن زیاده رعایت طلب ایدر. پس زوال محبت انتهای
صداقت جانبنه مؤدی اولور. و بورادن دیمشلردر که اگر آدمی لهو و
لعبه مایل و استماع اغانی و معاشرت غوانی ایتمکه مشغوف ایسه
اندن صداقت رجا اولنمیه. که هوای نفسه افراط میل حقوق
اخوانی رعایت و نیل ایتمکه مانعدر. چون آدمی بو امتحانلرده تمام
عیار و کامل الوزن و المقدار چقه انک نقد محبتنی صندوق سینه ده
درج. و عمر عزیزی صداقتی اسبابنک تحصیلنه خرج اولنورسه روادر
که کبریت احمر و در و گوهر دیدکلریدن مراد بو مخلص صدیق صدوق
و بونک کبی یار با وفادر. و بونک کبی دوست حقنده دیمشلر که
عجبا لمن یحزن وله صدیق فاضل. و ممکن اولورسه بر صدیق ایله
اقتصار ایده لر. زیرا متعدد دوستلرک مختلف هوالری و متباین
حقلری اولسه گرک. هر برین رعایت صعبدر. و چون سبب
عداوت آشنالق و معرفت اولمق موضوعه اولور. زیرا بو کمسنه ایله
هیچ مناسبت و آشنالق اولمیجق عداوت و دوهوالیق دخی
اولمز. و دخی الجمله دوستلقدن صکره دشمن اولنک ضرری زیاده
اولور. زیرا دقایق احوالنه عارف و طرق ایلامه و اضراره واقف
اولور. پس تکثیر معارف یعنی آشنالر چوغلتمقدن احتراز و بو بابده

مطلب

احتیاطا دلی درنته کم دیمشلردر نظم بهر کس که آشنا گشتی نشد آخر دشمن جانت .
بخود دیگر نبینی دشمن بمردم دوستی کم کن قطعه عدوك من صدیقك مستفاد

فلا تستکثرن من الصحاب	فان الداء اکثر ما تراه

یکون من الطعام او الشراب نثر چون سعادت موافق اولوصدیق صدوق ورفیق موافق الهکیره انکز رعایت حقوقنده اهتمام و اعتنا . ومعادات وعقوقندن اجتناب وانتها . اولنه وانک مهماتنه مظاهرت . وذکر مدح وثناسنه مجاهرت . ولطف وعدلی ایله معاشرت . اولنه . ومجرد حب قلبیسی اولدوغنه اعتماد واکتفا ایتمیه . زیرا قلبه اطلاع علام الغیوبه مخصوص . ودوستنه محبت خالصه سنی اعلام ایتمک سنت ایدوکی منصوص . در روایت اولنورکه مجلس جناب رسالت پناهیدن صلی الله تعالی علیه وسلم برکمسنه قلقوب گیدجک حاضرندن بریسی یا رسول الله بنم بوکمسنه یه محبتم واردر دیدی . حضرت بیوردیلرکه یا هیچ اعلام ایلدوکمی ایلمدم دیو جک طوراندی وارجبتکی اکا اعلام ایله دیو بیوردی . وظاهر اسری اول اوله که انکدخی درونده شاخ محبت ثابت . وطرفیندن صداقت شجرهٔ فرعها فی السماء واصلها ثابت . اولمقدر . وتقصیرات که احیانا صدیقدن صادر اولور عفو واغماض اولنه . وهر جزئی نسنه ایچون طعن واعتراض اولنمیه مشهوردر مصراع عیبسز یار استین بی یار اولور نظم عربیه

قل ذا الود عثرته وقفه	علی سنن الطریق المستقیمه
ولا تسرع بمعتبة الیه	فقد یخطی ونیته سلیمه

بعض علما ذکر ایتدی که صدیق جفا و وحشت اظهار ایدجک برنده هیبده دفع وحشت حادثه یه ساعی . وعهد قدیم صداقتی مراعی اولمق گرک نته کم حکما دیدیلر . ودواء المودة بکثرة التعاهد . زیرا جفای صدیق وجود صداقته عارض اولمش مرضدر . مرضه دوا ایتمک سنت الهیدر . ومذهب آخوده صداقتی ترک . وانفعال محبتی بی برک ایتمک گرک . زیرا صدیق متغیر عضو فاسد گبیدر . عضو فاسده قطع اولنمقدن غیری چاره یوقدر . بعض شعرا دیمشدر که نظم

صل من دنی وتناس من بعدا	لا تکرهن علی الهوی احدا
قد اکثرت حواء اذ ولدت	فاذا جفا ولد تخذ ولدا

اما بو مذهب اهل جفادر مقبول مذهب اولدر . واصل ظهور صداقت زمان شدة وکربتده اولور . زیرا زمان حضور نعمده اخوت چوقدر بیت

دعوی الاخاء فی الرخاء کثیرة	عند الشداید یعرف الاخوان

لکن صدیقدن قصور ظاهر اولیجق عتاب لطیف آغاز ایده که شاید وجه خفی وعذر نهانی وار اوله بیان ایدوب عقده منحل اوله و خاطرده قلمغله شاید محبت خلل پذیر اوله مصراع وفی العتاب حیاة بین اقوام وحقوق صداقته تعهد ایتمزسه زواله مؤدی اولور . زیرا بر کمسنه ماکول ومشروب وملبوس اوریب تعاهد ایتمزسه تلفه مؤدی اولور

فکیف که صداقت • وصداقت انعقادندن انحلال احری اکثردر •
و دوست تعلیم علم و تنبیه صنایع ایتمکدن بخل و ضنّت ایلمیه • و
عیوبنی واریسه وجه حسن و اسلوب لطیفله تنبّه ایلیه • و اغماض و
ابقا خیانت درانی جائز کورمیه • و طریق تنبیه غیردن نقل و حکایت
ایله تلویح ایتمکدر • مفید اولمزسه تنهاده تصریح ایده • و دوستلکلر
اراسنده منفرد و انحلال صداقته داعی • افساد حسّاد و نمیمت ساعی در
خصوصا بوزمانده که بوفعل ذمیم • و خلق وخیم شایع و ذایع اولدوغندن
غیری ظرافت و کیاست عدّ اولنور اولدی • پس اصدقا تنبّه و احتیاط
اوزره اولوب مداخل حسود و نمّامله بنای محبّتنه انهدام ویرمیه لر
و حکما نمّامی اکا تشبیه ایدرلر که بر کیشی سرناخنله بر دیوارده بیر ایدوب
بعده انکشت صغر رخنه پیدا ایدوب • بعده تیشه و کولنك ایله
رخنهٔ عظیم • و جدار بلنده تهدیم • ویره • بو جمله که زبان قلم اکا
تحریرینه جاری • و بنان بیان تقریرنده سایر و ساری حکما
و علما و فضلانك اقوالی در • اوکی تجربهٔ روزکار • و آزمایش
لیل و نهار • ایله ظاهر و پدیدار • اولدی که اولدرکه بوزمانلرده
صدیق صدوقك وجودی محال • و دوست موافق ممتنع الوجود
ایدوکی نتیجهٔ ابین الاشکال • در • پس اولی اولدرکه جمیع امورینی
توکل حقه بنا ایلیوب صداقت صدیقه اعتماد ایتمیه • و هیچ
احدی کندویه صدیق صدوق • و رفیق شفیق اعتقادی کلمیه بیت

زینهار زکس وفاجو یید که من	دیدم همه را وازمودم همه را قطعه
لاتنفر عن المخلوق علی طمع واسترزق الله مما فی خزائنه	فان ذلک نقص منک فی الدین فانما هو بین الکاف والنون
وفاجوی زکس و سخن نمی شنوی	بهرزه طالب سیمرغ و کیمیا می باش

طبقات ناس شخص معاشره نسبت اوچ قسم در • بری سی اعلا • و بری سی
مساوی • و بری سی ادنی اولندر • قسم اول باب اولده ذکر اولندی
پس قسم ثانی دخی اوچ قسم در • بری دوستلر که معاشرتی واجب •
بری سی دشمنلر که احترازی لازم • بری سی نه دوست نه دشمن اولندر
که حکم معاشرتی ذکر اولنه کرک • قسم اول دوستلردر • انکی قسم در
دوست حقیقی • و دوست غیر حقیقی • دوست حقیقی نك آداب معاشرتی
هنوز کیجن بابده ذکر اولندی • امّا دوست غیر حقیقی نك طریق معاشرتی
اولدرکه • اکر تملّق و نفاقله دوستلیق دعوی سین ایدوب اصدقا
بولینه کیدرسه ممکن اولدوغی قدر مجامله و احسان اولنه که احسانله
شاید دوست حقیقی مرتبه سنه وره • نته کم جناب رسالت پناهی
صلّی الله تعالی علیه وسلّم • مؤلّفة القلوب طائفه سنه اسلامه کیروب
امّا قدملری راسخ • و ارکان دین قلبلرنده ناسخ • اولمیوب تزلزل
اوزرینه اولنلر در احسان بیورورلردی • انلرکه اکثری احسان سببی ایله
محبّتلری مجدّد اولوب شجرهٔ ایمان قلبلرنده راسخ اولدی • امّا اعتماد
تام اولمیوب احوال خفیه سین اعلام ایتیوب مقادیر اموال و عیوب

خفیه سین اندن نهان ایلیه • وانلرک تقصیر وتهاون ایتدکلری
ایله مؤاخذه واهمال حقوقله معاتبه ایتمیه • وممکن اولدقجه معاونت
ومواسات ایده • وآنلردن بریسی جاه ومرتبه یه ایرشسه تودد وتر
زیاده ایلیه • واعدا دخی ایکی قسم در • قریب وبعید • وبونلرک هر بریسی
دخی ایکی قسم در • بریسی نهان وبریسی آشکارا • وحسد اهلی دشمن
خفی • واهل حقد دشمن جلی قسمندندر • ودشمن قریبدن احتراز اهم
واولی در • زیرا دقایق احواله عالم • وایصال ضرر ومکروهه قادر
پس جمیع احوالده آندن احتراس واحتیاط ایتمک گرک نظم

احذر عدوک مرة • واحذر صدیقک الف مرة • فلربما انقلب الصدیق •
فکان اعرف بالمضرة نثر واعدایی لطف واحسان ایله دوستان زمره سنه
اوغالدن احسن تدبیر یوقدر • مگر که حسددن دشمنلک ایدر اوله
انکا احسان ایله ازاله سی ممکن دکلدر • بلکه زیاده اولور بیت

کل العداوة قد ترجی ازالتها	الا عداوة من عاداک من حسد

توانم آنکه نیازارم اندرون کسی • حسود را چه کنم که اوز خود برنج در است
اگر احسان وکرم ایله ازاله سی قابل دکلسه باری اظهار ایتمیه که اظهار
عداوتده مضرة زائده مقرردر • زیرا شرینی خیر دفع ایدر • وخصومات
دوستلق اختلالنه سبب مفضی • ونعمتلر انقلابنه علة مؤدی • اولور
وحیف عمر نازنینه که عداوتله مصروف • وجدال وخصومتلره
منقضی اوله که العداوة شغل شاغل • وحضرت امام شافعی دن رضه مرویدر شعر

لما عفوت ولم احقد علی احد	ارحت نفسی من هم العداوات
انی احیی عدوی عند رؤیته	کانما قد حشی قلبی محبات
واظهر البشر للانسان ابغضه	لادفع الشر عنی بالتحیات

وتدبیر احوال دشمنده شرط حزم اولدر که احوال خفیه سنه اطلاع اولنه
تا مکایدندن احتراز ممکن اوله • اما معایبی کشف اولنمیه • مگر اول وقت
که ضرورت ایجاب ایلیه • زیرا نشر معایب ایتمک خلقنه لازم اولور
دشمن دخی متأثر اولمز اولور • ودشمنک عداوتی زیاده اولوب
اولدخی تجسس عیوب ونشره ساعی اولور مصراع وان بحثوا عنی ففیهم مباحث
وهم دشمن جواب تدارک ایدر • وقت حاجتده اظهار ایدجک جوابدن
عاجز اولور • مگر بعض اوقاتده اظهاری موجب رفع عداوت وکف
عدوه مؤدی اوله • اول وقت بقدر الضرورة مرخص در • اما بهتان
وافترا ایله زبانن ملوث ایتمکدن احتراز ایده • زیرا اکابر قتنده
کذبی معلوم وسوزی نامعتبر اولوب دشمن غالب اولور • واکابر
قتنده عداوت عدوی معلوم ایتمک مجوزدر که نمیمت ایدرسه
اعتماد ایتمیه لر • وحکیم افلاطوندن مرویدر که غلبهٔ عدویه
آندن افضل سبب یوقدر که • بر فضیلتده که معارف وصنایع در
مشارک ایسه سعی ایدوب رجحان وتقدم تحصیل ایده قطعه

اذا ما رمت ارغام الاعادی	بلا سیف یسل ولا سنان
فزد فی مکرماتک وهی اعدی	علی الاعداء من نوب الزمان

زیرا کندوسی درجهٔ کماله ترقی و اعداسی تنزل ایدوب بالآخره اکا رجوع ایتمه‌سی مقرّردر • و اعداسنه حضورلرنده شتم و قذف و غیبتلرنده ذکر مساوی ایتمکدن دشمن اتیزکه متأذّی اوله همان اثم اولدوغی قلوب نته کم کتاب اوله‌ده تفصیل اولندی • و دشمنه روزکاردن برضرر و معصیت ایرشسه زینهار شماتت و اظهار سرور ایتمه‌نشاید که حوادث ایام آنک مثلنی بوکا دخی ایلیوب بو دفعه دشمن شادمان اوله نظم

اگر بمرد عدو جای شادمانی نیست   که زندگانی ما نیز جاودانی نیست

اگر دشمن اکا التجا ایدرسه بحسب الظاهر کرم و مروّت • و بذل و فتوّت اولنه • ولکن بحسب الباطن مکر و خدیعت و انتهاز فرصت ایتمکدن غافل اولمیه • و شویله بیلمیه که جملهٔ خلق اراسنده مکارم اخلاق بو کاراجع اوله ودایم دشمن جانبنه منصرف اوله • و بو خلق حسن و شیمهٔ کریمه‌ده سرچشمهٔ مکارم اخلاق • شفیع خلایق حبیب خلّاق • محمّد مصطفی خبرلرینه اقتدا ایده • لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة • که مرّات و کرّات کفّار و منافقین جناب رسالت پناهه صلّی الله تعالی علیه و سلّم نیجه آذالر و نیجه جفالر ایتمشکن قدرت و نصرت اولدقده عفو و صفح بلکه نیجه احسان و صلات بیوردی • کفّار قریش اذیّت جانب شریفلرنده قادر اولدقلرینی ایتمشلردی • حتّی ما اوذی نبیّ مثل ما اوذیت بیوردیلر آیدی • فتح مکه روزی ورقاب اکابر و اصاغر قریش قبضهٔ قدرتنه کیردکده باب کعبه‌یه صعود ایدوب یا معشر

قریش نه ظن ایدرسز سزه نه ایلرین بیوروب جمله‌سی تضرّع و نیاز ایدوب اخ کریم وابن اخ کریم دیدیلر • یعنی کریم ذات و کریم الاصل سین سکا لایق اولان عفو و صفح در پس بیوردی لا تثریب علیکم الیوم • و حکما ایدرلر که دشمنک طرف دفعی اوج در • اوّل انلری اصلاح ایدوب دشمنلکدن اخراج ایتمکدر • اصلاح قابل دکل ایسه طرح صلح برغوب کرندن امین اولمقدر

حکایت اولنور که شاه شجاع وفات ایتدکدن صکره حکومت شیراز اوغلی زین العابدینه انتقال ایلدی • امّا عم‌زاده‌سی شاه منصور شجاعت و شهامتله آراسته اولوب شیرازی انتزاع ایتمک قصد ایدیجک اکابر مملکت توسّط ایدوب صلح ایتدیلر • و لسان الغیب خواجه حافظ بو خصوصده بو غزل دلکشای نظم ایلیوب شاه زین العابدینه خطاب ایدوب دیدی که نظم

خوش کرد یاوری فلکت روز داوری	تا شکر چون کنی و چه شکرانه آوری
یک حرف صوفیانه بگویم اجازتست	ای نور چشم صلح به از جنگ و داوری

اگر بو طریق ممکن اولمزسه طریق ثانی اولدر که بعد منزل و ترک دیار اختیار اولنه • زیرا اذای عدودن ذلیل و مهان اولمقدن ترک دیار و مهاجرت اوطان ایتمک اولی در قطعهٔ عربیه

ولا یقیم علی ذلّ یراد به	الّا الاذلّان عیر الحیّ والوتد
هذا علی الخسف مربوط برمّته	وذا یشجّ ولا یرثی له احد بیت

در خانه دون بودن از همت دون باشد • و اندر دل دون همت اسرار تو چون باشد

واگر عقلا بو مذهبی اختیار ایتمشلر • و کشی وطننده خور و ذلیل اولمقدن

سفرده بسیار بو علیل اولمق یکدر . واکثریا افاضل واهل هنر وطن اصلیلرنده اولقدر
عزیز ومعتبر اولمزلر . زیرا اهل شهر آنی زمان صغرنده که فضایلدن
هنوز عاری . وزلال کمال جوی استعدادنده غیر جاری . ایکن کورمشلردر
نظر حقارتدن کیچه مزلر حکایت علمای جزیره دن بری تمام عالم فاضل
زمان صبی سنده تصغیر شفقت ایله ملیک دینورلردی . بغداده کلنجه
یه دك تحصیل علوم ایدوب تمام کامل اولدقدنصکره وطننه کلور علی الصباح
اهالی شهر جمعیتله زیارتی جامه ایلدیلر . بر عجوز طام اوزرنده همسایه سنه
کیدر بو تعظیم اولنان عالم دیوب اولدخی بلزمیسین بزم فلان عجوزك
اوغلی ملیک دکلمی دردیر بو سخن عجوزانه امام مکی کوش ایدنجک برشهرکه
آنده آدمه ملیک لفظی اوله انده اقامت مروت دکلدر دیوب فی الحال
موصل شهرینه ارتحال . ایدوب آخر عمرینه دك آنده اقامت ایلدی
اما غربتده آدمی ابتدا کامل کوررلر . لابد نظر تعظیم واجلال ایله آخر
عمرنه دك شامل اولور . ایکیچون سفری ترجیح ایدوب دیدیلر بیت

المرء لیس ببالغ فی مصره	کالصقر لیس بصائد فی وکره شعر
مردم بشهر خویش ندارد بسی خطر	کوهر بکان خویش ندارد بسی بها

مصراع تنقل فلذات الهوی فی التنقل نظم حرك رکابك فی الفلا
ودع الغوانی للقصور . لولا التغرب ما ارتقی . در البحور الی النحور .
وفوائد مسجوعه دن دیمشلر . فی الحرکة برکة . من جال نال من طلب
جلب . فقیر دیمشدم . من اختار الحرکة . اختار البرکة . من امتد

سفره امتلاء سفره . الی غیر ذلك من الاشعار والاسجاع . اما بعض
ارباب مراتب بو مذهبك عکسنه ذاهب اولوب سفر خطری مستلزم
وغربت کربتی مقتضی در . غریب اغلب احوالده امانت اولنمقدن
خالی اولمز . نته کم آدمی وطننده اعانت . اولنمقدن تهی اولمز نظم

ان الغریب الطویل ممتهن	فکیف حال قریب ماله قوت بیت
در غربت اکر وزیر سلطان باشی	حقا که نماز شام کریان باشی

خصوصا متاعب سفر بی غایة . وخطر قطع بحار وبراری بی نهایة در
نته کم دیمشلر که . التغریب لکل سبع فریسه . ولکل رام رمیه . فقیر
دیمشدم . التغریب لکل فارس فریسه . ولکل جایع هریسه . وذخی دیمشلر
الغربة کربة . والسفر سقر . والنقلة مثله . فقیر دیمشدم . الراحل
ناحل بلغة المسافر طعمة المنافر . فرس السفر غث . وثوب الجوب رث
سفره مبتلا اولنلر دیمشلر که بیت لقرب الدار فی الاقتار خیر .
من العیش الموسع فی اغتراب نثر خصوصا که دیار یاری مشتمل اوله غربت
محض کربت اولوب عودی جویان . ودر دیله کویان . اولور نظم

چرا نه در پی عزم دیار خود باشم	چرا نه خاک کف پای یار خود باشم
غم غریبی وغربت چو بر نمی تابم	بشهر خود روم وشهریار خود باشم

وبر تقدیر که غربتده عزیز وارجمند . وصاحب منصب عالی ورتبت
بلند . اوله نه فائده اول عزت اهلی واحبابی قتنده . واول غلبه
حساد قدیم ومعاشرین واتراب بیننده اوله حکایت ایدرلر

خواجه نصیره بغدادده هلاکو دولتنده اعتبار عظیم و رتبت عالی
میسر اولمشدی . دیرلر که برکون سوار ایکن الندن تازیانه سی
یره دوشدی مغول میرزاده لری و اکابر حیل و سپاهیدن جم غفیر
فی الحال آتلرندن اینوب تازیانه یی الیویرمک خدمتنه مبادرت ایدیجک
بعض همرکابلری حمد ایدوب بو عزت که سزاوار . دأب بزرکوار
خواجه در دایم و قایم اولسون دیوجک نه فائده بو عزت طوسیده
طوسده اولمش اولیدی دیمشلر . پس اکر کربت غربت و خطر سفر
و ترک یار و دیاری اختیار ایدرسه . طریق ثالثه سعی ایده و اول
اعدایی قلع و قمع ایتمکدر . خواجه نصیر ایدر بو طریق التی شرط اولمنجه
مجوز دکلدر . اول دشمن شریر بالذات اولوب اصلاحنه امکان
اولمیه . ایکنجی انک ضررندن طریق آخر ایله ممکن اولمیه . اوچنجیسی
تمام معلوم اوله که اکر ظفر دشمنه میسر اولورسه اول بوکه دفعی
ارتوق ضرر ایدر ایصال ضرر . دردنجیسی دشمندن قصد شر و دفع خیری
مشاهده ایتمش اوله . بشنجیسی انی قلع و قمع ایتمکله خلق اجنده
غدر و خیانتله موسوم اولمیوب غدری معلوم اوله . التنجی
دنیاده و آخرتده بو فعلک عاقبت وخیمه سی اولمیه . بعض عاقللر
دشمنلرینی شرعا قتل و قطعه مستحق دکل ایکن بر طریقله ظفر بولوب
دشمنه غالب اولدم انتقام الدم دیو مسرور اولور . بو مغرور
اولمقدر مسرور اولمق دکلدر . و حقیقتده دشمن غالب

بو مغلوب . اول مظفر بو منکوب اولمشدر . زیرا دنیانک بقاسی
قلیل و عمرک فناسی قریب در . چون دار آخرته وصول و خصومله
و عند الله یجمع الخصوم مقتضاسنجه حضور حقده قیام و مسئول اوله
خصم مظلوم قوی . و مثوبات شهادتی کوزی قارشوسنده مجتوی
اولدی . ناحق قاتل عذاب الیمه واصل اوله دشمن خود برآینده
قتل و عذاب دنیوی کوردی کچوردی . اما ظالم کندونک رقبه سین
ربقهٔ عذاب الیمه قویوب کندو الی ایله کأس یأس الچوردی رباعیه

دوران بقا چو باد صحرا بکذشت	تلخی و خوشی و زشت و زیبا بکذشت
پنداشت ستمکر که جفا بر ما کرد	در کردن او بماند و بر ما بکذشت

حکایت اولنور که حجاج ظالم سعید بن جبیر حضرتلرینی رضی الله تعالی
عنه که عصرنده افضل تابعین ایدی قتل ایچون احضار ایدیجک یا شقی
بن کسیویله سنی نه طریقله قتل ایده یم دیوجک یا حجاج اختیار
سنکدر هر نه طریقله بو دنیاده سن بنی قتل ایدرسک آخرتده سنی
اول طریقله قتل اولنسک کرک . روایت ایدرلر که حجاج آنی
قتل ایتدکدنصکره اون بش کون حیاتده اولدی خوف و رعبله خوابدن
بیدار اولوب آه مالی و لابن جبیر دیردی حکایت ایدرلر که هارون
الرشید یحیی بن خالد برمکی و براو علی فضلی حبس مؤبد و علی
جعفری قتل ایدوب . برامکی بیلدن صکره رشید رحمت ایلیوب
حبسدن اطلاق ایلیه دیو یحیی بعض ابیات نظم ایدوب ارسال

ایلدی هارون ابیاتی اوقیتی سندی یحیی نک نظم سنو ایده جک طبعی
قلمندر بیمی دیوب غضبه کلوب حبسده تشدید • و کندویه عظیم
تهدید • ایلدی بر مقدار زماندن صکره یحیی حبسده متوفی اولوب
بالینی آلتنده بر رقعه چقدی یازمش که • تقدم الخصم و المدعی علیه
بالاثر و القاضی هو الحاکم العدل الذی لا یجور و لا یحتاج الی البینة •
یعنی مدعی گیتدی مدعی علیه اردنجه کلور قاضی اول عادل حاکم در که
هرگز جور ایلمز و اصلا شاهده محتاج اولمز • رقعهٔ رشیده ایلتدیلر
اول کون علی الدوام بکا ایدوب نیجه کون آثار حزن و الم چهره سنده
ظاهر اولدی • و دشمنی قتل و قمع ایتمک استیجک ولی اولدر که ینه دشمن
ایله اوله نته کم دیمشلردر • مار را بدست دشمن کوب • اگر مار اولورسه
جنتده درجات بولورسین • اگر دشمن اولورسه شرندن نجات
اولورسین • امّا نه دوست نه دشمن اولنلر ایله معاشرت • انلرک
طبقات و مراتبی اختلافی ایله مختلف در • اگر عموما خلقه ناصح و
واعظ اولنلر ایسه انلرک کلامی حسن قبول ایله تلقی • و استماع و عمل
نصایحلری ایله مقامات علیه یه ترقی • ایلیه • امّا هر کمسه یه ارادت
و قبول قولنه مبادرت ایتمیه • زیرا حلیهٔ زهد و صلاح ایله ظاهرده
متزین • امّا خدعهٔ مکر و ریا ایله باطنده راهزن نفوس متقین • دجاللر چوقدر
نته کم خواجه حافظ شیراز دیمشدر بیت واعظان کین جلوه در محراب و منبر میکنند
چون بخلوت میروند آن کار دیگر میکنند نثر بلکه میزان عقل و شرع ایله

وزن ایدوب صحیح العیار • و محک امتحانه اوروب کامل العیار چیقارسه [نظم]

دلق صوفی نه همه صافی بیغش باشد	ای بسا خرقه که شایستهٔ آتش باشد
خوش بود گر محک تجربه آید بمیان	تا سیه روی شود هر که در او غش باشد

و درجهٔ نصیحت و دعوتده اولمین صلحای دنفی تعظیم و رعایت و دعا
همتلرندن استمداد ایلیه • و اوساط ناس ایله مجامله ایله معامله و عقل و
شرع اقتضا ایتدوکی اوزره معاشرت ایده • و سفها و لئام • و
اراذل انام • اولنلردن احتراز و اجتناب تام • ایلیه • و اگر شتم و سفهلرینه
مبتلا اولورسه مجازات بالمثل ایتمکدن مجتنب اوله • و اذا مرّوا
باللغو مرّوا کراما • آیت کریمه سیله عمل ایدوب انی جناب حقدن واصل
بیلوب ثوابٔ اخروی سنه مترقب اوله • و اهل تکبر و خودپسند
و کندویی فضایل و مراتبله سربلند • اکلیوب راست کلدوکنه نظر
حقارتله نگاه ایدنلردن احتراز ایده که صحبت متکبر بارگران و معاشرت
خودپسند خراش جان • در نظم جامی پسند د هر رخ با خود
جز رخ صحبت با خودپسندان نثر اگر ضرورت مجالسه لرینی اقتضا
ایدرسه خضوع و لین جانبین کوسترمیه • بلکه التکبر علی المتکبر صدقه
مضمونی ایله عامل اوله • و متکبره خضوع کوسترمک انک کمان خباثتنه
زه • و سگ نفس بدفرجامنی فربه • ایتمکدر • و جناب رسالت پناهی نک
جملهٔ خلق کریمندن بریسی بو ایدی که فقرایه تواضع اغنیایه ترفع
ایدردی • و متمایه لره رعایت و اکرام ایدوب اذا و ابتلادن

اجتناب ایتمک کرککه اهانت جار موجب آزار در . واگر کندویه
جاری اذا ایلسه مهما امکن صبر ایده . واخبارده وارد اولمشدر که
من صبر علی اذی جاره آثره الله علی داره . واکرام جاره حضورنده سلام
وتحیت . وخسته لیغنده پرسش وعیادت . وغیبتنده اهل وعیالنی
مهما امکن حفظ وحمایت . وکندو واتباعنی حرمنه اطلاع وسوء
قصددن منع ومحافظت ایتمکدر . ومنزلندن بعض جوانبی رضاسی
یوغکن ابرام واقدام ایله المیه . حکایت اولنور که نوشین روان
مداینده طاق وسرای عالی بنیاد ایتمشدی . جوارنده بر عجوزک
منزل صغیری واریدی . هرچند بهاء گران . واغلا الاثمان ایله
اشترا ایتمکه طالب اولدی . عجوز امتناع ایتمک اوزرینه غالب اولدی
آخر ساحه عرصه‌سی غیر مستوی لیق اوزرینه قلدی . اول زمانده
قیصر رومدن بر ایلچی کلدی . رفعت طاق وایوان . وساحه وسعت
ومیدانه غایت تعجب واستحسان ایلدی . اما ساحه نک تربیعی
ناتمام اولمغله تعییب وتعییره . واول وضع نامهندسی تبدیل وتغییر
ایتمکه حکم ایدیجک . اول محلک صاحبی عجوز اولوب انک عدم رضاسیله
وکسری کمال عدالتندن جبر ایله المقدن اباسین . خبر ویریجک
قاصد ثنا ودعا ایدوب دیدی که شمدی ظاهر اولدی که بو سرای
تا وطین بو سببدن معوج ومزوی اولدوغی سرای عدول ودین
مستقیم ومستوی . اولدوغنه دلیل ظاهر اولدی دیو اعوجاج

استوی دن افضل . وطریقله نامهندس اولمق هزاران مرتبه
مهندس سدن اکمل . در . کسری بو ایلچینک بو کلامین نقل ایتدیلر عدل
وداددن افزون . وایلچی یه نعمت وخلعت همایون . ویردی
وسائللری تهی کوندرمیه اکر دست رس اولمزسه کلمه طیبه ایله رد
ایلیه . وعنف وزجر ایتمیه لر تمکه ابرام والحاح بی وجه ایلیه . وشکر
نعمت مناسب مواسات فقرادر . واول حکایتی یاد ایلیه که
بر صاحب نعمتک جمیله خاتونی واریدی . برکون ماکیان سمین
کباب ایدوب تناول محلنده بر سائل ورای بابدن شیئا لله دیدی
خواجه دلکیر اولوب خاتوننه بابی سد . وسائلی رد . ایتمکله امر
ایلدی . بونک اوزرینه زمان کچوب خواجه نک اسباب دولتی راجع
وآل ومالی ضایع . اولوب آخر خاتوننه دخی طلاق ویروب
خاتون بر اهل نعمته دخی تزوج ایدوب برکون بینه بو زوجی دخی
کباب ماکیان ایدوب ورته یه کلدوکی زمانده . ورای بابدن
آواز شیئا لله عیان . اولور بو خواجه خاتونه امر ایدر قالدر بو کبابی
سائله ویر که ثواب صدقه معلوم در . خاتون مرغی رغیفه قروب
سائله ایلدیجک فریاد ایدوب بیهوش زوج کریم قتنه کلور . زوج
ایدر ای بانو نه کوش ایتدک که کندوکی فراموش ایلدک . بانو
ایدر بنجه فریاد ایله بیهوش اولمیه یم که بو سائل غمکین نالان . که
سر حلقه بدحالان . اولوب در بدر دریوزه نان . ایلر بنم

زوج اولم درکه نال ونعمت الجیذه غلطان • وشراب طعامی شربت
شکر ومرغ بریان • ایدی تصاریف روزکار بی وفا • آنی بو
حاله کرفتار ومبتلا • ایلمش نظم شقاوت برهنه نشاندش چو سیر
نه بارش رها کرده بی بارکیر • نشاندش قضا بر سر از فاقه خاک
منتعبد صفت کیسه ودست پاک نثر خواجهٔ ثانی ایدرای بانو وادی
حیرته کتمه • وکوردکک حالدن تعجب ایتمه • که انسانک بشنه هر نه کلورسه
خوای عمل ناسپاس • وباد آتش فعل ناحق شناسیدر • بن اول سائل
ضعیفم که بو خواجه شکلله تناول مرغ بریان ایدرکن • بن الم جوع
وضر فقر ایله کریان • ایدم • چون نیچه دیدم خواجه شکر نعمتدن
غافل • وانقلاب دولتدن ذاهل • اولوب دری بسته • و
وقلبمی شکسته • ایلدی • لابد عدل حق آنی نعمتدن غریب • و
صبرم برکاتنده انک نعمت جزیله • وخاتون جمیله • سین بکا نصیب
ایلدی • اما بن بفضل الله شکر حقی اقامت • وبذل وایثار فقر ایله
نعمتی ادامت • ایدرین شعر بسا مفلس نی توانکر شد • بسا کار منعم زبر زیر شد
پس ضعفا وفقرایه معاونت ومظاهرت • وانلرک ازدحامندن کلن
تغلبه مصابرت • ایتمه نک اجری جزیل • ومیزان حسناتنده ثقیل
اولسه کرک • والحاصل جواد حق • وفیاض مطلق که افاضهٔ خیرات
امور • آندن دائم الصدور • در • مهما امکن تشبه ایدوب کندودن
خیرات صدورینه ساعی • ومیزان ظهورینه داعی • اوله • اگرچه

فیض حق ملاحظهٔ اغراض • ومطالبهٔ اعواض دن منزه وانسان بل جمیع
حیوان افعال اختیاریه سی عوضدن خالی • وفی الجمله مطالبهٔ عوضدن
عاری • اولمق محالدر • نته کم کتب حکمتده مبین ومعین اولمشدر
اگر دینورسه که کاهی ملحد زندیق • صبی صغیر آبه غریق • یا نار حریق
کورسه انجا وتخلیص ایدر با انکه نه ثواب آخرت نه عوض دینی ملاحظه
ایتمشدر • جواب ویرورزکه اقل ما یکون کندو یه مجانست سببی ایله صبی نک
عذابه کرفتار اولدوغندن رقت قلب کلمشدر • اول رقتی دفع ایتمک
استر • پس انسان عوضدن خالی اولمز لکن جهد ایلیه که عوض دنیوی
اولمیه که فانیدر • بلکه خالصا لوجه الله تعالی اوله که انک فوائدی
جاودانیدر • وهر که بو صفتله موصوف اوله محل خلافت الهی اولمغه لائق
وعنایت بی نهایت محسن علی الاطلاق ساحهٔ احوالنه لاحق اوله
والله تعالی الموفق لکل خیر وکمال خاتمهٔ کتاب وفذلکهٔ خطاب
بعض نصایح ومواعظ ذکرنده درکه حکمای کبار • ومشایخ اولی
الابصار • دن منقولدر • وبز آنی نقل وترجمه دن غیری تغییر وتصرف
ایتمدک • خواجه نصیر اخلاق ناصری کتابنی وصایای افلاطونله ختم • و
فاضل دوانی اخلاق جلالی ده انکا وصایای ارسطاطالیسی ضم ایدوب ایراد
ایتمش • وبو فقیر انلره بعض مشایخ طریقت وصایاسنی الحاق ایدوب
بو کتاب عنبر بر نقابک اتمام کاسهٔ رحیقیه مسکی الختام • ایلدم
وصایای افلاطون الهی دولا معبودکی بیل • وحقنی حفظ ایله

دهمیشه همتکی تعلیم وتعلمه قصر ایله • واهل علمی کثرة علمله امتحان ایلمه
بلکه شرف فاده دن اجتنابی نیجه دراتکله اختبار ایله • حق جل وعلادن
اول نسنه طلب ایله که انک منفعتنه زوال ایرشور • بلکه باقیات
صالحات طلب ایله • همیشه آگاه اول شرورک اسبابی چوقدر لائق
اولمین نسنه آرزو ایدوب استمه • وتحقیق بلکه بنده یه حقک انتقامی
غضب طریقندن دکلدر • بلکه تأدیب وتهذیب طریقندندر • و
همتکی حیات شایسته ایتمکه حصر ایله • بلکه حیات شایسته موت بایسته
ضم اولمغه همت ایده • وحیات شایسته ولایق انی بیل که سبب کمالات
وفضائل اوله • وموت بایسته ولایق آنی اکله که سبب انفتاح ابواب
خیرات اوله • خواب وراحته میل ایله • نفسکله اوچ نسنه ده محاسبه
ایتمینجه • اول فکر ایله که سندن اول کون خطا صادر اولدیمی • ایکنجی
تأمل ایده سین سندن اول کون خیراتدن نه صادر اولدی • اوچنجی
بیله سین که سندن اول کون هیچ عمل خیر ممکن ایکن تقصیر سببی ایله فوت
اولدیمی • بونی فکر ایله که حیاتدن اول نه ایدک موتدن صکره نه اولسک
کرک هیچ کمسنه اینجتمه که احوال عالم تغیر وزوال اوزره در • بدبخت
اولکمسنه در که عاقبت تذکرندن غافل اولوب لذتدن فراغت
ایتمیه • سرمایه کی کندو ذاتکدن خارج نسنه لردن ایله مستحقلره
امکانی ویلیجی ایصال خیر ایله • انلرک سؤالنه موقوف ایتمه • حکمادن
عدا ایله اولکمسنه که دنیانک لذتلری ایله شاد ومصیبتلری ایله غمکین اوله

هیبت موتی ذکر ایله • وبخلدن عبرت آل • آدمک خستنی آندن
بیل که فائده سز سوزی چوق سویلشوب صورمدقلرندن خبر
ویره • ومعلومک اولسون که برکمسنه آخره شر قصد ایلسه اول
شر اوکا لاکند ویه قبول اتمش اولور • بر آمری نیجه فکر ایله آندن
دکلکه کتور آندن صکره فعله چیقر • هرکسه یه محب ونیکخواه اول
خشمه تیز کلیجی اولمه که غضبه معتاد اولورسین • بوکوسکا محتاج
اوله نک حاجتین یارینه صلمه • بیت • یارینه صلمه فقیرک کارین
نه بیلورسین نیجه اوله یارین • نثر • کرفتارلره معین اول کر فعل
قبیح وخود بدنه کرفتار اولمش اوله • ایکی خصمک سوزین تمام اکلدین ارالرینده
حکومت ایتمه • الحق قول الله حکیم اولمغه قانع اولمه • همت ایله که فعل ایله
ذی حکیم اوله سین • زیرا حکمت قول بوجهانده قلور • سنک ایله اول
جهانه بیله کیدجک حکمت فعلدر • وآنده بیله ابدقلجق اودر • اکر
سعادت اجلیچون رحمت چکه سین رحمت کیدر سعادت قلور • اکر
لذت اجلیچون کناه ایشلیه سین لذت کیدر کناه قلور • هر فعلی بوکه کوره
ایشله اول کونی یاد ایله که سکا چاغرسه لر آواز ونطقدن محروم اولوب
نه سویلیه که ونه ایشتمکه ونه یاپاتمغه قدرتک اولور • ویقین بیل که بویره
متوجه سین که نه بلدکک شندی بوندنه کمسه انجتمه که یارین
انده سندن کیمسه اینجنمیه • وبر یره وارسک کرک که آنده خداوند
وبنده یکسان اوله کرک • بس شندی تکبر ایله دائما اسباب

سفرک مهیا ایله نه بیلورسین نه وقت رحلت ایدرسین • ومعلوممک
اولسون که حق تعالی نک احسانلرنده حکمت کبی عطیه یوقدر • ایلک ایده نه
مکافات کملک ایدندن عفو ایله • ذکر وفهم ایله وحفظ ایله • وهر وقت
کارکی بیل وحالکی اکله • واول جهان عمللرندن نه دکلو اولو اولورسه اشلمه سندن
تکاسل ایلمه • وحسنه سیئه یه وسیله ایلمه • وسرور زائل وفانی ایچون فضل
اولی وافضلی ترک ایلمه که سرور دائمی ترک ایتمش اولورسین • حکمته محبت
ایله • وحکمانک سوزین اصغا ایت • وهوای نفسی ترک ایله • وآداب
مستحسنه دن امتناع ایلمه • وهیچ امره وقتندن اول شروع ایلمه • چون
برنسنه یه مشغول اوله سین فهم وبصیرت ایله مشغول اول • غنایه
مغرور اولمه • مصایبدن شکسته لیق وخوارلیق ویرمه • دوستکله شویله
معامله ایله که قاضی یه محتاج اولمیه سین • دشمنکله شویله معامله ایله که قاضی یه
وارسکوزسن غالب اوله سین • کمسنه یه سفاهت ایلمه • وهر کمسنه یه
تواضع ایله • ومتواضع اولنلری تحقیر ایلمه • بر قضیه که سندن صادر
اوله معذور طوته سین • اخوتکدن صادر اولسه ملامت ایله • بطالتله شاد
اولمه • وتخته اعتماد ایلمه • فعل خیردن پشیمان اولمه • کمسنه ایله مخاصمه
وجدال ایدیجی اولمه • همیشه سیرت عدله ملازم • واکتساب خیراته
مداوم • اول وصایای معلم اول ارسطاطالیس حکیم فاضل
دوانی ایدر سر الاسرار کتابنک مترجمی که مأمون خلیفه نک امریله یونانیدن
عربی یه نقل ایتمشدی • صدر ترجمه سنده شویله دیرکه ارسطاطالیس

حکیم که اسکندرک وزیری • وتعلیم حکمتده استادی وپیری • ایدی
اسکندر فتح اقالیم ایچون سنوح ونهضت ایلدی • ارسطاطالیس ضعف
بنیت • واستیلای شیخوخت • سببیله بیله کیدممش تعللمش ایدی
اسکندر دیار عجمه متولی اودیغی ابنای ملوک وامیرزاده لردن اصحاب
عقل وفراست • وارباب نجدت وشجاعت • کمسنه لر چوغیدی
اسکندر اندیشه ایلدی که بونلری ابقا ایدرسه شاید که ارکان ملکی
آنلردن خلل پذیر اوله • واکر جمله سین اهلاک ایدرسه فوز عدالتدن
دور وظلام ظلمه جایگیر اوله • پس استادی ارسطاطالیس حکیمه برمکتوب
یزدی مطاوی سنده شوق وتحیتله مشحون • ومحاوی سی التماس ملاقات
واستدعای قدومه مقرون • واثنای مکتوبده یزمش که • وقوع امور
هایله • وسنوح حوادث مشکله لره • رای اشراق آرای حکیم کامل اولینجه
برجانبه متیسر ایتمکه مصیر ممکن دکل • پس نظم اسباب ملاقاته عنایت
بیوریله • حکیم کامل جوابنده یزدی که فرزند جلیل سلطان نبیل
حضرتنه معلوم اوله که • ملازمت خدمتدن تخلف قلت رغبت
وکثرت ملالت • داعیه سندن دکلدر • بلکه ضعف پیری وقلت قوتدندر
چون اجتماع سمت امتناع • اوزرینه در • بورساله ده دستوری بیان
ایتدم که جزئیات اموردە انکله عامل وهم صحبتدن مستغنی اوله سن •
اما اکابر عجم واماثل ایران خصوصنده بیوردیغکز • اکر آنلری
جمله اهلاک وقتله قادر ایسک آب وهوای ایران زمینی خود تغییر ایتمکه

قادر دکلسین • پس بونلرک امثالی سنه ظاهر اولسه کرک • پس جهد
ایله که بونلری احسانکله بنده ایده سین • بلکه احسانی ایله ایله که قدیمی
بنده لرکدن ربقهٔ عبودیتکه رقبه لری ایله دخی افکنده اوله بیت

بندهٔ حلقه بکوش ار نتوانی برود	لطف کن لطف که بیکانه شود حلقه بکوش

بوندن صکره دیدی که پادشاهلر درت قسم در • بری سی اولدر که کندویه
وغیری یه سخی اوله • ایکنجی سی اولدر که کندویه سخی ورعیته بخیل اوله • اوچنجی سی
اولدر که کندویه بخیل رعیته سخی اوله • دردنجی سی اولدر که هم کندویه هم رعیته
بخیل اوله • قسم اول اتفاقا مقبول ومحمود • قسم ثالث ورابع اتفاقا
مذموم ومردود • در قسم ثانی مختلف فیه در • حکماء هند قتنده محمود
حکماء فرس قتنده مذموم در • سخاوت مستحق اولن محتاجه قدر حاجتی ایصال
ایده سین • وبو مرتبه دن تجاوز ایدوب افراطه مائل • واعتدال
زائل اولور • وهر پادشاه که دایرهٔ قدرتندن زیاده بخشش ایلیه
البته سبب فساد ملک اولور • ای اسکندر سکا نیجه دفعه دیوب طورر سن
که سخا وکرم وبقای ملکده اصل کسنه نک مالنه طمع ایتممکدر • وجملهٔ مروت
وسخا اولدر که ظلم وستمی جائز کورمیه سین • وخلقک عیوب مخفیه سندن
تفتیش ایتمیه سین • وفضل واحسانک تمامی اولدر که ایولری رعایت
ایدوب حلقه کشاده روا اوله سین • وخلقک سلامنه اولوب تحیتلرینک
جوابن ویره سین • وجاهللرک خطاسین عفو ایده سین • ای
اسکندر عقل مدار تدبیرات • وابنیهٔ کمالات • ونقایص در • وجمله

فضائلک اصلی محبت نام نیک در • وسلطنتدن مقصود استیفای
لذات • وتحصیل شهوات دکلدر • بلکه بقای نام نیک وخلود ذکر جمیل در
هر پادشاه دنی که کندو هواسنه تابع وناموس الهی تخفیف واهانت
ایلیه البته صاحب ناموسنی اهلاک ایلر • ای اسکندر پادشاه کرکدر که
بلند همت وصاحب رای وفصاحت زبان • وانتشار صیت ایله جهان
آرای اوله • وسوزی آز سویلیه • واراذل ایله معاشرت ایلمیه • وچون
سراینیدن چیقه سلطنتی لائق زینتی استعمال ایده • شویله که غیرلردن
ممتاز اوله • وبلاد بعیده دن کلن تجاره رعایت واحسان ایلیه که
حسن صیت وذکر جمیلی اطراف مملکته منتشر • وتجار وزوار هر جانبدن
ولایتنه عازم اولوب مملکتی معمور اوله • وانلره جزئی مسامحه ایتمکله
کلی نام حاصل اولور • وپادشاه ضحک وخنده چوق ایلمیه که هم زوال وقار
وحشمته سبب • وهم بیرلک ییرکلوب حرارت غریزی ازلمغه سبب اولور
ای اسکندر شهوت امرینه اسیر اولمه که انده قوت وغلبه خنزیرک خاصه سی در
ونه فخر اوله کول انده که حیوانات خسیسه انده مشارک بلکه غالب وراجح اوله
وافراطی مضعف بدن وموجب نقصان عمر • ومورث تخلق خلق نساء
اوله • وضعفا ومساکین احوالندن غافل اولمه • وانلرک تفقد امورینی
واجب بیل که موجب رضای خلق • ومقتضی جلب قلوب خلایق در • غلات
وحبوبی وقت رخاده ذخیره قیل وقت غلاده فقرا ومحتاجلره مدد
اوله • شویله اول که اهل فساد سندن خائف واهل صلاح امین اوله لر

ای اسکندر سکا نیجه کره دیدم و ینه دیرم قانن دوکمکده دلیر اولمه که
حیوانات اهلاکی خالقنه مخصوصدر ۰ وحقیقت حال علام الغیوبدن
غیری یه معلوم دکلدر ۰ پس محتمل که تهمت اولنن شخص بری وله یا عذر
صحیح وار اوله آنیک قتلنه اقدام ایتمش اوله سین ۰ بوندن صوب نه
جریه اولور ۰ و هرمس اکبردن بکا وصل اولدی که چون بر مخلوق بر مخلوقک
قتلنه سبب اوله ملائکهٔ آسمان حضرت باری یه زاری ایدرلر که یا رب
فلان قولک بر قولک دخی اماته ایتمکده سکا تشبه ایلدی ۰ اکر اول قتل قصاص ایچون
اولمش ایسه حق جل وعلا بیورور که آنی قصاص ایچون اهلاک ایلدم ۰ اکر ظلمله
قتل اولندیسه بیورور که عزت و جلالم حقیچون بن آنیک قانن مباح
ایتدم پس ملائکه تسبیح و استغفاره بشلیوب اول قاتله بددعا ایلرلر تا
قصاص اولنجه ۰ و اکا غایت نافع و حسن اولدر که قصاص اوله ۰ اکر کندوسی
اولورسه حق جل وعلانک غضبنه نشان و دلیلدر که آخرتده عذاب
مدید ۰ و عقاب شدیده ۰ کرفتار اولسه کرک ۰ نقض عهد و اصلا
دلوکه یمین کتورمه ۰ کتوررسک آندن دونوب حانث اولمه ۰ که
نیجه یونان پادشاهلرینک یمین کذب و نقض عهد ایتمکله ملکلری
فاده وارد ۰ بر نسنه که فوت اولمش اوله اکا تأسف ایدیجی اولمه که
نا قصلر عادتیدر ۰ و اهل مملکتکه تحصیل علوم و معارفله امر ایله ۰ و بر
کمسنه که بر علمده فایق اولمش اوله آنی تربیت و رعایتکه مخصوص ایله که
قلوبده محبتنک متمکن اولوب مملکته رونق و نما و ذکر جمیلک اطرافده

منتشر اوله ۰ و بونانیلرک ملک و سلطنتی بونکله ثابت و راسخ اولمشدر که
اهل مملکته تحصیل علومله امر ایدرلر ایدی ۰ حتی ابکار و پسره بابالری بینده
فرایض و آداب نوامیس و جمل اصول طب و نجوم تعلّم ایدرلر ایدی ۰ معتمدک
اولمدوغی کمسنه الندن نسنه ییمه ۰ و کندوکی محافظه دن غافل اولمه
و اول قصهٔ اونتمه که پادشاه هند بر جاریهٔ حالت صونگندن زهریله
پرورش ایدوب افعی طبیعتنده ایتدکدنصکره سکا هدیه کوندردی و غرضی
سنی اهلاک ایدی ۰ بن فراستله مطلع اولوب سکا تنبیه ایلدم ۰ ای اسکندر
بر دلیلله حکم ایلمه ۰ و ادله متعارض اولیجق ترجیح ایدوب اقواسی ایله حکم
ایله ۰ ای اسکندر عدل صفات الهی دن بر صفتدر ۰ و آسمان و
زمین عدلله قایم ۰ و انبیا علیهم السلام عدلله مبعوث اولمشلردر
و عدل صورت عقلدر ۰ و عدلله مالک قلوب و رقاق اولتی اولور
اهل هند دیرلر که عدل سلطان رحصب زماندن یکدر
و سلطان عادل مطر و ابلدن انفعدر ۰ بر حجر او زره
سریانی خطله یزمشلر که ۰ مملکته عدل ایکی برادردر که بری برسیندن
مستغنی دکللردر ۰ بعده دیمش که اسباب نظام عالمک بری برینه
ارتباطنی بر دائره ده وضع ایلدم که اول اسبابک تواتی
و تتابعی محسوس و مشاهد اوله ۰ و بو کتابک
زبده سی و مطالبنک خلاصه سی بو دایره در ۰ اکر بو دائره دن غیری
نسنه کوندرمسم کافی و وافی ایدی ۰ والله تعالی اعلم و احکم

خاتمة الخاتمه

كه فى الحقيقه خاتمهٔ كتاب ○ وختم خطاب مستطاب ○ وصيتهٔ مكمّل
الطّريقه ○ برهان الحقيقه ○ قطب الاقطاب ○ خواجه عبد الخالق غجدوانى
قدّس الله تعالى سرّه كه سالكان طريقت ○ وطالبان حقيقت
ايچون تحرير بيورمشلردر ○ اگرچه بو فقير مجرم عاصى ○ عفو الله تعالى
ذنوبه يوم يؤخذ بالنّواصى ○ طريقهٔ اهل ارادتدن نه پاى كورمشدر
نه بى ○ ومجلس اهل حقيقتده نه جرعه طلتشدر نه مى ○ امّا زمان
صباوتدن صغودن بو طائفهٔ عليه نك محبّتى درون دلنده
متمكّن ○ وكفت وكولرينك آرزوسى سويداى ضميرنده متوطّن در

لاجرم مطرع لنك ولوك وخفته شكل وبى ادب ○ كمال شوق وتعبدندن
كلام شريفلرينه مطالعه وملاحظه ○ ومعارف عليه لرى فهم عقل و
ظاهر حسّ ايرشدوكى قدر مذاكره ومناقله ○ اولنوردى ○ وزمان
عنفوان عمرده حضرت برهان الطّريقه شيخ خواجه عبد الخالق خضرتلرينك
وصيّت نامه سنه نظر ايتمكله استسعاد اولمشدى ○ اگرچه اهليّت
اسماعدن بالكليّه عارى ○ وطبيعت جوى خوى هوا ومهوسده
جارى ايدى ○ امّا حلاوت عبارت ○ وملاحت اشارتى ○ مذاق
جان ○ وكان جنانه ايرشمشدى استنساخ اولمقدن ندامت و
تقصير وغرامت ○ خاطرده قلمشدى ○ تاكه بو زمانلرده ترتيب كتاب
رشحات خواجه صفى بن حسين واعظ هروى رحمه الله تعالى مطالعه سنى
ميسّر اولدقده بو رسالهٔ غرّا ○ ووصيّت زهرا ○ ترجمه سنى نقل اونده
ذكر اولنمش بولندى ○ حمد وسپاس خالق النّاس ○ مؤدّى اولدى
كه بو درّهٔ منقوده كه ضالّهٔ ميوده ○ ايلدن ظفر ميسّر ابتدى ○
وبو رساله فرك كه مجموعهٔ مكارم اخلاق ○ ووسيلهٔ تحصيل سعادت
رضاى ملك خلّاق ○ در ○ طرازى سعادت انجام اولدوغى كبى
خاتمه سى دخى مسك الختام ○ اولمغيچون تركى لسانه ترجمه اولنوب
شايدكه اهل ارادتدن بعض طالبلرك نظرينه ايرشوب مستسعد
اولدقلرنده مترجمك اهل طريق اولمدوغندن قطع نظر ايدوب
خير دعالرينه سبب ○ وبو ضعيفه مغفرت اولنمغه داعى اوله ○ كه

حق جل وعلا بها تکریسی دکل بهانه تکریسیدر ۰ وقوم اهل الله هم القوم
لا یشقی بهم جلیسهم در ۰ وکلاملرین نقل دخی انلر ایله مجالسه دن
معدود اوله بعید دکلدر ۰ المرء مع من احب حدیث صحیح در ۰ وآثار
اولیا ایله تبرک عادت اهل دین در ۰ وسنت کاملین در ۰
بیوررلر که ۰ ای اوغل سکا وصیت ایدرین هر حالده علم وادب
وتقوی ایله ۰ واوزر که لازم اولسون که آثار سلفی تتبع ایده
سنت وجماعته ملازم اوله سین ۰ وفقه وحدیث تعلم ایدوب
جاهل صوفیلردن اولمیه سین ۰ نمازی دائما جماعتله قل ۰ اما امام
ومؤذن اولمه ۰ وهرگز شهرت استمه که شهرت آفتدر ۰ ومنصبه
مقید اولمه ۰ ودائم کم نام اول ۰ وحجتلرده وسجللرده آدکی یزمه
وقاضیلر محکمه سنه حاضر اولمه ۰ وکمسنه یه کفیل اولمه ۰ ووصایای
خلقه قریشمه ۰ وملوک وابنای ملوکله صحبت ایلمه ۰ وخانقاه بنا ایتمه
وخانقاهده ساکن اولمه ۰ وچوق سماع ایلمه که چوق سماع قلبده نفاق
گتوروب قلبی ملتفت ایلر ۰ وسماعی انکار ایلمه که سماعک اهلی واصحابی
چوق واردر ۰ از سویله ازیی ازاوی ۰ خلقدن ارسلاندن
قجر گبی قچ ۰ خلوته ملازم اول ۰ ساده رولردن عورتلردن اهل
بدعتلردن پرهیز ایله ۰ وعوامله واغنیا ایله صحبت ایلمه بیت

مردگانند اغنیای روزگار ‖ ای پسر با مردگان صحبت مدار

حلالی وشبهه لردن پرهیز ایله ۰ وقادر اولدقجه اوتنمه که طا

دنیا اولورسین ۰ ودنیا طلبنده دینی ضایع ایدرسین ۰ چوق گلمه
که قهقهه موت قلب ویرور ۰ وگرکدر که هر کسی شفقتله بقه سین
واما نتله نظر ایتمیه سین ۰ ظاهرکی زینت ایلمه که ظاهر زینتی باطن
خراب اولمقدن اولور ۰ خلقه مجادله ایتمه ۰ وکمسنه دن نسنه استمه
وکمسنه یه خدمت بیورمه ۰ ومشایخه مال وتن وجانله خدمت ایله
وانلرک افعالنه انکار ایلمه که مشایخه انکار ایدیجی کمسنه هرگز فلاح ونجات
یوزین گورمز ۰ ودنیایه مغرور اولمه که قلبک دائما حزین وبدنک عریان
وگوزلرک گریان ۰ وعملک خالص ودعاک تضرع ایله ۰ ولباسک کهنه و
رفیقلرک درویشلر ۰ وسرایک فقر ۰ ومنزلک مسجد ومونسک حق سبحانه
وتعالی اوله ۰ انتهی کلامه ۰ قدس الله تعالی سره العزیز ۰ نفعنا
الله تعالی ببرکاتها ۰ ویسر لنا العمل بما فیها ۰ انه بر رحیم ۰ تواب کریم

ذیل خاتمة الخواتیم

وصیت المولی الامین ۰ سلطان العرفاء برهان العاشقین ۰ مولانا
جلال الملة والدین ۰ محمد البلخی ثم القنوی المشهور بین الاولیاء
الکبار ۰ بمولانا خداوندکار ۰ قدس الله تعالی بسره الذی هو سر
الاسرار ۰ وهی هذه اوصیکم بتقوی الله فی السر والعلانیة
وبقلة الطعام ۰ وقلة المنام ۰ وقلة الکلام ۰ وهجر المعاصی
والاثام ۰ ومواظبة الصیام ۰ ودوام القیام ۰ وترک الشهوات
علی الدوام ۰ واحتمال الجفاء من جمیع الانام ۰ وترک مجالسة السفهاء

والعوام • ومصاحبة الصالحين الكرام • وان خير الناس
من ينفع الناس • وخير الكلام ما قل ودل نظم فارسیه

سر ز هوا تافتن از سروریست	ترک هوا قوت بیغمبریست

والحمد لله تعالى وحده • والصلوة على من لا نبي بعده •

چوق زمان ایدی که شاخ خامه تحریک بنان ایله بوستان تقریر و
بیانده ثمر افشاندی • وقت اولدی مقلمهٔ فراغتده استراحت
اتمامه واصل • ونیچه عهد ایدی که تیغ زبان معرکهٔ ابلاغ وتبیانده
لامع ودرخشاندی • زمان کلدی که نیام دهانده نیام اختتام اکا
حاصل اوله • وتقصیرات وزلاتی که قصور قلت بضاعه • وفتور
وکثرت اضاعه موزدن صادر اولمشدر • عفای ناظرین • وجلسای
حاضرین • خدمتلرندن دامن عفویله مستور اولوب • ودیدهٔ
طعنله منظور • اولمامق رجا ایدرز • وسلسلهٔ کلامی حمد وثنای
ملک علام • وصلاة وسلام • خواجهٔ یوم القیام • وآل واصحاب
کرام • ودعای دولت پادشاه اسلام • ایله اختتام واتمام ایده روز
وسوادن بیاضه • نقل وانتهاض • اول ساعت اولدی که رابعهٔ
نهار جمعه خامس عشرین صفر • سنه ثلث وسبعین وتسعمائه ایدی
والله تعالى نعم المتعان • علیه التکلان
انه مفضل حنان • منان

استصحبه الفقير محمد حسن [illegible]

[illegible] ٤٠ اولان التی اورزه
نوسکره الی قروش [illegible] عثمانی اولور
٦٠٠٠

نمره [illegible] او [illegible]
ویرلدی بعد الحساب بورج
ایکی بیک التیوز یتمش اقچه ویر[illegible]
بیک ایکی یوز اقچه
بیک اوچ یوز اللی اقچه
ایکی یوز قرق اقچه
الشول قصر ٢٥٧٠
١٢٠٠
١٣٠٠